501

LOVEC

LIST ZA LOV IN KINOLOGIJO

GLASILO LOVSKE ZVEZE LR SLOVENIJE
IN KINOLOŠKEGA ZDRUŽENJA ZA LRS

LETNIK XXXV

UREDIL
Ing. MIRKO ŠUŠTERŠIČ

LJUBLJANA 1952

TISKARNA »JOŽE MOŠKRIČ« V LJUBLJANI

Lp. R 103-35-1952/1

LOVSKA ZVEZA SLOVENIJE

Inv. št. PD 82/1981

VSEBINA »LOVCA« 1952

ČLANKI:

Arko vet. Stanko:

Nekaj o pasjem zobovju 28
Zakrnelost predočnikov pri psih . 50
Pravilna vzgoja psov 266

Bartl ing. Ivan:

O vabah s cianovodikovimi ampulami 138

Benigar dr. Jože:

Kam? 436

Cvenkelj France:

Po očetovih stopinjah 176

Cvirn Otmar:

Moj Grabež 464
O delovanju Okrajne lovske zveze Maribor in njenih družinah . 466

Černej Ivan:

Spomin prof. Fr. Valentinčiča . . 43
Pesnik gorjanskih srnjakov † Friderik Gagern 374

Dular dr. Milan:

Lovstvo v luči statistike in evidence 292
Lovska zadruga za Slovenijo v Ljubljani 470

Fink dr. Alojz:

Vajmaranec 121

Grilc Ludvik:

V deželi braka-jazbečarja . . . 62
Lize 263

Jakil Venče:

O dlakavosti psov 2
Kondicija in konstitucija 12
Klecavost pri psih 111

Juvan Fortunat:

Vzorni psorejec 232

Kapus Anton (Podvrečar):

Kunec 37
Katlanovsko jezero 106
Nojon Tundutovi orli 171
Anthrax 366, 412

Kelih Miloš:

Še nekaj o umetni gojitvi fazanov 32
Lesene pasti 322
Prehrana fazanjih piščancev . . 331
Prehrana fazanov v voljeri . . . 332
Degeneracija pri fazanih 386
Odlov fazanov 454

Koder Julij:

Osebnost psa 42

Kovač Slavko:

Škodljivci lovišč 146

Kurbus dr. Bogdan:

Čredni nagon 157
Zgodovina lova 194
Ko orlice cveto 270
Cilji in pota 450

Lavrič dr. Janko:

Ivan Zupan sedemdesetletnik . . 242

Lovrenčič Boris:

Cvetna nedelja 1941 182

Makarovič Ado:

Žvižganje rakom . . . 24, 72, 114

Mišič dr. Fran:

Jazbec 130

Novak Vilko:

Ljudski lov na Slovenskem v luči naravoslovja 444

Perat Janko:

Čar mesečine 164, 223, 274
Kotorna 251, 313, 401
Bela smrt 361

Pleničar Vladimir (Dinko):
Dva zajca 184

Pirc Anton S.:
Razmerje človeka do živali . . . 8
Fazan, pomočnik proti poljskim škodljivcem 70
Jazbečar — uporabnostni pes . . 98
Po Afriki 132, 318
Rdeča jerebica in naselitev v Sloveniji 161
O droplji 215
Naši divji golobi 345

Ravnihar dr. Vladimir:
Moji lovski revirji 350

Ravnik Janko:
Strelstvo in streljanje 209

Sežun Bogdan:
Audiatur et altera pars 217
Poreklo nemškega kratkodlakega ptičarja 391

Simončič Štefan:
Lovski prekrški 152, 212

Skale Janko:
Na mrhovišču 16, 79
»Da slišimo drugo plat« 370

Smerkolj Martin:
Lov na jazbece 357

Šekoranja vet. Ivan:
Meso divjadi 395

Šušteršič ing. Mirko:
† Prof. dr. Milan Marinović . . . 89
Krogla iz gladke cevi 198
O srnjadi in o tem in onem 258, 305

Turkalj ing. Zlatko:
Vpliv klimatskih faktorjev na razvoj divjadi 58

Turnšek Franjo:
Volkovi in medvedi v Karpatih 406, 458

Valentinič pp. Stane:
Fazanja voljera v Varoši 128

Vilhar Franc:
Pogon na volkove v Javorniku . 122
Postojnsko lovišče v letošnjem visokem snegu 320

Zemljič Branko (Beze):
Divji lovec Jože 125, 180

Zor ing. Stanislav:
O goseh in labodih 202, 338

Zupan Lenart:
»Lun'ca je videla, sonce pa ne...« 84

RAZNO:

Koledar kinoloških prireditev v letu 1952 134
Strel na bežečega zajca (slike) . . 136
Občni zbor Okrajne lovske zveze Ljubljana, 20. aprila 1952 . . 244
Vsem okrajnim lovskim zvezam . 323
Pravilnik o podeljevanju »Znaka za zasluge v lovstvu« 326
Vzrejna pravila »Društva brak-jazbečar« 423
Druga republiška razstava psov vseh pasem mednarod. značaja 425
Preglednica ocen z Druge republiške razstave psov vseh pasem 472

TEKME PSOV

Vzrejna tekma psov 324
Vzrejna tekma psov 325
Poročilo o pomL vzrejni tekmi v Murski Soboti (D. Klobučar) . 375
Pomladanske tekme ptičarjev v Ljubljani (L. Zadnik) 376
Jesenske tekme ptičarjev v Ljubljani 420
Jesenska tekma ptičarjev v Murski Soboti 421
Iz lovskega oprtnika: . 44, 95, 141, 186, 233, 280, 327, 378, 426, 475
Iz lovske organizacije: . 47, 95, 144, 191, 238, 284, 332, 384, 429, 478
Kinološke vesti: 95, 144, 192, 240, 336, 431, 480

JANUAR

N. J.

O dlakavosti psov

Iz literature: Dr. Englert: »Die Vererbung der Haarfarbe beim Hunde«. — P. Vetterli: »Die Jagdhunde«. — P. Cabassu: »Atavistische Vererbung« itd.

Pri uporabnostnem psu je dlakavost temeljne važnosti, saj ga mora varovati mraza, zlasti v zimskih dneh, ko je pes izpostavljen vsem vremenskim neprijaznostim, mokroti, snegu, mrazu itd. Dlaka mora biti taka, da varuje psa tudi pri delu v gošči pred trnjem. Važno je, da kožuh pri vodnem lovu ne vpija vode ko goba in na psu ne zmrzuje. Nekaterim pasmam, ki jih uporabljamo pri lovu na roparice, zlasti v rovih pod zemljo, t. j. pri jamarjih, dajemo prednost ravno onim s trdo — ostro dlako. Odporna dlaka jih varuje pri vgrizu lisic ali jazbeca. Kako neučinkovit je popad lisice ali jazbeca v kožuh ostrodlakega terijerja.

Po posrednem ali neposrednem vplivu življenjskih pogojev in okolja na razvitek pasjega organizma ali posameznih delov nastajajo spremembe na vsem telesnem organizmu. Podnebne razmere, hrana in okolje vplivajo na posamezna živa bitja. Ta se — vsako na svoj način — razvijajo, t. j. vsako bitje občuti na svoj način in na svoj način in po svoje tudi reagira. Subjektivno reagiranje na zunanje vplive omogoča variacije, ki nastajajo sicer le postopoma. Če bi živo bitje imelo in v vsakem primeru obdržalo svoje morfološke in fiziološke lastnosti ter svoj značaj popolnoma nespremenljiv, bi bilo sleherno živo bitje v svojem razvoju omejeno. Vsako križanje in vcepljanje bi bilo potem nemogoče.

Pri tej razpravi je za nas važna prilagoditev. Prilagoditev nastopa v naravi po nekem činitelju, ki povzroča neprestan razvoj, v prosti naravi pa borbo, ki nikdar ne preneha in se vrši po zakonih naravne selekcije. Tako pride do uveljavljanja najboljših in najsposobnejših. Temu zakonu sledi tudi dlakavost pri psih.

Dlakavost je torej, kakor vsaka življenjska tvorba, spremenljiva. Prav tako pa se v razvoju nagiblje vsaka življenjska tvorba tudi k vzvratnemu razvoju.

Kosmodlakavost, pravimo, da je tvorba dlakavosti raznih pasem, ki se tudi nagiblje k povratnemu razpadu v svoje prvotne sestavne dele. Potemtakem postavljamo po današnj vedi, da samonikle kosmodlakave (žimaste, resaste itd.) pasme ni!

Dva, lahko bi rekli, specialista-raziskovalca dlakavosti, dr. Löns in dr. Schäme, si v teorijah razvoja dlakavosti nasprotujeta. Po Lönsu bi bila osnovna ali prvobitna oblika dlake: dolga dlaka, ki se je razcepila v zvrsti: a) gladke dolge dlake, kakor jo vidimo pri setru, b) trše, kocaste dolge dlake, kakor jo imajo neki pastirski psi. On misli, da je srednje dolga, pa tudi kratka, gladka dlaka le za obliko prvotne dolge dlake izprijena po udomačenih in klimatičnih vplivih. Vsaka teh a), b) oblik ima seveda mnogo medstopenj, ki so rezultat vcepitve tudi drugih oblik dlake ali pa so progresiven izrodek nje same. Po njegovem je tedaj ustaljena podedovanost izključena. Zato se zavzema za namene vsakršne regeneracije, tudi le za obliko dlake pastirskega kodra, ker ta obvlada trdo ali resasto obliko dlake ob sočasni boljši dednosti.

Dr. Schäme pa ima za praobliko »srednjo dlako«, dolgo dlako za klimatični izrodek in različek, kratko dlako pa za posledico udomačitve. Zato zahteva kot prvi pogoj vsaktere ustalitve kosmodlakavosti popolno izločitev prekrite (recesivno zasnovane) kratke dlake.

Za smotrno ustaljevanje kosmodlakavosti priporoča tedaj kocasto ali vsaj daljšo dlako. Ta se naj vceplja tako dolgo, da se čimbolj izloči vsak sled kratke dlake. Pri tem pa opozarja, da bi bilo za prevzreditev in ustalejnje kosmaste dlake pogrešno vcepljati neposredno morda dolgo dlako v kosmasto ter sklepa, da je potrebno poprej ustvariti »srednjo dlako«, ker le-ta sme biti preporoditeljica kosmaste dlake.

Če se nekoliko poglobimo v pravkar povedano, bomo razumeli velike neprijetnosti, ki jih imajo dandanes Nemci pri vzreji na primer kosmodlakastih ptičarjev (žimavcev, resavcev itd.) prav zaradi neustaljenosti ene ali druge zvrsti kosmaste dlake sploh. Ni čudno tedaj, da zmaguje pri njih stara ideja (Korthalsa, grofa Solmsa, dr. Finka idr.) združitve vseh po tipu dlakavosti podobnih kosmodlakarjev (vsaj žimavcev in resavcev ali ostrodlakih ptičarjev) v eni splošni pasmi.

Kakor že, današnja veda se strinja z nazorom, da je kosmasta dlaka v nasledstvu in dedno absolutno nestabilna ali nestalna. Genetsko opravičilo za to je tudi v samem dejstvu, da je kosmastost nastopila v vseh primerih kot enostranska dominanta zaradi cepljenja nekih činiteljev, ki so istočasno delovali.

Nestalnost ali spremenljivost dlakavosti se kaže v praksi dandanes pri naših avtohtonih resastih istrskih goničih v takem obsegu, da se je potrebno o tem nekoliko pomeniti. Tudi ti ostrodlakarji-resavci se namreč v dlakavosti prej ali slej vračajo v svojih potomcih neizogibno k enemu svojih prednikov. To se dogaja enkrat s popolnim ali delnim zginotjem resavosti gobčka, posebno srhle resa-

vosti na bradi, drugič s pojavom mladičev v leglu s kratko, gladko dlako, tudi v onih primerih, ko bi po dlakasto utrjenih prednikih tega ne mogli pričakovati. Končno pa vidimo v potomstvu ostrodlakih istrijancev mnogokrat mehko, predolgo odlakane ali celo volneno kodraste osebke.

V zvezi s tem se je približala za naše resaste istrske goniče ura, ko morajo njihovi rejci nekaj ukreniti, da to našo avtohtono, lepo in dobro lovsko pasmo rešijo oziroma ohranijo zanamcem. To pa se more posrečiti le zelo izkušeni roki in bi ta naloga zahtevala od enega rejca prevelike žrtve. Saj bi moral biti plemenski izbor zelo, zelo previden, zahteval bi obilo izkušnje, izrednega daru za opazovanja in seveda tudi nekaj sreče. Potrebno bi bilo izločiti vse v dlakavosti količkaj sumljive pse in graditi povsem na novo z maloštevilnimi roditelji, ki bi bili v dlaki dobri, pa tudi lovsko dobro uporabni. Številčno tako omejen material za ustalitev dlakavosti naših ostrodlakih istrskih goničev bi seveda povzročal velike nevšečnosti. Če bi bil pa ta številčno omejeni material tudi v sorodstvu, bi sicer tudi lahko uspeli, vendar bi terjal še večje žrtve in imeti bi morali še večjo srečo.

O regeneraciji dlakavosti naših istrskih ostrodlakih goničev je razpravljal zbor kinoloških sodnikov v Planici maja 1950. Takrat nam je podal častni predsednik Jugoslovanske kinološke zveze, naš izkušeni brakolog dr. I. Lovrenčič, obširen poučen historiat in stanje. Stavil je ustrezno, zelo zanimive in poučne predloge, ki se oslanjajo na dolgoletna izkustva in prakso. Ob tej priložnosti je bila predvidevana osvežitev ostrodlakavosti istrskih goničev tudi s križanjem dobro odlakanega francoskega briketa. Priznavam, da s takim vkrižanjem ne bi preveč grešili, saj so eni in drugi, t. j. istrijanci in francoski briketi le različno kultivirani potomci keltskih brakov.

Saj priznavajo dandanes celo nemški kinologi tudi že tirolske pisane (trobarvne) kosmaste goniče in preko njih švicarske tekune le kot neko paralelo belih in rumenordečih velikih vendenskih goničev. Ti goniči (vendenski) so sicer kratkodlaki, vendar so med njimi tudi kosmasti. Opisujejo jih kot zelo ostre pse tudi pri lovu na divje prašiče, kar velja prav posebno še za njihove potomce, chien curant nivernaies, ali pa za kosmaste neverske tekune. Tirolski lovci sami pa imenujejo svoje večkrat tudi belo obarvane (tribarvne) kosmaste goniče »keltske« goniče. Nemški kinologi priznavajo, da se pretaka nedvomno v njih, t. j. v tirolcih, kri (resastega) bosanskega »braka« (danes standardiziranega ilirskega goniča), t. j. osnovnega kelta, preko krvi resastih istrijancev, ki so nedvomno njihovi najožji sorodniki. Navajajo tudi, da so dali ti — resasti istrijanci — nedvomno pradeda resastemu ali žimastemu italijanskemu goniču (segugio a

pelo forte). Potemtakem je potrebno ta dejstva in to priznanje pravilno oceniti in postaviti keltsko poreklo, kolikor francoskega briketa toliko tudi druge »vmesne« pasme goničev preko Istre-Italije-Tirolov-Švice, dokončno izven vsakršne debate. Ostane le še vprašanje, prvič, če je dlakavost francoskega briketa res genetsko tako prodorna, da bi s to vcepitvijo dosegli namen, drugič, če ne vnesemo v našo avtohtono pasmo — keltskih potomcev — ostrodlakih goničev z vkrižanjem krvi francoskega briketa ne samo boljšo resasto dlakavost, temveč tudi še nešteto drugih lastnosti tega »prekultiviranega« kelta. Francoski briket je v stoletjih vsrkal vase prav različne »krvi« tudi severnih nelovskih psov. Ti nelovski psi so služili v vzreji, bolj kakor za vse drugo, ravno za preporoditev dobre resavosti in srhle dlakavosti. Kako bi se odražale druge lastnosti briketa v potomstvu po paritvi z našimi istrskimi ostrodlakarji, je seveda prav težko ugibati in bi to zahtevalo prav obširne ter drage poskuse.

Naš znani in najizkušenejši rejec istrskih ostrodlakih goničev ima seveda svoja izkustva, ki jih vedno ponavlja, češ da odlakanost ob telesni oceni psa ni alfa in omega zunanjosti, kakor izvajajo nekateri sodniki. Pri tem misli, da lahko vedno prilagodimo odlakanost resavca svojim potrebam. Saj ga lahko okrtačimo, oskubimo, opulimo ali celo ostrižemo ter mu tako damo obleko, kakršna je za njegov poklic primerna, kratkodlakcu na primer pa je ne moremo podaljšati, da bi ga ne zeblo. To drugo stališče je seveda sprejemljivo le, če gremo preko preteklosti našega ostrodlakega istrskega goniča in spremenimo v tem oziru standardne predpise za to pasmo.

Tretje stališče se je izražalo v vcepitvi kosmastega štajerskega visokogorskega goniča (kompozicija Peintinger). V letih 1885—1896 je tega štajerskega kosmastega goniča vzredil Peintinger iz matere hanoveranske barvarke po očetu, resastem istrskem goniču. Pleme je dobro ustrezalo tamkajšnjim klimatskim razmeram. Bil je suholistnate barve in višine 40—50 cm. Po smrti rejca Peintingerja 1896 je bila z imovino razprodana tudi skupina njegovih psov iz psarne v Vordernbergu, povečini v roke grofa Schoenborna na Dunaj. Tam se je s časom porazgubila. Višji vet. svetnik v. Byloff v Kindbergu je vzrejal ostanke tega plemena in pasme dalje rešil izumrtja. Byloffa se še dobro spominjajo slovenski lovci, zlasti pa rejci ostrodlakih istrskih goničev. On je še do druge svetovne vojne kupoval v Sloveniji naše ostrodlake istrijance za nadaljnje vcepljanje teh v že priznano pasmo štajerskih kosmastih goničev.

Barvo tega štajerskega goniča sem imenoval suholistnato. Ne bi bilo napačno, če bi rekli, da je barva vlažnega čresla. V glavnem je bila in je tudi ostala rumenordeča. Ker je ta rumenordeča barva

pri teh goničih dominantna lastnost po rjavordeči obarvanosti pramatere hanoveranke, je že Peintinger prišel kaj lahko do svojega barvno skoraj ustaljenega rumenordečega štajerca.

Po vsem povedanem ni dvoma, da se pretaka v tem štajercu toliko krvi naših ostrodlakih istrijancev, da lahko vzamemo to kombinacijo za najbližjo in najprikladnejšo, ne zgolj za zboljšanje dlakavosti naših ostrodlakih istrijancev. Kombinacija s tem štajercem nas ne bi samo najhitreje privedla do zaželenega uspeha glede dlake, marveč bi gotovo doprinesla tudi k zaželeni bolj sočni rumenooranžni obarvanosti. To vcepljanje štajerca našim ostrodlakim istrijancem »vnazaj« bi se moralo izvršiti zelo previdno, vendar na široki podlagi in z mnogimi žrtvami. Izvajati bi se smelo le v roki izkušenega rejca, ki bi ga bilo treba prav izdatno podpreti. Taka vcepitev se ne bi smela izvršiti le s preprostim neposrednim križanjem samo dobrega kosmastega štajerskega goniča s čim boljšimi in kar najpravilneje odlakanimi ostrodlakavimi istrijankami ali narobe, temveč tudi še in le s plemenitvijo ene ali druge naše dobro uporabne in dobro odlakane istrske ostrodlakarice, s previdno izbranim štajerskim kosmastim goničem. Ta izbira štajerskega goniča bi morala biti nadvse premišljena in pretehtana. Detajli o tem ne spadajo v okvir te razprave. Pozabljati ne smemo, da veljajo tudi glede dlakavosti genetski zakoni. Po teh se morajo najti v leglih štajerskega kosmastega goniča sem in tja tudi še dandanes mladiči z recesivno zasnovano ostrodlakavostjo in obarvanostjo, t. j., biti morajo v glavnem bele barve z rumenordečimi oznaki, t. j. z oznaki, podobnimi oranžni barvi, ki jo zahtevamo od istrijancev. Taki dobro ostrodlakasti mladiči-psi, kakor se še dandanes rode tudi med potomci štajerca, se kot izrodki pasme štajerskega ostrodlakca ugonobe. Take pse — seveda od dobro uporabnih roditeljev — bi bilo treba vzrediti in uporabiti za plemenjake k dobro ostrodlakasti istrijanki ali narobe.

Če se držimo genetskih pravil, vemo, da se dominantno nastrojene barve, dlakavost ali lastnosti ne morejo docela čiste vzrediti zaradi nepoznavanja nosilcev recesivnosti. Vemo pa, da je čista vzreja neke barve, dlakavosti ali lastnosti mogoča le tedaj, če gre za recesivne barve, recesivno dlakavost ali recesivne lastnosti. V taki kombinaciji bi imeli opraviti le z recesivnim pojavom ter bi tedaj v tem oziru šli pravo pot.

V zvezi s povedanim bi bila nakazana pot najkrajša in zelo verjetno najuspešnejša. Iz štajerskih kosmastih goničev bi namreč izkrižali »vnazaj« našega dobro odlakanega in pravilno obarvanega ostrodlakega istrskega goniča. Na predlagani način se bi vračal le najbližji potomec — vnuk — našega ostrodlakega istrskega goniča domov.

Kombinirani štajerc je kosmasto dlakav, sme torej biti od žimavca v vseh niansah do ostrodlakarja. Zato bi morali preporoditelja pravilno izbirati.

V članku sem izraze in pojme o različni dlakavosti premišljeno uporabljal in zavedno zapisal. S tem ne mislim, da so rabljeni izrazi za neke različke dlakavosti posrečeni. Nasprotno, zelo je želeti, da se skoraj najde kinolog-filolog, ki nam bo dal dobre domače izraze za vse različke v dlaki. Potem šele bi se mogla v primerni razpravi potegniti med skupinami kratkodlakarjev — srednjedlakarjev — dolgodlakarjev v splošnem jasna meja.

V ostalem je čas, da se pri n a s končno ustalijo pravilni domači izrazi za pojme v različkih dlakavosti pri psih sploh. Za označbo dlakavosti ni odločilna in bistvena le dolžina dlake v centimetrih ali bohotna volna in podobno. Zato je temeljni pogrešek in zmota, če uvrščamo na primer komondorja med dolgodlakarje samo zato, ker ima bolj »dolgo« dlako kakor na primer pravi ostrodlakar kuvasz. Prav tako je zmotno uvrščanje na primer sky-terijerja le zaradi njegove zelo dolge dlake, ki sega pri razstavnih eksemplarjih celo do tal, med dolgodlakarje.

A. S. Pirc

Razmerje človeka do živali

Malo je poklicev, ki se skoraj izključno bavijo z oskrbovanjem živali. Tako so v stalnih stikih z njimi in se jim lahko tudi duševno približajo, če je njihov medsebojni odnos primeren. Med te poklice spadajo v prvi vrsti kmetovalci in lovci. Seveda se naloga teh dveh poklicev temeljito razlikujejo in s tem tudi zunanje in notranje razmerje do živali. Ni pa poklica, ki bi bil z živalstvom tako močno povezan kakor poklic kmetovalca. Ne samo zato, ker gredo skozi njegove roke vse domače živali. Kmet živi s svojimi živalmi v tesni povezanosti, pozna njihove potrebe, njihove navade in delno tudi njihove nagone iz nadarjenosti. Kmet doživlja njihovo rojstvo, njihov razvoj, paritev in neredko tudi bolezen in smrt svojih koristnih sodelavcev. Dolga je vrsta udomačenih živali od slona, konja, goveda vse do čebele, ki jo brez pomisleka lahko prištevamo k domačim živalim, in veliko je možnosti za opazovanje posameznih stadijev njihovega razvoja in njihovega razmerja do človeka. Človekovo razmerje do domače živali je zgrajeno na popolnoma drugi podlagi kakor njegovo razmerje do divjadi. Celo čuvaj hiše, pes, je pod lovčevo roko postal popolnoma drugačen in pojem »divjad« izraža popolno nasprotje od domače živali.

Brez dvoma je poklic lovca starejši, če ne najstarejši poklic človeka sploh. Prazgodovinski človek je živel izključno od divjih sadežev in od mesa živali, ki jih je mogel s svojim primitivnim orožjem upleniti, oblačil pa se je z njihovimi kožuhi. Človekovo najmočnejše orožje so bili vedno možgani, to je, njegova duševna premoč nad telesno silo nevarnih roparic in ne manj nevarnih pragoved, turov in bizonov. Zato je lovec že zgodaj stremel za tem, da pride z zvijačo v posest divjadi, kar pa mu je omogočilo le poznanje navad, nagonov in drugih njihovih lastnosti. In ko si je lovstvo v tisočletnem razvoju ustvarilo svoje zakone — tu ne mislim juridičnih zakonov — in je lovec postopoma postal gojitelj, se je vedno bolj trudil, da bi žival razumel. Ni prezrl, da je tudi divjad imela svoje skušnje z lovcem, z njegovim orožjem in načinom lova in vse to ob priložnosti spretno izkoristila. Na ta način so se razvile vezi med lovcem in divjadjo, med preganjalcem in preganjancem.

Kar tiče čisto duševno stran divjadi, je naše znanje še zelo pomanjkljivo. Mnogo nam je še neznanega o divjadi in malo vemo o nagonskem življenju in instinktivnih dejanjih naše lovne divjadi, zelo malo o njihovem čutnem življenju, o sposobnosti orientacije, spominu, razumskih dejanjih in malo o njihovih zakonskih razmerah

(enoženstvo, mnogoženstvo, sezonska ali trajna zakonska skupnost), o zakonih socialnega sožitja v tropih in čredah in prav malo o življenju samotarjev medvedjega, jazbečjega in kunjega rodu. Najtežje je vsekakor tolmačenje opazovanj duševnega življenja in zaradi tega se mi zdi koristno, če navedem nekaj osnovnega, nekaj takega, kar so učenjaki, ki se bavijo s preučevanjem živalske duše, s precejšnjo gotovostjo dognali.

Mlada veda o živalski psihologiji se je morala trdo boriti proti dvem strujam, od katerih ena je v živali gledala stroj, medtem ko je druga žival počlovečala. Še danes srečamo take napačne nazore o živalski duši sploh in o duši psa posebej. Sicer si je težko zamisliti, da bi lovec, ki je tako ozko povezan z naravo, mogel videti v divjadi in v živalih stroje in jim odreči vsako sled duševnosti. Ali bi se moglo na primer valjenje naših gozdnih in poljskih kur in drugih ptičev od začetka spletanja gnezda do godnosti mladičev označiti kot nagonsko delovanje?* Povsem gotovo ne, kajti vsaka žival ima svojo duševnost in ni kakor stroj sestavljena iz delov. Nasprotno, v oplojeni stanici psa, zajca, fazana se že nahajajo zasnove celotnega individua. Iz take stanice zraste pes z vsemi svojimi splošno pasjimi in posebnimi pasemskimi znaki, s svojim nagonom, čutnimi sposobnostmi, značajem in umsko zasnovo. Pri živali je torej celota tu, medtem ko je treba pri stroju najprej napraviti dele in te potem sestaviti, da je celota. In prav zaradi tega je nemogoče, da bi se pojavi duševnosti pri živali razlagali mehanistično.

Če primerjanje s strojem žival podcenjuje, je počlovečanje precenjuje. Oboje je napačno. Upravičeno so zaradi tega živalski psihologi ugotovili, da gre v primerih živalskih ‚računarjev' (konj, pes itd.) le za dozdevne spretnosti.

Ako hočemo presojati duševne lastnosti in dogajanja pri živalih, si moramo predvsem biti na jasnem, da živalska duševnost predstavlja neko zaključeno celoto. Napačno bi bilo, če bi domnevali, da se pri živalih nagon, navada, spomin, učenje iz izkušenj in druge bitnosti dogajajo ločeno druga od druge. Pomislimo na svojo dušo, ki je vedno ena, nedeljiva. Naše lastne spomine, naše predstave, naša opažanja itd. spremljajo vedno čutna dogajanja, naših nagonov brez želja in hotenj ni. S tem pa ni rečeno, da so ustrezna dogajanja pri živali iste stopnje kakor pri ljudeh, kajti ne moremo pogledati v notranjost živali in zato ne moremo vedeti, kakšna so na primer živalska čustva. Eno pa je gotovo. Živalski nagon ne

* Dr. H. Frieling n. pr. je v svoji Ethologiji ravno glede gnezditve (valjenja) drugega mnenja. (Ured.)

more niti pri žuželkah in pajkih, ki so izrazito nagonske živali, povsem nadvladati duševnosti. Mravlje se iz izkušenj uče prav tako kakor čebele, kajti one imajo spomin in čeprav marsikako delo izvrše čisto nagonsko, so njihova čutila pri tem vendarle zmeraj budna. Pajek križavec sprede svojo čudovito mrežo brez vsakega zgleda, torej čisto nagonsko in si zanjo izbere najprimernejše mesto, kjer namreč leta največ muh. Štorklje potujejo v Afriko v dveh smereh, katerima je meja reka Vezera. Vzhodno od te reke rojene štorklje potujejo čez Češkoslovaško, Madžarsko, Balkan, Malo Azijo, Sueški prekop, Egipt in ob Nilu navzgor v Južno Afriko. Naredili so poskus, da so zadržali mlade štorklje, jih obročkali in spustili mesec dni po odletu vseh ostalih štorkelj. Mlade štorklje so prvič letele na jug in jim pot seveda ni bila znana. Kljub temu so odletele naravnost po črti, po kateri njihovo pleme leta na jug že tisoče let. Zahodno od Vezere izvaljene štorklje lete na jug čez Francijo, Španijo in Gibraltar. Za poskušnjo so v jeseni na vzhodu izvaljene štorklje prenesli več sto kilometrov daleč na zahod in jih tam spustili ob času, ko so druge štorklje letele na jug. Štorklje so nekaj časa krožile nad pokrajino in nato odletele v južno-vzhodno smer, ne pa proti zahodu kakor bi mislili. Iz tega ni težko sklepati, da je štorkljam in vsem pticam selivkam poznanje poti prirojeno prav tako kakor sama potreba za selitev.

Pri nobeni živali ne moremo bolje ugotoviti skladnost nagona, spomina, navade in razuma kakor pri psu. Temu se srečno pridružuje značaj in možnost šolanja. Nekaj praživalskega govori iz pasjega nagona za samoohranitev in za borbo. Globoko je v njem zasidran čredni nagon, nagon za iskanjem, zasledovanjem in za čuvanjem. Celó nagon donašanja je v njegovi krvi. Vsak pes z dobro zasnovo je dostopen šolanju in se uči iz izkušenj. Pes razpolaga z zmožnostjo prostega spomina, na primer na plen, ki smo ga nekje odložili, ne da bi ga nanj spomnil voh. Nagonsko nanj delujoča lovska strast privede psa včasih v situacije, v katerih se more znajti samo s pomočjo razuma. Da igrajo pri udejstvovanju psa neko vlogo tudi čustva, nam dokazuje njegova razburjenost pri lovu, njegovo veselje, jeza, ostrost itd. Ta čustva se odražajo tudi v njegovi drži in načinu njegovega laježa. Prav tako spoznamo njegov značaj in temperament iz načina, kako zasleduje svoj plen, kako ga donaša itd.

Pasji in sploh živalski razum ni enak človeškemu. Zato ne smemo živali prisojati neko višjo sposobnost mišljenja. To dokazuje že dejstvo, da najinteligentnejša opica ni zmožna izvršiti najpreprostejšega kulturnega dejanja, da bi na primer zakurila. Popolnoma udomačeni opici, ki obsedi ob ognju in se ob njem greje —

tako pripovedujejo raziskovalci — ne pade v glavo, da bi na dogorevajoč ogenj priložila poleno.

Pasje navade kaže tudi lisica, ker obkroža svoj plen in mu odreže pot, kakor lisica sploh v svojih igrah zelo spominja na svojega bratranca psa. Mlade lisice so tipičen primer postopnega razvoja sposobnosti za učenje. Vsak lovec je mogel opaziti, da mlada lisica brezbrižno pribeži pred puško, medtem ko je star lisjak zgledno previden. Naučile so ga izkušnje.

Nedvomno je torej duševnost v živali celota, kakor smo iz teh nekoliko primerov videli. In ravno lovec ima največ priložnosti, da stvarno in brez fantazije svoje znanje o divjadi izpopolni. Zato pa niso redki lovci, ki zaradi svojih opazovanj že dvignjeno puško povesijo in naboj prihranijo za drugo priložnost. To je včasih zelo koristno.

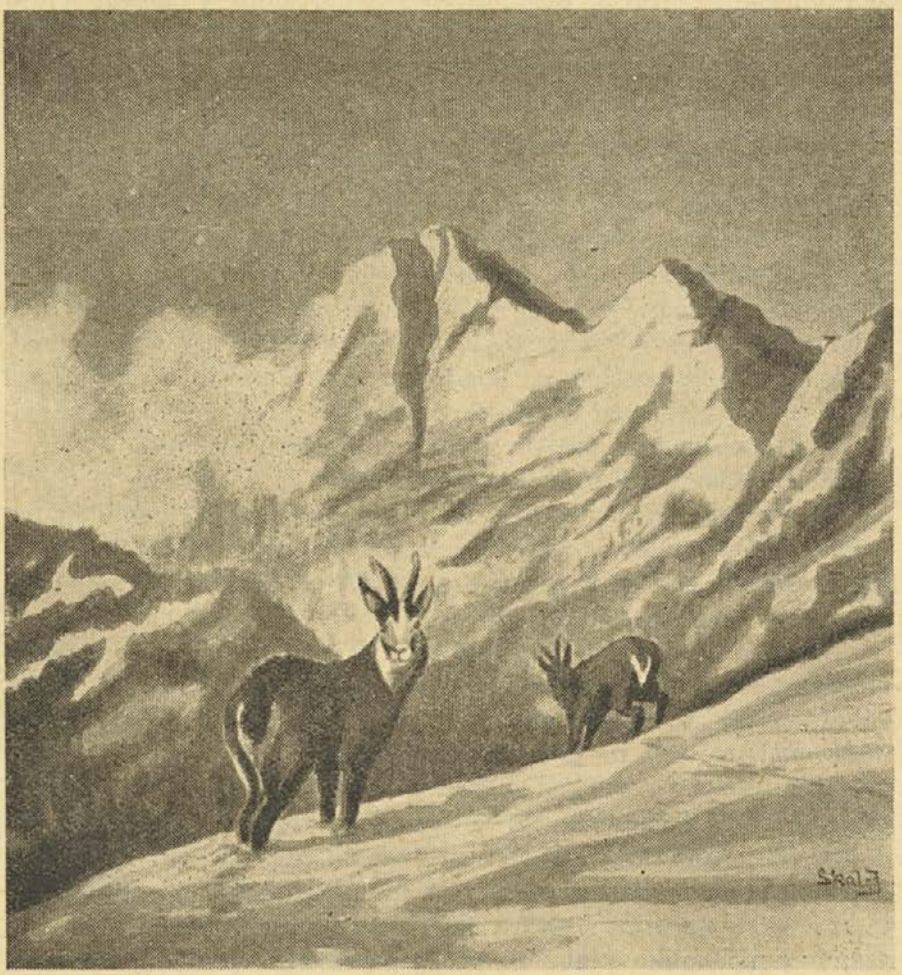

V. J.

Kondicija in konstitucija

Iz literature: Dr. V. Stang — dr. Ilančić: »Kondicija in konstitucija«. — Langsfeld (Unsere Hunde 1935): »Natürliche und künstliche Kondition des Hundes«. — Kröger H. (iz referata dissert): »Beiträge zur Kenntnis des Zusammenhanges zwischen Geruch und Konstitution«.

Kondicija psa pomeni njegovo hranitveno stanje. Psi, ki so slabo hranjeni ali sploh nepravilno držani, so navadno v slabi kondiciji. Za dosego dobre kondicije moramo psa tedaj ob primerni negi zadostno hraniti.

Če dobiva pes samo toliko dnevne hrane, da si vzdržuje obstoječo telesno težo, govorimo o osnovni izmeni vzdrževanja. V primeru, ko pes še raste in se razvija, more v samem telesu ustvarjati še posebne, nove organske snovi za rast le iz stalnega izdatnejšega obroka hrane. V primerih pa, kadar nam pes s porabo mišičnih sil in svoje življenjske energije, opravlja na lovu koristno delo, tedaj mu je, poleg hrane za izmenjavo snovi lastnega vzdrževanja, potreben še izreden dodatek hrane za izmenjavo snovi kot nadomestek za izredno porabo življenjske energije na lovu.

Potrebne stalne energije nudimo samo s pravilno prehrano, sicer redimo psa, ki lahko žre ves dan, pri tem pa ostane relativno lačen. Znano nam je že, da ni važna samo količina, temveč v še večji meri kakovost hrane, t. j. s čim ga hranimo. To velja, mimogrede povedano, posebno za mlade pse. Kar zamudimo namreč pri psu v prvem njegovem življenjskem letu, se glede njegove pomanjkljive telesne zgradbe ne da nikdar več docela nadomestiti.

Psa moramo tudi pravilno negovati. To delamo na ta način, da mu nudimo primerno bivališče, neko prostost v gibanju in podobno. Velja tedaj, da za dobro kondicijo psa ne zadostuje samo polna skleda, temveč zadostna kakovostna hrana ter higiensko držanje.

Mimogrede moram poudariti, da je pes po svojih prednikih mesojedec. Šele ob človeku je postal vsejedec. V skupnosti s človekom pa je podvržen takorekoč nasilnim spremembam v hrani. Nedvomno trpi pes po nerazsodnosti človeka, ki ga hrani — kakor samega sebe — s takoimenovanimi priboljški raznih začimb. Ob taki človeški hrani si mnogi še domišljajo, da morajo biti te začimbe psu v korist, ko so človeku v škodo (dr. Lackner).

V ostalem moram priznati, da najde izgovor kakega dobrega in res skrbnega rejca »saj žre ves dan, pa se ga nič ne prime«, ali »saj ima nič koliko hrane na voljo, pa le malo je«, vsaj pri meni

večkrat polno razumevanje. Niso ravno redki psi, ki jim vsaktera, takorekoč nezadostna hrana »tekne« in izgledajo dobro rejeni. Resnica pa je, da naletimo mnogokrat na psa, ki je ostal ob kakovostno in količinsko pravilni hrani in dobri negi, ne le vitek, temveč večkrat skoraj telesni slabič.

Opravičilo za to je mnogokrat v dejstvu, da telesno hranitveno stanje — kondicija — psa ni v e d n o odvisna s a m o od pravilne hrane in dobre nege. (S tem, da sem to napisal seveda še ni nihče pridobil pravice, da bi opravičeval svojo morebitno brezbrižnost ali celo nemarnost v prehrani in negi svojega psa).

Učijo nas, da so nam pri naših miljencih psih znane posebnosti in tudi lastnosti, ki so telesne in duševne narave. Teh mi ne vidimo neposredno, so pa psu za zdravje neobhodno potrebne. Te posebnosti se nanašajo, kakor pri drugih razvitih bitjih, tako tudi pri psu, na vse porabnostne duševne lastnosti, ki morajo imeti jedrnato telesno podlago v zdravi splošni k o n s t i t u c i j i (dr. Lackner).

Za konstitucijo imamo sicer mnogo znanstveno odrejenih pojmov, ki se odražajo v finesah strokovnega znanja, a nas tukaj ne zanimajo. Za nas pomeni konstitucija v glavnem dedno zasnovano telesno stanje in kakovost telesa s predispozicijo za dobro, slabo ali krepko zgradbo telesa ter razdražljivo, okorelo itd. stanje. Pri kakovosti telesa moramo računati z ustreznim delovanjem organov ter z njihovo odpornostjo proti vplivom okolice. Lahko bi rekli, da je konstitucija psa, kakovost življenjske sile njegovega telesa in telesnih organov.

Takoj pripominjam, da more dobra telesna kondicija psa do slučaja večkrat prikriti (vsaj deloma) slabo konstitucijsko stanje. Dobra kondicija more torej kdaj pa kdaj zgolj kamuflirati kake konstitucijske pogreške. To pa še ne pomeni, da je konstitucija odvisna od telesne kondicije. Saj je tudi spremeniti ni v stanju.

Pač pa je kondicija psa v mnogočem odvisna od same konstitucije. Zaman bi se trudili s psom, ki ima konstitucijske pomanjkljivosti ali napake. Vzemimo nepasemski temperament, mršavost, katera ne izvira od slabe prehrane, usločen ali krapji hrbet, nepravilen stav nog in pod. Če so te slabosti konstitucijsko pogojene, jih ne moremo z ničemer predrugačiti.

Naglašam, da bi bili rejci v veliki zmoti, če bi si po vsem povedanem utvarjali, da konstitucijsko dobro zasnovanega psa v negi lahko zanemarjamo, češ, njegova »narava« — življenjska sila sama mu bo dala, kar mu mi ne nudimo.

Praktično razlikujemo v isti pasmi več oblik glede zgradbe telesa. To pomeni, da najdemo istopasemske pse — poedince, ki se na prvi pogled medsebojno razlikujejo. To je, da psi v isti pasmi

oblikovno niso enolični in predstavljajo razne konstitucijske tipe. Na kaki večji kinološki prireditvi, ko so pasme psov številčno dobro zastopane, bo vsak pozoren opazovalec našel v vsaki pasmi po več poedincev, ki so si zelo »podobni«, četudi niso od istih roditeljev. To so manj ali bolj izenačene skupine psov iste pasme in predstavljajo vsaka za sebe svoj poseben konstitucijski tip. Kakor najdemo v vsaki pasmi morfološko-konstitucijsko izenačene tipe, tako bi našli seveda v vsaki pasmi, sistematski preiskavi, poedince in skupine tudi s fiziološko-konstitucijsko izenačenimi ali enoličnimi pojavi.

Kinologija je vedno iskala nova pota za čim večje konstitucijsko izenačenje in enoličnost vseh psov iste pasme. V novejšem času pa so se od te smeri odcepili prav znani svetovni kinologi (tudi dr. Hauck) s svojimi nazori. Ti pravijo namreč, da za hitro in zanesljivo spoznavanje pravilnega ali nepravilnega sodelovanja v s e h organov itd. veda še do danes ni našla zanesljive splošne osnove in tudi ne znaka. Potemtakem ni izključeno, da bi z izenačenjem ne samo enega navedenih konstitucijskih tipov izbrali ravno onega, ki bi se izkazal sumljivega za predispozicijo kakih posebnih napak, slabosti in bolezni.

V vzrejni praksi se moramo tedaj oslanjati le na oceno zunanjosti, spoznavajoč tudi še faktorje o zasnovah glede uporabnosti psa. Pri tem upoštevamo morfološko-konstitucijske napake (oblike in delovanja udov). Ker so pa ti zrcalo notranjosti, po njih v mnogem lahko sklepamo na fiziološko-konstitucijsko stanje. Upoštevajoč še razne okolnosti, si le tako lahko ustvarimo pravilno sliko tudi zdravstvenega stanja, odpornosti in vztrajnosti živali — psa.

Znani so nam posamezni psi v kaki pasmi, ki so po izgledu konstitucijsko krepki, zdravi, pa vendar trpe tipično na kaki slabosti. Vzemimo pri terijerjih v neki starostni dobi kožni osipek brez poznanih razlogov. Koliko psov v kakih pasmah ob drugače po izgledu krepki in zdravi konstituciji, trpi na pomanjkljivostih delovanja prebavnih organov in podobno, ki niso po razsodnosti skrbnega rejca z ničemer opravičene itd. To so znaki d e l n o oslabljene konstitucije.

Iz morfološkega gledišča so istopasemski psi v glavnem tehle konstitucijskih tipov: tip ozkih in vitkih oblik, tip krepkih kosti in mišičaste oblike, tip zbitih in okorelih teles, tip k pritlikavstvu nagnjenih oblik in oblike zakržljancev. To vse seveda z mnogimi vmesnimi oblikami, ki se lahko še prelivajo druga v drugo.

V ostalem računamo tudi s fiziološko-konstitucijskimi napakami pri psih. To so slabosti, ki se odražajo v konstitucijsko pogojenih obolenjih notranjih organov ali njihovega delovanja (neplodnost, boječnost, nepasemski temperament itd.).

Nepasemske glave, skrajšane gornje čeljusti ali spodnje čeljusti, drugače pohabljeno zobovje, nerazvita prsa, nerazvito mišičevje, rahlo pleče, predolg ali celo usločen hrbet, nepravilni stav nog, prenežne kosti, nepravilno okotje udov, mehke šape, nepasemsko fina ali tanka dlakavost, mlahavost kože, okorela hoja, netemperamentnost itd. so konstitucijske napake. Te in podobne napake predstavljajo v splošnem zapreke za vzrejo dedno zdravih živali pravilnih oblik. Razumljivo, da ne velja vsaka posebnost pri psu že za napako. Upoštevati je seveda standarizirane lastnosti posamezne pasme. Vendar obstoje konstitucijske lastnosti, ki so pri vsaki pasmi štete za konstitucijske napake.

Ena ali druga naštetih in podobnih napak po svojem vplivu in po svojem značaju n e mora biti ravno plemensko-pasemsko škodljiva ali nevarna. Vendar ne smemo pozabiti, da pomeni vsaka konstitucijska napaka v s a j oslabljene konstitucije v tistem telesnem delu, udu ali organu. To ustvarja zasnovo sprejemljivosti ali dispozicijo za raznovrstne slabosti. Tudi je to neke vrste zapreka za razvoj zaželenih in tistih pasmi potrebnih lastnosti.

Samo konstitucijsko zdravi in krepki psi bodo imeli zadostno odpornost pri vseh naporih na lovu itd. Ostali bodo zdravi tudi v primerih, ko bodo konstitucijsko slabi psi že onemogli ali podlegli.

Po vsem povedanem moramo zastopati stališče, da v s a k o o d s t o p a n j e od onega, kar je oblikovno koristno in po standardih pasme za dobro spoznano in zahtevano, pomeni zmanjševanje sposobnosti telesnega prilagojevanja potrebam in življenjskim razmeram. Vsako odstopanje ruši tudi notranje in zunanje telesno in duševno ravnotežje vseh organov in ustvarja disharmonijo z vsemi posledicami.

Janko Skale

Na mrhovišču

I.

Ko sem listal po starih in novih Lovcih ter čital vse mogoče razprave o lovstvu, sem opazil ogromno vrzel, skozi katero so skakale lisice, divje in domače mačke, klateči se psi in drugi mali in veliki škodljivci naše divjadi, torej vse ono, kar dela lovcu vedno dosti preglavic. Pri listanju Lovca nisem naletel in tudi se ne vem spomniti, da bi kdaj čital o mrhoviščih, njih ureditvi in pomenu za lovišče. Izgleda, da so lovci mnenja, da bi naj bilo mrhovišče v lovišču nekaj odvišnega in da raje postopajo ure in ure za klatečim se kužonom, ki po navadi odnese zdravo glavo. Tako je tudi z drugimi škodljivimi priveski vsakega lovišča češ, v lovišču si ne more opomoči stalež te ali one divjadi, kljub vsej brigi. S postavitvijo dobrega mrhovišča in z budnim nadzorstvom ob mrhovišču, bi kmalu odklenkalo mačkam, psom, lisicam in drugim majhnim razbojnikom, ki se goste z našo divjadjo po loviščih.

Preden bom opisal nekaj zanimivih in razburljivih doživljajev, ki sem jih bil deležen po raznih mrhoviščih, naj najprej še povem, kje se naj napravi mrhovišče in kako ga napravimo, da bo služilo svojemu namenu. Za svojo osebo sem mnenja, da je dvoje vrst mrhovišč, za mali lov in mrhovišče za večje roparice, ki naj ob enem služi kot krmišče v prvi vrsti medvedom. Seveda se bo okrog takega mrhovišča sukala vsakovrstna roparska divjad, kakor divja mačka, lisica, kuna in nazadnje tudi volk, ki pa kaj nerad načne mrhovino. Tudi divji prašič se ne plaši mrhovišča.

Vsako lovišče ima nekak center ali glavno križišče divjadi. V nekaterih loviščih je po več takih križišč, katera so vsakemu, bolje rečeno, bi morala biti vsakemu lovcu znana, ker je pogoj, da lovec do dobra pozna svoje lovišče in premik divjadi v raznih časih. Kakor se premika, prestavlja divjad, taka je pot roparic, ki jo zalezujejo. Na takem križišču je treba napraviti mrhovišče, vendar v bližini ne sme manjkati drevesa, na katerem narediš visoko mrežo. Mislim, da ni treba posebej poudariti, da mora preža biti visoko in dostop k drevesu kolikortoliko krit. V primerni strelni razdalji zrahljaj nekaj kvadratnih metrov zemlje in v sredino te okopavine vglobi navpično v zemljo, najbolje tesen zaboj, ki je v kvadratu 30 cm, globok pa 70 cm. Dvajset centimetrov naj gleda zaboj iz zemlje. Sedaj pride poglavitno, kar deneš v odprtino. Ta snov naj bo nekak magnet, nekaka sila, ki privlačuje vso štirinogo roparsko svojat in to s tako silo, da pozabi na svojo prirojeno oprez-

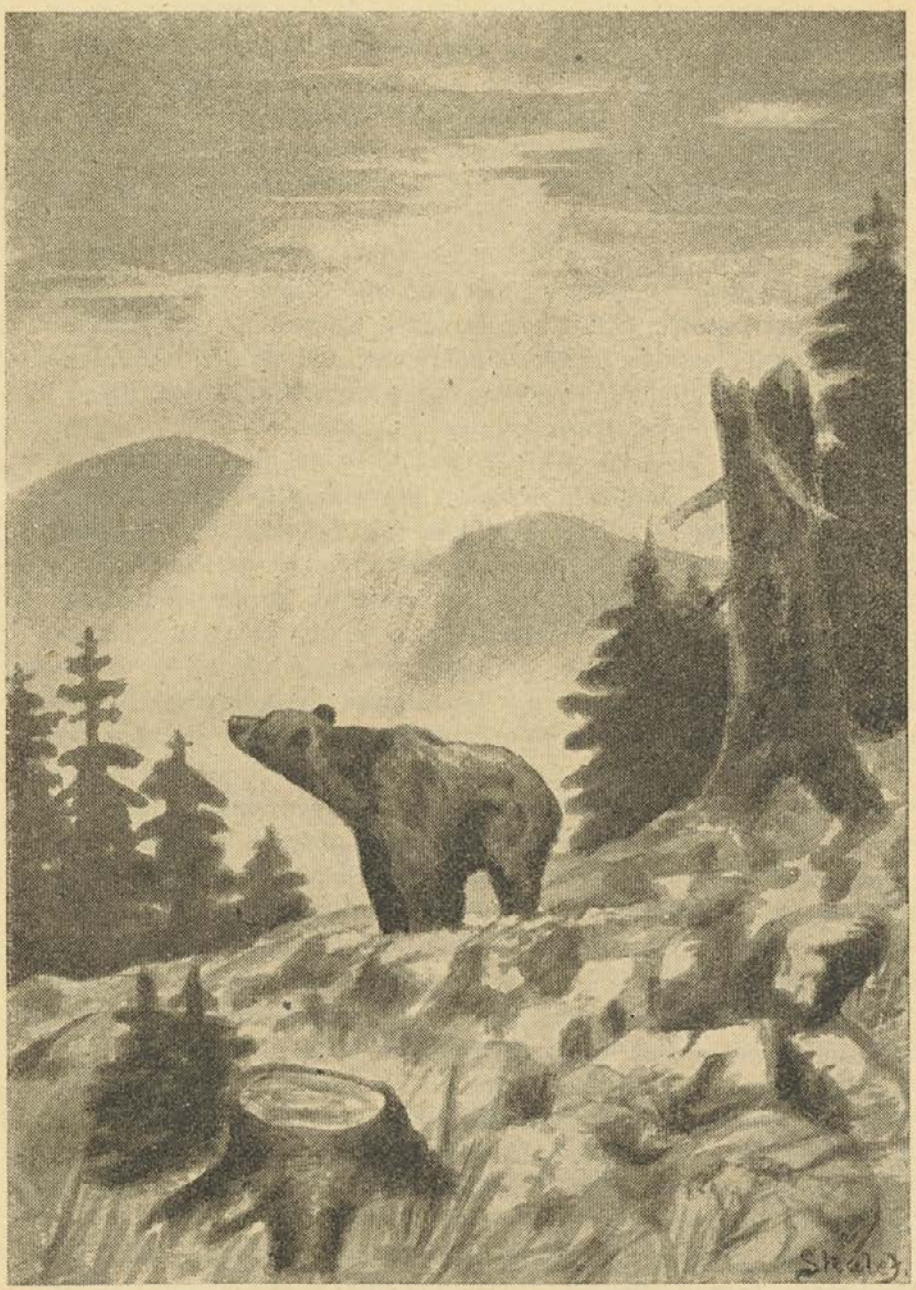

1 : 1

nost. Čital sem mnogo o taki čarodejni masi in priskrbel sem si tudi iz inozemstva cenik, ki je ponujal zmes takih dišav. Bil sem neverjeten Tomaž in nisem naročil te čudotvorne sile, zato ne morem o njej reči ne dobro, ne slabo. Imel sem pa doma nemško knjigo, staro nad 70 let. Spisal jo je nek vražji lovec, vešč vseh lovskih ukan in v tej knjigi popisoval vse vabe za vse vrste roparic. Bilo je res zabavno čitati, kako se pripravljajo razne maže in kako se uporabljajo. Samo ris bi še manjkal, pa bi bila čarovnija popolna. Pa kar tako vendar ni šlo to čitanje mimo moje lovske žilice. Dve stvari sem le otel v prakso in sicer: nekega leta, ko so se hrastove veje dobesedno šibile pod težo rjavih hroščev, sem jih nalovil nekaj steklenk za vlaganje sadja, jih zavezal s pergamentom in izpostavil žgočemu soncu. Enako sem napravil z malimi ribicami. Hrošči in ribe so se mesece dolgo kvasile na soncu. Ko je bil čas za pasti in pilule, sva se z lovcem spomnila na najino čarovnijo. Glej šmenta, v kozarcih s hrošči je bilo le nekaj rjave tekočine, v kateri so plavali ostanki hroščev kakor rozine. Rib sploh ni bilo nič, le neka tekočina se je vlekla po kozarcih. S to tekočino sva nameravala poškropiti kraj, ki je bil primeren za lov na lisice. Ko sva odprla kozarce, je butnil tak smard v najina nosova, da bi nama kmalu odpadla. Priznati moram, da uspeh ni bil slab, le tega groznega smradu je bilo veliko premalo, ker se mi je zdelo, da je na zraku hitro izhlapel. Tudi ga nisva pravilno uporabljala. Vendar smo na tistem mestu čez zimo uplenili devet lisic, nekaj v pasti, nekaj na strup.

Danes res ne morem trditi, ali je bila pripravljena vaba vzrok tega plena ali zgolj naključje. Uverjen pa sem, da ta smrad ni škodoval. Z lovcem se potem nisva več ukvarjala s hrošči, ne z ribami. Kdor pa bo poskusil, naj vrže vabo v odprtino zaboja, ne pa škropi, kakor sva midva. Mislim, da vam ne bo žal malega truda.

Vedno mi je rojila misel po še bolj učinkoviti vabi in sicer po taki, ki duha ne zgubi tako zlahka. Mrhovišče sem napravil kakor sem ga zgoraj opisal in v odprtino sem metal crkotino. Res da je bilo na tem kraju nekako shajališče lisic, ki so brskale okrog zaboja, vendar mi to ni zadostovalo. Pričakoval sem vse kaj drugega, kar bi vam takrat ne mogel opisati. Danes vem, da so me tedaj gnali zgolj lovska strast, mladost in zdravje brez večjih brig in skrbi, da bi obvladal roparice.

Nekega vročega popoldne sva ležala z lovcem v senci nizke in košate smreke. Neizrekljivo lep pogled je bil od tam po košenicah in senožetih, ki so se raztezale med črno hosto in vabile srnjad in jelenjad na večerno pašo. Pod nama se potegne rdeča lisa. Daljnogled je pokazal lisico, ki je nesla v gobcu mačko. »Stre-

ljajte«, mi šepne lovec. Jaz pa nisem streljal, ker moje načelo je bilo, streljati lisice in druge roparice, ko imajo dober kožuh. Toda nekaj se mi je pri tem posvetilo. Da je mačka lisici priljubjena pečenka, sem vedel; torej mora dišava, ki jo mislim porabiti v jeseni in zimi v mrhovišču zavdajati po mačkah in hkrati po gnilem mesu. Že po nekaj dneh mi lovec privleče dve ustreljeni mački, katerih usoda je končala v glinastem loncu, katerega sem dobro s pergamentom zavezanega pogreznil globoko v hlevski gnoj. Lonec z vsebino sem kvasil v gnoju dvajset dni. Že pri izkopavanju lonca z nadepolno vsebino sva imela v nosu čudovit smrad, ki je zaudarjal kolikortoliko skozi porezni glinasti lonec. Oprezno sva ga prinesla na mrhovišče in stresla v jašek nepopisno smrdečo vsebino. Smrad je bil tolikšen, da se ga nisva mogla iz nosu dneve dolgo znebiti. Obleka, poškropljena s to čarovnijo, bi ne bila več za med ljudi. Končno sva pokrila jašek z lubjem in zapustila kraj neverjetnega smradu.

Deset dni me ni bilo v lovišču in zelo sem bil radoveden na posledice. Prve besede z lovcem so mi radovednost utešile. »Dva cucka sem spravil s pota v tem času, ko vas ni bilo. Po sledu sem tudi ugotovil, da hodijo divje mačke na to smrajo. Lisice bom pozimi kar žel.« Lovcu sem naročil, da mora biti jašek vedno poln mrhovine. Prepričal sem se, da so lisice okoli jaška z mrhovino vse prebrskale in da je sladkoben smrad začinjen z baldrijanom pritegnil tudi divje mačke. Povem naj še to, da sem dvakrat prepodil lisico pri belem dnevu v bližini mrhovišča in ni kazala volje, da bi zapustila kraj njene opojnosti, ki je celó človeški nos ščegetal precej daleč naokoli. Na tem mrhovišču so bili čez zimo pokončani skoraj vsi vaški cucki, ki so se prosto potepali po bližnjih vaseh in seveda tudi po hosti. Dve domači in tri divje mačke so bile plen poleg ene kune in lisic, katerih kožuhi so vrgli pri prodaji toliko, da sem kril vso zakupnino za lovišče, ki ni bila majhna. Vem, da marsikateri lovec pozna čar kvašene mačke na mrhovišču in baldrijana. Prepričan sem, da bodo neverni Tomaži postali verni, če bodo poskusili.

To je mrhovišče, ki služi za lov na male roparice, mačke in klateče se pse. Vse drugo pa je, če je v lovišču medved. Res, da je medved v nekaterih predelih zaščiten, kjer je v takem primeru krmišče, torej vedno pogrnjena miza za medveda, kot ostanek orjaških naših nekdanjih pragozdov. V lovišču, kjer še živi medved, so lovci dolžni, da mu posvete vso pozornost in vse store, da se znamenitost naših gozdov ohrani. Prepričan sem, da medved ne bo zapustil okoliša, kjer se mu redno polaga hrana. Medved je tudi mesojedec in ne živi samo od koreninic, gozdnih sadežev in raznovrstnih ličink,

kar priča njegovo močno in nevarno zobovje. Zato pobije od časa do časa domačo ali divjo žival. Če je pa v lovišču mrhovišče, raje obiskuje tega, kakor pa, da bi se trudil za brzonogo živaljo. Pozabiti tudi ne smemo, da ima lovec, čeprav ne strelja oziroma ne sme streljati te ali one divjadi, z visoke preže ob mrhovišču stotero užitkov. Če se ravno ne pehaš za strelom, ti bo opazovanje te redke divjadi v prosti naravi nudilo nepozabna doživetja, brez grmenja in moritve.

II.

Neko leto sem prejel povabilo, da se udeležim opazovanja medveda z visoke preže ob krmišču. Ker je bil v mojem zakupnem lovišču tudi medved in sem mu nameraval položiti hrano, sem se odločil, da si te stvari ogledam in bom morda priča medvedjemu obedu oziroma večerji. Septembra, teden dni pred polno luno se zglasim pri najemniku lovišča, da sem mu na voljo. »Vse je v redu,« mi reče, »le kozla morava pobiti, ga spraviti pod prežo in ga dobro pritrditi, da ga ne bo mrcina kam zavlekla. Kozel, stara rogovila, trd ko bukovo poleno, je že pri lovski hiši.« Med pogovorom sva sedla v lahek zapravljivček in konji so odbrzeli po dolini. Pot je kmalu zavila strmo v breg skozi prekrasen gozd. Vsepovsod tišina in tisto skrivnostno molčanje prirode, v katerem se lovcu vzbujajo lovski spomini in rode nova poželenja. Polmrak, sproščenje živcev in rahlo guganje voza bi naju kmalu zazibalo v dremavico. Za ovinkom se je posvetilo in zagledal sem lovsko hišo na prijazni zeleni tratici. Takoj sva šla na delo. Za hišo se je pasel bel kozel, rogata in trščata žival, katero je prevzel poklicni lovec v varstvo in vsi trije smo kozla poganjali v breg kar vprek po hosti do ozke stezice, ki se je vila globoko v mirno in divjo hosto. Nenadno se lovec ustavi in pogleda gospodarja. Ta je pokimal in iz nemega govora sem posnel, da mora kozel na tem mestu spustiti smrdljivo kozlovo dušo. Vse je šlo tiho in tajinstveno, da se kar nisem mogel sprijazniti z mislijo, da bo sedaj tresk lovske puške razklal to božanstveno tihoto. Hitro sežem v hlačni žep in privlečem mojo zvesto spremljevalko — avtomatično pištolo kal. 6.5 mm in pokimam lovcu češ, da bom jaz opravil to delo. Strel skozi ušesa kozlu mu je z malim hrupom v trenutku prestrigel nit življenja. Ko ni bilo v živali nikakega življenja več, je lovec z nožem prerezal kozlu prsni koš, da se je ulila v potoku črna kri po ilovnati zemlji. Zakaj je bilo vse to potrebno, mi ni bilo treba kot lovcu pojasnjevati. Zvezali smo kozlu zadnji nogi in ga vlekli po široki, s praprotjo zarasli grapi precej daleč do male poseke, ob kateri sem zapazil visoko v jelovju lično prežo, velik zaboj s strelno lino. Kakor mi je lastnik lovišča pravil, je

dobro, da smo po grapi potegnili mrtvega kozla, za katerim je bil viden sled krvi. Po tej, oziroma preko te grape je držala medvedja stečina in je gotovo, da bo prej ali slej prišel na krvni sled kozla in po njem na mrhovišče. Na mali poseki smo kozla nalahko zagrebli in ga pokrili z jelovimi vejami. Seveda je bil dobro pritrjen z žico za drevo, ki je še ostalo na poseki. Pravili so mi, da medved raje načne mrhovino, če je pokrita s prstjo ali vejami.

Po opravljeni proceduri sem si ogledal notranjost preže. Široka klop z naslanjalom je nudila možnost, da si zdržal po več ur. Strelna lina se je zapirala s steklom in to docela tiho. Vse je bilo nared in pripravljeno za dolgo nočno čakanje.

Prve tri dni ni bilo na mrhovišču nikakih sledov kakršnekoli roparice in tudi nisem hodil na prežo. Četrti dan je sporočil lovec, da je kozla obiskala lisica, vendar se ga ni lotila, o medvedu pa ni ne duha ne sluha. Meni je bilo vseeno; bo že prišel čas, sem si mislil, ko bo dobil medved tek. Podnevi sem se zabaval z jerebi, ki jih je bilo v tistem lovišču vse polno, tako da mi ni primanjkovalo okusne pečenke. Lastnik lovišča se je poslovil, ker je moral po opravkih v mesto in tako sva z lovcem ostala sama.

Sedmi dan po ureditvi mrhovišča, pozno popoldne, mi sporoči lovec, da je bil medved pri kozlu, vendar ga to pot ni načel; le delno ga je odkril in razmetal veje. Sklenila sva, da ga to noč počakava. Bila je jasna in hladna noč. Polna luna je stala na baržunastem nebu že visoko, ko sva se naselila v preži. Vse je bilo v popolnem redu, le tista gluha tihota, ki je vladala v zaboju, me je motila. Zatorej sem odmaknil stekli, ki sta zapirali strelno, bolje, opazovalno lino. Hotel sem slišati, kar me je vedno zelo zanimalo, nočne glasove, ki so prihajali iz temne misteriozne hoste. Dobro sem razločil prostor, kjer je bil zakopan kozel, tako da bo v primeru, če pride rjavi kosmati stric na večerjo, obilo zabave in lovskega užitka. Tudi moj doljnogled s čisto optiko mi je bil porok, da ne bom zamudil lepih nočnih prizorov.

Enajsta ura je že minila brez kakega obiska. Tudi lisice ni bilo, kar me je zelo čudilo. Seveda tako globoko v gozdu, v katerem je bilo zelo malo zajcev, ni bilo tudi pričakovati kaj več lisic. Levo od naju zaslišiva, kakor da bi se na robu poseke zlomila debelejša preperela veja. »Nekaj bo,« mi šepne sosed in oba nepremično paziva na prostor, od koder sva domnevala, da je prišel šum. Nič ni bilo, le polhi so pihali in se poganjali z veje na vejo. Tudi po preži je bil polšji direndaj, kar je naju zelo motilo in sva se tudi najbrže zmotila, ko sva zaslišala šum in domnevala, da izvira od zloma veje. Najbrž je kak tolst polh zgrešil vejo in telebnil na tla. Zatorej se lagodno nasloniva na naslanjalo in se predava vsak svojim mislim.

Kar lepe prívide je napolspanec pričaral pred oči in svet sem gledal skozi najbolj rožnata očala. Kar me lovec dregne. »Pazite, ravno pred nama se nekaj velikega premika ob robu hoste, sedajle stoji« mi dahne. Slišal sem njegovo srce, kako bunka in kmalu je še moje zatrepetalo v grlu, ko se senca izlušči iz teme in haca proti malemu gričku, v katerem je bil zakopan kozel. Prekrasna slika, katero sem ujel v daljnogledu. Pred nama je bil pravi pravcati medved, osvetljen po luni. Naš medved iz naših slovenskih gozdov! Neverjetno zadoščenje sem čutil, ko sem to veliko zver opazoval in bil sem hvaležen vsem razumnim lovcem-ljudem, ki so se znali obvladati v strasti po uničenju ter s tem ohranili veličasten spomenik nekdanje veličine naših slovenskih pragozdov. Nekaj metrov pred gričkom se medved ustavi, stegne kosmati vrat in visoko lovi sapo z nosom. Ko je najbrž ugotovil, da je zrak čist in mu ne prinaša nič sumljivega, obkroži mrhovino z nosom pri tleh, med potjo pa grgra z glasovi, podobnimi predenju mačke. Tudi tla mu niso bila sumljiva in tako se je po varnostnih ukrepih spravil k požrtiji. Z dvemi, tremi udarci s prednjo šapo, pri katerih so prst in veje kar frčale, je razdel kozla ter zasadil zobovje v napihnjen želodec. Vendar mu ni bilo nekaj prav. Na mah dvigne glavo, se zavrti na zadnjih nogah in že sem mislil, da bo zginil. Pa ni. Okrene se nazaj, zgrabi kozla za hrbet, ga privzdigne in strese ko pes mačko. Imel je namero kozla zavleči, pa ni šlo, ker je bil pritrjen ob drevo. Ker pa kozel še ni bil v razpadajočem stanju, se tudi medvedji moči ni posrečilo kozlu izpuliti noge, za katero je bil privezan, čeprav se je stric na vso moč trudil, da bi kozla oprostil in ga odvlekel. Ko je uvidel, da je trud zaman, šavsne po drobovju in vleče čreva in želodec iz odprtine, cmoka in kruli. Imel sem vtis, da mu smrad gnijočega mesa sila prija. Kadar je medved pobesil glavo, da zgrabi nov zalogaj, sem zapazil, da je potegnil ušesa nekam tako visoko vrh glave, da je bil kar smešen, kakor mlad kuža, če ga ubrišeš po zadnjici. Zaškripale so kosti, debele in trde kosti starega kozla. Hreščalo je kakor da bi drobil kamenje. Spravil se je na prsni koš, da poišče plemenitejše dele drobovine. Kmalu je bil z operacijo gotov, kar je pričalo mehko hlastanje in v medvedji želodec so zginili srce, jetra in vse drugo, kar medved zelo ceni. Medved se pa med požrtijo ni predal užitkom kar brez opreznosti. Vsak trenutek je visoko dvignil smrček in vohljal po zraku in motril okolico, tako da sem bil uverjen, da bi ga najneznatnejši šum odpodil.

Vse je izgledalo, da si je medved za to noč utešil poželenje po mesu, ker je zopet zagrabil kozla in ga skušal odvleči, kar pa seveda ni šlo. Slednjič se je tudi medvedja buča prepričala, da kozel noče z njim; parkrat je zahrkal, se obrnil na usnjenih copatah in požrle

so ga črne sence. Predstava je bila za tisto noč končana, ura je kazala pol treh. Živci so se sprostili in postal sem kar nekako mehak. Ni nama kazalo, da bi šla takoj s preže in sklenila sva, da malo počakava, vsaj kake pol urice. Res sva počakala ali ne pol ure, temveč pričakala sva zlato sonce, ki se nama je smejalo skozi steklo zaprte line.

Medved, ki je obiskal krmišče, je pravil lovec, je star gost, zadosti velik in bi tehtal kakih 150 do 170 kg. Bila je pa v lovišču tudi ogromna medvedka in dva manjša medveda, katerima pa ni bila mati. Torej so nove medvedje predstave na vidiku. Sklenil sem, da dva večera počakam kar lepo v postelji, ker nima medved navade, da bi večer za večerom obiskoval mrhovišča. Ker je pa obisk pozen, bo tudi luna še dosti svetila, da bo mogel uživati in videti medvedjo večerjo. In tako je tudi bilo, da sem prvo in drugo noč prespal v postelji, med tem je pa medvedka, o kateri mi je pravil lovec, odtrgala ostanke kozla, ga odnesla kak kilometer daleč v hosto in ga tam do rog pospravila. Vse to je dognal lovec na dan, ko sva mislila iti zopet v prežo. (Konec pride.)

Ado Makarovič

Žvižganje rakom

(Etnološki problem raka-zmaja v slovenski tradiciji).

»Ponekod čitamo, da vabi zaljubljeni nergač izvoljenko s posebnim glasom iz luknje.«
(Šulgaj, Naš potočni rak).

Kako je pravzaprav z žvižganjem rakom? Odkar je pisal o tem dr. Janko Lokar v »Etnologu« (l. 1942., XV. knjiga, stran 95/96.) in Vinko Mörderndorfer v svojem delu »Verovanja, uvere in običaji Slovencev«, (Peta knjiga: Borba za pridobivanje kruha; v Celju, 1946., stran 137/138.), izgleda kakor da je bilo vprašanje definitivno rešeno, vendar temu ni tako. Dr. L(okar) je označil žvižganje rakom kot »za nič stvar«, M(örderndorfer) pa kot »uvero«, prazno vero. Dr. L. in M. sta mi vzbudila tale vprašanja: 1. so li žvižgali ali niso žvižgali rakom, 2. kaj pomeni »pojdi rakom žvižgat!«, 3. ali je bilo žvižganje »stvar za nič« ali ne, 4. kaj ima pri tem opraviti hudič in kdo je ta »hudič«?

1

V današnjem pojmu »lov, loviti« je komaj še sled zvitosti nekdanjega lovca, ki je znal s posnemanjem živalskih glasov privabiti žival, ker loviti pomeni pravzaprav teči za živaljo«, in tako je človek enkrat tudi res lovil. Preden pa je tako lovil, je vabil, in nižji lovec, ribič, je mogel kvečjemu vabiti.

V prenešenem pomenu pa je »loviti« še danes — »vabiti spolnega druga«. Človek posnema žival (»mačak«, »Schürzenjäger«, salonski »lev«) in vabi predvsem z glasom: govori, poje, žvižga, vzdihuje. Človeška samica odgovarja prav tako: poje, golči, se smeje, itd. Človek izumi godalo, najprej za lov, potem ga uporablja v ljubezenskem življenju: piščalko, ropotulko, boben, itd. Živalske serenade, nokturni in matinate, cviljenje, tuljenje, lajanje, zavijanje, piskanje, čivkanje, žvižganje, žvrgolenje, stokanje in jokanje, so pravzorec snubljenja človeškemu samcu.

Zamislimo se v duševnost pralovca, ki se je čutil sorodnega z živaljo, od katere je živel, ki jo je smatral za svojega brata in sosorodno po krvi (totemist), pa ne bomo dvomili, da jo je privabil, ampak tudi zaradi čustvenih razmerij do živali, je posnemal njene gibe in glasove do zadnjih odtenkov in modifikacij.

Da daje fant še danes izvoljenki živalska imena, ni slučaj. Naši nazivi od »mucke« do »srne« so le ostanek nekdanjega lovskega ljubezenskega slovarja. V ljubezenski poeziji mrgoli opisovanj njene lepote, ki se primerja z živalsko, s to ali ono lastnostjo ali obliko

živalske samice. Vabljenje živali in snubljenje ženske je pralovcu sorodna stvar. Lovec ve, da je v času parjenja najlažje privabiti samico s posnemanjem samčevega klica. Kar še danes velja, je veljalo nekoč skoraj splošno. Rekli boste, da so to znane stvari; izgleda pa, da ne dovolj znane, da ne bi kdo zadvomil, če se ni prepričal na lastne oči in ušesa. Tako dvomimo, da so davni rakarji — »žvižgali« rakom! Vabili so vendar samice s klicem samca!

Viri govore, da so naši rakarji »žvižgali«. Ti viri so pošteni in verodostojni. V a l v a z o r je govoril resnico, in resnico je govorila mati dr. L., kateri bo vendar verjel. Škoda, da dr. L. ni preciziral posamezna vprašanja celotnega problema in odgovoril nanje. Tako ni povedal, ali so po njegovem žvižgali ali ne. Pravi, da je ljudstvo spoznalo, da je žvižganje stvar brez haska, »za nič«. To lahko drži, a če so res žvižgali, sledi iz tega (tudi če je takrat, ko so »spoznali«, bilo zanič), da je moralo biti n e k o č smiselno in torej tudi uspešno.

Pošteni, čeprav marsikje tudi naivni Valvazor je napisal, da »rakarji privežejo na palico glisto, jo potope v vodo in jo drže pred račjimi luknjami. Nato žvižgajo z ustmi posebno melodijo, da prihajajo raki iz lukenj«. Lovili so torej z žvižganjem v v o d i in ne na suhem: »z drugo palico, ki je na enem koncu razcepljena, prijemajo rake in jih potegujejo iz vode« (dr. L.). Dr. L. oporeka temu, češ, račje luknje so p r e g l o b o k o pod vodo, »da rak žvižga ne more slišati«. To ne drži, ker v s e luknje niso pregloboko pod vodo, in k a k o globoko pod vodo bi rak še slišal, ni mogoče ugotoviti, ker ne vemo, na katere glasove rak reagira in na katere ne. Na vsak način pa velja, da rakom niso žvižgali na lovu v plitvinah ali na suhem, to je poleti. Takrat je žvižganje odveč, ker je lov lahka stvar in lovijo kar z roko. Isto velja za nočni lov z baklo ali pri polni luni v plitvinah ali celo, ko jih »pobirajo«, ko se »pasejo« po travi. Žvižgali so torej v času, ko se raki zadržujejo v luknjah, jeseni in pozimi, to je, ko se ž e n i j o. Človek je potreboval hrano posebno pozimi, moral je torej loviti tudi takrat. V tem letnem času pa se raki parijo in po prastarem zakonu lovcev jih takrat ne bi smel loviti.

Vsi lovski zakoni so nastali po gospodarski nujnosti in niso samo versko pobarvani, ampak naravnost d e l v e r s k i h p r e p o v e d i. Na ta način je namreč družba prisilila lovca, da se jih drži. Lovec je verjel v zle posledice, ki bi mu nujno prišle od nadnaravnih bitij, ki dajejo živali rodovitnost in jo čuvajo v dobi parjenja in razplojevanja, če bi se drznil prekršiti — lovski zakon. Te zapovedi in prepovedi so zelo trdožive in često p r e ž i v i j o tisto dobo, v kateri še odgovarjajo namenu, zaradi katerega so nastale. Ni čudno, če takrat izgledajo nesmiselne in smešne. Tako neumno se nam danes zdi tudi žvižganje rakom, ki je v bistvu že prestopanje te pre-

povedi. »Hudič raztrže žvižgača«, če ga sliši. Nobenega dvoma torej ni, da je ta isti hudič žvižganje prepovedal. Žvižgati sme samo on, a on žvižga le kot njih varuh, pastir, in ne kot lovec. Hudič, ki pase živali, jim »žvižga«, kadar jih zbira, ker jih hoče nahraniti, in jim »zažvižga«, da jih spet razkropi, ko se bliža nevarnost.

Hudič žvižga gozdnim živalim, žvižga polhom, žvižga volkovom in »žvižga« rakom. Beseda nam torej ne označa nujno pravih glasov, ki se jih je posluževal lovec. Vse polno imamo sporočil v lovski tradiciji, da ni dobro posnemati glasove boga lovca. Zase sem uverjen, da so vsa mitološka bitja, ki kaznujejo posnemanje njih glasov, prastara lovska božanstva, pa naj gre za glasove, ki se nam danes zde v zvezi z lovom, ali ne, ker ne vemo več, s kakšnimi glasovi je davni lovec vabil divjad. Sem sodijo poleg žvižganja rakom vsi klici in vabljenja, celo petje vil. Naše lovske izkušnje ne morejo biti merilo za presojo, ali je neko »žvižganje« privabilo žival ali ne.

Axel M u n t h e piše v »San Michele«, kako je sam doživel, da se je medved umaknil ženski (Laponki), ko mu je »pokazala« hlače. Munthe ni verjel svojim očem, mi se pa temu ne čudimo preveč, ker medved izborno voha. Dr. Zell (»Ist das Tier unvernünftig?«, »Kosmos«) ve o tem še več povedati. Ali bo moderni lovec verjel, da je enkrat lovec uporabljal ženo, da je privabil žival (glej »Lovca« 1937, str. 521!)? Isto je z žvižganjem. Kdo bo brez drugega verjel, da še danes primitivni lovci govorijo in celo pojejo živali?

2

Ali ni čudno, da žival reagira tudi na glasove, ki njej niso lastni? Če se motim, in tako imenovano »žvižganje« prvotno ni bilo imitiranje račjih »molitev«, ker danes nihče več ne ve, kako so vabili p r v o t n i rakarji (ne tisti, ki jih pozna Valvasor!), ali so žvižgali, piskali, krakali ali kako drugače, moram omeniti tudi to možnost. Ker imamo opraviti z ljudmi, ki so imeli za naše pojme in izkušnje izredno fin sluh in posluh ter sposobnost posnemanja vsakega odtenka glasov najrazličnejših živali in različnih glasov iste živali, pa moramo dopuščati možnost, da so znali posnemati tudi račje »molitve«. To je bilo takrat, ko še ni bilo treba nikogar opozarjati, naj bo tiho, ne samo zato, da bo slišati molitve, ampak da bo v popolni tišini slišna tudi »molitev« vabečega lovca.

Žival ne posluhne samo na njej lastne glasove, ampak tudi na druge, ki jo kakor koli zanimajo, tako da jo lahko lovec dobi v oblast. Na kačo n. pr. vpliva glas piščalke, ki ga sama nima takega in nobena druga kača. Zakaj je mogoče obvladovati kače v Indiji in ne več pri nas? Enostavno zato, ker to umetnost tam še nekateri znajo, pri nas pa nihče več. Naše pripovedke o piskanju kačam niso

izmišljotine, ampak zadnji spomin na nekdanjo resničnost. Znani podganar iz Hamelna (v pravljici Grimmovi) ni privabil iz svoje piščalke podganjega cviljenja, in vendar so mu podgane sledile. »Hudič«, ki pase polhe, jim žvižga, a polhi ne žvižgajo. Pastirji imajo s svojimi živalmi posebno govorico, vendar živali ne govorijo. Pastirji piskajo, živali ne; pastirji pojejo, živali, ki ne pojejo, sledijo pojočemu. Stoj! To so živali, ki živijo s človekom, in so se privadile tem glasovom, pa jim sledijo v lastnem interesu. Za prosto, na vsak način inteligentnejšo žival, to ne bo veljalo, ker na človeški glas, boš rekel, d i v j a d reagira prav nasprotno — zbeži!

Prvotni lovec je zvit. Če ne more posnemati glasov živali, jo skuša privabiti z drugačnimi, in kakor hitro mu uspe, da žival posluhne njej tujim in novim glasovom, je že našel zasilno pot do nje, posebno če ji kaj ponuja, kakor rakar glisto. Rekel sem, da nekatera lovska ljudstva g o v o r i j o divjadi, jo ljubeče vabijo, ji pojejo. O poizkusih pralovca, privabiti žival na nastrel, vemo vse premalo, da bi smeli reči: Ne, na t a glas se žival ni dala privabiti! Pozabljamo, da je lovec moral poizkusiti vse, da je prišel do hrane, in tako je našel glas, ki mu je služil na lovu. V vse tajne živalske duševnosti pa še nismo prodrli in nikdar ne bomo.

Primer! Tako vabijo Eskimi losa: »Los, zemeljska uš, dolgonoga, velikouha, stršečedlakasti vrat! — ne beži pred mano! Če te ubijem, bom žrtvoval lepe darove tvoji duši! Nosil bom tvoje usnje na podplatih, iz tvoje dlake bom zvil stenje! — pridi torej k meni in ne boj se! Pridi bliže, pridi sem!« (Scotti: Etnologia, str. 408.).

Koliko naivnosti, a tudi kolikšna prisrčnost do živali, nobene hinavščine, nič laži. In nikar ne mislimo, da je Eskimo tepec na lovu! Kdo zna med našimi lovci še kaj takega?

Naš lovec na pijavke je pel: »Pij mene, pijavka!«. To sporočilo pa je seveda premlado, da bi nam moglo kaj povedati o ugodnem ali neugodnem vplivu na lov. Pijavkam lahko poješ, ker te ne slišijo, in zaradi tega lov ni ne boljši ne slabši. Ta ubogi ostanek se izgubi v pozabo, kadar moški niso več samo lovci, ker je za to potrebna lovska skupnost, v kateri se izkušnje prenašajo neprekinjeno od starejših na mlajše. Kakor hitro se ta kolektiv razide po nujnosti gospodarskega razvoja, prehajajo te izkušnje v neprave roke in možgane, tako da končno namesto ptičarja poje pijavkar, da rakar res žvižga, ker drugače ne zna več.

Žvižganje rakom je torej pokvarjeni ostanek nekdanjega lova na rake s pomočjo nekih glasov, ki jih danes ne moremo več ugotoviti, ker so plemena rakarjev izumrla in ni več časa, da bi kdo študiral in poskušal, na kakšne glasove reagirajo raki tako, da jih je moči čimveč uloviti. (Se nadaljuje)

Vet. Stanko Arko

Nekaj o pasjem zobovju

Za vsakega kinologa, zlasti za sodnike in vzreditelje psov je potrebno, da se seznanijo z osnovami nauka o pasjem zobovju. Zobje psa so zelo važen telesni del. Žal se to ne upošteva dovolj. Pogosto se pri ocenjevanju pridaja več važnosti manj pomembnim stvarem, n. pr. drži repa, dolžini uhljev, barvi itd., ko pa pregledu zobovja. Take manjše hibe večinoma ne zmanjšujejo delovne uporabnosti in zdravja lovskega psa. Pač pa zelo vpliva na uporabnost šibko razvito

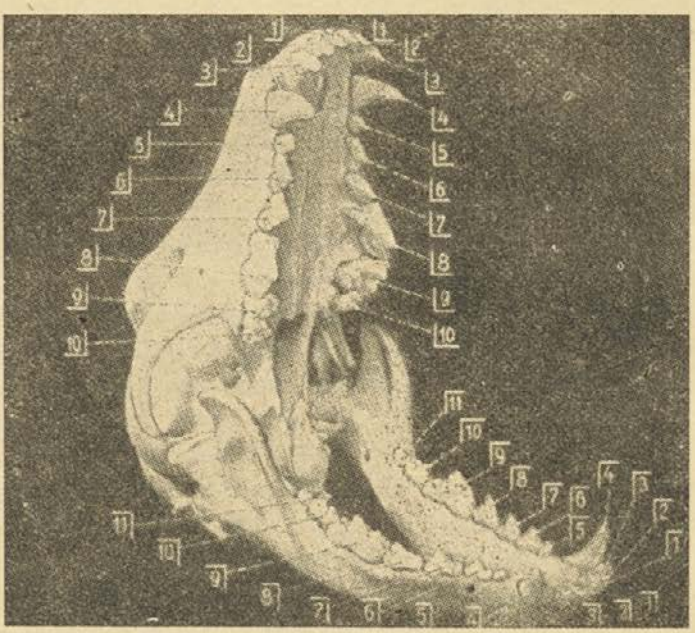

in pomanjkljivo zobovje, kakor tudi zobovje, ki je bolezensko spremenjeno in defektno. Če ima pes pokvarjene zobe, trpi navadno na prebavnih motnjah. Posledica tega so neredko izpuščaji na koži. Po zobeh se dá iz okvar sklepati na prestale bolezni in presnovne motnje. Škrbasto zobovje, t. j. tisto, kjer nekateri zobje niso zrasli in nastanejo med zobmi vrzeli, se tudi pogostoma podedujejo. Končno se po zobeh dá oceniti starost psa.

Že iz teh kratkih pripomb lahko spoznamo, da je pregled in poznavanje zobovja pri ocenjevanju psov tako važno, da tega ne bi smeli podcenjevati. Zato je potrebno, da se na smotrah ali posameznih ocenah kakor tudi pred nakupom psa vedno pazljivo in temeljito pregleda zobovje.

Zaradi omejenega prostora ne bi za danes obravnaval raznih nepravilnosti zobovja in oblik čeljusti. Razen tega je za pravilno razumevanje teh pojavov predhodno potrebno, da si pobliže ogledamo normalno zobovje psa. Vedeti moramo, kako delimo zobe na posamezne skupine po njihovi obliki in uporabnosti. Prav tako je potrebno, da vemo, kdaj in katere zobe menja pes, ko dorašča, in jih nadomesti s stalnimi. Po menjavi zob lahko določamo starost psa.

Čeprav je v naši kinološki literaturi že večkrat pisano o zobovju psov, naj mi bralci teh vrstic ne zamerijo, če bom moral nekatere navedbe deloma ponoviti. Zdi se mi namreč, da so bili nekateri podatki o zoboznanstvu netočni ali vsaj nejasni. Obenem bi pri tej priliki predlagal, da bi popravili, oziroma spremenili in sprejeli v slovensko kinološko slovstvo primernejše izraze za označbo nekaterih zob.

Pes dobiva zobe, kakor ostali sesavci, v dveh časovno ločenih obdobjih. Pri pravkar poleženih mladičih ne opazimo še nobenih zob, čeprav je njihovo zobovje že zasnovano. Prvi zobje se pokažejo ob tretjem tednu po rojstvu.

Kakor je znano, razlikujemo mlečne in stalne zobe. Po približno petih tednih so, pri normalni rasti, vsi mlečni zobje že popolnoma razviti. Menjava mlečnih zob za stalne se pričenja praviloma ob koncu četrtega meseca in konča navadno z dovršenim šestim mesecem. Pri pritlikavih pasmah psov je ta proces pogostoma oviran. Zaradi tega izpadejo mlečni zobje kasneje, a včasih sploh ne izpadejo. Vsi mlečni zobje izpadejo in namesto njih zraste enako število stalnih. Razen tega zraste še 14 dodatnih stalnih zob, in sicer vsi zadnji kočniki in prvi prednji kočnik (na sliki št. 5), ki ga pri mlečnem zobovju pogrešamo. Ta spredkočnik je majhen, ne toliko pomemben zob, ki ga nekateri prištevajo k mlečnemu zobovju in zato računajo, da ima mlad pes 32 namesto 28 zob. Ker se pa ta zob v spodnji čeljusti ne menja in je stalen, ga ne moremo smatrati kot mlečnega.

Pes, ki je star sedem mesecev, ima že vse stalne zobe, ki so z devetimi meseci popolnoma dorasli. Odrasel pes ima 42 zob. Od teh je v zgornji in spodnji čeljusti po šest sekavcev, po dva derača (podočnika) in po osem sprednjih kočnikov. V zgornji čeljusti so štirje zadnji kočniki, v spodnji pa jih je šest.

Posamezne zobe označujemo s tako imenovanimi formulami, ozir. obrazci ali razpredelnicimi. To označevanje pa v kinološki literaturi ni enotno. Večinoma se kinologi poslužujejo formul iz zoologije ali iz anatomije, toda tudi te niso povsod enotne. V zoologiji se označujejo posamezne skupine zob z začetno črko latinskega naziva in z zaporedno številko zoba tiste skupine. Te razpredelnice pa niso primerne za kinologijo, n. pr. pri ocenjevanju psov, ker so neprak-

tične in kompliciranе. Zato nekateri kinologi v inozemstvu predlagajo, da bi se označevanje zob poenostavilo, tako kakor se to prakticira v zobozdravstvu pri ljudeh. Ta formula nam pokaže bolj nazorno dejansko sliko zobovja, tako kakor ga vidimo, če odpremo psu gobec in ogledujemo zobe od spredaj. Razen tega ne delimo zob na posamezne skupine, marveč jih označujemo s zaporednimi številkami, počenši od spredaj proti notranjosti ust. Pri zooloških razpredelnicah pa je vsaka skupina posamezno oštevilčena, a kočniki se štetejo od zadaj naprej. Zato predlagam, da bi se v naše kinološko slovstvo sprejela formula z zaporednimi številkami zob. Za odraslega psa izgleda obrazec takole:

(zgornja čeljust)

10, 9, 8, 7, 6, 5, 4, 3, 2, 1	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10
11, 10, 9, 8, 7, 6, 5, 4, 3, 2, 1	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11

č c b a (spodnja čeljust)

Glej sliko! Zobje v skupini pod a pomenijo prvi, drugi in tretji sekavec, pod b so označeni derači (podočniki), pod c predkočniki in pod č kočniki.

Da bi v formuli razlikovali stalne zobe od mlečnih, se poslužujemo pri stalnih zobeh arabskih številk, pri mlečnem zobovju pa latinskih.

Za mlečno zobovje bi bila razpredelnica naslednja:

VII, VI, V, IV, III, II, I	I, II, III, IV, V, VI, VII
VII, VI, V, IV, III, II, I	I, II, III, IV, V, VI, VII

S sekavci pes grabi in tudi gloda kosti. Z derači (podočniki) zagrabi, trga, dere svoj plen kakor volk ali lisica. S sprednjimi kočniki hrano razkosava na manjše dele, a z drobilci (lomilci) drobi kosti, zlasti večje kose. Zadnji kočniki mu služijo za nadaljnjo razdrobitev trdih predmetov.

V našem kinološkem slovstvu smo do sedaj uporabljali nekatere izraze za označevanje posameznih zob, ki ustrezajo za zobovje pri ljudeh, a deloma tudi za zobovje rastlinojedov. Ti izrazi pa nikakor niso primerni za označevanje zob pri psih. Vzemimo izraz p o d o č n i k. Pri psu niso podočniki vsajeni pod očmi, kakor pri človeku, marveč tičijo v sprednjem delu čeljusti, tako da beseda podočnik ni primerna, ker ne izraža tega, kar označuje. Mislim, da bi bil mnogo bolj primeren izraz d e r a č, ki ga ljudstvo v nekaterih krajih tudi uporablja.

Podobno je z nazivom m e l j a k i za kočnike. Čeprav beseda kočnik ne pomeni nič izrazitega, smo jo prevzeli iz anatomije človeka in je udomačena. Zato lahko ostane. Nikakor pa ni primeren izraz m e l j a k za kočnik. Ta beseda je prosto prevedena iz latinščine ozir. nemščine in je primerna za zobe človeka in rastlinojedov. Pes pa ne melje hrane z zadnjimi zobmi kakor človek, govedo in konj. Pasji zobje nimajo mlevnih ploskev, razen na zadnjih dveh kočnikih, na katerih vidimo majhno, nazobčano, ravno ploskev, ki bi nekako ustrezala mlevni ploskvi pri človeku. Pri psu je tudi čeljustni sklep ustvarjen tako, da se spodnja čeljust premika samo v smeri proti zgornji čeljusti, a vodoravno premikanje je le malenkostno. Besedo meljak za kočnik naj bi torej opustili.

Četrti sprednji kočnik v zgornji čeljusti in prvi kočnik v spodnji čeljusti (št. 8 ozir. 9 na sliki) sta največja in najvišja zoba. Za te zobe, ki se latinsko imenujejo denti sectorii (sector = rezač) in nemško Reisszähne (reissen = trgati) uporabljajo nekateri naši pisci izraz lomilci. S temi zobmi pes ne reže in ne trga hrane, pač pa drobi, zlasti večje kosti. Nihče ne pravi, da pes kosti lomi in zato tudi slovenski naziv lomilec ne ustreza. Te zobe bi mogli imenovati d r o b i l c e, kar dejansko so.

Podobno kakor pri nazivih zobovja, bi bilo potrebno korigirati še nekatere druge izraze za telesne dele pri opisu zunanjosti psa, ker so enostavno prevzeti iz anatomske terminologije človeka. Toda o tem ob drugi priložnosti.

B. Löns, Mein grünes Buch

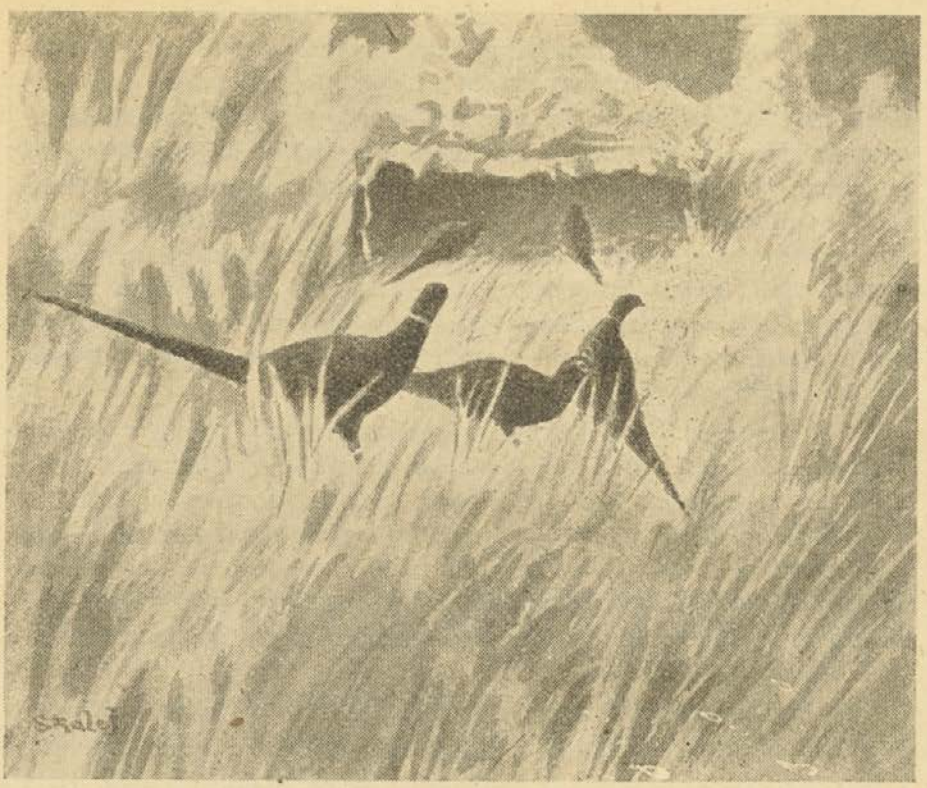

Miloš Kelih

Še nekaj o umetni gojitvi fazanov

Pogosto se slišijo pritožbe o slabih uspehih pri umetni gojitvi fazanov, v več primerih pa se uspehi sploh izjalove.

Vzrok temu je v prvi vrsti vsekakor neznanje ljudi, ki se s to stvarjo ukvarjajo in ne vedo, kako. Pregovor pravi, kar se Jakec uči, to Jakec zna.

Zato sem se odločil, da napišem še nekaj najosnovnejših stvari, ki so za vsakega lovca potrebne, zlasti pa za one, ki se ukvarjajo z umetno gojitvijo fazanov, jerebic in s podobnim.

Poznati moramo vse gojitvene naprave, pribor in podobno, če se hočemo ogniti ogromnim stroškom in seveda tudi neuspehom.

Seznaniti se moramo z voljerami. V glavnem razlikujemo dve vrsti voljer. To so zimske in letne voljere. Važno je vedeti, kje postavimo te voljere, da bodo prav služile svojemu namenu in da se bodo fazani v njih počutili čim ugodneje, vsaj približno tako kakor v prosti naravi. Biti morajo dovolj prostorne in z raznimi udobnostmi. Predvsem morajo zajemati nekaj njiv, remiz, goščav in nekaj naravnega gozda. Kakšne naj bi bile te voljere, je razvidno iz skice.

V glavnem držimo fazane v zimski voljeri. V letni voljeri so fazani le spomladi, za časa rastitve, t. j. en mesec, preden pričnó fazanke nesti, in ves čas, dokler nesejo. Pred rastitvijo razdelimo fazane v letne voljere tako, da stavimo v vsako letno voljero po enega fazana (petelina) in 4 do 5 fazank. Največ pa

VALILNA GAJBA M 1:20

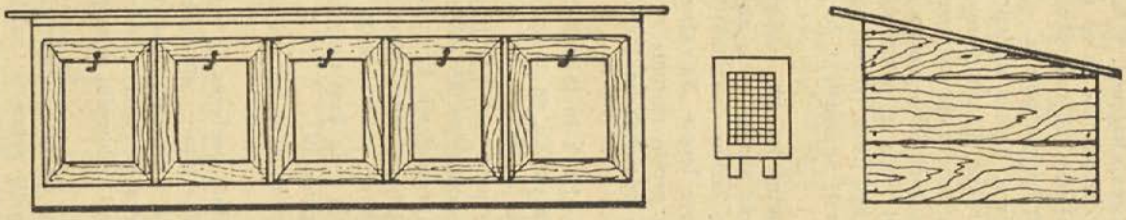

ODGOJNA GAJBA M 1:20

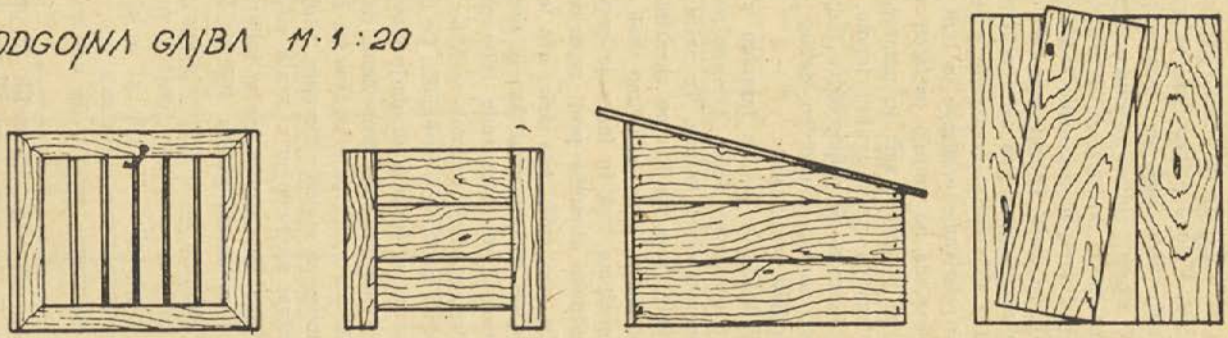

smemo dodeliti 6 fazank na enega fazana. To pa storimo samo v tem primeru, če nimamo dovolj petelinov.

Med časom, ko so fazani v letnih voljerah zaradi rastitve, uredimo zimsko voljero s tem, da na njivicah posejemo razne žitarice, uredimo remize in podobno, tako da fazani, brž ko zapuste letno voljero, najdejo v zimski vse možne ugodnosti. V tako pripravljeni voljeri fazani najdejo obilo naravne hrane, ki je zanje zelo važna, zase pa znižamo prehranitvene stroške.

V zimski voljeri moramo zgraditi posebno lopo, skozi katero vodi lesen rov 40 × 50 cm, ki služi za lovljenje in sortiranje fazanov. V ta rov, ki mora biti strokovno narejen, poženemo fazane skoraj neopaženo, da se pri tem preveč ne gneto in ne plašé. Pokrov tega rova ima več manjših vrat, skozi katera jemljemo fazane med sortiranjem ali rezanjem in striženjem peruti.

Ker so voljere po pravilu precej obširne, jih ne moremo pokriti; sicer pa bi bilo pokrivanje predrago in tudi ni potrebno. Fazanom se lahko pristriže po ena perut, da ne morejo preleteti voljere, vendar se prirezovanje peruti dandanes ne priporoča več; to namreč fazane (peteline) močno ovira pri rastitvi, poleg tega pa fazani zgubijo lepoto, saj del trupa ni pokrit s perutmi. Striženje peruti fazanom ni priporočljivo tudi zato, ker jih v potrebi ne moremo spustiti v prosto naravo tako dolgo, dokler jim peruti ne zrastejo, če hočemo, da jih ne izpostavimo roparicam.

Prikladneje je, da fazanom z navadnim trakom zvežemo eno perut na povsem enostaven način. Zvezano perut fazan stegne samo na polovico in mu s tem onemogočimo letenje. Ta način vezave fazane (peteline) ne ovira pri plodilvi, poleg tega pa jim ne skvarimo njihove lepote. Najvažneje pa je, da tako vezane fazane lahko spustimo vsak čas na prosto oziroma v lovišče. Odvežemo ali prerežemo trak in fazan je popolnoma sposoben za lovišče, ker ima zopet vse možnosti obrambe proti roparicam.

Če smo vešči tega dela, gre to hitro od rok in je tudi zelo poceni. Način vezanja ne bom opisoval, ker je zelo enostaven. Če pa se bo kak lovec za stvar zainteresiral, mu bom rade volje praktično pokazal.

Pri sortiranju fazanov za letne voljere pred rastitvijo je važno, da si zlasti pridobimo sposobne plemenjake. Če tega ne razumemo, ali pa če smo pri tem delu malomarni, se često zgodi, da je mnogo jajc neoplojenih, kar pomeni veliko škodo.

Pa tudi če smo prepričani, da smo izbrali dobre plemenjake, si moramo vzeti čas za opazovanje fazanov za časa paritve, kako kopčajo. Slabe, bolehne in nesposobne za rastenje moramo takoj izmenjati. Za časa paritve moramo peteline po dvakrat medsebojno v letnih voljerah izmenjati.

Kako hranimo fazane v voljerah, sem že svoj čas opisal v članku, ki je objavljen v našem glasilu, 1951 št. 9—10.

Pobiranje in shranjevanje jajc je posebno poglavje. O tem se je že mnogo pisalo in je ta postopek opisan v raznih literaturah; zato se mi zdi neumestno, da bi to ponavljal. Vsakdo, ki se ukvarja s fazanerijo, mora vsekakor to znati. Posebno je kočljivo prevažanje jajc v valilnice in podobno. Ako nismo tega dela vešči, se utegne zgoditi, da uničimo mnogo oplojenih jajc, pa ne vemo, kdo je kriv.

Ko smo vse to uredili in pripravili, je treba organizirati leženje (valejnje). Za to si moramo izdelati ali nabaviti primerne valilne gajbe. Kakšne naj bi bile te gajbe, je razvidno iz risbe. Take gajbe sem svoj čas izdelal in preizkusil ter lahko trdim, da so zelo praktične.

Glede uporabe je odločilno, kako in kje jih postavimo, da bo uspeh. Važno je, da imajo kokljе za časa leženja mir, da ne pokvarijo gnezda in jajc, na

ZIMSKA VOLJERA

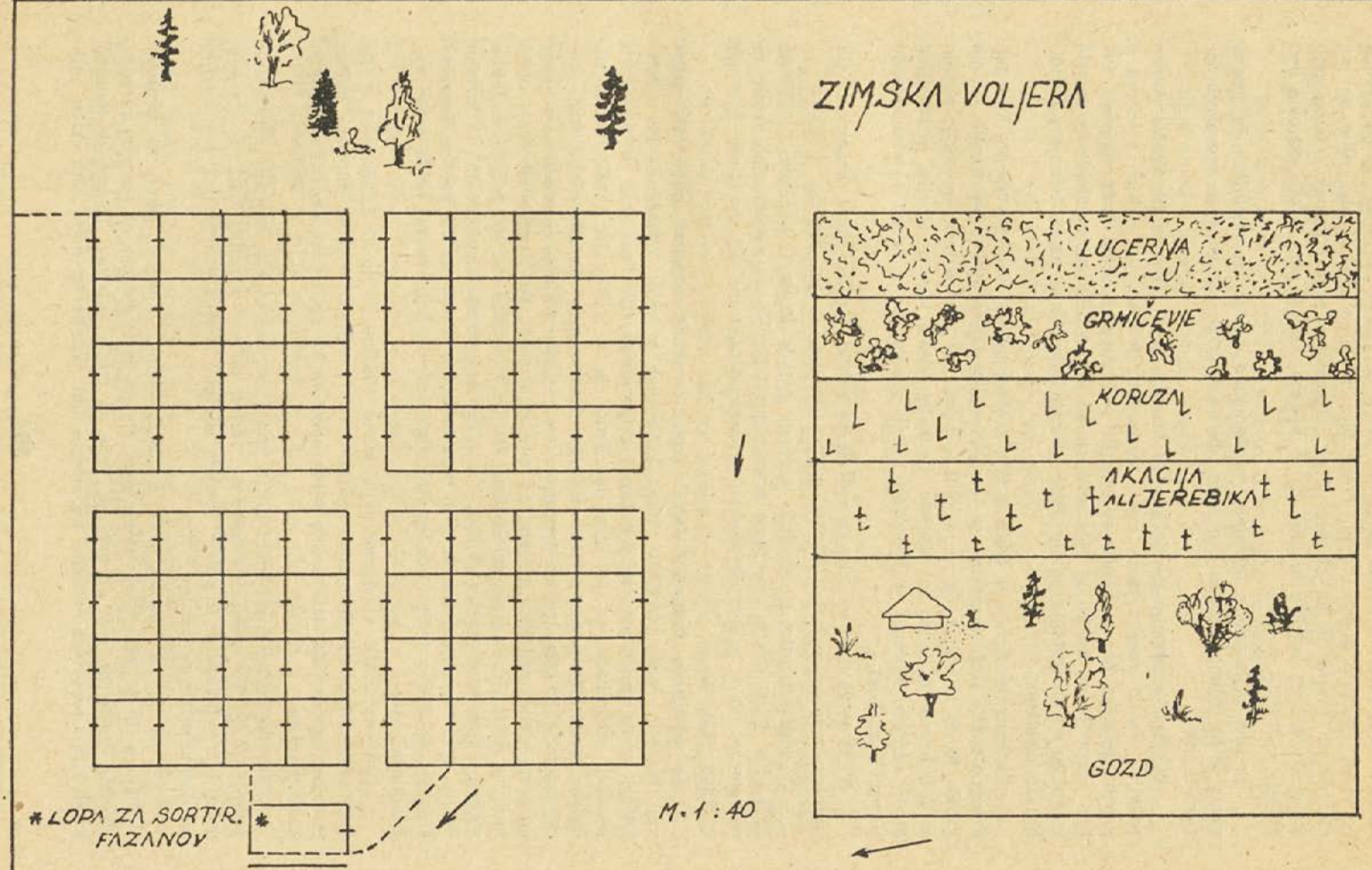

katerih sede. Paziti moramo, da se tam okrog ne klatijo psi in da nimajo dostopa roparice, zlasti v nočnem času. Poleg tega moramo gledati, da gajbe ne postavimo na prepih in da jih preveč ne izpostavimo sončni pripeki. Okrog gajb moramo izkopati odtočne kanale, da ob večjem deževju pod kokljo oziroma pod gnezda ne pride voda.

Preden pričnemo z leženjem, preizkusimo koklje na podložkih in ugotovimo, če te trdno in zanesljivo sede, da ne kvarimo za valjenje sposobnih fazaninih jajc.

Eni koklji navadno podložimo 19 fazanjih jajc, tako da jih koklja gotovo pokrije. Vsako gnezdo mora imeti zaporedno številko, da vodimo evidenco o uspehu leženja. Za to imamo zvezek, ki služi izrecno samo temu namenu. Pri tem ugotavljamo, koliko je bilo neoplojenih jajc, koliko od oplojenih je zamrlo in koliko so jih zdrobile koklje. Dalje si zabeležimo tudi uspeh leženja v odstotkih in podobno.

Naj omenim še, da je treba koklje za časa leženja pravilno krmiti. Navadno krmimo koklje vsak drugi dan, in to po možnosti v jutranjih jurah. Koklje smemo krmiti 10 do 15 minut, da se ne ohlade jajca. Pri tem pazimo, da koklje pojedo zadosti hrane in da so se odžejale. Če kaka koklja tega ni storila, je sumljiva glede zdravja. Moramo jo opazovati ter jo zamenjamo z drugo v take namene pripravljeno kokljo.

V 23 do 24 dneh se izležejo zelo nežni kebčki. Kako z njimi ravnamo in jih hranimo, sem že napisal v članku, priobčenem lani v tem glasilu.

V ugodnem primeru se zleže iz enega gnezda 14 do 16 kebčkov, t. j. 73 do 78 %. Pri dobri oskrbi dosežemo povprečno 75 %. Ko se kebčki malo osuše in opomorejo, jih v primernih škatlah prenesemo na teren ali v voljero, kjer jih mislimo odgajati.

Za odlaganje fazančkov imamo zopet posebne odgojne gajbe. Te gajbe naj bi bile vsaj približno take, kakor so v risbi označene. Po preizkušnji so te gajbe povsem praktične in preproste. So brez dna in jih lahko po želji premikamo in pri tem dosežemo, da so koklje in kebčki vedno na čistem in svežem prostoru, kar vsekakor dobro vpliva na zdravje. S tem premikanjem lahko cele družine neopaženo in brez vznemirjenja premestimo v nekaj dneh na večje razdalje. Pri tem, ko menjamo mesta, pa fazančki dobivajo obilo naravne hrane, ki je zanje zelo važna. Vse gajbe morajo biti oštevilčene, da lahko vodimo evidenco o uspehu gojitve. Fazančke štejemo vsakih deset dni, in to tako dolgo, dokler spe pod kokljo. To traja navadno 4 tedne. Če prežive fazančki 4 tedne, že lahko trdimo, da smo dosegli zaželeni cilj, če ne pride vmes kaj izrednega.

Pod eno kokljo v odgojni gajbi lahko vložimo 20 do 25 kebčkov (t. j. po velikosti koklje), da jih greje, varuje in vodi. Gajba, oziroma odprtina gajbe, je tako narejena, da drži kokljo ujeto, medtem ko se kebčki neovirano gibljejo skozi odprtine.

Ker pa koklja izvali le 14 do 16 fazančkov, kar sem že omenil, nam ostane precej kokelj. To izravnamo tako, da hkrati, ko smo nasadili kokljam, stavimo nekaj jajc v inkubator in potem obenem izležene kebčke denemo pod one koklje, ki so nam ostale po leženju.

Če pa valimo fazanja jajca z inkubatorjem, nimamo kokelj za izležene kebčke in jih je težko spraviti na noge. Če pa že to delamo, si moramo zgraditi posebne električne peči ali peči na oglje za gretje kebčkov. Te peči so namreč lahko prav preproste, vendar pa morajo biti pokrite in mora biti okrog njih

dovolj pokritega prostora za fazančke. V neposredni bližini razgrete peči mora biti mreža, da se pri prenašanju kebčki ne opečejo.

Tako odgojene fazane, v starosti približno 6 tednov, navadno izročimo fazanu (petelinu), ki ga poprej kapunimo, da jih vodi. Za to je dobra tudi pura, medtem ko jih navadne koklje kaj rade sovražijo.

To bi bile osnove, ki bi jih moral poznati vsak fazanarist in se z njimi temeljito seznaniti. Poznati mora biologijo (življenje) fazana, ker le tako mu bo mogel zagotoviti njegov obstanek. Poznati mora dalje vse bolezni fazanov in tudi preventivne ukrepe zoper te bolezni.

Najnevarnejše bolezni fazanov so: obolenja za rdečim črvom, tuberkuloza in griža.

Manj nevarne bolezni pa so: perježrstvo, krastove noge, klopi, gripa.

Poznati pa moramo tudi ves pribor ter le-tega uporabo.

Načelo naj bo, da zaradi nepotrebnih stroškov umetno gojimo v manjšem obsegu vse dotlej, dokler ne dobimo vsaj deloma sposobnih in priučenih moči.

Te pripombe naj bi bile v pomoč vsem onim, ki jih umetna gojitev fazanov zanima, ali pa, ki se s tem praktično pečajo.

Tone Podvrečar

Kunec

»Kolikor mi je znano, te živahne divjadi še nikjer v Sloveniji niso skušali zaploditi. Naša prazna lovišča bi sicer oživela, klela bi pa gozdar in poljedelec.« S tem stavkom začenja Miroslav Hanzlowsky opis kunca v »Orisu lovskega živaloslovja«, priobčenem v »Lovcu«, letnik X, leto 1923, stran 43.

Dr. Bevk pravi v Lovskem vodiču: »Kunec je znatno manjši od poljskega zajca in sive ali rumenkaste barve. Koplje si podzemeljske rove. Pri nas je kunec v raznih pasmah samo pitovna žival.«

»Domači zajec« je nam vsem dobro znan, divjega kunca poznajo le redki slovenski lovci.

Odkrito povedano, meni domači kunec kljub temu, da ima v prehrani važno vlogo, ni posebno simpatičen. Tudi nisem ljubitelj kunčje pečenke. Mogoče so temu vzrok tisti revčki, ki se potepajo v zanemarjenih hlevih v gnoju med nogami živine in katere Nemci imenujejo »hlevski zajec«, oziroma tisti, ki prebijejo kratko življenje v ozkih kletkah v zatohlih prostorih in zaradi katerih je nastala gnusna bajka, da se domači kunec in podgana parita.

Mi torej poznamo to žival v raznih pasmah in tudi kombinacijah. Naj omenim samo razne holandske in belgijske orjake, potem tiste s povešenimi uhlji, angora itd.

Mene so zanimali vedno le tisti kunci, ki so si ohranili nekaj podobnosti z divjimi sorodniki po barvi in velikosti. Uporabljal sem jih pri vzgoji psov in skušal izkoristiti to njihovo lastnost, da kaj hitro spet podivjajo.

Vedno sem pa tudi iskal priložnosti, da bi spoznal res pravega divjega kunca in na njem poskusil lovsko spretnost. Imel sem srečo in precej smodnika sem požgal na kunčjem lovu, a uspeh je bil klavrn.

Priskrbel sem si torej nekaj takih domačih zajcev, ki so bili podobni divjim, in jih spustil v prostor, ograjen z žično mrežo, na katerem so bili pripravljeni umetni rovi. Dobro so se počutili in se množili. Imel sem namen, da jih nekaj spustim na prosto, a to ni bilo potrebno. Z doma sem bil nekaj dni in ko sem se vrnil, sem našel oboro prazno. Sami so se izkopali v zlato svobodo. Pet ali šest

beguncev sem po lovskih predpisih uplenil s pomočjo ptičarke Bistre in dveh njenih potomcev, a ostali so postali žrtev raznih roparic.

Znan mi je tudi primer, ko so kunci podivjali nekje na Jelovici. Gozdar jih je imel pri gozdarski koči bolj zaradi zabave. Kaj posebno se ni zanje brigal. Osamosvojili so se, izkopali rove v bližini drevesnice in delali občutno škodo. Pozna zima jih je uničila, ker podlasice in dihurji jim niso bili kos.

Znana je tudi kunčja nadloga v Avstraliji. Od izseljencev tja preneseni domači kunci so se v ugodnem podnebju zanje in ob pomanjkanju roparic tako razmnožili, da so uničevali nasade, polja in vrtove. Skušali so jih uničiti na vse mogoče načine, a uspeh je bil le delen.

S prijateljem Firčem sva v nekem kraju na jugu skušala zaploditi kunce. Pri večernem vlaku sem ga čakal z avtom. S seboj je privlekel srednje velik zaboj, ki sva ga hitro strpala v avto in odbrzela. Prebivalci zaboja, ki so kar dobro zdržali vožnjo, čeprav je trajala skoraj dva dni, so bili hitro spravljeni v prostornem hlevu. Imel sem pa že sam pripravljenih več kuncev domačega izvora. Načrt o kraju, kjer naj se izpuste divji kunci, ki jih je bil privlekel Firč, in domači, ki sem jih bil priskrbel, je bil narejen in potrebno je bilo samo še določiti čas za docela tajno izvedbo načrta. Do tega pa ni prišlo. Tri ali štiri dni potem, ko so prišli kunci v novo domovino, je bil hlev prazen.

Kakor je znano, so hlevi na jugu navadno zidani iz čerpiča (nežgane opeke). O solidnosti gradnje ni govora, to so najbrž vedeli priseljenci, napravili kratko luknjo skozi zid in jo popihali z domačimi vred. Na jesen so se pritoževali »bostandjije«, da jim delajo ogromno škodo mali zečeki. Midva grešnika sva previdno molčala. Nekaj jih je padlo na jesenskem lovu v splošno začudenje lovcev, do živega jim niso mogli. Pošteno naju je pekla vest, a prihodnje leto jih ni bilo več. Ni jih pokončala zima, pač pa razne ujede, zlasti podlasice.

V maju leta 1915 pa se je že pričela vojna z Lahom ali se je šele morala začeti, natančno ne vem. Takrat so izpraznjevali vsa mesta ob meji od nepotrebnih vojaških ustanov in tako se je tudi naša »nadomestna baterija« preselila v Winzendorf pod Raxalpe na Nižjem Avstrijskem. V vasi Urschendorf, ne daleč od naše garnizije, je župnikoval neki Slovenec. Kako sem se pravzaprav seznanil z njim, sem že pozabil. Bil pa je lovec, tarokist in imel je pri sebi stasito gospodinjo in njeno hčerko, staro okoli 17 let. Pridno sem zahajal k njemu na obiske, časa sem imel dovolj, pomagal pri taroku in bil uslužen, kar se je le dalo. Vsaka vest, ki je govorila o naši premestitvi iz Winzendorfa, me je hudo zadevala. Ne vem, kaj me je bolj vleklo tja, ali domača prijaznost in gostoljubnost ali gospodinjina hčerka ali lov na kunce, ki jih je bilo v okolici Urschendorfa vse polno. No, recimo vse skupaj. Okoli dveh popoldne sem bil tam. Do petih smo ob izborni malici navadno tarokirali župnik, učitelj in jaz. Potem sem šel čakat kunce. Omeniti moram, da kunec nikoli ni bil zaščiten, torej so ga lahko lovili vse leto. Takoj od začetka sem imel srečo, ker sem našel kunce še pred mrakom izven rovov. Župnikov ptičar, s katerim sem se hitro sprijaznil, je hitro nakazal v nizkem grmičju skritega kunca in nekajkrat sem ga uplenil prav nelovsko v ložu. Po nekaj dneh se je situacija temeljito spremenila. Kunci so jo popihali takoj, ko so naju čutili, in strel je bil navadno prekratek, ker kunec dela vse drugačne kljuke kakor pa njegov gozdni sorodnik zajec. Večkrat sem sedel v kritju pri rovu, uspeh je bil navadno slab. Če je prišel do ustja rova, je samo za hip obstal in se potem ali vrnil v rov ali pa bliskovito švignil v goščo. Strel v rov bi bil, lahko rečem, stoodstotno škodljiv, ker kunec, ki je neverjetno trdoživ, bi se ranjen zavlekel globlje v rov in bi bil izgubljen. Strel na bežečega kunca pa je bil spet navadno prekratek.

ZA UPLENITEV
VELIKA NAGRADA
5000
1000
000
LOVSKI I.R.S.
1000
1
2
3

Ko sem se vračal z lova, ni manjkalo pikrih opazk. Moj gostitelj mi je tudi rekel, da je bil začetni uspeh le zaradi tega tako dober, ker sem streljal kunce, ki so se potuhnili pred psom v grmovju. Ko so spoznali nevarnost, je izostal uspeh.

Proti kraju septembra, ko je bil določen prvi večji lov v občinskem lovišču, na katerega sem bil povabljen, je iznenada prišlo povelje za odhod v Dunajsko Novo mesto. V nedeljo je bil lov, v petek smo tovorili konje in topove v Winzendorfu. Imel sem pri tem nadzorstvo in plačal kanonirjem 10 litrov »Vöslauerja«, da so bolj hitro natovarjali, tako da smo še v noči prišli v novo garnizijo. Tu smo spet pridno delali do sobote popoldne, da je bilo vse pod streho. Po opravljenem delu sem poiskal komandanta kar v kavarni in ga prosil za nedeljski dopust. Dobil sem ga z opombo: »Če ga potrebujem zaradi zajcev ali srnice, ki se pase v Urschendorfu.«

V nedeljo zjutraj s prvim vlakom sem bil pri župniku. Zbralo se nas je okoli 30 lovcev. Razen treh ali štirih ptičarjev drugih psov ni bilo, pač pa nekaj gonjačev. Lovili smo na zemljišču, kjer naj bi bilo manj kuncev, pa več zajcev, precej fazanov in jerebic. Obraslo je bilo večinoma z raznim grmovjem, vmes so bile posamezne njive. Na severu je zapirala lovišče Die hohe Wand, visoka skalnata stena, v kateri se je že polomil marsikateri dunajski planinec; na jugu so se razprostirali vinogradi. Dostop v vinograde je bil prepovedan. Nas mlade so poslali na desni in levi bok.

Komaj se je pričel pogon, je v sredi že tudi pošteno grmelo, padali so zajci, fazani in jerebice.

Kmalu nato smo stopili v akcijo tudi bočni strelci. Do strela na fazana in jerebice nisem prišel, vse to se je držalo bolj sredine. Nekaj zajcev se je skušalo izmuzniti na moji strani in tri sem položil. Potem pa je bilo z lovom pri kraju. Neverjetno mnogo kuncev mi je prišlo na strel, mislim da niti enega nisem pogodil, spet so bili vsi streli prekratki. Skoraj med nogami so mi ušli čez črto. Tu sem spoznal, kako uren in prebrisan je kunec in kakšen veščak v kljukah.

Opoldne je bil lov končan, uplenjenih je bilo okoli 80 zajcev, precej fazanov in jerebic in 5 ali 6 kuncev, čeprav je na kunce padlo po pripovedovanju lovcev več strelov kakor na zajce.

Ta lov je bil moj zadnji v okolici Urschendorfa. Slovo je bilo težko, kmalu potem so nas poslali na jug v okolico Rablja. Skoraj leto dni sem imel še pisemske zveze z mlado srnico, potem pa je šlo po stari navadi — »še druge kraje si spoznal, dekličem tam ljubezen dal«.

Leta 1917 sem se znašel v nekem tečaju v Bruck-Kiralyhida. Pridno sem zahajal v begunsko taborišče, kjer so preživljali težka vojna leta naši ljudje — iz okolice Bovca, Kobarida in drugih obmejnih primorskih krajev. Urschendorf je bil že bolj ali manj izbrisan iz spomina, srce se mi je vnelo ob drugem nežnem bitju. Imel sem pa hudega konkurenta v gozdarju Slovencu, nameščencu pri grofu Harrachu. Le-ta ni stalno bival v Brucku, ampak v neki vasi ob Neziderskem jezeru na severnem robu Leithagebirge. Imel je resne namene in nič mu ni bilo prav, da mu hodi v zelje in se vsak dan potika po taborišču zelenec, ki razen začasnega vojaškega poklica še nima življenjske pozicije. Skušal me je pri njej izbiti na lep ali grd način. Uspelo mu je in postala sva si dobra tovariša. Mene in sotrpina Janeza, kranjskogorskega domačina, je povabil na račji lov. V soboto je prišel v Bruck in zvečer smo se štirje — bila je z nami tudi njegova izvoljenka — odpeljali proti Neziderskemu jezeru. Po vaseh, kjer prebivajo gradiščanski Hrvatje, to so tisti, ki bi morali pred leti biti mostišče med nami in Čehi, smo pridno delali postaje, tako da smo prišli šele pozno v

noči v vas. Nedeljsko vstajenje je bilo težko in o lovu na race niti govora. Z Janezom sva vzela pihalnike, jaz gostiteljevega, ar za Janeza je vskočil vaški gostilničar, ki je tudi šel z nama ogledovat pokrajino.

Takoj za vasjo sem opazil značilne rove kuncev in obudili so se mi spomini na Urschendorf. Spremljevalec je potrdil, da je tu mnogo kuncev, ki delajo veliko škodo. Domači lovci jih love le mimogrede, ker nimajo vretic, ker njih držanje je precej drago, a v pozni jeseni jih preganja z vreticami grofovo osebje. Prepodili smo nekaj kuncev in Janez je prišel do strela, ki pa ni bil uspešen.

Zavili smo na gostilničarjev dom, se kaj hitro znašli v domači družbi, a Janezu je bila posebno všeč brhka Anuška, prava gradiščanska »Hrvatka«, ki je stregla gostom. Mene so vlekli kunci, Janeza Anuška in drugo soboto sva bila spet v prijazni hrvaški vasi.

Naš gozdar nama je dodelil lovca, ki se je spoznal na lov z vretico, in ko so se v nedeljo zjutraj vzdigovale megle iz jezerske gladine, smo že imeli zastavljene rove. Razen nas sta bila navzoča še vaški »notaroš«, po naše občinski tajnik, in pa znanec krčmar. Lovec je imel opravka z dvema vreticama. Nekaj postranskih rovov je zabil, a glavne smo zastavili mi. Komaj je bila vretica v rovu, so bili tudi že njegovi prebivalci na planem, zagrmeli so streli, a zadel je samo notaroš. Vretice ni bilo takoj iz rova in lovca je že skrbelo, da je obležala v rovu, ker je pač našla mladega kunca, v katerega se je zagrizla. Pa je le prilezla na dan in jo je lovec spravil spet v zaboj.

Obkrožili smo drugi kraj. Po vseh potrebnih pripravah je lovec pognal v rov drugo vretico. Tudi tu je bil lov kaj hitro končan, le z boljšim uspehom. S plenom sta se pohvalila Janez in krčmar.

Pozabil sem povedati, da je vretica, kakor govore učeni prirodoslovci, že stoletja udomačeni dihur. Baje so jo uporabljali že Rimljani za lov na kunce. Od dihurja se razlikuje po tem, da manj smrdi in ima nekaj več ali manj reber od dihurja. Po prirodi je zelo občutljiva, se kaj hitro prehladi in pogine. Zahteva dobro nego. Lov z vretico se izvaja navadno šele v pozni jeseni, ko kunci nimajo več mladih. Če vretica namreč dobi v rovu mlade kunce, jih kratkomalo zadavi in jim izpije kri, potem pa se uleže v mehko gnezdo in tam zadremа. Lovec lahko čaka ves dan in več, preden se vretici zljubi spet na dan. Razumljivo je, da je precej gosposka zadeva, negovati vretice tri četrt leta, a da ves ta čas nimaš od nje nobene koristi.

Z Janezom sva postala že zelo domača pri gradiščanskih Hrvatih in po sebi se razume, da sva bila povabljena na veliki lov, ki ga je sicer priredila direkcija posestev grofa Haracha, a udeleženci so bili večinoma samo domači lovci in grofovi uslužbenci. Organizacija je bila odlična, plen obilen in manjkalo ni kuncev in zajcev.

Zavlekel pa se je zadnji pogon. V ponedeljek zjutraj je manjkalo na strelišču precej frekventantov in med njimi tudi midva z Janezom.

Pohvala je bila hitro tu. V sredo ali četrtek so prebrali »Lagerkomandobefehl«, v katerem je bilo zapisano, da se morajo do tega in tega dne javiti v frontnih zbirališčih kot »Einzelreisende« ti in ti tečajniki, med njimi tudi midva z Janezom. Meni je bila določena Ljubljana, Janezu Novi Sad. Pred odhodom sva se šla poslavljat od dobrih »Hrvatov in Hrvatic«, posebno Janezu je bilo hudo pri srcu. Od tu sva se odpeljala naravnost čez Dunajsko Novo mesto na jug. Čas nama je bil tako skopo odmerjen, da še do doma nisva mogla. V Zidanem mostu sva se ločila, Janez v Romunijo, jaz proti Gorici.

Ko sem ležal hudo malaričen v bolnišnici, sem zvedel, da je Janez padel v Romuniji. Usoda...

Julij Koder

Osebnost psa

V 9./10. številki »Lovca« je izšel članek pod gornjim naslovom izpod peresa tov. A. S. Pirca. V drugem odstavku tega članka piše, da Brehm sicer izključuje lisico iz vrst prednikov psa, da je pa vendar toliko indicij zanjo, da moramo zvitorepko prištevati k njim, in utemeljuje svojo trditev z zunanjostjo in značajem lisice. V zadnjem stavku vpraša pisec, od kod bi sicer imel jazbečar izrazito strast za jamarjenje in posebno zanimanje za mišje rove in krtine.

Zenica

volka psa — lisice

Znanstveni izsledki raziskovalcev, kakor so prof. dr. B. Studer, dr. Otto Fehringer, profesor zoolog na univerzi v Heidelbergu, dr. Evgen Seiferle, profesor na vet. anatomskem institutu univerze v Zürichu, in drugi poleg Brehma, so ugotovili, da lisica vobče ne pride v poštev kot prednik psa. Zgradba lobanje se razlikuje pri lisici bistveno od one pri psu in volku. Poleg te razlike je razlika v gradbi očesa. Pri lisici je zenica pri dnevni luči navpično podolgovata, pri psu in volku pa vedno okrogla. (Glej risbo!) Njene bistvene lastnosti so pa od nekdaj onemogočale, da bi lisica postala domača žival. Lisica je in ostane čudak in samotar ter le paritev in zarod prehodno zahljata to lastnost. Zato so doma vzgojene lisice le toliko časa privržene človeku, kolikor časa žive v prosti naravi v družinski skupnosti. Ko lisicam mine otroška doba, popusti družinska vez; zopet se pojavi njihova bistvena lastnost in lisice postanejo največkrat nedostopne nasproti človeku, popadljive in zahrbtne proti vsem poskusom krotitve in zbližanja.

Glavno dejstvo, ki izključuje lisico kot prednika psa, pa je neuspešno križanje med lisico in psom, čeprav so o takih poskusih in uspehih že večkrat poročali. Tako križanje ni bilo nikoli zadovoljivo dokazano.

Jamarjenje jazbečarja in njegovo zanimanje za mišje rove in krtine pa nima prav nobene zveze z vprašanjem lisice kot prednikom psa. Zanimanje za jamarjenje in rove imajo tudi druge živali, ki s »canidi« niso v nobeni zvezi.

Ivan Černej

Spominu prof. Fr. Valentiniča

(Ob petdesetletnici njegove smrti.)

Kdo izmed starejših lovcev, ljubiteljev gozdnega jereba, ne pozna knjige »Das Haselhuhn«, ki jo je spisal naš rojak prof. Fr. Valentinič? Rodil se je leta 1846 v Laškem; njegov oče je bil posestnik in dolga leta trški župan. Gimnazijo je posečal v Celju. Tu je služboval takrat Ed. Seidensacher, znan med ornitologi posebno po svojem spisu »Die Vögel von Cilli«. Zanj je mladi Valentinič zbiral ptičja jajca, katera je potem Seidensacher uvrščal v svojo bogato zbirko ali jih pa pošiljal raznim muzejem. Po dovršeni gimnaziji se je podal na Dunaj ter se vpisal na filozofsko fakulteto tamošnje univerze. Službo profesorja je nastopil v Gradcu, kjer je služboval do svoje prerane smrti; umrl je nenadoma 14. januarja 1902.

Ako listamo po starejših letnikih (1880—1900) avstrijskih lovskih revij, »A. Hugos Jagdzeitung« in »Weidmannsheil«, srečavamo pogosto ime profesorja Valentiniča. Največ njegovih spisov se bavi z jerebom; vzljubil je predvsem lov nanj ter posvetil študiju tega prebivalca samotnih gozdnih jarkov skoraj ves svoj prosti čas. Učitelj pri tem lovu mu je bil Mihael Zelin, doma v Št. Lenartu nad Laškim. Bil je, kakor trdi Valentinič, neprekosljiv mojster v klicanju jerebov in jih je priklical v svojem življenju gotovo na tisoče. Živel je na Koroškem, kjer je pilil in popravljal žage gozdnim delavcem. A naša krasna jesen s svojimi pestrimi barvami ga je vsako leto s tako silo klicala domov, da se ni mogel ustavljati; pustil je za nekaj časa svoje poklicno delo ter se z jerebjimi piščalkami pojavil v domačih krajih ob Savinji in Savi. Spremljal ga je navadno sin Marko. Lovci so ju najemali, da sta jih učila klicati jerebe. Včasih sta ostala kar vso »jerebjo sezono« v enem okolišu. Zelin je izdeloval izvrstne piščalke in šušlje. Najboljši kupec je bil vedno prof. Valentinič.

Valentinič se je v domačem kraju, kjer je vsako leto preživljal počitnice, seznanil z lovom na jereba. Svojstveni način tega lova ga je tako navdušil, da se je pričel temeljito ukvarjati z življenjem črnogrlega samotarja. Proučil je vso tedanjo evropsko literaturo o jerebu in navezal stike z najboljšimi takratnimi njegovimi poznavalci. Na podlagi svojih bogatih izkušenj, kakor tudi izkušenj drugih lovcev, je izdal potem posebno monografijo o jerebu pod naslovom »Das Haselhuhn«, ki je izšla l. 1892 v založništvu A. W. Künasta na Dunaju.

Knjiga je zbudila med lovci jerebarji kakor tudi med ornitologi veliko zanimanja, saj je to edino večje samostojno delo o jerebu v evropski lovski književnosti. Doktor Wurm, pisatelj monografije »Das Auerwild«, je ocenil delo kot zelo temeljito in Valentinič je zaslovel med lovci za najboljšega poznavalca jereba; vendar ni miroval. Zbiral je še nadalje gradivo za drugo, izpopolnjeno izdajo, a nemila smrt mu je predčasno iztrgala pero iz rok. Leta 1925 je Adelbert v. Krüdener izdal v založništvu Fr. Ecksteina v Leipzigu drugo izdajo te knjige, ki pa je popolnoma predelana in zelo skrajšana. Prva izdaja iz l. 1892, z znano sliko jerebje družine na platnicah, je danes že književna redkost.

Z Valentiničem so odšli v večna loviščа že mnogi naši poznani jerebarji kakor A. Kappus, dr. Jeločnik, V. Herfort in drugi. Ko zapihajo prvi hladnejši vetrovi čez naše prelepe kraje, ko legajo prve jesenske megle po kotlinah in dolinah, ko začnejo rumeneti prvi listi po gozdovih in ko se jamejo oglašati klopotci po prisojnih vinogradih, tedaj kličejo gotovo tudi oni po onostranskih loviščih tisti značilni »ci-ciceri-cicuj«, ki vznemiri kri vsakemu pravemu lovcu in ga vedno znova privablja v tihe gozdove.

Obvestilo sotrudnikom in poročevalcem! Zaradi zvišanih stroškov poštnine ne moremo majhnih honorarnih zneskov za poročila v Oprtniku več sproti pošiljati, temveč od časa do časa, ko se bo nabral primeren znesek. Ob priložnosti pa, ako se zglasite v pisarni Lovske zveze, lahko honorar osebno dvignete ali tudi po drugi osebi s primernim pooblastilom.

Uredništvo

Skušnje z lova na volkove v Bosni. Znani lovec Momčilo Djanović iz Han Pijeska piše v »Lovačkem listu za Bosno in Hercegovino med drugim:

Ko zapade debel sneg in pritisne oster mraz, se prikažejo v okolici Han Pijeska neštevilni sledovi volkov. Tedaj se razplamti lovska strast.

Mnenje posameznih lovcev, da se v hudi zimi in velikem snegu prestavi volčja svojat z višav v nižave, je napačno. Za časa velikega snega ni domače živinedrobnice več na paši, marveč jo prestavijo v varne staje. Drobnica, ki je glavna hrana volkovom v Bosni, je na varnem in volk postaja lačen. Tedaj mu ostane za nenasitljivi želodec samo divjad, zlasti srnjad, ki se v debelem snegu z muko premika in je lahek plen volkovom. Volk se ne boji ne velikega snega ne ostrega mraza ter zato ne gre v nižave. Nasprotno, debel sneg mu olajša lov na divjad in pritisne v nižave šele tedaj, ko se tudi divjad pomakne niže.

Najboljša doba za zastrupljanje je od začetka decembra do polovice februarja. Tedaj je največ volkov, ki se lotijo nastavljene vabe. Skušnje so pokazale, da volkovi najraje grabijo tiste vabe, ki so zastrupljene istega dne in položene na isti prostor, kjer je volk klal in žrl, pa ni utegnil vsega pospraviti. Taki ostanki so zanesljiva vaba za volkove. Vabe, ki se polagajo po sledovih, celo stečinah, niso tako uspešne kakor prej omenjene. Mnoge ostanejo nedotaknjene, pa če so še tako dobro in skrbno pripravljene in položene. Vabe se nastavljajo tako, da se z njimi obkroži širši prostor. Zato je treba položiti večje število vab, zastrupljenih in nezastrupljenih. Najboljše uspehe imamo s celimi vabami, z ovco, psom, govedom, okoli katerih se nameče mnogo manjših nezastrupljenih kosov jeter, pljuč, srca, sala, lojai td. in bliže glavni vabi prav tako kose, zastrupljene z ampulo cianvodika ali strihninovo kapsulo. Poleg drugih dobrih strani je ta način nastavljanja odličen tudi zato, ker že prej zastrupi lisice, preden pridejo do glavne zastrupljene vabe, katera ostane nedotaknjena. Drugače bi lisice pričele trgati glavno vabo v sredini kroga in pri tem raztresle ampule. V vabo se naredi vbod v kotu 45°, položi vanjo cianvodikovo ampulo odprtino zamaši s salom ali lojem, da ampula ne izpade.

Strupišče se mora pregledati vsak dan rano zjutraj. Če je izpadla kaka ampula, jo je takoj vtakniti nazaj v odprtino. Lovec mora paziti, da pri tem ampule sam ne stre, kar bi bilo zanj nevarno. Vabe naj se čez dan pokrijejo z vejami, da se onemogoči, da bi druga zverjad, zlasti pa vrane, srake in šoje, ki izkljujejo meso do kosti, ne izvlekle ampul. Zametki živali (nerojeni mladiči) iz materinega te-

lesa naj se ne nastavljajo, ker jih volk ne mara. Pri uporabi strihnina ga vsujemo 1 do 1 in pol gr v luknje v mesu, ki jih zamašimo. S strihninom se strupi vaba v zaprtem prostoru, kjer ni prepiha in je lovec sam. Lovec naj pazi na roke. Najmanjša količina raztresenega strihnina je življenjsko nevarna. Seveda mu ne smejo dišati prsti po tobaku.

Cianvodikove ampule, ki jih izdeluje Lovska zadruga v Ljubljani, so v uporabi mnogo boljše in praktičnejše kakor strihnin. Kakor strihnin ne deluje hitro, tako deluje cianvodik trenutno, ko zver stre ampulo v gobcu. Če ima zver prazen želodec z malo tekočine, deluje strihnin šele čez ure. Včasih pa se pripeti tudi s cianom drugače. Zver odlomi šilasto konico ampule ali pa izbeza vabo s tacami in jo stre. V prvem primeru deluje cianovodik zaradi premajhnega dovoda kisika iz zraka le počasi in zver samo omami. V drugem primeru pa je ampula zdrobljena na prostem in je delovanje tudi le slabotno. Zato se često slišijo pritožbe lovcev, da cianovodikove ampule niso dobre, ali da samo nekatere delujejo itd. Poizkusi z ampulami prepričljivo govore drugače in dokazujejo, da so vse ampule učinkovite. Tudi je napačno mnenje, da ampule ponoči popokajo zaradi mraza. Temperatura v mesu, kamor se položi ampula, le redkokdaj pade do —15 stopinj Celzija. Kadar vlagaš ampulo v vabo, bodi na prostem in se obrni proč od vetra. Važno je tudi to, da se zver, ki je zastrupljena s cianvodikom, lahko odere brez bojazni, da se človek zastrupi. Če pa je zver zastrupljena s strihninom, je potrebna največja previdnost pri odiranju, ker je meso zastrupljeno. Najbolje je, da oblečemo gumaste rokavice. Če jih pa nimamo, morajo biti roke brez vsake najmanjše ranice in močno namazane z lojem.

Tako Momčilo Djanović iz Han Pijeska. Pa tudi že v Sloveniji imamo številne lovce, ki imajo dolgoletne izkušnje v lovu na volkove. Nadlovec Uprave državnih lovišč Avgust Zamida iz Občic pri Toplicah mi je zaupal, da ima odlične uspehe z zastrupljanjem volkov, ako nastavi vabo pozimi v snegu na mestu, kjer je kak volk močil. Volk ima namreč podobno navado kakor pes, da moči tam, kjer je pred časom močil drug volk. Zanimivo in zelo koristno bi bilo, če bi se oglasili z nasveti tudi drugi lovci, izkušeni v lovu na volkove. Ta svojat se je pri nas zelo razpasla, a še daleč ne tako kakor v Bosni, kjer so jih samo lansko leto uplenili nad 900. M. D.

Kaj vse se ujame v mišjo in podganjo past. Bralce »Lovca« sem v 7. številki leta 1948 seznanil s Francetom Šepulom, višjim gozdarjem v p., v Črni pri Prevaljah. Kot lovec je v svoji dolgoletni praksi doživel mnogo zanimivega. Naj povem, kaj je njega zadnji čas še iznenadilo.

V svoje razvedrilo se že od nekdaj bavi tudi s čebelarstvom. Predlansko pomlad je v svojem čebelnjaku zapazil škodo po miših na satnicah. Nastavil je past, spleteno iz žice v obliki polkrogle, vsakomur znani, stari in preizkušeni model, v katerega se lahko ulovi tudi po več živih miši. Ko je naslednji dan odprl vrata v čebelnjak, je že od daleč zapazil povsem napolnjeno past. Kaj je bilo v njej? Modras in poleg tega še dve, popolnoma izmaličeni miški.

Najprej sta se pač ujeli miški. Nato se je približal modras, ugledal dobrodošli plen, se splazil v past in mimogrede pogoltnil miški. Nazaj ni mogel več, torej se je ves splazil v past. V tesen, nepremičen klopčič zvit, ni mogel prebaviti miši ter jih je zaradi tega spet izbljuval. Čebelarji naj se pazijo kač v čebelnjakih.

Letošnjo pomlad pa je Šepul na podstrešju svojega stanovanja neke noči slišal ropot, kakor ga povzročajo loveče se podgane. Nastavil je tudi iz žice spleteno past, dolgo kakih 30 cm, v katero pa se ujame le po ena živa podgana. Drugo jutro je čepel v pasti — hermelin. Bil je 15. aprila že popolnoma prebarvan, le ob korenu repa je imel še nekaj belih dlak.

Hermelin, kot dober lovec podgan v vasi, je imel večjo srečo, ker mu je Šepul vrnil prostost. — Jos. Primožič, Črna pri Prevaljah.

Kaj so »detlove kovačnice«. Pri drobitvi piče sodelujejo različni organi — kljun, jezik želodec in celo noge, s katerimi krilatec drži hrano. Sinice in vrane drže hrano obenož, ena vrsta iz razreda ropnih ptičev in papig — z eno nogo, a prave ujede jo drže z eno ali obema nogama — kolikršen je pač plen. Plovci polžarji si tudi pomagajo z nogami pri odpiranju školjk. Vrane razbijajo školjke, rakovice, kosti ipd., metajoč jih zviška na kamen. Smrdokavre, ptiči severnih krajev udarjajo s plenom ob tla, mehčajoč na ta način hrano, a srakoper na isti način izbija iz ose želo in stresa prah z metulja. Detli pridiskajo šiške in drugo hrano, ki jo je treba razmrviti, med drevesne veje ali špranje lubja ter jo tolčejo s kljunom. V borovju utegnemo najti take »detlove kovačnice«.

Kdor hoče jesti, si mora preskrbeti hrano.

Kakor v načinu uživanja tako v načinu pridobivanja hrane pri ptičih opažamo veliko raznovrstnost. Slišali smo že, kako love mrčes bregovnice in lastovke, kako pridejo do piče z lepljivim jezikom detliči, kako sesajo cvetni sok kolibriči, kako potapljaje in plavaje pod vodo ali na površju preskrbijo sebi hrano pingvini, plovci, črne liske in druge povodne ptice in kako se ponirek z urnim zaletom pogrezne v vodo, da bi zagrabil ribo. V prvem poglavju smo se seznanili s hrano roparic in nekih ptičev, ki love žuželke.

Grabeži imajo različne načine, kako napadejo živali med njimi zlasti ptiče, s katerimi se hranijo. Sokol, ki napada z velike višave, leti, kakor smo že povedali, s pri'egnjenimi perutmi, podobno kamnu pada na plen in ga bije s krempljı. Sila njegovega udarca je velika: če žrtev leti blizu zemlje in sokol iz kakega razloga ne zadene, se kdaj pripeti, da se sam ubije od udarca ob tla.

Razumljivo je, da s takim napadom sokol ne more ubiti žrtve, ki se nahaja na tleh, ampak prijemlje ptiče samo v letu. Kragulj, ki se zakadi na plen razprostrtih peruti, more zavoljo tega vedno zmanjšati silovitost svojega padca; napada večinoma živali, ki se mudé na tleh. Omembe vredno je, da se ptiči skušajo rešiti i sokola i kragulja na isti način — z letenjem, akotudi bi se za sokolov napad mogle čutiti varne samo na tleh. To znova potrjuje, da se ptič pri svojih kretnjah ravna po refleksih, a ne po izkustvih. Ptice, ki med letanjem v zraku, s kljunom love svoj plen, imajo prav naglo in vztrajno letenje, slabe noge in široko zarezana usta, n. pr. lastovke, bregovnice, legati. Pri lastovkah se zapaža zanimiva posebnost: hranijo se s čebelami, od katerih goltajo samo trote, ne pa delavke. Po vsej priliki jih ločijo po brenčanju.

Kure in neke druge vrste dobivajo hrano, brskaje z nogami po vrhnjem sloju prsti. Pri vseh pasmah, ki se preživljajo na ta način, so jako razviti prsti, krempljı in stopala. Neke vrste detlov se žive z mravljami: da bi jih našli, napravljajo v mravljiščih luknje, globoke 50—75 cm.

Mnogi galebi otimajo hrano raznim vodnim ptičem s tem, da se mečejo nanje, a včasih jih prisilijo, da izbljujejo živež, ki so ga že požrli.

Nekateri ptiči pojedo plen naenkrat, drugi ga nosijo na bolj ali manj skrit kraj. Nekateri puščajo prihranke, zagotovivši si preživitek za hude čase. Orehovke krijejo zaloge cedrskih orehov, kalifornijski detel zbira in spravlja žir, neke sove zlagajo v dupla ptičke in miši. Vendar pa večina nima nikakih »založnih shramb«.

Zanimive zaloge si delajo srakoperji, zlasti veliki. Ti nabadajo plen — žužke in drobne vretenčarje — na ostre tanke vejice oziroma na bodice drevja in grmovja. Če kdaj zapazite kuščarja, visečega na trnju, morete biti preverjeni, da je to srakoperjevo delo. Ako imate potrpljenje, lahko dočakate tega vitkega

roparja. Neki naravoslovec pripoveduje, kako mu je uspelo odgojiti žoltokljunca, vzetega iz srakoperjevega gnezda. Nikoli ni videl, kako njegovi rojaki natikajo plen in s tem pripravljajo zaloge hrane in se seveda od nikogar ni mogel tega nauč ti. A vendar, brž ko je bil ta žoltokljunec goden, je pripravljal zalogo na isti način kakor njegovi soplemenjaki v prostosti: v ta namen je izkoriščal šilaste vejice sobnih rastlin. Očitno ta način spravljanja hrane ni — posledica vaje, temveč razodevanje individualnega nagona, ki pripada srakoperjem.

Srakoperji jedo žuželke in drobne vretenčarje. Črne vrane, škorci in mnogi drugi ptiči se hranijo z žužki in zrnjem. Ptiči, ki se hranijo z zrnjem, jedo tudi žužke. Kragulj se preživlja v glavnem s perutnino in malimi sesalci, toda ne zame'a žuželk. Ptičev, ki vse jedo, je kaj malo — razen iz razreda gavranov. Pri ptičih so kaj redke zvrsti, ki se preživljajo z neko določeno hrano. Za zgled se lahko vzemó mnoge vrste krivokljunov, ki se preživljajo s semenjem nekih iglavcev, ali razni kolibriji, ki sesajo raznotere, a vsaka vrsta le iste nektarje. Na ta način se tudi ptiči nastanjajo v krajih, koder je zanje potrebna hrana. Orel n. pr., ki živi v Afriki in se hrani le s plodovi neke vrste palm, živi zgolj v krajih, koder raste ta palma. Bele jerebice bivajo pozimi le tam, kjer snežna odeja dopušča, da obirajo popje ive.

Dosti pogosteje srečujemo ptiče, ki se preživljajo z določeno hrano, a ne izključujejo tudi drugačno.

REDIN — A. D.

Medved. Gospodar iz Luže pri Kneži vasi mi je 3. septembra 1951 položil, da mu divji prašič dela na koruzi veliko škodo. Drugi dan sem se o tem sam prepričal in ugotovil, da je to medved. Po sledu gredoč zaslišim v dolinici kakih 400 metrov od koruze neko mrmljanje, pa zagledam medveda, ki je pobiral in žrl hruške. Ne boš, Jaka, si mislim, in stopim domov po psa. Pa tudi pred psom se ni umaknil, marveč je sedel in tako renčal nanj, da sem se še sam nekoliko odmaknil. Šele ko sem ustrelil v zrak, se je obrnil proti Vabči vasi in se zopet psu ustavil. Šele ko sem se mu znova približal na kakih 100 korakov, je odhlačal v Vabški vrh, od koder se je pes kmalu vrnil. Cenil sem ga na 200 kg.

Kužnik, lovec,
Železno nad Dobrničem

Iz lovske organizacije

OBSODBA DIVJIH LOVCEV

Glavna lovska zveza FLRJ je pod št. 320 od 9. novembra 1951 sporočila, da je Vojno sodišče v Beogradu obsodilo 12 lovskih tatov na zapor od 4 mesecev do dveh let, ker so v Morovinskih državnih gozdovih v Sremu ubijali jelenjad in srnjad ter zagrešili še druga kazniva dejanja.

Veliko lovišče, ki ima najugodnejše pogoje za gojitev vseh vrst divjadi, zgledno upravlja C. D. J. Armija.

Izključen je bil iz L. d. Slovenska Bistrica Ferdinand Koritnik star., iz Spodnje Nove vasi pri Slovenski Bistrici, zaradi grobe kršitve lovskih predpisov, lovske discipline in dobrih lovskih običajev.

Oplotnica, dne 14. decembra 1951.

Okrajna lovska zveza Poljčane

Lovska družina Otiški vrh. Lovišče leži v vznožju Pohorja in meri nekaj nad 6000 ha, je sredogorsko lovišče, v katerem je glavna divjad srnjad. Družina šteje 39 članov, kar ustreza površini. Starešina in tajnik sta zelo agilna za zboljšanje staleža divjadi ter reda in discipline med članstvom. Gojitev še ni na višku, ker nekateri smatrajo gojitev divjadi za nepotrebno.

Posebno poglavje med lovskimi škodljivci so danes psi, predvsem nemški ovčarji, ki so se po vojni v naših krajih precej razmnožili. Najnevarnejše pri teh psih je, da gonijo navadno tiho tako, da jih je težko zasačiti.

Imamo pa med nami tudi še brezbrižne lovce, ki se za svoje pse prav malo

ali pa nič ne brigajo. Če takemu brezbrižnežu upihneš na pol podivjano mrcino, je ogenj v strehi.

Lisic ni ravno preveč in bi se zastrupljanje zaenkrat lahko opustilo, ker »zdravstvena policija« mora delovati. Zatorej bi bilo priporočljivo, da krotimo roparice le s puško ali s psom jamarjem, kar nudi več užitka.

Stalež divjih petelinov je zadovoljiv, pa tudi gozdni jerebi so se zadnja leta nekoliko razmnožili. Stanje poljskih jerebic je obupno in se le še tu in tam katera vidi.

Ker pa smo letos spustili v lovišče dve družini fazanov, bo potrebno razne ujede, mačke in vrane zelo na kratko držati. Vrane so se tako razmnožile, da ne delajo le lovcu, marveč tudi poljedelcu na posevkih občutno škodo. Da bo to uničevanje uspešno, tudi sosedne družine ne smejo držati rok križem.

Družina je nabavila tudi nekaj pasemskih psov, in sicer: jamarja, brake-jazbečarje in lovske terijerje, ki povsem ustrezajo našemu lovišču.

Fortunat Juvan, Dravograd,
član LD Otiški vrh

Bodočnost naših lovišč. Savinjska dolina s svojimi hribovitimi obronki je bila vedno lovski raj. Zlasti je bilo mnogo zajcev, srnjadi in pernate divjadi. Po osvoboditvi so se osnovale lovske družine, ki so pričele smotrno gojiti razno divjad. Tedaj je bilo n. pr. zajcev toliko, da so delali kmetom občutno škodo. Tudi jerebice so se pojavljale. Lovci so napovedali velik boj lisicam in so jih spravili na minimum. Hoteli smo naša lovišča dvigniti na višino. Toda, kaj se je zgodilo?

Če pogledam po naših loviščih spomladi, opazim še tu in tam kakega zajčka, kako srno ali srnjaka. Tudi mladiči se še najdejo, tako da je lovec kar nekako zadovoljen. Ko pa pride oktober in čas lova, pa vsa ta divjad nekam izgine. Lovci hodimo na lov in se vračamo večinoma prazni. S skrbjo gledamo ta pojav, kljub temu da lovišča stalno nadzorujemo in gojimo divjad. Po vsej pravici bi morala biti naša lovišča založena z divjadjo zlasti še, ker ni bolezni pri divjadi.

Lovci dobro vemo, da so temu krivi domači psi. Nič ne pomaga, če lovci postrele vsako leto nekaj desetin potepajočih se psov. Poizkušali smo s stalnimi lovskimi čuvaji, zadolževali člane lovske družine, pa vendar brez pravega uspeha.

Ko je bilo odrejeno cepljenje psov, smo računali, da bo bolje, ker se bo število psov zmanjšalo. Vendar tudi s tem ni bilo pomagano. Število psov se iz dneva v dan veča, tako da jih je danes v lovišču s približno 3000 ha do 300. Ti psi prosto tekajo okoli in ljudje jih jemljejo na polje in v gozd.

Lovske družine si nabavljajo drage pasemske pse in jih imajo skoraj vse leto na verigi. Vaški psi pa se prosto klatijo in če lovec tu in tam katerega ustreli, je zamera, sovraštvo in maščevanje nad lovskimi psi.

Kako naj lovec pse postreli, ko jih ljudje pokličejo k sebi in primejo za ovratnik brž ko opazijo lovca. Večina kmečkih psov je podnevi na verigi, z mrakom pa jih spuste in psi gredo v lovišča, kjer mesarijo med divjadjo. Največje zlo so psi volčjaki. Ali bi se s primernimi predpisi ne dalo preprečiti čezmerno držanje psov? Pes čuvaj naj bi bil res čuvaj, ne pa volk v lovišču.

Večkrat čitamo v dnevnem časopisju in Lovcu o raznih zborovanjih kinoloških in lovskih združenj. Da bi pa kje razmotrivali način, kako zajeziti to nadlego, pa še nisem čital. Saj je vendar v zakonu o lovu točno povedano, da sta lov in divjad ljudska imovina in sta kot taka tudi pred psi zaščitena.

Mislim, da tudi po drugih krajih Slovenije ni veliko bolje. Zanimiva bi bila tozadevna poročila. Pri tem bo morala oblast lovce krepko podpreti, če bomo hoteli obvarovati divjad pred pasjim zobom. — Avgust Ulaga, tajnik lovske družine, Sv. Jurij ob Taboru.

FEBRUAR

Vet. Stanko Arko

Zakrnelost predkočnikov pri psih

Zakrnelo imenujemo ono manjkljivo* zobovje, kjer se nekateri zobje niso razvili ozir. niso zrasli. Zakrnelost je lahko z a s n o v n a, t. j. ona, kjer že v zarodku manjka onih celic, iz katerih se razvije zob. Včasih pa opazujemo zakrnelost, zlasti zadnjih predkočnikov, šele po izmenjavi mlečnih zob. V tem primeru ne zraste stalen zob na mestu mlečnega zoba. Tako zakrnelost bi mogli imenovati r a z v o j n o. Če pes v času življenja izgubi kak zob zaradi poškodb ali bolezni, ne moremo tako zobovje smatrati kot zakrnelo, marveč kot manjkljivo.

O zakrnelosti zobovja pri psih zadnje čase v inozemski kinološki literaturi vse bolj pogosto razpravljajo. O vzrokih zakrnelosti obstoje mnoge najrazličnejše domneve. Nekateri pripisujejo vse večji razširjenosti zakrnelosti neustrezni prehrani psov, drugi iščejo vzroke v prestanih boleznih, a mnogi mislijo, da je zakrnelost posledica degeneracije, domestikacije (udomačitve) ali sodobne pasemske reje psov. Vse te domneve so pač le splošna naziranja, večinoma laična in neutemeljena, brez objektivnih znanstvenih dokazov. Zato smatram za potrebno, da ta problem osvetlim s strokovne strani, na podlagi najnovejših znanstvenih dognanj in logičnih zaključkov, priobčenih v inozemski literaturi. Obenem naj bo ta prispevek delno tudi kritična ocena članka V. Jakila v 9. in 10. številki »Lovca« 1951.

Dognano je, da pogrešamo včasih pri psih pretežno le nekatere predkočnike. To dejstvo pobija naziranje, da je zakrnelost posledica neustrezne prehrane, vzreje ali bolezni. Če bi bilo temu tako, bi se opažala zakrnelost kot enakomeren pojav na vseh predkočnikih. In zakaj manjkajo zobje zlasti v spodnji čeljusti (sp. č.)? Zakaj je dalje zakrnelost zob pri nekaterih pasmah psov tako pogostna, pri drugih bolj redka? Logično sledi iz tega, da vzroki zakrnelosti ne morejo biti generalni (splošni), marveč da obstoja kvečjemu večja ali manjša predispozicija (odprejšnje nagnjenje) ali pospešujoči činitelji za to napako.

---

* »Manklјivo« zobovje je po smislu izraza — okrnelo — kjer kak zob »manjka«. »Zakrnelo« je pa sicer polnoštevilno zobovje, toda slabo (podnormalno) razvito (kržljavo). — Ur.

Na podlagi preiskav čez dva tisoč pasemskih psov in lobanj takih psov je bilo ugotovljeno, da je zakrnelost predkočnikov v vzročni zvezi z obliko čeljusti in lobanje pri posameznih pasmah. To ne velja samo na splošno, marveč je od oblike čeljusti odvisno, kateri predkočniki so pogostejše prizadeti. Dalje je ugotovljeno, da je zakrnelost zobovja v zgornji čeljusti (zg. č.) mnogo bolj redka kakor v spodnji čeljusti. Prav tako je dognano, da manjkata prva dva predkočnika (P 1 in P 2) pretežno pri dolgoglavih psih, ki imajo dolgo čeljust, a nasprotno opažamo pretežno manjkljivost zadnjih dveh predkočnikov (P 3 in P 4) pri kratkoglavih psih s kratkim, topim in globokim gobcem.

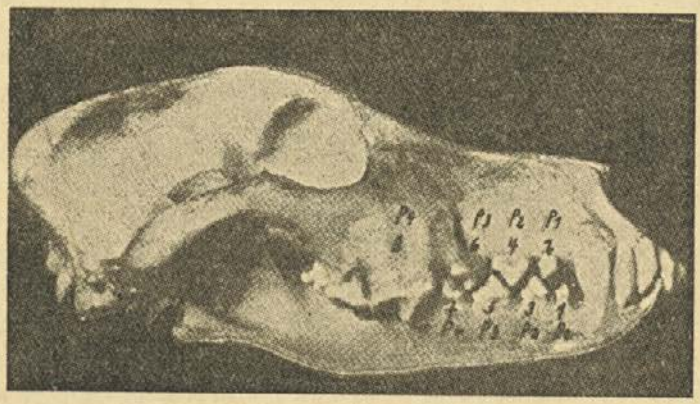

Normalno zobovje psa s pravilnim grizom in ozkokotnim profilom čeljusti

(Iz revije Unser Rassehund — Dortmund)

Iz teh opazovanj se je dalo sklepati, da je za zakrnelost zob P 1 ni P 2 treba iskati drugih vzrokov kakor za izgubo P 3 in P 4. Na podlagi teh opažanj so vzeta v poštev prostorninska razmerja raznih čeljusti. Pri pasmah psov s sproženim, dolgim gobcem je navpični premer spodnje čeljusti razmeroma kratek, plitev. Čeljust se v profilu (gledana s strani), v območju sekavcev zelo zožuje v ostrem kotu. Take čeljusti imajo n. pr. hrti, nemški ovčarji, mnogi terijerji in večina divjih psov (kanidov). Pri pasmah z bolj topim, globokejšim in po večini enakomerno skrajšanim gobcem, je pa navpični premer čeljusti daljši in omenjeni profil bolj topega kota. Take čeljusti opažamo pri dogah in pri večini lovskih psov.

Ker tičé kočniki s svojimi koreninami globoko v čeljusti, je umljivo, da je za njihov razvoj potrebno dovolj prostora. Zato se je z rentgenskimi posnetki skušalo ugotoviti, kakšna je medsebojna

lega korenin posameznih zob in kako daleč segajo korenine. Pri teh preiskavah je bilo izsledeno, da je na splošno korenina zoba derača (C) v spodnji čeljusti bolj položno ležeča kakor v zgornji čeljusti; da je bolj strma lega korenine derača v zgornji čeljusti posledica ugodnejših prostorninskih razmer.

V spodnji čeljusti je zaradi manjšega navpičnega obsega, torej zaradi majhne globine čeljusti v območju sprednjih kočnikov, prostor za razvoj teh zob utesnjen. Zato se korenina derača ne more raztezati v bolj navpični smeri, kakor je to mogoče v zgornji čeljusti, marveč sega pod korenino zoba P 1 ali celo P 2. Ker je oblika spodnje čeljusti mnogo bolj menjajoča kakor oblika zgornje čeljusti, so tudi možnosti za razvoj sprednjih kočnikov v spodnji čeljusti bolj spremenljive.

Pri psih z dolgim gobcem in plitvo čeljustjo je korenina derača takorekoč prisiljena, da se razvija v bolj vodoravni smeri in sega včasih daleč čez in pod korenino P 2. Pri topih in globokejših čeljustih se pa lahko razvije bolj navpično in sega zato najdlje do pod korenine P 1, ozir. se konča še pred to korenino. Razen tega je treba upoštevati tudi okolnost, da je korenina derača stalnega zoba skoraj popolnoma razvita že tedaj, ko pes še ni menjal mlečnega zoba, torej preden se pokaže stalni derač iz dlesna. V tem času tudi čeljust še ni dosegla svoje končne dolžine in širine. Korenina derača leži v tem razvojnem stadiju skoraj vodoravno in zavzema skorajda ves čeljustni profil, zlasti pri ozkokotnih čeljustih. Šele pozneje se začne zob postavljati bolj pokoncu. Utesnjenost prostora za razvoj zob P 1 in P 2 je torej v tem razvojnem času še večja kakor sicer. Spričo tega je mogoče, da je razvoj stalnih dveh sprednjih predkočnikov omejen ali celo onemogočen.

Preiskave zobovja pri omenjenih dveh osnovnih oblikah čeljusti ozir. glav (kratkih in dolgih) so pokazale, da je razmerje zakrnelosti P 1 in P 2 med spodnjo in zgornjo čeljustjo pri udomačenih psih kakor 3,2 : 1, a pri divjih kakor 4,5 : 1.

Razmerja zakrnelosti P 1 in P 2 v spodnji in zgornji čeljusti skupaj vzeto nasproti zakrnelosti P 3 in P 4 so bila: pri pasmah s pretežno ostrokotnim čeljustnim profilom kakor 2,2 : 1, a pri psih s topokotnim profilom pa prav narobe kakor 1 : 2,2. Pri divjih kanidih je bilo razmerje 14,6 : 1.

Iz tega se da sklepati, da so razvojne možnosti sprednjih dveh kočnikov odvisne od oblike čeljusti pri posameznih pasmah psov. Dalje razvidimo iz teh primerov, da je zakrnelost P 1 in P 2 v zgornji čeljusti zaradi ugodnejših razvojnih razmer redkejša kakor v spodnji čeljusti.

Številčno nazadovanje* zobovja pri kanidih.

Do sedaj smo obravnavali pravzaprav samo povode za zakrnelost predkočnikov, nismo pa raziskovali vzrokov temu pojavu. Kje tiči torej bistveni vzrok za zakrnelost predkočnikov?

Da bi mogli odgovoriti na to vprašanje, je treba seči nazaj v vekovni razvoj rodu kanidov, ozir. filogenetični razvoj zobovja pri mesojedih. Zato je treba primerjati zobovje današnjih kanidov s sorodnimi mesojedi in z njihovimi že izumrlimi predniki. Opaža se na splošno, da se zobovje sesalcev od predzgodovinskih dob številčno postopoma zmanjšuje. To nazadovanje pa ne smemo smatrati kot znak degeneracije, marveč kot razvojni napredek k izoblikovanju in pojačanju onih vrst zob, ki so s časom postali pomembnejši za funkcije

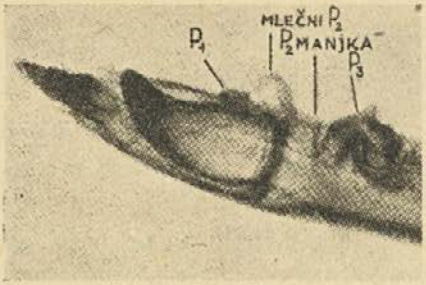

Zelo ozkokotna čeljust z zelo plitvim profilom. Korenina derača zavzema skoraj vso dolbino čeljusti. P_1 leži skoraj vodoravno, P_2 manjka, mlečni P_2 še ni izpadel

(Rentgenski posnetek)

(Iz revije Unser Rassehund — Dortmund)

(delo), ki jih opravljajo. Vzporedno s tem, rekli bi, tendenčnim razvojem pa postajajo njih sosedni zobje, ker se funkcionalno manj pomembni, manjši in končno tudi izginjajo. Ta uporabnostni razvoj se opaža pri psih na tem, da sta se na račun sosednih zob pojačala dva poglavitna zoba, to sta derač in drobilec. Znani kinolog Dr. Hauck je na podlagi antropoloških raziskovanj ugotovil tudi možnost spojitve dveh zob v enega.

Preiskave lobanj že izumrlih prednikov raznih mesojedov so pokazale, da so imeli ti predniki več zob kakor današnji njihovi potomci. Tako se je pri sedanjih mačkah zmanjšalo število predkočnikov v zgornji in v spodnji čeljusti za po 2 zoba, pri risih celo za 3 zobe v zgornji čeljusti in 2 v spodnji čeljusti. Predniki kun so imeli po 4 zadnje predkočnike v zgornji čeljusti. Pri kreodontih terciarne

* okrnjevanje — Ur.

dobe, ki jih smatramo kot prednike kanidov, opažamo po 3 zadnje predkočnike v zgornji in spodnji čeljusti, medtem ko jih imajo današnji kanidi, tudi volk in lisica, samo po dva.

Zanimivo je, da kreodonti niso imeli razmeroma močno razvitih deračev, a kočniki so bili po velikosti in obliki bolj izenačeni kakor so danes pri psu, volku ali lisici. P 1, ki je, kakor znano zelo majhen in nepomemben zob, je bil pri kreodontih mnogo večji in je imel dve korenini.

Iz tega sklepamo, da so današnji mesojedi dosegli novo razvojno stopnjo, ki pa nikakor še ni zaključena. Vse pogostejši pojav zakrnelosti predkočnikov pri psih pomeni, da se tu regresija (nazadovanje) nadaljuje in da moramo to smatrati kot naraven razvojni pojav, ki se je začel že pri prednikih današnjih kanidov.

Vpliv domestikacije (udomačitve).

Kakor smo iz primerjajočih števil o manjkljivem zobovju videli, je zakrnelost pri divjih kanidih mnogo bolj redka kakor pri udomačenih psih. Kako naj si to razlagamo?

Pri današnjih vzrejnih načinih se nekateri znaki, ozir. lastnosti psov kaj hitro prenašajo na vse pse tiste pasme. To se dogaja zlasti pri pasmah, ki so zelo razširjene in kjer je reja intenzivnejša. Razmeroma majhno število odličnih plemenjakov, ki se uporabljajo za vzdrževanje in zboljšanje lastnosti pri posameznih pasmah, določa tip tiste pasme. Ker pa taki plemenjaki podedujejo tako dobre kakor slabe lastnosti zelo stalno in nespremenjeno, se v kratkem času pokažejo ti znaki pri velikem številu njihovih potomcev. Na ta način se lahko tudi zakrnelost razširi hitro in na široko. Nedvomno je torej, da je moderna reja pasemskih psov vplivala na razširjenost zakrnelosti. Ne moremo pa zato trditi, da je sodobna reja psov vzrok zakrnelosti; pač pa pospešuje razmah te izjemnosti. Bistven razlog za zakrnelost je tudi v tem primeru morfološki razvoj.

Pri udomačenih pasmah psov je nagnjenost k zakrnelosti predkočnikov, ki jo, kakor rečeno, opažamo tudi pri divjih kanidih, še posebno intenzivirana. To opažamo zlasti v onih primerih, kjer se s posebno usmerjeno, dirigirano rejo stremi za dosego in utrditvijo neke oblike glave, ki so v dedni osnovi zasidranim tendencam nasprotne. To velja tako za dolgoglave kakor za kratkoglave pasme. Pri obeh se opaža povratnost na izvorno obliko glave. Sedanje pasme psov namreč niso samorasle, niso pasme v pravem pomenu, marveč so mešanica več pasem.

Današnje pasme psov, bodisi orjaških ali pritlikavih, so se verjetno razvile iz srednjevelikih prednikov. Če medsebojno primerjamo zobe velikih in pritlikavih psov, vidimo, da velikost zob ni sorazmerno z velikostjo živali. Zobovje doge n. pr. razmeroma ni mnogo večje od zobovja foksterijerja; vsekakor ni med njimi take razlike kakor v velikosti teles. Na sploh opažamo pri malih pasmah psov, ki so se razvile iz večjih pasem, težnjo, da zadrže prvotno velikost zobovja. Zaradi tega postane čeljust, zlasti v sprednjem delu, premajhna nasproti velikosti zobovja. Prostor za razvoj predkočnikov je tu še posebno utesnjen. To je torej nadaljnji pospešujoči činitelj za nastajanje zakrnelosti.

Pri divjih psih, ki imajo večinoma dolg in ozkokoten gobec, opažamo, kakor navedeno, tudi nagnjenje k zakrnelosti sprednjih koč-

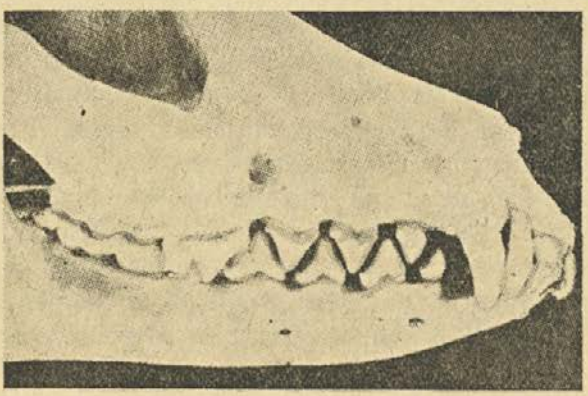

Zobovje divjega kanida. Zelo precizna okluzija, zg. in sp. predkočniki se globoko zajemajo, velikost je bolj izenačena kakor pri psih. Ozkokotni profil čeljusti

(Iz revije Unser Rassehund — Dortmund)

nikov. Toda tu ni onih pospešujočih faktorjev, ker se medsebojno parijo zgolj živali iste vrste in pasme. Te vrste, s trdno zasidranimi dednimi zasnovami ozir. oblikami niso produkt križanja. Zato ostane dednost za dolgo lobanjo in obliko čeljusti nespremenjena. Spremembe v smislu bodočega, morfološkega razvoja zobovja so pa zelo dolgotrajne. Na ta način si lahko tudi razlagamo, zakaj je manjkljivost predkočnikov v zgornji čeljusti mnogo manjša pri divjih psih kakor pri domačih.

Zakrnelost zadnjih predkočnikov P 3 in P 4.

Ta zakrnelost je lastna zgolj udomačenim psom. Opažamo jo pretežno pri onih pasmah, ki imajo nestanovitno dolžino in obliko čeljusti. Zakrnelost zob P 3 in P 4 se razvije zaradi nepravilne

okluzije (griza). Pri psih se namreč zgornji in spodnji kočniki ne dotikajo ozir. ne ujemajo s svojimi griznimi površinami kakor pri človeku. Kočniki tudi niso medsebojno strnjeni in so med njimi vrzeli. Pri zaprtem gobcu ozir. pri grizenju segajo konice zob v presledke nasprotne čeljusti, podobno kakor zobje dveh nazobčanih koles. Če pa se ta griz spremeni, da se zobovje obeh čeljusti medsebojno ne ujema, potem se bolj ali manj dotikajo konice zgornjih in spodnjih zob. Tak nepravilen griz se pojavlja pri psih z različnimi dolžinami zgornje in spodnje čeljusti. Po večini so to psi, ki so potomci staršev z različnimi dolžinami in oblikami glave in čeljusti. Zgornja čeljust se pri tem laže prilagodi dolžinskim spremembam kakor spodnja čeljust, ki je zaradi svoje okorelosti manj plastična.

Rekli smo, da se pojavi zakrnelost kočnikov P 3 in P 4 zaradi neskladajočega se griza (okluzije). Ti predkočniki so precej večji od P 1 in P 2 ter se pri grizenju medsebojno globoko zajemajo, mnogo bolj kakor sprednja dva predkočnika. Pri takem nepravilnem grizu bi se dotikale konice teh dveh zob zgornje in spodnje čeljusti tako, da pes verjetno ne bi mogel zapreti gobca, ozir. bi taka okluzija povzročala funkcionalne motnje. Nujna reakcija take lege zob je, da eden od njih zgine ali se sploh ne razvije. Večinoma je prizadet P 4 v spodnji čeljusti, ker se kočniki v zgornji čeljusti zaradi ugodnejših prostorninskih razmer laže razmaknejo ozir. zasukajo na stran kakor oni v spodnji čeljusti. Zato vidimo, da nikoli ne manjka P 4 v zgornji čeljusti. Ta zob je tudi najmočnejši in za zobovno mehaniko najpomembnejši.

Zakrnelost teh dveh zob nikoli ne nastane pri stalnih zobeh, marveč je njih razvoj že ob času mlečnega zobovja oviran ozir. zatrt. Pač pa se pogosto dogaja, da v takih primerih tem zobem ustrezni, mlečni predkočniki ne izpadejo ob času in se zadržijo včasih v čeljusti do tretjega ali celo četrtega leta. Če pri tej starosti zgubi pes enega teh predkočnikov, so bili to vedno mlečniki, ne pa stalni zobje. To je važno za sodnike pri oceni psov. Dogaja se namreč, da je pes pri pregledu zobovja imel vse zobe, pri poznejšem pregledu pa morebiti drugi sodnik ugotovi, da kateri od zadnjih predkočnikov manjka. Izpadel je pač mlečni predkočnik, ki je zastal. Mlečni predkočniki verjetno zato pravočasno ne izpadejo, ker manjka zasnova stalnega zoba, ki bi mlečnega sicer izpodrinil. Lahko je pa tudi stalen zob zasnovan, toda se ne more razviti zaradi pritiska mlečnega zoba, ki je spričo nepravilne okluzije premaknjen.

Navedeni izsledki so rezultat obširnih, dolgotrajnih preiskav in študija. Ni pa s tem rečeno, da so ta dognanja dokončna. Mogoče se bodo našli še drugi povodi in vzroki za zakrnelost predkočnikov. Vsekakor pa nam navedeni podatki lahko služijo kot objektivno

merilo za pravilno presojanje zakrnelosti predkočnikov in njenega pomena v sodobni psoreji. Zdi se mi, da je prav nejasnost tega problema, zaradi nepoznanja pravih vzrokov te izjemnosti, privedla nekatere kinološke kroge do tega, da so zakrnelost predkočnikov prestrogo ocenjevali in ji pridajali večji pomen, kakor ga dejansko ima. Zaradi tega so tudi splošni zaključki, n. pr. da se pse z zakrnelostjo P 1 mora izključiti iz reje, bili neumestni in prenagljeni. Treba je predvsem razlikovati posamezne oblike zakrnelosti, zlasti je treba ločiti zakrnelost prvih dveh predkočnikov od zakrnelosti zadnjih predkočnikov. Zakrnelost P 1 je brezpomembna, ker s tem ni uporabnost zobovja v ničemur okrnjena. Videli smo, da je to posledica morfološkega razvoja. Na primerih drugih, divjih mesojedov vidimo,

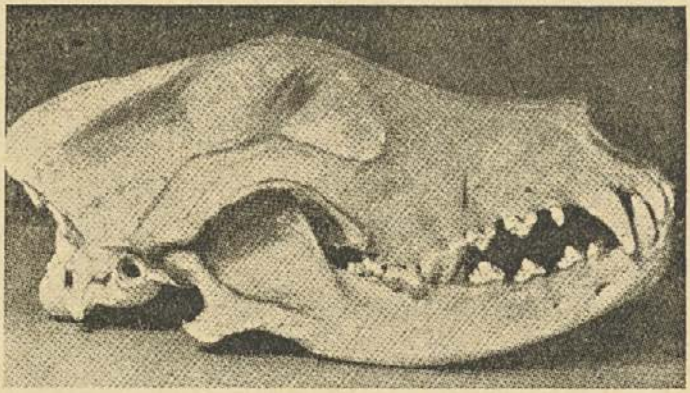

Zobovje z nepravilno okluzijo in topokotno čeljustjo. Zg. in sp. zobje ne segajo v vrzeli med zobmi.

(Iz revije Unser Rassehund — Dortmund)

da manjkljivost P 1 in P 2 nikakor ne zmanjšuje uporabnosti njihovega zobovja. Torej niti pri roparicah, pri katerih je njihovo zobovje, spričo stalne borbe za obstanek, gotovo ustrezno ustvarjeno. Drugače pa moramo presojati zakrnelost zob P 3 in P 4. Uporabnost teh zob je zaradi njihove velikosti, lege in funkcionalne važnosti zelo pomembna. Videli smo, da opažamo to napako zgolj pri udomačenih psih, a je ni pri divjih kanidih. Ta zakrnelost je torej privzgojena in je posledica nepravilne reje. Z ustrezno izbiro psov plemenjakov in psic se da ta napaka popraviti ozir. popolnoma odpraviti. Zato je pravilno in potrebno, da pse, katerim manjka P 3 in P 4, izključimo iz nadaljnje reje.

Literatura: H. Kretzer: Prämolarverlust bei Caniden. Diss. Giessen 1950. — Dr. E. Hauck: Die Beurteilung d. Hundes, 1929. — W. Georgi: Rassen- u. funkt. Merkmale am Unterkiefer d. Hundes. Zeitsch. f. Hundeforschung, 1938.

Ing. Z. Turkalj

Vpliv klimatskih faktorjev na razvoj divjadi

Klima (podnebje) vpliva na vse žive organizme, na njihovo rast, razvoj, in razširjenost. Pod vplivom klimatskega nihanja so nastale v rastlinskem in živalskem svetu na zemlji velike spremembe. Vedno bolj prihajamo do spoznanja, da je narava velika skupnost in celota, v kateri so posamezni členi harmonično vključeni in odvisni drug od drugega. Če se ta harmonija po nerazumevanju ali s kakega drugega razloga razdere, nastanejo kvarne posledice za tisto vrsto in po tem tudi za človeka. Nemški gozdar Bieger, sodelavec Instituta za lovsko znanost, je na temelju 46-letnih podatkov o odstrelu zaščitene divjadi in roparic v lovišču Burg Schlitz, velikem 1800 ha, obdelal in tabelarno grafično podal tele teme:*

1. Razvoj male divjadi in žetveni donosi v poljedelstvu za posamezna leta.
2. Vpliv klimatskih faktorjev na razvoj male divjadi.
3. Razvoj male divjadi in roparic v lovišču Burg Schlitz.

Na podlagi tako obdelanih in razporejenih podatkov, je prišel do sledečih zanimivih sklepov:

Razvojna pot male divjadi (zajcev, jerebic, fazanov, kuncev skozi pet decenijev), in njen maksimum pade v tretje desetletje (1900—1909). Izjemo delajo fazani, katerih povprečni odstrel se postopoma dviga do četrtega decenija. Žetveni donosi v poljedelstvu v isti oblasti imajo po statističnih podatkih maksimum po hektaru v tretjem deceniju enako, kakor pri mali divjadi. Rezultati žetve od tedaj približno enakomerno padajo. (Tu so prišla tudi leta prve svetovne vojne). To znatno poslabšanje razmer prehrane ni ostalo brez občutnega vpliva na stanje divjadi, tako da je bilo celo pri kuncih, katerim se ni nikoli posvečala posebna nega, enako katastrofalno nazadovanje kakor pri fazanih. V letih prve svetovne vojne v lovišču Burg Schlitz se je odstrel izvajal omejeno zaradi pomanjkanja lovcev in zavoljo tega so vse vrste male divjadi močno nazadovale. Take podatke je zbral avtor tudi za ostala lovišča (na Pomorjanskem in v Šleziji) in na podlagi statistike odstrela skozi 50 let je ugotovil podoben razvoj kakor v lovišču Burg Schlitz.

Krivulje temperature in povprečne letne padavine, primerjane s številkami odstreljene divjadi, kažejo značilen vpliv kakor tudi prehrana. Na razvoj male divjadi vpliva pod normalnimi razmerami občutno temperatura zime. Čim ostrejša je zima, tem večja je zguba,

* Glej »Deutsche Jägerzeitung« Nr. 19, 20 — 1927.

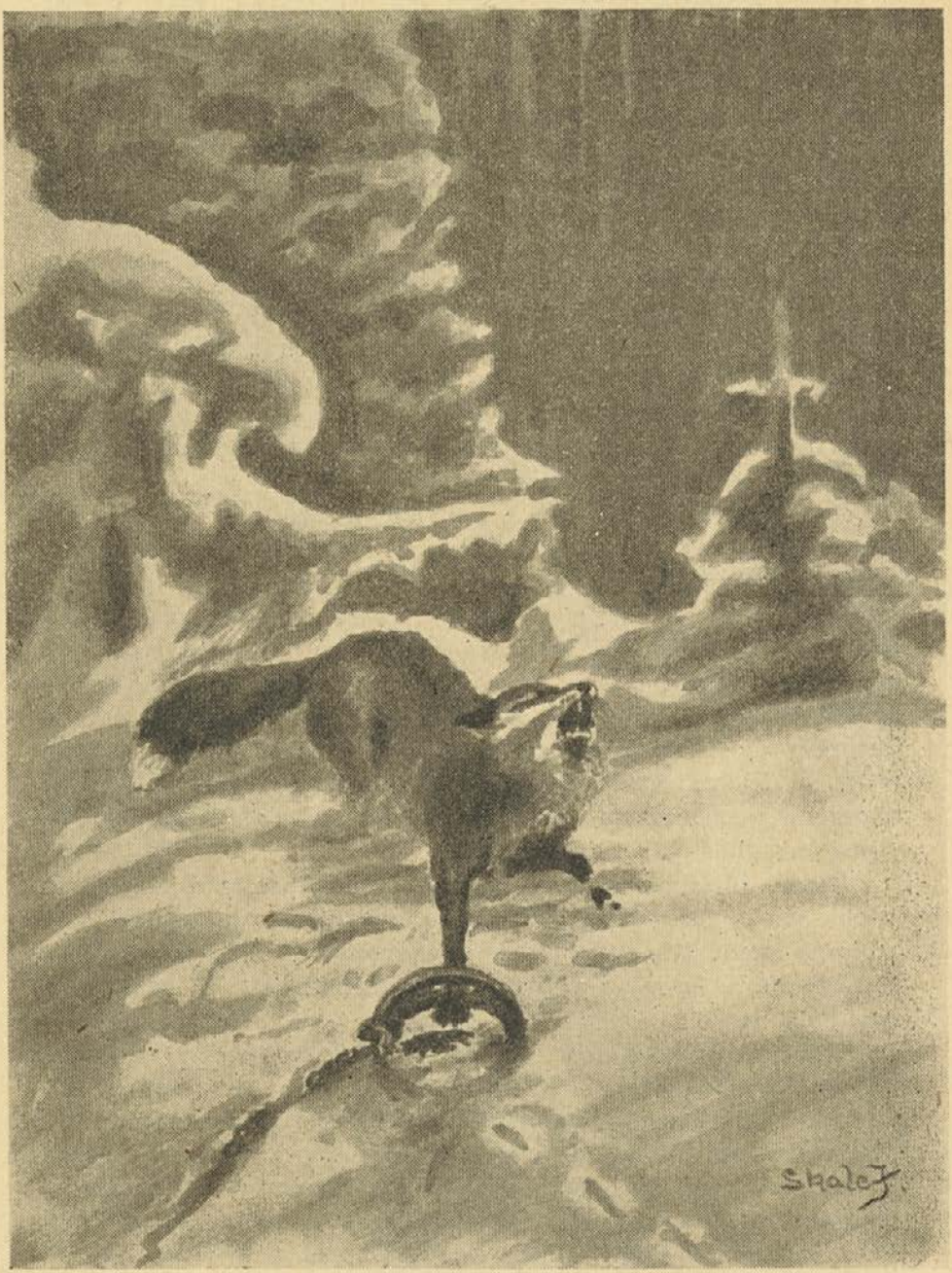
Shalo

torej v sledečem poletju manjši prirastek in naslednji jeseni manjši odstrel. Nepravilen potek krivulj v posameznih letih se more čisto naravno pojasniti. Tako se krivulja zajcev v letu 1903—1904 odceplja od krivulje temperature, ker je leto 1903 imelo vlažen februar (57,2 mm) in april (62,9 mm). Mladi zajčki so v veliki meri zaradi vlage poginili in nato je navzlic blagi zimi sledilo slabo zajčje leto. V letu 1904—1905 se je držala zimska temperatura pod normalno, a je bil marec 1904 posebno suh (16,4 mm); stalež divjadi se je mogel dobro popraviti in zavoljo tega se je dvignila krivulja odstrela za leto 1904—1905.

Jako zanimiva je tabela razvoja male divjadi in roparic v lovišču Burg Schlitz. Tu se je pokazalo, da se vse krivulje roparic (v eni tabeli psi, dihurji, mačke; v drugi podlasice, srake, lisice, vrane) močno skladajo s krivuljami tabele zaščitene divjadi in tukaj nikakor ne moremo trditi, da gre tu za naključje. Te krivulje nam nedvoumno dokazujejo, da v naravi obstoji medsebojna vzročnost ter moremo tako postaviti naslednje pravilo:

Ako ugodna klima in prehrambene razmere v zvezi z ostalimi faktorji povzročijo močno razmnožitev male divjadi, to naravno daje pogoje tudi za večjo razmnožitev roparic. Potemtakem nikakor ni pravilna trditev, da smo odstrelili več divjadi zato, ker smo uničili več roparic, marveč smo odstrelili več roparic zato, ker se je povečal stalež male divjadi. To se dogaja deloma tudi zavoljo tega, ker se posamezne vrste roparic zbero okoli dobro zagojenih lovišč, a deloma zavoljo tega, ker bogatejši plen (hrana) ugodno vpliva na razmnoževanje posameznih vrst. V takih letih najdemo v eni jami tudi po 11 mladih lisic.

Gozdar Bieger pri tem pripominja, da ima tudi razvoj škodljivih insekt mnogo podobnosti z razvojem divjadi ter na podlagi tega pride do ugotovitve, da povečane temperature in suhe vegetacijske periode zlasti povoljno vplivajo na razmnoževanje in razširjanje škodljivih insekt.

Jasno je, da klimatski faktorji v enaki meri vplivajo tudi na razvoj velike divjadi, posebno na vrste jelenjadi. Zadostuje, če pripomnimo, da sta rast in razvoj rogovja cervidov odvisna celo od števila sončnih dni v času, ko je rogovje kosmato. D-vitamin se nahaja v živih rastlinah kot provitamin, imenovan ergostrin. Če so pokošene rastline izpostavljene vplivu sončnih žarkov ali umetnim ultravioletnim žarkom, se ergostrin spremeni v D-vitamin, a ta vitamin je važen za razvoj kosti. Klima jako vpliva na delovanje kože, na dihanje in s posredovanjem živcev na vso izmenjavo snovi. Posredni vpliv vremena na zdravje divjadi obstoji v tem, ker vreme

vpliva na rast rastlin, a to deluje na zdravstveno stanje divjadi. Trajna vlaga v nekem letnem času zavira razvoj zdravju škodljivih živalskih zajedavcev, enako pa tudi pomanjkanje sončne svetlobe razvoj mnogih kužnih klic iz vrste bakterij.

Klimatski faktorji vplivajo na značaj divjadi in na način njene prehrane. Primer za to: V letu 1950 so divji prašiči v zahodnem delu Hrvaške v hribovitih krajih napravili znatno škodo z ritjem po gozdnih travnikih, tako da je bila košnja mestoma zmanjšana za 30 do 50%. Pomlad leta 1951 v nasprotju z 1950 je bila vlažna in trava je na travnikih obilno rodila ter bujno zrastla. V letu 1951 ni niti en divji prašič niti na eni livadi ril. Zakaj to? Zaradi vlažnega leta je bilo dosti zelene paše in hrane po gozdu. Razen tega je bilo v letu 1951 po gozdih in gozdnih travnikih mnogo rjavih hroščev, ki so padali z drevja in grmovja na tla in so jih divji prašiči žrli. Skratka, divji prašiči so našli dosti hrane in jim ni bilo treba iskati hrano z ritjem po zemlji (preteklo leto so bili ogrci rjavega hrošča v humusu); razen tega pa oni vidijo in občutijo, da je to leto bogato rodilo žir in želod in da bodo imeli na jesen dosti hrane. Zaradi tega bi bilo močno napačno deliti divje prašiče v dve skupini: v one, ki rijejo in v one, ki ne rijejo ter to prvo skupino docela uničiti. Ravno tako je nepravilno z biološkega stališča, če bi delili medvede v dve skupini, v mesojede in v rastlinojede.

Dobro bi bilo, če bi kak lovec zbral podatke odstrela vsaj za en decenij, za eno naših lovišč in jih primerjal s klimatskimi faktorji; ravno tako, da bi primerjal število odstreljene zaščitene divjadi in roparic, da bi videli do kakšnih rezultatov bi prišli. In to je namen tega članka.

L. G.

V deželi braka-jazbečarja

Kdor lovi ali je kdaj lovil z braki-jazbečarji, tega bo prav gotovo zanimalo, kako se uporablja ta pes v gozdnih ali goratih predelih Avstrije. Stremljenje avstrijskih kinologov, ustvariti uporabnostnega psa za gorskega lovca, je že docela uspelo. Z brakom-jazbečarjem, ki bi se v resnici moral prekrstiti v braka-barvarja, je to doseženo. Priznan kot tretja pasma barvarjev, pa ima kot barvar in kot splošno uporaben pes veliko prednost pred obema specialistoma, t. j. bavarskim in hanoveranskim barvarjem. So še posamezniki, morda z več desetletno tradicijo, ki uporabljajo enega ali drugega specialista-barvarja. Toda za večino so stroški za vzdrževanje izrazitega barvarja preveliki. Morda se zgodi enkrat, dvakrat ali celo trikrat v letu, da ti en ali drug barvar dobro služi. Njihovo izrazito delo po krvnem sledu pa danes z ravno tako gotovostjo opravi splošno uporaben pes brak-jazbečar. Temu pa se ni čuditi, če pomislimo, da je pri vsaki uporabnostni tekmi delo braka-jazbečarja po krvnem sledu glavna naloga. V primeri z ostalimi zahtevami naj navedem, da se delo po krvnem sledu, na jermenu ali prosto, ocenjuje s koeficientom 20, gonja zdrave divjadi, to je zajca ali lisice, pa le z 10. Pa ne samo to dvoje, še cela vrsta drugih zahtev je stavljena braku-jazbečarju. Ostrost na roparice se ocenjuje z 9, ostalo pa, kakor poslušnost, vodljivost, odložljivost, čuvanje predmeta, strelomirnost, donašanje itd., je samo po sebi razumljivo in braku-jazbečarju že utrjeno; zato skače koeficient med 2 in 4. Toda pes, djan na krvni sled prosto ali na jermenu, ko je divjad našel ali oblajal ali pa poišče svojega vodnika ter mu jo pokaže, se ocenjuje enako.

Če sedaj pogledamo zunanjost današnjega braka-jazbečarja, se dokaj razlikuje od njegovih prednikov. Preden pa bom opisal zunanjost tega psa, mimogrede omenjam, da se pri braku-jazbečarju najprej ocenjuje vsak del telesa zase od glave do repa, odlakanost in barva ter šele na kraju splošen vtis. Glava ne sme biti pretežka, niti prekratka. Pri nas prevladuje pretežno še prekratka in pretežka glava. Razume se, da so oči današnjega idealnega tipa temne, močno zobovje pa je orožje braka-jazbečarja že od vsega početka. Lepo nastavljeni, dovolj dolgi in topo zaokroženi uhlji krasijo glavo, ki naj bo nasajena na močnem vratu. Globoka prsa se zgubljajo med prvimi, sicer kratkimi, vendar skoro ravnimi nogami. Okrogle mačje šape so oborožene z močnimi kremplji. Vse mišičasto telo je v lepi okotenosti oprto na močni zadnji nogi. Značilen za braka-jazbečarja je košat rep. Ni potreba, da bi moral biti ravno metličast, kakor se

je to svoječasno smatralo za idealno. Gosta dlaka po hrbtu mora biti dovolj trda in ne prekratka. To je zopet pridobitev pravilne odbire plemenjakov, kajti ostre zime visoko v gorah ne prizanašajo kratkoodlakanemu psu. Svetlo rumenkasta prvotna barva braka-jazbečarja je med avstrijskimi materialom redka in tudi neželena. Pes take barve se oceni komaj z dobro. Odlična je temna jelenja barva, črno osmojena. Za prav dobro pa čista jelenje rdeča. Pa tudi črno odlakani z jelenje rdečimi ožigi po gobcu in nogah se ocenjujejo kot prav dobri. K temu moram pridjati, da se je s križanjem med prvotno

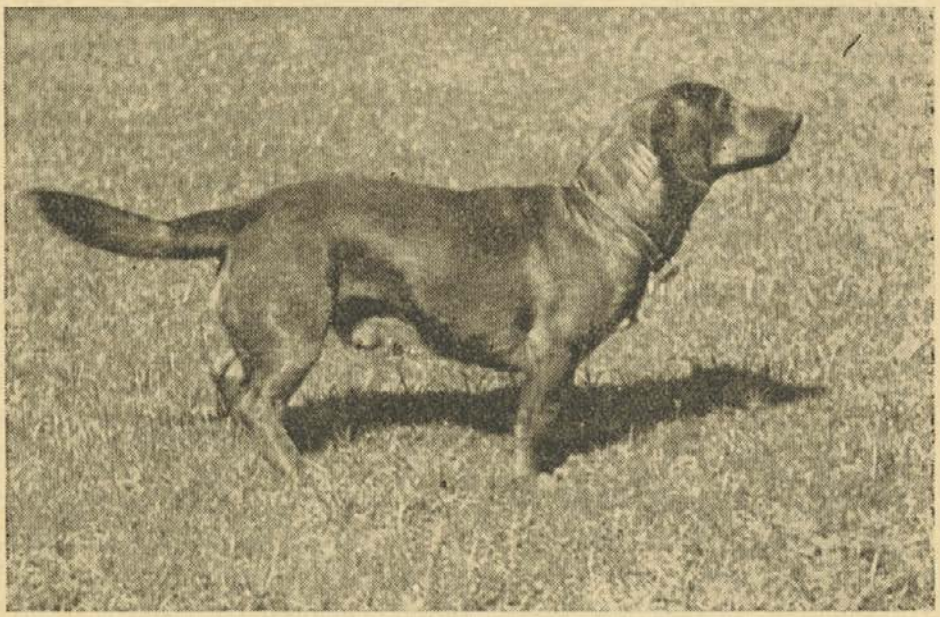

Eggo v. Buchenberg

svetlejšo barvo in črno z rdečimi odtenki posrečilo ustvariti današnjo idealno barvo tega psa. Zato avstrijski rejci skrbno čuvajo črnoodlakane pse. Tudi na uporabnostni tekmi sem opazil črno odlakane, pretežno pa jelenje rdeče in črno osmojene pse. Gotovo so to že potomci dokaj temno odlakanega prvaka, vseh do danes ocenjenih psov, znamenitega plemenjaka Egga von Buchenberg, kakor ga kaže zgornja slika.

Zaželena višina se suče pri psicah med 34—38 cm, pri psih pa kak centimeter več. Na splošno je mera 36—38 cm standardna. To pa trdim zato, ker so bili skoro vsi psi na razstavi v Celovcu enake velikosti. Ne samo po mojem mnenju, temveč po mnenju vseh sod-

nikov in vzrediteljev je pravi tip braka-jazbečarja ustvarjen; treba ga bo samo ohraniti.

Mednarodne razstave psov vseh pasem v Celovcu dne 11. in 12. avgusta 1951 se je od Jugoslovanov udeležilo večje število. Vsak se je zanimal predvsem za pasmo, ki jo goji ali uporablja, razstavljali pa smo tudi nekaj naših psov. Največje zanimanje so vzbujali brakijazbečarji, ustrezna pasma za avstrijske gorske lovce. Prvak Celovca za leto 1951 je postal prav brak-jazbečar Zwick aus der Foersterei, kako ga kaže spodnja slika.

Na moje začudenje, zakaj je tako malo brakov-jazbečarjev razstavljenih (bilo jih je le 12), mi je odgovoril g. dr. Otto Zernatto, motor in duša avstrijskega kluba za brake-jazbečarje, tole: Razstava je padla ravno v čas srnjega prska, ko poklicni lovci in vodniki brakajazbečarja najbolj rabijo. Pa še eno: Gledanja odgovornih funkcionarjev avstrijskega kluba brakov-jazbečarjev ne segajo nazaj; zato so bili psi, ki so jih oni sami še pred letom ocenili, zanje nezanimivi. Teh 12 psov pa je predstavljalo mladinski razred. Težka je bila odločitev, kdo naj bo prvak, kajti skoro vsi so odnesli zlato pentljo. Poudariti pa moram, da je sodniški zbor pri brakih-jazbečarjih ocenjeval zelo strogo, toda pravično. Z uspehom vzreje brakov-jazbečarjev so bili zadovoljni sodniki, razstavljalci in obiskovalci razstave.

Dva meseca kasneje so se pričele uporabnostne tekme brakovjazbečarjev. Ene od teh, ki je bila 12., 13. in 14. oktobra v lovišču Görlitzen, smo se na izrecno povabilo avstrijskega kluba za brakejazbečarje udeležili trije Jugoslovani. Vsi trije, to je Teodor T. Drenig, Ernest Bernetić iz Zagreba in jaz, smo bili vključeni v sodniški zbor. Razume se, da vsak zase k svoji skupini, določeni že vnaprej. Tudi to pot smo bili deležni izredne pozornosti in gostoljubnosti avstrijskih kinologov. Že na postaji v Beljaku nas je poleg drugih pričakoval steber avstrijskih kinologov, znani gojitelj in prvak sodnikov za brake-jazbečarje gospod Otto Payer. V njegovi družbi sva se s tovarišem Drenigom z lokalnim vlakom odpeljala pod vznožje žične železnice, ki nas je v nekaj minutah potegnila 1500 m visoko, do vstopa na Kanzelhöhe. Sprva malo neprijetni občutki, ko visiš v kabinici 50 m ali morda še več metrov visoko med nebom in zemljo, so se kmalu izgubili. Pod seboj smo gledali prekrasen gamsji revir. Na izstopni postaji nas je pričakovala celotna družba udeležencev te tekme. Nekateri so se bili pripeljali z jeepom in med njimi tudi Ernest Bernetić. Videti mu je bilo na obrazu, da mu je vožnja po prepadastih strminah šla na živce. Nič nisem zavidal mojima tovarišema, ko sta se po kratkem pozdravu odpeljala z jeepom v precej

oddaljeno gorsko zavetišče. Za svojo osebo bi si bil prihranil vrtoglavo avtovožnjo s »pešvožnjo«.

Pol ure od izstopne postaje se je pričela tekma v delu po naravnem krvnem sledu. Ker je to bilo na vsej tekmi najzanimivejše in sem bil temu sodniškemu zboru prideljen, bom popisal podrobnosti.

Ob 6. uri zjutraj je bil z visoke preže obstreljen jelenček, ki je strel nakazal, odskočil v loku proti gošči, se obrnil in preko vse jase zbežal v več sto metrov oddaljeni gozd. Tako se je glasil raport. Na nastrel je bila položena smrekova vejica, pod katero je bila mala koščica ter nekaj kapljic krvi. Toda to je bilo zaenkrat povedano

Zwick aus der Försterei

samo sodniškemu zboru. Vodnika sta čakala daleč v ozadju. Šele na poziv se je približal prvi. V Avstriji mora biti poklicni lovec tudi izprašan vodnik. Čeprav mlad, je bil po vedenju videti, da je lovec z dušo in telesom. Malo nervozen je pristopil k zanj važnemu izpitu.

»Lovec Maks, prosim pričnite,« ga je pozval resno nestor gospod Payer. »Tukaj je nastrel, ugotovite zadetek.« Kandidat se je spustil na kolena in od bilke do bilke, kakor treba, pregledal nastrel. Po dlaki, krvi in mali koščici je ugotovil strel v mehko. Drobno koščico je odkrhnil izstrelek pri izstopu visoko v stegnu. »Za enkrat dobro, prosim, denite psa na nastrel, da izdela sled,« je bila druga naloga.

Vodnik je psa že prej odložil kakih 10 m od nastrela. Z običajno lovsko drhtavico je na slednem jermenu oprčenega psa djal na krvni

sled, točno pri tistih kapljicah krvi s spodbudnimi besedami: »Tukaj išči zastreljeno.« Pes je nastrel dobro ovohal, nato pa nategnil jermen in se vedno krepkeje upiral vanj. Približni sled je bil sodnikom označen. Pes ga je v koraku z nizkim nosom, kljub visoki travi in raznim zaprekam krepko poprijel. Vsako kljuko je natanko izdelal, vmes pa pokazal tudi vsako kapljico krvi. »Tukaj kri,« je ponavljal vodnik približno vsakih 50 do 100 korakov. Pes nas je vodil skozi gosto zaraslo mlado smrekovo kulturo na skoro 1 km oddaljeno jaso. ‚Ali bo prav', sem si sam pri sebi mislil. »Zopet kri.« Sled je bil usmerjen preko druge poseke v lep smrekov sestoj. Že nekaj sto metrov je pes mirno, v nategnjenem jermenu izdeloval kljuko za kljuko, nato pa na mah postal sila nervozen. Živo je otepal z repom in s tako naglico, kakor navadno na zdravem sledu. In res, nekaj sto metrov za tem sta se pojavila ob malem potočku dva v razmočeno blato močno odtisnjena sledova. Na mirnem zadržanju vodnika se je pokazala rahla vznemirjenost, najbrž zaradi negotovosti. »Stojte, odnesite psa s sleda,« je odredil sodnik. »Jelenče je našlo košuto, poglejte si, kako tesno ji je sledilo.« Posvet ocenjevalcev je medtem odločil: »Denite oprčenega psa zopet na sled in ko najdete prvo kri, psa sprčite.« Ugotovitev, da se zastreljen jelenček stalno izmika, je potrdil naslednji, v ostri napetosti pričakovani trenutek. Pes je na do kraja razvitem jermenu živahno sledil in po nekej deset metrih zopet pokazal drobno kapljico krvi. Vodnik je poprijel jermen, sprčil psa, ga potrepljal po prsih in z mirno in ljubeznivo besedo ukazal: »Išči obstreljeno.« Na mah je pes izginil, mi pa smo zadrževali dih. A ne za dolgo. Preko malega grebena globoko v jarku se je razleglo tisto značilno lajanje, ki požene lovcu drhtavico po telesu in ga oblije dražljiva kurja polt. Napetost se je stopnjevala z vprašanjem, kako priti neopaženo do zaustavljene divjadi, da bi se gonja ne premaknila. Vodniku ste se pridružila dva sodnika, eden od teh jaz, in kot troje mačk smo se plazili skozi goste iglavce v smeri laježa. Kmalu smo v gostem lesovju opazili obstreljenega jelenčka. Čeprav z razboljeno rano je jelenče stalo pred psom ko kip in od časa do časa trznilo z glavo proti psu. Nepopustljivo se je pes zaganjal pod vrat živali, tako da usmrtilnega strela ni bilo mogoče oddati. Medtem je tudi jelenče postalo nemirno. Vodnik se je zaradi nepregledne goščave približal že na kakih 10 m. Tudi pes je občutil vodnikovo bližino, zato je svoje naskoke podvojil. Zato je bil strel zaradi psa še bolj tvegan. Razburjenost je dosegla višek, ko je mlada žival zagledala človeško postavo v svoji neposredni bližini. Z zadnjimi silami se je hotela pognati v beg, ko jo je oster pok rešil nadaljnjega trpljenja. To se je prvič zgodilo pred komaj leto starim psom, ki je

svojo nalogo opravil mojstrsko. Nato se je lovec odmaknil, jaz pa sem skrit opazoval, kako se bo pes vedel ob mrtvem plenu. Pes se je zadržal dosti mirno, le od časa do časa je zgrabil mrtvo žival za goltanec in jo pogosto oblajal. Toda brž ko sem se premaknil in me je zapazil, se je besno zagnal nekaj korakov proti meni in ostro renčeč kazal zobe, tako da sem se končno umaknil. To je varovanje plena, ki se od braka-jazbečarja brezpogojno zahteva.

Drugi pes je izdelal isto sled tudi zadovoljivo. Pri straži plena pa je pokazal še večjo ostrost. Velika ljubosumnost vlada med brakijazbečarji. Če se jih znajde več pri plenu, ne gre brez renčanja in spopada.

Vodnika sta se vrnila in sledil je običaj z zeleno vejico, za tem pa predpisano iztrebljenje pred sodniškim zborom. To spada k izpitu poklicnega lovca. Bog varuj, da bi si pri tem slekel suknjič ali zavihal rokave. To bi pomenilo grobo kršenje dobrih lovskih običajev nasproti divjadi. Transport do najbližje postaje je opravil vodnik in poklicni lovec Maks sam ter tako v potu obraza dobro izvedel svojo krstno predstavo.

Medtem se je zmračilo in štirje od zelene bratovščine smo se znašli v sobi male lovske koče, kjer smo pozno v noč govorili o zanimivih lovskih doživetjih.

Naslednji dan so bile preizkušnje v ostalih disciplinah. Sestali smo se z glavno skupino v najbližjem gorskem hotelu. V neposredni bližini sva zjutraj z neutrudljivim lovcem Maksom, seveda pod nadzorstvom vedno čuječega g. Payerja, postavila hkrati šest umetnih krvnih sledov. Za to smo uporabili pravo konzervirano jelenjo kri, ki se ohrani tekoča z dodatkom 4.5 grama natrium citrikuma na 1 liter krvi. Sled je šel često tudi preko 1 m visokih ograd, ki jih v avstrijskih Alpah ne manjka in jih mora brak-jazbečar z lahkoto preplezati. Za napravo umetnega krvnega sledu uporabljajo znane lesene coklje. V eni je kri, druga pa je opremljena z jelenjimi parklji. S krvjo dokaj oškropljen markiran nastrel se pokrije z zeleno vejico, obenem pa potrese z nekaj dlake. Sled vodi nekaj časa v premi črti, nato se zasuče v kljuki na levo ali desno ter dalje do položene mrtve divjadi. Razume se, da preko raznih naravnih zaprek, skozi gosto grmovje in visoko travo kaplja kri pogosteje, kakor na gladkih gozdnih ali travniških površinah. Bistveno je, da mora na jelenjem krvnem sledu ležati jelenjad, na drugih pa tisti krvi pripadajoča divjad. Samo tako se pes, djan na umeten krvni sled, vzgoji za zanesljivega barvarja. Kajti vsako slabo ponareditev pes kaj kmalu spozna in izgubi zanimanje. Iztrebljena divjad se na kraju sledu položi s hrbtom navzgor. Razume se, da odprta trebušna votlina za psa ne

sme biti nikoli dosegljiva. Naj še enkrat ponovim. Umetni krvni sled je vaja za psa, katerega pa pes ne sme ločiti od naravnega krvnega sledu. Le tako morejo take vaje doseči svoj namen. Človek se pač mora temeljito poglobiti v duševnost in miselnost psa, da bo razumel, zakaj morda pes dela napake in kako naj te izloči. Če si kot vodnik v dvomu, je edino sredstvo, da odneseš psa s sleda in ga ponovno, po temeljitem preudarku, deni zopet na sled. To je na kratko o umetnem krvnem sledu.

Ostale disciplinske vaje, če temu lahko tako rečemo, so izvajali v neposredni bližini gledalcev in še po več psov hkrati. Tega za svojo osebo ne morem odobravati. Znano ljubosumje psov med seboj lahko močno skvari njihovo sicer dobro delo. Preizkušeni pes mora biti toliko oddaljen od drugih psov in gledalcev, da ga pri delu ne motijo. Za službene pse je to gotovo drugače, ker morajo delati tudi v skupinah in spričo množice ljudi. Opazil sem tudi, da niso vsi tekmujoči psi pokazali dovolj ostrosti na roparice. Čeprav so braki-jazbečarji znani kot ostri psi, to pot tega niso pokazali. Zakaj, ne vem. Morda zaradi šolanja in vcepljanja poslušnosti zgubi na ostrosti. Morda tudi zaradi sožitja v hiši z živalmi (mačko), ki bi jih moral ugonabljati. Pravo lovsko vrednost bi imela le preizkušnja na roparsko divjad (lisico, jazbeca) v naravi.

Še nekaj o braku-jazbečarju kot jamarju. Brak-jazbečar kaže dovolj zanimanja za ta lov, posebno če ga v njem vadimo. Toda v Avstriji zaradi skalnatega terena ne uporabljajo za to braka-jazbečarja, kar se mi zdi pravilno. Že v uvodu sem omenil, da brak-jazbečar postaja dejansko le brak-barvar. Za jamarjenje naj se uporabljajo terijerji. Tudi pri nas odklanjajo lovci jamarjenje z braki-jazbečarji. Zakaj? Prva sled lisice, ki pelje v lisičino, zvabi ostrega psa tudi na brakadi za seboj. Lovec pa ga čakaj ure in ure na stojišču, kdaj se vrne ali ne in kakšen se vrne iz nevarnega podzemlja. Sicer je pa vprašanje, koliko je to klanje in ubijanje lovsko. Zato se mi zdi stališče avstrijskih kinologov glede braka-jazbečarja pravilno, da naj bo ta pes v gorah zanesljiv spremljevalec in barvah, sicer pa na lovih na zajca in lisico, nizkonogi brak. V Avstriji lovijo na brakadah največ tako, da je vsak lovec obenem vodnik za svojega psa, ki ga na odkazanem stojišču na dani znak sprči (spusti). Tako preiščejo zastavljeni teren psi z vseh strani hkrati.

Velike divjadi brak jazbečar v pogonu ne sme poprijeti. To mu je že privzgojeno. Če premotrimo izvrševanje lova v skladu z modernimi zakoni, kakršen je tudi naš, je gotovo, da je bodoči uporabnostni pes v goratih in gozdnatih predelih, kakor so pretežno naši kraji, le brak-jazbečar.

Vsaka družina bi mogla imeti med braki- jazbečarji tudi izučenega barvarja. Mnogo obstreljene, zlasti velike divjadi bi ta skromni in zvesti lovski tovariš otel pred nekoristno zgubo. Saj je delo po krvnem sledu uspešno tudi dvanajst in tudi več ur po strelu. Kako lovsko plemenito in užitka polno je delo po krvnem sledu ve le tisti, ki to sam doživlja.

Jugoslovanska kinologija si utrjuje pot v svet, korak za korakom, z neverjetno gotovostjo. Prepričal sem se, da je jugoslovanska kinologija že vključena v cvet evropske kinologije. Po vsem tem, kar sem videl in doživel v Avstriji, trdim, da je pravilen in lovsko pravičen lov edino le z izučenim, šolanim psom.

Z besedami, da tudi kinologija združuje narode in nosi mir, je zaključil predsednik Avstrijskega kluba za brake-jazbečarje, gospod Maks Zernatto svoj skromni, a iskreni govor na prisrčnem poslovilnem banketu avstrijskih kinologov.

Mesec stari Koker-španijeli
Leglo »B« — Cmerga — William of Aboyne
Psarna »Soča«, lastnica Ada Grabrijan, Vipava

A. S. Pirc

Fazan, pomočnik proti poljskim škodljivcem

Koloradski hrošč straši. Prinešen prvotno iz Amerike, se je veliki škodljivec razširil že skoraj po vsej Evropi in vse države in poljedelci se trdo bore proti njemu. V naši državi se borimo proti škodljivcu naše osnovne hrane vzajemno, množično.

Z intenziviranjem kmetijstva se pa množijo nevšečnosti in škoda po poljskem mrčesu. Zatiranje je drago in stane mnogo denarja in delovne sile; zlasti je drago pokončevanje s kemičnimi sredstvi. Toda koloradski hrošč se širi in zato nam je dobrodošel vsak zaveznik v boju proti njemu. To je predvsem fazan.

Poglejmo, kaj vse so našli v golši fazana: 250 golih polžev, 1200 ličink repnega belina in drugega mrčesa. Število mrčesa, ki ga samo eno gnezdo uniči od pomladi do pozne jeseni, je ogromno. Govnjač je hud škodljivec repnega nasada. V Slavoniji so morali 20 ha sladkorne repe na novo posejati, škode pa je bilo za 10.000 ton repe. Sosednje, ob gozdu ležeče njive niso trpele, ker so kmetje spuščali domačo perutnino nanje. Fazani pa, ki jih je tam obilo, so pridno pomagali pri čiščenju repišč. Fazan je torej odličen pomagač pri uničevanju koloradskega hrošča. Poleg tega so listne uši (polonice) izredno priljubljena hrana fazanov. Kdor je kdaj opazoval fazane pri iskanju hrane, je mogel ugotoviti, da fazani in posebno kebčki vsako rastlino posebej preiščejo, vsak list zgoraj in spodaj pregledajo in vsakega žužka v zraku ali na tleh ulovijo. Droben mrčes, ki ga človek lahko prezre, ne uide ostremu očesu fazana, niti ličinke ali jajčka. V svoji mladosti živi fazan izključno od mrčesa in čas njegove mladosti se ujema s časom rasti krompirjeve cime. V krompirju pa se fazan najraje zadržuje, o tem ni dvoma.

S tem pa udejstvovanje fazana kot koristnega pomagača v kmetijstvu še ni izčrpano. Znano je, da razni poljski škodljivci v dobro zasedenem fazanjem revirju zginejo ali pa se ne morejo v znatni meri razmnožiti. Fazan je vnet mišelovec in nagonsko najde ogrce tudi deset cm pod rušo in jih izkoplje. V golši ustreljenega fazana sem pred vojno našel 6 mladih miši.

Metljaj rabi za svoj razvoj polža, ki ga fazan in divja raca rada pozobljeta. S polžem vred pa se tudi ličinka tega škodljivca uniči.

Nič manj kakor kmetovalec je tudi gozdar zainteresiran, da ima primeren stalež fazanov v svojih gozdovih. Kar smo prej rekli o koristi fazana v kmetijstvu, velja tudi za gozdarstvo. Poleg kemičnih sredstev je fazan vesten pomočnik človeka pri uničevanju borovega prelca in ostalega mrčesa. V nekaterih državah je obvezno,

da pošiljajo v gozdove na jesensko pašo kokoši, purane, ovce in prašiče.

Čeprav je to koristno, moramo vedeti, da je kokoš predvsem vegetarijanka in se mrčesa kmalu preobje. O tem se moremo prepričati pri rjavem hrošču. V krajih, kjer goje vrbe za pletarstvo, se je začel širiti vrbov listni hrošč, ki je ogrožal in še groža vrbove nasade. Opazili so, da je ta škodljivec izginil tam, kjer je dosti fazanov. Zato so sklenili, da jih v takih krajih ne bodo streljali.

Fazan pa je tudi divjadi koristen, ker prekinja razvojni krog njenih zajedalcev na več mestih. Metljaj preprečuje fazan že v muhi in pozneje v ličinkah, ki jih zoblje. Polž, ki v razvojni dobi prenaša pljučnega črva srnjadi, je priljubljena hrana fazanov. Veliki in mali metljaj prav tako prenaša polž. Epidemijo želodčnega črva srnjadi, ki se izredno naglo širi, fazan lahko omeji ali celo ustavi. Znano je, da je srnjad v okolici fazanerij zdrava, čeprav gospodari nekje blizu ta nevarna kuga. Dr. Hübner tolmači to tako, da fazani srnje blato razbrskajo in s tem prekinejo nadaljnji razvoj ličink.

Zakaj gledajo prav v fazanu in ne v jerebici ali v gozdnih kurah najuspešnejšega uničevalca mrčesa. Jerebica je v večji meri vegetarijanec kakor fazan. Njena glavna hrana je seme plevela. In končno, jerebica postaja redka, ne le pri nas, marveč povsod. Umetno valjenje jerebic pa je težje in mnogo bolj kompliciran kakor odgoj fazanov. Podobno je stanje pri gozdnih kurah, da izredno občutljivega gozdnega jereba niti ne omenimo.

Ado Makarovič

Žvižganje rakom

(Etnološki problem raka-zmaja v slovenski tradiciji.)

(Nadaljevanje)

Ali sta se dr. Lokar in Möderndorfer vprašala, kdo je rakarje naučil žvižgati ali celo: kdo jim je dal mišel, naj žvižgajo? Gotovo se tega nista vprašala, ker bi si sicer morala odgovoriti takole: Ker so rakarji žvižgali — česar ni mogoče zanikati! — so vendar morali vedeti, k a k o naj žvižgajo! Ali so torej res poslušali hudiča, kako žvižga? V takega hudiča ne verjameta. Vendar je M. tako podal svoj material, kakor da so res posnemali hudiča, dr. L. pa tako, kakor da sploh niso žvižgali, in se izognil vprašanju, ali so ali niso žvižgali. Zato moramo dati prav Borisu O r l u v oceni M. dela, da je napačno izdajati etnografski material po dveh poteh, ker na ta način avtor ne izčrpa nikdar vsega gradiva, ki je na razpolago, in poudariti, da je treba etnografsko gradivo podajati tako, da nabiralec z njim ne podaja svojega mnenja pri še odprtih vprašanjih, da z njim ničesar ne »dokazuje«.

Ali si je potem takem mogoče predstavljati (ker rakarje hudič n i naučil), kdo jih je tako osleparil, da so verjeli v uspeh žvižganja? Dr. L. bo rekel, da so žvižgali, ker so pač verjeli, da rakom hudič žvižga in da ga na žvižg ubogajo. To bi končno bilo mogoče, toda s tem trdi, da je ta vera obstojala preden so sami začeli žvižgati. Kako je ta vera nastala, pa ne more pojasniti ne on, ne kdo drugi, če ne prizna, d a i m a v s a k a v e r a n e k o r e a l n o p o d l a g o, d a j e v s a k o v e r s k o p r e d s t a v o u s t v a r i l o n e k o r e s n i č n o d o g a j a n j e. T o p a j e r a v n o ž v i ž g a n j e l o v c e v — r a k a r j e v!

Vera, da hudič »rake pase«, pomeni, da jih kliče in da živali ubogajo na klic. Tako »pase« Sv. Jurij — Volčko — Hors volkove, sveta Neža — Mokoš — Isis ovce, Hudič polhe in isti Hudič rake. Tako so »pasli« v pradavnini lovci, za njimi pastirji, za njimi stari bogovi, svetniki, hudiči, kar je končno, kakor pravi ljudstvo, res »vse en hudič«.

Stare, premagane, napol pozabljene gospodarske kulture so živele dalje v ljudskem izročilu kot bajke. Verstvo, ki je spremljalo te kulture, se je ohranilo v teh izročilih. Hudič, ki žvižga rakom, ni nihče drugi kakor rakarski različek boga lovca — ribiča, ki je v določeni dobi (glede na gospodarske prilike) postal varuh, zaščitnik, torej »pastir« rakov, ker jih je pač začelo primanjkovati.

Kakor jih je prej širokogrudno privoščil človeku, tako jih je kot »pastir« čuval in jih prepovedal loviti.

Hudič dela v bajki isto, kar je delal prej človek. Če hudič ne dovoli rakarjem žvižgati, pomeni, da je postalo rakov že premalo in jih rakar ni smel preveč naloviti. Dalje se ni smel več posluževati žvižganja, posebno ne v času parjenja, čeprav si jih je človek takrat najbolj želel. To vendar pomeni, da je ta način lova bil vsekakor neprimerno uspešnejši od lova brez žvižganja, in to nam ravno trdijo naši viri.

Kakor vsaka prepoved v lovski kulturi, je tudi prepoved žvižganja vplivala na lovca tako, da je ta način lova pozabil, ker ga je moral pozabiti.

Rak je bil lovcu tako sveta in varovana žival, kakor na primer polh in lastavica, ali višjemu lovcu jelen in kozel (glej bajko o Zlatorogu!). Iz tega sledi, da je bil lov na raka vezan na posebne pogoje, kakor n. pr. lov na Zlatoroga, svetega belega kozla (»Strel ob sončnem vzhodu«, Lovec 1946, št. 1—5). Eden teh pogojev je bil gotovo — brez žvižganja. Od ostalih lahko domnevamo prepoved nočnega lova z bakljami ali ob polni luni.

Potem takem ni čudno, če so lovci na rake pozabili, kakšno je bilo to žvižganje, da Valvazorjevi žvižgači niso znali več pravilno žvižgati, končno, da je žvižgač, ki je kolikor toliko še znal, skrival svoje znanje pred drugimi. Da bi raki reagirali na melodijo, ki jo navaja Valvazor, je seveda domišljija ali sleparija njegovega poročevalca, mogoče pa poizkus obnoviti staro pozabljeno umetnost. Zaradi tega vzlic žvižganju niso več ulovili in potrebovali za lov mnogo preveč časa. Žvižganje naših zadnjih žvižgačev je res »stvar za nič«, kakor pravi dr. Lokar. Prav ima, da so ljudje spoznali, da tako žvižganje ne prikliče rakov. Rek »Pojdi rakom žvižgat!« pa tega ne dokazuje, kakor on misli, pač pa poznejši: »pojdi rakom žvižgat, ribam gost!«. To pomeni, da je po mnenju ljudi — nerakarjev, žvižgati rakom isto kar ribam gosti, t. j. neumnost brez vsakega haska. Drugi del tega reka je nekaka razlaga starega reka v novem pojmovanju, kar dokazuje, da je ta mnogo mlajši od samega »Pojdi rakom žvižgat!«.

Kühar poroča ,da (isti) Hudič »žene Nemcem ribe gor po Muri« (Kelemina, Bajke, itd., št. 29, I.). Pa Kühar ne pravi, da hudič žvižga, ko žene »ribe kakor ovčar, kadar žene svojo čredo«; kakor žvižga n. pr. polhom (Kelemina, št. 29, IV.) in rakom! Ne, ribam hudič ne žvižga!

Po dr. L. pa to »spoznanje«, da je žvižganje rakom »stvar za nič«, naj bi dokazovali prav taki reki kakor »ribam gosti«. Ali ni jasno, da je tak rek ustvaril človek, ki ni verjel, da žvižganje rakom

kaj hasne pri lovu? Ta človek gotovo ni bil rakar, niti ribič. Kaj torej dokazuje to zasmehovanje? Le to, da so smatrali rake za gluhe.

Möderndorfer navaja: »Pejd rakom žvižgat, pužem pet« (Tolmin), kar pomeni isto, a je še neumnejše. Da so vsi ti reki zelo mladi, dokazuje že ta iz Tolmina, ko ljudje ne vedo več niti z a k a j so enkrat žvižgali rakom, ampak pomenijo »stvar za nič«, t. j. klicanje nemih in po njih mnenju gluhih živali (rib, polžev). Žabe je spravil v to zvezo res tepec, kar vsakdo ve, da niso gluhe. Te zasmehljivke izražajo namreč mnenje, da so raki mutasti (kakor polži in ribe) in po njih logiki analogije tudi gluhi. To mnenje pa znanost ne potrjuje; raki niso gluhi. Kar je že prvotni lovec vedel, so pozneje nelovci pozabili.

Da raki slišijo in reagirajo na glasove, v vodi in na suhem, je izven debate. Raki tudi niso nemi, ampak dajejo od sebe neke glasove, n. pr. če jih dražimo ali kakor znano v smrtnih bolečinah, živi v vreli vodi. Nema žival ne da nikdar glasu od sebe, ker pač nima glasilnega organa. O raku pa vemo da »piska«, »moli«, »kraka«.

Pri starih rakarjih ni šlo za vabljenje živali z žvižganjem, ampak z glasovi, ki so tej živali lastne. Zato se vprašamo: kako je naš rakar prvotno »žvižgal«? Katere glasove rakov je posnemal? O tem smo slabo poučeni. Anton M r k u n (»Etnologija velikolaškega okraja«, 1943, str. 802) piše: »Raki so imeli neki glas, podoben š u m e n j u. Rekli so, da raki »m o l i j o«. Med lovom je bilo vse tiho. Ako je kdo hotel govoriti, ga je tovariš kar zavrnil: ‚Tiho bodi, da bom slišal kje raki molijo'«.

Ta glas, podoben pobožnemu m r m r a n j u (ne »šumenju«) je verjetno tisti, ki so ga enkrat rakarji posnemali.

S t r n i š a (»Rak veseljak«, str. 26) pravi, da raki »piskajo«. Ali bi žvižganje rakom mogoče pravilneje imenovali p i s k a n j e? Glasilni organ rakov je preprost in nima možnosti večjih modifikacij. Zato je za naše uho njih piskanje v smrtnih bolečinah skoraj isti glas kakor tisto šumenje, bolje mrmranje, ki je izraz polne življenjske moči (recimo ob snubljenju samic) in le tega so rakarji posnemali. Umevno je, da tudi sluh raka ne more biti posebno razvit, kakor pri vseh nižjih živalskih vrstah, da prav mogoče žival ne razloči pravega, račjega glasu od »žvižganja« rakarja. Gotovo pa je, da žival, ki daje od sebe nek glas in sliši, da na ta ali soroden glas tudi reagira; kakor podgana, ki cvili, na piskanje, tako rak, ki piska, na žvižganje.

Möderndorfer govori spet o »šumu«, a pravi, da povzročajo raki ta glas pri hoji: »Raki so bili skoro pol komolca dolgi in je njih hoja naredila (narejala) čuden šum, zato so rekli, da raki molijo« (137). Navaja pa to iz svojega vira pod št. 60, t. j. M(e)rkunovega

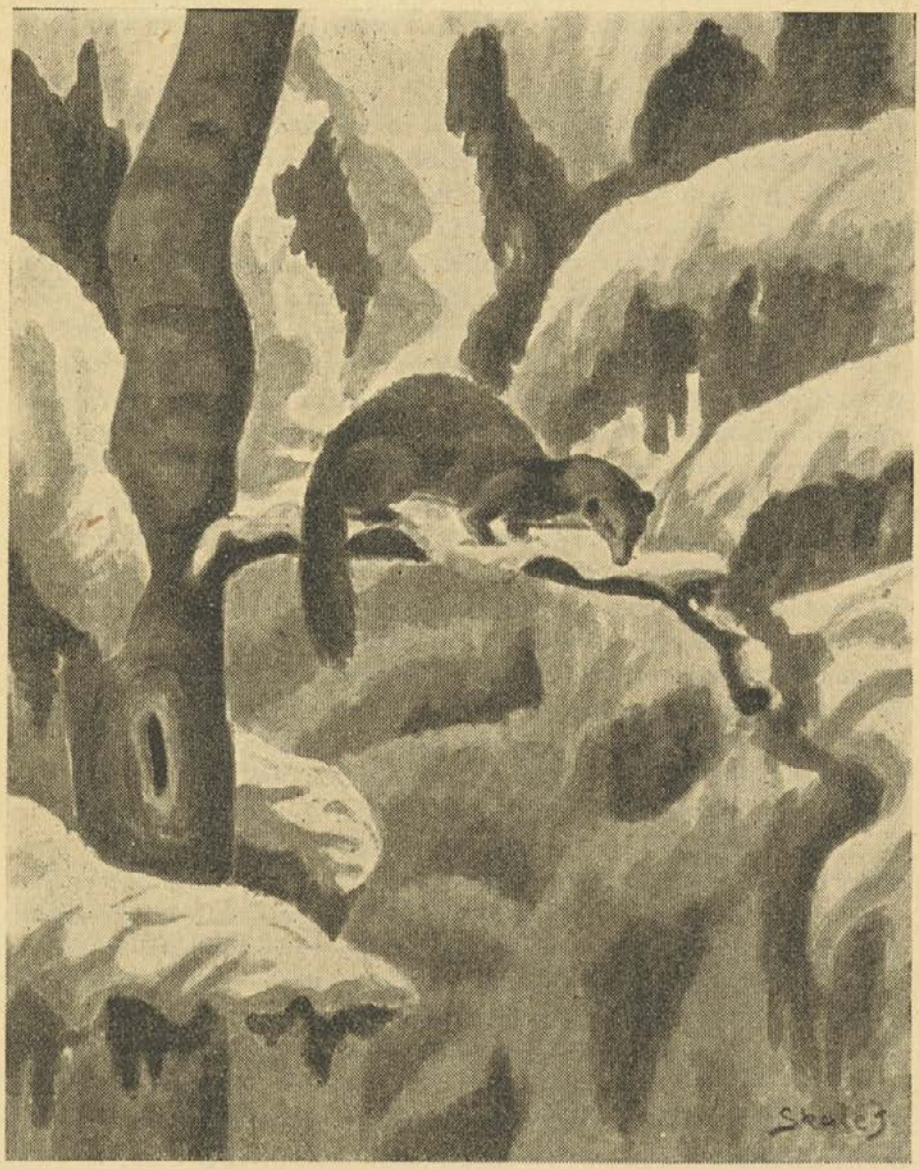

dela »Etnografija velikolaškega okraja« in poročila v »Etnologu« 1939. V »Etnologu« ni Mrkunovega o tem nič, v »Etnografiji« pa Mrkun tega ne pravi, ampak, da so »raki imeli neki glas, podoben šumenju«, kakor sem že navedel. Da povzročajo ta glas pri hoji, je mnenje Möderndorferja, da več ne rečem glede na uporabljanje virov.

Raki se parijo »o sv. Martinu, t. j. proti zimi« (Šulgaj, Naš potočni rak, 1937, 29). Takrat vabijo samci samice s svojimi »molitvami«: »Ponekod čitamo, da vabi zaljubljeni nergač svojo izvoljenko s posebnim glasom iz luknje. Seveda so mogli opazovati to renčanje, ki zveni kakor »kor-kor«, le pri rakih v akvarijih. Znanstveno to še ni dokazano« (Šulgaj, 29/30). Škoda, da Šulgaj ni povedal, kje je to čital! »Znanstveno« mu še ni dokazano, vendar ve, da je »nerganje« in »renčanje«; na drugi strani pa »zveni« kakor »kor-kor«. Jaz bi tak glas označil prej kot krakanje. Kje je sedaj resnica? Med nerganjem in renčanjem je razlika, glasovno pa je združljivo in bi bilo nekako krakanje v nizkih legah. Odtod ima gotovo ime rak kavkar (Dohlenkrebs), ki ga omenja tudi Šulgaj (8). Vprašanje pa je, ali so ti glasovi nizki ali visoki. Ne verjamem, da je Šulgaj zadel, ko je ta »kor-kor« označil kot nerganje in renčanje. Prvič nam ti besedi pomenita izraz jeze in nezadovoljstva, rak pa vabi samico in je ne more oštevati, niti grajati, saj še ni njen gospodar. Drugič pa so ta »kor-kor« posnemali, to smelo trdim, naši rakarji s takoimenovanim »žvižganjem«.

Šulgaj pravi, da so mogli ta glas »opazovati« le pri rakih v akvarijih. Zakaj samo v akvarijih? Prav nasprotno, se mi zdi, da se žival v akvariju ne počuti prav doma in da je njen spolni gon tam šibkejši ko v potoku, pa tudi boj za samico lažji, saj je manj živali, manj rivalov in samcu ni treba iskati samičjih lukenj. Če pa je prav akvarist slišal to račje snubljenje, zakaj to še ni »dokazano«? Koliko tisočletij pred njim ga je slišal lovec? Naravoslovec, ki po dneve in noči opazuje dejanje in nehanje svojih varovancev, dela danes isto, kar je delal pradavni rakar, ki je imel še boljše uho in oko za naravo, ki ga je zanimala. In zanimala ga ni samo zato, da je dobil žival v oblast, ampak tudi ker jo je ljubil in v pravem pomenu besede oboževal. Človek, ki je zapravljal dneve in noči, ker mu čas še ni bil zlato, da je, moderno rečeno, »študiral« rake, ta je v novi pridobitveni kulturi šel rakom žvižgat, to je »ni prišel več nazaj«.

Da je oznaka račjega glasu s »kor-kor« pravilna, nam potrjujejo tudi tele besede:

karkiros > karkinos, grško »rak«,
karker > kanker > cancer, latinsko »rak«,
krak > rak, slovansko »rak«!

»Kolikokrat le slišimo krilatico, da je šel ta ali oni rakom žvižgat. Ali je za tem samo rečenica ali pa je nekaj globljega? Brezuspešnost žvižganja rakom pomeni, da je plast vode tako debela, da zvok raka ne doseže, ali pa je rak gluh. In res povzamemo iz naravoslovja, da ima rak nekake slušalne organe, ki pa ne služijo toliko sluhu, marveč zaznavanju ravnotežja in voha. Vobče je v rakovem življenju še mnogo nejasnosti«. — Tako piše Šulgaj v uvodu svojemu delu (str. 6). Kar je napisal, pa ne razumem. ‚Iti rakom žvižgat' mu pomeni »brezuspešnost žvižganja«, ki jo utemeljuje ali s pregloboko vodo ali ker so raki gluhi. Izgleda, da ne veruje v predebelo plast vode, ker pravi da slušni (!) organ ne služi sluhu, ampak je za ravnotežje in voh, torej mu je verjetneje rak gluh. Previdno pa je postavil besedico: »ne služijo toliko sluhu«. To pomeni, da je ena od »nejasnosti« v življenju raka vprašanje sluha. Naj bo v redu ta previdnost, čeprav niti »manjkanje« organa ne bi dokazovalo gluhosti, ni pa v redu, da potem na ta način odgovarja na vprašanje, ki ga je sam postavil: ali je »rakom žvižgati« rečenica ali je v teh besedah kaj »glob(l)jega«!

Zanimivo je, da je pet let pozneje trdil isto dr. Lokar, da so »račine pregloboko« in da »rakom žvižgat« pomeni »brezuspešnost žvižganja rakom«. Najbrže da se je tukaj rodila ideja, da je žvižganje rakom »stvar za nič«. Gluhost rakov ima v mislih tudi dr. L., če navaja kot dokaz rek »rakom žvižgat, ribam gost«.

Ko opisuje Šulgaj raka (4. Telo), omenja ravnovesni organ takole: »—to je na zunaj odprt mešiček, kjer ima rak statolite (ravnovesne kamenčke). S pomočjo njih zaznava rak ravnotežje. Ker sleče rak ob levitvi tudi notranjo kožico mešička, zgubi pri tem statolite ter jih po levitvi sam nadomesti s peščenimi delci iz vode« (14). To je tisti famozni organ, ki služi »ravnotežju in vohu« (6) v osnovnem členu ročaja notranjih tipalk. Dlačice na zunanjih tipalkah »in na obustnih delih pa uporablja rak največ za vohanje« (14). O sluhu — ni sluha! Ali hodi res znanost okrog tega vprašanja kakor mačka okrog vrele kaše? »Zoologija« za srednje šole n. pr. ne omeni o sluhu raka niti besedice, ker ve, da se učenec nauči le to kar je zapisano, in niti opazil ne bo, da so vsi čuti omenjeni, samo sluh ne! Zato je nujno potrebno, da se o tem izrazi tudi naravoslovec, ker se je etnološko vprašanje žvižganja rakom poizkušalo reševati (Šulgaj, Lokar, Möderndorfer) na račun še »odprtega« vprašanja o sluhu raka, ker ima on prvo besedo.

Na tej majajoči se podlagi so seveda tudi razlagali rek: Pojdi rakom žvižgat! Kot dokaz, da je žvižganje rakom »stvar za nič«, navaja dr. Lokar Prešerna: »Vsi pojte rakam žvižgat, lažnjivi zvezdogledi!«. Prešeren pa pri tem ni mislil na lov na rake, ampak

je rabil znano narodno frazo: »Pojdi rakom žvižgat!«. Če naj gredo zvezdogledi rakom žvižgat, pomeni to, da naj ne prihajajo več s prerokovanjem »vremena«, t. j. časa, srečnega in nesrečnega po stanju zvezd. Prešernovi zvezdogledi so namreč astrologi. Namesto rakom žvižgat, bi jih lahko poslal k v r a g u, kar bi bilo prav tako narodno, istega pomena, toda ne pesniško, ne estetično in nepripravno za knjigo, ki mora skozi cenzuro.

Žvižganje rakom je dr. L. »za nič«, ni pa gotovo, da je tako mislil tudi Prešeren. Če je delo pratikarjev-zvezdogledov za nič, kar velja, da je o tem tako mislil Prešeren, kaj jih je treba še pošiljati na drugo delo, ki je prav tako »za nič«!? Kje je tu logika? A Prešeren je mislil logično! Lažnivost zvezdogledov nima in ni imela zanj z žvižganjem rakom n o b e n e z v e z e glede na uspeh ali neuspeh. Žvižganje rakom tudi z lažnivostjo nima nič opraviti, saj celo iz dokazanega dejstva, da žvižganje ne pomaga, ne bi še sledilo, da so bili žvižgači lažnivci. Komu naj bi pa lagali? Ali misli dr. L., da so na račun te prazne vere imeli ljudi za norca, češ, ujamemo več, ker znamo žvižgati, kakor žvižga hudič? S tem bi vendar dosegli le nasprotno. Ljudje bi jih ne imeli za dobre lovce in račji lov za lahko zadevo. Ljudje so pa spoznali, da je žvižganje za nič, kakor dr. L. sam priznava, in mislim, da prav zato, ker so potrebovali po cele dneve in noči, da so nekaj ulovili.

Vendar ima dr. Lokar prav, da ljudje niso več verjeli v uspeh žvižganja in v smisel žvižganja sploh. Mi rabimo isti glagol napram človeku, ki mu ne verjamemo: »Bejž', bejž'!«, »Pojdi, pojdi!«. Tako rabijo tudi drugi jeziki: italijanski, francoski, španski, angleški, ruski itd. Južnjaki te pošljejo bolj slikovito in manj estetično. Kalabrež bo rekel: »Va. va in culo ci te muort'!« — k mrtvim! — Tudi mi pošiljamo v hudičevo rit, Rus te pošlje k hudičevi materi, torej prav tja kakor Kalabrež, ki pristavlja: »ci te fatte lu passapuort«, kar pomeni »ki so te rodili«!

Ena misel je povsod, da se iznebimo lažnivca: ne pridi več nazaj, naj te hudič vzame, umri! Nikjer pa ne zaslediš v teh frazah naročila, da delaj nekaj, kar ni za nič.

‚Iti rakom žvižgat' pomeni torej nevarno delo: ne pridi več nazaj, naj te hudič vzame! Na Štajerskem sem slišal: »pojdi hudiča strašit!« Jasno, da kdor bo hudiča strašil ne pride več nazaj.

‚Pojdi rakom žvižgat' ni lovska psovka, ampak kmetovalska, ki sovraži in zasmehuje že premagano, a še vedno živo lovsko gospodarstvo. V njej tiči zasmehovanje nesposobnosti žvižgačev in vere, da je hudič prepovedal žvižganje.

(Konec pride)

Janko Skale

Na mrhovišču

(Nadaljevanje)

III.

Ker se je v domačem lovišču tudi potepal medved, kakor sem že omenil, sem se odločil, da mu napravim mrhovišče. Bilo je pa prav malo verjetnosti, da bo medved našel vabo, ker je bil potepuh ter povsod in nikjer doma. Ker sem pa imel veselje z mrhovišči, sem vendarle poskusil. Na semajen dan sem kupil na dvorišču gostilne »Figovec« neko žival, ki so ji rekli konj. Z lovcem sva ogledovala bore kljuse, ki je komaj še živelo in dvomila sva, da bo zmoglo dolgo pot v lovišče. »Kar meni prepustite tega lipicanca, bova že enkrat prišla gor,« reče lovec in se pripravi na pot. Obljubil sem mu, da se prihodnji dan zglasim pri njem in ga prosil, naj da konju obilen zadnji grižljaj. Ko me je drugi dan v jutru potegnil bencin do lovca, me lovčeva žena začudeno vpraša, kam da sem djal njenega moža. Tudi jaz sem se čudil, da lovca še ni bilo doma in nisem si mogel misliti vzroka te zamude. Po poti ga tudi nisem nikjer videl, pa ni zlomek, da ga je Pegazus odnesel, še manj, da bi Pegaza ukradli mešetarji. Končno pridirka nek fantič iz spodnje vasi v hišo in pove, kje čaka lovec s konjem pomoči, ker se kljuse noče ali ne more več premakniti. Naposled smo konja privlekli k hiši in ga okrepčali za pohod v večnost.

Drugi dan je bil konj že pripravljena vaba na majhni ravninici sredi debele hoste. Malo sva ga pokrila z ruševino in vejami ter vse skupaj pustila času. Omenim naj še, da je bila v bližini mrhovišča preža, ali ne tako udobna kakor v lovišču X. Vse to se je godilo pred polno luno meseca novembra. V lovišču je bilo vzorno mrhovišče s kvašeno mačko.

Nekega dne obiščeva mrhovišče. S seboj sva vzela tudi pasti-stopalke. Med potjo mi je lovec pravil, kako je mrhovišče uredil za večjo zabavo. Že nekaj dni poprej je nametal nekaj metrov od jaška kose uplenjene veverice, katere je budno nadziral. Že drugo noč so bili pospravljeni kosci, katere je obnavljal. Slednjič je nametal okoli jaška na debelo jelove veje in pustil le tri proste prehode k jašku in k nametanim kosom veverice. Tik za prehodom, ki je bil le toliko širok kakor stopalke, je lovec izgrebel plitve okrogle kotanje, v katere so se prilegle pasti. Napete pasti je posul s suhimi jelovimi iglicami. Isto je napravil s tanko in vendar dovolj močno verižico, na katerem koncu je bila pritrjena past, na drugem pa tridelni maček, katerega je vgreznil v zemljo in zapel med močne korenine. Tako

je naredil po izkustvih. Dva večera so lisice sumljivo gledale veje, potem so se pa z njimi sprijaznile in lepo smuknile skozi prehode pobirat koščke veverice. Nato sem zopet pobral veje in jih zmetal na kup poleg mrhovišča. Končno jih veje niso več motile, pa tudi prostor brez vej ne. Precej uspešno jim je pa strah pregnala žlahtno kvašena mačka v jašku. Tudi železja morajo biti nesumljiva in zato so bila doma zagrebena v smrekove iglice. Vse mora biti naravno. Bilo pa mi ni vse jasno, n. pr. zakaj je nastavil pasti na notranji strani prehoda in ne na zunanji in zakaj je pustil prehode na nižjem delu mrhovišča, zakaj jih ni razdelil, enega tam, enega tukaj. Pojasnilo je bilo kaj enostavno. Lisica mrhovišče obkroži, sapa pa vleče vedno navzdol, če ni posebnega vetra. Torej ima na spodnjem delu lisica poln nos priljubljene ji smraje. Če bi bila past pred vhodom, bi mogoče o pravem času kaj opazila, tako jo pa dah zmede, da skoči v past. Bomo videli.

Krasna, svetla noč se je obetala, ko sva tiho zasedla prežo. Ura je kazala šele sedem. Iz preže sva videla daleč naokrog, tako da nama ni mogla nobena senca uiti. Ni nama bilo ravno do posebne previdnosti, ker nisva imela namena streljati. Obisk je bila namenjen opazovanju, pravico do lova sva pa prenesla na pasti. Daleč v hosti je bavkala srnjad. Nekaj mi ni bilo po volji. Moj sluh, ki je bil tedaj brezhiben, me je neprestano opominjal k pažnji. Sluh sem sistematično kontroliral z vidom, katerega sem poostril z izborno optiko. Nisem in nisem mogel nič sumljivega opaziti. Opozoril sem lovca, ki je imel oči ko skobec, a je bil s sluhom bolj na slabem, da se mora v bližini nekaj dogajati, kar midva ne vidiva. Začul sem rahlo drgnenje železa in to zašepetam lovcu. Vzame mi daljnogled iz rok in ga naperi v bližino, v krog okoli jaška in motri prostore, kjer so bile zakopane pasti. Kar opazi, da manjka past. Vzame drog, ki ga je uporabljal, kadar se je ujela kaka lisica v past. Na enem koncu droga so bile pritrjene okrogle železne vilice, s katerimi je lisico pritisnil k zemlji, da ji je mogel dati smrten udarec po smrčku. Pod vejami je zapuhalo in zaropotalo in ko prižgem močno električno svetilko in posvetim v veje, od koder se nama posvetijo iz široke tigraste glave besni plameni. Lovec ujame z vilicami mačko preko koša ter mi posveti pri usmrtilnem strelu iz flobertovke. Divji maček se je ujel še preden sva zasedla prežo. Skobacala sva se nazaj v prežo, čeprav zaradi hrupa z mačko nisva računala na kaj prida. Ura še ni bila devet. Brez dogodkov sta minuli dve uri. Spanec sva odvračala s toplo črno kavo. Od dolgega časa sem opazoval srebrne oblačke, ki so jadrali po temnem svilnatem nebu tja nekam na sever. Ob hrastu se je pokazala sumljiva senca. Daljnogled mi odkrije lisico, ki jo maha proti mrhovišču. Zelo čudno se je obnašala. Nekaj ko-

rakov je stekla in zopet obstala. Neprestano je vohala po zemlji. Prišla je tik za veje, tako da jo nisem mogel videti, vendar sem pa zaznal, da grebe. Nama za hrbtom rahlo zašumi in v skoku se pripodi druga lisica. Prva jo je najbrž zapazila in z nekaj skoki zgine v sencah dolinic. Druga pa, kakor da bi nič ne bilo, se požene čez veje in išče po tleh okoli jaška. Mrcina si je gotovo že v prejšnjih nočeh izbrala skok čez veje kot varnejši dohod do jaška. Kakor da bi jo izstrelil, se prva zopet pojavi. Najbrž jo je pritegnila požrešnost in nevoščljivost, dve cvetki, ki bohotno poganjata, a le redko prineseta srečo. Lisica ob jašku jo zapazi, se prihuli in že skoči, da bi zapustila prostor, to pot pa ne čez veje, ampak naravnost v past. Šklof, obupen vrisk lisice, vse v sekundi in že ni bilo prve več. Tudi lisico, kakor prej mačko, je past zagrabila za obe sprednji nogi. Obupno se je trudila, da bi se oprostila železnih vezi in nočem popisovati muk, ki jih je morala uboga žival pretrpeti ne le, ker jih je povzročala past, temveč strah pred človekom. V dnu duše so se mi zagabile pasti in povem odkrito, da so pilule neprimerno humanejše za pokončevanje roparic, kakor pa staroveško mučilno orodje.

Z lisico in mačko ter z dvema pastema sva se zadovoljna vrnila v lovčev dom. Ko sva lezla v posteljo, je v zvoniku bila ura dve čez polnoč...

IV.

Minul je november, zapadlo je nekaj snega in na čist decembrski nebesni svod se je zopet prikradla debeloglava luna. Noči so bile svetle ko dnevi.

Katera roparica je hodila na mrhovišče h konju, ni mogel lovec dognati, ker so bila tla skalovita, snega pa še ni bilo. Sklenila sva, da greva skupno na prežo opazovat, kaj bo prišlo. Po lovčevem mnenju se konja niso lotile lisice, ne volk, ne medved. Požrta je bila le drobovina in načeto stegno. Izgleda, da so imele kune pojedino.

Dobro zavita v kožuh, noge v klobučevinastih škornjih, nama ni bilo sile na preži. Dober pogled sva imela na vabo, le škoda, da ni bilo snega. Burja ga je odpihala in kar ga je še ostalo, se je stopil. Ura je bila šele sedem.

Od nasprotnega roba hoste pridrobi lisica. Tako majhne odrasle lisice še svoj živ dan nisem videl. Ker je bilo čakanje namenjeno medvedu, sem se odločil, da ne bom streljal. Še nikdar se mi ni nobena lisica tako ponujala, ko ta mačica s košatim repom. Ko mi je pokazala vse strani svojega majhnega telesa, frkne v luknjo h konju. V luknji ni ostala dolgo. Gledat je hodila za varnost in zopet izginila v luknji. Tako je ponovila nekolikokrat in naposled je mirno zapustila mrhovišče. Pa kmalu se je vrnila in izginila v jamo h konju.

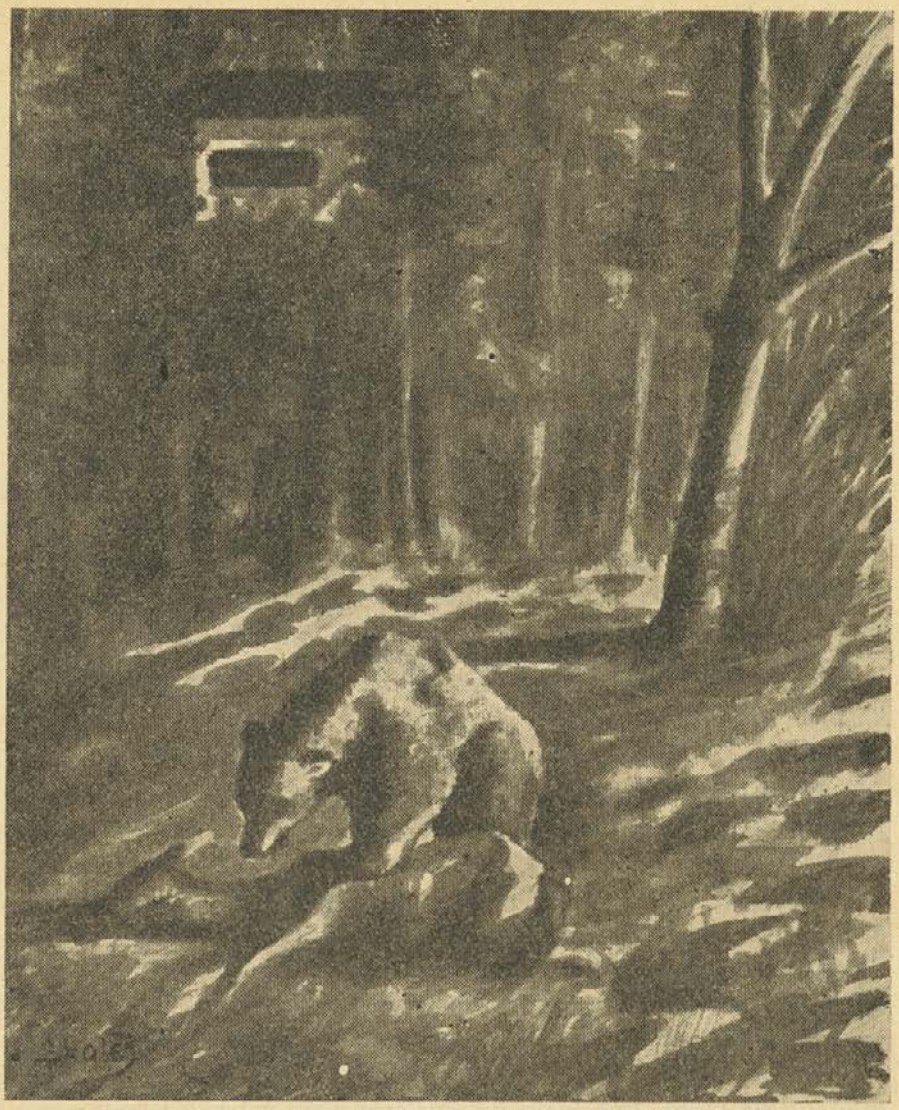

Tedaj pa v najino presenečenje zagledava črno gmoto, ki se je prizibala iz temnih majhnih smrek na osvetljeno ravnico pred nama. Medved! Nikdar ne bom pozabil tega večera. Nisem prijel ponujane mi trocevke in nisem vzel medvedu kožuha, kar bi ga lahko igraje. Le nepozabne mogočne vtise, čudovite nočne slike sem vzel s seboj. Kakor da bi že od nekdaj hodil medved na južino, tako gotovo in mirno je izstopil in se bližal konju z dvignjenim smrčkom. Vedenje medveda je bil najlepši dokaz, da vlada v lovišču mir. Pred mrhovino medved, v mrhovimi pa lisica. Obetal se je nama poseben doživljaj, ki se je kaj enostavno rešil. Ko je lisica najbrž začutila drsa-

joče stopinje medveda, je puhnila iz luknje, medved je pa le globoko, kako bi rekel, nekako zalajal. Imel sem vtis, da se že poznata in da se kosmatinec ne ukvarja s tako neznatno zadevo. Tudi lisica ni kazala nič kaj strahu ali vznemirjenosti. Lagodno se je medved pridrsal do konja oziroma do zagrebine, jo vohal podolž, zamahnil parkrat s šapo po vejah, ki so delno krile konja, ga slednjič zagrabil ter ga izvlekel iz plitve jame. Crkotine nisva privezala. Medved je poprijel in začel vleči konja k hosti. Ker mu je bil najbrž pretežek, ga ni potegnil daleč, je zaplesal okoli njega, se oprl s sprednjima tacama ob konja in opazoval, če morebiti v njem ni še kaj življenja. Ko se je prepričal, da ta konj ne bo več brcal, potegne ušesa kvišku, zagrabi konja za stegnom in potegne. Hlastanje in pokanje kosti se je dobro čulo, da mi je kar po hrbtu gomazelo. Tista majhna lisica se je zopet pojavila, a v spoštljivi razdalji. Ko pa je ugotovila, da to ni druščina zanjo, se je tiho potegnila v hosto med temne sence.

Še nekaj časa je medved s precejšnjim naporom paral konja. Umevno, konj je bil v koži in prepletale so ga prastare kite, tako da si je kosmatinec v potu svojega kosmatega obraza zaslužil večerjo. Kakor da ga je sršen pičil v zadnjico, se na mah obrne, globoko zahrka ter zapusti ostanke konja in naju. Kakor je prišel mirno in tiho, tako je odšel.

Tisto zimo nisem šel več na prežo ogledovat medveda, ker je nastala neusmiljena zima z ogromno snega. Ob mrhovišču sva z lovcem še dvakrat sledila kosmatega gosta, potem je pa zginil...

Lenart Z. Podjelovčan

»Lun'ca je videla, sonce pa ne . . .«

Že dokaj let je preteklo, odkar je moral zaradi težke bolezni odložiti pero lovski veteran, pok. Rojina France, vulgo »Šolov ata«, ki je znal tako lepo, zanimivo pa tudi hudomušno opisovati čare zimskih noči, oziroma lova ob luninem svitu.

V svoje članke je včasih vpletel tudi kake epizode in rezultate z lova na dvonožne lisičke itd., kar nekaterim bralcem kot čuvarjem morale in čistega lovskega čtiva ni bilo prav preveč všeč.

Ker sem tudi sam velik ljubitelj lova v mesečini in sem pri tem doživel marsikateri zanimiv dogodek, sem se namenil, da opišem nekaj takih dogodivščin.

Kot uvod k temu naj naprej povem, da ima kakor vsaka stvar tudi te vrste lov dve plati, to je dobro in slabo; k dobri prištevam lovski užitek, k slabi pa revmatizem, katerega se ob takih priložnostih nalezeš, zlasti če ti po daljšem čakanju na prostem mraz in veter prilezeta prav do mozga.

Sicer se ob nekih pogojih teh nevšečnosti lahko ubraniš, če ti je dana priložnost, da si v kakih svislih, napolnjenimi s senom, ustvariš udobno in toplo sedišče ali celo ležišče, kjer počakaš zvitorepko, ki si jo prej privabil s pokladanjem kosti ali kake mrhovine.

Najprej hočem opisati dogodek, ki mi je kljub temu, da je preteklo že okoli 40 let, še prav živo v spominu.

V svetli zimski noči, sem se zelo ugodno usidral v nekem seniku, napolnjenim s senom, od koder sem imel skozi line lep razgled na bližnji kozolec. V kozolcu je bilo dovolj repnika in korenjevca in sledovi so pričali, da ga zajci pridno obiskujejo.

Komaj sem se dobro umiril, bilo je okrog 21. ure, že vidim zajca, ki jo prav počasi maha proti kozolcu. Naenkrat pa za trenutek napravi možička in jo bliskovito odkuri nazaj v gozd. Ni mi bilo potrebno dolgo ugibati, zakaj je dolgouhec pobegnil, kajti takoj nato sem zagledal človeka, oprtanega s puško, ki se je bližal kozolcu in prišedši do njega, urno zleze po letvah v vrhnji del, kjer si iz strehe odtrganih nekaj desk napravi sedež in obsedi. Ta je pa lepa, sem si mislil, videč, da sem dobil konkurenta, ki je gotovo prišel semkaj z enakimi nameni kakor jaz. Čudil sem se le temu, da si je za počak izbral tako vetru in mrazu izpostavljeno mesto. Toda bolj kočljiv položaj je bil v tem, ker prišleca nikako ni bilo mogoče na to razdaljo spoznati. Bil sem v dvomu, ali je moj konkurente legitimen lovec ali kak nepridiprav, ki ga je lovska strast in pa slast po zajčji pečenki pognala v nočni divji lov.

Težko se je bilo odločiti, ali naj ostanem mirno na mestu, ali naj grem bliže, da ugotovim, kdo je moj »sotrudnik«. Končno sem se odločil za slednje, čeprav se mi je zdelo malo nevarno, če si imel opravka s kakim divjim lovcem. Komaj sem zapustil svoj brlog in napravil nekaj korakov, je ta dobesedno skočil s kozolca na tla in tako sva oba z naperjenima puškama in kriki, kdo je, butnila skupaj na pet korakov, ko sva se šele spoznala in ugotovila, da imava oba poštene namene.

Kljub temu, da zaradi povzročenega hrupa ni bilo mnogo upanja na skorajšnji lovski uspeh, sva le sklenila, da čakava dalje in tako sva zopet zasedla vsak svoje mesto.

Preteklo je skoro uro in pol, a blizu ni bilo nobenega dolgouhca. Naenkrat pa zapazim, da gre po kolovozni poti, oddaljeni kakih 70 korakov od kozolca,

Star model

velika žival, po dlaki in repu sicer precej podobna lisici, vendar pa zanjo vsekakor prevelika. Medtem je pri mojem sosedu že počilo in žival se je cvileč obrnila in pobegnila v smer, od koder je prišla. Po glasu, ki ga je bilo slišati še dalj časa, ni bilo potreba dolgo ugibati, kdo jo je skupil. Naslednje jutro so ljudje reš našli v bližini mrtvega velikega psa bernardinca. Bržčas ga je pasja ljubezen gnala bogve od kod in kam, a je revež našel drugo nezaželeno ljubico — smrt. To je bil ves uspeh nočnega lova.

Kadar je zelo hud mraz, je čakanje na prostem neprijetna zadeva. Ako pa imaš priložnost, da lisico s pokladanjem kosti in drugih odpadkov privadiš, da hodi ponoči na pojedino k hiši, jo prav lahko snameš kar skozi okno. Seveda pa so za to prikladne le hiše, ki stoje na samem in ne predaleč od gozda.

Tak lagoden nočni počak na lisico sem si uredil v Loškem potoku, kjer sem bil svoječasno lovski drug pok. župnika P. Na osamljenem griču, kjer stojita cerkev in župnišče, sem s pokladanjem kosti in podobnega lisice tako privadil, da je sleherno noč po najmanj ena prišla na pojedino. In tako sem jih več pihnil kar skozi kuhinjsko okno. V svetli zimski noči sem udobno sedel v gorki kuhinji pri oknu, skozi katerega sem videl daleč po pobočju hriba v smeri Retske gore, od koder so lisice navadno prihajale. Prihajajoče lisice sem že na daleč opazil, potihem odprl okno in naravnal puško v smer vade. Ko se je lisica približala vadi, sem jo lepo vzel na muho in položil na dlako, in sicer na razdaljo kakih 30 korakov. Stanovalcev v župnišču strel v pozni noči največkrat niti zbudil ni in so bili v dvomu, če nisem morda lisice prinesel od drugod. To je bil res najudobnejši nočni lov brez zmrzovanja in drugih nevšečnosti, razen prikrajšanja nekaj ur spanja, kar je pa stotero poplačal lovski užitek in plen.

Seveda vedno in povsod ni take priložnosti. Nasprotno temu rečem, da sem neštetо drugih noči prezebal na prostem brez kakega uspeha. Naj opišem en tak primer nočnega čakanja, od katerega sem se vračal domov ves premražen, brez plena, pač pa hudo jezen.

Bila je krasna svetla noč, snega je bilo obilo, še več pa mraza. Kljub hudemu mrazu mi lovska žilica ni dala miru in že sem bil toplo oblečen ter oprtan s puško na poti v deviško belino, ki jo je obsevalo fantovsko sonce in kjer je vladal blaženi mir. Mraz je čimdalje bolj pritiskal in pod nogami je močno škripalo. Prišedši do križišča, kjer je bila iz gozda na polje znana stečina zajcev in lisic, sem se takoj prepričal o slovesu tega mesta, kajti sledov, tako zajčjih kakor lisičjih, je bilo dovolj. Hitro sem ob parobku gozda izpod košate smreke odbrskal sneg in si pripravil prostor. K deblu smreke sem prislonil nahrbtnik, v katerega sem doma nabasal nekaj cunj in sedel nanj. Ko sem si ovil še noge z odejo in nabasal puško, sem bil nared.

Po dobri uri čakanja jo je po kolovozni poti iz gozda primahal dolgouhec in kakor ima navado, kraj gozda počepnil, da si malo ogleda to lepo pobeljeno naravo. Lepo sem ga vzel na muho, pritisnil in puška ni rekla nič več kakor samo rahli pek. Zajec je postal sicer pozoren, vendar pa ostal na mestu. Brž sem pritisnil še na drugo sprožilo, toda uspeh je bil isti. Zajec je še vedno čepel in me naravnost izzival, kar mi je dalo pobudo za menjavo nabojev. Toda že prvi gib, ko sem segel v žep, je dolgouhca pognal v hosto, iz katere je bil prišel.

Kljub tej prvi smoli pa le še nisem maral vreči puške v koruzo, čeprav me je mraz dokaj neprijetno ščegetal pod kožo. Čakal sem dalje še dobro uro, ko zapazim, da se po isti poti kakor prej zajec, počasi pomika v smeri mojega čakališča lisica. No, sem si mislil, Lenart, zastonj pa le nisi prezebal, in v primerni razdalji vzel lisico na muho. Toda po starem pravilu, da gre v tretje rado,

se tretji naboj ni užgal. Zopet je bil samo rahel cek, iz mojih ust pa huda kletev in lisica je bila v hosti, da od presenečenja niti drugega strela nisem oddal.

To je bilo škripanja ne le samo pod nogami, temveč po vsem mojem životu, ko sem se ves premražen urnih nog vračal domov. Spotoma sem se ves čas jezil na spoštovano smolo, še bolj pa na cenjene puškarje, ki sem jih imel za glavne krivce te moje nočne polomije.

Moram pa takoj povedati, da sem jim delal krivico. Kajti naslednji dan, ko se mi je zbudil dvom o krivdi slabe municije, sem ugotovil pravega krivca, prehud mraz. Preskusil sem namreč nekaj nabojev istega izvora in vsi so takoj užgali. Seveda, da je bil manjši mraz in naboje sem tik pred izstrelitvijo vzel iz gorkega žepa, medtem ko so oni ponoči tičali dalj časa v cevi in zaradi hudega mraza malo omrznili.

Bil sem pač za skušnjo bogatejši in sedaj pri čakanju, kadar je hud mraz, puško tesno stisnem pod pazduho, kar le kolikor toliko pomaga, da »ogenj ne zmrzne«.

V lovišču okrog Tehovca, kamor zahajam na lov že blizu 30 let, sem imel ob svetlih zimskih nočeh precej uspehov. Spoznal sem dober pripomoček, s katerim lisico enostavno kar pokličem pred cev, to je zajčje večalo. Na to večalo ti lisica, ako je dovolj lačna, pristane tudi podnevi, o čemer sem se že sam prepričal. Bolj gotovo pa ti na večalo primaha ponoči, ko iščoč hrano, kolovrati daleč naokrog.

Nekoč sem jo v svetli zimski noči snel nepričakovano hitro. V lovski koči na Tehovcu nas je bila zbrana večja lovska družba za nameravani skupni lov naslednjega dne. Okoli 10. ure zvečer, ko so postali tovariši že precej duhoviti v lovskih zadevah, sem vstal in rekel bolj za šalo, da grem po lisico. Pri odhodu sem čul nekaj pikrih opazk, pa tudi nekaj voščil za dober pogled.

Hitro sem zlezel na kakih 100 korakov od koče oddaljen kozolec, v katerem je bil pod vrhom na letvah priveznjen »hlapec« in sedel nanj. Po preteku nekaj minut sem zavekal na zajčje večalo in v času, ko bi komaj odmolil očenaš, je bila lisica že tu, in sem jo zvrnil. Koliko je bilo začudenja, vmes pa tudi nekaj zavisti, ko sem stopil v kočo z lepo zvitorepko, saj je vse skupaj trajalo komaj četrt ure! Neverjetni Tomaži, ki so bili v dvomu, če ne izvira lisica morda od kakega drugega lova, so jo otipavali in šele, ko so spoznali, da je še popolnoma topla, uvideli, da ne gre za nikako lovsko potegavščino.

Prav poseben lovski užitek in uspeh pa sem imel na Tehovcu v neki noči od božiča na Štefanovo, ko sem vsega skupaj videl 3 lisice, 7 zajcev in 4 srne, ustrelil dva zajca in eno lisico. Za mesto čakanja sem si izbral najprvo zahodno stran, kakih 10 minut od koče ob njivah, na katerih je bilo videti, da jih zajci pridno obiskujejo, ker niso bile ravno preveč zasnežene in so mogli priti do hrane.

Usidral sem se med skupino dreves in v eni uri ustrelil dva zajca. Pozneje zajcev nisem hotel več streljati, čeprav sta se mi dva še ponujala. Moj nadaljnji počak je bil namenjen še lisicam.

Malo pred polnočjo sta mi v presledku po pol ure — po vsej verjetnosti na večalo — prišli dve lisici, toda vsaka se me je tik preden bi imela priti na strelno daljavo, v loku izognila, čemur je bil gotovo kriv neugoden veter. Še tako milo vekanje zajca, ki sem ga nekajkrat ponovil, jih ni moglo povrniti v mojo bližino. To se pravi, zvitorepki sta me prelisičili.

Ko sem spoznal, da na tem mestu zaradi neugodnega vetra ni izgledov, sem sklenil oditi v kočo, da se malo pogrejem in okrepčam, nato pa poskusim z večalom še kje drugje.

Pičlo uro za tem sem bil že na sedlu pri Mamovškem križu. Pri Sv. Marjeti je ura ravno odbila eno, ko sem se pritisnil h košatemu borovcu, da sem bil v njegovi senci bolj skrit. Preskusil sem veter in ugotovil, da piha iz smeri, od koder je bilo pričakovati lisico, nato pa vzel večalo in presunljivo zavekal kakor pravcati zajec. Po preteku pet minut sem zagledal daleč v globeli pod njivami črno piko, ki se je premikala v smeri proti meni. Šele ko se je približala na razdaljo kakih 150 korakov, sem spoznal lisico. S puško pri licu sem čakal, da mi pride na primerno razdaljo. Toda šla je mimo mene malo predaleč in nisem hotel tvegati strela. Zopet sem mislil in ugibal, ali me je ovohala ali pa ni dobro ocenila točke zajčjega veka. Kmalu sem se prepričal, da je bilo res tako. Ko je bila namreč lisica oddaljena že kakih 150 korakov, sem ponovno nalahno zavekal in glej, kakor na povelje, se je obrnila in bi bila butnila prav v »vekajočega zajčka«, da je nisem prej prekucnil.

Končno naj opišem še dogodek, zaradi katerega sem pravzaprav članku dal tak naslov.

Bil je Silvestrov večer — še v moji mladeniški dobi — in pratika je kazala polno luno. Razmišljal sem, kam bi krenil na silvestrovanje, ali bi se pridružil večini ljudi, ki bodo silvestrovali ali pa bi jo mahnil s svojo ljubico puško v čare zimske noči in bi tam počakal novo leto. Ob 20. uri sem bil že v deviški naravi, ki je bila zaradi pravkar zapadlega snega še posebno očarljiva. V sredi brezštevilnih mežikajočih zvezdic je na nebu plavala kraljica noči — luna, ki je obsevala pokrajino, da je blestela kakor bi bila posuta s samimi kristali.

To pot sem si za čakanje izbral ne daleč od vasi stoječ kozolec, ob katerem je stal napol podrt lesen senik, v katerem sem imel že urejen sedež. Brez vsakega hrušča sem zavzel prostor in skozi lino občudoval čaroben blesk zasneženih poljan — in pričakoval...

Čeprav je bilo okrog kozolca dovolj zajčjih sledov, ni bilo do 22. ure nobenega dolgouhca na spregled — vse naokrog sama tišina. Tedaj zapazim, da prihajata po kolovozni poti, ki pelje mimo kozolca, dve veliki senci, pravzaprav je bila samo ena, kajti tesno objeta sta se pred kozolcem ustavila dva zaljubljenca, se še tesneje objela in — lunca in jaz sva videla...

Ker le ni hotelo biti konca te tisoč in ene noči in ker sem želel imeti mir, sem sklenil — preden bi se zastor dvignil, predstavo prekiniti. S puškinim kopitom sem malo podrgnil po deski in »zajca« sta jo uevrla hitreje kakor pravi zajec, če ga s šibrami malo požgečkaš. Tega nisem storil iz zavisti, pač pa iz sebičnosti do mojega silvestrovanja.

V veri na lovski uspeh sem čakal dalje in medtem v mislih delal bilanco o lovskih uspehih ugašujočega leta. Manjkalo je le še dobre četrt ure do polnoči, ko pritečeta drug za drugim h kozolcu zajca in glej čudo: prav na tistem mestu, kjer sta se prej ljubimkala ona dva, se postavita na zadnji nogi in se začneta pretepati, da je dlaka kar v kosmičih letela od njiju. Tudi tu je šlo za ljubezen, z razliko, da si jo je bilo v tem primeru treba še priboriti. Borba je trajala precej časa, vendar do knockouta ni prišlo. Ko pa je končno en dolgouhec — po točkah poražen — odcepetal, sem nastopil jaz in drugega zajca knockoutiral. Hkrati ko sem ustreljenega zajca pobral, je ura v zvoniku farne cerkve udarila polnoč in z zajcem vred je ugasnilo tudi staro leto.

Zadovoljen s svojim silvestrovanjem sem jo ubral proti domu in čul na vasi fante, ki so s pesmijo in vriski pozdravljali novo leto...

† *Prof. dr. ing. Milan Marinović,*

redni profesor ekonomske fakultete v Zagrebu, se je 5. avgusta 1951 preselil v večna lovišča, komaj 63 let star. V dolgotrajni težki bolezni je omagal in za vedno odložil svoje strokovno pero, ki bi moglo še dolgo pojiti naše lovske in gozdarske livade s svežim svetovnim znanjem iz njegove obsežne duhovne zakladnice.

Po svoji izobrazbi in znanju jezikov je bil svetovnjak. Zato je mogel tako bogato dajati od svojega znanja in posredovati znanost drugih kulturnih narodov. Osebno je poznal mnogo dežel in bil med redkimi, ki so v njegovem času v razpravah, predavanjih in poročilih seznanjali inozemstvo o naših lovskih in gozdarskih razmerah ter nas tako kulturno in gospodarsko zbliževali s tujino. K temu je mnogo prispeval s svojo knjigo »Privredni značaj lova u Jugoslaviji«, 1937, z mnogimi članki na tujih jezikih, kakor tudi s sodelovanjem v Mednarodnem lovskem svetu, na kongresih in na mednarodnih lovskih in gozdarskih razstavah. Izdelal je med drugim zoografsko karto Jugoslavije. Sodeloval je svoj čas tudi pri sestavi zakona o lovu in o gozdih kot član redakcijskega odbora.

Obširno je njegovo strokovno in znanstveno delo na področju lovstva in gozdarstva. Lov ni obvladal zgolj praktično in teoretično, temveč je obvladal vse lovstvo globoko znanstveno, v čemer je glavna vrednost njegovih razprav. Med drugim je bil pobornik modernega naziranja, da je sodoben lovec varuh in zaščitnik narave in pri tem v prvi vrsti gojitelj divjadi — z nalogo, da ohrani neokrnjeno naravo zanamcem. Zavedal se je ne le usodne povezanosti gozda in polja z divjadjo oziroma z živalstvom, temveč tudi estetičnega pomena divjadi ozir. živalstva kot okras človeškega življenjskega okolja.

Pokojnik je izhajal iz gozdarske družine. Rojen je bil v Trnavi, okraj Djakovo, študiral na Visoki šoli v Ščavnici in leta 1926 promoviral v Brnu za doktorja gozdarskih ved. Kmalu za tem je postal profesor na fakulteti v Beogradu, po osvoboditvi pa redni profesor na ekonomski fakulteti v Zagrebu. Pred tem je služboval na mnogih mestih v Jugoslaviji, spočetka tudi na Madžarskem, ter si je kot lovec in gozdar pridobil obširno prakso in znanje, kar je izpopolnil z mnogimi študijskimi potovanji po inozemstvu. O tem zgovorno pričajo njegova strokovna literarna dela.

Osebno je bil pokojnik uglajenih manir, iskren lovski in stanovski tovariš, ki je zvesto držal in spoštoval lovske šege in navade ter se tudi strogo po njih ravnal.

Slovenija mu je kot gozdarju, lovcu in ljubitelju narave močno prirastla k srcu. Vsako priložnost je porabil, da je mogel na oddih v naše planine med gamse in ruševce. Pozabil je ni v tujini in daleč ponesel sloves njenih prirodnih in lovskih lepot, pa tudi njene kulture. S pokojnikom nismo le mnogo prerano zgubili iskrenega lovskega tovariša, marveč globokega strokovnjaka in znanstvenika na obširnem zelenem polju lovstva in gozdarstva. S svojimi deli si je zagotovil častno mesto med vrhovi te znanosti. Zato se slovenski lovci klanjamo njegovim manom.

M. Š.

IZ LOVSKEGA OPRTNIKA

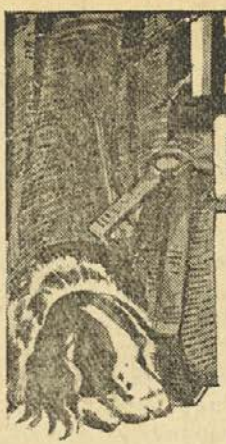

Ali je povodni kos škodljiv? Stara izročila nam povodnega kosa kažejo kot ribarstvu škodljivega. Zato so ga tudi lovci v svoji zmoti preganjali. Temeljito opazovanje njegovega življenja je ovrglo staro mnenje o škodljivosti. Že pred več leti sem bral v reviji »Wild und Hund« članek za zaščito povodnega kosa, ker so tudi preiskave znanstvenega instituta izpadle v prilog povodnemu kosu.

Kako pa je v tem pogledu pri nas?

Naša zakonodaja je sledila napredku časa in na podlagi 14. člena začasnega zakona o lovu z dne 23. julija 1946 (Ur. list LRS št. 181/50-46) s predpisi za izvrševanje tega zakona, objavljenimi v Uradnem listu LRS št. 189/53 z dne 10. avgusta 1946, med drugimi redkimi in koristnimi pticami vse leto zaščitila tudi povodnega kosa. Ta ukrep ponavlja tudi odločba o zaščitvi živali, objavljeni v Uradnem listu LRS št. 26-155/40 z dne 26. avgusta 1950.

Kljub temu pa nekatere ribarske družine za uničevanje povodnega kosa razpisujejo celo nagrade v mnenju, da je slabemu staležu rib v gorskih potokih sokriv tudi ta nedolžni ptič. V času, ko kosa že niso več streljali in preganjali, so bile vode ob zadostnem nadzorstvu in pravilnem vlaganju zaroda polne rib. Temu zgledu je torej treba slediti, pa bodo naše vode spet oživele z ribami.

Jos. Primožič,
Črna pri Prevaljah

Volkovi v okolici Kuma. Morda je minilo že sto let ali več, odkar se niso pojavili, ali se vsaj delj časa niso zadrževali volkovi v gozdovih dolenjskega gričevja v podnožju Kuma. V kolikor mi je bilo mogoče dognati iz pripovedovanja starejših ljudi, ki so to prav tako zvedeli od svojih prednikov, se večje število volkov v teh predelih ni pojavljalo, ker so gozdni kompleksi preveč raztrgani. Vendar se jih je po nekaj vedno zadrževalo v okolici.

Moj praded je doživel z volkom sledeči dogodek: V tistih časih na kmetih ni bilo ljudi, ki bi bili izurjeni v mesarskem poslu, kakor on. V zimskih dneh je pri kmetih v okolici klal in temu je sledil domač praznik s kolinami, katerega se je udeležilo bližnje in daljnje sorodstvo, pa tudi prijatelji in znanci, tako da je bil dobršen del ščetinca pospravljen na varno že tisti večer. Nekega dne, bilo je precej snega ter je tudi mraz precej pritiskal, vrže moj praded preko rame torbo, v kateri je imel nože in ostali mesarski pribor, ter se odpravi kake tričetrt ure daleč na klanje. Po okusni in obilni večerji vrže zopet preko rame svojo torbo s klavnim priborom in kolinami ter se odpravi proti domu. Bila je svetla mesečna noč in pod nogami mu je škripal sneg, ko je dobre volje in nekoliko ogret stopil v gozd, skozi katerega je peljala pot vse do njegovega doma. Na lepem se postavi predenj siva pošast z dolgim repom, pokonci stoječimi ušesi in odprtim gobcem, v katerem so se blesteli beli zobje. Staremu dedu se naježe lasje, da ni čutil več pokrivala na glavi, saj je bil trdno prepričan, da je to sam lucifer. Prikazen mu zastavi snežno gaz in mož spozna v njej volka. Iz stiske, je pravil,

so ga rešile koline, s katerimi je zadrževal volka, da se je rešil do doma.

Znanec pa mi je pripovedoval, da je poznal dolgina, ki je med drugo latovščino pripovedoval, kako je obračunal z volkom. S sinom se je odpravil sekat drva. Kakor ponavadi je po gazi, bil je namreč sneg, za njima capljal psiček. Naenkrat psiček zacvili in dolgin je videl volka, ki je hotel pograbiti psička. Hitro se okrene, zgrabi volka za rep, ga parkrat zavihti v krogu po zraku ter ga vrže preko najvišje smreke...

Da sem to napisal, me je privedla pojava volkov v okolici Dol pri Litiji v jeseni 1949, kjer so se zadrževali preko zime, nakar pa zopet izginili. Bili so precej predrzni, vendar večje škode niso prizadejali. Navadno so imeli le po enega ali dva. Nekega dne je pasel 14-letni fantič ovce v Posečju, ko opazi, da teče iz gozda siva žival, podobna psu. Ta žival je pritekla do ovc, katere so se v strahu razpršile na vse strani, zgrabi jagnje ter zopet zgine v gozd. Nekemu kmetu so ponoči volkovi sneli hišnega psa z verige ter ga požrli. Primerilo se je tudi, da je okrog 21. ure volk tulil sredi vasi Radvanca, kar je ljudem prizadejalo precej strahu ter so svoje kužke ponoči zapirali v hiše.

Vaščan iz Dol se je ponoči odpravil proti domu, oddaljenem kake tričetrt ure. Ker je že slišal o volkovih v okolici, je vzel s seboj škatlico vžigalic, da bi se z njimi branil, če bi ga napadli volkovi, ker se namreč volk ognja boji. Gre po klancu navzdol in ko prispe v Bistrico, zagleda sivi prikazni, ki se mu naglo bližata. Takoj mu je bilo jasno, da sta volka. V strahu, ki ga je trenutno stresel, je pozabil na vžigalice, počepnil in od groze zavpil. Volka sta se preplašila in pobegnila. Napadenec je najbrže zato počepnil, da bi ga volk lažje požrl. — Benjamin — O., Dolnja Lendava.

S Pohorja. Obiskal sem starešino naše lovske družine T. Urana v Janževem vrhu in poživila sva spomine na težka pretekla leta. Najbolj pa so naju razvneli pogovori o lovu. Lanski lovski plan je bil dosežen glede lisic in jih je 30 dalo svoje kožuhe. Koliko življenj naših putk, gozdne perjadi in zajčkov je bilo s tem ohranjenih in koliko več jajc so naše gospodinje shranile v škripajoče skrinje. Za oddane lisičje kože je bil pa starešina posebno pohvaljen, ker je bilo prvovrstno blago.

Med pogovorom pride v vas tudi sosed P., ki je bil seveda tudi lovec in je povedal tole zgodbo: Nekega večera sta z ženo Tino kramljala v kuhinji in pri tem gledala skozi okno po vremenu. Tedaj opozori žena Ivana na neko žival v deteljišču, nad domačo kovačnico. Lovec Ivan je takoj prepoznal zajca, stopil po puško, se previdno zmuzne na dvorišče ter za hišo zaleze zajca. Po strelu se zajec z deteljišča zažene nizdol proti kovačnici in zgine. Ivan se vrže za njim, kajti če ni ubit, obstreljen je gotovo, in daleč ne more biti. V tem prepričanju je v somraku noči stikal po bršljanu okrog kovačnice, segal v grmovje jasmina, pretipal šope pelina, a zaman. Prav, da si cel, si misli Ivan, bolje tako, ker boš še prišel. Naslednji večer je bil P. zopet na preži. Napetih živcev je opazoval deteljišče in kadil. Nič se ni ganilo in dremavica se ga je lotevala. Zdajci začuti, da se je k nogam privilo nekaj mehkega. Maček si misli, da te koklja brone in seže k nogam, da bi ga poslal k vragu. Na svoje presenečenje pa otipl je dvoje dolgih zajčjih ušes. Trdneje zgrabi in v roki je utripal pravi divji zajec. Pri odiranju se je pokazala pod ušesom rana od strela, ki je vzela živali razsodnost, da si je izbrala zavetje v kovačnici, na noč pa se je v svoji revščini zavoljo rane zmotila k nogam svojega preganjalca. C. M.

Lisica in prašič. Od naše L. d. se nikoli nič ne sliši, čeprav se včasih kaj zgodi. Tako se je tudi pred leti mojemu tovarišu J., da je lisico na 25 m z dvema streloma krasno zgrešil, čeprav je bil uverjen, da je nezmotljivo pomeril. Čez nekaj dni se spomnim na obljubo, da moram še enkrat pogledati za to lisico.

Ker seveda ni bilo nič, privežem svojo psičko streljaj od sebe in se postavim na stečino, v upanju, da pride »ustreljena« lisica. Ko se je gozd zavil v mračno mesečino, me psička opozori, da je nekaj v bližini. Res nastane šumot in v mraku na kakih 15 m bolj zaslutim kakor zagledam leglo divjih pujskov. V tem pa v ozadju že zaprha svinja, ker me je dobila v nos in vse je zginilo.

Drugi dan stopim do lovca V., da sva pod noč šla tja čakat. Po kaki pol uri čujeva na drugem hribu lomast. Bili so štirje odrasli prašiči. Svetoval sem lovcu, da jim zapreva pot. Ker ni bil mojih misli, sem odšel sam. Med tem se je zmračilo in po smeri lomastenja sem ščetinarjem skušal prestreči pot.

Kar v mraku gošče zagledam štiri črne sence, ki so stale kakor tanki. Kolikor sem mogel, sem pomeril v prvo senco in sprožil idealko in takoj še šibre. Prva gmota je hušknila čez pot, drugi prašič pa jo ubere, najbrže presenečen po poku in ognju, naravnost proti meni. Tik pred menoj me šele opazi in hoče ostro zaviti. V hudem zaletu se pa spotakne in se mi zavali prav pod noge. Mrzlično sem hitel izmenjavati naboje. Toda črnuh je bil hitrejši in preden je bila puška pri licu, je utonil v temi.

Med tem je prišel lovec, vendar zaradi teme nisva mogla presledovati. Ker sem imel drugi dan opravek na sodišču, je šel sam na nastrel in 60 m od tam našel 103 kg težkega prašiča. Razume se, da smo zvečer pošteno proslavili ta lovski blagor. Lov je — srečolov!

Aleksander Brajdih,
Sežana 28.

Volkov na Kočevskem je več ko preveč. Razen jelenjadi in srnjadi že občutno uničujejo domače živali. Tako sta se dne 2. novembra 1951 pojavila ob 9. uri volka v bližini vasi Koblarje pri Stari cerkvi in napadla na njivah se pasočo kozo. Medtem, ko jima je ena koza ušla, sta krepko prijela drugo za vrat in jo ogrizla na sprednji nogi. Vlekla sta jo po njivah. Ljudem je uspelo, da so z vpitjem in hrupom odvrnili volka, ki sta potem mirno nadaljevala pot po njivah v gozd, ozirajoč se nazaj, kjer sta morala pustiti dober zajtrk.

Dne 27. nov. 1951 ob 9.30 je prignal volk srno v bližino vasi Morava. Srna se je zatekla prav k hišam, ker je verjetno iskala pomoči pri ljudeh. Neke ženske, ki so opazile gonjo, so pričele upiti in ploskati ter so tako odvrnile volka od gonje srne. Medtem ko je volk mirno odšel v goščo, je srna nekaj časa stala v bližini rešiteljev, nato pa odbrzela v gozd po treh nogah, ker jo je volk očividno že ranil.

Volkovi pokončajo veliko zaščitene divjadi. Lilic je na Kočevskem bore malo. Saj pravijo, da tam kjer so volkovi doma, ni lisic.* V mesecu novembru t. l. je bilo najdene več raztrgane srnjadi in en jelen. Lovci tožijo, da je srnjadi in jelenjadi vedno manj in, če bodo volkovi tako redčili divjad, kmalu na Kočevskem ne bo več jelenjadi, ne srnjadi. Najbrže je pomanjkanje divjadi že zapeljalo volkove, da so se lotili domače živine, zlasti drobnice. Tako so uničili v Knežji lipi 36 ovc, v Verdrengu 11, na Vimolu 3, na Paki 4, v Jelenji vasi 4 ovce in 1 kozo in v Starem logu 4 ovce. Te podatke o uničenih ovcah in kozah mi je dal Anton Križman, upravnik GM v Mozlju.

V tem mesecu je bil pa uničen en sam volk! Drago Bižal

Lov na junca. Lov na Cerkljanskem bregu, sredi ravnega Krškega polja, obdanem z vinogradi in gozdi, je lovcem vsako jesen veselo doživetje. Tako je bilo tudi leta 1949. Že v prvih pogonih so govorili, da živi v lovišču podivjan junec. Pred tretjim pogonom je pa to vest potrdil sam starešina družine, ki je nanj opozoril, ter omenil, da njegov lastnik nima nič proti, če ga položimo na dlako, ker bo vsaj obvezni oddaji lahko zadostil, ter ohladil jezo nad neposlušnim juncem. Takoj je začelo med lovci iskanje in barantanje za naboje z debe-

* Glavna hrana volkovom so divji prašiči, kjer so. Zato jih je na Kočevskem tem manj, čim več je volkov. Ur.

limi šibrami oziroma idealkami. Ko je začel pogon smo napeto pričakovali velikega dogodka. Na moji levi je stal v šopu smrek Žan s trocevko 16 × 16 × 9.3 mm, ki je bila kakor nalašč za tako »govedino«, na desni Miško s svojo brovning, jaz pa na majhnem brežičku med obema, z dvocevko kal. 12 in šibrami številka 0 in 2. Ni še poteklo pet minut, ko že čujem v dolinici vzklike gonjačev »varda, junec«! To je mojo vero v redko veledivjad docela utrdilo. Poslušam, gledam in pričakujem, kje se bo junec prikazal, ali kje bom čul strel, ki bo juncu ustavil neposlušno življenje. In že je zagrmelo pri Žanu. Misleč, da »srečni lovec« že ogleduje nenavadno trofejo, ki bo krasila njegovo sobo, sem se ravno namenil tja, ko zagledam — junca, nič drugačnega kakor so vsi junci, kako dirja naravnost proti meni. Siguren, da se taka »gmota mesa« ne da zgrešiti, čakam da je prišel na deset korakov ter sprožim desni in takoj tudi levi naboj v vrat tega »orjaka«, v svesti si, da bom sedaj jaz povečal svojo, še dokaj borno zbirko trofej. Tudi obilen cvrček sem seveda že djal na jedilni list. Bil pa je račun brez krčmarja. Junec je po obeh strelih zmajal z glavo v pozdrav ter kar hitro »zbezljal« čez cesto v nasprotno ležečo dolino. Debelo sem pogledal in v jezi na trdoživo govedino odpetal za njo in oddal za njim še dva strela, seveda le, da ga podžgem v dirjanju. Za majhne zajce se nisem več menil. Uverjen, da je žival dobro zadeta, prečkam cesto ter tam najdem krvavi sled. To nas je podžgalo v nadaljnjem zasledovanju.

Da ne pozabim opisati »smole«, ki jo je bil deležen Žan.

Kmalu ko so gonjači najavili junca, se je ta v zmernem drncu bližal Žanu, ki je vsekakor imel trdno voljo, da podere redek plen. Sicer vemo, da je Žan vešč lovske latinščine, vendar smo tokrat verjeli njegovi »smoli«, da mu je strel ušel. To pot mu tega nismo zamerili; bolj smo zamerili juncu, jaz pa sam sebi, ker mi streli niso ušli.

Po hitro skovanem načrtu, sem zamenjal svojo puško z očetovo trocevko 16 × 16 × 9.3 mm, ter tako oborožen z drugimi lovci vred šel po sledu krvavečega junca. Pri Mraševskem klancu, kjer ga je na cesti čakalo več lovcev, je prejel strel šiber PP v vrat. Uspeh je bil le ta, da je potem močno krvavel, a nič manj tekel. Že se je jelo mračiti, ko nas je krvavi sled pripeljal nazaj, kjer so gonjači prvotno dvignili junca. Kmalu je bil zopet na nogah in se pognal mimo Milana in mene, kakor da ni izgubil niti kaplice krvi. Oba, jaz s kroglo, moj sosed z idealko, streljava, vendar dirjajoči junec ne zmanjša brzine. Pri streljanja pa nisva ostala osamljena, temveč je grmelo od vseh strani. Ubogi junec se je rešil v temo...

Vsekakor nas je junec razočaral, ali pa smo mi njega z našo strelsko spretnostjo.

Nekaj dni po tem dogodku je pastir opazil junca, kako je v grmovju ležeč prežvekoval svoj zajtrk. Bližnji lovec, obveščen o tem, je še isti dan, vsekakor precej onemoglega junca rešil nadaljnjih muk. Tako je gospodarju omogočil oddajo mesa, mu ohladil jezo, nas pa rešil nadaljnje »sramote«.

Čeprav ta dogodek ravno ni v pohvalo veščine lovcev, ki smo bili na tem pogonu, vendar je omembe vreden, saj so podivjani junci redki v naših gozdovih. Nam pa bo še dolgo ostal spomin na cerkljanski lov v letu 1949. J. T.

Volk? Na »Tamarjih-Povšinova planina« nad Babjim zobom je volk raztrgal meseca julija oziroma pokončal (samo zadavil) 31 jarcev. Pozneje v začetku avgusta se je pojavil v okolici Vodiške planine in tam pokončal, kolikor sem zvedel, dve samski kozi in nekaj jarcev. Lovci si niso na jasnem, ali je to res volk ali le podivjan nemški ovčar še izza časa okupacije. Mislim, da le drži to, kar je nekoč rekel tovariš Krišpin: »Postrelite vse nemške ovčarje — po naše volčjake — in volk se ne bo več pojavil ne na Jelovici ne na Pokljuki.

A. K.

Pod goro Peco. Kdo me pozna iz osnovne šole gore Pece, v kateri spi Kralj Matjaž s svojo vojsko.

Nikoli nisem niti sanjal, da bom posial h kralju Matjažu in njegovi vojski svojo lovsko psičko brako — jazbečarko Reno. Rena je odšla v goro Peco pred letom dni in se še ni vrnila in se tudi več ne bo. Ostala je za vedno pri kralju Matjažu in njegovi vojski. Zato nekaj o Reni.

Reno je med okupacijo podaril nek član Kluba za brake-jazbečarje v Ljubljani italijanskemu oficirju M. F. (gozdna milica). Psička je bila pasemska in dobro šolana. Ta oficir je končal od partizanske krogle in Rena je postala sirota. Zatekla se je k nadlogarju Kobalu v Javornik pri Snežniku. Ko je bil Kobal premeščen v Podkraj, je šla Rena z njim. Tu je lovila z lovci na kotorne, jazbece in lisice. Kadar ni bila na verigi, jo je rada kar sama s svojo mlado hčerko mahnila na lov.

Pri taki lovski gonji ju je zasačil sosedni logar in smrtno zadel hčerko. Sreča v nesreči je bila, da je naboj namenjen Reni, odpovedal. Odsihmal je morala Rena životariti na verigi.

Ko sem prvič šel službeno do nadlogarja v Podkraj, sem si ogledal tudi Reno. Takoj mi je Rena ugajala in pogodila sva se zanjo, seveda s pristankom nadlogarjeve žene in hčerke.

Kmalu smo bili v Reno vsi zaljubljeni. Posebno naklonjena je bila meni, kadar sem vrgel puško na ramo. Bila je odličen gonič in zato poznana vsem lovcem. Bila je najboljši barvar. Ako si zastrelil gamsa, ga je našla preko vseh prepadov. Če si zgrešil srnjaka, je najprej na nastrelu ugotovila, da je srnjak ranjen ter se vrnila, ne da bi dala glas. Za jamarja je bila pa preveč ostra in to jo je stalo življenje.

Bivši upravitelj g. u. Črna me je nekoč prosil, da bi šla z Reno pod Peco na jazbece. Nisem odklonil, pač pa povabil še enega logarja lovca in mojega sina.

Posestnik, kjer smo nameravali loviti, nam je povedal, da jazbeci hodijo ponoči v njegov sadovnjak po hruške in jabolka, ter nam pokazal kraj, kjer naj bi jazbeci približno bili.

Ko spustimo Reno, se je kmalu oglasila pri neki zasilni jazbini. Ko pridemo tja, pozovem Reno naj »drži«. Rena se spusti v jazbino in kmalu po ogorčeni borbi privleče jazbeca iz rova. Jazbecu pošljem strel v glavo in Reno ponovno v jazbino, naj »drži«. Na naše začudenje je bil še en jazbec v jami. Ko Rena po hudi borbi privleče tudi tega iz jazbine, rečem logarju, naj dvigne jazbeca za rep, da bi s sinovim jopičem ovili jazbecu glavo, da bi ga odnesli domov. Toda logarju je zaradi teže omahnila roka in jazbec ga ugrizne v nogo. Zato logar jazbeca spusti in jazbec zbeži. Ko sem mogel nanj oddati strel, sem ga zaradi bližine psice le slabo pogodil in jazbec se je pričel trkljati po strmini, se znova pobral in bežal. Zaradi psice nisem mogel drugič streljati in tako se je ranjeni jazbec rešil v prvo jamo, na katero je naletel. Rena je v svoji strasti planila za njim, od koder ni bilo rešitve. Nekaj časa se je oglašala, nato je pa utihnila ter pričela z cviljenjem in kopanjem prositi rešitve.

Vsi člani lovske družine, stari rudarji rudnika Mežica, kateri znajo mojstrsko kopati najtežje rove, so takoj stopili v akcijo in delali vso noč in prihodnji dan, da bi rešili lovsko prijateljico in pomočnico Reno. Vse zaman.

Po vsem tem nam je uspelo le toliko, da smo Reno videli, kako je zagvozdena med živi skali visela v zraku. Krempljе si je odbrusila tako, da so bile stene krvave od obupnih gibov nog.

Ko sem videl, da ni rešitve za nobeno ceno, muke so trajale že drugo noč, sem prosil lovca-rudarja, da jo je rešil s strelom. Ko je počilo v rovu, so nam vsem lovcem stopile solze v oči. Rena je ostala pri kralju Matjažu in njegovi vojski za vedno, doma smo pa dolgo po njej žalovali, kajti Rena je bila samo ena.

Tone Černač

Golobov-grivarjev 1951 ni bilo mnogo na ožjem Gorenjskem. Sploh pa lovci opazujejo, da jih je od leta do leta manj. Prijatelj Viktor mi je pravil, da je ustrelil pod Pokljuko v okolici Zatrnika grivarja, ki je imel na nogah in okoli kljuna garje, a da so tudi gorjanski lovci uplenili nekaj takih golobov. Od kod ta bolezen pri grivarjih? A. K.

Popravek. V 11./12. številki 1951 str. 465 je bilo pod naslovom Podpora pomotno javljeno, da je 9000 din naklonila ponesrečenemu Heglerju Lovska zveza LRS. V resnici pa je Okrajna lovska zveza Grosuplje, kar naj bralci popravijo, neljubo pomoto naj pa OLZ oprosti. Ur.

Iz lovske organizacije

Raziskovanje bolezni pri divjadi. V 9—10 številki Lovca 1951 je bilo objavljeno, da naj se poginula divjad pošlje v pregled Institutu za veterinarsko službo v Zagrebu. Okrajni lovski zvezi v Ilirski Bistrici je bil od lovske družine Brkini dostavljen ustreljen divji zajec, ki je bil, kakor je bilo videti, bolan na spolovilih. Spolovila in vsa okolica so bila namreč otekla. Ker je bilo ustreljenih v tem lovišču že več takih zajcev, smo odposlali dne 9. XI. 1951 tega zajca imenovanemu Institutu, s prošnjo, da ugotovi vrsto bolezni in dá strokovno mnenje. Zajcu smo še posebej na nogo privezali listek, da se preiščejo spolovila glede na vrsto bolezni. Tekst našega dopisa je bil v hrvaščini.

Dne 19. XI. 1951 pa smo prejeli odgovor Instituta za medicinska istraživanja Jugoslovenske akademije znanosti i umjetnosti v Zagrebu, št. 5423 od 15. nov. 1951, ki se glasi: »Dne 12. nov. 1951 primili smo od Vas lešinu zeca. Pretragom je ustanovljeno, da je zec uginuo zbog povreda grudnog koša i plučiju puščanom sačmom. Molimo Vas, da nam i dalje šaljete lešine divljači koje nadjete u svom lovnom području, a osobito onaj material, na kojem primjetite neke naročitosti« ...

Da je zajec poginil zavoljo strela, to sami dobro vemo in za tako pojasnilo nismo prosili. Okrožnica Zvezne uprave za veterinarsko službo pri Svetu za kmetijstvo in gozdarstvo vlade FNRJ K br. 323 od 6. V. 1951 pravi sicer, da se pošljejo trupla ali organi poginule divjadi, vendar mislimo, da je za preprečevanje kake bolezni pri divjadi potrebno, da se ugotovi vrsta bolezni, pa naj je divjad poginila ali pa je bila bolna ustreljena.

Ali ima smisel, da si za take odgovore s pošiljanjem bolne divjadi povzročamo zgolj stroške in delo?!

Okrajna lovska zveza
Ilirska Bistrica

Izključen je bil Alojzij Medved iz Mirne, iz l. d. Mirna za eno leto, zaradi zanemarjanja dolžnosti kot tajnik v. d. in kršenja lovske discipline. Eno leto se tudi ne sme včlaniti v nobeno lovsko družino.
LD Mirna, 3. januarja 1952.

Kinološke vesti

PRIJAVE OPLEMENITVE IN PRIJAVE LEGEL

Vzreditelje ponovno opozarjamo, da je treba javiti oplemenitev psic takoj po izvršeni paritvi Kinološkemu udruženju LRS v Ljubljani, Trdinova ulica 8, na predpisani tiskovini. Potrdilo o oplemenitvi morata lastnoročno podpisati lastnik plemenjaka in lastnik psice.

Prijavo legla je predložiti v dvojniku, najkasneje v roku, ko dosežejo mladiči starost dveh mesecev. Po poteku tega roka so vpisne pristojbine dvojne. Prijavo legla je natančno izpolniti. Posebno važna je navedba vpisnih številk Rodovne knjige ali Registra mladih psov, tako za psa plemenjaka, kakor za psico-mater.

Potrebne tiskovine za prijavo oplemenitve in prijavo legel naročite pri Kinološkemu udruženju LRS v Ljubljani, Trdinova ulica št. 8. Naročilu priložite din 10.— za eno garnituro prijavnih tiskovin.

Po sklepu širše odborove seje Kinološkega udruženja LRS z dne 28. dec. 1951 plačajo vzreditelji, ki so člani pasemske organizacije običajne pristojbine din 100.— za vpis prijave legla in din 50.— za vsakega mladiča, če je prijava izvršena v roku dveh mesecev.

Vzreditelji, ki niso člani nobene pasemske organizacije, plačajo za vpis mladičev v Register mladih psov trikratne pristojbine.

Da se izognejo plačilu trojnih pristojbin in nepotrebnemu dopisovanju vabimo vzreditelje, da na potrdilu o oplemenitvi natančno navedejo svoje članstvo pasemske organizacije in število članske izkaznice. Vsem vzrediteljem, ki ne bodo navedli svojega članstva se bodo zaračunale trikratne vpisne pristojbine.

KUS - Ljubljana

Začasni register:

Zaradi pravilnega postopka pri oplemenitvi psov iz Začasnega registra, kakor zaradi preprečitve morebitnega nesporazuma v tej zadevi, objavljamo člen 23. Pravilnika o evidenci pasemskih psov, ki se glasi: »Pse, kateri nimajo rodovnika, a so vpisani v Začasni register, se sme rabiti za vzrejo le do 1. jan. 1953. Oplemeniti se jih sme le s psom — psico, ki ima popoln rodovnik. Eden od partnerjev pa mora imeti telesno oceno odlično. Mladiči iz takega legla morajo biti pregledani ko dosežejo starost 9 mesecev od sodnika, ki je potrjen za ocenjevanje zunanjosti psov tiste pasemske skupine, v katero spadajo potomci. Na tak pregled morajo biti privedeni vsi mladiči naenkrat. Če dobijo vsi mladiči iz tega legla oceno vsaj dobro, potem se potomce in plemenjaka ali psico-mater vpiše v Rodovno knjigo. Oni pa se smejo kljub vpisu v Rodovno knjigo v bodoče pariti le s psi, ki imajo popoln rodovnik. Eden od partnerjev mora imeti telesno oceno odlično. V primeru, da le eden od potomcev mladičev ne doseže telesne ocene dobro, se leglo ne vpiše. Plemenjak (plemenjakinja), ki je vpisan-a v Začasni register pa se izloči.

Vzreditelje istrskih goničev opozarjamo, da je križanje med resastimi in kratkodlakimi istrskimi goniči nedopustno. Legla iz takega križanja se ne vpišejo v Register mladih psov.

Prijavljene in zaščitne psarne:

»BILJENSKA« za nemške ptičarje, lastnik Perič Rudolf, Bilje 75, p. Renče,

»HRAŠČICA« za nemške ptičarje, lastnik France Bakan, Gančani 126, p. Beltinci,

»IVANOVCI«, za terijerje, lastnik Lovska družina Ivanovci, p. Fokovci,

»KRANJ«, za službene pse, lastnica Marica Majdič, Kranj, Stara cesta 5,

»KRAS«, za jamarje, lastnik Karel Žagar, Ljubljana, Slomškova c. 12/III,

»LIPICA«, za službene pse, lastnik Miroslav Sajovic, veterinar, Lipica, p. Sežana,

»RADVANJSKA«, za terijerje, lastnik Ivan Vute, Maribor, Nova vas,

»RAKIČAN«, za nemške ptičarje, lastnik Emerik Čačinovič, Rakičan, p. Murska Sobota,

»SOBETINSKA«, za nemške ptičarje, lastnik France Prelog, Sobetinci, p. sv. Marko niže Ptuja,

»SOČA«, za španijele, lastnica Anda Grabrijan, Vipava št. 4,

»ŠENTJURSKA«, za terijerje, lastnik Stanko Terčelj, Sv. Jurij ob Pesnici,

»ŠIŠKA«, za službene pse, lastnik Šola LM za vzgojo službenih psov, Ljubljana, Vodnikova c. 62,

»VANECA«, za nemške ptičarje, lastnik Evgen Berke, Vaneca, p. Puconci,

»VEŠČICA«, za nemške ptičarje, lastnik Štefan Kumin, Veščica, p. Murska Sobota,

»VOLIČINSKA« za jazbečarje, lastnik Maks Vogrinc, Zgornja Voličina št. 48,

»VAUDNOV«, za terijerje, lastnik Jakob Hlade, Sv. Križ nad Mariborom,

»ZLATO POLJE«, za službene pse, lastnica Marijana Pahor, Kranj, Poljska pot št. 1,

»ZRKOVŠKA«, za jazbečarje, lastnik Avgust Korenjak, Maribor, Zrkovci 7.

Skalej

A. S. Pirc

Jazbečar — uporabnostni pes

Marsikdo se bo pri branju tega naslova bridko nasmehnil. Da, jazbečar je trma! Če ga udarimo, lahko vse pokvarimo, nasprotno pa lahko z dobrim postopanjem mnogo dosežemo. Kakšen naj bo jazbečar, ki naj bi nam bil lovski pomočnik ne le pri lisici, marveč splošno.

Jazbečar naj ima krepko rast, mišičasto telo, čvrst tilnik, krepka pleča, zdrave krepke zobe in dober nos. V posameznosti njegovih pasemskih znakov se v tem spisu ne bom spuščal. Med prsti naj bo dobro odlakan, kar skupaj s trdimi podplati preprečuje ranljivost. Slabo odlakani prsti so vzrok hitremu utrujanju, razen tega se med sabo drgnejo in hitro krvave. Prav tako se jazbečarji s slabotnimi ledji in šibkimi pleči kaj kmalu izčrpajo. Psi s preglobokim prsnim košem se tudi kmalu poškodujejo na trebušni strani.

Če si se pred nedavnimi leti bližal gozdarjevi hiši, te je navadno pozdravil eden, če ne dva ali trije jazbečarji, ki so ti z glasnim lajanjem dopovedovali, da čuvajo hišo in imetje svojega gospodarja. Ko si se pa z njihovim gospodarjem malo bliže spoznal, si največkrat slišal, da so ti sicer odlični čuvaji, drugače pa ne bogve kaj prida. Ako so bili gospodinji »neposredno« podrejeni, ali pa »samostojni«, pač pomeni, da so bili pravi gospodarji hiše, ki lahko uganjajo, kar jih je volja. Vendar jih je njihovo šegavo obnašanje vsakomur takoj priljubilo. Vselej pa so bili izraziti ljubljenci ženskega sveta, tako da njihov pravi gospodar niti tvegal ni, da bi od njih zahteval kako resno lovsko udejstvovanje, kjer bi jih utegnil izpostaviti v borbi z lisico, jazbecem ali celo divjim prašičem, kaj šele, da bi jih pa kaznoval.

Zaradi hišnega miru so torej jazbečarji živeli nemoteno. Strah vaškega pismonoše, dimnikarja in berača, sovražniki vrtnih gredic in domače perutnine, smrt preprog in copat, divji lajači okrog hiše in stalni gostje na vseh vaških pasjih porokah, so postali pradedje neštetih pollovskih zaplotnikov in trmasti prešerneži, ki jim je marsikateri lovec odrekel vsako možnost uspešnega šolanja. Gozdarjevi prijatelji pa so presežke raznašali v mesta...

Poleg takih pa si našel tu in tam jazbečarja, ki ga je gospodar bolj priložnostno kot zares uspešno vodil po krvnem sledu, na jamarjenje in celo na divjega merjasca. Splošno pa lahko trdim, da je bilo le malo jazbečarjev, ki so po svoji zasnovi bili pravi lovski psi, in malo lovcev, ki so se s smotrnim šolanjem jazbečarjev ukvarjali. Tako je nastalo mnenje o neprimernosti jazbečarja za šolanje in o njegovi znani ubogljivosti. Ko so nekdaj jazbečarji postali »moda«

in deželo preplavili, je tisto majhno število za lov uporabnih med ostalimi izginilo. Tudi vpisovanje v rodovnik ni prineslo bistvene koristi, kajti vpisovali so le pasemsko neoporečne, brez posebnega ozira na njihovo lovsko uporabnost. »Lepi« lovski psi pa niso vedno tudi dobri lovski psi. Izrecen mehkužnež in obenem strahopetec je za lov in tudi za pleme neprimeren.

Predvsem moramo ugotoviti, da postane jazbečar ne glede na to, ali je kratkodlak, ostrodlak ali dolgodlak, dober lovski pes, če ima dobro zasnovo, če izvira iz dobre krvi in — če ima gospodarja, ki se na gozdni lov razume in je povrh še sposoben vodnik.

Težak in dolgotrajen je seveda izločitveni proces pri obilici nesposobnega materiala. Jasno je tudi in razumljivo, da večina rejcev stremi za tem, da mladiče čimprej odproda. Zato je potrebno, da si tisti, ki si hoče nabaviti jazbečarja, oskrbi rodovniške podatke o starših in prednikih s posebnim ozirom na njihovo ostrost, kajti vsak lastnik in prodajalec hvali svojega psa. Nakup psa je stvar zaupanja, prav tako kakor nakup konja. Ko bo za plemenjake in sploh za pse, ki naj postanejo roditelji bodočih generacij, odrejen izpit glede uporabnosti — spomnil bi na predlog tov. Petra Confidentija na predavanju v Klubu športnih psov spomladi 1951 — se bo zadeva laže uredila.

Schmook, ki je štirideset let gojil jazbečarje, meni, da je nesmiselno šolati po zasnovi strahopetnega psa; kajti tak pes ne postane nikoli uporaben lovski pes, čeprav se tudi v nekem času nečesa nauči. Tudi pred bojazljivim lajačem beži lisica in se ustavi ranjen prašič. Toda naš namen je, vzgojiti v vsakem primeru zanesljivega lovskega pomočnika in ne mevžo in strahopetca, ki nam vloženega truda in izdatkov nikoli ne povrne.

Kdor se je mnogo ukvarjal z mladimi lisičkami, ve prav tako kakor rejec psov, da so tudi med njimi v istem leglu različni značaji. Že v nežni mladosti kažejo posamezni mladiči izredno hrabrost, drugi pa boječnost ali celo strahopetnost. »Kampeljci« so tisti, ki že zgodaj lajajo in svoje bratce grabijo za vrat ali tilnik, da jih pošteno stresejo. Iz njih bomo z veliko verjetnostjo z lahkoto vzgojili uporabne pse. Zato posvetimo prav njim posebno pozornost.

Schmook pripoveduje, da je ravno pri kupljenih jazbečarjih pogosto ugotavljal strah pred jamami. Da jih tega odvadi, je na dvorišču zgradil umetno jamo (lisino), v kateri so psice povrgle. Jama je bila seveda pod streho. Tako so mladi jazbečarji že zgodaj spoznali skrivnost jame in se v temi lahko znašli. Naravno treba paziti, da je taka umetna lisina suha.

Prehrana jazbečarja ne stane mnogo, kar je končno tudi važno. Pri dobrem postopanju je pes zelo vdan. Glasno loveč jazbečar je

dvakrat toliko vreden kakor tisti, ki po volčje tiho lovi. Jazbečar, ki z dvema letoma še ne goni glasno, se tega ne bo nikoli naučil.

Kar se tiče barve, svetujejo ljubitelji lovskih jazbečarjev črnordečo barvo, da ga vnet lovec ne zamenja z lisico. Dolgodlaki in ostrodlaki psi so odpornejši proti vremenskim nezgodam, kratkodlakarja pa lahko utrdimo, če ga ne pustimo preveč lenariti ob topli peči. Vedeti moramo, da jazbečar izredno ljubi toploto. Vendar utrjevanja ne smemo pretiravati. Stalen prepih, mrzlovlažni prostori so za jazbečarja neprimerni in povročijo prehlad ali revmatizem. Nikakor pa jazbečarju ali kateremu koli lovskemu psu ne smemo odrediti za bivanje konjskega hleva, kjer bi od ostrega vonja amoniaka njegov voh hudo trpel. Poleti mu lahko nakažemo mesto v gospodarskem poslopju ali prostor pod nastreškom, pozimi pa naj spi na toplem v hiši.

Prav tako kakor se mora gospodar zanesti na svojega psa, mora tudi pes vedeti, da ga gospodar nikoli ne bo zapustil. To je sicer malo težavno pri psu, ki rad po nekoliko ur leži pred lisico v jami. Taki psi so nerodni, kajti lovec ne utegne vselej in tudi nima vedno potrpežljivosti, da bi počakal psa, ki se mu ne zljubi pogledati za gospodarjem. Zato je priporočljivo, da spustimo psa v jamo šele, ko se je navadil že toliko poslušnosti, da se da odpoklicati iz lisine, v kateri tiči lisica ali jazbec. Če smo psa že v mladosti navadili na poslušnost, nam bo to tudi uspelo.

Sedaj pa na kratko o vzgoji mladega jazbečarja:

Pes je ena najinteligentnejših domačih živali in jazbečar med psi brez dvoma eden najbistrejših. Kakor da se je njegova duševna sposobnost razvila na račun na videz manj razvitih nožic. Naj nihče ne misli, da se posebno ogrevam za to pasmo. In nekega dne dobiš takole smešen, tresoč kosmat štrukelj, ki te odkritosrčno ogleduje in za pozdrav naredi lužico. Kaj naj naredimo z njim? Za sedaj nič drugega kakor pravilno krmiti. Da bi mladiča krmili zgolj z mlekom, kruhom in krompirjem, je vsekakor narobe. Jazbečar potrebuje tudi malo kuhanega mesa in vsaj enkrat na teden surovega mesa s krhkimi telečjimi kostmi, da bi s krvnimi telesci, ki so v surovem mesu, zgradil svoje telo. Griskajoč kosti, krepi čeljusti, dovaja telesu fosfornokislo apno v lahko prebavljivi obliki in dobi zdravo zobovje.

Jazbečarja, ki se mnogo igra z otroki, zelo hitro pokvarimo, kajti pes mora poznati le eno avtoriteto, in ta je njegov gospodar. Jazbečar pa se zelo rad igra. Zato naj ga samo gospodar krmi in se tudi z njim ukvarja.

Kakor vsak uporabnostni pes mora imeti tudi jazbečar apel. Zato moramo vzgojo začeti, brž ko smo ga odvadili materinega mleka, to je po osmih tednih. K dnevnim obrokom, spočetka pet

obrokov, kasneje trije, ga kličemo vedno s piščalko. Pes se hitro privadi na to in pride. Skisana hrana kvari zobovje in povzroča bolezni. Zato očistimo vedno posodico od ostankov, ki se posebno poleti hitro skisajo.

V prejšnjih časih so psa »dresirali«, kakor so dresirali divje zveri. Nihče se ni oziral na duševnost psa, še manj pa na njegovo osebnost. Kakor človek ima tudi vsaka žival svojo osebnost; tega ne moremo oporekati. Po novejših dognanjih pes ne gleda v svojem gospodarju ali, bolje rečeno, vodniku človeka, marveč »pripadnika tropa« svoje vrste. Zato danes psa vzgajamo, šolamo, razvijamo njegove zasnove, njegove prirojene lastnosti, brez sile, brez terorja, le z dobroto in v prijateljski obliki. Vrvica in bič sta kljub temu še vedno neogibna rekvizita vzgojitelja, korale pa lahko zbrišemo iz pasjega slovarja.

Pogosto opazimo tale prizor ob prvem srečanju dveh tujih psov: radovedno se bližata drug drugemu, mahata z repom in, ko sta prišla skupaj, se eden uleže, klone, se onemu prilizuje in ga očividno prizna za superiornega (nadvladujočega), za vodilnega. Kako je s to zadevo? V tropu mladih psičkov prevzame vselej eden vodilno vlogo. Tudi sicer še pes zmeraj podvrže močnejšemu, spretnejšemu, često tudi starejšemu psu. Ta vodilni, oziroma hlapčevski odnos ostane navadno vse življenje. Taki psi pozdravljajo vodjo tropa še po več letih, radostno in ponižno, čeprav jih ta komaj pogleda ali jih celo — odklanja. Smešno je videti tako svidenje, če je nekdanji »podložnik« medtem dorastel in je večkrat večji od bivšega »vodnika«. Dr. B. Grzimek ugotavlja — in ne le on — da je odnos zvestobe psa do človeka zgrajen na tej podlagi, ker ga pes smatra za gospodarja in vodjo tropa in ga kot takega tudi priznava. Oberländer je po mojem mišljenju pretrd, ker premalo polaga na psihološko podlago šolanja. Človek s svojim nastopom, s svojo inteligenco in logičnostjo imponira psu — posebno če je vodnik dosleden — in pes se mu podredi, tudi brez koral in brez kaznovanja, katero je le prav posebna izjema. Pri psu so vsa dejanja in nehanja nagonska in na spominu zgrajena. To pa si mora vodnik zapomniti in uspeh ne bo izostal.

Ko je jazbečar star štiri do šest mesecev, ga jemljimo na vedno daljše sprehode s seboj. Pri tem naj se dobro preskače. Igrajmo se z njim in pustimo ga, da tudi malo lovi, da bi se seznanil z raznovrstno divjadjo. Ob priložnosti položimo predenj ustreljenega zajca, da se v njem zbudi lovska strast; ne dovolimo mu pa, da trga divjad, ker postane sicer trgač. Zelo praktično je, da mu nekje na dvorišču obesimo — ne previsoko — mehko kost, kuhana pljuča ali kožico od slanine, da mora skakati v višino. S tem si bo krepil mišičevje.

Na sprehodih ga navadimo, da hodi ob levi strani ob nogi, zapomnil si bo to.

Na tak način ga v igri šolamo, dokler ne doseže prvega leta. Dve sitni lastnosti se pojavljata pri mnogih psih. Da pes svojega gospodarja pred odhodom na lov veselo oblajava, je povsem razumljivo in napačno bi bilo, če bi mu to branili. Prav tako napačno pa je, če dovolimo, da z lajanjem in tuljenjem nadaljuje; kajti s tem opozori divjad po nepotrebnem na lovca in jo splaši pred časom. Če noče hoditi ob nogi, ga je tega treba pač navaditi na jermenu. Čez nekaj časa si zapomni, kaj gospodar želi od njega. Razumljivo je, da je to včasih sitno, pozneje se nam izplača. Če jemljemo mladiča s seboj v lovišče, se temu lahko privadi, posebno če pričakuje, da ga utrujenega vtaknemo v nahrbtnik. Otrok to pove svoji mamici: »Nesi, mama«, pes pa se usede in proseče cvili.

Ko se je mladič navadil, da zanesljivo najde sled svojega gospodarja, začnemo z odlaganjem. Čeprav je to že pri mladem jazbečarju težavno, se star pes tega sploh ne nauči ali pa zelo redko. Z veliko potrpežljivostjo in s čim manj kaznovanja se mora pes naučiti, da pride na žvižg, in sicer brezpogojno, čeprav sledi divjad. Psov, ki ne ubogajo brezpogojno, ne smemo prostih puščati v lovišče.

Ni preprostejšega načina kakor mlademu psu priučiti apel. Od mladih nog začnemo. Niti svojega imena še morda ne pozna, ko ga s »pst« kličemo. Prišel bo repkajoč. Vsaj v tej dobi pa mora za to biti vselej nagrajen. Ne kličimo ga, če nimamo ničesar pri roki zanj. Saj ne mora biti vedno kaka slaščica. Košček prepečenca, niti sladkanega, iz črne moke zadostuje. Samo da je nekaj. Ko pride, dajmo mu to in ga potrepljajmo: »Priden!« Tak postopek ustvarja čudeže. Nekolikokrat ponovljen se psu vtisne v spomin za vselej. Brž ko ga kličemo, ve, da dobi nekaj in pride. Klic gospodarja vzbuja v psu prijeten občutek: če pride, dobi nekaj za pod zob in, če ne gre h gospodarju, ne dobi nič. Zato pač pride. Za prijetne, pa tudi za neprijetne občutke je pes izredno sprejemljiv.

Z doseženim prvim letom se začne — kakor rečeno — resno življenje za jazbečarja. Tedaj mu moramo nekako razložiti, zakaj pravzaprav gre pri lovu in katere so naloge, ki naj jih izpolni. Če smo streljali srnjaka na zalazu ob navzočnosti psa, ga peljemo pri ugodnem vetru v smeri divjadi tako, da jo najde. Za nagrado sme žival ovohati in pregledati, nič več, da ne postane trgač. Potem psa oprčimo in nesemo ustreljenega srnjaka domov. Jazbečar je izredno inteligenten in kmalu spozna, da mora po strelu divjad najti, da bi jo gospodar odnesel domov.

Z jazbečarjem, ki je vzgojen po načelu »ali boš ali ne boš«, ne bomo mogli ničesar opraviti. Jazbečar mora na žvižg priti, saj smo ga od mladosti na to navajali. Če ne pride, ne brigajmo se žanj in nadaljujmo svojo pot. Ne bo dolgo trajalo in pes bo prišel, brezskrbno kakor to samo jazbečar zna, ali pa zgrevan kakor slaba vest. Za tak primer imejmo s seboj dolgo vrvico in piščal. Jazbečarja oprčimo, žvižgamo in vrvico hitro in v presledkih potegnemo k sebi. Ta postopek uporabljamo vse dotlej, dokler pes sam ne pride na žvižg. Potem poskusimo brez vrvice. Če pes pride, ga pohvalimo, nagradimo in potrepljemo; medsebojno zaupanje je zopet vzpostavljeno. Če pa ne pride, ga ponovno oprčimo in na novo šolamo na isti način kakor prej. Če pes pri tem postane popadljiv — med jazbečarji so tudi taki — prejme nekaj naglih udarcev s šibo. V vseh drugih primerih je ne uporabljajmo. Ko smo apel potem doma popravili, poskušajmo ponovno v gozdu. Če zdaj gre, pohvalimo psa. Če pa še ne uboga, ali to stori nevoljno, tedaj ga oprčimo in ga peljimo brez besede domov. Doma ga priklenimo. Drugi dan ponovimo poskus in najbolj trmasti jazbečar bo, če smo dovolj potrpežljivi in s poskusi ne prenehamo, končno klonil in se naučil ubogati. Trmo izbijati iz jazbečarja je problem zase, zato je bolje, če se z njim prijateljsko sporazumemo.

Sedaj ga moramo naučiti, da ostane miren na stojišču. Poletnega popoldneva ga pustimo, da se temeljito izleta in potem ga peljimo pri ugodnem vetru na mesto, kjer zanesljivo računamo, da bo izstopila kaka divjad. Psa oprčimo in ga odložimo ob nahrbtniku, oziroma privežemo k drevesu. Ko divjad izstopi, ga dvignemo in mu jo pokažemo. Pes se naravno razburi in hoče tja. To preprečimo s pomirjevalnim trepljajem in prijaznim šepetanjem, potem ga spustimo na tla. Tako naredimo večkrat do teme. S časom se pes navadi in ostane miren. Svoje zanimanje pokaže le s trepetanjem in vohljanjem.

Marsikateri jazbečar ima zasnovo za donašanje. To pa ni tako razumeti, da prinese težkega zajca ali lisico; dovolj je, če pokaže voljo za donašanje in se trudi, da bi ustreljeno divjad spravil k svojemu vodniku. Saj mu potem radi pomagamo.

Šolanje jazbečarja za delo po krvnem sledu je malo bolj težavno. V ta namen uporabimo 3 do 4 cm širok ovratnik iz goveje kože z močnim obročem in do 7 m dolg jermen za krvni sled z zanko, ki jo držimo v roki. Drugi konec jermena ima vrtljivo karabinko. Psa držimo najprej na kratkem jermenu in se skušamo pod vetrom približati srnjadi. Nato pustimo, da nas pes pripelje do srnjega ležišča; naj ga temeljito ovohava, potem mu sledimo kake pol ure po toplem sledu za bežečo divjadjo. Ne zadržujmo psa in mu po-

trpežljivo sledimo, spodbujajmo ga celó. Včasih ga vmes pohvalimo, saj vendar čaka na to in je ves srečen. Ko zagledamo divjad, snamemo psu ovratnik, ga dvignemo in spustimo. Jazbečar bo veselo pognal. Sedé ga počakamo in, ko se vrne, ga pustimo, da se malo odpočije, nato mu damo nekoliko krepkih grižljajev. Po kratkem odmoru se vrnemo s psom domov. Seveda bi bilo najbolje, če bi to ponovili vsak dan ali vsaj večkrat, toda to je le redko mogoče. Jazbečar se hitro privadi divjadi in ta malega lajavca, ki ga kmalu ne jemlje več resno in tudi ne beži tako naglo pred njim.

Kar je bilo doslej le igračkanje, postane zdaj resno šolanje, ker je medtem minul lovopust. Nekega dne ustrelim zajca. Jazbečarja odložim nekje blizu in privežem. Z zajcem naredim do 200 m dolgo vlečko. Pot označim na drevju ali grmičevju, da bi pozneje vedel, če je pes sledil vlečki ali vohu. Potem ga peljem proti vetru v smeri vlečke, ki jo s svojim finim nosom hitro najde in ji sledi. S klicem »išči« ga spodbudim. Ko najde zajca, ga zopet nagradim. Potem ga oprčim, dvignem zajca in se napotim domov. Doma psa dobro nakrmim. Tako lekcijo ponovim večkrat.

Naj še omenim, da se vsaka ranjena večja divjad jazbečarju postavi v bran, verjetno, ker se takega ščeneta ne boji. Pred ptičarjem ali goničem bi skoraj gotovo z zadnjo močjo zbežala. Jazbečar navadno najdeno divjad načne, če ima časa dovolj za to; zato pozor, da se tega ne navadi. Če z jazbečarjem lovimo, mu moramo seveda odvzeti ovratnik.

Oblajanja mrtve najdene divjadi ne moremo vsakega jazbečarja priučiti, kajti pri tem igra zasnova veliko vlogo. Psi, ki radi lajajo, se prej tega nauče kakor molčečneži. Že zgodaj moramo mladega psa, kadar mu nudimo kakšno slaščico, spodbujati, da dá glas. Da bi ga oblajanja mrtve divjadi naučili, jo obesimo na drevo, da je pes ne more doseči. Od strela speljimo 3—500 m dolgo vlečko. Jazbečarja pripeljimo na nastrel in oprčimo, pri tem pa pazimo, da sled dobro izdela. Večina jazbečarjev začne lajati, brž ko zagleda nedosegljivo divjad na drevesu. Če pa molči, ga spodbudimo, saj smo ga pri dajanju slaščic na to navajali.

Toda jazbečar naj bi oblajal tudi divjad, ki leži na tleh. Zato moramo imeti pomagača, ki sedi na drevesu in privezano divjad vleče kvišku, kakor da bi hotela pred psom zlesti na drevo. Vodnik ostane kakih trideset korakov oddaljen od drevesa. Ko pes opazi, da mu bo ustreljeni kos ušel na drevo, začne — lajati. So pa med jazbečarji tudi dobri iskalci ustreljene divjadi, ki se — ko so jo našli — vrnejo h gospodarju in ga vabijo s seboj, da mu jo pokažejo.

Pred delom ne nakrmimo psa preobilno. Dober lovec in vodnik ne skrbi le zase; v njegovem nahrbtniku se najde tudi za psa nekaj

užitnega. Psu ni treba dajati preveč sladkorja, da mu ne kvarimo zobovja. Prav tako naj ne dobi po vrnitvi domov ledeno mrzle hrane.

Jazbečar rad goni srnjad, česar pa ga je treba zgodaj odvaditi. Vsi ne ljubijo vode, tisti pa, ki so je od malega navajeni, donašajo ustreljeno perutnino prav radi iz vode. Jazbečarja s finim nosom tudi lahko izšolamo za iskanje izgubljenega.

Med šolanjem mu ne smemo dovoliti, da se potepa, kajti prerad se temu privadi. Psi pa, za katere se gospodar malo briga, postanejo potepuhi. Jazbečar je izredno pameten pes, ki svojega gospodarja bolj pozna ko ta njega. V pravi roki lahko postane dober uporabnosten pes, ki mu bo delal mnogo veselja. Popolnoma seveda ne more nadomestiti barvarja ali večjega uporabnostnega psa. On pa zmore nekaj, kar ona dva ne zmoreta: jamariti in brez večje nevarnosti ustaviti obstreljenega prašiča v gostem grmičevju.

V nahrbtniku spremlja svojega gospodarja na kolesu, v vlaku pa ga lahko vzame v naročje. V mestnem stanovanju ga laže držimo ko velikega ali srednjega psa. To so razne prednosti, ki jih je treba premisliti, kadar se odločimo za psa. Tudi prehrano vzemimo v obzir.

Mali jazbečar je vnet lovec, ki ne pozna počitka, zato pa ga je treba včasih brzdati, da se prezgodaj ne izčrpa.

Tonę Podvrečar

Katlanovsko jezero

Katlanovsko jezero, imenovano tudi Katlanovsko blato, leži 25 km južnovzhodno od Skopja. V pomladanskih mesecih je bilo vodno stanje najvišje, v poletni vročini pa je voda usahnila in ostale so samo v sredini vodne mlake ali »okna«, obsegajoče 200 do 1000 kvadratnih metrov, ki so se videle kakor samostojna, z gostim bičevjem obdana jezerca. Jezero je bilo plitvo in le v nekaterih oknih dosegalo globino 4 do 6 metrov. Dolgo je bilo približno 7 km, široko pa 4 km. — Govorim o preteklosti, kel dandanes »blata« ni več. Že leta 1936 so se začela intenzivna dela za izsušitev, sicer so takrat napredovala zelo počasi, a sedaj je tam zemlja že obdelana in v ne preveč sušnih letih tudi zelo plodonosna.

Na vzhodni, južni in zahodni strani prehaja jezerski breg v gričevje, na severu pa v ravnino, raztezajočo se čez Ajvatovac tja proti Skopju. Tu je bil tudi odtok v reko Vardar, imenovan po vasi Taor, ki leži ob izlivu odtoka Taorska mrtvica. Ob levem bregu vodi državna cesta od Skopja čez Veles v Solun. Uro hoda od južnega dela jezera je vas Katlanovo z izvirkom tople, po žveplu dišeče mineralne vode. Tik izvira so primitivne toplice, ki jih okoličani, posebno pa Skopjani radi obiskujejo. Pri Katlanovem je tudi rudnik lignita, ki pa se zaradi slabe kalorijske vrednosti ni posebno obnesel. Pod vasjo Katlanovo teče v globokem koritu reka Pčinja, ki izvira pod Car vrhom blizu Krive Palanke ob bolgarski meji. V Pčinjo so tudi izpeljali kanal za odtočne vode jezera pri melioracijskih delih.

Z izsušitvijo jezera se je Skopje rešilo tudi malarije, ki je bila tam prav tako tipična kakor še v mnogih drugih makedonskih krajih.

Ob samem jezeru, razen ovčarskih kolib, ni bilo človeških prebivališč. Vse naselbine, ki so bile itak zelo redke, so bile potisnjene med griče, ker je bilo zaradi komarjev v toplih mesecih vsako trajno bivanje ob jezerski obali nemogoče.

Med naselji je potrebno omeniti vas Divlje zaradi Lazara Divljanca, proslulega komitaškega vojvode, bivšega poslanca turškega parlamenta, ki je do poletja 1925 s svojo četo vznemirjal skopsko županijo in je padel zadet po orožniški krogli na Črnem vrhu med Divljami in Kumanovem.

Okoličani so razen v Katlanovem, ki je popolnoma turško, večinoma slovanski Makedonci. Pečajo se s poljedelstvom, ovčerejo in ribolovom. Slavni »agrar« je bil naselil med Makedonce tudi nekaj Črnogorcev in »solunskih borcev« iz vseh vetrov. Upal je, da bo s tem Makedonce bolj privezal na srbstvo in jih »kultiviral«. Uspeh je bil povsem, kakor večinoma povsod, tudi tu negativen. Ko so se

leta 1941 z Bolgari vrnili v domovino ubežniki iz leta 1918 in našli na domovih tujce, seveda z njimi niso postopali preveč vljudno, a do klanja, kakor na Kosovem in pri Suvi reki, le ni prišlo.

Kako so se obnašali ti kolonisti, je značilno, da so posebno pastirji, ki so pasli ob cesti, napadali s kamenjem avtomobile. Vračajoč se z lova na Ovčjem polju, smo se peljali od Katlanova proti Ajvatovcu. Zaradi razrvane ceste smo vozili z najmanjšo brzino. Mršave in od metilja okužene ovce so se pasle med cesto in vodnim jarkom. Pod skromno vrbo pri jarku so sedeli dva pobalina in starejši moški. Takoj ko so opazili naš avto, sta se pobalina približala cesti, in že je prifrčal kamen, da so zažvenketale šipe. Avto smo ustavili in posrečilo se nam je zgrabiti zlikovca. Batine so padale, da je bilo joj. Pa je že pridrvel stasit možakar, vihteč v rokah pravi črnogorski »patlak« (revolver sistema Nagan), in oddal proti nam strel. Ni nam kazalo drugega, da opustimo vzgojno delo in jo hitro odkurimo. Kratko po tem smo spet šli na lov v okolico Velesa. Peljali smo se v dveh avtomobilih. Prav na istem kraju je spet sledil napad s kamenjem. Mi smo bili na to že pripravljeni. Komaj je prifrčal prvi kamen, ki pa ni zadel, že se je ustavil drugi avto in iz njega sta skočila šofer Branko in učitelj Mika ter zgrabila vsak po enega pastirčka. Enega smo zmašili v prvi avto, drugega v drugi avto in jih odpeljali s seboj. Približno 20 km proč od kraja napada smo jih jokajoča odložili na cesti. V hudi vročini sta se »srečna« vračala. Pomagalo pa je.

Za ribolov so prišli v poštev krapi, kleni in platnice — domačini so jim rekli crvenoperke. Lovili so jih z mrežami, ostmi, »na struk« ali, kakor pravijo Dalmatinci, »palangar« — to je več trnkov na dolgi vrvici, pa tudi v posebne iz bičevja napravljene pasti, ki so se videle kakor nekaki labirinti iz vijugastih kanalov, obdani na straneh s stenami iz trsja. Ribe so zašle po teh kanalih v okroglo sredino pasti, od koder jim je bil izhod onemogočen. V jutranjih urah so pobrali ribe z ročnimi mrežami in koši. V Taorski mrtvici pa so pregradili celo strugo s plotom iz bičevja, da ribe niso mogle do Vardarja. Ob začetku mrtvice je bilo opazovališče. Ko so zapazili večji trop rib, ki je iz jezera šel v mrtvico, so jo zaprli z velikimi mrežami-vlaki ter vlekli mreže proti pregradi. Tako so ujeli ves trop, tudi do 600 kg rib, med njimi krape, težke do 12 kg. Ribe so večinoma oddali v Skopje, precej pa so jih na zraku posušili za zimo. Kakšen zadah, bolje smrad, je bil v poletni vročini ob ribarskih naseljih, si je težko zamisliti. Po okusu katlanovske ribe niso bile kaj dobre, poznalo se jim je, da so živele v blatni vodi.

Vodne perjadi je bilo na jezeru mnogo. V zimskih oziroma poznojesenskih mesecih naravnost v neverjetnih množinah. Razen

pestre množice rac, ponirkov, potapljavcev, čapelj, kozic in prib so bile na jezeru stalne gosi. Kakor so mi bili pravili domačini, je imel v bližini jezera bogat beg pristavo, kjer je redil gosi. V balkanski vojni je pristava pogorela in gosi brez domačije so se naselile na jezeru. Januarja so prišli na jezero tudi labodi, ki so se zadrževali navadno do marca.

Droplje ali, kakor so jim rekli okoličani, »divje čurke«, čeprav nimajo nič skupnega z našimi purami, so prišle na ravnino severno od jezera v začetku pomladi in po približno mesec trajajočem postanku odpotovale na sever. Njih manjše sorodnice dropljice ali prskači so pa bile od pomladi do jeseni stalne in so tu tudi gnezdile. Večkrat sem bil lovil tu droplje in se prepričal, da je to zelo težaven lov. Pri Katlanovem vobče nisem imel uspeha, pač pa sem uplenil eno mladico pri naselbini Nova Batanja na Ovčjem polju. Več lovcev nas je zalezovalo te ptičje velikane. Čakali smo jih v zasedah, skušali smo se jim približati skriti v vozovih, napolnjenih s slamo in senom, toda le redko so nam prišle na razdaljo, primerno za strel s kroglo. Tovariš je ustrelil iz zaklona brkatega samca, težkega 11 kg. Nasveta, naj ga da nagatiti, ni upošteval, zahotelo se mu je redke pečenke. Pri lovski večerji smo se prepričali, da je s staro dropljo prav tako kakor z divjim petelinom. Sprva naj obleži en teden na hladnem, ko je oskubena, naj se tri dni kvasi v močnem kisu, in ko je bila v kuhinji po vseh predpisih pripravljena, naj pride na mizo. Ko si jo gostje ogledajo, je priporočljivo, da se vrže na gnoj. Mlade dropljice so okusne, za stare pa rabiš močne zobe.

Gosto zaraščeno bičevje je nudilo dobra skrivališča številnim volkovom in lisicam, ki so ga, izvzemši roparske pohode, zapustili za dalj časa samo ob povodnjih. Da ni manjkalo vidre, je razumljivo.

Nekoč sem se bil udeležil pogona na volkove na Katlanovskem jezeru, drugič sem bil povabilo odklonil. Pogon je bil življenjsko nevaren. Žvižgalo in prasketalo je po bičevju, da je bilo kar groza. Na trebuhu sem ležal v vlažnem blatu in čakal na konec bitke. Uspeh 1 volk, nekaj obstreljenih in ne pretežko opraskana od debelih šiber dva gonjača.

Z labodi sem imel slučajen uspeh z avstrijsko vojaško puško.

Vedno me je vleklo na jezero. Leta 1927 je bil na dan 17. decembra določen reprezentančni ples v skopskem oficirskem domu. Udeležba strogo obvezna. Snežilo je in vse kazalo na to, da bo nalet na jezeru izreden. Kako se izmuzniti disciplinski kazni zaradi neudeležbe na plesu. Prijatelj Kovač jo je stuhtal. Ženi pošljeva na ples, pridno naj plešeta in se kažeta in vsak bo mislil, da sva midva tudi tam, sicer ne na plesu, pač pa v bifeju pri litru ali v stranski sobi pri kartah. Rečeno, storjeno. Po težkih prego-

varjanjih sta ženi pristali. Oni na ples, midva s popoldanskim vlakom do Zelenikova in peš do jezera. Pa je le vprašal sodni general Miša Konstantinovič mojo ženo, kje sem. Rekla mi je, da sem verjetno v bifeju ali pa pri kartah. Nasmehnil se je, a ni odgovoril. Zadeva se je gladko iztekla, ker je bil Miša sam lovec in je naju s Kovačem pač razumel. Takrat pa sva imela pri racah zelo slab uspeh. Da naju nazaj grede niso potolažili zajci, ki sva jih iskala in našla v grmovju ob Vardarju, in zakasnela jata žerjavov, ki so bili v snežnem metežu brez orientacije, bi bila prinesla domov samo eno žvižgavko. Vso noč sva prezebala v zračni kolibi in srkala koncentrirane slive, tema je bila kakor v rogu, a šele proti jutru sva oddala nekaj strelov. Moj Šolc, ki je bil tudi slabo razpoložen, je prinesel samo žvižgavko. V svoji nerodnosti sem pa takrat izgubil še srebrno birmansko uro — verjetno mi je pri sklanjanju v vodo zdrknila iz zato skrojenega hlačnega žepa. Nekoliko je bilo temu krivo tudi koncentrirano sadje. Kakor rečeno, slabo voljo so mi preganjali trije zajci in dva žerjava v oprtniku.

Na Štefanovo istega leta me je obiskal stari znanec Trajko iz Blatce in me povabil na lov. Pravil je, da je vse črno rac in gosi na jezeru. Čolni so pripravljeni in dobro zamazani. Drugi dan se nas je spet peljalo z avtom do vasi Ibrahimovo. Tu nas je čakal Trajko s čolnom in prepeljal na majhen otok, kjer je stala iz bičevja napravljena koliba. Pred kolibo je gorel ogenj in smo se najprvo ob njem pošteno ogreli in znotraj namazali.

Za vsakega od nas je bilo določeno »drvo«, majhen iz topolovega debla iztesan čolnič. Ti čolniči so zelo labilni. Veslač in lovec, ki sedita v njih na s slamo pokritem dnu, morata zelo paziti, ker čolnič se hitro prevrne in kopel je neizbežna.

Po počitku smo se razkropili po jezeru, da si poiščemo primerne kraje. Pol ure sva se z veslačem prerivala skozi trsje, preden sva bila na čakališču ob vodni odprtini. Nad čolničkom sva spognila trsje ter ga na vrhu povezala in zaklon je bil pripravljen.

Vodna gladina pred nama je bila prazna, ker se ptice, splašene po najinem prihodu, niso še vrnile. Po kratkem presledku pa je voda spet oživela. Prvi so se pokazali ponirki in potapljavci, za njimi so se pojavile race. Posamezne in v jatah so se spuščale na vodo in odletavale. Gledal sem to vrvenje, a prave priložnosti za strel ni bilo; vse se mi je zdelo predaleč. V neposredni bližini so imeli vrabci svoje prepire. Završalo je nad nama in kakor izstreljena puščica se je mednje zaletel ropar sokolič in se zgubil v trsju s plenom. Vrabci so se razbežali, a hitro pozabili prestano nevarnost ter nadaljevali prepir. Slišali so se posamezni streli, preletavale so se jate rac, visoko nad nama so jadrale gosi. Prešeren racak je

priplaval v bližino čolnička in vzel sem ga na muho, pa me je spremljevalec nalahko sunil v rebra in s prstom pokazal na kosmato glavo na gladini. Spreletela me je mrzlica, toda hitro sem se znašel. Cev je spremenila smer, rezek pok, a na vodi je završalo, pred nama pa se je v smrtnem boju premetavala vidra. Ni se ji posrečilo, da bi se potopila, boj je bil kratek. V razburjenju sem pozabil na čolniček, ki se je nevarno zazibal. S spretnim veslanjem ga je spremljevalec pomiril in pridrsala sva do vidre, ki je bila hitro spravljena v čolnu. Odveslala sva h kolibi. Tu je bil že Trajko, ki je kuhal v kotlu projo, mi bi rekli polento, zavreta je bila tudi že slivovka, ki se je nama prav prilegla. Vrnili so se tudi ostali, vsak je imel nekaj rac. Ocvrta slanina in polenta sta nama šli v slast in zraven še požirek in več župskega vina, pogovor se je sukal okoli najrazličnejših zadev. Trajko je pravil, kako so nedaleč od njegove vasi volkovi požrli popa tako, da so ostale samo opanke. Požrli so ga, ker je bil pohlepen in požrešen in mu nikoli ni bilo dovolj darov pri krstih, porokah in pogrebih. Sv. Sava in sv. Spiridijon, ki imata komando nad volkovi, sta napravila izjemo ter naročila zverinam, da naj požro popa, ker drugače se volkovi nikdar ne bi lotili kristjana, posebno pa še duhovne osebe. Če se že spravijo nad človeka, potem si navadno izberejo cigana. Med ljudstvom je bila namreč razširjena vera, da ima vsaka živalska vrsta med svetniki v nebesih svojega pokrovitelja in se ravna po njihovih nasvetih in poveljih.

Noč v kolibi smo prebili bolj slabo. Ogenj smo prenesli v sredino kolibe, dima je bilo čez pošteno lovsko mero, od spredaj smo se žgali, v hrbte nas je grizel mraz, ki je uhajal skozi špranje v kolibi. Utrujeni smo proti jutru še enkrat poiskali čakališča za jutranji prelet rac in gosi, ki smo jih še nekaj uplenili. Premraženi smo pobrali v kolibi nahrbtnike in Trajko nas je odpeljal na kopno. Pri Ibrahimovem nas je čakal avto.

Katlanovskemu jezeru nisem žrtvoval samo moje birmanske ure, temveč tudi cigaretno dozo, izvirno filigransko delo prizrenskih zlatarjev. Izgubil sem jo v Taorski mrtvici, ko smo vlekli mrežo.

Skopje in okolica sta z izsušitvijo veliko pridobila, lovci so pa mnogo izgubili.

V. J.

Klecavost pri psih

Literatura: Kronacher-Ogrizek: Gliedmassenwinkelung und Schrittverhältnisse beim Pferd; R. Strebel: Das Knicken beim Hund, odlomek; Wolfansberger R.: Schulterfreiheit und lose Schulter.

Od zdravega psa zahtevamo živahnost v hoji in teku, v splošnem pa vztrajnost. Zato mora biti njegovo mišičje čvrsto, v celoti pa telo prožno. Pes z rahlim mišičjem in ohlapnimi telesnimi udi ne obvlada dovoljno gibov posemeznega telesnega uda.

Hrbtenica, ki je bistveni del »vsega« hrbta — v širšem smislu, je odločujoče važnosti za čvrstost pasjega telesa in za telesno prožnost v hoji in teku. Ona daje prostor za lego in oporo v mišičevju. V ostalem pa ima funkcijo »prožne vzmeti«. Hrbet sam mora biti poln, skoro vodoraven in v pravilnem dolžinskem razmerju z ostalimi deli in udi telesnega ogrodja. Kakor ne sme biti hrbet prepratek, tako tudi ne predolg. Predolgemu hrbtu pravimo, da je »mehak«, zaradi česar tudi strumnost posameznih gibov, kar psu tudi onemogoča lep tek in skok. »Dolg« pes se kaj hitro utrudi.

Pri tej priložnosti ne smemo prezreti dejstva, da se nam z d i od dveh sicer enako dolgih psov po navadi oni daljši, ki ima dovolj strmo oplečje. K temu nas zapelje mnogokrat ravno okolnost, da je po navadi strmo pleče preveč spredaj na trupu nastavljeno. Ta teza ne velja sicer za oblike vseh pasem in so tudi izjeme.

Za potrebno vztrajnost in neutrudljivost je ob sicer dobri konstituciji važno celotno oplečje (z nožjem). Pravijo, da je za dobro in pravilno gibanje sprednjega nožja potrebna dolga in lepo poševno nastavljena lopatica, kar velja tudi za nadlaktnico. Samo tako oplečje omogoča nožju, da s korakom sega daleč naprej. Lopatica in nadlaktnica sta medsebojno zvezani praviloma v notranjem kotu okrog 110°—120°.

Pri ozadju psa zahtevamo, da bodita stegnenica in golenica medsebojno povezani v zunanjem kotu kakih 110°, ravnica medenice-kolčnice in poševnica stegnenice naj pa delata medsebojni kot le kakih 80°. Čim bolj so ti in ostali deli nožja (bolje) o k o t e n i, tem večja je skočna sila, tem daljši je lahko korak in skok psa. Pri pravilno okotenih telesnih udih odpade tudi vsaka bojazen za nadgrajenost psa. Vse telo se giblje seveda tudi enakomerneje, nekako plavajoče. Dandanes se pečajo znanstveniki z raznovrstnimi in prefinjenimi meritvami koraka in skoka v zvezi z različno okotenostjo udov. Dolžinski efekt koraka so izračunali v razmerju 1:1,30 strme stoje proti pravilno okotenemu oplečju in zadju. To pomeni, da od dveh sicer enako velikih psov prehodi ali preteče v istem času z istim

številom korakov ali skokov pravilno zgrajeni skoro za tretjino večjo daljavo kakor strmo zgrajeni. Tako velika razlika pomeni seveda mnogo, tako glede hitrosti same kakor tudi hitrejše utruditve psa s krajšim korakom. Saj mora za isto daljavo napraviti toliko in toliko korakov ali skokov več, kar izda na primer pri celodnevnem lovu mnogo. Strmo zgrajeni pes more sicer nadomestiti krajši korak ali skok z večjo pridnostjo, t. j. z večjo hitrostjo telesnih in nožnih gibov, vendar pa zato porabi več moči (energije) in se bolj utrudi.

Dolžinsko nesorazmerje posameznih delov nožja, na primer predolga lopatica nasproti nadlaktnici, ima po navadi za posledico bolj poševno lego predolge lopatice. V tem primeru je nadlaktnica strma, zato pa krajša. Narava sama pogostokrat paralizira na opisani način dolžinsko nesorazmerje poedinih delov ospredja, da se tako obdrži pravilno višinsko razmerje ospredja in ozadja.

Če so nam s tem uvodom jasne prednosti in pomanjkljivosti različne anatomske zgradbe pri psih, nam bodo laže razumljivi vzroki in razlogi za k l e c a v o s t psov.

Za klecavost psa krivimo po navadi slabo oplečje ali nepravilno kotje oplečnih delov. V splošnem se pravi, da je za klecavost psa odgovorno rahlo, t. j. nedovoljno prileţno in ne dovolj trdno s prsnim košem ali trupom povezano pleče.

Kratka nadlaket se — kakor s onas učili — v hoji izvija navzven. To ima za posledico, da se podlaket pri vsakem koraku pomakne naprej in na noter. Zaradi tega se prestavi težišče telesa preveč naprej. V takem primeru je telesu mogoča zadostna opora le še s pregibom zadlanja, to je s klecanjem v sklepu podlaktnice in dlančic. To navajajo za vzrok klecavosti celo v tolmačenju ali dopolnilih standarda nekih pasem (vidi D. C.).

Taka razlaga za klecanje psov ne drži ali vsaj vedno ne drži. So psi z dolgo lopatico, ki je tudi v pravilnem kotju z nadlaktnico, pa vendarle klecajo. So pa psi s strmo lopatico in kratko nadlaktnico, ki navzlic prednji razlagi n e klecajo.

Pri klecarjih opažamo v resnici predolgo lopatico, ki leži navadno bolj poševno in je nadlaktnica manjša in bolj strma. To pleče se ne prilega dovolj trdno k prsnemu košu, je »rahlo«. V zvezi s tem najdemo tipično navzven izmaknjene ali izvite dlančnice. To stanje dejansko povzroča klecanje — vendar n e vedno.

Navadno je ravno opisano stanje oplečja poslabšano še na ta način, da je lopatica nastavljena preveč s p r e d a j — naprej na prsnem košu. Lahko bi rekli tudi narobe, da je prav skrajni del prsnega koša, t. j. skrajni sprednji del trupa obešen na plečju. Na tako grajenih psih zapazimo »udrte« prsi brez izražene prsne kosti. Ob takem poslabšanju pes redno kleca.

Pri znanih klecarjih pa naletimo redno na neko drugo dejstvo. V prav mnogih primerih »rahlega« plečja visi prsni koš ali sprednji del pasjega trupa n i z k o obešen v oplečju. To se večkrat dogaja tudi pri nadgrajenosti (ozadja), ki je navadno posledica nizko obešenega trupa v oplečju. Masa, teža ozadja pri hoji ali teku prevrača. Ospredje zavoljo mehkega oplečja tega ne zdrži ter se zato v zadlanju poda. Tako grajeni psi redno klecajo.

Po gornjih navedbah bi tedaj sklepali, da je pravi vzrok za klecavost pri psih »rahlo«, v glavnem preveč spredaj na prsnem košu nastavljeno, prepoševno ležeče pleče, a l i preveč nizko v prepoševnih plečih obešeni prsni koš, pri tem s strmo in kratko nadlaktjo ter mnogokrat še navzven izvito dlanjo. To so tudi najznačilnejši momenti, ki povzročajo klecavost psov. Ni pa nujno, da nastopajo vsi našteti momenti hkrati, da pes kleca. Saj zadostuje v kakem izrazitem primeru samo rahlo pleče, pa tudi samo daleč spredaj nastavljeno pleče in redno le nizko v oplečju obešen prsni koš-trup, da pes kleca.

Pri tej priložnosti je potrebno navesti, da zrahljamo psu oplečje rejci sami že v zgodnji mladosti. Saj najdemo v lovsko kinoloških spisih sicer dobro mišljena, vendar često napačno uporabljana priporočila za razgibanje psa po jedi. To se godi s psom, ki ima po nahranjenju nabit želodec in trebuh. Zlasti greše v tem oziru meščani v pomanjkanju izletnega prostora za mladega psa, ker hite po nahranjenju s psom, prav posebno z mladim, še »ne čednim« psom, na prosto, da se spreletajo in iztrebijo. Največkrat pa peljemo sitega psa še na daljši sprehod in podobno. To gibanje, tekanje in igračkanje pomeni predvsem za mladega psa velik napor, pri čemer trpi celotno mišičevje. Posledica takega ravnanja v reji je zrahljanje mišičevja, posebno pri mladem psu, ki še ni dorastel, ko še nima dovoljno ali popolno razvitega mišičevja. Odveč bi bilo pri tem naštevati še nadaljnje slabe posledice takega ravnanja, na primer usločenje hrbtenice in podobno.

Ado Makarovič

Žvižganje rakom

(Etnološki problem raka-zmaja v slovenski tradiciji.)

(Konec.)

Isti pomen ima kmečka zbadljivka g o b a r j e m, zastopnikom zaničevane nižje gozdne nabiralne kulture, ki tudi niso več mojstri v svojem delu: »Je šel po gobe!«, kar pomeni »ne bo ga več nazaj«! Kadar neka gospodarska kultura propade, pade ž njo tudi mojstrstvo v delu. Tedaj nastanejo pripovedke o čudovitih sposobnostih lovcev, strelcev, rakarjev, gobarjev itd., ki znajo še tu pa tam mojstrsko pravilno svoje delo. Na Pohorju rastejo nekaterim gobarjem »gobe same nasproti iz zemlje«, a ti so s samim hudičem v zvezi. Na Dolenjskem pa hudič človeka tako premoti kadar išče gobe, da najprej ničesar ne more najti, potem pa jih najde toliko, da jih ne more vseh pobrati, ker mu jih »hudič sproti naserje«. Tako grejo torej gobarji »po gobe«, t. j. ne pridejo več nazaj, ker jih je hudič premotil, ker jih je hudič vzel.

Isto je pri rakarjih. Ali znajo tako žvižgati, da plena ne morejo odnesti, in te je sam hudič naučil, ali pa lovijo ves dan in vso noč, zaman žvižgajoč, dokler jih ne odnese sam hudič, ni jih več nazaj!

Gobarji so se branili na svoj način. Ker so za poljedelca gobarji hudičevi učenci, je bilo treba ustvariti drugo bajko, da so gobe nastale iz k r u h a (!), ki ga je »sv. Peter« izpljuval po gozdu, »Kristus« pa blagoslovil. Iz grižljajev, ki jih ni blagoslovil, so nastale strupene gobe (Jože Tomažič: »Pohorske pravljice«. str. 203 do 208), ki jih imenujejo tudi »hudičeve« za razliko od užitnih, ki so »božje« (Tomažič: »Pohorske legende«, str. 175 do 205). »Iz kruha so nastale tudi gobe« pravi Möderndorfer (n. d. št. 1486) n a p a č n o, ker dobro ve, da so bile v hrano prej gobe kakor kruh. Pravilno: tudi gobe so pravzaprav kruh. To je namreč trditev premagane nabiralne kulture, to je obramba zaostalih siromašnih plasti, ki še nimajo dovolj kruha. Dalje sta posvetila v kmečki pratiki gobe dva svetnika, in spet se primerjajo z žitno kulturo: »Sv. Kocjan gobe seje, sv. Primož jih pa pobrana«.

Da se vraže o gobah in gobarjih t i č e j o t u d i l o v c e v, mi dokazuje neka nemška vera, ki sem jo čital 1935 v »Tagespošti«: Pokâdi puško z gobami, nosi jih eno leto pri sebi v isti obleki in jej jih na sveti večer; če tako ravnaš, t i b o p u š k a v e d n o z a d e l a v c i l j!

Boj za vsakdanji kruh spremljajo vedno verski nazori. Lovska gospodarska kultura je vedno tudi nabiralna: mož lovi, žena nabira.

Gospodar, bogatejši sloj določa, izpreminja verske nazore, ustvarja nove, da poudari stopnjo svojega gospodarstva kot od boga dano in privilegirano, s čimer posveti svojo oblast. Tako že v prastari bajki o Kajnu in Abelu, kjer Jehova sprejme raje žrtev žita kakor lovski plen. Abel je tu bogat, Kajn pa še revež, Abel poljedelec, Kajn samo lovec. Na drugi strani pa vidimo boj lovca za posvetitev lastnega, siromašnejšega, zaostalega gospodarstva, ki ga v verski zgodovini lahko zasledujemo do danes. Bajka o pljuvanju kruha po gozdu je taisti idejni boj za posvetitev hrane nabiralca. Gobe je ustvaril Peter (Perun) ne Kristus, ki pa je tu nujen kot kmečki bog, da posveti siromakov kruh, po nekem slovenskem reku »pečenko ubogih«. Peter je Perun, bog gozdne kulture, lovec in nabiralec. Iz tega je razumljivo, zakaj gobe pomagajo l o v c u, da mu vedno puška zadene.

8

Omenil sem že, da bi Prešeren lahko rekel »pojdite k hudiču!« namesto »pojdite rakom žvižgat«, ker to pomeni isto: rakarji, ki niso imeli dovolj kruha, da si ga kupijo z raki, so v smislu kmeta bogataša šli res k hudiču, svojemu staremu bogu-lovcu, ki je skrbel zanje, pa vendar ni hotel odstopiti od svoje prepovedi žvižganja rakom.

Isto ima v mislih ruska poganska psovka: »Pojdi k Velesu onstran morja!«, ki pomeni »Pojdi k hudiču na konec sveta!«, ker onstran morja je bil konec sveta in tam »bog nima več svojega«. Tam vlada Veles, Perun, Hudič. Na Krasu pravimo: »Pojdi tja, kamor nima bog svojega!«, da ni treba reči »Pojdi k hudiču«, ki se ga ne sme imenovati, da ne pride! Ruski knez pošilja svojo ženo k Velesu in ji želi, da bi postala divja raca! Ta psovka nam ilustrira že tretjo stran našega reka »pojdi rakom žvižgat«, ker ruski knez želi, da bi žena postala divja raca in se z racami p r e s e l i l a č e z m o r j e. Isto pomeni nemška psovka: »Geh' zum Kuckuck!«, ki je tudi s e l i v k a. Ni dvoma, da je to psovka lovcem, ki gredo za jatami ptic selivk, ki se zbirajo na polet na jug, onstran morja, k Velesu-Perunu, vedno v istem pomenu: Pojdi in ne vrni se več!

»Pojdi rakom žvižgat« je isto kar »Pojdi za raki in ne vrni se več!«. Tudi rak je namreč s e l e c!

9

Möderndorfer navaja k tej rečenici V a l v a z o r j a: »Šev je rakom žvižgat, ali pojdi rakom žvižgat p o m e n i, d a j e u m r l, a l i d a b o u m r l«. Pripominjam, da isto pomeni končno tudi:

»Je šel po gobe«! = umrl. Prvotno resnično: »Dolgo časa bo izostal«, pozneje: »Ne bo ga več nazaj«, in končno: »Umrl je«, ker kdor ne pride več nazaj, je — »umrl«! Saj kdor je šel k hudiču, je za kmeta tudi »umrl«.

Dr. Lokar in Möderndorfer mešata resničnost z bajko. Najprej navajata, da so ob Kolpi žvižgali rakom, a ne povesta, če se jima to zdi res ali ne, potem pa, da so v Konjiški dolini raki prilezli iz mlak in vod, kadar jim je vrag žvižgal, češ: »kakor pravi ljudstvo, so lovci posnemali žvižg hudobe. Bili so pa v veliki nevarnosti; če je hudoba zaslišala ta žvižg, je lovca raztrgala« (dr. Josip Pajk). Möderndorfer je na ta način res pojasnil pomen rečenice: Je šel rakom žvižgat — hudič ga je vzel! To pa pomeni isto kar »pojdi rakom žvižgat!«, kakor sem že omenil, da izraža le željo, da bi ga hudič vzel, ni pa to gotovo, ker hudoba bi ga lahko ne slišala! To pa pomeni (prav nasprotno od tistega, kar je hotel dokazati dr. L.), da so rakarji res žvižgali rakom! M. tega sicer ne zanika, a misli na magično žvižganje, kar mi dokazuje to, da ga primerja lovu na pijavke s petjem magične formule: »Pij mene, pijavka!« Žvižganje rakom mu je torej magično dejanje (štev. 833, 834), kar pa ni res. To žvižganje nima nič magičnega, ne tajnostnega v sebi. Da je ljudska kmečka vera žvižganje rakom označila kot znanje, ki ga je rakar dobil od hudiča, v tem ni nič čudnega: to je iz začudenja, zakaj nekdo tako uspešno žvižga, drugi pa ne. Kakor je tisti, ki mu gobe kar same rastejo nasproti, v zvezi s hudičem, mora s tega stališča biti z njim v zvezi tudi rakar.

Ker hudič tudi polhe pase, ne dvomim niti najmanj, da je človek enkrat lovil polhe s posnemanjem njih cviljenja. S tem v zvezi je nemška pripovedka o podganarju iz »Hamelna, ki je piskal podganam« (Grimm, Sagen I. Ortssagen štev. 245/6). Kadar neke lovske umetnosti nihče več ne zna razen redkega posameznika, takrat ga je tega naučil hudič.

Dr. L. najprej sam navaja, da so rakarji žvižgali, kar mu je pravila tudi mati, kateri, upam, da bo verjel! Da so žvižgali, nam priča Valvazor. Torej so res žvižgali. Zakaj so pa žvižgali? Ali so bili prifrknjeni, ali pa so vedeli, da je z žvižganjem lov na rake uspešnejši? Ali ni bolj pošteno priznati drugo, da so nekdaj rakarji z žvižganjem imeli res boljši uspeh, kakor pa iskati v njih praznoverne tepce in sklepati takole: žvižgali so, ker so verjeli, da hudič z žvižganjem pase rake, in so posnemali njegov žvižg? Dr. L. pa sklepa: zato je ljudstvo spoznalo, da je žvižganje rakom »stvar za nič«. Od kod pa to izhaja? Ali je to logično iz materiala dr. Lokarja?

Moderna Diana

Kot urednik »Ribiško-lovskega vestnika« dr. L. ni mogel najti človeka, ki bi mu potrdil, da so lovili rake z žvižganjem. Pravila pa mu je o tem mati, »da so Poljanci rakom žvižgali, ko so jih lovili v Kolpi«. Ni torej res, da bi slovenski rakarji nekdaj žvižgali rakom, ampak je to »prazna vera«? Laže li Valvazor in njegovi poročevalci? Da tega ni zapisal, samo to nejasnost mu zamerim! Kaj torej zanika pravzaprav? Ali to, da so kdaj ljudje lovili z žvižganjem, ali da je žvižganje »stvar za nič«? Eno mnenje je izrečeno, da z žvižganjem ni mogoče privabiti rakov iz račin, ker leže preglobokо, drugemu se je izognil.

Kadar gre v znanstvu za konstatacijo nečesa v preteklosti, je prvo vprašanje verodostojnosti virov. Ni torej važno najprej mnenje pisca, ampak mnenje virov. Ti pa pravijo, da so rakarji žvižgali, in Valvazor je verodostojen vir. Če danes o žvižganju rakom nihče nič ne ve, ne dokazuje ničesar; ne da so, ne da niso žvižgali.

»Prazna vera« o lovu na rake z žvižganjem je po dr. L. nastala iz vraže, da pase rake hudič, ki jim zažvižga na prste, naj se pridejo past na suho. Namesto da bi se vprašali, zakaj so ljudje verjeli, da hudič žvižga rakom, vprašujemo, zakaj so lovci žvižgali, čeprav bi moralo biti jasno vsakemu lovcu, da so s tem vabili rake. Vse vere o hudiču — čudnem lovcu, so vendar, nič več in nič manj, dokument iz zgodovine lova in lovca. Lovec — »hudič« ni nič drugega kakor lovec, ki lovi tako, kakor ljudje ne znajo več! Hudič, ki žvižga polhom, je lovec, ki posnema njih glasove. Hudič, ki žvižga rakom, je prvotni lovec, ki vabi rake iz račin, a v gotovi dobi prepove žvižganje!

Kaj pa ima hudič opraviti z rakom? Isto kar ima opraviti lovec ne samo z rakom, ampak tudi z ribami, polhi, pticami, skratka z vsako lovno živaljo nižjega lovca. Hudič kot namestnik boga lovca, je vendar gospodar živali. Zato jih zbira, jih druži v jate in preseljuje. Zato je njegova vlada posebno vidna pri živalih, ki živijo v velikih družinah. Zato so mu »svete« posebno vse živali selivke, zato je sveta lastovica, ki gnezdi v egipčanskem in slovanskem templju, svet labod (Lada in Lado), sokol selec (Horus), kukavica (Izida, Dido — Aštoret), riba (Dagon), polh, podgana, zato je svet tudi rak. Če bi hoteli navajati vse svete živali v mitologijah, ne pridemo do konca. Kar pa je bilo takrat sveto, postane v drugi kulturi hudičevo, če postane bog hudič. Tako je naš rak postal hudičeva žival, kakor bomo videli, naravnost zmaj.

Rak se seli, zato tudi njega pase hudič. Tudi raki v naših vodah so se preseljevali in račja kuga je imela tako hude posledice prav zaradi selilnega gona rakov.

Iz dosedanjih izvajanj sledi, da je hudič, ki pase rake, Perun-Veles, ki biva onstran morja, bog smrti in podzemlja. Ta lunarni bog je identičen pozneje z bogom kovačem, pritlikavim Svarogom-Kurentom, litvinskim Teljavelom, ki je oče sonca, Horsa-Dažboga-Svarožiča. V tem bogu sta dve podobi, beli in temni mesec, kozel in kača, ki nastopata v lunarnem dualizmu matriarhata kot dva moža, medtem ko je sonce žena.

Ta kača, ki pozneje nastopa kot zmaj, je ravno temni bog lune — rak, kovač! Kot kača je Perun nižji lovec in ribič, torej tudi varuh in pastir rakov. Rak je zaradi svojih kleščˇ pravzaprav podoba kovača, stvarnika in očeta sonca, ki ga skuje v podzemlju, v vodni jami onstran požiralnikov, kakor egipčanski govnjač Hoper, bog Nun, oče sonca Ra!

To pojmovanje je moška reakcija na žensko vlado matriarhata, ki označa moža kot stvarnika, ko je sonce še žensko božanstvo. Zato se je oprijela samice raka kot roditeljice tudi žena in se nam je ohranil rak v zvezi z boginjo, ki je postala luna, ko je ob zmagi moške verske opozicije sonce postalo mož: Ra, Hor, Hors. Boginja lovka je sedaj gromovnica (Hera-Diana), kakor njen mož gromovnik (Janus, Zen, Perun, Kurent). Interesantno je, da je v solarnem dualizmu (Hor proti Setu, Herkul proti Tifonu) rak še vedno temni del lune in da ne predstavlja samo Seta — Tifona — v naši bajki Vouvela, Vidovino, moškega zmaja, ampak tudi žensko bitje, najbrž pa zaradi rodovitnosti raklje. Ponavljam pa, da je to božanstvo stara lovka: Diana, Artemida, ki je postala Hera. Da je Janus »lovec«, identičen z Jupitrom »gromovnikom«, je dokazal že Frazer. Zato ni čudno, če je rak sveta žival Artemide in Here. Medtem ko si je to žival pri Grkih osvojila boginja in ga je izgubil Zen, pri nas nasprotno Perun še sam pase rake, medtem ko ga pri boginji, njegovi ženi, vsaj dokumentiranega ne najdemo več, čeprav je boginja voda: Mokoš (»mokra«), Lada (»labodica«), Siva (čaplja), Perperuna itd. Pri Grkih je to razumljivo, ker se je rak kot Hefajst odločil od starega lunarnega boga gromovnika. Pri nas pa je ta bog ohranil svoje ime in funkcijo: Perun! Hefajstovi sinovi in pomočniki Kabini so naravnost Karkinoi »raki«, torej on sam rak par excellence. Tudi pri nas se poudarjajo klešče, ki so po Hipacijski kroniki za vlade Svaroga padle z neba, t. j. z mesca, o raku Svarogu pa ni sporočila. Za slovensko mitologijo pa je dovolj to, da je rak Perunova kača, zmaj, ki ga obvlada Kresnik kot Hors. Nujna je torej predstava o pastirju rakov Perunu iz dobe pred solarnim dualizmom, ker je v tem tudi sam Perun kot Hors postal ubijalec

mesca, kar se ne sklada več s čuvanjem. Perun je varuh rakov le kot temni mesec v lunarni mitologiji, iz iste dobe kakor Zlatorog s kačo (kar bom dokazal na drugem mestu), pojmovan še kot eno bitje. To je isti bog, ki je prepovedal streljati belega kozla, ki je Perun sam, prepovedal tudi — žvižgati rakom, ker je on sam — tudi rak!!

Iz raka zraste zmaj! »To je poizkusil neki župnik: blagoslovil je raka in ga djal v jamo: vsak dan mu je prilival malo vode in gnojnice. Rak je naglo rastel in v nekaj letih postal tako močan, da je vselej stresal cerkev, kadar je župnik v njej maševal?« — itd. Črnošolec-Kresnik dvigne »Lintverta v zrak« in vihar, ki nastane od tega, raztepe župnika »na drobne kose« (Kelemina, štev. 4, III, vir: Pajk, Črtice itd., štev. 89, iz Pavlovcev pri Ormožu).

To naziranje je važno, ker je po njem rak v bistvu majhen zmaj. Človek je opazil, da rak degenerira, da je vedno manjši in šibkejši, od tod tudi pretiravanje o nekdanjih velikanskih rakih (Mrkun, Etnografija velikolaškega okraja, I, str. 83; Valvazor, II, 200, 201; Möderndorfer). Ljudje so tudi opazili, da so v podzemeljskih vodah raki večji (Mrkun), kakor zunaj v potoku, in so si tolmačili po svoje. Podzemeljske jame so bile vedno tajnostne, v zvezi s peklom in hudičem. Tudi »zmaj« je živel v podzemeljskih vodah in je bil raku nekako »podoben« ali vsaj »soroden«. Zmaja so si predstavljali kot nogato peklensko kačo, pokrito z roženim oklepom, čudne oblike, z rogovi in več glavami. Rak, ki je živel, kakor »zmaj«, v vodi in na suhem, je moral vplivati na fantazijo o nenavadnih pošastih že zaradi svojega čudnega telesnega ustroja in grde zunanjosti. Če zmaju odrežeš glavo, mu zraste druga: če raku odtržeš klešče, mu zrastejo druge. Glavni vzrok pa, da so raka primerjali zmaju, je bil ta, da je bil Perun kot kača-zmaj tudi rak.

Perun kot kača je imenovan Trot ali Krok (K r a k). Ali je to ime domnevana prvotna beseda za raka (Krak)? Zelo mogoče glede na pomen »krakajoči«, kar se strinja z grmečim zmajem in s krakajočim rakom. Onomatopoetična je tudi nemška beseda Drache, ki je grška d r a k o n (!), ki pomeni vsaj »grmeče (bitje)«.

Dovolj: naš zmaj, grmeče bitje, ki dela poplave in s katerim ima opraviti Kresnik, je pravzaprav r a k. Umevno je torej, da varuje raka Hudič-Perun in ga ne dovoljuje uničevati. Slavenski rakarji niso samo žvižgali rakom, ampak so jih tudi častili in se jih bali kot Perunovih živali. Kadar so mu »žvižgali«, so trepetali v bojazni pred Perunom, da bi jih ne čul, ker s svojim krakanjem niso posnemali samo rakov, ampak svojega grmečega boga, zmaja Peruna!

Vajmaranec Bodo von Haimberg. Lastnik Fric Kullmer, Fulda, Hessen. Psarna von Haimberg

Vajmaranec

je bil svoječasno zelo razširjen ptičar v Šleziji in severovzhodni Nemčiji. V drugi svetovni vojni se je izgubil večji del vzrejnega materiala tega starega nemškega ptičarja. Ostanek pa je vendar še zadostoval za nadaljnjo vzrejo te pasme.

Po drugi svetovni vojni je dosegel vajmaranec v inozemstvu, zlasti v Združenih državah Amerike precejšnjo popularnost. Zato je nastalo veliko povpraševanje po vzrejnih živalih, kar je tem psom močno dvignilo ceno. Zlasti vojaki ameriških okupacijskih čet so plačali vsako ceno.

Vajmaranski klub v Nemčiji je zato uvedel stroge vzrejne pogoje in s tem omejil vzrejo vajmarancev v špekulacijske namene. Znano je, da vzreja zgolj v kupčijske namene uniči vsako pasmo v njenem bistvu.

Glede izvoza vajmarjanca, ki je polnovreden, vsestransko uporabljiv ptičar, so mnenja različna. Najbolj verjetno je nastal po mutaciji iz starega nemškega goniča vodnika. Ime pa je dobil po svojem prvotnem vzrejnem mestu Waimar; vzrejen je bil na tedanjem tamkajšnjem dvoru.

Po zunanjosti se razlikuje vajmaranec od ostalih ptičarjev po svoji srebrni, srnji ali mišjesivi barvi.

Vajmaranca imamo kratkodlakega in dolgodlakega. Goje bolj kratkodlakega.

Dr. Aloys Fink, Bad Soden, Nemčija.

Fr. Vilhar

Pogon na volkove v Javorniku

Zadnja leta obiščejo volkovi vsako zimo postojnska lovišča. Večinoma so se pojavili posamezno ali kvečjemu dva skupaj; sedaj pa vse kaže, da se nam bo ta nadloga obesila na vrat v vedno večji meri. Tako smo opazili predlansko zimo samo tri, lansko pet, letos pa se je pojavilo kar več tolp hkrati, in sicer po tri, pet in celo devet volkov skupaj. Navadno so ti neljubi gostje na hitro prišli in tudi kmalu odšli. Lansko jesen pa, ko je skopnel prvi novembrski sneg in smo prirejali pogone na lisice, smo videli, da so bila poročila čuvajev in posameznih lovcev pravilna, kajti na mnogih krajih smo našli raztreseno srnjo dlako. Po nekaj lovih na volka smo lovišča zasilno očistili, toda posamezni so se pojavljali še vso zimo in pomlad.

Iz časopisja povzemamo, da volkovi v južnih pokrajinah naše države hudo gospodarijo. Zato se te nadloge tudi pri nas ne bomo rešili, če ne bomo z vso vztrajnostjo odločeni, da zatremo to svojat.

Naša oblast je to uvidela in OLZ je odredila za 8. in 9. december 1951 obvezne love v vseh loviščih.

V soboto 8. decembra 1951 nam je nenadna sprememba vremena prekrižala račune, a ko se je popoldne zjasnilo, smo se za prihodnji dan dogovorili z družinama Rakek in Planina za skupen pogon v revirju Golobičevec in okoliških gozdovih. Toda odšli smo brez strela. Obvezni dvodnevni lov je bil preložen na soboto in nedeljo 15. in 16. decembra 1951.

Sodelovanje nam je obljubilo šest okoliških družin, kar nas je zapeljalo, da smo organizirali en sam velik pogon. Uvideli smo pravilnost izkušnje, da so manjši, a dosledno izvedeni pogoni uspešnejši.

Vsaka šola je dobra in morda ne bo škodilo, če podrobno opišem potek tega lova in hkrati pokažem tudi napake, ki smo jih pri tem napravili.

Namesto 180 se nas je zbralo le nekaj nad 60 lovcev. Družine Rakek, Planina, Cerknica in Prestranek so obenem zastavile s svojimi člani obmejne predele in na ta način sodelovale pri tem pogonu. Vključeno je bilo skoraj vse Javorniško pogorje in naravno je, da nismo mogli z razmeroma majhnim številom strelcev zastaviti tako, kakor bi bilo treba, ampak smo zaprli s posameznimi skupinami le važnejše prehode in stečine.

Predvsem nam je manjkalo dobrih gonjačev, od katerih je v veliki meri odvisen uspeh vsakega večjega lova. Z gonjači naj gre vedno nekaj terenu vajenih lovcev. Med pogonom so se posebno mlajši fantje, očividno iz bojazni, držali v večjih skupinah in se tako rekoč potepali po gozdu, tako da so le redki prispeli do zadnje vrste lovcev. Tako je ostalo nad polovico terena nepregonjenega.

Eden od gonjačev mi je po pogonu povedal, da je videl volka, kako se je zmuznil od lovcev mimo gonjačev nazaj v gozd. Drugi je videl nekaj podobnega, pa ni bil gotov, ali je pes ali volk. Tretji je z lovcem hkrati videl volka, a ker lovec ni bil gotov, če to ni pes, ni streljal. Pripominjam, da psov sploh nismo imeli s seboj, ker ne spadajo na lov na volkove.

Iz pripovedovanja gonjačev sem sklepal, da smo potemtakem imeli v lovu najmanj tri volkove, od katerih eden se je umikal pod Kaličem proti unškim gozdovom, prišel pred lovca lovske družine Rakek in obstreljen nedaleč od tam legel, kjer so ga potem našli gozdarji. Vsaj tako nam je bilo sporočeno.

Verjetno pa je bilo ta dan še več volkov v obkoljenem revirju in so se zaradi preredkih stojišč in pomanjkljive gonje potuhnili in izmuznili nazaj. To sem tudi sklepal po obnašanju parkljaste divjadi, kako se je prestavljala, včasih zelo preplašena tudi tam, kamor gonjači ves čas pogona sploh niso prišli.

Vidimo torej, da bi bil izid lova drugačen, če bi stali lovci na gosto, oziroma če bi izvedli več deljenih pogonov. Pogon na volka je namreč vedno nekoliko dolgočasen, kajti ni vsakdo tako discipliniran, da bi več ur nepremično stal in prežal. Volk se v trenutkih nevarnosti, ko jo je doumel, vede zelo previdno. Stisne se pod grm ali za štor in pazljivo opreza, preden se odloči, kam se bo umaknil. Najrajši gre postrani nazaj skozi črto gonjačev, včasih tako prihuljeno, da ga niti ne opazijo, ali pa šele takrat, ko je že izven pogona. Seveda se primeri, da nekdo kar na lepem zagleda pred seboj brezbrižno stoječega volka, ki se potem lagodno odpravi v to ali ono smer. Tako pripovedujejo tisti, ki so ga slučajno videli. Če bi pa lovci imeli priložnost, opazovati volka, kako se zna previdno premikati, bodisi na odprti gmajni, ali pa v gozdu, kadar seveda sam meni, da je potrebno, bi razumeli, zakaj je na volčjih lovih le malo uspehov.

Zato čakaj zares mirno in dobro skrit, ne vrti glave naokrog, kakor pri pogonu na zajca, ampak samo z očmi opazuj zaporedoma to in ono skupino terena in išči sivkasto senco, ki se bo počasi potegnila od drevesa do drevesa, grma ali skale. Le na ta način boš morda pravočasno opazil volka. Pri tem pa bodi previden, da se ti ne pojavi ravno od nasprotne smeri, kjer si ga morda opazil, ali kamor misliš, da se je namenil. Tudi ni treba, da ti gredo lasje pokonci, če začutiš za hrbtom rahel šum. Na vsak način pa pusti volka kolikor mogoče blizu in, če jih je več skupaj, pomeri tistega, ki ti najlepše stoji. Z drugim strelom oplazi po tistem, ki beži po najbolj odprtem svetu. Če moraš ranjenega volka »pripraviti«, se ne prestavljaj predaleč od svojega stojišča, sosednjemu lovcu pred cev. Na splošno obstreljen volk hitro pozabi na svoje junaštvo, ki si pravzaprav imenuje figava krvoločnost.

S kroglo streljaj le, če si res dober strelec, zmožen strela na bežečo divjad in vajen streljati z gozdu. Lovec mora vedeti, da strel v tarčo na namenoma izbranem prostoru nim nič skupnega s strelom na lovu v gozdu, kjer moraš streljati tako, kakor pač priložnost nanese, in kjer čas šteješ včasih na sekunde. Tudi če si še tako dober strelec na strelišču in poznaš vso tehniko streljanja s kroglo, te na lovu vedno še čaka cela vrsta razočaranj. Zakaj bi sebe in druge spravljal ob dobro voljo, če je uspeh z dobro šibrenico, ki si je vajen, gotovejši.

Vse to omenjam, ker sem sam opazoval, kako so lovci z repetirkami na 50, 60 korakov dosledno streljali dvakrat zraven, trikrat mimo tarče. Kako bi zadevali na trikratno razdaljo in na bežečo divjad v gozdu, si lahko mislimo! Dragi moj, pusti tisto železo doma, odreži si primerno gorjačo in se lepo uvrsti med gonjače! Najbrž si niti ne predstavljaš, kako zabaven je takle pohod skozi gozdove za tistega, ki ima odprte oči.

Za volka uporabljaj tisto vrsto debelin šiber (št. 00, 0 ali 2), katere tvoja puška najbolje in enakomerno vrže. Šibre št. 2 so sicer nekoliko šibke za daljavo nad 40 korakov, a mnogo šibrenic kal. 16 ravno te dobro meče.

Po preudarku, katere predele gonimo, naj si lovci, ki res poznajo lovišče, porazdele vloge. Kraja večji lovci morajo postaviti strelce ter nadzorovati in voditi gonjače, da se v pravilnem redu premikajo. Posebno važno je, kako se premestimo iz enega pogona v drugega, da ne bomo po nepotrebnem šarili po

gozdu in plašili divjadi že pred začetkom pogona. Opozarjam, da je pogon na volka pozno popoldne, pred mrakom zelo uspešen, ker se takrat že vsa srnjad pase in volk stika za njo. Navadno pa lovci zadnji pogon napravijo bolj površno, nekako »spotoma«, kar je docela nepravilno.

Še največ uspehov bi mogli pričakovati, če bi se nekaj zares dobrih lovcev, štirje ali pet, z nekaterimi v gozdu vajenimi gonjači zagrizlo v to novo nalogo. Mislim namreč na tiste lovce-športnike, ki za take reči vedno utegnejo, tudi takrat, kadar so do ušes zakopani v svoje poslovno delo in ki poznajo mikavnost previdnega pritiskanja v snegu ob luninem svitu. To so tisti, ki jih zebe samo takrat, kadar po nesreči zaidejo v dolgočasno družbo in ki se bojijo noči in gozda samo takrat, kadar zavoljo dežja ne morejo vanj. Kjer je kaj takih fantov, naj nekajkrat na teden ob zori, v mraku ali ponoči pri luni neslišno stisnejo to ali ono reber ali grič, kjer se jim zdi, da bi se volk pri takem ali takem vremenu držal, in naj se potem zopet tiho odstranijo, da po nepotrebnem ne plaše divjadi. Domov grede pa naj mislijo na volčje stečine. Če bodo pravilno ravnali, jim bodo ti lovi za vedno ostali v spominu kot najlepši doživljaji.

Vse pridobljene izkušnje pa bomo morali dobro pretehtano izkoristiti, če bomo hoteli biti kos tej naraščajoči lovski nadlogi.

Navada je, da se vsak večji lov konča bolj ali manj zadovoljno, zato pustimo za sedaj modrovanja in poglejmo, kako je bilo s splošnim potekom in zaključkom tega našega prvega, na široko zasnovanega volčjega pogona. Bil je, kakor rečeno, preobširen in lovci so se na oddaljenejših stojiščih tu pa tam dolgočasili, ker niso čuli gonjačev in ker je manjkalo običajno zvonjenje brakov, ki vedno dvigne in poživi lovsko razpoloženje. Toda ne vsi. Oni, ki imajo smisel za življenje v gozdu, so prišli na svoj račun in videli uspehe triletnega smotrnega gojenja.

Precej srnjadi je bilo javljene in razmeroma številna jelenjad. Opazili smo, da je spolno razmerje prišlo iz reda. Zadnja leta nismo odstrelili nobenega jelena. Vemo pa, da povsod ni tako. Marsikje so na eno dovoljenje za odstrel odstrelili več jelenov.

Pobočje Velikega Javornika smo zapirali s šestimi lovci in jaz sem se pomaknil nekoliko izven črte, na nek prehod. Ves čas sem se zabaval s srnjadjo in jelenjadjo, ki je postopala okoli mene in tudi lisica me je prišla obiskat, ker je bila za ta pogon »v varstvu«.

Medtem so dospeli oni gonjači, ki so poganjali nižinske senožeti in gmajno pod Javorniki, bliže pod našo strelsko črto. Na preksončju blizu ceste so se ustavili in, ker je hrup tam naraščal, sem uvidel, da nimajo namena, dokončati svoje naloge, ali pa, da ie znajo dalje. Ni mi kazalo drugega, kakor da sem se odpravil h gonjačem, da bi opravili pogon do konca.

Glasna družba je medtem tudi že zakurila in med gonjači je bila skoraj polovica vseh lovcev. Nič hudega jim ni bilo; važne opravke so imeli z vsebino svojih nahrbtnikov in menda malokaterega je še brigalo, kaj je z našim pogonom. Pogrelo me je, ko sem pomislil, da vsa kotlina med Velikim Javornikom, Kožljeki in Babo ni bila pregonjena. In tam v Travnem vrhu je zastonj zapiral naš požrtvovalni starešina s svojimi lovci najvažnejše prehode za volka. To je bila posledica predolgega pogona, ki je obtičal na pol pota. Skušal sem pregovoriti nekaj gonjačev, da bi pognali do konca, pa nisem uspel. Ko sem se sam odpravil dalje, sem dvesto korakov od ognja in hrupa opazil lovca na nastojišču, ki mu je bilo zjutraj odkazano. Nihče ni dal znamenja, da je lov končan. Tudi posledica nedisciplinirancga pogona.

Nazadnje smo se le našli vsi in ob živahnem razgovoru pozabili na slabo voljo, ki jo je zlasti vedrila trebušasta steklenka sredi pisane družbe.

Toliko v spomin na ta pogon in v — opomin.

Divji lovec Joža

I. Alibi

Podbrežnik-Ravničar Joža je bil 84 let star, ko se je pred šestimi leti preselil v večna lovišča.

Spretnejšega, bolj prebrisanega divjega lovca bi težko še kje našli. Sicer pa je bil mož poštenjak od nog do glave, da si se mu lahko odkril.

Precej dolg, koščen, krepak, zdrav ko dren, je imel pod Olševo ob Šturmovem hribrcu revno bajtico z nekaj malega borne zemlje, kjer je lahko redil poldrugo kravo, teže pa precej številno družino. Šegav, hudomušen, z neizčrpno bisago šaljivih domislic in dogodbic iz dni svoje mladosti in prešernega fantovanja, še več pa iz svoje lovske torbe, odrezav, za takojšen odgovor v vsakem položaju nikdar v zadregi.

Midva sva bila prav dobra prijatelja in mi je zaupal marsikaj, kar premnogim, niti domačim ni bilo znano.

Dasi so bili tiste čase, ko sva se spoznala, pred dobrimi 40 leti, skoraj vsi Solčavci že od 14. leta dalje pa v sivi življenjski večer, divji lovci — ne da bi jih zato vest kdaj težila — vendar ni njemu segel nobeden do kolen. Medtem ko so se drugi za svoja podjetja združevali po dva, trije, štirje, se on ni družil za take pohode. Kajti v privatna kmečka lovišča — teh je bilo takrat 25 in so imela od 250 do 700 ha površine — ni nikdar zahajal. To bi on smatral za tatvino. Njegova lovišča so bila le graščinska — ljubljanskega škofa — na Raduhi in pa ves teritorij vzhodno in zahodno od Ojstrice, tja preko Kotličev do Grintovca ter lovišče grofa Thurna na koroški, t. j. severni strani Olševe.

Med svoje stotere trofeje je štel le gamsa, prav redko srnjaka. Za drugo, manjšo divjad ni trošil šiber. Krogla je bila njegov strel. Pa kaj bi tudi z malim zajčkom, če pa ima doma toliko želodčkov, ki niso lačni samo danes, ampak tudi jutri, pojutrišnjem, ves teden! Ne dopušča mu tudi delo na majhnem posestvecu, na katerem je glavna delovna moč pravzaprav le sam; a posel mora biti opravljen in njivice obdelane pravočasno, drobiž pa mu le še še ne more odvzeti težjega bremena. Le enkrat na teden si lahko utrga nočni spanec, da se v pozni večer, ko že vse drugo leže k počitku, požene na 4—8 ur dolgo pot, s katere se vrne šele naslednji dopoldan s težko oprtanim košem. Dolga tura mu mora trud in napor tudi poplačati!

Nikdar se ni za te pohode maskiral ali drugače našemil. Pri belem dnevu je stopal brez strahu skozi vas, oprtan s košem, v katerem je uplenjeno žival pokril le s suknjičem. Saj ni kradel! Da pa je vsak domačin, ki ga je srečal, vedel, kaj nosi v košu, o tem ni bilo dvoma, čeprav ga ni nihče vprašal, od kod in kaj.

Tudi sam mi je nekajkrat dejal: »Veš, jaz nisem eden tistih, ki mislijo, da morajo vse pobiti, kar vidijo. Grem toliko časa, da dobim, česar ni škoda, jaz pa imam več od tega.«

Na Andrejevo — 10. novembra — podre v Thurnovem, globoko na oni strani Olševe, lepega gamsa. Ura je bila šele 6. Prav ko stopi s puško v roki proti uplenjeni živali, mu trešči ko strela iz jasnega na uho: »E, Jozej, Jozej! Zdaj sva pa v'p! Jozej, Jozej! Zdej sva pa v'p!« Bliskoma mu šine puška k licu v smer, od koder se je glasil nepričakovani jutranji pozdrav.

Le kako je mogel biti grofov logar tako nepreviden — stal je le kakih 30 korakov niže —, da je obdržal svojo puško na rami in uporabil proti divjemu lovcu samo jezik, to kasneje niti Jožu nikakor ni šlo v glavo!

S puško ves čas ob licu se umiče Jože korak za korakom brez vsakega glasu ali drugega odziva zadenski navzgor. Klobuk si je že kar v prvem hipu pomaknil globoko na oči. Težavno je iskal stopinje navzgor; teren pa je poznal, ko doma, a logar, ki je stal ko pribit na mestu, je neprestano ponavljal svoj: »Jozej, Jozej! Zdej sva pa v'p!«

Tako dospe končno do kakih 180 korakov oddaljenega, visoko se dvigajočega skalovja, ki ga za ostrim robom srečno zakrije logarjevim očem. Sedaj je bil na varnem in po globokem vijugastem žlebu jo ubere proti vrhu Olševe. Z vrha se spusti v divjem begu navzdol proti Solčavi. V Mecesnikovem gozdu obesi mimogrede v gosto smreko svoj pihalnik, starinsko enocevko, pa zdirja mimo svojega doma do vasi, pa ob Savinji proti Logarski dolini. Na »Gmajni« sta pri Grabnarju pred hišo žagala drva oče Grabnar in komaj osemletni sinček Tomaž. V naglici ju še ogovori: »Pridna sta, pridna!« in že dirja na vso sapo dalje proti Icmaniku — na desnem bregu Savinje, kamor je stekel po kolovozu, da je dospel do hiše od gornje strani, kakor da bi prišel iz Icmanikove planine, ki se dviga pod Strelovcem.

Tu skoči v vežo, pa mimo kuhinje v sobo in pomakne kazalec na uri, ki je tedaj kazala že 8, za eno uro nazaj, na sedmo. Komaj se dobro okrene proti vratom, že stoji gospodinja pred njim. Še preden je utegnila odpreti usta v pozdrav, jo ogovori:

»Joj, kaj je že res sedem! Ali je vaša ura prav?«

»Prav, prav, sedem je. Kaj pa ti loviš todi?«

»Oh, ovce sem iskal tu gori v vaši planini že vse jutro; že pred dnevi so se mi zgubile. Ali imaš kaj zajtrka? Tako sem lačen, da se komaj vlečem, s seboj pa nisem nič vzel, ker sem se mislil že snoči vrniti.«

»Kar malo počaj, bom kar koj nekaj napravila!« pa že odhiti v kuhinjo. Jože ta čas uro brž za pol ure naprej.

Dobra ženska mu prinese svinjskega mesa in kruha ter se vrne v kuhinjo po čaj. Ko se vrne, kramljata in v vedrem in veselem pomenku jima je čas hitro potekal.

»Ejžeš! Je že pol devet, jaz pa tu čvekam, ko si bodo doma že v skrbeh zame! No, boglonaj Lenčka, pa srečno!« Vstane in pusti svoj nožič na mizi. Žena ga spremi do hišnega praga in se nato vrne v kuhinjo.

»Beštja, nož sem pa le pozabil na mizi. Si me že uročila,« reče in skoči nazaj po nož, ki ga je namenoma pustil na mizi, da je lahko uro pomaknil še za pol ure naprej, da je pravilno kazala, nato pa jo pomirjen zložneje ubere proti domu.

Kmalu je bil pozvan pred okrajno sodišče v Železno Kaplo.

Po formalnih ugotovitvah osebnih podatkov sledi zaslišavanje.

»Jože Podbrežnik! Vi ste bili dne 10. novembra v grof Thurnovem lovišču pod Olševo. Ob 6. zujtraj ste uplenili gamsa. Tam vas je zasačil logar, ki ste ga nato ogrožali s svojo puško, da se ni mogel nikamor ganiti. Ali priznate to?«

»V grof-Thurnovem? Kje pa je to, prosim?«

Priča — logar opiše ves dogodek onega jutra. Nato Jože:

»Gospod sodnik, to pa ne bo držalo! Prvič, jaz tega kraja sploh ne poznam, ker še nikdar nisem bil ondukaj, drugič, na dan sv. Andreja, kakor pravi tale gospod, sem bil jaz v planini pod Strelovcem, daleč od Olševe. Tam sem namreč iskal izgubljene ovce ter sem se s planine vrnil šele ob sedmih zjutraj do Icmanika, kjer sem zajtrkoval do pol devete. Potem pa, jaz nisem lovec in nimam nobene puške. Ta gospod se je pač moral zmotiti.«

Poiščejo karto-generalko in študirajo razdalje, ter v kolikem času se da priti od opisanega mesta pod Olševo pa do Icmanika na drugi strani Savinje.

Logar pojasnjuje, pa tudi Jože in tako so s sodnikom naračunali 4—5 ur. »V Icmanci ste bili od sedmih pravite?« — »Še brž prej, kar lahko potrdi Icmanca, Helena Robnik.« — Razprava je prekinjena za takojšen ogled na kraju samem in za zaslišanje priče, ki jo je predlagal Jože, da bi ta ne utegnil kaj obrniti sebi v prid.

Ogleda se udeleže: sodnik s pisarjem in avskultantom, logar in pa Jože.

Vztrajnega sodnika in navzoče vodi logar, od kraja dogodka do vrha Olševe, ki so ga dosegli ob 3. popoldne. Od tu dalje jih brez odmora vodi dokaj spešno Jože do Icmanika, kamor dospejo ob 6. zvečer. Sodnik, ki ni spustil Jože izpred oči, zapriseže gospodinjo, ki pove, da dobro pozna Jožo Podbrežnika, ki je na dan sv. Andreja ob 7. zjutraj prišel z njihove planine, ves lačen v hišo in mu je ona nato dala zajtrk ter je ostal pri njih do pol devetih.

Sodnik se je pozanimal tudi o točnosti hišne ure in se prepričal, da ji ni kaj očitati.

Dokazno postopanje je bilo s tem zaključeno, ker take razdalje ni mogoče tudi v največjem diru preteči prej kakor v pičlih treh urah, osumljenec pa je bil že ob sedmih v Icmanci. S tem je bil alibi nesporno dokazan in Jože Podbrežnik oproščen obtožbe. Logar se je pač zmotil v osebi divjega lovca...

pp. Stane Valentinčič

Fazanja voljera v Varoši

Bosutsko lovišče, ki ga je Lovska sekcija CDJA v Beogradu prevzela s koncem 1949. leta v svoje upravljanje, ima večji del dobre pogoje za fazane. Kučine, Naklo, Djepus, Varoš, Neprečava, Paljevina — boljših terenov si skoro misliti ni mogoče. Tu je mlad gozd, grmovje, tu so polja, je voda in vse je bogato z mikrofavno, ki jo fazan potrebuje. Ti predeli pa za lov na fazane niso ravno ugodni, ker so večinoma goščave, polne gloga in drugega trnja, ki z lovca obleko kar trgajo in mu ovirajo strel. Fazana to ne moti. Motijo ga pa mnoge roparice, ki so glavni razlog, da se fazan doslej ni mogel primerno razmnožiti. Lisice, divje mačke, šoje, srake in pa vsa ostala pisana bratovščina ljubiteljev fazanjih jajc, piščet in odraslih fazanov — neprestano in povsod preži nanje.

Fazan je gotovo ena najlepših in najbolj zaželenih lovskih trofej. Kadar našim lovcem povemo, da smejo streljati tudi fazana, jim srce vzdrhti, lica zažare; pozabljena sta zajček in lisica, oči so napete, ušesa pa komaj čakajo, kdaj zaslišijo tisti, lovcu tako dragi frrrr in ko-ko-ko.

Razumljivo je torej, da je tudi nam iz uprave Lovske sekcije CDJA ena od prvih nalog, da dvignemo stalež fazanov na ustrezno višino za Bosutsko lovišče — na podlagi Navodil za planiranje v lovstvu, to je okrog 6000 fazanov. Sedanji stalež v vsem lovišču pa je le okrog 300 odraslih fazanov, z razmerjem spolov približno 1:1. Najprej je bilo treba v vsem lovišču, zlasti v Varoši, kjer naj bi stala voljera, korenito iztrebiti roparice. Določili smo večje nagrade lovskim čuvajem, nabavili 1000 cianokalijevih kapsul, fosforno emulzijo, ing. Gajić pa je izdelal natrijev fluoracetat, strup za ptice. Pripomniti moramo, da so vsi ti napori dali le skromen uspeh. Res je bila zima brez snega in v Varoši, bodočem revirju voljere, smo pobrali eno samo lisico na cianokalij. Nekaj vab je zmanjkalo brez sledu. Med tem pa je »čika« Stipa, lovski čuvaj v zahodnem delu lovišča, v prvem polletju uničil toliko roparic, da je dobil 10.000 din nagrade.

Zla usoda je doletela nekatere voljere s pojavo rdečega črva (Syngamus trachealis). Zato smo si omislili deset majhnih, premičnih voljer 5×5×2 metra, zaprtih tudi zgoraj. Fazanke in fazane smo dobili iz lovišča v Karadjordjevem. Fazanke so pa žal prišle v voljere šele 28. marca 1951, v vsako kletko po 4 do 5 z enim petelinom. Ker so bile obtolčene in izmučene od lovljenja v mreže in transporta, so si le počasi opomogle in se prilagodile novim, tujim razmeram. Od 42 fazank sta dve poginili zaradi dobljenih poškodb. Petelinčkov je bilo 11, večinoma slabih. Fazani so dobivali mešano hrano, pšenične pleve, koruzo, ječmen, sesekljano meso, deteljo, kasneje tudi vzkaljeni oves. Vsako vrsto hrane so dobivali zase, kajti vsaka vrsta rabi poseben čas za prebavo. Hrana je bila zadostna in upravičeno smo čakali jajc. Potekel je april, toda jajc ni bilo. Šele 10. maja je bilo znešeno prvo jajce, posledica zakasnelega ulova fazanov...

Fazanerija LR Srbije v Rogotu nam je po našem planu prodala 500 jajc.

Naše fazanke so znesle v času od 10. maja do 28. junija 226 jajc, povprečno 5 in ½ jajc na fazanko. Pri iskanju vzrokov za slabo nesenje smo opazili, da so fazanke zelo različno nesle. Iz kletke št. 10, kjer so bile 4 fazanke, smo dobili 55 jajc, medtem ko smo iz kletke št. 2 — s 5 fazankami — dobili le 7 jajc! Taki različki so bili splošen pojav v voljeri. Ostalih 7 kletk — s 4 do 5 fazankami — je dalo: 9, 10, 18, 21, 28, 38 in 40 jajc. Vzroki slabe nosilnosti so domnevno tičali v fazanih samih, ker je bilo najbrž nekaj fazank starih, nekaj slabe konstitucije, slabi pa so bili tudi nekateri petelini in iz iste fazanerije kakor fazanke.

V lovišču Karadjordjevo se namreč že dolgo ne vrši odstrel starih fazank in kri se ne osvežuje.

Nameravali smo po navadnem povprečju iznesenih jajc, da bi spustili fazanke v prostost, kjer bi spletle še po eno gnezdo. Ker pa smo jih mogli izpustiti šele v začetku julija, je bilo prepozno, da bi mogle v naravi ustvariti leglo. Petelinčkov nismo hoteli izpustiti v lovišče zaradi nepravilnega razmerja spolov v korist petelinov, kakor tudi da bi preprečili sorodno parjenje. Prodali smo jih fazaneriji v Rogotu.

Koklje smo nabavljali v okoliških vaseh; med kokljami je bilo nekaj takih, ki niso hotele sedeti in so strle precej jajc. Dobre koklje bomo prihranili za prihodnje leto. Koklje smo prašili z DDT-jem oziroma s Pepelnom, preden smo jih djali na gnezda. Prašili smo jih tudi med valjenjem.

Vsega je bilo nasajenih 700 jajc. Od tega se je izleglo živih, zdravih piščet 344, to je okrog 49 %. Prevelika zguba je nastala: zaradi strtja jajc (od ljudi in kokelj) 6 %, neoplojenih jajc 26 %, zamrtja plodu 13 %, pogina po izvaljenju 3 %, izgub iz raznih vzrokov 3 %.

Strta jajca je v glavnem pripisati nemirnim in slabim kokljam, kakor tudi nepraktičnim valilnicam. Koklje je treba vedno prej preizkusiti na fazanjih jajcih (naravnih ali umetnih) ali pa na malih kokošjih, podobnih fazanjim. Koklja namreč, ki je dobro prestala preizkušnjo na kokošjih jajcih, je fazanja drugega za drugim prekljuvala. Valilnice so prikladnejše one, v katere se koklja devlje od strani, od onih, v katere se posaja od zgoraj.

Neoplojena jajca gredo predvsem na rovaš slabih petelinov.

Vzrok visokemu odstotku zamrtih embrionov je, mislim, treba iskati v sorodstveni paritvi.

Tisti 3 % fazančkov, ki so poginili takoj po izvalitvi, niso mogli stati in so neprestano padali na eno in isto stran. Naš fazanerist je mnenja, da jajca pred nasaditvijo niso bila vsakodnevno obračana, pa se je plod pomaknil preveč k steni lupine, kjer tisti del ni imel prostora za normalen razvoj.

Rdeči črv se v naši voljeri ni pojavil. Ni bilo niti drugih kužnih bolezni. Nekaj časa so kebčke napadale uši, kar pa smo odpravili z DDT-jem. Vendar je precej piščet poginilo. Brez tega sicer ne gre, vendar so izgube v naši voljeri prevelike; najbrž posledica subjektivnih faktorjev.

Po 14 dneh starosti je pišče izven neposredne nevarnosti. Do tedaj jih je iz raznih vzrokov poginilo 87, to je okrog 25 % vseh izleženih kebčkov. Vzroki so: lisice in divje mačke (13 piščet), močan veter, uši, a največ — kar se sliši dokaj neverjetno — pomanjkanje primerne hrane. Zaradi pomanjkanja mravljinčnih jajčec (bub) je poginilo od 124 julijskega legla 34 kebčkov, kar je skoraj ena tretjina. Kako važna in v prvih tednih življenja neobhodna hrana za fazančke so mravljinčja jajčka, nam govori tale primer. V bližini zaboja z mravljami je bilo gnezdo z 9 kebčki iz prvega legla. Odkrili so ta zaboj in jedli mraljinčja jajčeca po mili volji, zaradi česar so po 6 tednih izgledali za 14 dni starejši od svojih vrstnikov. Razlika v velikosti je bila vsakemu vidna! Moram reči, da pri osnutku voljere niso pozabili na mravljinčja jajčeca. Nasprotno, vsi lovski čuvaji so imeli nalogo iskati mravljišča in o tem obveščevati fazanerista. Tega pa niso storili; fazanerist je pasivno čakal, kontrola je bila nezadostna in tako so nekaj dni stari fazančki ostali brez mravljinčjih jajc. Vrhu tega je bilo ravno v tistih dneh hladno vreme — ne glede na to, da je bilo celo leglo zamujeno — in tako je od 19. do 26. julija poginilo dnevno 3 do 7 fazančkov.

Rezultat letošnje fazanje voljere v Varoši je torej od 700 jajc, izvaljenih in izpuščenih v lovišče, 257 kebčkov. Verjetno jih bo še kaj poginilo. Doseženi odstotek (36 %) kebčkov je gotovo prenizek! Toda to je bil prvi poskus, začetek. Vsaka šola nekaj stane in upamo, da je bila to šolnina za bodoče uspehe.

Fazane je treba djati v voljere najpozneje v začetku februarja (zaradi negotovih snežnih razmer v Sremu jih bomo lovili že ob prvem snegu), tako da bodo fazanke zgodaj nesle in bodo legla zgodnja. Na ta način bomo lahko zgodaj izpustili fazanke na prosto, kjer bodo mogle vzgojiti še po eno leglo.

Fazanji petelini za voljero morajo biti lepi in močni, a fazanke mlade; peteline je treba nabaviti iz drugih lovišč; za mlade fazančke je treba pravočasno zagotoviti dovolj mravljinčjih jajčec.

Pozimi in spomladi je treba sistematično in intenzivno pokončevati roparice, zlasti v revirju bodoče voljere.

Izkušnje smo torej precej drago plačali, a tale kritična analiza naj pomaga onim, ki nameravajo začeti z voljero. Brez dvoma je, da je voljera najuspešnejši način, da se fazan, najlepša ptica naših polj in gozdov, hitro razmnoži. To naj bo težnja vseh lovišč, ki imajo možnosti za gojitev fazanov, in pa volja za moderno lovsko gospodarstvo, pot, po kateri mora hoditi tudi naše lovstvo.

Dr. Fran Mišič

Jazbec

Zamišljenega ponočnjaka, čemernega samotarja in puščavnika, ščetinastega jazbeca podnevi le redkokdaj srečaš v gozdu. Dan rajši prespi od ranega jutra do poznega večera v svoji jazbini, v temnem podzemskem rovu, v kotlinasti jami in luknji, ki je temna ko črna noč in ki je ne razjasnijo nikdar nobeni sončni žarki. Naravoslovci ga prištevajo h kunam, vendar pa nima prav nič one prikupljive živahnosti, strasti, bistrosti in ljubkosti, ki tako zelo odlikujejo njegove najbližje sorodnike, kuno zlatico in belico, podlasico, dihurja ali vidro. Morebiti je vse te lepe lastnosti zgubil šele s časom in je postal naposled nedružaben čudak, ponočni postopač in tatinski lovec v lepo urejenem lovišču.

Vkljub temu pa je v prvih tednih svojega življenja, ko mu marca in aprila posijejo pred brlog zvezde in luna, kaj gibčen in razposajen. Tedaj se mladi ljubki jazbečki kaj radi še v jutranjem soncu poigravajo pred očiščenim vhodom v rov, se valjajo, postavljajo, objemajo, pretepajo in love, da je za opazovalca velik užitek. Za njihovo mater, čemerno in sitno jazbico je to celo nadloga, da jih, če ne ubogajo, kaj neprijazno in nematerinsko suje ali celo obdeluje s svojimi copatami. Enako zanimivo je, ko pozneje starka uvaja neuke in nevedne mladiče v skrivnosti nočnega tatinsko-lovskega življenja. V njenem pedagoškem prizadevanju se jasno kaže nežna ljubezen in brezobzirna strogost.

Prednost jazbeca pred vsemi našimi živalmi je v tem, da pri hrani ni prav nič izbirčen, da sta njegovo zobovje in njegov želodec primerna za uživanje vsake hrane, rastlinske, mesne, tople, mrzle, sveže, pa tudi stare smrdljive mrhovine. Pri tem je neskončno požrešen ter požre vse, kar najde na svojih nočnih pohodih. Velik hlastavec, požeruh in grabežljivec po pravici spada med zveri, četudi je pri izkopavanju raznih korenov, korenin in koreninic nedolžen rastlinojedec in s pobiranjem žuželk, ličink, črvov in polžev koristen žužkojedec. Vendar je bolj škodljiv ko koristen, kadar krade v jeseni v vinski gorici grozdje in sadje, v gozdu lešnike in druge gozdne sadeže, na njivi pa lečo, oves in koruzo. Njegov

jedilni list je vedno zelo obsežen. Tudi pozimi ni tako boren, da bi zaslužil usmiljenje in da bi zaradi pomanjkanja hrane moral iti pozimi brezpogojno spat. Zime v svojem mehko in toplo nastlanem podzemnem kotičku ne prespi v trdnem, smrti podobnem spanju, kakor polhi. Lenuh in poženuh samo dremlje kakor medved, ter hodi gledat pred rov, ali je zunaj že postalo toplo, pa tudi zato, da dobi kaj za pod zob, ali da se iztrebi, ker je jako občutljiv za snago v svojem ležišču. Ni menda res, da bi ga lisica pregnala iz brloga s tem, da mu ga zasmradi. Res pa je, da ima jazbec izven svojega brloga stalno, v ta namen izkopano stranišče, jamico, iz katere poženuh pozneje pobira črve iz lastnih iztrebkov.

Pozimi si zna izpod snega izkopati mravljišče. Razkoplje ga od spodaj navzgor, da pride, kakor veliki petelin, do onemoglih mravelj in njihovih bub. V zgodnji pomladi je ta ropar kakor lisica, nevaren mlademu zajčjemu zarodu, pozneje celo srnjim mladičem. Nobeno ptičje gnezdo na tleh ali pri tleh mi varno pred njim, kakor tudi ne mišji rod. Zato mu ljudje in zlasti lovec vračajo milo za drago s puško, pastjo, kleščami, s kolom in s psi. Preganjajo ga pa tudi zaradi njegove masti, mesa in kože. Le gozdar ga rad vidi v gozdu, kjer pobira in lovi miši in drugo škodljivo golazen. Tudi pameten kmetovalec ga ne bo preganjal prehudo, četudi mu tu pa tam krade v koruzišču, na trsu, na sadju ali celo v kurniku. Opazovalec narave pa je vesel, če ga sreča ob jutranjem svitanju ali v mesečni noči, ko počasi in brez strahu prišepa ta flegmatik na bližnji travnik na gostijo. Koroška narodna pravi o jazbecu in dečvi:

Na onem kraju grabenča
vidim en'ga jazbeca.
Jazbec mora streljan bit,
dečva mora moja bit ...

Mrhovišče v Pečkah nad Sotesko ob Krki, narejeno 1930. Koča požgana po okupatorju (Foto ing. F. S.)

Po Afriki

Anton S. Pirc

Noč

Pozno popoldne je, mrak se bliža. V globoki soteski, pod večstoletnimi orjaki so zaplapolali ognji. Neko tiho šumenje gre čez zemljo kot da je življenje nanovo zadihalo po morečem tropskem dnevu. Nenaravna napetost je popustila, izmučena, utrujena se pripravlja narava k spanju. Borba vsega živega proti preobilju svetlobe, proti uničujoči sili tropskega sonca se bliža koncu in noč bo naravi podarila nove moči, da bo jutri mogla na novo biti kos in se boriti proti onemu, ki daje življenje in ki ga v svoji preveliki radodarnosti tudi uniči.

Dan za dnevom se odigrava nad afriško stepo ena in ista veličastna igra. Iz blagodejnih, poživljajočih rok tropske noči se rodi dan, ki ga življenje pozdravlja z neizmernim veseljem. Toda mladi dan raste, njegova moč se stopnjuje od ure do ure in kmalu naraste do ogromnega velikana, objame vse stvarstvo in zavlada nad njim s svojo neukrotljivo silo. Že je dosegel višek svoje moči, posrkal sokove in izsušil mozeg v kosteh, takrat pa se prelomi njega vsemogočnost in v naravi se budi rahlo upanje, da življenja še ne bo konec. Večer se bliža, živčevje in ožilje oživi in v nočnih urah bo nabralo toliko moči, da bo vsemogočnemu soncu z uspehom kljubovalo dolge, vroče ure prihodnjega dne.

Nad brezkončno stepo se vzpenja firmament, temen, toda poln upanja za vsako živo bitje, ki je pretrpelo žar prejšnjega dne. Zvezde so prižgale svoje lučke, gozdovi širijo svoj balzamičen vonj in reka šumlja skrivnostno, ko da bi hotela v tihem šepetu povedati, kaj vse je videla na poti skozi žarečo stepo in neprehodne džungle, slike stalne spremembe, večnega nastajanja in umiranja...

Življenje je borba vseh proti vsem, je tragedija brez konca. V sleherni noči stepa popije potoke krvi, v divjem smrtnem boju se ustavi dih brezštevilih bitij. Vse to pokriva noč z nežno tenčico. Le tu in tam bolesten, zadnji krik in — življenje gre naprej, kakor je teklo pred tisoči in milijoni let.

Velikanske črede pisanih zeber se pode v neukrotljivi življenjski radosti po neizmernih ravninah, deset tisoč antilop se pase v srebrni luči zvezd, resno trga dolgovrata žirafa, spomenik iz pradobe, listje z akacij, dokler se naenkrat v smrtnem strahu črede ne razprše, ko je lev izbral in pobil svojo žrtev.

V tej noči hlastne po antilopinem mladiču, ki je s strahom prišel, da se odžeja, iz globine reke žrelo krokodila. Niti krika ni slišati, samo voda je zašumela, veriga mehurjev prikipi iz dna in vse je končano. Nobenega znamenja ni ostalo na mestu, kjer je krokodil uplenil gazelo. V tej noči se požene piton bliskovito iz kupa skalovja in objame s smrtonosnimi obroči telo gazele.

V tej noči porine samec nosoroga tekmecu svoj rog med rebra, da si pribori samico svoje strasti, divji bivol premaga svojega sovražnika in sabljasta antilopa bojuje uspešen boj s svojim protivnikom.

V tej noči, polni zmot in uničeja, gre celo kralj živali nad osla, ki mu ga je lovec že pred dnevi nastavil v grmovju, in prejme smrt iz puške skritega lovca. V tej noči pohodi besen slon samotar nedolžnega zamorca, ki se je s polnim loncem divjega medu vračal iz gozdov, siromašno zamorko pa slučajno pogazi povodni konj, ko je šla po vodo k reki. In v tej noči zadene strupena puščica domačina, tekmeca v ljubezni.

V zraku, vodi in na zemlji se bore največja in najmanjša bitja drugo proti drugemu, bore za obstanek.

In čez to strašno tragedijo, ki se od davnine ponavlja, je zagrnila noč svoj pajčolan. Samo zvezde gledajo z višine hladno in brez usmiljenja na trpečo zemljo, njen vzdih nosi veter dalje in dalje, in kamor koli pride, povsod vzdihovanje in bol.

To je pesem tropske noči, vedno enake, krvave. Toda ta noč osvežuje, daje nove sile, nov polet za borbo prihodnjega dne in — noči.

Okrog ognja sede lovci. Žerjavico so razgrnili in črnci obračajo sočne kose polpečenega mesa na ražnju. Pipo so prižgali in beseda je rodila besedo. Spomini iz doživetij v sončni stepi, temni džungli prihajajo na dan in ko so povečerjali in zalogaj zalili, prične stari Barker:

Leto za letom mi levi delajo pri mojih čredah škodo. Ampak leva sem doslej še vedno dobil. Navadno po velikem deževju polovim večji del nevarnih roparic v okolici moje pastirske farme. Čez trideset leopardov in pet levov sem doslej ujel v železne pasti. Nekoč se je ujel kapitalen lev samec takoj, ko sem nastavil past in se nisem oddaljil več ko sto korakov. Lev je strahovito rjul in besnel. Nobeden od petih črnih lovcev, ki so bili z menoj, se ni upal vrniti, da pokončamo zver. Medtem je padla temna oblačna noč in zdelo se mi je prenevarno, da bi sam šel nad razdraženo zver. Zato sem se odločil, da počakam do drugega jutra. Zgodi se namreč, da se taka zver ujame samo za eno šapo ali celo samo za en krempelj in v tem primeru je še zmeraj v stanu, napraviti kljub težki pasti neverjetne skoke. V temni noči se pri bližanju lovca potuhne in ga naskoči, ko se ta najmanj nadeja. Ko se je zjutraj zdanilo, sem šel k pasti in leva ustrelil. Odpeljali smo ga k farmi, da ga odero, jaz pa sem past znova nastavil. Ob desetih se je ujela levinja. Tak primer je sicer redek, ker je lev vendar le precej oprezen.

Prejšnja leta so postali v teh krajih sloni zelo neprijetni. Ker so delali na kulturah ogromno škodo, je oblast dovolila odstrel. Sloni so kmalu uvideli, da postaja zanje nevarno in so se odselili v sosedne gozdne predele.

Zato pa se farmarji v zadnjih letih zelo pritožujejo nad zebrami, ki imajo že petnajst let lovopust. Te lepe živali so se med tem časom tako razmnožile, da se pojavljajo v čredah do tisoč kosov. Posebno v vročem poletnem času taka čreda z lahkoto poruši vsako ograjo in lahko si predstavite, kakšno škodo naredi na žitu, koruzi ali celo na tobačnih nasadih. V takem primeru jih spoditi, pomeni uničiti cel kvadratni kilometer polja, ker ne najdejo ozkega izhoda in vse pomandrajo. Tako stvar doživljajo farmarji zelo pogosto in če v samoobrambi pobijejo kako zebro, jih oblast kaznuje. Ko bi se zebre vsaj dale ukrotiti. Saj so že delali take poskuse in včasih tudi uspevajo, ampak zebra je po značaju prešibka in ostane vse življenje zahrbtna.

Nosorogi so se prej držali v odprti stepi, zdaj pa se raje pasejo v gozdovih, kjer je sočne kisle trave dovolj.

Žirafe so vladni lovci postrelili do zadnje, ko so hoteli ustvariti neko nevtralno cono, da se ne bi širila govejа kuga, ki je zahtevala ogromne žrtve na goveji živini. Dokazali so, da ravno žirafa na svojih velikih pohodih v prvi vrsti razširja govejo kugo. Seveda oboli tudi bivol in vse vrste antilop od te katastrofalne bolezni in včasih je te divjadi kar na kupe ležalo po stepi. V tistem času so se hijene neverjetno razmnožile, ravno tako jastrebi mrharji. In to je bilo dobro, ker so hitro pospravljali mrhovino.

Ognji dogorevajo, jutri je dogovorjen večji pohod tja do ledene reke. Črnci so medtem nanosili cele kupe dračja, s katerim bodo do jutra hranili ogenj. In kmalu drema taborišče razen enega črnca, ki pri ognju sedi in si polglasno poje pesmi svojega plemena.

KOLEDAR

kinoloških prireditev v letu 1952

Datum prireditve	Prireditelj	Vrsta prireditve	Kraj	Sodniki, predavatelji ozir. vodje
		I. Skupina za nelovske in službene pse:		
10. jan. 1952	Klub Ljubiteljev športnih psov v Ljubljani	Predavanje o kinologiji	Ljubljana	Peter Confidenti
24. jan. 1952	"	"	Ljubljana	Teodor Drenig
3. febr. 1952	"	Tečaj lavinskih psov	Krnica	Klub ljubiteljev športnih psov
21. febr. 1952	"	Predavanje o kinologiji	Ljubljana	Janja Bulc
6. marca 1952	"	"	Ljubljana	Ivan Klemenčič
20. marca 1952	"	"	Ljubljana	Peter Confidenti
marec 1952	"	Produkcija lavinskih psov	Pod Storžičem	Klub ljubiteljev športnih psov
april 1952	"	Dresurni tečaj	Ljubljana	Klub ljubiteljev športnih psov
maj 1952	"	"	Ljubljana	Klub ljubiteljev športnih psov
junij 1952	"	"	Ljubljana	Klub ljubiteljev športnih psov
6. julija 1952	"	Zaključek tečaja in produkcija predavanje	Ljubljana	Klub ljubiteljev športnih psov
7. in 8. sept. 1952	"	Izredna razstava ob 30-letnici Kluba, nastop službenih psov	Ljubljana	v okviru II. republiške razstave psov v Ljubljani
8. nov. 1952	"	Proslava 30-letnice Kluba	Ljubljana	Klub ljubiteljev športnih psov
14. nov. 1952	"	Predavanje o kinologiji	Ljubljana	Predavatelj še ni določen
28. nov. 1952	"	"	Ljubljana	"
7. dec. 1952	"	"	Ljubljana	"

Datum prireditve	Prireditelj	Vrsta prireditve	Kraj	Sodniki, predavatelji ozir. vodje
		II. Skupina za lovske pse:		
6. aprila 1952	Podružnica KUS Murska Sobota	Pomladanska vzrejna tekma ptičarjev	Murska Sobota	Jože Škofic
6. aprila 1952	Društvo Ljubiteljev ptičarjev	Pomladanska vzrejna tekma ptičarjev	Ljutomer	Dragotin Klobučar
19. in 20. apr. 1952	Društvo Ljubiteljev ptičarjev	Pomladanska in pomladanska vzrejna tekma ptičarjev	Ljubljana	Bogdan Sežun, Ljuban Zadnik, Julij Koder, Jože Škofic
20. aprila 1952	Klub ljubiteljev jazbečarjev in terijerjev	Vzrejna tekma jazbečarjev in terijerjev	Maribor	Bruno Stare, Teodor Drenig, vodja tekme Ivan Caf
11. maja 1952	Klub ljubiteljev jazbečarjev in terijerjev	Vzrejna tekma jazbečarjev in terijerjev	Ljubljana	Otmar Cvirn, Mirko Konrad, vodja tekme Avgust Hribar
7. in 8. sept. 1952	KUS Ljubljana	II. republiška razstava psov vseh pasem mednarodnega značaja	Ljubljana	Sodniki še niso določeni
14. sept. 1952	Podružnica KUS Murska Sobota	Jesenska vzrejna in poljska tekma ptičarjev	Murska Sobota	Ljuban Zadnik, Julij Koder
21. sept. 1952	Klub ljubiteliev jazbečarjev in terijerjev	Uporabnostna tekma jazbečarjev in terijerjev	Ljubljana	Otmar Cvirn in Mirko Konrad, vodja tekme Avgust Hribar
21. sept. 1952	Društvo ljubiteljev ptičarjev	Jesenska vzrejna in poljska tekma ptičarjev	Ljutomer	Jože Škofic
5. okt. 1952	Klub ljubiteljev jazbečarjev in terijerjev	Uporabnostna tekma jazbečarjev in terijerjev	Maribor	Bruno Stare, Teodor Drenig, vodja tekme Ivan Caf
5. okt. 1952	Društvo ljubiteljev ptičarjev	Jesenska vzrejna in širša poljska tekma ptičarjev	Ljubljana	Ljuban Zadnik, Julij Koder, Jože Škofic
12. okt. 1952	Društvo ljubiteljev ptičarjev	Uporabnostna tekma španijelov	Ljubljana	Bogdan Sežun in Jože Škofic

Datum prireditve	Prireditelj	Vrsta prireditve	Kraj prireditve	Sodniki, predavatelji ozir. vodje
november 1952	Klub ljubiteljev jazbečarjev in terijerjev	Predavanje o lovski kinologiji	Ljubljana	Predavatelj še ni določen
23. nov. do 30. nov. 1952	Klub za goniče	Vse vrste tekme goničev	Cerknica	Dr. Ivan Lovrenčič, Janez Zupan, Adolf Ivanc, Jože Kristen, Milan Babšek, France Zupančič, Jože Pušavec, Slavko Kovač, Franc Strunjak, Dr. Janko Lavrič, Janez Lavrič

Ljubljana, dne 30. januarja 1952.

T. č. tajnik:
Julij Koder.

T. č. podpredsednik: v. z.
Janez Zupan.

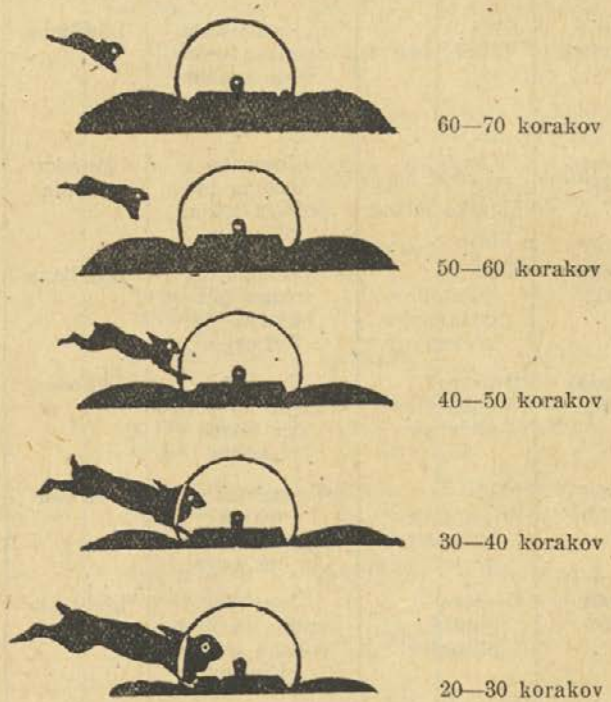

Strel na bežečega zajca.
Potreben prehit (preddrža)

Predpust

O vabah s cianvodikovimi ampulami

Cianvodik je eden najmočnejših strupov, kar jih poznamo. Brž ko pride zadostna množina strupa v krvni obtok, prestane dihanje, človek ali žival se zaduši. Za človeka, ki tehta na primer 70 kg, zadostuje 0,05 g strupa, za volka, ki je približno polovico lažji, že 0,025 g, za lisico in manjšo zverjad pa še manj. Kako močan strup je že samo v eni ampuli, najbolje dokazuje nesrečen primer v letošnji zimi. Okoli 300 kg težak medved je pregriznil in požrl ampulo z 2 cm^3 cianvodika, ki je bila nastavljena volku. Ostal je v razdalji nekoliko korakov mrtev. Znani so tudi primeri zastrupitve ljudi in otrok, ki so po nesreči dobili cianvodik v usta in v nos. Oni, ki so dobili nekaj kapljic v usta, so umrli takoj, nekateri, ki so le vdihnili manjše količine, pa so še ozdraveli. (Najboljše zdravilo je neprekuhano, torej sveže pomolženo mleko in pa umetno dihanje ali sladkor.

Pri nastavljanju vabe s cianvodikovimi ampulami moramo upoštevati v glavnem štiri pravila:

1. Upoštevajmo način življenja in način jemanja hrane živali, katero lovimo in temu primerno priredimo vabo.

2. Vabo pripravimo tako, da jo mora žival pregrizniti ali zdrobiti ter da dobi čimveč strupa na jezik ali v gobec. Le v primerih, ko se vsaj del vsebine ampule pocedi v gobec, bo žival obležala na mestu ali v najbližji okolici.

3. Pri pripravi vabe pazi na sebe in na zdravje drugih. Vsako zdrobljeno ampulo zažgi (cianvodik hitro zagori). Pripravljaj vabo vedno na prostem in se postavi tako, da ti piha veter s strani. Ampule hrani tako, da ne pridejo nepoklicanim v roke, nikdar pa ne v prostoru, kjer bivajo ljudje!

4. Vodimo natančno evidenco o položenih ampulah in poberimo vse, ko smo nehali zastrupljati!

Najstrašnejša zver pri nas je volk. Uničuje zaščiteno divjad v taki meri, da lovske revirje izprazni. Volk išče hrano z vohanjem po tleh. Ko najde sled živali, ji sledi. Zanimajo ga pa tudi iztrebki, posebno urin drugih volkov. Tam se gotovo ustavi in povoha. Zato so ti kraji idealen prostor za polaganje vabe. Nekateri volkovi se izogibajo velike mrhovine, posebno ako je okoli nje več sledov ljudi, drugi so zopet manj oprezni. Kjer so navajeni, da jo najdejo večkrat tudi v poletju, jo prav hitro pospravijo. Zato ni univerzalnega načina, po katerem bi lahko nastavljali vabo povsod z enakim uspehom; iznajdljivost lovca odloča o uspehu.

V Sloveniji jemljejo volkovi najraje manjše kose mesa, loja ali manjšo mrhovino, najbrž zaradi tega, ker tudi v poletju ne dobe

velike mrhovine. Izkazalo se je, da je najbolje nastaviti več manjših kosov. Kjer je mogoče, vržemo daleč naokoli manjše kose mesa brez ampul, da privabimo s tem čimveč živali skupaj. Živali bodo pobirale te neškodljive vabe in bodo zavoljo nevoščljivosti postale neoprezne, ko pridejo do kosov, v katerih je strup. Kjer so tropi manjši, nastavljamo na stečinah in tudi tu več kosov naenkrat.

Vseh načinov pripravljanja vab ni mogoče popisati. Dajemo le nekoliko nasvetov, ki pa niso edino pravilo!

Da dobi žival sigurneje zadostno množino tekočega strupa v gobec, uporabljajmo dve ali več ampul v eni vabi. Vzemimo na primer dve ampuli in jih zvežimo s tanko vrvico, močno nitko ali žico, kakor kaže skica:

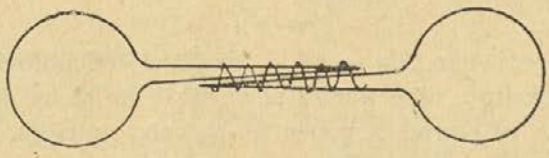

V majhni posodi stopimo in zmešamo loj, nekaj ocvirkov in masti, ker je sam loj pretrd. Ko se je masa toliko shladila, da ni več vroča, vendar še toliko gorka, da se da mazati, obložimo z njo obe ampuli, tako da gleda del kroglice iz te mase.

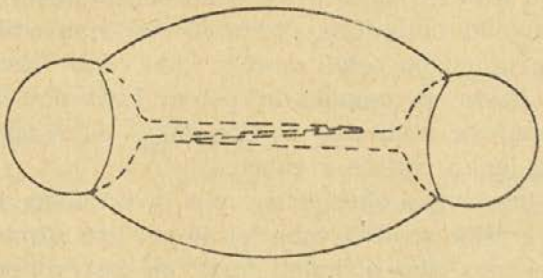

Ko je vse popolnoma obloženo, premažemo še steklo s to mešanico loja in masti, da se steklo ne sveti. Tako dobimo vabo, ki bo dolga okoli 7 cm. Pred polagajnem je dobro, da jo pomočimo v gnojnico ali malo pomažemo z živinskim govnom, da odstranimo duh po človeku.

Mazanje tople maže na ampulo pa je nevarno, ker se ampula rada razleti. V tem primeru zadržimo dih in se odstranimo in ne nosimo rok k nosu ali ustom.

Zato je priporočljivejši drugi način: Iz zmesi loja, masti, ocvirkov in podobnega zgnetemo vabo v obliki velikega gosjega jajca (dolžine okoli 10 cm). V notranjost vložimo lahko tudi manjšo kost. Ko je vaba gotova, potisnemo vanjo več ampul in jih namažemo z mastjo in lojem, kakor kaže skica:

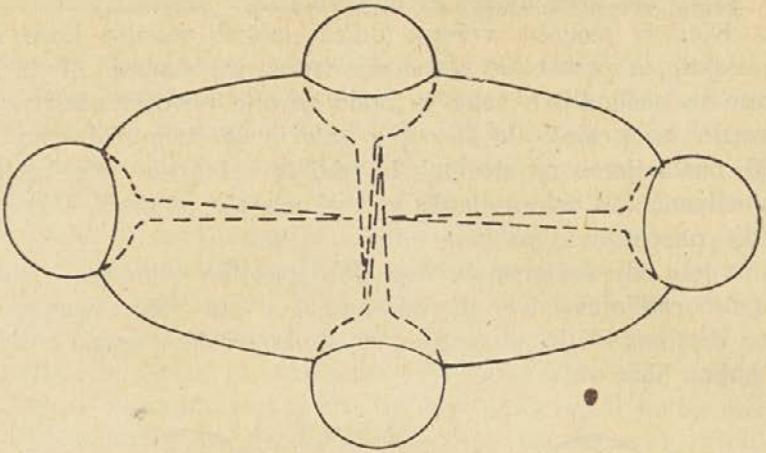

Važno je pri tem, da gledajo kroglice čez polovico iz mase, torej da niso skrite v njej, ker bi sicer žival, ko stisne kos in zdrobi ampulo, dobila le smrad v gobec in bi vabo spustila, največji del strupa pa bi ostal v masti. Če pa so ampule zunaj, je velika verjetnost, da bo vsaj ena pocedila strup v gobec in žival bo mrtva na mestu. Tudi je malo verjetnosti, da bi pogoltnila vabo z več ampulami, a se pri tem ne bi zdrobili vsaj ena ali dve.

Ako vstavljamo ampule v mesu, moramo upoštevati, da se meso pri zmrzovanju krči in lahko pri tem zdrobi ampulo. Pri tem je pa glavno, da ampulo namestimo tako, da bo cianvodik pritekel iz mesa v gobec in ne bo ostal zaprt v vabi. Zato izrežimo v mesu večjo luknjo, kakor je ampula in potem kožo nad ampulo rahlo zvlečemo skupaj in sešijemo, vendar tako, da ostane cianvodiku prosta pot, da lahko priteče v gobec.

Nekateri lovci vabo obesijo na veje in podobno, tako da mora volk v skoku kvišku zgrabiti vabo ter jo pri tem zdrobi. Popolnoma napačno pa bi bilo, ako bi hoteli loviti na zastrupljeno žival, tako da bi na primer zastrupili psa in potem vrgli mrhovino kot vabo. Zver bo to vabo brez škode požrla, ker se strup kmalu porazgubi in meso je užitno. Ako bi pa tako meso prekuhali ali prepekli, bi ga lahko uživali tudi ljudje.

Navadeno naj bo le vzpodbuda lovcem, da iščejo še druge načine nastavljanja strupa in da nam kolikor mogoče natančno poročajo o vsakem primeru, kako so postopali in s kakšnim uspehom. Iz popisa neuspehov bomo poskusili ugotoviti vzroke, uspešne načine pa bomo sporočili ostalim lovcem, da čimprej ugonobimo tega nevarnega škodljivca naše divjadi in domačih živali.

Lovska zadruga z o. j. — J. B.

Namesto jazbeca — prašiča. Že v časopisju smo čitali, da so se v juniju leta 1951 pojavili divji prašiči v Paškem Kozjaku pri Velenju. Spominjamo se prejšnjih časov pred 1938, ko so se pojavili le posamezni prašiči, pa še ti le v hudi zimi. Prišli so preko zamrznjene Save in Drave. Letos pa so prišli kar sredi poletja in se držali v Kozjaku in okolici. Za glavni lož so si izbrali hrib Radojč, ki je del revirja Velenje. Od tu so hodili ponoči na njive ter delali znatno škodo.

Lov na to zverino v poletnem času je težaven in mogoč le tako, kakor je lovil lovec H. H. stanuje v neposredni bližini hriba Radojča in je tudi že opazil škodo na svoji njivi in osumil jazbeca. Šel je na čakanje — seveda s puško — na rob oškodovane njive. Postalo je že mračno, ura je šla na poldeveto.

Kar zasliši iz bližnjega gozda, kakor da bi tekel voz po cesti. Zato se je, prej ležeč, dvignil na kolena. Naravnost proti njemu se je bližal ta voz, ki se je spremenil v divje prašiče. Lovcu so privzdignili lasje klobuk kakor v pozdrav. Vendar se mož zbere ter na pičlih 6 m užge po prvem. Strel pa ni razpodil prašičev, ampak je napodil moža samega na najbližnji hrast. Z varne višine je opazoval divje šarjenje in hrkanje prašičev pod hrastom. Ker se po preteku pol ure prašiči še vedno niso umaknili, se je zbal, da bo predstava trajala vso noč in on samcat gledalec na zračni galeriji. Začel je krepko klicati na pomoč. Zaslišala ga je ljuba žena in mu šla hrabro na pomoč. Med potjo je srečala bežeče prašiče, ki so tudi njo pognali na drevo. Njen klic je privabil očeta, ki je pritekel bos s sekiro v roki. Prašičev pa ni bilo več in vsi trije so se vrnili v hišo. Lovec H. je najprej menjal perilo, potem pa vso noč nemirno bdel v premišljevanju o obstreljenem črnuhu, če ga bo našel. Šele drugi dan popoldne ga je našla zopet žena nedaleč od nastrela. Okrog 50 kg težak pujsek je bil odškodnina za strah.

H. je pripovedoval, da je videl pod hrastom še tri večje renčavce, v bližnji detelji pa, da se je kar mešalo. Mogoče, da se je pa tedaj mešalo le nekje na hrastu.

Vsem je pa priporočil, naj na jazbeca ne hodijo le z enim nabojem.

Stanko Mlinar, Velenje.

»Snežnik in njegova jelenjad«. Pod tem naslovom je zadnja številka »Lovca« (štev. 11—12, 1951) prinesla članek lovskega tovariša K. B. hvalevredne namere. Članek reproducira in glosira objavo avstrijskega lista za lovstvo »Anblick« iz Gradca glede razprave bivšega uslužbenca snežniške graščine K. Hubra o jelenjadi na notranjskem Snežniku. Gotovo je predmet za nas kot dediče te jelenjadi prezanimiv in vsekakor znanstvene vrednosti, v kolikor so podatki avtentični. Čim bližje izviru, tem avtentičnejši bodo. Zato podajam sledeče:

Identične in še natančnejše podatke o snežniški jelenjadi moremo črpati v razpravi »Jeleni na snežniški graščini«, ki jo je objavljal v dolgih člankih naš »Lovec« že v letniku 1912, štev. 2, 3 in 4.

Tam jih je očividno črpal tudi K. Huber, ko jih je objavljal v »Anblicku«, kajti podatki in njihova sistematika so istovetni, članek pa presenetljivo začenja celo z istim besedilom: V začetku 19. stoletja je bila na Snežniku... itd. Ne more biti dvoma, da je Hubrov članek posnet po našem »Lovcu« iz leta 1912 ali pa vsaj po konceptu, ki je ostal v arhivu graščine Snežnik. Pravilno bi bilo, da bi bil v »Anblicku« naveden izvor in potem tudi jasno, da je naša lovska tradicija in znanost že izven povojev, ne pa narobe, kakor izgleda sedaj, ko dobivamo lekcije iz tujine in po krivici.

Poklukar

Kako so svojčas na Planšakovem uplenili orjaškega medveda. Planšakovo je bila velika kmetija, visoko na Pohorju. Merila je 216 oralov ali 122 hektarjev arondiranega zemljišča, večinoma gozda. Vmes je bilo dosti njiv in travnikov v položnih legah. Imela je lastno lovišče. Razen koruze in pšenice je uspevala vsa poljščina. Ob primernem gnojenju posebno jarina (jara rž). Ozimno rž je navadno vzela dolga zima z debelim snegom. To kmetijo je dal praded mojemu dedu in ta mojemu očetu. Toliko v pojasnilo.

Naša povest se nanaša na tiste davne čase, ko so se po obsežnih pohorskih gozdovih sprehajali medvedi in delali kmetom po njivah in hruškah obilo škode. Takratni gospodar je imel na veliki njivi posejan oves, ki v tej višini zori šele konec septembra, tako da ga malokdaj žanjejo pred pričetkom oktobra. Prvi sneg ga često dobi v kapah. Ta njiva je ležala najbolj oddaljena nizdol od hiše in obdana na spodnji in zahodni strani od gozda. Ko je začel oves zoreti, je hodil nanj orjaški medved in delal ogromno škodo, ker je več povaljal ko požrl.

Ta medved je imel svoj brlog v hosti pod njivo v strmih pečinah. Ta brlog sem si kot dijak ogledal. Bil je prostoren, da se je po štirih lahko prišlo vanj. Vhod je medved razširil, tako da je odstranil in zdeval kamenje na stran, kar se je dobro videlo. Človeška roka menda tega tukaj ni delala. Vhod je bil od kraja raven, pa se je kmalu nagnil navpično nizdol. Pozneje se za brlog nisem več zanimal.

Ko je takratni naš prednik opazil, da mu hodi medved v oves, je bil ves zbegan in si ni vedel pomagati. Tožil je krojaču, ki je bil pri njem v šteri. Mlad korajžni mož svetuje kmetu, da bi šla oba čakat medveda. Zmenila sta se, si škodo ogledala in napravila načrt, kako bosta medveda pokončala. Kmet bo ob njivi, kjer je medved navadno začel s svojim delom, splezal na češnjo, krojač pa na hruško pod robom njive. Doma sta skrbno nabasala vsak svojo puško in ko je polna luna vzšla, sta šla čakat. Ženi nista šli spat, ampak na pomolu na spodnji strani hiše poslušali, kaj pride. Kmalu pride medved, gre po odoru njive, se vsede obrnjen nizdol po njivi, se zapelje po zadnjici, s šapami pa grabi latje in smuka zrnje. Tako je drsal nizdol v bližino češnje, kjer ga kmet vzame na muho in upali po njem. Po strelu jo medved ubere po njivi navzdol proti hruški. Krojač misleč, da gre medved nadenj, ustreli proti medvedu, ne da bi ga zadel. Zdaj res opazi medved svojega sovražnika, skoči k hruški in jo začne z vso močjo majati in tresti.

Ženski na pomolu sta slišali oba strela in potem nepretrgan krič krojača. Kmet priteče na vso sapo domov in s strahom pripoveduje, kaj se je zgodilo. Krojač je kričal kar naprej. Neutolažljiva krojačeva žena je hotela sama možu na pomoč. Krojačevo kričanje je čez čas utihnilo. Vsi so bili prepričani, da je medved krojača raztrgal. Vsi trije so željno pričakovali dneva, da pogledajo za ubogim krojačem.

Kmet je zopet skrbno nabil puško in vsi trije se napotijo k hruški.

Kaj najdejo? Krojača zapazijo še na hruški, toda objemajoč deblo hruške čepi medved in gleda na hruško. Z vso pazljivostjo se približuje kmet. Ko pa se le medved nič ne zgane, pobere kamen in ga vrže medvedu v hrbet. Medved se nič ne zgane. Zdaj spozna kmet, da je

medved mrtev, pristopi in porine medveda od hruške. S težavo so sedaj dobili na pol živega krojača s hruške. Bil je ves prestrašen in premrl od dogodka in mrzle jesenske noči. Pravijo, da je par volov komaj pripeljalo krojača in medveda domov. Medved je baje tehtal 11 starih stotov. Kmet ga je dobro zadel, da je medved pod hruško izkrvavel, krojaču je pa strah vzel vso razumnost, da ni opazoval medveda.

Še za mojih časov so bile nad tisto njivo češnje, pod njivo pa stara velika hruška tepka, ki je rodila posebno debel in okusen sad.

»Kapec so ostrvi namesto kozolcev za sušenje snopja ali sena.

»Odor« je zgornji del njive.

»Rob« je ob spodnjem koncu njive nakopičena zemlja, ki nastane, ker zemljo s prve brazde ne nosijo nazaj.

V »štero« so svojčas hodili obrtniki h kmetom, kakor krojači, čevljarji in drugi narejat in popravljat obleko, obutev in tudi razno orodje.

Jakob Medved, šolski upravitelj v p.,
Pišece pri Brežicah.

Jerebi. Iz pogovorov lovcev posnemam, da je letos (1951) precej jerebov. Torej jim zima ni napravila škode. A. K.

ZIMSKI SONET

Mar res povsod zamrlo je življenje,
od kar se sonce toplo več ne smeje;
pod snegom lomijo se zmrzle veje,
ne sliši več se ptičic žvrgolenje.

Če lovci ste in vaše hrepenenje
vas vleče ven, kjer so snega odeje,
oko sledove vam divjadi šteje
in s hrano lajšate ji glad, trpljenje.

In še naprej zdaj lovca vodi sila,
kjer v mrazu plaha raca je vzdržala,
dokler je nista šum in pok zmotila.

A gozda druga se divjad poskrije
in čaka, da pomlad bo prišla mila,
ki polje, gozd z zelenjem spet pokrije.

Ljerka Rybař

Grlice. Kakor je vedno manj grivarjev, tako je vedno več grlic. Po vseh logih okoli Radovljice se v junijskih jutrih oglašajo. Bile so prav dobro rejene, ko so se zadnje dni avgusta pripravljale na selitev. Grivar se pokaže pri nas že pod kraj zime in prve dni spomladi, a grlica šele sredi maja. Seli se pa pred grivarjem. A. K.

Mrharstvo. Huda zima oziroma visoko zapadli sneg v zadnjih dnevih je našemu gospodarstvu povzročil velikansko škodo. Nemalo škode je sneg povzročil med našo divjadjo, zlasti med gamsi, srnjadjo in perutnino. Poleg tega povzročajo škodo tudi neusmiljeni ljudje, ki izrabljajo stisko divjadi, jo love in pobijajo, kar priča tudi naslednji primer:

Člani lovske družine Ljubljana-Št. Vid so se v nedeljo 17. februarja podali s smučmi in oprtani s krmo, v predel lovišča pod Toškim čelom. Ugotovili so več družin srnjadi in jim položili seno na primerna mesta. V nekem jarku so pa opazili smučine in že položeno seno. Sprva so se tega razveselili, prepričani, da je bilo to delo Franca Preka iz vasi Gaberje, ki je bil prej lovec in je njegova hiša najbližja. Zadovoljstvo pa je splahnelo, ko so v smeri njegove hiše ob smučini opazili nekaj srnjih dlak, kar jim je vzbudilo sum. Pod neko jablano so opazili s smučmi steptan sneg, in ko je eden članov razgrebel z rokama sneg, je naletel na kri in dlako srnjadi. S tem je bil sum potrjen, da se je tukaj nekaj nedopustnega zgodilo.

Napotili so se v hišo Franca Preka, v kateri se je ta čas nahajal tudi član lovske družine Dobrova-Polhovgradec Stane Zorc. Na vprašanje, kaj se je zgodilo s srnjakom na njegovem vrtu, jim je P. začudeno odgovoril, da mu ni nič znanega. Šele po daljšem dokazovanju in na energično zahtevo je ta priznal, da je njegov 16-letni sin Franc ujel srnjaka in ga pod jablano zaklal. Ker so hoteli o stvari poizvedeti natančneje, Franca Preka ml. pa ni bilo doma, se je eden članov podal v Gaberje, kjer ga je kmalu našel pri lovljenju srnjadi v lo-

višču Dobrova-Polhovgradec. Toda sin je bil še bolj zakrknjen in ni hotel nič priznati, dokler ni to storil na prigovarjanje očeta. Naposled je izpovedal, da je srnjaka zaklal z malim žepnim nožičem. Koliko muk od strahu in trpljenja je pri tem prestala uboga žival, si lahko predstavljamo.

Zanimivo pri vsem tem in vse graje vredno je pa to, da je polovico srnjaka, po izpovedi Franca Preka ml., sprejel član lovske družine Dobrova-Polhovgradec Stane Zorc, kar sam sicer ni priznal, pač pa njegova žena.

To povest bo nadaljevalo sodišče, pa tudi lovska družina Dobrova-Polhovgradec bo morala storiti svojo dolžnost glede člana Staneta Zorca! To je pa samo ena neštetih žalostnih zgodb iz letošnje snežne katastrofe. J. D.

Sivih vran in kavk je mnogo po poljih in bilo bi potrebno, da se njih število primerno zmanjša. Z ozirom na ceno kurjih jajc pa je to težko izvesti. A. K.

Pozna zima, ki je nastopila lani prav pred začetkom pomladi in okoli Velike noči, je prizadejala srnjadi na Jelovici in drugod v gozdovih pod Triglavom ogromno škodo. Poginilo je skoraj polovico srnjadi. Tudi kar je ostalo, je krmežljavo in slabo v rogovju. A. K.

Iz lovske organizacije

Kaznovan je bil Pavle Štrekelj, član L. d. Št. Vid nad Ljubljano z enoletno prepovedjo lova na srnjad in na plačilo 2000 din kot povračilo škode na divjadi zaradi obstrela srnjaka na brakadi in v varstvenem času.

OLZ Ljubljana, 11. jan. 1952.

Izključen je za trajno iz članstva L. d. Rovte in lovske organizacije Drago Burnik, ker je na brakadi v varstvenem času ustrelil srno s šibrami. Poleg tega plača 2000 din kot povračilo storjene škode na divjadi.

OLZ Ljubljana, 11. jan. 1952.

Izključen je bil iz L. d. Trbovlje Lado Vrbnik zaradi grobe kršitve lovske in družinske discipline ter nelovskega in nedostojnega vedenja, ki kvari lovski ugled.

OLZ Trbovlje, 12. jan. 1952.

OBJAVA

Izvršni odbor Lovske zveze LRS v Ljubljani je na svoji seji dne 10. januarja soglasno sklenil, da se kaznuje upravni odbor Okrajne lovske zveze v Radgoni

z ukorom,

ker se njen predsednik ni odzval pozivu Lovske zveze LRS, da se do konca januarja 1951 pri njej zglasi. Nezdrave razmere, ki vladajo v lovski organizaciji okraja Radgona, nedisciplineranost članstva in padanje staleža divjadi, so narekovale Lovski zvezi LRS, da pokliče predsednika tovariša Levarja in se z njim pogovori za izboljšanje razmer. Tovariš Levar se ni zglasil, ker je tako sklenil upravni odbor Okrajne lovske zveze Radgona na svoji seji dne 24. januarja 1952.

Nadalje je bil ukor izrečen tudi zato, ker Okrajna lovska zveza Radgona ni plačala 5792 din škode, ki jo je povzročila z brezbrižnostjo funkcionarjev do planskega odlova zajcev za razplod. Ne glede na utemeljene obdolžitve tovariša Kranjca, odbor Okrajne lovske zveze sam priznava brezbrižnost v svojem zapisniku z dne 24. januarja 1952.

S. f. — S. n.!

Predsednik:
dr. **Benigar Jože**, l. r.

Tajnik:
dr. **Dular Milan**, l. r.

Kinološke vesti

VZREDITELJE OPOZARJAMO, da je po nalogu Jugoslovanskega kinološkega saveza v Beogradu dati v letu 1952 vsem mladičem vseh legel in pasem imena z začetno črko »A«. Določilo je obvezno po členu 6. Pravilnika o evidenci pasemskih psov in velja za vse vpise od 1. januarja do 31. decembra 1952. KUS

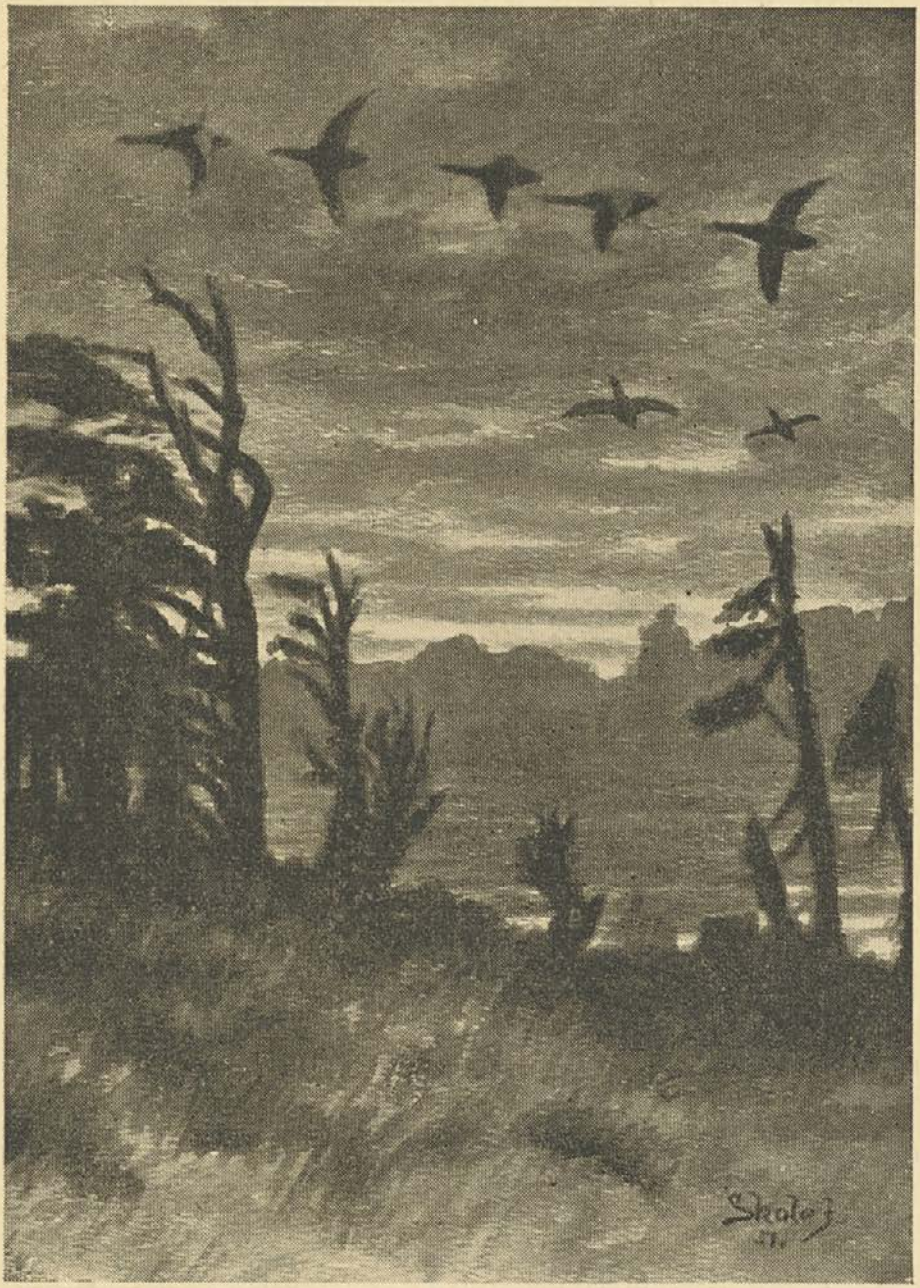
Skalof

Škodljivci lovišč

Škodljivce v lovišču lahko delimo v take, ki nam ne nudijo prav nobene koristi in take, ki so vsaj deloma koristni kmetovalcu ali nam pa s svojim kožuhom poplačajo škodo, ki so jo naredili.

Zvitorepki naprtimo lovci marsikateri greh in prav radi jo obdolžimo hudodelstev, ki jih ni zakrivila. Prav gotovo ni nedolžna in lovec ali kmet grdo robantita ko pregledujeta njene »trofeje« pred lisičino, kjer ima mlade. Prezreti pa ne smemo, da vrši važno sanitetno službo in uniči tudi mnogo poljskih miši in podobne golazni. Pravilen, za lovca in kmeta znosen stalež je dve do tri lisice na 1000 ha lovišča. Dandanes je verjetno v vseh loviščih stalež lisic še prevelik, vendar ne več tako, da bi se lovci morali še vedno posluževati strupa za uničevanje lisičjega rodu. Saj je toliko raznih načinov lova za zvitorepko. Od brakade s psi pa do jamarjenja nam vsi načini nudijo obilico lovskega užitka in uspeha. Polaganje strupa ni nobena umetnost in nam ne nudi lovskega užitka, poleg tega pa je še nevarno za ljudi in živali.

V nižinskih in gričevnatih loviščih, kjer gojimo fazane in jerebice in v loviščih, kjer prebiva gozdni jereb, nam naredi znatno škodo jazbec. Na svojih nočnih pohodih često naleti na gnezda poljskih in gozdnih jerebic in fazanov. Gnezdo je seveda izgubljeno, z užitkom pohrusta ta samotar tudi valečo samico. Znatna je škoda, ki jo napravi jazbec poljedelcu. V slast mu gre mlečna koruza, sadje in sladko grozdje, močno razkoplje krompir in išče mastne ogrce. Toda kljub vsemu tudi ta zavaljeni lenuh ne zasluži, da bi ga iztrebili, saj nam nudi pri jamarjenju obilo zabave, našim kratkonogim pomagačem pa mnogo trdega dela.

Pri vsej svoji skrbi za nego in gojitev divjadi pa kaj radi pozabimo na največjega sovražnika male divjadi — podlasico. To je razumljivo. Kljub številnim obhodom po lovišču ne vidimo malega krvoloka nikoli. Svoja grozodejstva opravlja v varnem zavetju goščave, v gostem zorečem žitu, v visoki detelji, vsepovsod tam, kjer nudi narava varen in skrit zaklon divjadi in njenemu naraščaju. To je škodljivec, za katerega lovci sploh ne vedo, da je v lovišču. Za slab stalež divjadi iščejo vse mogoče vzroke, od obdelovanja s poljedelskimi stroji pa do umetnega gnojila. Prav vsi lovci pa bodo zatrjevali, da v njihovem lovišču podlasic ni. Poznam marljivega lovskega čuvaja, ki je bil tudi tega prepričanja, pa je kljub temu nastavil nekaj lesenih pasti za podlasice. V enem letu jih je ujel več ko štirideset. Pasti je nastavil v kupe kamenja v opuščenem kamnolomu, v jarke, vodne kanale itd. Seveda je te pasti redno

nadziral. Nekoliko večje pasti se obnesejo tudi za lovljenje pohajajočih mačk. Tudi te pasti nastavljamo v grmovje in v razore njiv. V past lahko denemo vrečico s posušenimi in zdrobljenimi baldrijanovimi koreninami. Vonj baldrijana bo premamil še tako nezauplji-vega muca, da bo zlezel v past. Pohajajočim mačkam pa pridemo do živega le s pomočjo ostrega psa. Na pomlad, ko polje še ni preveč ozelenelo, oprezujemo po njivah. Kmalu opazimo v detelji tigrastega muca, kako previdno leze ali pa prihuljeno čepi in nas opazuje. Za strel je predaleč. Preden bi se približali na strelno daljavo, bi jo že davno odkuril, po navadi niti ne proti vasi, ampak v gozd. Tako pa imamo štirinožnega prijatelja, ki se že kar trese od strasti, da prime potepuha za vrat. Spustimo ga in če ima morda prekratke noge ali premalo poguma, ga vsaj nažene na drevo, kjer muca doleti smrt. Po možnosti naj bo pes oster, da nam prihrani strel in ostane smrt »najboljše« hišne mačke tajna.

Ravno tako nevaren kakor krvoločni muc, je pes potepuh. Njegovo lovljenje nam ne ostane dolgo tajno. Posebno še, če pes glasno goni. Nevarnejši so psi, ki tiho gonijo. To so po navadi tako priljubljeni nemški ovčarji ali po domače volčjaki. Da lahko takega podivjanca zamenjamo z volkom, bo pritrdil vsak, ki ga je že opazoval pri gonji. Psi pohajači nam narede veliko škodo pri srnjadi, mali divjadi so pa manj nevarni. Učinkovito jih uničujemo s puško in strupom; treba pa je pri tem mnogo vztrajnosti in previdnosti. Ob takih primerih je dobro, da pomislimo, če nismo sami krivi pasji nadlegi. Dopustili smo, da so se lovski psi parili z vaškimi zaplotniki in kmalu je imel vsak bevskač v krvi slo za preganjanje divjadi. Družine naj posvetijo temu vprašanju več pažnje in takoj odvzamejo lovcu psa, ki se potepa. V težjih primerih, ko lovec odda lovske pse nelovcem in ti psi potem preganjajo divjad, bo tudi izključitev takih lovcev na mestu.

Zaradi pomanjkanja municije in cene imajo vsaj začasno precejšen mir pred puško vrane, srake in šoje. Morebiti, da tu in tam poberejo vrane nekaj črvov, polove nekaj kobilic in mramorjev, ter pogoltnejo kako miš, toda ta korist je kakor kaplja v morje škode, ki jo delajo skozi vse svoje črno življenje.* Pri naštetih pticah pa odpadejo prizanašanje in obzirnost tudi zato, ker ni nevarnost, da bi jih iztrebili. Same niso v nevarnosti, da jih iztrebimo, pač pa je nevarno, da izgine prav zaradi njih ta ali ona vrsta koristnih drobnih pevcev. Če pa hočemo tem škodljivcem stopiti na kremplje, moramo poznati njih življenje. Med lovci prevladuje mnenje, da je najuspešnejše uničevanje vran v zimskih mesecih. Če pa raz-

* To velja za vrane bolj glede lova. Ur.

iskujemo življenje teh črnih klateţev vidimo, da prepotujejo sleherno leto dolgo pot. Sive vrane so pri nas pomladi, poleti, pozimi in jeseni. Kdor ni čital o obročkanju ptic bo menil, da so te vrane vedno ene in iste. Pa ustreli lovec vrano z obročkom na njeni nogi in bere čudno številko. Ornitologi mu pojasnijo, da ni to ista vrana, ki mu je pulila pomladi z njive poganjajočo koruzo, poleti kradla piščeta kar z dvorišča in tudi ni sorodnica tistih, ki so v jeseni v jatah napadle koruzno njivo. Ta vrana je bila izvaljena na severu in obročkana od nemških ornitologov. Obenem mu povedo, da se potepajo vrane, ki jih obročkajo naši ornitologi celo po Grčiji. Iz tega se razvidi dosti jasno, kje povsod se klatijo naše vrane in kako jih pri nas nadomeščajo tujke. Pomladi pa kakor druge ptice zopet poiščejo kraje, kjer so se rodile.

Če pozimi strupimo vrane s fosforno kašo, postrupimo večino črnih vran, ki ne gnezdijo pri nas in so tudi v svoji domovini mnogo manj škodljive kakor njih sivočrne sestre. Fosforna kaša pa je nevarna tudi koristnim pticam. Če hočemo doseči odločilen uspeh, moramo izbrati za strupljenje boljši čas. Marca meseca se odpravijo od nas črne vrane, na sončnih tratah pa že posedajo manjše jate sivih vran, ki so se vrnile v svoj rodni kraj. Toplo pomladansko sonce vzbudi tudi nje in že slišimo, kako na visokem hrastu ali smreki sedeči samec skuša z nežnimi glasovi, ki pa naposled ostanejo le vranje krakanje, privabiti samico. Brž po končani poroki mislita na zakonske dolžnosti in pričneta graditi novo ali popravljati staro gnezdo. Če lovec ustreli samca, zasede izpraznjeno mesto kmalu drug. Če ustreli samico, je gnezdo uničeno. Najlažje ustrelimo samico, ko sedi na gnezdu in nese jajca ali pa vali. Samica se izda sama, ko prične okoli poldneva zateglo in hripavo krakati, s čimer vabi samca. Sicer pa gnezdo ni težko najti, dokler je drevje golo. Pozneje se priporočimo vaški mladini, ki nam bo z veseljem iskala gnezda. Seveda mladino po možnosti nagradimo, zabičamo pa, da pusti v miru golobja gnezda. Ko imajo vrane mlade, se gnezdu približujejo zelo previdno. Po velikih ovinkih prilete v gozd in lete proti gnezdu prikrite med drevjem. V zelenju skrita gnezda odkrijemo najlažje po belem ptičjem blatu na drevesnih deblih in poteh. Škoda, ki jo povzročajo ob gnezditvi je občutna. V tem času uničijo največ ptic pa tudi mladih zajcev. Lotijo se seveda tudi starega zajca, ki ga skušajo oslepiti. Zajko odganjajo od mladičev, da bi izropali zajčji naraščaj. Najlažje se jim približamo, ko se speljujejo in jih stara dva krmita na polju. To pa ne traja dolgo; kmalu so tudi mlade prebrisane in lovci pravijo, da »vohajo smodnik«.

Lovski tečaj za poklicne lovce Uprave republiških lovišč v februarju 1952 v Ljubljani

Hudi škodljivci so tudi srake. Dolgorepka izropa vsa ptičja gnezda v okolici. Sedeča na vršičku vitke smreke opazuje življenje okrog sebe. Nič ne uide njenim bistrim očem in če je sama prešibka, zaregeče in privabi sosedo in kmalu jih cela jata naskakuje zaželeni plen. Srakam so posebno dobrodošle mlade jerebice, fazani in njih jajca. Jerebice skušajo pregnati z gnezda in se nato polastiti legla. Lotevajo pa se tudi mladih zajcev. Ker srake niso taki klateži kakor vrane in ostajajo rade pri nas čez zimo, jih lahko uspešno zatiramo ob vsakem letnem času. Za streljanje srak je pripravna flobertovka.

Pozabiti pa ne smemo tudi šoje. Sicer ni tako škodljiva zaščiteni divjadi kakor je nevarna malim gozdnim pevcem. Tudi gozdar in kmet je ne marata. Največjo škodo dela pomladi, ker se hrani skoraj izključno samo z jajci večjih in manjših ptic in pa z mladiči, ki jih krade iz gnezd. Prav gotovo ropa tudi gnezda gozdnih jerebov, fazanov in poljskih jerebic. Zatorej bo dobro, če ji posvetimo več pozornosti, da se ta modročrno pisana roparica ne razmnoži preveč po naših gajih. Šoje streljamo z malokalibrskimi puškami in flobertovkami. V jeseni pa jih love na limanice ptičarji šojarji.

Velika je škoda, ki jo povzročajo ti škodljivci, zlasti vrane in srake. Toda deset vranjih družin v lovišču ne škoduje toliko, kakor samo eno gnezdo malega sivega roparja skobca. Neopazno ropa, hiter je tako, da preseneti svoj plen in dostikrat tudi lovca. To kar

je med dlakastimi škodljivci podlasica je med pernatimi skobec. Od ptic pevk pa do mladih jerebov in fazanov vse roma v nenasitne golše njegovih mladičev. Ravno pri tem roparju se pokaže vztrajnost in spretnost lovca. Ure in ure je treba čakati pri gnezdu in ko prileti je treba še hitrega in zanesljivega strelca. Gotovo se je že mnogim jerebarjem dogodilo, da je na jerebov klic priletel skobec, ki nam utegne uničiti v lovišču, kjer je številen, vso jesensko zabavo. Skobec in njegov večji polbrat kragulj lovita po zraku* in ropata po drevju in po tleh. Skobec se pritisne ob drevo in čaka, kje se bo kaj zamajalo. Skače pa tudi po tleh, ukani jereba in ujame grlico v zraku. Medtem ko se omenjeni škodljivci tu in tam zadovoljijo s kakšno drugo hrano, živita skobec in kragulj izrecno le od ropa. Skobec mori prav tako drobne pevce kakor jerebe in mlado divjo kuretino, kragulj pa se loti tudi odraslega divjega petelina in z lahkoto ubije zajca. Ropata neprestano, dan za dnem. Ko sta izropala lovišče, se preselita drugam. Skobce in kragulje uničujemo najuspešneje ob paritvi in gnezditvi. V bližini, kjer vemo za gnezdo, kličemo dobro zakriti na »čivink« s kratkim ki-ki-ki-ki. Najugodnejši čas za klicanje so zgodnje jutranje ure. Ob času gnezditve lahko odstrelimo samico pri valjenju, samca nato z lahkoto prikličemo, ker bo vztrajno iskal in kliçal samico. Nikar pa ne uničimo gnezda, ker bo prihodnje leto ponovno zasedeno in ga nam ne bo treba šele iskati. Nelovsko in nečloveško je odstreliti oba stara, mladiče pa prepustiti, da počasi od lakote poginejo.

Prav uspešno lahko uničujemo pernate roparje pri lovu z uharico. V ta namen si zgradimo po vsem lovišču na pripravnih prostorih preprosta zaklonišča iz vejevja ali koruznice. Uharico namestimo 20—30 korakov proč na preglednem prostoru. Živa uharica nam bolje služi kakor nagačena, posebno še če je živahna, ker obrača s tem pozornost nase. Ne bo nam treba dolgo čakati in kmalu bo vse živo okrog nje. Od šoj, vran in srak pa do kragulja, vse jo bo napadalo in nam nudilo priložnost za vajo v streljanju. Dobro je, če prostor, kjer lovimo z uharico večkrat menjamo, ker se sicer vrane in srake navadijo nanjo in spoznajo ukano. Nabava uharice je nekoliko otežkočena, ker živi ta sova v večjem številu le še v Bosni. Domačini-lovci jih pobirajo iz gnezd ali pa love v pasti, ki so ovite s cunjami, da jih ne poškodujejo. Za silo nam služi tudi velika lesna sova; ni mi pa znano, če se da udomačiti.

Za temeljito uničevanje vran, srak in šoj se bodo LD morale poslužiti strupnih jajc s fosfin ali fosgol oljem. Preteklo leto je to olje imela na zalogi Lovska zadruga v Ljubljani in je bilo prav

* Le izjemno; pač pa pravi sokoli le v zraku. Ur.

dobre kakovosti. Način strupljenja jaje je bil v »Lovcu« že tolikokrat opisan, da ne bom ponavljal. Opozoril bi samo na napake, ki se pri strupljenju dogajajo. Bistvena pogreška je, da ne strupijo vse lovske družine hkrati. Za prodoren uspeh je potrebno strupljenje v vseh loviščih, kontrolo nad tem naj bi prevzele Okrajne lovske zveze. K zbiranju, strupljenju in polaganju jajc naj LD pritegnejo vse člane. Prebivalstvu je treba na krajevno običajen način razglasiti, da naj pomaga pri zbiranju jajc, opusti pa naj vsako pobiranje in tipanje zastrupljenih. Jajca polagajmo dovolj daleč od hiš in javnih potov. Marca meseca, ko so vrane in srake še v tropih, lahko položimo po več jajc skupaj, pozneje ko pohajajo vrane in srake posamič ali v dvoje, polagajmo po eno ali dvoje jajc. To pa iz razloga, ker se zgodi, da izpije ena sama vrana ali sraka več strupnih jajc, če so na kupu, za njen pogin pa zadošča eno samo. Če je strup učinkovit, bomo pobirali šoje in srake včasih kar na mestu ali pa v bližini, kjer so se gostile. Vrane so bolj trdožive. Najdemo jih mrtve ob vodah ali pa pod drevesi, kjer nočujejo.

S temeljitim uničevanjem škodljivcev in z drugimi gojitvenimi ukrepi, bodo naše LD lahko dosegle stalež divjadi, kakor je bil pred vojno ali pa še boljšega. Seveda je treba še mnogo dela in požrtvovalnosti in uspeh ne bo izostal.

Cigo (Dečko), lovski terijer, 11 tednov star

Štefan Simončič

Lovski prekrški

I.

V lanski 11—12 številki Lovca smo se seznanili s kazensko pravno zaščito lova, kakor jo utemeljuje čl. 247 kazenskega zakonika. Vendar pa naš pravni red ne ščiti lovstva le s sankcijami, ki jih sodišča uporabljajo proti nezakonitim lovcem, ampak varuje to športno-gospodarsko panogo tudi pred manjšimi kršitvami predpisov; to so tako imenovani lovski prekrški. Pod pojmom »lovski prekrški« ne mislimo v pravnem svetu tistih prekrškov, na katere so nas opozorili pri lovskem krstu z udarci po zadnjici in z gesli: »enega za lovsko čast in poštenje, drugega za lovske družine složno življenje, tretjega za puške pravično nošenje,« temveč tiste kršitve predpisov zakona o lovu, za katere so predpisane kazni, bodisi zapor ali denarna kazen.

Mislim, da tudi lovcu ne bo odveč, ako v tem sestavku najprej razčistimo teoretično razliko med kaznivimi dejanji in prekrški. Te razlike so v glavnem te-le:

a) člen 4/1 k. z. pravi, da je kaznivo dejanje tisto družbi nevarno dejanje, katerega znaki so določeni v zakonu; tedaj zakonodajalec najprej pove, katero družbi nevarno dejanje je kaznivo dejanje. Po členu 1/I temeljnega zakona o prekrških, pa so prekrški kršitve pravnih predpisov, za katere so z zakonom ali kakšnim drugim predpisom predpisane upravne kazni in varstveni ukrepi; torej se predpisi o kaznivih dejanjih lahko izdajajo samo z zakonom, medtem ko se predpisi o prekrških izdajajo z zakonom, z uredbami in odredbami vlade FLRJ in vlad ljudskih republik, s pravilniki in odredbami predsednikov vlad, ministrov in predsednikov svetov in z odloki ljudskih odborov;

b) o kaznivih dejanjih obravnavajo le sodišča in razsoja o njih senat ljudskega sodišča, to je v sodnem kazenskem postopku, o prekrških pa upravni organi, n. pr. sodnik za prekrške, tedaj v upravno-kazenskem postopku;

c) kazniva dejanja so v glavnem vsa obsežena v kazenskem zakoniku, ki pomeni enotno uzakonitev vsega našega materialnega kazenskega prava in le posamezna kazniva dejanja so urejena v drugih zakonih; prekrški pa so v raznih zakonih, uredbah, odredbah, pravilnikih in odločbah;

č) kazni za kazniva dejanja so smrtna kazen, strogi zapor, zapor, omejitev državljanskih pravic, prepoved opravljanja poklica,

zaplemba premoženja in denarna kazen, toda za prekrške načeloma le zapor do 30 dni ali denarna kazen do 10.000 din;

d) kazniva dejanja ustanavlja organ oblasti n. pr. Ljudska skupščina, prekrške tudi upravni organi n. pr. minister;

e) pravna oseba je lahko kaznovana zaradi prekrška, ne pa zaradi kaznivega dejanja;

f) kazenska evidenca se vodi le o obsojencu, ki je bil kaznovan zaradi kaznivega dejanja, ne pa tudi zaradi prekrška.

II.

Ljudska skupščina LRS je na II. rednem zasedanju dne 14. XII. 1951 sprejela Zakon o izravnavi posebnih predpisov o prekrških v zakonih LRS z določbami temeljnega zakona o prekrških. S tem zakonom je izravnala posebne predpise o prekrških v obstoječih zakonih LRS z določbami temeljnega zakona o prekrških, ki ga je sprejela Ljudska skupščina FLRJ dne 8. X. 1951. Temeljni zakon o prekrških je namreč v čl. 155 določil, da je treba posebne predpise o prekrških v šestih mesecih izravnati z določbami tega zakona.

Med drugim je zakon o izravnavi posebnih predpisov o prekrških itd. pod odd. VI. spremenil tudi določbe čl. 40 in 41 zakona o lovu z dne 11. V. 1949 (Ur. list LRS štev. 16/49 in 21/51). Pred spremenjenim določilom je namreč čl. 40 našteval kazniva dejanja, čl. 41 pa prekrške. Novi kazenski zakonik je uvrstil med kazniva dejanja zoper narodno gospodarstvo, in sicer v čl. 247 del dejanj iz čl. 40, in sicer točka 3 v kolikor se nanaša na redke ali zredčene vrste divjadi, katere je prepovedano loviti, 4 in 5, ostala dejanja tega člena, in sicer pod točko 1, 2, 3 v kolikor se nanaša na ptice pevke in druge za kmetijstvo ali gozdarstvo koristne živali, ki niso divjad, katere je pa prepovedano loviti in 6, pa je prekvalificiral v prekrške. Novost te spremembe je tudi v tem, da pozna sedanji zakon o lovu težje kaznive prekrške, v čl. 40 in lažje kaznive prekrške, ki so zajeti v čl. 41 zakona o lovu.

Tako pozna prečiščeno besedilo VIII. poglavja Zakona o lovu pod naslovom »kazenske določbe« naslednje prekrške:

a) čl. 40 zakona o lovu se glasi sedaj tako-le:

1. Kdor lovi z zanko;

tu se pridružujem ing. Mirku Šušteršiču, ki piše v knjigi »Naš lov« na str. 68: »Sodoben lov izvajamo s strelnim orožjem, s puško. Vse druge sprave, priprave in pripomočki, kakor pasti, strupi so postranskega pomena, le zgolj izjemen pripomoček, ki ni razen za nekatere roparice v posebnih okoliščinah niti lovski, niti časten, kar velja za zanke vedno in povsod v polni meri. Če se zavoljo kakih

posebnih dogodkov, kakor je n. pr. vojna, pojavijo volkovi ali preveč razmnože lisice, sežemo po strupu, dokler ne ugonobimo volkov ali lisic ne spravimo v pravilno razmerje z ostalo divjadjo. Le dotlej in samo dotlej imata strup in past neko opravičilo, zanka nikoli.« Zato vsi lovci v oster boj proti zankarjem!

2. Kdor lovi ptice pevke ali druge za kmetijstvo ali gozdarstvo koristne živali, ki niso divjad, ki jih je pa prepovedano loviti;

koristi kmetijstva in gozdarstva so narekovale odločbo o zaščiti živali, ki so koristne za kmetijstvo in gozdarstvo (Ur. list LRS štev. 26-155/50.) S to odločbo je zakonodajalec zaščitil živali, ki so koristne za ti dve veji narodnega gospodarstva. Tako so od sesalcev zaščiteni jež, krt in netopir ter vse ptice, razen tistih, ki se štejejo za divjad po 3. čl. zakona o lovu. Niso pa zaščiteni domači vrabec, poljski vrabec, veliki srakoper, šoja in lešnikar. Vrabce sme torej loviti vsakdo neomejeno, vrane pa so nezaščitena divjad in jih zato sme loviti samo lovec in to ob vsakem letnem času. Divji golobi pa so uvrščeni med zaščiteno divjad in jih zato sme loviti le lovec v lovni dobi. Nadalje sme vsakdo loviti polha, ker ni uvrščen med divjad in tudi ni zaščiten. Divjo mačko, ki je nezaščitena divjad, sme loviti lovec vse leto. Srnjad pa spada med zaščiteno divjad in jo sme loviti le lovec v lovni dobi. Ako pa kdo neupravičeno lovi ptice in živali, ki štejejo med divjad in si jih prilasti, potem odgovarja zaradi kaznivega dejanja po čl. 247 k. z.

3. Kdor uničuje ali poškoduje legla ali gnezda zaščitene divjadi ali po 4. čl. tega zakona zaščitenih koristnih živali ali ptic;

z odločbo, ki je objavljena v Uradnem listu LRS št. 26-156/50 je zaščitena na ozemlju LRS ta-le divjad, in sicer od sesalcev: zajci, medved, kozorog, gams, jelenjad in srnjad in od ptičev: vsi potapljavci, veslonožci, močvirniki — razen sive čaplje, vsi dolgokljuni, pobrežniki in kure, od ujed: postovke, ribji orel, kačar, kanje, sršenar, dalje pravi orli, vsi golobi, od sov: velika uharica in od pevcev: krokar.

Po čl. 4 zakona o lovu pa so zaščitene koristne ptice, ki so naštete pod točko 8 zgoraj.

b) Čl. 41 Zakona o lovu se glasi sedaj takole:

1. Kdor lovi brez lovnega dovoljenja;

nihče ne sme loviti zaščitene divjadi samovoljno. Formalno pravico do izvajanja lova daje članska izkaznica — lovno dovoljenje. To omogoča lovskemu upravičencu, da nadzoruje, ali so v lovišču res do lova upravičene osebe. Lovski gostje, ki lovijo posamič, morajo imeti poleg članske izkaznice lovske organizacije tudi pismeno dovoljenje lovskega upravičenca.

2. Kdor prepusti lovno dovoljenje drugemu;

Šmarnogorska brakada 1951 (razporejanje lovcev)

zakon o lovu omogoča vsakemu polnoletnemu državljanu FLRJ z redkimi izjemami, da postane član lovske družine. Lov ni privilegij posameznikov kakor je v kapitalističnih deželah. Sicer je res, da je izvrševanje lova združeno s precejšnjim izdatkom n. pr. taksa za orožni list, članarine, prispevki, strelivo itd, vendar lovcu po srcu ne bo žal teh izdatkov, saj so mu z lovskimi užitki povrnjeni z obrestmi. Zato pa bo tudi vsak dober lovec budno pazil na disciplino v svojem lovišču, še manj pa bo omogočal lov s prepuščanjem lovnega dovoljenja neupravičenim osebam.

3. Kdor lovi v tujem lovišču, če nima za to dovoljenja;

neupravičeno lovi v tujem lovišču, ako nima dovoljenja tiste lovske družine, ki upravlja lovišče.

4. Kdor namenoma ovira izpolnitev lovskega plana;

tudi lov je gospodarska panoga, ki jo usmerja država v okviru splošnega gospodarskega plana. Tako določa zakon o lovu in pravilnik, da se s pogodbo določijo obveznosti in pravice lovske družine, zlasti njene planske obveznosti glede gojitve in odstrela.

5. Kdor namenoma ne da pravih podatkov o lovu in stanju divjadi v lovišču;

zaradi varstva in pospeševanja lova vodijo nadrejene lovske organizacije razvid o staležih divjadi v loviščih ter v ta namen zbirajo in dajejo merodajnim organom statistične podatke iz lovstva

v loviščih. Kdor namenoma da neresnične podatke n. pr., da poroča o previsokem ali prenizkem številu srnjadi, pri čemur zasleduje večji ali manjši odstrel, stori prekršek po tem zakonitem določilu.

6. Kdor lovi na nedovoljen način ali z nedovoljenimi sredstvi, kolikor s tem ne stori kaznivega dejanja;

tu je prevzeto določilo čl. 6 zakona o lovu, ki prepoveduje pri lovu na divjad razne načine n. pr. lov s psi na srnjad, streljanje parkljaste divjadi na brakadah, lov parkljaste divjadi ob velikih poplavah in zametih ali pa sredstva n. pr. pasti, zanke, omamna sredstva, strupi. Kaznivo dejanje je storjeno tedaj, če je bilo sredstvo ali način uporabljen tako, da je z njim moči divjad množično pokončati. Tu je treba poudariti, da tudi ni dovoljeno zaščitene divjadi v lovopustu preganjati n. pr., mnogi puščajo svoje pse proste, da pridejo na sled divjadi in jo psi potem preganjajo. Lastniki takih psov odgovarjajo po tem predpisu. Tudi lov z nepasemskimi psi je odslej uvrstiti sem.

7. Kdor proti določbi 22. čl. tega zakona ne pokaže članske izkaznice ali lovnega dovoljenja;

za razliko od prekrška pod točko 1 gre tu za primer, če storilec noče pokazati članske izkaznice ali lovnega dovoljenja potem ko ga zahteva na vpogled upravičena oseba n. pr. lovski čuvaj. Kasnejši izgovori se ne morejo upoštevati. To je potrebno že zaradi kontrole.

8. Kdor hodi s puško po lovišču, v katerem nima pravice loviti, izven javnih poti in cest ali z nabito puško po takih poteh ali stezah;

odgovarja po tem predpisu lovec, ki nima dovoljenja lovskega upravičenca, če hodi s puško po lovišču izven javnih poti in stez. To tudi tedaj, če puške nima nabite. Če pa hodi po javni poti ali stezi skozi tuje lovišče, ne sme imeti nabite puške, če pa jo ima, je kazniv po tem predpisu.

9. Kdor se ob nastavljanju strupa, za kar ima dovoljenje, ne ravna po predpisih točke b) drugega odstavka 32. čl. tega zakona ali po drugih posebnih predpisih;

z dovoljenjem pristojnega IO OLO se lahko nastavlja strup vranam, srakam, volkovom, lisicam in kunam, vendar pa mora biti strupišče oddaljeno najmanj 300 m od hiš in 200 m od javnih poti ter se mora čas in okoliš nameravane strupitve poprej javno razglasiti na krajevno običajen način. To narekuje previdnost tako zaradi ljudi in domačih živali.

10. Kdor brez dovoljenja lovi ali si prilasti divjad;

dejanski stan je podan, kdor lovi živo zaščiteno divjad. Te namreč ni dovoljeno loviti razen za znanstvene namene, za razplod ali pa za živalske vrtove. Potrebno je za to posebno dovoljenje sedaj Sveta za kmetijstvo in gozdarstvo LRS. Če n. pr. nekdo slučajno

ujame zaščiteno divjad, je ne sme imeti doma, temveč jo mora izročiti lovski družini ali upravi drž. lovišča. Če tega ne stori, je kazniv, četudi se izgovarja, da je hotel žival samo rešiti iz nevarnosti.

11. Kdor ne priglasi lovskemu upravičencu uplenjene divjadi, ki si jo je prilastil po 1. odstavku 23. čl. tega zakona;

v poslopjih in ograjenih dvoriščih sme posestnik oziroma lastnik pokončevati nezaščiteno divjad na lovski način in si sme plen prilastiti, vendar pa mora plen prijaviti lovskemu upravičencu. Z odločbo Ur. list št. 26-157/50 smejo lastniki in posestniki zemljišč, čeprav niso člani lovske organizacije, na svojih odprtih zemljiščih pokončevati volka, divjega prašiča in jazbeca. Ta odločba je v navideznem nasprotju s čl. 23/1 zakona o lovu, ker pravi odločba, da pripade uplenjena divjad lovskemu upravičencu, ki upravlja lovišče, v katerem je bila divjad uplenjena, medtem ko govori čl. 23, da pripade uplenjena divjad uplenitelju. Bistvo pa je v tem, da pripade divjad uplenitelju le, če je bila pridobljena v poslopjih in ograjenih dvoriščih, če pa je bila pridobljena izven tega, pa pripade lovskemu upravičencu.

12. Kdor brez dovoljenja pobira ali prodaja jajca zaščitene perjadi in ptic, zaščitenih po 4. čl. tega zakona;

o zaščiteni perjadi govori čl. 3 zakona o lovu, o pticah pa je bilo govora pod točko a/2. Če najde tedaj žanjica ali kosec jajca zaščitene perjadi n. pr. fazank, jerebic, si jih ne sme prilastiti, ampak jih mora takoj oddati lovskemu upravičencu, ki jih bo podložil koklji. (Konec pride)

B. K.

Čredni nagon

(Po »Der Jagdhund« št. 1 iz l. 1952, Meutetrieb-Meutegesetz)

V novejšem času je nauk o vzgoji lovskega psa opustil zgolj shematično vzgajanje in šolanje lovskega psa, ki je pred dvemi desetletji še neomajano veljalo. Preučevanje duševnosti psa je usmerilo njegovo vzgojo na nova pota, po katerih se človek psu bolj približa in ki ustvarjajo tesnejšo delovno skupnost med vodnikom in psom. Pri shematičnem vzgajanju ostanejo mnogokrat dragocene dedne zasnove in lastnosti psa neizkoriščene in skrite. Ugotavljanje individualnih lastnosti in izraba dednih zasnov psa sta postala dandanes načelo njegove vzgoje in vodstva. Tak način daje boljše uspehe. Vendar so tu neke meje, kajti pes, zlasti lovski pes, je po svojem izvoru čredna žival, ki se mnogokrat ravna po svojem podedovanem črednem nagonu. Pes ne vidi v svojem vodniku nadrejenega človeka, ki mu ukazuje, marveč mu je človek samo čredni tovariš. Šele z vzgojo

spozna pes nadrejenost vodnika in potrebo brezpogojne podreditve. S tem postane za njega vodnik odločujoči čredni vodnik, to je funkcija nekdanjega psa - vodnika tropa, oziroma psa - vodnika goničev. Vodnik mora zato dejanja iz črednega nagona pri vzgoji in šolanju psa upoštevati.

Čredni nagon pa se ni ohranil pri vseh vrstah naših lovskih psov enako, ker so bile nekatere vrste psov, oziroma njihovi predniki že zdavnaj izvzeti iz tropa (skupnosti) ter izvežbani in uporabljeni posamič. Postali so lovci - solisti, ki so čredni nagon zgubljali ali docela zgubili.

Gonič je najstarejši lovski in čredni pes, pri katerem je vzgoja in uporaba ta nagon ohranila. Danes uporabljajo trope pasemskih psov samo še v Angliji in deloma v Franciji (parforce - lov). Povsod drugod pa je postal gonič - solist, četudi se hkrati uporablja več goničev na lovu. V takem primeru se zopet oživlja, oziroma ohranja čredni nagon.

V pasjem tropu se je vedno našel pes - vodič, ki se je po svojih lastnostih postavil za vodnika, oziroma ga je trop postavil ali bolje, priznal, dokler se ni pojavil boljši. Pes - vodič je imel vedno najboljši nos, je vztrajno in zanesljivo držal sled ter bil tudi vedno najbolj bojevit in neustrašen v tropu. Samo tak pes si je mogel priboriti vodstvo in temu se je podrejala vsa skupnost, ves trop.

Pes - vodič je postal pozneje vodnik goničev, ki je divjad dvignil in vodil trop po sledu za divjadjo. Ko se je vedno bolj uveljavljal zalaz, je postal pes - vodič za veliko divjad. V tej lastnosti nastopa že kot solist in ne vodi več tropa.

Današnji goniči, ki so v glavnem lovci - solisti, kažejo še vedno prvotni čredni nagon, to je disciplino in red, kakor so jo zahtevali čredni zakoni. Goniči, pri katerih je čredni nagon še močno živ, ne gredo daleč od vodnika (brakirja), ker so brez njega negotovi pri svojem delu. Posebno mladi psi se ne oddaljujejo in nočejo samostojno iskati. V družbi z vodnikom pa iščejo z veliko vnemo in vztrajnostjo, a pazijo, da vodnika ne izgube iz svoje bližine. Mladi psi še ne vedo, kaj in kako naj iščejo, tudi še ne vedo, da naj bi jim vodnik pomagal pri iskanju, pač pa nagonsko hočejo, da je vodnik v bližini.

Če skoči zajček pred mladim psom, gre pes instinktivno za njim, vendar se kaj hitro vrne k vodniku. Pa ne morda zato, ker je izgubil sled, marveč zato, ker se čuti osamljenega. Če vodnik psa pohvali in gre v smeri gonje, pes takoj zopet povzame prejšnjo sled in nadaljuje gonjo. Zato bo vodnik v tem primeru zopet obstal in počakal, da se pes vrne. Pohvala, navajanje k nadaljevanju gonje ter čakanje na mestu, bodo psa polagoma vzgojili k samostojnosti.

Šmarnogorska brakada (navodila lovcem)

Pes se bo počasi sprostil od podrejenosti, ki jo ustvarja črednj nagon in bo postal samostojen pes - vodič.

Vodnik, ki stalno sledi psu in mu pomaga iskati divjad, ali pa psa, kadar išče, kliče k sebi, prebuja čredni nagon in ne bo nikoli vzgojil samostojnega psa. Tak pes bo vedno imel svojega vodnika za črednega vodnika in bo ostal vedno samo pes — čredni tovariš. Nikoli ne bo vztrajno zasledoval divjadi, bo gonjo predčasno opuščal in iskal svojega vodnika.

Drug pes, ki vztrajno išče in se trudi, da bi našel divjad ter se ne ozira po svojem vodniku, kaže čredni nagon na drug način. On išče vztrajno in samostojno in se ne briga za vodnika, pač pa takoj opusti svoje samostojno delo ter se priključi gonji svojega črednega tovariša, kakor hitro se ta oglasi. Tudi to je posledica njegovega črednega nagona, ne morda komodnost ali lenoba, da bi sam poiskal divjad. V njem pač še živi čredni nagon, da mora biti tudi tam, kjer je pravkar gonja. Če vodnik takega psa samega uvaja v lov, da nima priložnosti, da bi se pridružil gonji drugih psov ali pa, če je imel pes ob pridružitvi slabe izkušnje, se bo druženja pri gonji odvadil, dovolil pa bo, da se pridružijo njegovi gonji drugi psi. Razvil se bo v psa - vodiča.

Psi, ki ostro, sigurno in hitro gonijo, pa se stalno pridružujejo gonji drugega psa, dospo največkrat kot prvi do ustreljenega zajca. Taki psi nikoli ne zgube črednega nagona, marveč se vedno zanašajo

na pomočnika. V gonji pa prevzamejo vlogo psa - vodiča. Prav verjetno je, da so to psi - vodiči, ki ne trpe gonje, da ne bi bili prvi v gonji.

Med psi, ki se stalno pridružujejo gonji drugega psa, so tudi taki, ki so vedno v gonji zadnji, čeprav bi bili po svoji konstituciji lahko prvi. Takim psom manjka neka naravna zasnova in ostanejo vedno samo čredni tovariši, to je samo pomočniki.

So pa tudi stari in odlični psi, ki takoj hitrost in ostrost gonje zmanjšajo, če se gonji pridruži pes, nasproti kateremu so prijateljsko razpoloženi. Tega pa ne store, če se gonji pridruži tuj pes. V poznanem psu je namreč spoznal psa - vodiča in mu je prepustil mesto, ki mu pripada.

So pa tudi psi, ki se ne pridružijo gonji vsakega drugega psa, marveč se celo izogibajo gonji kakega psa, ki ga po glasu poznajo. Nekateri psi se sploh ne družijo v gonji z drugim psom, niti ne dovolijo, da se njihovi gonji pridruži kak pes, ker v tem primeru gonjo opuste. Pri takih psih je čredni nagon zamrl.

Psi, ki imajo lastnost psa-vodiča, niso samo ostri v gonji, marveč so ostri tudi pri ustreljeni divjadi. Pes - pomočnik pokaže svojo podrejenost tudi s tem, da ostane v primerni razdalji od ustreljene divjadi, ker pozna nevarnost, ki mu preti. V mnogih primerih odvadijo spopadi pri ustreljenem plenu psa-pomočnika od druženja. Mnogi psi pa se navzlic temu pridružujejo gonji, pač pa ostanejo pri plenu ob strani. To so vsekakor manjvredni psi.

Vodniki mnogokrat dolgo časa ne spoznajo napak svojega psa. Spoznati lastnosti psa in jih popraviti je mogoče samo, če lovec psa samega uvaja v lov, dokler pes ne pokaže, da je samostojen.

Tudi naslednji primer ima svojo utemeljitev v na novo vzplamtelem črednem nagonu: Šolan lovski pes ni nikoli zapustil hiše in šel sam na lov. Ko pa se je pojavil v hiši ali v bližini drug pes, se je pričela divja gonja po lovišču. Celo ptičar, ki sicer ne goni, postane pod vplivom drugega psa vztrajen in krvoločen gonič. V takem psu se je navzlic šolanju in dresuri pod vplivom drugega psa znova vzbudil čredni roparski nagon. Mnogi psi se na ta način pokvarijo in postanejo za lov neuporabni.

Tudi zvestobo psa nasproti človeku - vodniku je pripisovati črednemu nagonu. Vodnik je psu čredni tovariš — čredni vodnik, kateremu se je pes podredil. Zato se pes, ki menja gospodarja - vodnika, dolgo časa ne privadi novemu vodniku in pri delu pod novim vodnikom dalj časa ne pokaže tega, kar je zmogel pod prejšnjim vodstvom.

A. S. Pirc

Rdeča jerebica in naselitev v Sloveniji

Rdeča jerebica (Caccabis rufa L.), ki je zlasti v Franciji dobro znana in zelo cenjena divjad, spada pravzaprav v vrsto fazanov. Njena splošna barva je rjastorjava, na hrbtu rdečkasta, noge in kljun so rdeči kakor pri kotorni. Večja je od naše poljske jerebice in tudi znatno težja. Povprečna dolžina trupa je 38 cm brez repa, medtem ko poljska jerebica meri le 26 cm.

Samec in samica sta enake barve. Divjačina (meso) je izredno okusna. Rdeča jerebica živi poglavitno na jugozahodu Evrope, v Španiji, na Portugalskem, na Madeiri, Azorih in Balearih, zelo razširjena pa je tudi v južni Franciji in se je razmnožila po vsej severni Franciji.

Njen način življenja je zelo podoben življenjskim navadam naše poljske jerebice. Ljubi hribovita in tudi planinska sončna področja z gozdovi, grmičevjem in vmes obdelanim svetom. Sklenjeni gozdovi ji ne ugajajo. V Franciji se najraje drži v vinogradih, kjer tudi gnezdi. Na Balearih je pogostna na pobočjih, zasejanimi z ovsem. V Pirenejih jo najdejo do 2000 m visoko v skalnih področjih. Pred več ko sto letih so rdečo jerebico naselili v Angliji in danes je teh lepih kur v vzhodnih predelih Anglije več kakor poljskih jerebic. Tudi v Nemčiji jih je pred zadnjo vojno bilo ob Mozeli in Renu že precej.

Večji del leta živi rdeča jerebica v kitah do 30 kljunov, ker se v jeseni in pozimi več gnezd združi. Spomladi, včasih že februarja, se rdeča jerebica pari. Samica se oglaša drugače kakor samec poljske jerebice. Rdeča jerebica živi v enoženstvu in samec ima pri zarodu važno vlogo. Angleški ornitologi potrjujejo opazovanje, kar je že Aristotel trdil, namreč da kura znese po deset jajc v eno gnezdo in ga potem zapusti in znese prav toliko jajc v drugo gnezdo v bližini. Ona vali nato prvo gnezdo, samec pa drugo. Vsak vodi potem izvaljene kebčke zase. Brehm sicer o tem nič ne omenja, pač pa »Steirischer Lehrprinz« trdi to isto o kotorni.

Kebčki takoj po izvalitvi tekajo za skrbnima roditeljema. Ob nevarnosti se obnaša družina kakor naša poljska jerebica. Mladiči se hranijo z mrčesom, ličinkami, črvi in drobnim semenjem, pozneje pa uživajo kakor stari, predvsem rastlinsko hrano, ki jim skupaj z roso nadomestuje vodo. Verjetno uživa pozimi prav tako kakor kotorna razno jagodičevje, brinjeve jagode, glog in šipek.

Posebna prednost rdeče jerebice je ta, da ni tako vezana na zemljo kakor poljska jerebica, marveč rada seda na drevje, kjer tudi nočuje. Zato ni tako zelo podvržena vremenskim vplivom, mrazu,

mokroti in hladu in tudi pred roparicami je bolj varna. Kaže, če je že enkrat aklimatizirana, da je manj občutljiva za vremnske nezgode kakor poljska jerebica. Tako berem v nekem poročilu iz severne Francije (Anblick, 3. letnik): »Ostre zime 1945 in 1946 in vroče poletje 1947 so poljske jerebice zelo ogrožali, rdeča jerebica je pa dobro zdržala. V 4. letniku pa pravi poročilo, da se v nekaterih področjih opaža več rdečih jerebic ko poljskih. Pri tem pa je rdečo jerebico teže loviti, ker rada teče in naglo odleti proti bližnjemu gozdu, kjer jo je na vejah težko opaziti.

Kaj pravi Brehm v 4. izdaji, ki jo je priredil prof. Otto zu Strassen o naselitvi rdeče jerebice: »Žal še pri nas niso posvetili upravičene pozornosti rdeči jerebici. Poskus v Angliji je dovolj jasno pokazal, da je možno naseliti to lepo, koristno divjad v krajih, kjer je še ni. Dokazano je tudi, da jajca zdrže pot iz južne Francije in tudi razmnoževanje iz jugozahodne Evrope uvoženih parov je uspelo. Izpustili so sicer nekaj starih in mladih rdečih jerebic, nadaljnje poskuse naseljevanja pa so opustili. Teh nekoliko izpuščenih ptic je brez sledu izginilo. Po mojem mnenju niso ti poskusi za možnost naselitve odločilni in zato je želeti, da jih kmalu in v večjem obsegu ponove. Naselitev bi bilo treba že zaradi tega pospeševati, ker rdeča jerebica živi tudi v področjih, katerih se poljska jerebica izogiba, n. pr. izrazite stepske predele, neobdelana, s trnjem in grmičevjem zarasla področja in podobno.«

V Avstriji niso delali poskusov z naseljevanjem rdeče jerebice, pač pa v Nemčiji. Uspehi niso bili razveseljivi, ker so med vojno uvažali žive kure iz južne Francije. Nagle spremembe podnebja niso prenesle in so po večini poginile. Nadaljnje poskuse so opustili. To je tudi razumljivo, če so jih iz tople južne Francije v februarju in marcu prenesli v Nemčijo, kjer je bil tedaj hud mraz in tudi zelene hrane ni bilo. Bolje bi bilo, da so vzeli to perjad iz sev. Francije, katere podnebje je bolj podobno hladnejšemu podnebju Nemčije.

Znani pa so tudi primeri uspelega naseljevanja rdeče jerebice v hanoveranski pokrajini. Še pred prvo svetovno vojno je lastnik neke nemške fazanerije z Dunaja prejel dva para rdečih jerebic, ki jih je izpustil v veliki voljeri. Kura je v prvi pomladi znesla 34 jajc. Ker par ni hotela valiti, so jajca podložili dvema pritlikavima domačima kokljama. Izvalilo se je 32 kebčkov, ki so vsi odrasli. Iz njih so prihodnjo pomlad sestavili deset parov, ki so jih izpustili v veliko voljero. Ker so se petelinčki že v marcu hudo pretepali, je lastnik fazanerije štiri pare odvzel in jih po en par premestil v voljero, kjer so gnezdili fazani. Sloge med ptiči to ni nič motilo. Rdeče jerebice so takoj zasedle zanje pripravljena gnezda, znesle jajca in jih valile. Število jajc je bilo med 12 in 18 — v posa-

meznih primerih celo več — in skoraj vsa jajca so bila oplojena. Kebčki rdečih jerebic niso tako zahtevni kakor kebčki poljske jerebice in zato so bile izgube malenkostne. Razvijali so se pa hitro in že v starosti 14 dni so se lahko izmikali svojim sovražnikom. Kebčki so dobivali mravljinje bube (jajčka), kuhana jajca s prepečencem, razmočenim v mleku v ploskih posodah, vedno sveže pripravljena. Stare kure so dobivale pšenico, konopljino seme, proso, ajdo in naravno, vodo. Nega je bila preprosta in brez težav. Voljera naj ima vsaj delno travnata tla in malo grmičevja.

Kebčke so izpustili s kokljo vred v lovišče. Če je bila koklja pritlikava kokoš (sviloperka), so tudi njo zanesli s kebčki vred v primeren del lovišča, zlasti tedaj, če so hoteli naprej gojiti. Domače pritlikave kure so se pokazale kot zelo pozorne in zanesljive mačehe, ker ne brskajo, dobro grejejo in nočujejo na drevju.

Tako so rdečo jerebico uspešno uvedli in skupno s poljsko jerebico je prav dobro uspevala. Po izkustvih v hanoveranskih loviščih se zbero parčki že marca in se parijo. Našli so tudi na več mestih gnezda in jajčka.

Pokazalo se je, da je rdeča jerebica v prostem lovišču zelo primerna divjad in da so mladiči proti vremenskim nezgodam manj občutljivi kakor poljske jerebice, ker jim predvsem mokrota manj škoduje.

Najkrajša pot uspešne naselitve bi pač bila, če bi se oplojena jajca dobila neposredno iz Francije, izvalila v inkubatorju ali pod kokljo pritlikave kure in potem kebčki z njo vred spustili v primerno lovišče.

Če že imamo jajca, lahko poskusimo tudi drugo pot. Neki nemški gozdar je prejel deset oplojenih jajc in jih vtihotapil v gnezdo poljske jerebice, njena jajca pa odstranil, kajti v gnezdu morajo biti le jajca ene vrste. Morda bi se mogla podložiti tudi v fazanja gnezda. Take poskuse bi lahko uspešno delali v fazaneriji, ki jo itak gradimo.

Zgornji podatki so vzeti iz obsežnih poročil ornitologa C. Cronau-a, ki se je posebno bavil z naselitvijo rdeče jerebice v nemških loviščih in svoja opažanja in izkustva sproti objavljal v »Deutsche Jäger Zeitung«, zvezek 43.

Zakaj mislim, da bi bila naselitev rdeče jerebice primerna tudi v Sloveniji?

Rdeča jerebica ni eksotična, marveč v Evropi davno znana divjad. Naselitev rdeče jerebice bi obogatila našo lovno favno za lepo in zanimivo divjad, ki ne bi le prijatelju narave, marveč še posebno lovcu nudila mnogo veselja.

Ker se rdeča jerebica tudi zelo zadržuje na njivah in posebno v mladosti živi skoraj izključno od živalske hrane, bi dobili v njem novega naravnega zaveznika v boju proti poljskemu mrčesu (krompirjev koloradski hrošč, gosenice kapusovega belina, hrošči, polži itd.), ki se je v zadnjih letih močno razpasel. Dokazano je, da je v obdelanih predelih, kjer je mnogo jerebic in fazanov, sorazmerno manj škode po mrčesu, kakor pa tam, kjer poljskih kur ni.

Rdeča jerebica ne dela na posevkih nobene škode, marveč samo koristi. Njeno meso pa je najmanj enakovredno fazanjemu ali jerebičjemu. Rdeča jerebica je strpna in složno živi poleg fazanov in poljskih jerebic.

Vzreja in naselitev je sorazmerno lahka in preprosta.

Pri naselitvi te zanimive divjadi v Sloveniji bi prišla v poštev predvsem področja na Štajerskem od Prekmurja čez Slov. Gorice do Celja in vsa Dolenjska, ne samo zaradi blagega podnebja, marveč tudi zato, ker rdeča jerebica rada gnezdi po vinogradih, kjer njena gnezda niso v nevarnosti pred kosilnimi stroji.

Omenil sem že, da bi nova fazanerija, ki jo je zgradila Lovska zveza Slovenije, mogla izvesti poskuse z naselitvijo rdeče jerebice. Naša lovišča bi se obogatila s prav zanimivo in koristno divjadjo.

Janko Perat

Čar mesečine

Tajinstvena lepota mesečne noči pritegne s svojim čarom slehernega zemljana, v katerem ni otopel čut za lepoto, da zamaknjen pije tišino, prisluškuje pesmi slavčka, ki gostoli serenado svoji izvoljenki ali vetru, ki drsi skozi obrše dreves in se pri tem globoko v srcu porajajo spomini na prve čase mladosti, na čase, ko se v srcih mladih ljudi budijo dotlej neznani občutki.

Žena se za bežen trenutek ustavi pri oknu in zastrmi v mesečino in se s sladkim ganotjem spomni, kako je sloneč pri oknu prisluškovala pesmi slavčka in ji je veliko hrepenenje izvabilo solze v oči, da se je v sladki bolečini grabila za prsi v pričakovanju nekaj neizrečeno lepega in neznanega. Spomnila se je prvih izlivov ljubezni, prvega poljuba s svojim izvoljenim, kateremu je bila priča samo mesec, ki je pokroviteljsko opazoval srečo dveh src. Ob teh spominih vzdihne in zardi, toda ne zavoljo sramu, marveč zato, ker ji je žal vseh tistih trenutkov, ki so šli mimo nje, ne da bi jih bila polno izživela.

Mož, ki se vrača proti domu, ga mesečina spomni na tiste čase, ko mu je pod nosom pognal prvi nedolžni puh in je spoznal, da

mesec ne sije samo zato na nebu, da razsvetljuje temno noč, ko je ure in ure slonel ob debeli tepki, pod oknom svoje izvoljenke, katere pa si ni upal poklicati, da bi mu ublažila bolečino in razpršila dvome nad vrednostjo njegovega življenja.

Koliko lepih spominov obuja mesečina šele lovcu; to bi vedel povedati le lovec. Toda čar mesečine, ko se lovec vrača z zalaza srnjaka, ko v zgodnjih jutranjih urah naskakuje petelina, ko v zimski noči čaka na zvitorepko ali na dolgouhca, je tako silen, tako lep, da se lovec ustraši svojega revnega besednega zaklada, da bi orisal vso lepoto, ves čar mesečne noči.

II.

Življenje me je pognalo že v zgodnji mladosti daleč od rojstnega kraja, toda spomin na dom in hrepenenje po rojstnem kraju ni bilo nikoli tako silno, kakor v mesečnih nočeh, pa naj sem bil tedaj na straži, v napadu ali v pohodu, kajti mesečina mi je budila spomin na očeta, na nežna otroška leta, na dolge jesenske in zimske večere in na veliko, toplo kmečko peč. Z vsem tem so bili združeni moji prvi spomini, ki so ostali neokrnjeni in jasni. Koprena pozabe je izbrisala iz spomina le nepotrebno navlako, ki bi lepo sliko samo kazila.

Moj rojstni dom je stal čisto na kraju vasice in izba je bila na vzhodni strani in je z dvojnimi velikimi okni vselej ulovila prve sončne žarke in prve žarke mesečine. Čisto v kotu je bila velika peč, poleg nje postelja in v nasprotnem kotu je stala miza in okrog nje klopi. Revna notranjost pa je postala bogata brž ko je padel mrak in sem se kot otrok stiskal na peči, s svojimi bratci Alfonzom in Poldom in včasih še s katerim od starejših bratov, ki pa so bili tedaj že po svetu in so se le poredkoma vračali.

Ob takih trenutkih, ko so sence postajale vedno temnejše in so predmeti izgubljali svojo resnično obliko, smo najraje molčali in opazovali visoko, sključeno postavo očeta, ki se je sprehajal po izbi, z vivčkom v ustih, zamišljen in tih.

Na vzhodu, tam nad Kobiljo glavo so zardeli oblaki in kmalu nato jih je oblil srebrn sij. Oče se je ustavil pri oknu in nam pokazal to svetlobo, rekoč: »Glejte otroci, vile so vžgale mesec«. Naše glavice so se obrnile v naznačeno smer in z zadržanim dihom smo opazovali, kako se je naglo dvigala izza vrha Kobilje glave polna luna in pokukala s svojim srebrnim sijem v izbo in prav k nam na peč, da so se temne sence prestrašeno umaknile pod mizo, pod klopi in pod posteljo, izba pa je zasijala v medli tajinstveni svetlobi.

Ob takšnih prilikah nismo nikoli prižgali luči in nam otrokom se je zdelo to silno lepo, bili smo kar zadovoljni ter nam ni dalo

prav nič misliti, da oče in mati nista prižgala luči, da bi prihranila na petroleju in tako prihranila kaj za koruzno moko, da bi nasitila naše želodčke.

Ko je tako vzšla luna je oče navadno prisedel k nam na klop pri peči. Z eno roko se je naslonil na peč in z drugo je držal vivček. Tedaj nam je po navadi pripovedoval pravljice ali basni, ki so bile polne življenjske resnice in so nam vzbujale ljubezen do narave in dela. Mnogih tedaj nisem razumel; njih pomen sem zaznal šele kasneje, ko so me življenjske izkušnje do tega privedle. Tedaj so vzbujale le mojo domišljijo, kakor basen o nepokornem vranu, ki ni poslušal svojih staršev in se je ločil od gnezda ter padel pod strelom lovca, o previdni sinici, ki je niso izvabile sladke besede lisice, da bi zapustila varno vejo drevesa, o skrbni mravlji in lahkoživi kobilici in mnoge, mnoge druge.

Te navade oče ni opustil niti kasneje, ko smo odraščali. Spremenila se je le vsebina pripovedk ali povesti, katere je psihološko prilagodil naši sposobnosti za dojemanje.

Še danes si ga ne morem tako živo predstavljati drugače ko sedečega pri peči, ožarjenega od srebrnega sija mesečine, ki je napravila njegove gube bolj izrazite in njegove brke čisto posrebrila, čeprav so bili sicer rjavi in le tu pa tam pomešani s sivimi kocinami.

Bogata in polna tajinstvenih lepot je postala revna izba ob takšnih večerih in razkošna se nam je zdela večerja, čeprav smo največkrat otepali koruzni močnik s kislim, pinjenim mlekom ali krompir s skuto ali čebulo.

Večkrat nas je ob takih urah obiskal Štok. To je bil za nas še prav poseben dogodek, zlasti še za mene, ki sem Štoka naravnost občudoval, ker so mi bile njegove navade, njegov način govora utelešenje pravega lovca. No, to moje občudovanje se je kasneje spremenilo v iskreno lovsko tovarištvo. Bil je zanimiv človek, srednje postave, suh, ostro začrtanih ustnic, široke brade in pohlevnih oči, s katerimi se je vidno trudil, da bi imel oster pogled, kar pa se mu ni nikoli posrečilo in so mu oči tudi v največji jezi zrle v svet, tako da tudi njegove jeze ni nobeden vzel za resno.

Tudi njegove navade so bile zanimive. Bil je utelešeno protislovje. Ljudje so o njem govorili, da je zelo priden in delaven, da je sposoben napraviti za dva, nekateri so mu pripisovali tudi gospodarske sposobnosti, drugi so zopet trdili, da je nemaren pohajač in da preveč ljubi kapljico. Pri nežnem spolu je užival sloves, da je sovražnik žensk.

Vsa ta različna protislovna mnenja pa so predstavljala eno celoto, ki je bila oblečena v hlače in jopič ter se je imenovala Štok. Le v enem so se ljudje zmotili, ko so mu podtikali, da ne mara žensk,

Šmarnogorska brakada (odhodna stojišča)

kajti, ko bi človek najmanj pričakoval se je oženil in kmalu nato dobil sina.

V ostalem pa so bila mnenja pravilna, kajti kadar je delal je napravil za dva, ni ga pa ustavilo še tako nujno delo, kadar ga je klical gozd v svoje kraljestvo. Kadar pa je delal ni posvečal kdo ve kaj pozornosti svojemu telesu, včasih je bil tako kosmat, da mu je bil obraz bolj podoben ježu od sršečih kocin, kakor pa človeku. Znal pa se je napraviti tudi elegantnega in mu niso bile neznane tudi umetne dišave. Tako je imel tudi pri pijači svoje navade; včasih si ga je privoščil, da so se mu kar iskre kresale.

Bil je dober lovec. Zelo vešč je bil tudi lovske latinščine. Njegove lovske zgodbe so bile tako bujno okinčene z latinščino, da sem ga v otroških letih vedno zavidal zaradi njegovih izrednih dogodivščin in kasneje, ko sva že skupaj hodila na lov pa zaradi njegove hladnokrvnosti, ko je v moji prisotnosti pripovedoval najine prigode, ki so bile daleč od stvarnosti, vendar pa silno privlačne zaradi bujne fantazije.

Bil je nad 30 let mlajši od očeta, toda kljub temu sta si bila zvesta lovska tovariša in je bil ob jesenskih in zimskih večerih stalen gost naše hiše, kjer sta z očetom obujala spomine in premlevala lovske dogodke, a otroci smo poslušali z odprtimi usti.

Moj oče, kateremu so rekli po hišnem imenu »Žefč«, je zamišljeno potegnil parkrat iz vivčka in tehtno odgovoril:

»Da, da Žefč. Jaz ne vem, če bomo še kdaj brez skrbi lovili. Starih časov ne bo več!« je včasih povzel Štok pogovor.

»Ne, starih časov ne bo več, toda tudi tako ne bo moglo dolgo trajati. Tudi fašizma bo enkrat konec, kakor je bilo konec rajnke Avstrije. Pa saj tudi v starih časih ni bilo vse dobro, kakor si to včasih domišljamo. Star sem že, mnogo sveta sem prehodil, toda če dobro premislim vso stvar, se nam je tudi tedaj godila krivica, kakor se vedno godi malemu, revnemu človeku.

Dobro se še spominjam tistih časov, ko je bil rajnki Žgan zakupnik lovišča. Tedaj je bil največja glava pri nas. Bogat kmet, župan in gostilničar. Gorje, če si se mu prizameril. Tedaj sem bil jaz še otrok. Hodil sem z očetom na lov in nič koliko zajcev je šlo tedaj k Žganu. Spominjam se tudi tiste hude zime, ko je zapadel sneg že o sv. Lukežu, tedaj sem bil še otrok. Tisto jesen je od nekje pribežal k nam ranjen jelen. Vsega opešanega so zasledili v Strmolah. Dobila sta ga rajnki Balos in rajnki Matajurc, ko je slonel ob skali s pobešeno ponosno glavo. Pri sebi sta imela le prednjačo in še to pokvarjeno in ni vžigala, tako da jo je rajnki Balos moral nasloniti na bukov štor in Matajurc jo je vžgal s sekiro. Tako je ranjeni jelen kljub vsemu dočakal čast, da ga je podrla puška.

Seveda sta lovca vsa ponosna takoj pritekla k Žganu, ki je dal takoj zapreči sani in so šli po jelena. Obdržal ga je seveda sam, rajnkemu Balonu in Matajurcu je dal vsakemu po dve kroni, pa sta bila odpravljena. Jelena je peljal v Kobarid, kjer ga je proti vstopnini razkazoval in potem prodal. Koliko je zanj prejel ne vem, pravili so pa, da je samo za vstopnino dobil 6 goldinarjev. Tako vidiš, je bilo tudi v starih časih.«

»Da, pa saj ne mislim tega, revež je bil in bo vedno zapostavljen. Mislim pa, da so bili tedaj lovci pošteni.«

»Da, revež je bil vedno zatiran, toda upajmo, da vselej ne bo tako!« je tehtno pripomnil oče. Bila sta tako rekoč v elementu. Snovi za pogovor ni več zmanjkalo. Mi smo zamaknjeni poslušali in niti opazili nismo, kako so lunini žarki zapustili peč, se nižali proti vratom in se potegnili na pod, kjer so postali manjši in manjši, dokler niso izginili iz izbe in je le zunaj kraljevala mesečina ter ožarjala obronke Rdečega roba. Mrzlega vrha in Kuka s svojim srebrnim žarom.

»Poštenost. Hm ... Nekateri so bili vedno pošteni in bodo. So pa tudi slabi in taki, ki so pošteni samo tedaj, ko jih kdo vidi. Tako bo vselej,« je povzel moj oče pogovor in nadaljeval:

»Še kot otrok sem moral občutiti marsikatero »poštenost« s strani lovcev, ko sem lovil polhe. Tedaj smo jih namreč bolj lovili ko dandanes, kajti tedaj so bili veliki gozdovi, s starimi bukvami,

ki so vsako leto nekaj rodile in ne kakor je to dandanes, ko bo ta prekleti Lah kmalu pobral še zadnjo bukev in bo ostalo samo grmovje.

Pasti sva nastavljala z očetom. Takole popoldan sva nastavila po 50 do 70 pasti in zjutraj sem šel jaz pobirat, kajti oče je bil star in je težko hodil. Moral pa sem zelo zgodaj vstati in pohiteti, sicer so mi drugi polharji vse pobrali.«

»Ja, hudiča! Ali niso sami nastavljali pasti?«

»So, toda niso tako znali in niso na svoje pasti nikdar toliko ulovili, kakor sva z očetom. Niso dovolj poznali polšjih navad. Navade divjadi pa moraš poznati, če hočeš imeti uspeh. Jaz vem, da sem včasih na 50 pasti prinesel tudi po 40 polhov. Pa kaj hočeš, nepoštenih ljudi je bilo vedno na pretek. Včasih so mi tik pred nosom vse pobrali.

Prav dobro se še spominjam, kako sem se enkrat ustrašil in iz strahu zlezel bolj naglo ko veverica na prvo bukev, kjer sem ves premrl ostal do sončnega vzhoda.

Bilo je kmalu po sv. Mihaelu, prve dni oktobra, ko so se polhi najbolj lovili. Tedaj sva z očetom nastavljala v gozdu pod Idrskim stanom, ker sva v Bantu, v Plazu in Pod Laščem že precej očistila. Tam pod Stanom je bilo še nedotaknjeno in so se nama lovili mastni, ko copate debeli polhi, da sem jih komaj privlekel domov; saj je imel vsak skoraj pol kile. Vstajal sem že ob treh zjutraj, tako da sem se navadno ob sončnem vzhodu že vračal in neko jutro, bila je polna luna, da se je videlo skoraj ko podnevi, se spominjam, sem bil ob štirih že v revirju, kjer sva imela nastavljene pasti. Kar naenkrat nekaj nad mano zašumi in zalaja, da mi je zledenela kri v žilah. Niti sam ne vem kako sem se znašel vrh bukve, kjer sem se tiščal debla do sončnega vzhoda in trepetal. Medtem pa mi je tekmec spodaj brez skrbi polhe pobral iz vseh pasti, ki jih je našel. Seveda sem si predstavljal, da je to zli duh, ki me je poprej preplašil in potem pa polhe pobral.

Še danes se moram smejati, ko se spomnim, kako se mi je oče smejal, ko sem mu to pripovedoval in me je podučil, da me je obavkal le srnjak.«

»Pa kaj ga niste poznali?«

»Poznal sem ga, vendar ga dotlej nisem slišal bokati. Sicer pa smo bili tedaj otroci bolj polni strahov. Saj se stari ljudje niso nič drugega pogovarjali, kakor o strahovih, o krstah, ki so ležale prek potov, o duhovih brez glave in kdo ve še kaj. Danes so ljudje bolj pametni in ne plašijo več otrok z nepotrebnimi strahovi.«

S tem se je obrnil tok pogovora na praznoverja in vraže ljudi v minulem stoletju in danes. Spomnili so se, kako je rajnki Kajs

pripovedoval, da ga je na Resljah, ko je šel z baklo pozno ponoči proti domu, nekaj zaustavilo in mu reklo: Do tu in ne naprej! in mu je hkrati ugasnila bakla. Ko pa se je obrnil v nasprotno smer, proti Golobom, mu je po nekaj korakih zopet sama zagorela, in druge podobne zgodbe. Pri tem se je oče precej trudil, da bi osmešil ta praznoverja, da bi ne vplivala na naša mlada srca. Toda tudi pogovor o teh stvareh očividno ni bil priljubljen v naši hiši, kajti kmalu so zopet obrnili govor na lovske zgodbe. Povod za to je dal zopet oče, ki je povedal, kako ga je enkrat strašilo:

»Ko sem bil še fant, smo šli na skupen lov nad Jevšček in po lovu v Jevšček, da bi spekli in zalili edinega zajca, ki smo ga tisti dan uplenili. Pri Peberčnih so imeli precej okusno vino in tudi zajec je bil tako pripravljen, da je zahteval takojšnje zalije. Zato sem se komaj okrog polnoči vračal proti domu. Polna luna mi je svetila, da sem srečno prešel mimo Babjega potoka, čeprav sem ga nosil morda kapljico preveč pod kapo. Ko sem šel že iz Avč proti domu, je zbudil mojo pozornost nenavaden šum in doli na Košpacovi njivi sem zagledal visoko belo postavo, ki se je sklanjala in povzročala šum, kakor bi nekaj sekala. Priznati moram, da me je malo stresla drhtavica in sem se spomnil vseh povesti o strahovih. Toda bil sem mlad in ne preveč praznoveren, zato nisem zbežal, marveč sem nahujskal psa proti prikazni, ki pa ni izginila temveč je prav prodirno zakričala, ko se je zakadil pes proti njej. Bila je le stara Šonka, ki je kradla zeljnate glave in ne vem iz kakšnega razloga, popolnoma belo oblečena. Verjetno, da bi se je ustrašil, če bi jo kdo srečal. Pri meni je slabo naletela. No vidite, če bi ne bil dovolj korajžen in bi pobegnil, bi tudi jaz naslednji dan in še danes trdil, da so strahovi.«

»Pa koliko lovcev vas je bilo tedaj na lovu, ali je zadoštoval zajec za večerjo?« je Štok preokrenil pogovor na lovska vprašanja in tako se je nadaljevalo vse dotlej, ko je bil čas počitka. Ko sem šel z bratoma spat v našo sobo, mi je zopet sijal mesec skozi okno, ki je bilo obrnjeno proti jugu. K zglavju je po njegovih žarkih priplaval sen s polnim košem lepih sanj o polhih, vranah in zajcih, ki so govorili in se obnašali ko ljudje.

(Se nadaljuje)

K - s.

Nojon Tundutovi orli

Kalmiki prebivajo v pokrajinah na meji med azijsko in evropsko Rusijo, večina njih ob Uralu in v južni Sibiriji. V verstvu so skoraj vsi pripadniki lamaizma, samo nekaj plemen ob dolnji Volgi se priznava k Mohamedu, a tudi pri njih se čutijo lamaistični vplivi. Malo pleme Kalmikov, o katerem se tukaj govori, je pred prvo svetovno vojno prebivalo v južni Rusiji v stepah okoli tihega Dona v območju donskih kozakov. Kozaški poglavar — ataman V. K. Evstafiev je bil v prijateljskih stikih s poglavarjem vseh Kalmikov južne Rusije in opisuje tale doživljaj.

Nojon Tundutovi orli so bili v izvrstnem stanju; lov je mamil. Kutuš je jahal mnogo milj čez stepo, da mi je prinesel vabilo. Sprejel sem ga. Ko sva priganjala ponija skozi visoko, zibajočo se srebrno stepno travo, sem skušal obuditi v spominu svojevrstne kalmiške navade, ki so pri taki priložnosti običajne, ker nisem hotel žaliti Nojon Tunduta, poglavarja vseh Kalmikov južne Rusije. Jahala sva že več ko eno uro. Zadržala sva se pri prastari gomili in vrgla hudičem vetra običajno darilo — srebrni novec. Kmalu nato sva zagledala skozi soparno kopreno toplega poletnega dneva stožčaste, klobučevinaste šotore nomadov. Krdelo Kalmikov nam je pridirjalo naproti, razkošno oblečenih v zelene, škrlataste, oranžne in črne kožnate jopiče. Ljudje so jahali brez sedla na trščatih konjičih, spremljani od tolpe divje pesjadi. Za nekaj časa je nastala velika, kričeča, zavozlana zmešnjava; potem je salva iz starih kremenjač razgnala pse.

Krasno opremljen mlad Kalmik, ne meneč se za razrvana tla, je divjal nasproti in mahal z lovskim šopom, narejenim iz čapljinih peres. Bil je sin Nojon Tunduta, princ Mankuš, katerega še nisem poznal. Predstavil se je in vesel oprostil, da ni nadzoroval sprejema. Ko sem ga tako opazoval, sem se spomnil na govorico, ki je vedela o čudaškem življenju tega sina stepe v Oxfordu. Še celo tu v samotni stepi se mu je poznalo gizdalinstvo.

Nepričakovano se je oglasila čudna godba kravjih zvoncev, godal, piščali, rogov in vmes je ropotalo cel tucat kitajskih bobnov. In vsi ti glasovi in zvoki so se združili v lovski spev, v grozotno, čarobno simfonijo, polno divje krvoželjnosti in veselja do preganjanja.

Spredaj pred to godbo je jahal moj stepni prijatelj Nojon Tundut, ogrnjen v škrlatast z zlatom obšit kožnati plašč. Njegova, z dragulji okrašena desnica je držala v roki pozlačeno palico, ozaljšano z belim pavovim perjem, znak njegovega dostojanstva.

»Pozdravljen bodi, prijatelj! Kutuš te bo vodil k šotorom za goste. Veseli me, da si srečno potoval.«

V ogromnem, iz oranžnobarvne klobučevine narejenem šotoru za goste, sem našel, kar sem pričakoval, od kravjekov kurjeni, prasketajoči ogenj, v juliju — v najbolj vročem stepnem mesecu. So pač take zapovedi gostoljubnosti: »Nikdar naj gost ne občuti mraza, kakor dolgo biva pod našimi šotori.«

Kutuš se je kar lesketal od zadovoljstva, ko je videl ogenj in je zapovedal, da še bolj podkurijo.

Zabrnel je srebrni gong, enkrat, dvakrat; v šotor je prilezel mlad dečko in prinesel skodelico kumisa in osoljene mandlje. Omočil sem prste ter izpraznil skodelico v sikajoči ogenj, kakor je to zahteval običaj. Dečko se je s smehljajem na kozavem obrazu potegnil nazaj. Spet je zazvenel blagodoneči, trepetajoči glas in stara ženska je prinesla z dragulji okrašeni rog, napolnjen z začinjenim vinom in medom. Tokrat sem glasno zaropotal in naredil predpisani gib nejevolje. Ženska je pohvalno zagrgrala in zakašljala. Njen hrapav, krakajoči krik je hvalil Urusa, Kozaka, ki je tako dobro poznal kalmiške navade. Člani plemena so stali ob šotoru in kimali z glavami od samega očaranja. Tako je bilo prav, ker če bi bil sprejel samo grižljaj, požirek vode iz rok služabnika, bi se lahko slabo končalo; s tem bi bil smrtno žalil gostitelja in njegove častite prednike.

Roka je privzdignila krilo ob vhodu, Nojon Tundut je vstopil, svečano mi je ponudil skledico vode in lahek smehljaj je spreletel temni, koščati obraz.

»Nikdar naj ne občuti žeje tvoja svetlost!« sem se zahvalil in pil. Zelo prijetno je pod tvojim šotorom in toplo, močno se potim.«

Knez Kalmikov je bil star nad 40 let, precej visok za njegovo pleme, z mandljastimi očmi in ustmi, ki so izdajale krute prednike. Na desnici sta mu manjkala dva prsta. Pred leti jih je izgubil v divjem boju s svojimi na pol udomačenimi, doraslimi orli.

»Pri meču preroka,« je rekel smejoč se ter pogladil lesketajočo črno redko brado. »Ti dobro poznaš naše običaje, prijatelj. Zapisano je v sveti knjigi: dobrota je znak mogočnega in silnega. Malo pokadiva, dokler služabniki ne pripravijo kosila.« Iz dolgih slonokoščenih pip je zadišalo po tobaku, parfumiranem z rožami in jasminom. Izmenjala sva po običaju predpisane medsebojne poklone v goltajočem narečju Kalmikov. Potem so prišli ob zvokih trobent služabniki, natovorjeni s posodo in hrano.

»Sedaj bova jedla,« je enostavno rekel gostitelj in mi je razrahljal pas. Z juho od žrebjih jeter in kislim mlekom se je pričela gostija, potem je sledil riž, začinjen s žefranom in mangoldom —

in neka zmes iz mastnih, belih črvov in rib, jajca, peščene želve v solni omaki, pečeno jagnje in slednjič kot posebna poslastica, žabe nadevane z osoljenimi mandlji. Potem ko sva si roke obrisala ob bradah klečečih služabnikov, sem izgovoril »zahvalno molitev polnega želodca« in objel gostitelja. In sedaj je prišlo svečano povabilo na ogled orlov, globoko spoštovanih polbogov.

»Alah, bodi mi milostljiv!« je pričel Tundut ceremonije in je obupano stisnil roki. »Zakaj moram svoje siromašne, umazane, na pol mrtve in smrdljive vrane pokazati temu plemenitemu gostu! Kutuš, hitro, ali me slišiš? Odgovori mi brez strahu, hlapec!«

Obraz služabnika je bila študija zase. Ponosno so se mu svetile oči, ko je, klečeč poleg pozlačenega stola svojega gospodarja, izgovoril običajno povabilo: »Mogočni gospod plemena Urus! Tebi je dovoljeno, da vidiš orle, tebi je dovoljeno, da boš gledal ptice prerokove, ki jih je ustvaril iz krvi svojega srca. Pridi gospod!«

Tiho in s povešeno glavo, da bi ne motili duhov častitih prednikov, smo počasi korakali proti šotoru orlov, ki je v sredi taborišča Kalmikov zavzemal častno mesto. Tiho pojoč žalostne melodije, neke vrste grobni spev, so nam sledili neki lovci — Tundutovi polbratje — noseč goreče bakle. Kutuš je bil skoraj popolnoma skrit pod pozlačenim lesenim sedlom in pokrit s težko konjsko odejo, je lezel po vseh štirih. Mogoče bi ga kakšen naklonjen mu duh imel za bojnega konja in bi ga zajahal! Vsak trenutek je obstal, z rokami grebel zemljo, presunljivo rezgetal in stresal stremena. Moja ura štoparica je pokazala, da je kratka pot na ta način trajala skoraj pol ure. Končno smo prišli do velikega klobučevinastega stožca, ki je stal v zavetju mogočnega hrasta.

»V imenu prerokovem, ki naj bo vedno hvaljeno,« sem slišal Kutuša izgovoriti, »zaglej orle mojega gospoda!«

Bakle so razsvetlile globoko temo šotora, in nehote mi je zastal dih. Na bogato izrezljanem, lakiranem drogu iz rožnatega lesa, ki je prečil šotor, so sedele tri velike ptice. S srebrom vezene, z velikimi biseri obšite kape so jim bile potegnjene čez glave. V pernatih hlačah tičeče noge so grozile s krutimi, koničastimi, krivimi kremplji. Kako so živali vlekle na verigah in udarjale s perutmi. Dolgi zimski počitek in temu sledeči strogi čas vaj sta vzbudila njih lovske nagone.

»Poslušaj me prijatelj,« je rekel s ponosnim glasom Nojon Tundut, »njih imena jim pristojajo. Vidiš, ta je — Oče megle. Ne bi ga zamenjal ne za sonce, ne za mesec, rajši bi si posamezno odrezal vse prste. Tukaj je — Hudičevka — njegova družica. Nikar tako ne udarjaj s perutmi, otrok mojega srca! Sam sem jo vzgojil. Tako je dragocena kakor prestol Alahov. In ta tukaj je — Morilec.

Čakaj tu,« je hlastno nadaljeval. »Naročil bom konje. Ne zdržim več v šotoru!«

Spet so omamno bobneli bobni in brnele trobente. Znan mi je bil vzrok: Mula (duhoven) je preganjal nenaklonjene zelene hudiče vetra. »Alahu akbar!« — Bog je velik — se je slišal njegov prodiren glas. Sto grl je sprejelo njegov krik in ob ropotanju in hrupu cimbal je vse zajahalo konje. V divji gonji se je vse podilo za Nojon Tundutom, gospodarjem orlov.

Drveli smo čez ravnino: roj poln pokretov in zibajoče se sulice, bleščeče sablje, v skoku bežeči konji, zveneči kriki, grmenje pištol. Pred nami je jahala godba. Stari mula je jahal na krasni, beli dirkaški kameli in razsipal riž za brezglavne stepne vrage. V ozadju je sledila služinčad s tovornimi konji, ki so nosili kletke z orli. Dvajset lokostrelcev je varovalo ta vod. Princ Mankuš se je zadržal v sredi polja. Njegov angleški lovski konj je bil že ves penast.

Že drugič smo obšli reko, ko se je naenkrat, preplašena po hrupu vzdignila stara rjava čaplja in se malomarno vila v zrak.

»Tam! Tam!«

Nad hrupom polno ravnino je hipoma vse utihnilo. Možje so iztovorili kletke z orli in pri tem mrmrali čudne zakletve. Stari mula se je vrgel na zemljo, izgovarjal verze iz korana in čarovniške besede, da bi ukrotil vsemogočne hudiče.

»Psi, pasji sinovi!« je besnel Nojo Tundut in vlekel za svojo kakor smolo črno brado. »Izpustite — Morilca —, ali vam pri sveti Khabi (sveti črni kamen v Meki), oderem kožo!«

Odvzel sem mu kapo — Morilec — se je razgledal. Čaplja se je zdela samo še ko nežna točka na modrem nebu in je jadrala, nošena po vetru, proti velikemu jezeru, ki je mejilo ob taborišče Kalmikov. Više, više, vedno više se je dvigal orel. Čaplja je spoznala smrtnega sovražnika in je skušala doseči v križastem letu gnezdišče čapelj v obalnem bičevju.

»Oh!« je zasikal Kutoš skozi zobe. »Alah varuj — Morilca — in čuvaj njegov padec!« Kakor blisk je sunil orel na preganjano čapljo, — le ta je hkrati stegnila eno nogo in eno krilo, se pognala navzgor in bila pripravljena, da se smrtnemu sunku upre z ostrim kljunom. Visoko v zraku sta treščila drug v drugega. Razpršil se je oblak perja in padal proti zemlji. Zdelo se je, da je čaplja smrtno zadeta; z razprtimi perutmi in čudno zavitim vratom jo je neslo navzdol.

Mladi lovci so tulili od veselja, a Kutuš se ni mogel vzdržati grozne kletvice. Iz oči mu je sipala strašna jeza, ko je spoznal čapljine ukane. Vedno globlje je padala velika ptica, sedaj je visela še nekaj metrov nad zemljo, prevrnila se je naprej. Potem je izne-

nada udarila s perutmi, da se je z lahko zakrivljenim vratom spet začela dvigati.

Samo dvakrat v mojih stepnih potovanjih sem videl ta zvijačni način leta. Orel je spremenil taktiko, spet se je vil v modre višine in zdelo se je kakor da je izgubil vsako zanimanje za plen.

Zbegana je prekinila rjava čaplja polet v višino in ponovno skušala doseči bičevje.

Morilec je malomarno krožil, nerodno sunil, zgrešil žrtev in se pravilno prekucnil. Opazoval sem obraz Tundutov, ko se je bližal orlovi kletki. Ustnice so mu bile razgrizene in brada mu je bila okrvavljena. Čaplja je sedaj spet letela s široko razprtimi perutmi in lahko upognjenim vratom. In potem se je zgodilo! »Zlata smrt« na orlovskih krilih je vzplamtela v soncu, sunila je enkrat, dvakrat in telo brez življenja je težko padlo na zemljo, zafrfotalo in mirno obležalo.

In sedaj se je odprlo peklo, peklo kričečih, vreščečih, krvoločnih kreatur. Princ Mankuš se je zrinil skozi razburjeno tolpo, zgrabil mrtvo ptico, ji odtrgal z belimi, zverinskimi zobmi glavo in v lakotnih, dolgih požirkih pil njeno kri — študent univerze v Oxfordu! Na konja, Urus, če še nisi sit sedla!« je zavpil Kutuš.

Za boga, pošteno sem se že naveličal sedla, samo moj ponos mi ni dopustil, da bi to priznal. Na poti k slanemu jezeru smo prišli mimo skupine trnjevih grmov. Nomadi se jih bojijo kot prebivališča zlih duhov in čarovnic. Mlada lisica je skočila sredi med krogom lovcev, grozeče pokazala zobe, potem pa jo je skušala pobrisati. Mula je dal znak, in — Oče megle — je bil izpuščen iz kletke. Lisica je lahkonogo odskočila v stran, napravila popolno kljuko in odbrzela. Šumeči pad, smrtni krik, in lisica je končala grešno življenje. Na glavi je zijala velika rana.

Do sončnega zatona so se k dosedanjim trofejam pridružili še dve lisici in debela kanja . . .

Mračilo se je, kresnice so plesale skozi srebrno travo. Ko smo zadržali konje pri prastari gomili, jo je pobrisal mršav volk. Zdelo se je skoraj brezpomembno, loviti v negotovi svetlobi, a Kutuš je ubogal gospodarja, odprl kletko — Hudičevke — in — Očeta megle —. Oba sta skoraj obenem začela krožiti nad volkom. Sivec je lahkotno bežal, sem in tja se spustil v dir in potem spet spremenil tek. Orla sta bila potrpežljiva! Eden se je spustil nižje, drugi je jemal višino. Trenutno je volk obstal in besno šavsnil po senci spuščajoče se ptice. Prepozno: dve s strahotnimi kremplji oboroženi nogi sta se zasadili v volčji hrbet. Čofotajoči udarci s perutmi so omotili žrtev in ko je še druga ptica zagrebla kremplje v glavo nesrečnega sivca, je bilo po njem. Hrabro se je branil volk, se skušal

otresti napadalcev, valjal se je po zemlji. Preden pa se je mogel spraviti na noge, sta obe ptici zasadili kremplje globoko v volčje grlo.

Tokrat so se približali lovci v globoki tišini. Nojon Tundut je s Kutuševo pomočjo izvlekel kremplje iz mrtvega telesa in se jih v znak počastitve dotaknil s čelom.

Prižgali so bakle. Stali smo ob mrtvem volku. Roka se je dotaknila moje rame. Nojon Tundut je gledal proti svetlikajočim se zvezdam: »Brat mojega ljudstva, če boš enkrat pisal v veliki, zelo veliki knjigi zgodbo o tem lovu, potem pripoveduj samo o mojih orlih. Nič o Nojon Tundutu, ki je samo njihov hlapec, njih ponižni suženj. Glej, priklonim se pred njimi in jih slavim. A njihova imena so zaznamovana v zlati listini, ki jo v rokah drži sam Alah . . .«

France Cvenkel

Po očetovih stopinjah

Ni praznik, a srce in duša praznujeta: Stopal sem brez besed ob očetu. Dobro se še spominjam, da sem nosil tiste zelenokrižaste kratke hlače iz domačega sukna ter da sem očetu segal do komolca. In pomislite: oče mi je zaupal puško, prvikrat v življenju sem nesel puško, očetovo dvocevko — brezpetelinko. Jermen je bil tako zelo dolg, da so mi cevi visele ob mečih in z obema rokama sem jo moral držati, da ni kopito zadelo ob kamen.

Govorila nisva, ker oče ni imel navade v gozdu govoriti. Še preden nama je zašumelo listje pod nogami ter so naju pobožale zlatorumene sence jesenskega gozda, je oče položil prst na usta. Očetova šola: Cele grmade knjig so že napisali učeni možje o gozdovih, pa vendar še zdaleka niso vsega povedali o njih. Življenje narave mora biti torej nekaj čudovitega in zanimivega. Nisi na vasi, kjer otročad kriči po dvoriščih in stezah; v gozdu sva, v domovini tisočih dreves in živali. Spoštuj, občuduj in spoznavaj ta kraj ter ne moti skrivnostnega življenja z nepotrebnim govorenjem, ker sva na obisku in ne doma.

Z odprtimi očmi in usti sem poslušal in gledal. Seveda nisem nič posebnega videl in slišal, a mlada lovska kri je napeto pričakovala, da bo zdaj zdaj kanila prijetna kaplja doživetja v toliko pričakovanje.

Oče je hodil vzravnano, tiho in počasi. Suknjič je imel odpet in palec leve roke je imel zataknjen tako za telovnik, da mu je dlan počivala na srčni strani prsi. Tako je on pravzaprav navadno hodil. Pa je očetu nenadoma zastal korak. Roka mu je spolzela s prsi in me prijela za ramo. Sledil sem njegovemu pogledu: Belosivkaste

lise slane v bregu so se lesketale v sončni luči. Rahel šelest gre skozi vejevje in listje pada šepetaje na tla. Toda oče gleda v grm na majhni jasi. Tam rastejo tudi jerebike. Gole so in rdečih sadežev ni več na njih, le posamezni že odpadli listi so se ujeli na trnje in rahla sapa obrača zdaj zdaj njihove dlani soncu, da blestijo ko srebro. O, pa ta grm ni tako majhen in enoličen, da bi ga mogel pregledati v nekaj trenutkih. Takrat je ozračje pretrgal ropot jerebjih peruti. Poznal sem ga že od takrat, ko sem bil z očetom prvič na lovu. Trije jerebi so sfrfotali izpod grma v breg.

Oče je še za hip postal, potem pa me je potegnil za seboj v breg onstran jerebikovega in trnjevega grma. Ko je pokanje suhih smrekovih vejic pod mojimi nerodnimi koraki že utonilo v tajinstveni govorici gozda, je oče prislonil k ustom piščalko iz kunje kosti. Pa si je premislil. Izpustil je koščico ter zaklical na šušljo. Vabeči klic samice je splaval v nasprotno reber. Kot odgovor so iz zaraščene globeli zaropotale peruti in že sem opazil rjavo pisano ptico, kako je v letu zadržala peruti ter se spustila pod naju v goščo. Toda glej, za njim frči še en jereb in v pobočju je zacicirikal tretji. Sedel sem ko pribit in srce mi je tolklo v grlu. »Trije!« sem šepnil očetu. Videl sem, da je njegov obraz spreletel nasmeh, nasmeh posebne vrste, spočet iz lovske sreče. Puško je držal na kolenih, od šušlje v ustih pa je na vrvici nihala piščalka iz kunje kosti. Z očmi mi je namignil, naj vendar gledam tja pod grm sredi planje. Saj res! Po tleh teče petelinček in za njim še drugi. Oba imata povešene peruti, dvignjeni pahljači in čopici na glavi. Jezno cirikata in brbljata, a prvi mora teči pred drugim, ker izgleda drugi močnejši. Toda stoj, prvi se je pognal v zrak, se obrnil in se zviška pognal v tekmeca. Pošteno sta se spoprijela. Poskakujeta in se poganjata drug v drugega. Peruti ropočejo in perje frči od obeh. Pogledoval sem očeta, kdaj bo dvignil puško, pa spet jereba, ki sta se klestila tam spodaj za samico. Toda prvi je vendar moral odnehati. Zletel je na grm, prav na vrh trnja. Čudovita slika, najlepša lovska slika iz moje mladosti: V pramenih zlatega jesenskega sonca rde trnjeve jagode kakor žametne obrvi nagačenega jereba nad očetovo pisalno mizo. Jereb pa nervozno stresa svojo pisano pernato suknjo in njegov podbradek je v soncu črn kakor oglje.

Tedaj je šele oče dvignil puško. Zastal mi je dih in srce se mi je menda ustavilo. V mojih mislih je že jeknil strel, a oče je še vedno meril. Zakaj? Šele tedaj sem zaslišal, da v domačem zvoniku otožno pojo zvonovi. Kakor mrtvaška senca so hipno legli njihovi glasovi v mojo otroško dušo in sončna slika v trnjevem vrhu je ugasnila. Brez ropota se je spustil premagani vitez preko potoka. Oče je mirno povesil puško in gledal v trnjev vrh z rdečimi rubini:

»... Nekdo je umrl. Da, saj je čez nekaj dni že vseh mrtvih dan. Tistele trnjeve jagode bi bile lepše ko vsako cvetje za na grob.« Gledal sem očeta in njegovega šepeta nisem razumel. »Vidiš, sinko moj, tako človek doživi pomlad in jesen, življenje in smrt; to je kolobar življenja.«

Spet mi je obesil puško čez rame. Vzel je klešče za merjenje lesa v roke ter se zazrl v merilo: »Bogastvo gozdov ni samo v številkah in računih, ampak tudi v doživetjih. Pravzaprav pa nisva prišla na lov, ampak les merit...«

Ko sem koračil za njim, sem mislil na jereba, ki bi ga sedaj lahko držal v rokah in nisem bil zadovoljen. Oče pa je stopal vzravnano, tiho in počasi. Leva dlan mu je spet slonela na prsih, kakor da zaslanja skrito srčno bolečino.

Od takrat je preteklo devetnajst let. Zlatorumene barve jesenskega gozda so me z neizmerno silo spet zvabile iz tujih krajev v domače lovišče. Toda tisti dan sem sam, tako sam stopal po očetovih stopinjah. Njegova dobra roka je že prejšnje leto za vedno omahnila od bolnega srca. Pa sem postal sredi poti in razmišljal, kdo je vendar vlil v moje srce ljubezen do te gozdne samote, kdo me vabi iz dneva v dan v objem skritih gozdnih globeli in kotanj, kjer so čustva tako glasna, da jih slišim. In misli so šle nazaj, daleč nazaj. Povsod so srečavale očeta in srce, ki je zraslo iz njegovega srca, ga je klicalo. Nobenega odgovora, le gozd šepeče svojo jesensko pesem.

Na mestu, kjer sva pred devetnajstimi leti klicala, sem vzel iz tulca piščalko, spomin na očeta. Bila je že zalepljena, ker se mi je nekoč ob padcu nalomila. V jeseni pred očetovo smrtjo sem zadnjikrat klical nanjo, njen glas je bil še vedno tako čudovit. Nanjo je klical oče in imel čudovite uspehe.

Zdi se mi, da je pravi jerebar rojen, kakor mora biti rojen umetnik. In to je bil v tej lovski veščini moj oče.

Ogledoval sem od njegovih prstov uglajeno rumeno kunjo kost. Rajni Bolta je ujel zlatico in slavni jerebar, stari Kapus iz Kamne gorice je iz najdebelejše kosti izdelal jerebjo piščalko ter jo poklonil svojemu učencu, mojemu očetu.

Njeni srebrni glasovi bodo danes, ko je slana prvikrat poparila gozd, privabili starega petelinčka, ki domuje tod. Prislonil sem piščalko k ustom, toda kako to: iz njenega grla ni glasu. Še nikdar se mi ni uprla! Poskušam in poskušam. Tišina. Ogledujem in ogledujem: Grlo, ki je bilo na poseben način oblikovano, se ji je izsušilo in razsulo. Tako je tudi njej za vedno zastalo srce. Kri mi je obstala v žilah in iz gozda je zavel dih smrti. Pred oči mi je stopil očetov mrtvi obraz in puškine cevi so bile hladne kakor očetova mrtva roka.

Gozd je skrivnostno molčal in govoril. V globeli so se zajedle temne sence, le vrh jerebikovega in trnjevega grma je obsevalo zaspano sonce ter zbujalo v duši daljnji spomin: »... Saj bo čez nekaj dni že vseh mrtvih dan. Tistele trnjeve jagode bi bile lepše ko vsako cvetje za na grob.«

Stopil sem h grmu in z drhtečimi rokami nalomil trnjevih vej z rdečimi jagodami — za na očetov grob ...

Divji lovec Joža

II. Koga je potegnil

S. s. Tiller se je ravno vračal iz Logarske doline, ko trčiva na spodnjem koncu Solčave pred Kavtmanovo gostilno skupaj. Pridruži se nama krčmar Nace. Kmalu s trudnim korakom prikrevsa preko mosta po cesti lučki logar Strgar. Nekaj minut za njim pa jo primaha s prožnim korakom z iste strani Joža, s težko obloženim košem, pokritim s suknjičem. Že bi jo mahnil brez nadaljnjega mimo nas, ko ga s. s. Tiller pobara:

»No, Joža, kaj pa nosiš?«

»Gamsa!« je krepko sprožil na komaj izgovorjeno vprašanje.

»Pa ja ne?« in že seže s. s. T. po suknjiču vrh koša in ga malo privzdigne. Joža stoji ta čas brez zadrege pred njim in se samo nasmiha ter hudomušno bliska proti Strgarju, ki ga je imel že zdavnaj kot divjega lovca v želodcu, a mu nikakor ni mogel do živega.

Sodni s. T. presenečen prizna: »Lej ga, lej ga! Pa je res gams. Kje si ga pa iztaknil?«

»V Grohatu,« se brž odreže Joža in ošvrkne mežikaje Strgarja.

Kakor bi ga pičil gad, se logar sunkovito obrne in namesto v vas, kamor je bil vsekakor namenjen, jo ubere jadrno nazaj po cesti proti Lučam. Kako bi ga tudi ne zbodlo! Saj je prav on prišel naravnost iz Grohata, kjer je bil ves dan na obhodu. To bi pomenilo pravo norčevanje in izzivanje uradne osebe.

»Zdaj si ga pa menda preveč užalil, Joža«, reče s. s. Tiller in vpraša dalje, ko Joža še kar potrpežljivo stoji pred nami in se smehlja za odhajajočim Strgarjem: »No, zdaj mi pa že lahko po pravici poveš, kje si ga podrl.«

»Veste, sem mu moral malo podkuriti, ker me zmeraj sumi, da mu jih kradem. Nabasal sem ga pravzaprav zares le v Belski planini,« reče in jo brezskrbno mahne dalje proti domu.

(Bevska planina je ravno nasproti Raduhe, na drugi strani Savinje, kot poslednja gmota Ojstriškega sklopa, raztezajočega se proti severu v smeri proti skrajnemu južnemu robu Raduhe). Tu je bilo do vojne privatno, kmetsko lovišče kmeta Belšaka.

»Bogve,« se čez kratko oglasi s. s. Tiller, »ali nas je potegnil v prvič ali v drugič. Moram že nagovoriti prijatelja Ernesta, ki je njegov zaupnik, morda bo pa le temu povedal resnico.«

Ko sem pozneje govoril s s. s. T.-jem in ga vprašal, če je že kaj zaznal glede tistega gamsa in če je »zadoščeno« njegovi radovednosti, je smehljaje izjavil: »Ernestu je izjavil, da ga je podrl v Robanovem kotu pod Ojstrico. Zlomek vedi, koga je potegnil. Menda kar vse tri. Sicer ima mož prav, da obdrži tako skrivnost zase in ne zaupa uradnim ljudem, čeprav so sicer njegovi dobri znanci, niti ne dr. E., ki ga marsikdaj izvleče iz zagate.«

Tudi mene je začelo malce zanimati, kako je s to stvarjo in ob prvi priložnosti sem povprašal Joža, kako je takrat bilo. Pa mi pove: »V resnici sem ga upihnil v Grohatu, toda že na Raduški strani — (solčavski Radušnik) —, kamor pa mi ga je prignal pravzaprav sam Strgar iz Grohata. Jaz sem za Strgarja dobro vedel, da je na oni strani, pa sem računal s tem, da mi ga morda sam prižene pred puško. Res se nisem zmotil. Strela pa Strgar nikakor ni mogel slišati, kvečjemu odmev od Bevske planine, ki ga je pa

moral imeti za direkten pok od ondukaj. Zato ga je moj odgovor tako ujezil, ker je pač prepričan, da mu ga pred nosom ne more nihče pihniti. Jasno je, da torej niti on niti kdo drugi ne bi mogel smatrati, da sem govoril resnico, zato sem tudi lahko brez strahu zinil. Koliko pa smem sodnijskim prijateljem zaupati, si pa že toliko star, da boš razumel.«

III. Jože — Blažev pomočnik

Blaž — v pismih se je podpisoval: Vlah — je bil silen nimrod. Hrust kakor Martin Krpan, je bil originalen, malce čudaški. Bil pa je nadvse vnet in sila spreten lovec, legalen in ilegalen. Obredel je na svojih lovih menda vso Jugoslavijo, pa tudi sosednjo Madžarsko, tja do Karpatov, kjer je preganjal jelene, volkove in medvede, v domovini pa razen dolgouhcev vso perjad, srnjad in prašiče. Skratka, bil je doma in strokovno podkovan v vseh vrstah malega in velikega lova.

Izvrstno namazan jezik in domišljijo je izpopolnjevala neprekosljiva »latinščina« ter je bil kot izvrsten družabnik, ki se je znal gibati v vseh krogih, povsod dobrodošel.

Čudna je strast divjega lova, kogar enkrat grabi s svojimi kremplji. In njega je morda zgrabila celo bolj kakor pošten, zakonit lov. Menda je le res, da vse prepovedano bolj mika in vleče.

Pozno jesensko popoldne — sneg je naletaval v gostih kosmih ves dan — upihne v baronovem lovišču srnjaka, ki pa se je zavlekel še do oglarjev in se šele skoro pred bajto zgrudil. Smola! Tu ga, kajpak, ni mogel pobrati. Nejevoljen brede domov in si pri mizi podpre glavo z obema rokama, premišljujoč, kako bi vendarle mogel priti do srnjaka. Nič pametnega mu ne pade v glavo.

Kakor razodetje stopi ravno ta čas v sobo — Jože. Vračal se je iz Zagreba, in zvest obljubi, ki jo je dal Blažu, ko je prišel pred nekaj leti v Logarsko dolino nad gamse kot »cesarski lovec«, se je to pot oglasil. Blaž plane s stola in ga oklene s svojimi močnimi rokami, da bi mu kmalu vsa rebra polomil, z vzklikom:

»Sam Bog te je poslal, Jože, Alo! Brž obleci tole orožniško monduro!« V svojih omarah je imel najrazličnejše uniforme, cel arzenal orožja vseh vrst od pušk, revolverjev do sabelj in nožev. Po pojasnilu je bil Jože koj pripravljen za tako podjetje.

Spotoma k oglarski bajti ga je Blaž podrobno poučil in pripravljal za uradni nastop. Močno je snežilo, da je sneg stopinje sproti zasipal.

Ustavita se pred bajto, kjer oprezata skozi okna. Oglarji so pri slabi leščerbi ravno večerjali in bili videti prav dobre volje. Tu pa tam se je kdo sklonil nazaj in pokukal pod mizo.

»Mrcine imajo srnjaka gotovo pod mizo. Ko opraviš formalno zasliševanje, ga kar potegni za noge ven!«

Orožnik Jože butne s puškinim kopítom na vežna vrata: »V imenu postave, odprite!«

V sobi nemalo presenečenje, ko vstopi orožnik pred ženo, ki mu je odprla vrata, v sobo. Blaž je ostal zunaj za oglom.

Orožnik potegne notes iz torbe in jih jame zasliševati ter nekaj beležiti.

Ko je to opravil, zapre in spravi beležnico v torbo in reče: »Baronov lovec je danes popoldne tu v bližini nekje ustrelil srnjaka. Ugotovil je, da se je še privlekel do vaše bajte. Vi pa, namesto, da bi ga takoj obvestili, ali kar

bi bilo še pravilneje, sami oddali kamor spada, ste ga tako rekoč ukradli in se mislili sami okoristiti. Tiho! Za to tatvino se boste zagovarjali pred baronom in pred sodnijo!« Pri tem se skloni pod mizo, kjer je zares ležal nesrečni srnjak, ga izvleče, stopi z njim proti vratom in zakliče:

»Johan! Tu ga imate! Nesite ga gospodu baronu! Jaz pridem za vami.«

Pri vežnih vratih izroči srnjaka »Johanu«, se vrne v sobo, očitajoč jim ponovno lovsko tatvino itd. Vsi vprek so se izgovarjali, da so ga prav zagotovo nameravali drugo jutro zanesti baronu v Sevnico; nocoj pa da se jim je zdelo v takem vremenu le prekasno.

Ko jim zabiči, da se nocoj nihče ne gane iz bajte, zgine za »Johanom«.

Drugo jutro je Joža vzel srnjaka s seboj ter ga na Zidanem mostu prodal v restavraciji.

Kako je drugo jutro osuplo strmel baron, ko sta se mu dva oglarja opravičevala in zagotavljala, da so mu nameravali srnjaka zares danes prinesti, da pa jih je orožnik že sinoči prehitel.

Baron je stopil z obema možema na orožniško postajo, kjer pa oglarja nista mogla izmed navzočih orožnikov, ki so bili še vsi doma, nobenega prepoznati kot sinočnjo patruljo. Tudi je komandir izjavil, da je bilo vse moštvo že ob 5. uri popoldne doma, patrulja pri oglarjih pa se je zglasila okrog 7. ure zvečer.

Uganka je ostala kljub vsem intenzivnim poizvedovanjem nerešena, ker sta se povzročitelja dogodka že pred 6. in 10. leti preselila v večna lovišča.

B. Lovrenčič

Cvetna nedelja 1941

Pomladi leta 1941 sem zadnje leto v šoli trgal hlače. Pouk je potekal precej neredno, ker je bilo mnogo profesorjev na orožnih vajah, nekega dne pa so nam razdelili spričevala ter pouk končali. Nas dijake, življenja polne mlade fante ti sumljivi znaki bližnje vojne niso potrli. Vojne nismo poznali in se je nismo bali. Rešeni šolskih skrbi smo se razkropili domov.

Okolica mojega domačega kraja je idealno, sredogorsko lovišče, v katerem je tudi velika divjad stalno doma. Nagnjenje do lova mi je menda že prirojeno in prav malo truda so imeli domači lovci, da so me pohujšali za vnetega častilca Diane. To leto mi je bil za uspešno dovršeno šolo obljubljen petelin. Nepričakovane počitnice v aprilu so me toliko bolj veselo presenetile.

Nekajkrat sem že naskakoval petelina in le lovska disciplina mi je krotila strast mladega lovca, ki požene srce, da razbija ko kovaško kladivo, da nisem ukrivil kazalca. Takoj po prihodu domov bi bil poizkusil s petelinjim lovom, toda moral sem odlagati, ker so me doma pri delu nujno potrebovali. Zvečer v soboto pred cvetno nedeljo pa nisem več zdržal. Pomlad in skrivnostni pevec sta me presilno vlekla v goro. Pridružila sta se mi dva prijatelja in krenili smo po strmi poti proti lovski koči. Mlade noge so nas hitro nesle in prej ko v eni uri nas je pozdravilo poslopje lepega lovskega doma izza roba. Družina je pravkar večerjala in na gostoljubno vabilo gospodinje smo si potolažili lakoto z zabeljenimi žganci in mlekom. Ker je bil lovec na orožnih vajah, ni petelina še nihče zaslišal in treba ga je bilo šele najti. Pri kovanju načrtov za prihodnje jutro nam je ostanek večera naglo potekel in odpravili smo se k počitku.

Nenavadno lahko sem vstal to jutro, ko nas je neizprosni glas budilke prebudil. Četrt na tri je bilo, ko sem potisnil pelerino za nahbrtnik, prižgal svetilko in krenili smo v temno noč. Strmo se vzpenja steza po pobočju Kaličja in ostanek zaspanosti je naglo prešel, ko smo hiteli k rastišču. Po senčnih legah in globelih smo še gazili sneg, izogibali smo se podrtim jelkam in prav pošteno smo bili zasopljeni, ko smo počivali na ravnici pod vrhom. Ugasnil sem svetilko in napeto prisluškoval. Prezgodaj je še bilo in razen skrivnostnega šumenja gozda ni bilo glasu. Kar najbolj mogoče tiho smo nadaljevali pot proti vrhu in preizkušali vsak korak. Tu nekje pod robom laza poje; mi je večkrat pripovedoval lovec. Zdrznil sem se, ko je zapokala suhljad pred nami in nas je z globokim böö, böö, böö... ozmerjal srnjak. To pa petelinu gotovo ni všeč, sem si mislil in čakal, kdaj bodo zaropotale trde peruti kje med vrhovi smrek; pa nič se ni ganilo.

Prispeli smo do laza. Pod smreko z visoko prežo, na kateri sem že mnogokrat pasel srnjake, smo sedli na nahrbtnike. Kriti za vejevjem smo si prižgali cigarete in čakali svita. Tema se je umikala jutranjemu mraku, ko sem šepnil tovarišema, naj me počakata in stopil preko laza tik do vrha in napeto prisluškoval. »Nobenega glasu, kje so petelini,« sem godrnjal sam pri sebi, ko sem se vračal ob robu gozda; medtem pa zaslišim nekaj petelinjemu klepanju podobnega. Obstal sem in prisluhnil... telep, telep... mi je razločno udarilo na uho. Prijatelja, ki sta opazila, da dolgo prisluškujem, sta prišla do mene. Medtem se je petelin razvnel in nam razločno drobil kitico za kitico svoje nenavadne pesmi. Naraščajoča svetloba mladega jutra me je opominjala, naj ne izgubljam časa in ko je petelinova kitica prešla v brušenje, sem naglo stopal po tri korake in pričel z naskakovanjem. S polrisanico v roki sem se naglo poganjal preko dračja in trdega snega, voden po petelinovi pesmi. Naglo sem napredoval in prav blizu petelina sem že bil, tedaj pa se mi je hrupno vdrla trda snežna skorja. Petelin je utihnil in čez kolena globoko sem obtičal v snegu med dračjem. S strahom sem čakal, kdaj bo petelin odjadral in v mislih robantil nad vražjo smolo. Zdelo se mi je celo večnost, ko se je oprezni vitez le pomiril in pričel polagoma klepati. Kmalu sem dočakal, da je petelin zopet nizal kitico na kitico. Dvignil sem nogo iz snega in previdno preizkušal nov korak. Med brušenjem sem stopil in oddahnil sem se, snežna skorja je držala. Previdno sem naskakoval dalje in oprezoval po vejevju, kar ga zapazim komaj 20 korakov pred seboj, na goli bukovi veji. Petelin se je resnično slep in gluh razvnemal v svoji ljubavni pesmi, da me ni opazil, ko sem skoraj brez kritja stal tako blizu pred njim. Fant, srečo imaš, sem si mislil in skoraj žal mi je bilo prekiniti lepo sliko. Z repom, razvitim v pahljačo, spuščenimi perutmi in stegnjenim vratom se je petelin priklanjal na veji in se jasno odražal na obzorju. Ob brušenju sem pogledal na pevca preko muhe in konec naslednje kitice je zaključil pok moje puške. Petelin je v ognju omahnil ter zamolklo udaril ob tla. Z vriskom sem poklical prijatelja in dal duška velikemu lovskemu doživetju. Oba sta bila hitro pri meni, veselo smo si ogledovali lepega skrivnostnega ptiča in moral sem jima podrobno opisati ves potek. Medtem je vzšlo sonce in pozlatilo bukovje. Posedeli smo v božajočih sončnih žarkih in si privezali dušo.

Zadovoljni z uspehom in veseli lepega jutra smo hiteli skozi gozdove in pašnike naravnost v dolino. Ponosno in prešerno smo korakali skozi vas, preko rame mi je visel petelin, klobuk pa mi je krasila smrekova vejica. Na trgu so stale pred lepaki gruče ljudi. Radovedno smo stopili bliže in čudno, petelin jih ni mnogo zanimal. Besede vojna..., Nemci..., Italijani...

so nas vrgle iz pravljičnega sveta v kruto stvarnost. Pohitel sem domov in stopil na dvorišče. Zagledal sem mater, lice ji je bilo prepadeno in zaskrbljeno..., moji bratje so bili vojaki. Nasmehnila se mi je, ko sem jo pozdravil in odložil petelina na klop; kljub temu sem zaslutil, kako ji je hudo. Začutil sem, da je tudi mene stisnilo v grlu, dušo pa mi je omračila temna slutnja bližajočih se grozot.

Dinko

Dva zajca

Pričujoča zgodba je ustno izročilo starega lovca. »Se non è vero, è ben trovato«. Vsekakor je dogodek »dolenjski original« s svojo vedrostjo, naivnostjo in lovskim optimizmom. Naj bo kakor koli. Bilo je na Dolenjskem, tam okoli Muljave, kjer se je rodil nedoseženi pripovednik Josip Jurčič.

Župnik Jakob Ilc, prijatelj ljudstva, mož obilnega humorja, je še danes nepozaben starejši generaciji; brezštevilni so doživljaji, ki jih pripovedujejo o njem. Kot človek je bil izredno dobrega, malce hudomušnega srca. Med lovci je bil zelo priljubljen. Poslušajmo torej, kakšen je bil ta Jurčičev sodobnik.

Njegov bližnji sosed in dober prijatelj Milan Fedran je bil graščak in navdušen lovec, recimo na gradu Podlesek. Njegov logar Janez, ki je bil močno prebrisan, je imel kajžo, ženo Jero in kopico majhnih otrok.

Po nekem lovu je prišel graščak Milan v logarjevo kajžo. V črni vežici je bilo zakajeno ognjišče, okrušeno in sajasto, na njem nekaj črnih loncev in ponev, v kotu ožgane burkle in brezova metla, na tleh pa dvoje čebrov, v katerih je bilo troje ubitih divjih zajcev, plen zadnjega graščakovega lova. Iz ozadja veže se je pojavila Jera, razkuštranih las in razoranega obraza. Prestrašena je buljila v graščaka, potem pa pristopila in mu hotela poljubiti roko.

»Dober dan. Kje pa imate Janeza?« je vprašal graščak. Jera je pokazala z roko in brez besed odprla ozka in nizka vratca v mračno čumnato. Za mizo je sedel njen mož Janez, dolg, a silno suh. Debelo glavo mu je obdajal le še redek venec umazanosivih las. Okrog peči se je gnetlo osem slabo oblečenih otrok. Nekateri so fucali, drugi kamenčkali, nekateri starejši pa so se suvali in tepli, vsi pa so bili glasni in nemirni. Ko je Janez zagledal graščaka, se je v vsej svoji visokosti dvignil in pri tem s temenom trčil v strop. Graščak ga je prijazno nagovoril, mu izročil pismo in naročil, naj ga takoj s tremi ustreljenimi zajci odnese gospodu fajmoštru.

»Tri zajce,« je ponovil Janez. »Da, vse tri zajce, ki sem jih včeraj ustrelil, sem namenil za gospoda fajmoštra,« je odgovoril graščak in naročil Janezu, naj mu pride na Podlesek povedat, kako je naročilo izvršil. Janez pa je zopet ponovil: »Tri zajce, kaj ne?«

»Da,« je kratko odgovoril graščak in se poslovil. Janez pa je še vedno pri sebi mrmral: »Tri zajce, tri zajce za fajmoštra,« svoji ženi Jeri pa je nekaj šepnil na uho.

Kmalu nato je Janez z nahrbtnikom, iz katerega je štrlelo osem zajčjih nog, koračil po beli cesti proti Muljavi.

Zamišljen je dospel do srede vasi. Poln rastočega upanja na uspeh je logar odkorakal v župnišče. To je bila stara podolgovata enonadstropna podrtija ob razsežnem vrtu, po katerem je raslo le še nekaj pritličnih grmov in trava.

Po ogromni veži je dospel do ozkih, močno obrabljenih stopnic in se previdno pritipal do vrat z napisno deščico: Župni urad Muljava.

Komaj slišen glas se je odzval in že je stal v visoki, obokani sobi. Miza s stoli, pult in omara, to je bilo vse pohištvo, na steni pa je visela velika starinska podoba sv. Mihaela. Na oknu je stala velika kletka s kanarčkom.

»Prečastiti gospod fajmošter, gnadljivi gospod graščak vam pošiljajo zajce,« je preupil glasno ptičje petje in postavil na mizo nahrbtnik in pismo.

»Ah, Janez,« je vzkliknil izza svoje mize majhen droben možiček in nato požugal kanarčku z besedami: »Mandi, kar tiho sedaj!« Mahoma je ptiček utihnil, župnik pa je pomaknil svoja očala na skrajno konico svojega bakrenega nosu in veselo poškilil v nahrbtnik, iz katerega je Janez medtem že izvlekel dva lepo rejena zajca in ju položil predenj.

»Lepše dobrodošlice, kakor je bila Mandijeva, ne morem izreči tema ubogima zajčkoma in... tebi Janez, seveda, ki si ju prinesel,« je dejal sveti mož in si brisal sline, ki so mu pritekle, ko je v duhu že ugledal oba zajčka v omaki s cmoki pred seboj.

Na župnikov poziv je Janez prisedel, se ogledoval, sukal in gladil oba zajčka na mizi. Ko pa je župnik prebral graščakovo pismo, je izpod očal hudomušno pogledal Janeza in dejal: »Kakor vidim si mi prinesel dva zajca.«

»Dva zajca,« je zamrmrał Janez.

»Toda v pismu tu, mi gospod graščak sporoča, da mi pošilja tri zajce.«

»Tri zajce,« je pritrdil Janez.

In je povzel zopet besedo župnik. »Prinesel si mi torej samo dva zajca...«

»Dva zajca,« mu je padel v besedo Janez in še bolj vneto gladil oba zajčka.

»Že, že, toda zakaj mi graščak piše, da mi pošilja tri zajce, ko...«

»Tri zajce,« je veselo prikimal Janez in pričel vrteti klobuk v rokah.

»Ali ti je dal graščak za mene samo dva zajca?«

»Dva zajca,« je zopet pritrdil Janez.

»Ja, čemu pa potem piše, da mi pošilja tri zajce!«

»Tri zajce,« je zagodrnjal Janez.

»Prinesel pa si samo dva zajca,« je dodal župnik.

»Dva zajca,« je iz dna grla izdavil Janez.

»Ali ti graščak ni dal tri zajce?« je vprašal naprej župnik.

»Tri zajce,« je odgovoril Janez.

»Če je tako, potem se bom gospodu graščaku zahvalil samo za dva zajca,« je sveti mož končal debato.

»Dva zajca,« je prikimal Janez, župnik pa je še dodal: »Toda brez zamere Janez, če ne bo potem kaj prav pri graščaku, ker piše, da mi je po tebi poslal tri zajce.«

»Tri zajce,« se je zopet odrezal Janez.

Župnik je napisal pismo, ga zalepil in izročil logarju z besedami: »Tako Janez, pa daj gospodu graščaku to pismo, v katerem sem se mu zahvalil za dva zajca.«

»Dva zajca in hvaljen Jezus,« je siknil Janez skozi zobe in odšel.

Ko je čez dobro uro graščak prebral župnikovo zahvalo, je presenečeno vprašal Janeza: »Ja, ali si mu res dal samo dva zajca?«

»Dva zajca,« je pritrdil Janez.

»Pa ne da bi... Janez!«

»Ah, gnadljivi gospod graščak, oni so takoj prišli na to, gospod fajmošter pa so pol ure ugibali, pa se še niso mogli zrajtati, da sem enega obdržal za sebe. Saj vejo, da imam osem otrok in ženo, fajmošter pa samo kuharico in Mandelca...«

Štefan Simončič:

LOVČEVA BALADA

(Po »Mejniku«)

Lov bil je živ. Utihnil po dobravi
je lajež psov. —
Polnoč. Od zadnjega pogona lovec
sam gre domov.

Hm, pravijo, da ni prav varno iti
tod osorej!
Zeleni lovec včasih rad tu straši
na stezi tej.

Pa bil je Miha svoje dni čuvaj vam,
na preži stal,
preganjal je ponoči divje lovce,
pa bi se bal?!

Z medvedi in volkovi se je srečal,
a ni strahu poznal,
pa tukaj ko učenček bi trepetal,
Zelenega se bal? ...

Dospe že do križpotja ... čuj, iz teme:
»Joj! Kam bi del?« —
»Kaj, kdo si, človek? — Kam naj deneš,
vprašaš? —
I, kjer si ujel!«

»Ujel sem z zankami v lovišču tvojem
srnjaka ta,
ulôvil še na zeljniku sem svojem
zajca dva!«

Oh, — in sedaj, odkar v lovišča večna
je moj duh odšel,
za kazen nosim to divjad prekleto
vek že cel.

Oh, to teži! — Zabliska se: Po stezi
pred njim sopeč
pripognjen stopa lovec — sosed Vid
svoj plen noseč ...

Pa bil je Miha svoje dni čuvaj vam
in ni se bal ...
Ko pa nocoj domov je prišel z lova
je trepetal.

A čudno zve novico, ko sine dan:
da ubit
je bil preteklo noč na divjem lovu
sosed — Vid!

Hraber zajček. Dne 26. XII. 1951 se je naša družina napotila na skupni lov v Rupe, to sredogorsko lovišče, ki ga po stari lovski tradiciji poženemo na omenjeni datum t. j. na Štefanovo. V tem času se tam zadržuje večina male in velike divjadi. Ker je pa bila v decembru zima milejša, ni bilo v tem predelu toliko lovskega užitka, kakor smo pričakovali. Zato ni bilo dopoldne kaj prida plena.

Popoldanski pogon je bil živahnejši in eden dolgouhcev jo je zagodel lovcu V. J., da bo pomnil. Tega je namreč na stojišču zajec presenetil in strel je šel v prazno. Zaradi bližine in poka se je pa tudi zajček zmedel in skočil lovcu na puškine cevi. V. J. je v zadregi brž dvignil puško in zajček mu je odletel preko glave za hrbet. Spotoma in brcajoč po zraku je s kremplji zadnjih nog pošteno oprasnil lovca po levem očesu, češ saj za lov potrebuješ

samo desno oko. Kaj se je pravzaprav zgodilo, se je lovec ovedel šele, ko je počilo na sosednjem stojišču, kjer je ta zajček padel in si je V. J. obrisal krvavi pot z levega lica. Pa naj kdo reče, da zajec ni zabavna zverinica.

Avgust Molan,
Pišece, 2. III. 1952

Voh lisice ali kaj. V lovišču Pšata smo že v novembru 1951 pripravili krmišča za jerebice in fazane. Posebno fazani se zadržujejo v goščah ob Savi, kjer imajo največ rastlinske hrane in žuželke. V tej gošči smo imeli tudi krmišče za fazane in sicer v zelo gostem grmu, katerega sredino smo počistili in polagali hrano. Ko je nehalo tretji dan snežiti, se je podal pomožni lovec K. V. s hrano na krmišče. Zaradi visokega snega je zajahal konja, vendar se ni mogel prebiti skozi zamete. Šele z drugim konjem je srečno prijahal do krmišča. Toda kako se je začudil, ko je našel pred grmom kup perja fazana in lisičji sled. Pregledal je vse krmišče in našel v snegu rov, katerega je izkopala lisica pod snegom, umorila fazana in ga skozi rov prinesla na plano, kjer ga je raztrgala. Kakor kaže, se je pustil fazan zasnežiti, vendar ga je lisica kljub 1.60 m visokemu snegu našla. Malo verjetno je, da bi lisica po naključju prišla do fazana, temveč jo je privedel k plenu voh ali pa je že večkrat obiskovala to krmišče, čeprav ni bilo videti, da bi uplenila prej kakega fazana. *B. N.*

Eden izmed uničevalcev gozdne perjadi in manjše divjadi, neredko pa tudi mladičev velike divjadi, je kuna. Da je ta žival drzen ropar, naj priča dogodek, ki sem ga doživel.

Po končanem delu, sem se odpravil sobotnega dne oktobra v bližnji revir z željo, da uplenim lisjaka, ki mi je že nekajkrat odnesel svoj izredno lep kožuh. Da bi se to ne ponovilo, sem sklenil pomakniti se v globino gozda in izbral prostor za čakanje pri veliki skali, ob straneh pa sta me krili dve debelejši smreki. Tako sem čakal že kako poldrugo uro, ko zaslišim pred seboj kake 3 streljaje daleč močno udarjanje peruti večjega ptiča. Ker se je to stalno ponavljalo, sem se previdno podal v tisto smer. Neslišno sem se prikradel na rob velike in globoke doline z nizkim grmovjem, med katerim so bile majhne jase, porastle s travo in praprotjo. Vkljub temu, da sem imel pregled čez vso dolino, nisem mogel ničesar opaziti, le včasih je zaznihal kak grmič. Zato sem se pomaknil nekaj korakov v dolino, obstal nepremično za debelo smreko ter skrbno opazoval sleherni del doline. Puška mi je bila stalno nared. V smeri, kjer se je po mojem mnenju vršila borba, se je pogostoma slišalo zamolklo pivkanje, ki ga nisem mogel doumeti. Nenadoma se na eno izmed čistin prikrade gozdni jereb, neposredno za njim pa se požene žival, prvi hip podobna veverici, ki z bliskovitim skokom zgrabi jereba za vrat in mu iztisne poslednji krik iz grla. V tem trenutku je spregovorila puška in krvoločna roparica se je morala sprijazniti z usodo njene žrtve.

V tistem hipu, ko je padel strel, se izza bližnjega grma požene še druga enaka žival in z bliskovitim skokom zdrsi po smreki navzgor tako, da ji prvi hip nisem mogel slediti. Hitro sem skočil na mesto nastrela in v svoje začudenje ugotovil, da je ropar kuna zlatica. Druga kuna mi je med tem ušla.

Vesel sem bil dragocenega kožuha pa tudi pečenke, ki mi jo je pravzaprav preskrbela kuna.

France Kotnik,
Rakek 9

Nekaj o mačkah v lovišču. Kakor večina stvari pri nas ljudeh, tako je tudi domača mačka nekje priljubljena, drugod pa osovražena. Že v zgodovini najdemo največjega sovražnika domačih mačk v osebi grofa Klemensa Augusta iz Kölna v Nemčiji. Ta je izdal leta 1749 odredbo, s katero je uka-

zal porezati vsem mačkam ušesa. S tem je hotel očuvati mlade fazane in zajce njenih ostrih zob. Mislil je namreč, da bo mačko brez ušes njihova krvoločnost minila, še bolj verjetno pa je, da je s to odredbo grof hotel pripraviti svoje podložnike do tega, da jih zaradi usmiljenja pred tem mučenjem sploh ne bi več gojili. Za vsako mačko, ki so jo našli z neodrezanimi ušesi, so bile določene stroge kazni.

Na vsak način gledamo danes na tako brezsrčno ravnanje drugače, četudi je škoda, ki jo napravi mačka, precej večja od njene koristi. V »Lovcu« št. 11—12, letnik 1951, pravi S. J., pices članka: »Nekaj besed ob izidu knjige »Naš lov« med drugim tudi sledeče: »Pojav poljskega mrčesa v večjih množinah, med katerega spada seveda tudi koloradski hrošč, da slutiti ali ne temelji zaploditev te golazni na dejstvu, da so naša polja (v marsikaterem lovišču) skoraj prazna poljske kuretine, to je najbolj vestnih in marljivih pobiralcev različnega mrčesa, za katerim se mora sedaj poganjati neokretni človek. Za mojo osebo sem prepričan, da gre ta prekomerna zaploditev mrčesa na rovaš, še pred kratkim brezvestnega pokončevanja naše poljske kuretine, ki je bila nekdaj z velikim trudom in denarnimi žrtvami vzgojena.« Vse to je prav, a pridati moramo še drugega uničevalca naše poljske kuretine, ki je vse premalo poznan in razkrinkan, namreč mačko. Marsikateri lovec namreč ne verjame, da napravi mačka v lovišču za nekolikokrat večjo škodo, kakor n. pr. kaka ptica roparica, da o podivjanih mačkah sploh ne govorimo. Da dobimo pravo predstavo o škodi, ki jo napravi pticam pevkam in lovu na splošno, naj povem še to! Ena sama mačka lahko izprazni vsa gnezda ptic pevk iz več kvadratnih kilometrov lovišča. Ker pa mačka ne preišče ravno vsako posamezno drevo in grm po gnezdih, upravičeno dolžimo ravno njo za vidno pojemanje staleža naše poljske kuretine pri nas. Tudi marsikateri tako imenovanih »pridnih muck in muckov« se bavi mimogrede s pohodi v revir. Ob začetku letošnje zime mi je pripovedoval lovski tovariš, da je sam v štirih mesecih postrelil 18 klatečih se mačk v revirju, ki je vse dotlej tako rekoč slovelo po silno redkih klatežih. Vsaka mačka, ki je enkrat okusila ptičjo ali zajčjo »pečenko«, jo zelo nerada zamenja za kako miško. Taka mačka se potem le malo, ali pa sploh ne peča več z zamudnim mišjim lovom in jo je treba brezpogojno uničiti, ker je lovu škodljivejša od lisice. Mačka je samo tako dolgo koristna, dokler ne zapusti svojega pravega lovišča, namreč hiše in dvorišča. Če pa tukaj zanjo, zaradi vse bolj higienskih razmer pri naših kmečkih gospodarstvih, ni zadosti hrane, si jo mora poiskati drugod. Oddalji se od hiše in začne stikati za miškami po vrtovih, sadovnjakih in njivah, in tako pride nehote do prvega gnezda, in tega greha se potem ne more več odvaditi. Kmalu jo miške ne veselijo več in so ji glavna hrana spomladi in poleti le mladiči iz gnezd ptic pevk, kebčki in zajčki. Zato mačka, ki zunaj tu in tam ulovi kako miš, ne more odtehtati škode, ki jo napravi divjadi in pticam pevkam.

Ne morem dovolj poudariti, da moramo na to škodljivko zelo paziti! Mislim, da bi bilo odveč opisovati tozadevne pravne predpise, ker so ti bolj ali manj vsakemu lovcu znani. Moje vrstice naj bi lovcem predočile samo nevarnost in škodo, ki bo nastala v naših loviščih, če ne bomo dovolj pazili na tega škodljivca, h kateremu moramo prišteti še klateče se pse, ki večkrat tudi skupaj brakirajo, skoraj bi lahko rekli organizirano love. Za škodo, ki jo povzroče te živali, so pa vedno in povsod krivi le lovci sami, ki na te škodljivce dovolj ne pazijo ali celo ne polagajo nobene važnosti.

Miran Zemljič
abs. ing.

Divji prašič na Dovjem. Najstarejši član naše lovske družine 83 letni pomožni čuvaj ne pomni, da bi se pojavil, še manj pa, da bi bil v tem kraju ustreljen divji prašič, kar se je zgodilo v zimi 1951.

Dne 7. februarja m. l. je na službenem obhodu v 1 m visokem snegu čuvaj Franc Skumavc sledil divjega prašiča v vrbje ob Savi pod vasjo Dovje. Ker ni nikjer našel izstopa, je bil prepričan, da je prašič notri. Šel je po Ivana in nekaj gonjačev za pogon. Prašič je zaslutil nevarnost ter hotel na južni strani pobegniti, pa ga je pogodil Ivan. Čeravno zadet je še tekel proti Skumavcu, ki ga je nato končno položil na ščetine. Kljub trdi zimi je tehtal 70 kg. Ker večina tukajšnjih prebivalcev še ni videla divjega praščica, je bilo dosti gledalcev in radovednežev pri plenu.

Priti je moral iz Radovne do Mojstrane in preko Save na sončno stran. Najbrž je že v jeseni zašel v ta kraj, kjer ga je zajela huda zima in končno tudi smrt.

Tone Kovač,
L. d. Mojstrana

Pomladanski odstrel kljunačev! — Lovišča, katera so tako srečna, da jih pri svoji vrnitvi iz južnih krajev spomladi obiščejo kljunači, so zaradi prepovedi pomladanskega odstrela prikrajšana za enega najlepših lovskih užitkov. Tako v Sloveniji, kjer je bilo vedno razmeroma malo kljunačev odstreljenih na večernem spreletu, medtem ko se z one strani Kolpe, da že ne govorim o drugih državah, ne dajo prikrajšati za ta izreden lovski užitek. Kdor je izvajal ta način lova in se interesiral za tozadevno lovsko literaturo, je lahko prišel do spoznanja, da izvajajo večerni pomladanski sprelet v glavnem samo kljunači-samci in da so bile le redke žrtve odstrela tudi samice. Naravno je, da bo vsak dober lovec obsojal spomladi grmarjenje, oziroma vsak drug način lova, razen na večernem spreletu.

Ali ne bi mogli dobiti lovci pojasnila, zakaj smo ravno mi Slovenci v tem pogledu tako rigorozni, čeprav imamo v primeri z drugimi državami najmanj možnosti povzročiti resno škodo kljunačem?

Otmar Sever

SAJ GA VSI POZNATE...

Saj ga vsi poznate, pri vas je doma,
v kraju najlepšem, kar svet jih ima;
kjer grozdje v jeseni v goricah zori,
se vince pozimi v majolkah smeji!

Postaven je fantič, a lovec čez vse,
za lov in za Trefa vse drugo prezre.
Če kdo bi zameril to lovsko mu strast,
saj vsi dobro veste, kaj lovska je čast.

Dandanes so lovci, ki vsak dan love
in vedno za ponev si kaj ustrele.
Ni jim za lov in okraske polja,
da le njih želodec je poln do vrha.

Naš znanec pa take ni baže fantič,
on ve, da lovenje je tako zanič.
Divjad in perjad ti resnično goji,
za njihov on blagor pošteno skrbi.

Kdor ljubi naravo, ta se veseli,
če z bistrim očesom že kaj izsledi.
Če gledaš, uživaš, srce si sprostiš,
ni treba, da vedno za v lonec loviš.

Če lovu škodljivo mrcino dobi
prešteje do dobra ji njene kosti.
Dé puško na ramo in hajdi na čak,
nič zime ne čuti naš hrabri dečak.

Pozorno in vztrajno na preži stoji,
da s puškico ročno si plen ustreli.
Po sledu krvavem lisico sledi
in kmalu jo krepko v rokah drži.

Želimo še dosti mu snežnih noči,
da lisic si košatih dovolj nastreli!
Naj z lovci njegove družine skrbi,
da bo v Prlekiji prijetno vse dni.

Ljerka Rybař

Prvi gams je padel v okolici Trbovelj nad hrastniško dolino leta 1904.

Takrat je bil lovski najemnik tamkajšnjih lovišč Ferdinand Roš, veleposestnik in župan občin Hrastnik in Trbovlje. Konec novembra je bil napovedan velik lov na srnjad, na katerega je Roš povabil tudi trboveljske lovce. Tudi jaz sem šel. Ob šestih zjutraj sem bil v Hrastniku. Rošev lovec in elektrikar Hans me je vzel s seboj, ker je rabil »dobrega« strelca. Navodilo je bilo, da se strelja le srnjad, izjemno lisica. Lovili smo proti Križki planini. S Hanzom se napotiva nad rudnik, skozi mlado smrečje v strmo reber, poraslo z jesenovino. Na vrhu me postavi Hans ob senožet, sam pa stopi malo više pod skale. Kmalu slišim rog, gonjači so prijeli. Namah zacvili pes, nekaj strelov in mirno je vse. Tedaj slišim težke skoke. Videl nisem ničesar. Naenkrat skoči iz goščave skoraj v mojo puško neznana zver, sivočrna, — knapovska koza podivjana? Šine mi v glavo: Streljaj, kar bo, pa bo, četudi jo plačam. Na moj strel se je sesedla, pa se dvignila in hotela vkreber; pa ni mogla, ker sem jo zadel v zadnjo plat. Lahko bi še enkrat streljal, pa nisem, ker sem podzavestno upal, da se bo odvlekla v Hrastnik »domov«. V tem prihrumi Hans in ves zasopljen vpraša, če sem videl, ali če sem jaz streljal *gamsa*. Mislil sem, da me bo kap. Gams?! Nato pride še pes po gamsovi sledi. Gamsa nikjer. Niže doli je streljal še učitelj po njem, jaz pa sem lezel kakor omamljen v dolino. Več časa sem rabil nazaj kakor prej v hrib. Gams je obležal v potoku. Prej so pa nanj streljali še Roševi študentje samo zato, da so se potlej lahko pohvalili, da so streljali na gamsa, čeprav na 200 korakov s — šibrami. Ko smo bili potem vsi skupaj pri »Erženu«, ni bilo veselja konec. Najbolj vesel sem bil jaz, da sem streljal na prvega gamsa v tem kraju in da to ni bila — knapovska koza. Že ob devetih zvečer smo bili na najemnikovem domu. Cviček je bila krstna vodica zame, da ga je žena komaj izprala drugi dan. Edini lovec iz naše družbe je bil Kranar, ki je gamsa poznal še s Koroškega. Vsi drugi so ga videli tisti dan prvič v življenju. Zadnji pogon je trajal precej dolgo. — Na koncu bi še rad omenil, da že takrat večina lovcev, ki smo bili povečini Slovenci, ni odobravala strela s šibrami na srnjad, še manj pa na jelena, ali celo na gamsa.

Jože Kralj,
Št. Peter pod Sv. Gorami.

Zgodnji prihod škorcev. Dne 23. februarja t. l. smo opazili prve tri škorce, ki so v popoldanskih urah veselo žvižgali na drevesih blizu postaje Črnuče. Malo prezgodaj so prišli ter se morajo zadovoljiti s hrano, ki jo pokladamo jerebicam. Ker je še visok sneg, bodo ti znanilci pomladi težko dočakali zeleno pomlad. *B. N.*

Jerebi. Iz pogovorov lovcev posnemam, da je letos (1951) precej jerebov. Torej jim zima ni napravila škode.

A. K.

Jereb-kljunač. Dne 19. avgusta (1951) sva s tovarišem Francetom poskušala z jerebi. Zjutraj je še nekako šlo od 6. do 9. ure in sva kljub temu, da sva oba skoraj popolnoma gluha za jerebji klic, dva položila. Potem je bilo kakor odrezano. Popoldne od 15. ure dalje sva obiskala nama dobro znane kraje, kjer sva zagotovo vedela, da so tam jerebi, a najino piskanje je bilo zastonj. Začelo se je že mračiti in mislila sva že na odhod, pa sva po Francetovi želji poskusila še zadnjikrat v dolinici za Kocijajnarico. Po drugem klicu je počilo pri Francetu, ki je sedel bolj ob robu dolinice, kakšnih 10 korakov oddaljen od mene, tako da je lahko gledal čez rob. Pobral je plen, a bil je zelo začuden, ko je držal v rokah — kljunača.

Ni verjetno, da bi se bil ta dolgokljun že preselil iz severnih krajev na Jelovico, ampak se je pač tu zadržal

tudi čez poletje. Kljunač je iskal po vlažnih tleh hrano in tako prišel pred puško. *A. K.*

Gadi. Lani je bilo pravo kačje leto. Povsod po sončnih, kamenitih krajih so ljudje opazili mnogo modrasov. Na Jelovici sem v enem dnevu v začetku avgusta videl ob cesti, ki vodi skozi oddelek 9 Martinčka, 7 črnih gadov. Ubiti mi je uspelo samo enega, drugi so se pravočasno skrili. Modras je na Jelovici redek in se drži bolj doline, a črni gad je tipična kača višjih leg Gorenjske. O kakih nesrečah po ugrizu ni bilo slišati, čeprav je bilo povsod dosti nabiralcev jagod, borovnic in malin, ki so jih nabirali otroci. *A. K.*

Odstrel divjadi v Avstriji 1949 po navedbah Avstr. osrednjega statističnega urada, posnet iz revije Die Pirsch: jeleni 4843, košute 5230, srnjaki 31.996, srne 15.438, gamsi kozli 4339, gamsi koze 2742, divji prašiči 148, zajci 296.616 mrmotice 2294, lisice 21.504, kune 1337, podlasice 9728, dihurji 3986, jazbeci 2930, pižmovke 2232, vel. petelini 1810, ruševci 1844, gozdni jerebi 805, kljunači 3832, jerebice 20.380, prepelice 96, kotorne 62, divji golobi 16.130, race 12.233, vrane in srake 11.329, šoje 4691, kragulji in skobci 11.406, kanje 3757.

Zanimivo je primerjati te številke odstrela z našimi za LR Slovenijo. Avstrija ima namreč precej podobne življenjske pogoje za divjad kakor Slovenija. Skupna površina Avstrije je 8,383.300 ha, Slovenija pa 1,997.611 ha, torej je Slovenija 4,2 krat manjša. Če v tem razmerju zmanjšamo odstrel, bi moralo v Sloveniji pasti po 1150 jelenov, 1250 košut, *7600 srnjakov, 3700 srn,* 1000 gams. kozlov, 650 koza, *70.500 zajcev,* 5100 lisic, 300 kun, 950 dihurjev, 700 jazbecov, 400 vel. petelinov, 400 ruševcev, 900 kljunačev, 4900 jerebic, 4000 golobov, 2900 rac, 3600 ujed.

Zanimive za nas so številke o razmernem odstrelu srnjadi in zajcev v primeri z našim dejanskim odstrelom. *P.-Š.*

• • Iz lovske organizacije

Našemu 84 letniku in lovskemu tovarišu! Daleč naokrog v našem okraju in tudi izven okraja je poznan naš zvesti lovec, nadučitelj v pokoju **Jakob Medved,** ki je letos 18. februarja obhajal svoj 84. rojstni jubilej. Zato se čutim dolžnega v imenu vseh lovcev naše lovske družine Pišece, da našemu zvestemu lovskemu tovarišu želimo še mnoga leta uživanja v naši zeleni bratovščini.

Že preko 60 let je v naših vrstah, in hkrati najstarejši lovec v družini in daleč naokrog. Še danes se udeležuje vseh pogonov. Dober učitelj je mladim pa tudi dober gojitelj in ljubitelj divjadi. Še v letošnji sezoni je položil na dlako dva zajca in lisico. Na skupnih pogonih, navadno pri zadnjem pogonu rad daje svoje pripombe in kritiko o pogonu ter pripoveduje o dobrih in slabih navadah lovcev iz svojih dolgoletnih izkušenj. Zraven tega je vnet pokončevalec roparic, posebej vran, katere zna v spomladanskih dneh vešče zastrupljati.

Še danes je zvest dopisnik za naše glasilo. Letos dne 1. III. 1952 se je udeležil kot gost občnega zbora OLZ Krško, kjer je bil izvoljen v delovno predsedstvo kot zaslužen član naših vrst.

Ponovno mu želimo, da bi še mnoga leta s svojo lovsko požrtvovalnostjo in znanjem krepko stopal med nami in budil pravo lovsko zavest.* *A. M.*

* Čestitkam se pridružuje tudi uredništvo »Lovca«, kateremu je jubilant dolgoleten zvest dopisnik. Želimo mu še mnogo let dober pogled. — Ur.

Okrajna lovska zveza Tolmin (z 12. redne seje, 29. II. 1952). V okraju je bilo ugotovljenih 60 primerov poginule srnjadi, predvidevalo se jo je pa 400. Smrt so po večini povzročili snežni plazovi, ne pomanjkanje. Do sedaj so

ugotovili, da je bilo 9 srnjadi zaklanih po divjih lovcih. Osem takih krvolokov so že zaprli. Lovci so požrtvovalno pomagali divjadi. Računajo, da je poginilo 12—15 % staleža. Sklene se odstrel omejiti. Vsak bo moral trofejo predložiti v oceno. Za negojitveni odstrel se predlaga kazen po 2000.— din. Fazani so skoraj docela izginili, zaradi snega v legah, kjer ga navadno nikoli ni. Krmljenje se ni obneslo. Ujede so pokončale mnogo divje kuretine. Zato naj se fazani na novo zarede.

Zaradi velikih razdalj naj bi komisija za lovske izpite poslovala v Tolminu za okraja Tolmin in Idrija, ne pa v Postojni, kar bi bilo zvezano tudi z mnogo manjšimi stroški. O škodi na divjadi naj se zbere čim več podatkov.

Tajnik: Janko Perat

Okrajna lovska zveza Celje (poročilo 25. II. 1952). Navzlic 60—65 cm snega srnjad pretežno ni vzela položene hrane (detelje, seno) na krmiščih ter je raje obirala robidovje, bršlin i. p. Vzela pa je položene vejnike, pripravljene kakor za drobnico. Lovske ekipe so ugotovile, da divjad v celjskem okraju ni v stiski ne za hrano in ne za gibanje v snegu. V Jurkloštru ogrožajo srnjad nemški ovčarji (volčjaki), ki jih kmetje pod noč spuščajo z verig. Nekaj srnjadi so že raztrgali, pa tudi nekaj takih psov je bilo že postreljenih. Lanskoletnega predloga OLZ, da bi se te vrste psi močno obdavčili, OLO ni sprejel. Zaradi zime trpe zlasti jerebice, ki jih pa stalno krmijo. Tudi ujede jih mnogo pokončajo.

Izključitev. Lovska družina Črnomelj (27. II. 1952) je izključila Ivana Štruclja in Josipa Držaja iz Jerneje vasi ter Josipa Friceja iz Črnomlja. Prvega zaradi ponovnega divjega lova ter grožnje z orožjem službenemu organu, ki ga je zalotil ob nezakoniti uplenitvi srne v varstvenem času. Drugi je zagrešil podobne prestopke divjega lova v državnem lovišču in prvoimenovanega krčevito zagovarjal ter s tem skušal prikrivati njegovo krivdo. Tretji je podobno grobo kršil lovske predpise in lovsko disciplino in vedoma zagovarjal in branil člane, ki so zakrivili kazniva dejanja v lovu.

Starešina: Anton Pezdirc

† **Martin Sobočan** iz Dol. Lendave, je 28. III. 1951 v starosti 60 let nepričakovano preminul. Rodil se je 26. X. 1891 v Gomilicah v Prekmurju. V Dol. Lendavi, kjer je kasneje skromno in zgledno živel s svojo štirinajstčlansko družino, je bil preko 15 let vzoren in zvest lovec in lovski tovariš. Naj mu bo trajen in časten spomin.

Okrajna lovska zveza
Dol. Lendava
predsednik: Ivan Kranjec

KINOLOŠKE VESTI

PRIJAVLJENE IN ZAŠČITNE PSARNE:

»Višnja gora«, za vse vrste goničev, lastnik Bogdan Mihelič, urar, Ljubljana, Streliška ulica 29/a.

»Bukovska«, za nemške kratkodlake ptičarje, lastnik Matevž Rakuša, mizar, Zgornja Polskava 85.

»Rečica«, za službene pse, lastnica Marjeta Koritnik - Jošt, Bled II, vila Kepa.

B. K.

Zgodovina lova

Pojavljanje družbe in družbeno življenje moremo pravilno oceniti le, če poznamo zgodovinski razvoj družbe, to je, kako je nastajala v raznih dobah in kakšne okolnosti so vplivale na njen razvoj. Pravilna ocena družbenega pojava oziroma dogajanja v nji nam z zgodovinskega gledišča kaže smer nadaljnjega razvoja pa tudi ukrepe za usmerjanje razvoja.

Za sodobnega lovca, posebno za njegov vodilni naraščaj ni dovolj, da pozna na primer sedanjo zakonodajo o lovu, najpotrebnejše iz balistike, o gojitvi divjadi in načinih lova, lovske šege in navade itd., da si prisvoji potrebno spretnost v streljanju, marveč mora poznati tudi zgodovinski razvoj lovstva, posebej lova na splošno, zlasti pa razvoj in stanje lova v domači zemlji. Kajti tudi lov se je kot poseben odtenek družbenega dogajanja spreminjal, kakor se je spreminjalo družbeno življenje človeka, ki je lovil, oziroma ki lovi. Posebno so se spreminjala načela o izvajanju lova glede zaščite divjadi pred uničenjem, čim popolnejše je postajalo strelno orožje in čim več je bilo lovskih upravičencev.

Splošno zgodovino lova in njeno karakteristiko v posameznih zgodovinsko pomembnih obdobjih nam temeljito in obširno opisuje dr. Janko Lokar v knjigi »Naš lov«. Marsikaj nam pove tudi o stanju lova na slovenskem ozemlju v pretekli dobi. Vendar je gotovo še mnogo gradiva o našem lovu, ki bi ga bilo treba zbrati in objaviti, da se otme pozabi, bodisi da je bilo tako gradivo že objavljeno v starih avstrijskih lovskih publikacijah, ali pa še živi v spominu starejših lovcev oziroma je še živo kot ustno izročilo iz pretekle dobe. Kajti, kar je danes še živo, bo čez nekaj let morda že pozabljeno. Tudi zgodovina našega lova je del zgodovine našega naroda.

Kot prispevek k uvodoma nakazani misli objavljam podatke iz avstrijske lovske publikacije »Jagd und Wild« iz leta 1908—09, kjer razni pisci v obširnih člankih obravnavajo stanje lova na delih slovenskega ozemlja:

1. K o č e v s k a i n n j e n l o v. Kočevska deželica je bila od leta 1630 dalje v pretežni večini last rodbine Auersperg, ki je upravljala svojo obširno graščinsko posest nad 300 let do leta 1945, ko je bila kot veleposestvo nacionalizirana in je postala državna oziroma obča ljudska imovina. Prvotno ogromno graščinsko gozdno posestvo je bilo že v predvojni Jugoslaviji z zakonom o agrarni reformi zelo okrnjeno, vendar je obstajalo še vedno kot graščinsko posestvo z nekaj tisoč hektarji zemlje. Ozemlje Kočevske je gozdnato s čisto kraškim značajem. Na zahodu pri Gotenici dosežejo vrhovi višino

1291 m; Fridrihštajn (Stojna) je visok 1075 m, na vzhodu pa Rog z najvišjo vzpetino 1100 m. Kot pretežno gozdnato ozemlje je Kočevska že od nekdaj imela obilo divjadi, vendar so v 18. stoletju prevladovale roparice.

V letih 1768 do 1778 je bilo v lovišču takratnega kočevskega gospostva uplenjenih 15 jelenov, 14 košut, 2 teleti, 6 srn, 6 velikih petelinov in 35 jerebov, od roparic pa 25 starih medvedov, 82 volkov, 106 lisic, 1 jazbec, 4 kune, 9 podlasic, 5 divjih mačk, 2 planinska orla in 3992 drugih ujed. Če preračunamo koliko so v tem razdobju uničili volkovi in lisice koristne divjadi, bi je lahko bilo najmanj dvajsetkrat toliko, če ne bi bilo roparic. Pa tudi ogromno število medvedov je uničilo marsikaj koristne divjadi, dasi je medved tudi rastlinojed. Z odstrelom in uničevanjem roparic se je število koristne divjadi polagoma dvigalo. Tako izkazujejo odstrelne listine od leta 1794 do 1808 že nekoliko ugodnejšo sliko. V teh letih je bilo odstreljenih 15 jelenov, 4 košute, 3 teleta, 11 srn, 211 zajcev, 3 veliki petelini, 89 jerebov, 7 kljunačev ter 24 starih medvedov, 3 mladi, 2 risa, 79 volkov, 191 lisic, 20 kun, 35 podlasic, 30 divjih mačk. V letih 1839 do 1852, se je stanje v prilog koristne divjadi docela spremenilo. Uplenjenih je bilo v tem razdobju 73 jelenov, 18 košut, 9 telet, 97 srn, 888 zajcev, 27 jerebov, ter 3 medvedi, 1 ris, 1 volk in 196 lisic. Tako se je stanje koristne divjadi z odstrelom in uničevanjem roparic zelo dvignilo.

Revolucionarni leti 1848 in 1849 sta koristno divjad zopet zdecimirali, jelenjad pa docela uničili. Po zapiskih kočevskega graščinskega arhiva je namreč v marcu 1852 graščinski uslužbenec ujel zadnjega živega jelena - šilarja in košutico; oboje so prodali v Ljubljano. (Jelenček je tehtal 62 kg, košutica 45 kg). V teh letih je pač lovil vsak, kdor je imel orožje. Kar niso uničili samozvani upravičenci, je postrelilo lovsko osebje, da se čim bolj okoristi. Šele v letu 1849 je ces. patent od 7. marca lovstvo zopet uredil. Vendar je bila jelenjad do takrat na Kočevskem in tudi drugod pri nas že po večini iztrebljena. Po letu 1858 se je stalež koristne divjadi, v prvi vrsti srnjadi, začel zopet dvigati. V letih 1853 do 1892, torej v 40 letih je bilo uplenjenih: 1524 srnjadi, 1544 zajcev in 199 jerebov. V letih 1893 do 1908, torej v 15 letih pa 7302 srnjadi, 933 zajcev, 79 velikih petelinov in 747 jerebov. Medved je tudi še danes stalna in zaščitena divjad kočevskih gozdov, vendar ne v onem številu, kakor nekoč v 18. stoletju. V letih od 1898 do 1908 so bili uplenjeni v loviščih kočevskega graščinstva 3 medvedi. Zadnji ris je padel leta 1840 in se od takrat ni več pojavil na Kočevskem. Tudi volkovi od leta 1870 dalje niso bili več stalna divjad kočevskih gozdov. Značilno je, da je bilo v letih 1899 do 1909 uplenjenih v teh revirjih 388

lisic in 673 kun, torej kun skoraj dvojno število. V tem razdobju je bilo povprečno na leto uplenjenih 20 jazbecev in 8 do 9 divjih mačk. V razdobju od 1809 do 1871 odstrelne listine nikjer ne omenjajo velikega petelina. Teža srnjadi je bila prav dobra (do 28 kg iztrebljena, do 35 kg neiztrebljena).

2. Lovske razmere v loviščih graščinstva Planina. Druga obsežna graščinska posest je bila v Planini in njeni okolici, last rodbine Windisch - Grätz. Že leta 1874 je objavil gozdar planinske graščine v »Hugosche Jagdzeitung« članek o kapitalnih jelenih graščinskih lovišč, posebno onih iz lovišča Javornik. Podrobno opisuje jelena - šestnajsteraka, ki je bil uplenjen 1678 na Javorniku in je tehtal 6 centov in 80 funtov (to je 380 kg). Pisec tega poročila navaja, da je leta 1848 tudi tukaj uničilo jelenjad in da je bilo po tem letu uplenjenih le še nekaj jelenov. Leta 1887 je takratni lastnik graščine napravil pri gradu v Planini oboro, v kateri je imel stalno okoli 40 jelenjadi, drugo oboro z jelenjadjo je postavil leta 1899 pri gozdarski hiši na Javorniku. Obe obori sta bili leta 1905 opuščeni. Od leta 1907 dalje pa se nahaja v teh loviščih zopet jelenjad, ki se je doselila iz sosednjih snežniških lovišč. Samolastno lovišče Planina je obsegalo takrat 13.160 ha, poleg tega pa mu je bilo priključenih še okoli 30.000 ha zaščitnih zakupnih lovišč.

Do leta 1907 so lovili v območju graščinstva Planina z braki. V ta namen je vzdrževala uprava trop 25 do 30 pasemskih psov istrijancev, brakov - jazbečarjev in jazbečarjev. Ker pa je že tedaj prodrlo stališče, da brakiranje na srnjad iz gojitvenih razlogov ni primerno, je lastnik ta način lova z goniči opustil in pričel loviti z gonjači in na zalaz, ker je na ta način selekcija pri odstrelu veliko lažja. V zakupnih loviščih so bile pri nas brakade na srnjad še desetletja v navadi. Srnjad je bila v teh loviščih krepka in zdrava z lepim rogovjem. Povprečna teža iztrebljene srnjadi je bila tedaj od 20 do 24 kg, izjemoma do 26 kg. Uplenjen pa je bil na Nanosu leta 1894 srnjak s težo 30 kg (iztrebljen). Dobro zastopana sta bila v prvem desetletju tega stoletja v teh loviščih tudi veliki petelin in jereb, pa tudi 4—5 medvedov je bilo tedaj v lovišču. Zabeležba v spominski knjigi na Javorniku nam tudi pove, da je bil leta 1862 opažen še ris, ki je iz kočevskih lovišč izginil že dobrih 20 let prej. Volk v tem razdobju ni bil več stalna divjad, pač pa se je pojavljal pozimi v večjem številu.

3. Lov v loviščih graščinstva Snežnik. Ogromni kompleksi gozdov, ki pričenjajo pod Triglavom in se razprostirajo preko Trnovskega gozda in Hruške planote proti Hrvatski in Bosni, obrobljajo slovensko zemljo na jugu. Južni del teh gozdnih kom-

Lovski krst — obtoženci

pleksov v naši ožji domovini tvori snežniški gozdni masiv s Snežnikom (1796 m).

Ker so bili lovski statistični podatki o jelenjadi s Snežnika že objavljeni v »LOVCU« štev. 11—12/1950, navajam samo nekatere podatke iz obširnega članka kot dopolnilo že objavljenim: V začetku tega stoletja je gnezdil v snežniških gozdovih planinski orel, sivi orel, črna štorklja, ob Cerkniškem jezeru pa ribji orel. Izredno mnogo je bilo v tem razdobju v snežniških loviščih velike kuretine, mnogo tudi jerebov, v kraškem predgorju pa mnogo kotorn. Tudi medved je bil stalen, toda navzlic zaščiti v samolastnem lovišču manj številen, ker so ga lovci okoliških zakupnih lovišč zaradi visoke premije, ki jo je razpisala deželna vlada bivše Kranjske na medvedovo kožo, hudo preganjali. Zadnji ris se je v snežniških gozdovih pokazal v sredini devetdesetih let prejšnjega stoletja. Mnogo je bilo tedaj tudi divjih mačk. Srnjad je bila zdrava in močna. V zadnjih 10 letih pred letom 1909 je padlo na lovih preko 2000 srnjadi. Divji prašič in volk ob koncu prejšnjega stoletja in v prvem desetletju tega stoletja nista bila stalna divjad. Volk se je pojavljal le pozimi.

Gornji statistični podatki nam povedo, da urejeno lovsko gospodarstvo stalež divjadi hitro in izredno dvigne. Nikjer pa ne nudi slovenska zemlja ugodnejših življenjskih pogojev za srnjad in jelenjad, kakor ravno na Kočevskem in na Snežniku z obsežno okolico,

redko naseljenostjo ter prostranimi še naravnimi gozdovi ter planinskimi košenicami in travniki.

Statistični podatki se nanašajo samo na našteta graščinska samolastna lovišča, ki so bila v tedanji dobi zgled lovsko pravilnega gospodarstva in gojitve divjadi. Da pa je bilo temu tako, je razumljivo, ker je imel lastnik takega lovišča vsa materialna sredstva za urejeno upravljanje, lovil pa je samo graščak in njegovi gosti. Ta lovišča so bila v tedanji dobi dober rezervoar glede divjadi za okoliška občinska skupna lovišča.

Ing. Mirko Šušteršič

Krogla iz gladke cevi

V povojnem času vsepovsod nedostaja pušk-risanic. Nemška puškarska industrija, ki je poleg belgijske povečini zalagala zlasti srednjo Evropo, je bila deloma v vojni razdejana, deloma pa po zasedbenih oblasteh ukinjena ali pa reducirana na minimum. Nemška puškarska industrija, med katero štejem tudi avstrijsko, je že pred to vojno odpravila nepotrebno pestrost kalibrov in nabojev pri risanicah. Zato je nabava takih nabojev vedno težja, ker pohajajo stare zaloge, na novo jih pa industrija ne izdeluje. Pri nas je to prav pereče in mnoge risanice so zaradi nedostatka nabojev praktično brez vrednosti, nove municije, četudi imajo ustrezne puške, pa naši lovci zaradi visokih cen in nedoseljivih deviz skoraj ne morejo nabaviti. Zato se je zadnja leta pri nas dvignilo zanimanje za krogle iz gladke cevi in se je uporaba teh predvsem za lov na divje prašiče močno udomačila. Teh izdelkov je mnogo vrst in konstrukcij, od katerih so se nekateri najbolje obnesli. Vendar je pri nas v kupo zadovoljstva s takimi izstrelki kanila — grenka kaplja v obliki prepovedi našega Zakona o lovu, da bi streljali parkljasto divjad — izvzeto divjega prašiča — s kroglo iz gladke cevi. Z lovskega in balističnega stališča to ni utemeljeno. V sedaj veljavni zakon o lovu je bilo to enostavno prevzeto iz Začasnega lovskega zakona. Tedaj motiv za tako prepoved ni bila morda lovska ali balistična neustreznost izstrelka, temveč je hotel zakon prve čase čim bolj zavreti, oz. otežkočiti legalen odstrel parkljaste divjadi, zlasti srnjadi, ker je bil stalež po vojnih dogodkih močno prizadet, a zaradi takratnega splošnega razpoloženja odstrela ni kazalo prepovedati. Medtem so se razmere tako umirile, da so tudi lovski predpisi prišli do veljave in je lovska organizacija vsaj deloma vzpostavila lovsko moralo.

Tudi srnjad se je temu primerno hitro razmnožila in v nekaterih predelih tako, da se občutno pojavlja po nji povzročena škoda na

polju in v gozdu. Gojitveni odstrel in regulacija staleža je močno otežkočena zaradi zgoraj omenjene prepovedi. Pri tem so pa mnoge družine, katerih članstvo poseduje komaj eno ali dve risanici. S tem ni le zavrt reden in potreben odstrel, temveč so mnogi lovci prikrajšani za lovske užitke pri odstrelu zaščitene parkljaste divjadi. Zavoljo pomanjkanja municije za risanice se zlasti ne izvaja odstrel ženskega spola srnjadi, kar se čuti v velikem nesorazmerju spolov v škodo srnjakom in posledica tega — degeneracija in neuspešen, oz. nezanimiv lov zlasti za časa prska. V koliko je lov za čas ploditve divjadi z ozirom na sodobne razmere sploh lovsko neoporečen, je poglavje zase, ki bi ga bilo treba za bodoče razmotrivati.

Tukaj je moj namen le ta, da z balističnimi podatki puškarske industrije, ki se v povojnih letih prav posebno zanima za te izstrelke in jih tehnično izpopolnjuje, pokažem enakovrednost teh izstrelkov s kroglami iz risane cevi. Ti izstrelki v sedanjih oblikah niso nič več le nadomestek risanicam, temveč njim najmanj enakovredeni. Gotovo je, da nobena krogla, ne za risanico, ne za gladko cev, ni balistično popolna.

Pri tem so izvzete seveda kroglaste masivne svinčenke, ki spadajo v preteklost. Razlika je le ta, da ti izstrelki nimajo razance in natančnosti zadetkov kakor krogle za risanice.

V glavnem imamo tri tipe teh izstrelkov. Prvi tip je votel valjček s poševnimi turbinastimi ploskvami za rotacijo. Težnja te konstrukcije je, da se izstrelek na svoji poti z vrtenjem stabilizira, podobno kakor pri risanicah, kjer to povzročajo svedrasti risi, vrtež. Glede rotacije se ta tip ni obnesel in je malo v rabi.

Drugi tip je valjkast izstrelek s pritrjenim čepom zadaj, ki je ali privit z vijakom ali pa je na izstrelku zadaj vlit nastavek, na katerem sedi čep in tvori tako z izstrelkom eno celoto. Te vrste izstrelke je prvotno konstruiral inž. Brenneke in imajo po njem svoje ime (brenekarice).

Tretji tip so izstrelki brez čepa. Pri teh služi podloženi čep zgolj za zatesnitev in prenos pritiska — kakor pri nabojih za šibre — ne pa kot sredstvo za usmerjanje oz. vodenje izstrelka na njegovi poti. To je novejši izdelek tovarne Rottweil, imenovan tudi idealka, ki ga zlasti uporabljajo v USA.

Ker se izstrelki v zraku ne vrte okrog svoje osi, niso torej stabilizirani, je važno, da imajo pretežo v sprednji polovici, to je, da je težišče čimbolj pomaknjeno na spred kakor pri puščici. Zato mora biti zadnji del bolj izvotlen, glava pa zaradi težišča ne koničasta, temveč ploska, kar povečuje pri letu upor in zmanjšuje učinek. Lega težišča torej občutno omejuje ugodno obliko izstrelka. Pri zgoraj omejenemu drugemu tipu to dosežemo s pritrditvijo lahkega čepa

zadaj na izstrelku, katerega v tem primeru čep tudi vodi kakor puščico operjenje na zadnjem koncu. Za usmerjanje (vodenje) izstrelka je ta obdan s posebnim plaščem, ki ima fina poševna in prečna vodilna rebra in je tako zgrajen, da ga more zadrga (čok) stisniti.

Vodilna rebra morajo biti čim finejša zato, da je trenje ob stene cevi čim manjše. Usmerjanje (vodenje) izstrelka je najkočljivejša zadeva, pa tudi odločilna za natančnost in učinek strela. Raztros sodobnih izstrelkov in nabojev s specialnim smodnikom na 50 m ne znaša več kakor 10 cm. Puške z zastarelo zgradbo cevi niso za te izstrelke, ker strele preveč razmetujejo. Vsekakor pa je treba šibrenico s temi kroglami pristreliti, ker je lega zadetkov lahko precej drugačna kakor s šibrami. Za natančnejše streljanje so posebne premične kobilice, ki se nataknejo na cev in poljubno premaknejo ali odstranijo in ki ne motijo hitrega strela tudi ne s šibrami na premikajoče se cilje.

Ta veliki izstrelek dobro učinkuje, četudi se glava ne deformira (splošči), ker zaradi velikega upora, ki ga živalsko telo nudi velikemu prerezu, izstrelek učinkuje do mala z vso svojo živo silo, to je, da to silo odda na telo, katerega tako zadostno razdere, in žival brž ali kmalu pogine oz. izkrvavi. Pri kroglah iz risanic, ki so razmeroma majhnega kalibra in še posebej pri malokalibrskih izstrelkih (5.6—6.5 mm) je ravno učinek na telo problem. Ta učinek doseže taka drobna krogla le, če ima posebno konstrukcijo konice in če zadene na velik odpor (kost), da se konica zadostno deformira, splošči ali odpre in tako nudi zadeto telo zadosten odpor. To se pravi, da krogla odda večji del žive sile na telo, katerega potem zadostno razdere.

Pri malokalibrskih kroglah se prerado zgodi, da krogla gladko prestreli telo živali, ki je nudilo premajhen odpor ter je krogla večji del razdiralne sile vzela s seboj in jo brez koristi oddala šele v deblo kakega drevesa ali v zemljo, kjer se je ujela. Idealno bi namreč bilo, da bi krogla prebila ravno še kožo pri izstopu iz telesa in potem padla »mrtva« na tla. V tem primeru bi oddala na telo 100% svoje žive sile, ne pa morda le 50% ali še manj. Temu idealu se izstrelki iz gladke cevi zaradi svojega velikega premera močno približujejo in so tudi lovsko (velika, tudi vstopna rana in močna krvavitev na zunaj) mnogo bliže idealu. Pri risanicah ostanejo strelne luknjice v koži, zlasti vstopne često prav majhne (kalibrske), katere zapre premaknivša se koža, mišičevje, maščoba ali črevesje, da žival na zunaj le malo ali nič ne krvavi in jo je težko zasledovati. Pri debelem izstrelku je tak pojav skorajda nemogoč. — Tudi verjetnost zastrelitve je pri teh izstrelkih manjša iz ravnokar navedenega. V

ostalem pa s tako pristreljeno šibrenico (zlasti s pomočjo pomožne kobilice) n. pr. na 50 m ravno toliko zgrešimo ali zadenemo kakor z risanico na 100 ali 200 m, ako zgreški niso celo manjši. Saj gre prepoved streljanja s šibrami le zgolj za tem, da se srnjad lahkomiselno ne zastreli, kar je s šibrami kaj lahko, pri krogli pa z veliko živo silo mnogo manj verjetnosti. Z enim zrnjem (kroglo) navadno tako pogodimo, da se plena tudi polastimo, ali pa docela zgrešimo. Če pa ima krogla iz gladke cevi na svoje razdalje v vsakem pogledu boljše šanse, tako v lovskem kakor balističnem pogledu, ni nobenega razloga, da bi divjad velikega lova ne streljali lovsko pravično tudi s temi izstrelki. Poleg vsega ta izstrelek ne učinkuje presilovito (prebutalno), da bi uničil preveč divjačine (mesa, kože), ker ima majhno hitrost. Čeprav je izstrelek težek in mehek (svinec), se namreč zaradi majhne hitrosti preveč ne zmaliči (deformira). Zato se močno uveljavlja v vsem lovskem svetu, zlasti v ravninah, kjer je krogla iz risane cevi nevarna živi okolici na velike daljave. Poleg tega je mnogo cenejše imeti eno puško kakor dve, od katerih je risanica dražja, zlasti pa municija.

BALISTIČNI PODATKI ZA BRENNEKE - IZSTRELEK, FO TOVARNI ROTTWEIL

Kaliber	Teža spec. smd. g	Teža izstr. g	Dolž. cevi cm	Hitrost v sekundi				Živa sila kg/m				Razanca (vzpon) cm			
				V_{25}	V_{50}	V_{100}	V_{200}	E_{25}	E_{50}	E_{100}	E_{200}	25 m	50 m	100 m	200 m
12	2·6	31 8	74	415	360	290	—	279	210	136	—	+0 8 +5	⊙ +8·4	−16 8 ⊙	— —
16	2·—	27 7	70	390	335	267	—	215	158	101	—	+1·4 +6·3	⊙ +9 8	−19·6 ⊙	— —
20	1 6	23 6	70	380	331	262	—	181	132	83	—	+1 4 +6·3	⊙ +9·8	−19·6 ⊙	— —
6·5× 57 R	2·3	10·—	60	660		594	518	222	212	186	137		+6·- +8 5	⊙ +12 9	— ⊙

Balistični podatki v razpredelnici kažejo, da izstrelki razvijajo tako veliko živo silo s tolikšno natančnostjo zadetkov, da z izstrelki kal. 12 moremo streljati na veliko divjad do 80 m (100 korakov), kal. 16 do 50 m (65 korakov) in kal. 20 do 35 m (45 korakov), a na srnjad še za 20% dlje. Ne smemo pozabiti, da ti izstrelki s sigurnostjo oddajo na živalsko telo mnogo več žive slike kakor majhni premeri krogel iz risanic, kar sem spredaj že omenil.

Iz tega se vidi, da gre moderna tehnika lovskega orožja za tem, da ustvari šibrenico za kroglo z merilnimi napravami, ki nikakor ne bodo ovirali strela s šibrami, omogočale pa precizen strel s kroglo.

To je, izgleda, puška bodočnosti, ko bo tehnika strel krogle iz šibrenic postavila še na trdnejšo balistično podlago.

Ing. Stanislav Zor

O goseh in labodih

Gosi in labode prištevamo z racami in žagarji v skupino plojkokljunov (Lamellirostres), katere zastopniki zavzemajo važno mesto v lovstvu. To so vodne ptice, ki dobro plavajo in se deloma tudi bolj ali manj spretno potapljajo. Na kopnem so precej neokretne, v letu ne preveč spretne, čeprav lahko lete hitro in vztrajno. V sistematskem pogledu jih v prvi vrsti označuje kljun, ki je ob robovih opremljen z roženimi ploščicami ali zobčki; kljun ni nikdar predolg, navadno ima dolžino glave in je na koncu obdan z roženo odebelino, tako imenovanim nohtom. Noge so večinoma kratke do srednje dolge, med sprednjimi tremi prsti je razpeta plavna kožica. Očividno je voda njihovo najpriljubljenejše okolje, ki ga težko pogrešajo. Ležejo precej velika jajca in mladiči-mahovci gredo kmalu po izleženju s starimi v vodo, kjer jim poslej večinoma teče življenje v nemajhni nevarnosti pred mnogimi sovražniki.

Govoriti nameravam le o goseh in labodih. Prve poznamo kot koristne in čedne domače živali in kot kričave divje selivke, ki redno obiskujejo naše kraje in se jih vselej razveselimo, kadar jih srečamo; druge vidimo udomačene tu in tam po naših ribnikih in jezerih in se nam le redkokdaj primeri, da občudujemo na nebesni sivini kakega, morda zgubljenega divjega brata, ki bo prej ali slej pristal na vodni gladini, da se oddahne. Ker nam labodi krase naše umetne ali naravne vode in nas navdušujejo s svojim gosposkim vedenjem, dajemo labodom priznanje, ki gre zares tem lepim in imenitnim živalim. Dasi obedve ptici precej dobro poznamo, bi vseeno marsikaterega lovca spravili v zadrego, če bi ga vprašali, kje in kako žive te živali, kakšna je pravzaprav njihova narava. Nič čudnega, to so ptice s severa, tam gnezdijo in vzgajajo svoj zarod.

Družina gosi šteje okoli 40 vrst, ki so razprostranjene po vsej zemlji. Vse imajo krepko telo, srednje dolg vrat, ki je krajši ko pri labodih, srednje dolge noge, postavljene bolj spredaj kakor pri drugih plojkokljunih. Z mehko, občutljivo kožico prevlečen kljun je zgoraj obokan, spodaj ploščat in ob korenu zelo visok ter se konča s širokim ostrorobim nohtom. Peruti segajo približno do kraja kratkega in zaokroženega repa. Po spolu se med seboj skoraj ne razlikujejo, le izjemoma je razlika med samcem in samico očitna. Mladiči dobe že v prvem letu starim podobno perje.

Omenil sem, da so gosi vodne ptice, ali ne v toliki meri kakor race in labodi. Srečamo jih po travnikih in poljih, da celo na drevju, toda svojega bistva nikoli ne zataje. Ravnine so jim mnogo bolj priljubljene ko gorovja, dasi neke vrste najdemo v prav znatnih viši-

Lovski krst — zasliševanje

nah. Plavajo slabše od rac in labodov; potapljajo se nerade in s težavo, navadno le v nevarnosti. Lete lepo in lahko, a ne narede posebnega vtisa na opazovalca. Kadar pa nas lepega jesenskega dne opozore kričave gosi, da lete nad nami in zagledamo na nebu v klin razvrščeno gosjo družino, nam to ostane vse življenje v spominu. Glasijo se različno, navadno gagajoče, neke zelo zvočno, da jih slišimo že od daleč; v jezi sikajo. Selijo se ponoči.

Umske sposobnosti gosi so precej velike in z ničemer ne moremo dokazati pravilnosti pregovora »neumen ko gos«. Če to vsaj v neki meri drži za domače gosi, ki jih je poneumilo življenje s človekom, zgubi pri divjih vso veljavo, kajti opazovanja povedo, da so to pametne in previdne ptice. Vse vrste gosi so previdne in plašne; razlikujejo lovca in sploh nevarnega človeka od poljedelca ali pastirja. Ujete se kmalu privadijo novim razmeram, postanejo krotke in zaupljive naproti svojemu oskrbniku. V pregovor je prišla gosja zvestoba. Kar se med ljudmi redkokdaj dogaja in se kaže bolj v besedah kakor v dejanju, je pri goseh pravilo; ko si gosak izbere družico, ji je nespremenljivo zvest do konca. Res je, da ji ne pomaga graditi gnezda in tudi ne valiti, se pa zato tem bolj zavzame za mladičke, jih vodi, nadzoruje, varuje in hrabro brani.

Takoj po spomladanskem prihodu se gosi navadno zbirajo na prostranih, bogato z rastlinjem poraslih močvirjih svoje prave domovine, kjer začno na varnih, nedostopnih mestih graditi gnezda.

Ta so zgrajena iz različnih rastlinskih delov in znotraj obložena s puhom. Posamezne gosi gnezdijo tudi na drevju, in sicer postavijo gnezdo v kako duplino ali med rogovilo, uporabijo pa tudi zapuščeno gnezdo kake večje ptice in ga preurede po svoje. Vanj znesejo navadno 6 do 12 enobarvnih, bolj motnih jajc, iz katerih se izležejo po štiritedenskem valjenju z mehkim, lepim, sivkastim puhom pokriti mladiči; če so se izlegli na drevju, skočijo na tla, tekajo urno okoli in že so v vodi, iščoč si hrane pod vodstvom starih. Razvijajo se tako naglo, da so že po dveh mesecih starim podobni in tako rekoč samostojni; se pa še dolgo potem drže staršev kot ena, tesno povezana družina.

Gosi so pretežno rastlinojede. S svojim trdim, ostroreznim kljunom pasejo travo in žita, zelje in druga zelišča, lupijo mlada drevesca, pulijo listje, jagode, stročje in klasje; spretno in hitro razpro strok in klas, da pridejo do semen. Z isto spretnostjo iztikajo za hrano po plitvih vodah, precejajo s kljunom blato, da si vzamejo, kar jim tekne. Posamezne vrste se hranijo tudi z žuželkami, mehkužci, črvi in malimi vretenčarji. Po poljih in travnikih narede včasih občutno škodo, posebno tam, kjer so v bližini velika močvirja. Škodo poplačajo z mesom in odličnim puhom. Razen človeka, ki jih povsod vneto lovi in strelja, uničujejo gosi tudi nekateri orli in četveronožne roparice, v tropskih krajih med drugimi tudi krokodili.

Ko sem na kratko označil družino gosi, nas zanimajo v prvi vrsti one njene vrste, ki ob selitvah obiščejo naše kraje, se tu več ali manj časa zadrže in so torej sestavni del naše favne. Tu pridejo v poštev le tri vrste: siva gos, njivska gos in lisasta ali beločela gos. Niti ena ne gnezdi pri nas, vse tri so le začasni gosti ob selitvi z visokega severa na jug in nazaj. Siva gos (Anser anser) je zarodnica domače gosi, katero vsi dobro poznamo. Med obema so razlike, ki so nastale zavoljo različnega načina življenja v dolgih tisočletjih. V splošnem je domača gos večja, ima sorazmerno daljši vrat in drži telo bolj vodoravno ko divja siva gos. Kot divja žival pa je siva gos urnejša, ponosnejša in opreznejša od domače, njena čutila so zelo ostra, posebno vid in sluh, ki jo malokdaj pusti na cedilu. Siva gos je po hrbtu rjavkastosiva, spodaj rumenkastosiva in zaradi posameznih črnih peres skopo in nepravilno lisasta, po trebuhu, na spodnji strani repa pa bela. Peruti so pepelastosive in črnosive ter počez beloprogaste. Kljun je na korenu bledo mestnato rdeč z belkastim nohtom in mesnatordeče so tudi noge. Mladiči so starim podobni, toda v splošnem temnejše barve; zgoraj so olivnozelenkasti, spodaj belorumenkasti, kljun in noge pa so črnkaste. Dolžina odrasle gosi je 98 cm, razpetina 170 cm, dolžina peruti 47 cm, repa 16 cm.

Siva gos je razširjena po velikem delu evroazijskega kontinenta; od Norveške vzhodno preko vse Evrope in Azije do njenega najvzhodnejšega dela. Južna meja njenega nahajališča leži približno ob 45° s. š. To je edina evropska gos, ki gnezdi tudi v nekaterih severnonemških deželah, n. pr. na Pomorjanskem in vzhodni Prusiji, kajti je bolj ptica zmernih pasov kakor visokosevernih. Ob selitvi obiščejo sive gosi vse dežele južne Evrope, azijske pa severno Kitajsko in severno Indijo, včasih prodro celo v sredo Indije. V prejšnjih časih so gnezdile sive gosi po vseh večjih stoječih vodah Nemčije.

Ko se proti koncu februarja in v marcu, torej še pred pravim topljenjem snega, pojavijo na svojih starih vališčih in z veselim kričanjem naznanjajo svoj prihod, že mislijo na ženitev, na gnezdenje. Na močvirnatem svetu si iščejo nerazdružni pari primerna mesta za gnezdenje in začno dveletni mladiči snubiti samice, medtem ko se spolno še nedozoreli mladiči pode v druščini okoli. Najbolj všeč so jim močvirja, ki jih tu in tam prekinjajo obsežne vodne površine in sredi katerih so s travo, trstjem in grmovjem obrasli otočki. Gosak prevzetno hodi okoli gosi, kriči, maje z glavo in ji je ljubosumno povsod za petami. Spoprime se z vsakomur, ki bi se hotel poigravati z njegovo zakonsko družico in ne pusti nikogar v bližino. Po parjenju začne znašati gos z vso vnemo snovi, iz katerih gradi gnezdo. Iz debelejših stebel, bilk in listja vodnih rastlin napravi nepravilno in narahlo zloženo korito, ki ga obloži na notranji strani z mehkejšimi snovmi in nato še z debelo plastjo puha. Pri vsem tem opravilu ji gosak ničesar ne pomaga, čeprav hodi za njo ko nadvse skrben oče. Aprila meseca znese starejša samica 7 do 14, mlajša pa le 5 do 6, povprečno 87 mm dolgih in 57 mm debelih jajc, ki so bela, gladka, skoraj brez leska, podobna jajcem domače gosi. Po štiritedenskem valjenju se izležejo mladiči, ki so še kak dan v gnezdu. Nato jih stara dva peljeta v vodo, kjer si pod njihovim vodstvom iščejo hrane. Pozneje obiskujejo okolišnja polja in travnike, s katerih se zvečer mlado in staro vrača v gnezdo. Ko postane nekako po dveh tednih gnezdo premajhno za vso družino, prenočujejo mladiči kar ždé poleg svoje matere. Opreznost in skrb gosaka je zelo velika. Vedno prva hodi ali plava mati, nji slede mladiči in nazadnje kot buden stražar gosak, ki ob nevarnosti prvi da znamenje za beg ali kritje. Mladiči doraščajo, postajajo vse bolj samostojni in sorazmerno s tem se manjša zanje gosakova briga, dokler nazadnje povsem ne preneha. Brž ko ga zajame golitev, ki nastopi pri njem teden, dva prej ko pri samici, se odtegne družini in se skriva, ko ne more več leteti, med močvirskim rastlinjem. Ko pa tudi ona pride v isto zadrego, so mladiči že sposobni za letenje in ne potrebujejo več vodstva. Konec julija preneha čas golitve, nemočno telo se odene z novim perjem in gosi

mislijo na odhod. Odhajajo, vsaj spočetka, zelo počasno; večinoma potujejo starši s svojimi doraslimi mladiči.

V mladosti ujete sive gosi se kmalu udomače in celo stare gosi, ki pridejo človeku v roke, se polagoma navadijo na pomanjkanje prostosti ter spoznajo v njem svojega dobrotnika. Vendar ne zataje svoje narave tudi take, ki so se izvalile in vzgajale po domači gosi. Ko dorastejo, se vzbudi v njih čut prostosti, začno letati in se selijo, če jih ne zadržimo, z drugimi divjimi gosmi na jug. Zgodi se včasih, da se posamezne srečno vrnejo in obiščejo hišo, kjer so preživele svojo mladost.

Tej podobna je njivska gos ali ligarica (Anser fabalis). Ta je mnogo bolj severna ptica ko siva gos. V Nemčiji sploh ne gnezdi, le na visokem severu Evrope in Azije. Njena poznana vališča so na Islandu, Skandinaviji, Laponskem, severni Rusiji in po evropskih in azijskih tundrah. Na jugu sega do 64° s. š.

Po glavi, vratu in zgornji strani je rjava, po golši in prsih temno- ali črnorjava in srebrnobelo luskinasta, po trebuhu bela. Kljun je črn z oranžno progo po sredini in črnim nohtom. Noge so oranžaste. Včasih ima ob korenu kljuna belo liso. Pritegnjene peruti daleč presegajo konec repa. V celoti je perje bolj rjavkasto kakor pri sivi gosi, od katere se razlikuje tudi po barvi kljuna in nog. Starim gosem izginejo bele lise ob korenu kljuna in potemni barva. Dolžina je 86 cm, razpetina 180 cm, dolžina peruti 48 cm, dolžina repa 14 cm.

V naših krajih se pojavi njivska gos navadno oktobra in ob ugodnem vremenu ostane dalj časa ali celo vso zimo pri nas. Ko pa pritisne mraz ali zapade sneg, odleti proti jugu Evrope ali celo v severozahodno Afriko. Če le more, potuje od tod nazaj v domovino, a z razliko od sive gosi, se spotoma mudi po priljubljenih krajih dolgo časa, da šele konec maja prispe na svoja vališča.

V deželah, kjer prezimujejo, žive te gosi vedno v zelo številnih skupinah. V njihovem življenju opažamo neko pravilnost v tem, da se ob določenem dnevnem času zberejo na nekem mestu, od koder vzlete na pašo in se ob določenem času spet vrnejo. Za nočišča si najrajši poiščejo nenaseljene, gole rečne ali jezerske otočke, ki jih obdaja plitva voda in so toliko oddaljeni od obrežja, da so živali varne pred puškinim strelom. Če takih varnih mest ni, prenočujejo kje na rečnem ali jezerskem obrežju, v težko dostopnem močvirju, v plitvi mužavi. Kjer pa ni ne enega ne drugega, se zadovolje kar z golo vodno površino jezera ali ribnika. S takih mest se že ob jutranjem svitu dvignejo, nikdar brez krika in vika in lete vedno po istih potih na polja, da se najedo, ter se še pred poldnevom vrnejo. Tedaj se napijejo, okopajo in očistijo perje, tudi malo polenarijo, da v drugi ali tretji popoldanski uri lažje še enkrat zlete na polja.

Lovski krst — zasliševanje

Z mrakom pa so zopet na svojih stalnih prenočiščih. Jeseni prav rade obiskujejo strnišča, kjer pobirajo zrna, pozneje se lotijo tudi zimskih posevkov, na katerih napravijo, če jih je mnogo, znatno škodo.

Plavajo in lete prav tako dobro kakor sive gosi. Hodijo dopadljivo, lete s široko zajetimi zamahi, razvrščene navadno v eni vrsti ali v klinu. Po Naumannovih opazovanjih je na čelu klina vedno star samec, največkrat oče družine, za njim lete samica, mladiči in pozamezniki, ki so verjetno izgubili svoje starše. Včasih se pridružijo tem še druge družine, katerih člani lete potem vedno drug za drugim in se vsi trdno drže reda.

Njivska gos je prav tako previdna, nezaupljiva in priučljiva kakor njena prej opisana sorodnica; njen spomin pa je občudovanja vreden. Težko jo ukanimo. V ujetništvu se prisrčno naveže na gospodarja, kateremu se pusti priklicati in gladiti. Tako v prostosti kakor v ujetništvu redkokdaj živi v prijateljstvu z drugo perjadjo. Sivi gosi je odločno nenaklonjena, race sicer trpi med seboj, v prijateljstvu z njimi pa je malokdaj. O njihovem razmnoževanju v prostosti ne vemo mnogo. Gnezda postavijo v močvirju; v drugi polovici junija je v njem 7 do 12 jajc, ki so podobna jajcem sive gosi, le za 4 mm so krajša.

Glede sovražnikov, lova in koristi velja podobno, kar sem rekel o tem pri sivi gosi.

Njivski gosi je v splošnem zelo podobna kratkokljuna gos (Anser brachyrhynchus), le da je znatno manjša in da ima očitno krajši, okorno debel kljun ter krajše peruti. Vemo, da živi poleti ta gos na Islandu in Spitzbergih in da se seli na zimo proti jugu, kjer prezimuje v Veliki Britaniji in Nizozemski, pa tudi v Belgiji in Franciji, redkeje v Nemčiji. Z njivsko gosjo ima toliko podobnosti, da jo nekateri ornitologi ne priznavajo za samostojno vrsto, kar še bolj otežkoča spoznati njeno pravo naravo.

Ob selitvi potuje skozi naše kraje tudi beločela ali lisasta gos (Anser albifrons). Ime je dobila po belem znamenju na sprednjem delu glave na korenu kljuna in po črnih močnih lisah na spodnji strani trupla. Kljun ima rdečkastorumen z belim nohtom, noge so živo oranžaste. V ostalem je po perju zelo podobna sivi gosi, le da je mogoče malo temnejša in bolj rjavkasta. Pri mladih je belo znamenje na sprednjem delu glave manj izrazito, črne lise na spodnji strani so komaj naznačene in noht je rjavkast. Dolžina odrasle gosi je 70 do 76 cm, razpetina 150 do 160 cm, dolžina peruti 44 do 47 cm, repa 12 do 13 cm.

Doma je na ozemlju od Grenlanda in Islanda do vzhodne severne Azije, od koder na zimo potuje na jug. Beločele gosi z evropskega severa potujejo vse do Egipta, z azijskega pa do južne Perzije, v Indijo in Kitajsko. Ob selitvi jih opažamo v mnogih evropskih deželah, včasih skupaj z njivskimi gosmi, a se s temi ne pomešajo. Marca ali aprila se vračajo domov. Od treh, prej omenjenih naših gosi, je ta pri nas najbolj redka.

Beločeli gosi je zelo podobna pritlikava gos (Anser erythropus), ki je tako rekoč beločela gos v malem. Je znatno manjša od one in po prsih zaradi mnogih temnih peres skoraj črna. Belo znamenje na glavi ji sega do srede temena. Ostalo perje in noge so kakor pri beločeli gosi. Dolžina 60 cm razpetina 158 cm, dolžina peruti 41 cm, repa 9 cm. O njenem življenju smo slabo poučeni, vendar lahko rečemo, da je približno takšno kakor pri prejšnji vrsti.

Besedo o pravih goseh bom končal z kratkim opisom po barvi med njimi prav svojevrstne snežne gosi (Chen hyper boreus). Stara gos je razen desetih letalnih peres snežnobela. Domovina te gosi je severozahodna Amerika in severovzhodna Azija; včasih zaide tudi v Evropo. Prezimujejo v severni Kitajski in Japonski, posamezne v zahodni Sibiriji in celo v Rusiji; največ teh gosi potuje na jug skozi Severno Ameriko in prebije zimske mesece v južnem delu Združenih držav, v Srednji Ameriki in na sosednjih otokih. Snežna gos je v svoji domovini ena glavnih lovnih ptic in v prejšnjih časih so posebno Indijanci strastno prežali na potujoče jate teh gosi, od katerih so dobivali meso in perje. (Konec prihodnjič)

Janko Ravnik

Strelstvo in streljanje

Sleherni strelec stremi za tem, da si v streljanju pridobi kolikor mogoče veliko spretnost in sigurnost. Za strelca, ki je tudi ali celo v prvi vrsti lovec, sta pa spretnost in sigurnost v streljanju predvsem potrebni. Kajti dober lovec mora divjad tako pogoditi, da se žival ne muči, to je, da čimprej pogine.

Pravilna je trditev izkušenih strelcev, da je tudi pri strelstvu teorija brez prakse le malo vredna. Pri tem je treba upoštevati, da je velika razlika med streljanjem na mrtve predmete (slike, tarče itd.) in streljanjem na žive cilje (živali, zlasti na bežečo divjad).

Znano je, da so vsi narodi, ki jih pozna zgodovina, gojili streljanje prav posebno. Izredni uspehi v streljanju s puščico, lučanjem, lokostrelom ali samojstro (star ljudski izraz), so zabeleženi v kronikah ter ovekovečeni v povestih in pesmih. Lokostrelca Odiseja, lučavca Davida in mojstra s samojstro Viljema Tella še dandanes občudujejo strelci kot svoje ideale. Človeku je veselje do streljanja nekako prirojeno. Ta nagon se je razvil iz življenjske potrebe, ker je streljanje rabil za obrambo pred nevarnimi živalmi pa tudi soplemenjaki ter za pridobivanje divjačine za hrano itd. Doseženi uspehi so naravni nagon streljanja krepili in tako polagoma dovedli do strelskega športa današnjega časa.

Mojster v strelski veščini pa more postati le tisti, v katerem je lovski oziroma strelski nagon tudi dejansko tako močan, da ga spremlja skozi vse življenje, komur je ta veščina prirojena. Kakor mora biti umetnik rojen, da ne ostane le dober obrtnik, tako mora biti zasnova za strelskega mojstra že v krvi. Opozoriti hočem na nekatere važnejše in posebno značilne lastnosti, ki jih mora imeti dober strelec. Važno ni, da je strelec močne postave, toda imeti mora krepke roke. Zato je vojaška vzgoja s prostimi vajami s puško tudi za strelca potrebna in prav koristna.

Mirno ciljanje, predvsem s težko risanico, zahteva primerno razvito mišičevje rok. Še mnogo važnejša kakor močno mišičevje sta za strelca gibčnost in spretnost. To velja predvsem za strelca z zrnjem. Posebno gibčen mora biti strelec v kolkih, da more v različnih položajih smer hitro spremeniti. Gibljive morajo biti rame in roke, da omogočijo hitro prilagoditev spremembam med streljanjem. Še važnejša kakor telesna zmogljivost, spretnost in gibčnost pa je zmogljivost strelčevega živčevja. Mirni in zdravi živci niso samo vsakdanjemu človeku potrebni, tem več in tem bolj lovcu in strelcu. Nervozna naglica ima za posledico slepo, slabo streljanje. Gibi strelca pri streljanju z zrnjem so navadno bliskoviti, pri čemer

se mora strelec obvladati. Strelčevo dobro telesno zdravje in harmonično duševno razpoloženje je temeljni pogoj za uspeh streljanja.

Znano je, da so najboljši strelski uspehi dopoldne, ko je strelec še spočit. Utrujenost ravno tako slabo vpliva na strelni učinek kakor slabo razpoloženje, potrtost, razburjenost, jeza, nejevolja itd. Že najmanjše nerazpoloženje vpliva na uspehe streljanja.

Jasno je, da z vajo dosežemo vedno večjo spretnost in zmanjšamo vplive, kakor so nervoznost, nemirnost, prenagljenost itd.

Poleg pouka, ki ga nudijo strelcu začetniku priznani mojstri, je važna samoizobrazba. To bodi povedano vsem, ki bi že ob prvem neuspehu najraje vrgli puško v koruzo. Miren in pameten preudarek ter trdna volja omogočita začetniku, da premaga mnoge ovire in težave. Nedvomno ima prednost oni, ki se zna hitro odločiti in premišljeni sklep tudi brž izvesti. Še na boljšem je pa strelec, ki je vedno dobro razpoložen in se ne da zlepa spraviti iz duševnega ravnotežja.

Kot tretji in rekel bi, odločilen pogoj pa je to, da je strelec prepričan o svojem znanju in zaupa v svojo sposobnost. To je pravzaprav najvažnejše, od česar so odvisni vsi strelski uspehi. Pri vsem tem je seveda dober vid eden izmed najvažnejših pogojev za uspeh.

Cilj, ki ga hočem pri streljanju pogoditi, moram brezpogojno razločno in dobro videti, ravno tako pa vizir (kobilico) in muho. Strelčevo oko mora biti sposobno, kobilico, muho in cilj na različne razdalje hitro ujeti in naravnati. Strelcu s slabimi očmi so na razpolago tudi tehnični pripomočki.

Koliko časa je potrebno očesu in možganom, da človek cilj pravilno spozna, ugotovi hitrost in morebitno smer gibanja, koliko da se strelec na podlagi teh dojmov odloči in koliko, da to odločitev izvede, to se pravi, da odda strel na cilj?

Te zmogljivosti so med strelci dokaj različne in se pri nekaterih dnevno menjajo, pa celo od trenutka do trenutka. Pogosto menjavanje razpoloženja posebno neugodno vpliva na uspeh. Tega menjavanja se strelec sam navadno ne zaveda pa zvrača krivdo na puško. Tako menjavanje časa za refleksno sprejemanje oči in za prenos na možganske in gibalne organe, to je čas, da strelec zagleda ali vidi določeni cilj, se odloči in odda strel — vpliva na uspehe pri streljanju s kroglo na mirujoče, še bolj pa na gibajoče se cilje. Po tem času se mora ravnati tudi prehit, to je merjenje pred premikajoče se cilje.

Na prvi pogled se zdi ta malenkostni čas v strelski praksi brezpomemben, dejansko je pa odločilen. Ugotovljeno je, da preleti jerebica v eni sekundi približno 12 metrov. V času 1/100 sekunde bi moral strelec meriti 12 cm pred cilj, v času 6/100 sekunde pa 72 cm,

Lovski krst — predsednik utemeljuje predlagane kazni

a to ne glede na čas, ki ga zahteva delovanje sprožil, eksplozije naboja ter čas, ki ga potrebuje izstrelek do cilja.

Pri tem je še upoštevati, da vztraja slika opaženega cilja na očesni mrežnici pri raznih strelcih različno dolgo, in sicer znaša povprečno $^1/_{10}$—$^1/_6$ sekunde. Tako se zgodi, da strelec še vidi cilj, nanj meri in celo sproži, v resnici pa se je ta cilj med tem že premaknil. Vse to lahko prav lepo opazujemo na primer pri streljanju na leteče tarče upodobljenih živali, kakor tudi na lovu samem. Strelčeva trditev, da je bil z muho še na cilju, ali da mu je cilj v trenutku izginil, ko je sprožil puško itd., je popolnoma resnična. Četudi gre pri tem za prav malenkosten časovni presledek je ugotovljeno, da tak presledek nastane in da prav zaradi tega strel zgreši svoj cilj. Ako strelec čas delovanja očesnega organizma pozna, je to za njega zelo koristno.

Strelsko spretnost je mogoče izboljšati le z ostrim opazovanjem lastnih zmogljivosti ter z izkušnjami in vajami. Razburjenost, jeza, nerazpoloženje i. p. pa zaradi prvih neuspehov to »strelsko pomanjkljivost« naravno še povečajo. Za take primere, ki jih pod različnimi okoliščinami nedvomno doživi vsak strelec, je uvaževanja vreden tale praktični nasvet: Meri in proži pred gibajoče se cilje še za nekaj cm več kakor navadno oziroma kakor kaže račun.

Iz vsega povedanega je za strelca, ki ima »slab dan« in ki kljub vsemu trudu nima pravih uspehov, bolje, da se v takem primeru streljanju ali lovu odpove. Pač pa mora strelec svoj »dober dan« kolikor le mogoče izkoristiti.

Nenavadno velikega pomena pri tekmovalnem streljanju kakor na lovu, je uspeh prvih strelov. Ako je začetek dober, prevzame strelca zaradi prvih uspehov zmagovalen občutek tako, da z lahkoto premaga vse težave in zapreke.

Kakor pri vsakem drugem delu tako je tudi pri streljanju najboljše sredstvo za dosego uspehov, zaupanje v samega sebe. Samo ob sebi razumljivo pa je, da mora biti to zaupanje tudi utemeljeno.

Iz tega opisa je posneti, da je streljanje polno psihološko zanimivih momentov, ki kažejo, da so si dozdevno nasprotni, v resnici pa se njih celotna pojasnitev ujema z dejstvi, da je uspešno streljanje v veliki meri odvisno od trenutnega razpoloženja in počutja.

Štefan Simončič

Lovski prekrški

(Konec)

III.

Ako hočem zajeti v tem sestavku vse lovske prekrške, moram omeniti še prekrške iz odredbe o izvrševanju lovske pravice v obmejnem pasu, ki jo je objavil tudi »Lovec« v štev. 6/49. Uredba o izravnavi posebnih predpisov o prekrških v uredbah in drugih predpisih vlade FLRJ in njenih organov z določbami temeljnega zakona o prekrških z dne 12. XII. 1951, Ur. l. FLRJ štev. 56/533/51, je v čl. 34 namesto čl. 7 odredbe o izvrševanju lovske pravice v obmejnem pasu, predpisala naslednje določbe:

1. kdor lovi v obmejnem pasu enega kilometra ob mejni črti;

v pasu 1 km od državne meje je prepovedan vsak lov. Izjema je v tč. 5 spodaj.

2. Kdor lovi v obmejnem pasu v dneh, ko lov ni dovoljen;

dnevi za lov so določeni skladno s predpisi splošnega zakona o lovu v zvezi z odločbo o lovopustu (Ur. l. LRS št. 26/50 in 33/50).

3. Kdor lovi v obmejnem pasu ali izvršuje tam odstrel pa nima poleg lovskega dovoljenja, ki ga določa splošni zakon o lovu, še posebnega dovoljenja za lov v obmejnem pasu, po predpisih, izdanih na podlagi zakona o gibanju na meji (3. tč. odredbe o izvrševanju lovske pravice v obmejnem pasu).

Poleg lovnega dovoljenja — članske izkaznice je za lov v obmejnem pasu ali za gojitveni odstrel potrebno še posebno dovoljenje, ki ga izda pristojno poverjeništvo za notranje zadeve oziroma republiški minister za notranje zadeve, če gre za lov v državnih loviščih in so v neposredni upravi Sveta za kmetijstvo in gozdarstvo LRS.

4. Kdor priredi skupen lov v obmejnem pasu brez posebnega dovoljenja za skupen lov, ki mu ga izdajo pristojni organi po predpisih, izdanih na podlagi zakona o gibanju na meji, ali kdor se udeleži tujega skupnega lova;

v smislu 4. tč. odredbe o izvrševanju lovske pravice v obmejnem pasu se smejo prirejati lovi v obmejnem pasu samo od črte 5 km od državne meje. Potrebno je dovoljenje pristojnega poverjeništva za notranje zadeve v soglasju s poveljstvom KNOJ-a. Kazniv je tudi tisti, ki se neupravičeno udeleži takega lova.

5. Kdor priredi pogon v obmejnem pasu brez dovoljenja po predpisih, izdanih na podlagi zakona o gibanju na meji ali kdor se udeleži takega pogona.

Izjemoma se sme dovoliti skupen lov do same mejne črte, če se v tem pasu pojavi večje število škodljivih živali n. pr. volkov, divjih prašičev, jazbecev, lisic itd. ker te povzročajo škodo poljski in gozdni kulturi, domačim živalim ali zaščiteni divjadi. Dovoljenje izda republiški minister za notranje zadeve na predlog Sveta za kmetijstvo in gozdarstvo; obvesti se tudi krajevno pristojno poveljstvo KNOJ-a. Poleg tega je tudi potrebno, da ima vsak udeleženec takega skupnega lova dovoljenje za vstop v obmejni pas.

6. Kdor lovi v obmejnem pasu izven časa, ki je določen po predpisih, izdanih na podlagi zakona o gibanju na meji.

V obmejnem pasu se sme loviti samo podnevi, in sicer v oktobru, novembru, decembru, januarju in februarju od 8. do 16. ure, v marcu, aprilu in septembru od 7. do 18. ure, v maju, juniju, juliju in avgustu od 5. do 19. ure.

IV.

Prekrški pod II/a se kaznujejo z denarno kaznijo do 5000 din ali z zaporom do 15 dni, prekrški pod II/b z denarno kaznijo do 3000 din ali z zaporom do 10 dni in prekrški pod III. pa z denarno kaznijo do 10.000 din ali z zaporom do 30 dni. Družbena nevarnost storilca, obseg, škoda, večje ali manjše posledice, premoženjsko stanje in

povratek, bodo odločale ali bo v konkretnem primeru izrečena denarna ali zaporna kazen in v kateri višini.

Če ima prekršek hujše posledice, se sme izreči kot varstveni ukrep tudi odvzetje lovnega dovoljenja — članske izkaznice za določen čas ali za vselej. Odvzeti se smejo tudi predmeti, ki so bili uporabljeni za prekršek n. pr. zanke, pasti, lovno orožje, če so storilčeva last. Iz razlogov splošne varnosti n. pr. orožje, strup se odvzamejo, četudi niso storilčeva last, vendar se denar za prodane predmete v tem primeru izroči lastniku.

Tudi je še v bistvu v veljavi čl. 42 zakona o lovu, ki je bil spremenjen z zakonom o vskladitvi predpisov o kaznivih dejanjih in prekrških z dne 15. VI. 1951, Ur. l. LRS št. 21-110/51, in določa, da mora storilec prekrška po 40. in 41. čl. zakona o lovu povrniti škodo. Podlago za ceno daje odločba o odškodnini za škodo na divjadi (Ur. l. LRS št. 26-166/49).

Upravno-kazenski postopek vodi tudi za lovske prekrške sodnik za prekrške, in sicer tistega okrajnega ali mestnega ljudskega odbora, na katerem področju je bil prekršek storjen. Zoper njegovo odločbo je dopustna pritožba na senat za prekrške pri Ministrstvu za notranje zadeve LRS. Pritožbo je vložiti v osmih dneh po vročitvi odločbe. Važno je vedeti, da se odločba na podlagi obtoženčeve pritožbe ne more spremeniti njemu v škodo. To je tako imenovano načelo reformatio in peus, ki velja tudi v sodno-kazenskem postopku. Lovska družina nima pravice do pritožbe, ako misli, da je bil kršitelj premalo kaznovan; pač pa lahko uveljavlja svoj zahtevek s civilno tožbo pri sodišču, če ji sodnik za prekrške ni v celoti ali pa sploh ne priznal odškodnino, ki jo je uveljavljala v upravno-kazenskem postopanju. Sodno pot ima lovska družina odprto, četudi se ni pridružila upravno-kazenskemu postopku s svojim zahtevkom na povračilo škode. Upravno-kazenski postopek se vodi po uradni dolžnosti t. j., ni odvisen od oškodovančevega predloga na kaznovanje. Za odgovornost zadostuje že malomarnost storilca razen za dejanji pod II/b 4 in 5, medtem ko je podana odgovornost pri lovskih kaznivih dejanjih le tedaj, če so storjena naklepoma.

Upravno-kazenski postopek, ki ga začne sodnik za prekrške na podlagi ovadbe državnega organa, uradne osebe, javnega tožilca ali oškodovanca n. pr. lovska družina, lovski čuvaj, pa ni več dopusten, če preteče šest mesecev od dneva, ko je bil prekršek storjen. V tem primeru nastopi tako imenovano zastaranje, ki ga sicer ustavi vsak ukrep pristojnega državnega organa, ki meri na postopek zoper storilca prekrška. Vendar pa upravni kazenski postopek v nobenem

primeru ni več dopusten, ko preteče eno leto, odkar je bil prekršek storjen; to je tako imenovano absolutno zastaranje.

Tako vidimo, da je socialistični pravni red, ki je postavil lovstvo na nove temelje, tudi poskrbel s primernimi sankcijami, to je s kaznimi in varstvenimi ukrepi za njegovo zaščito. Žal, a vendar je že tako, da večkrat prisilni ukrepi efektnejše poučujejo nedisciplinirane lovce in divje lovce o poštenih in pravilnih razmerjih do divjadi kot delu narave in delu splošnega ljudskega premoženja, kakor pa lepe besede o vrlinah človekovega značaja.

A. S. Pirc

O droplji

Po prvi osvoboditvi Prekmurja so bile lovske razmere v teh krajih v popolnem razsulu. Lovske pravice je v lendavskem okraju imelo veleposestvo Eszterházija, okrog Petišovcev pa njegov podnajemnik Hertelendy. Ker me je službena pot vodila tudi v te kraje, sem se često na poti v Pinico ali obmurske gozdove vozil čez nepregledne planje žitnih polj, kjer danes teče kri naše zemlje — nafta. Nekega jutra je kakih pet sto korakov pred mano zletelo nekoliko velikih ptičev. Čaplje niso bile in tudi ne štorklje. Ker pa sem se med prvo vojno v Romuniji in Besarabiji večkrat srečal z dropljami, sem se jih spomnil in ugotovil, da so bili pred mano samec in štiri kure. Dvignili so se iz sredine obsežnega strnišča, kjer so iskali raztreseno zrnje in mrčes.

Med novodošlimi jugoslovanskimi uradniki smo bili le trije lovci. Imeniten lovec je bil tedanji davčni upravitelj Riko Koler, lovski začetnik pa poročnik Vinko Rom. Mi trije smo se zavzeli, da uredimo lendavsko lovišče, pri čemer nam je pomagal okrajni glavar Kandrič. Ker pa okraj še ni izdajal lovskih kart, sem se obrnil na Hertelendy-ja, da dobim dovoljenje za odstrel zajcev, jerebic in lisic, ki jih je posebno ob živalskem pokopališču mrgolelo. Kljub ogromnemu številu lisic in pohajajočih psov in mačk je bilo zajcev in jerebic, pa tudi fazanov dovolj. Začeli smo z odstrelom psov klatežev in poldivjih mačk. Da smo se s tem marsikomu zamerili, je razumljivo. Tako je imel prav moj sosed psico škotskega ovčarja, ki je vsako jutro prišla s polja vsa mokra od rose in navadno prinesla kakega zajčka, ki ga ji je gospodar odvzel in ga zase porabil. Moje opozorilo, naj jo čez noč priveže, je bilo bob ob steno. Zato se je pač njena usoda izpolnila, ko sem jo nad kilometer daleč v gozdu srečal z zajčkom v gobcu. Moj spremljevalec graničar Janko jo je na mestu zakopal z načetim zajčkom vred. To bodo arheologi gledali, ko ju

čez leta odkopljejo. Moj sosed pa me nikoli ni vprašal za psico, toda sumljivo me je gledal več mescev.

Hertelendy je poznal »svoje« droplje. Na široko mi je opisoval lov nanje in trdil, da ob žetvi vsak dan prihajajo na njegove njive. Ponudil mi je lojtrski voz in kočijaža za drugo jutro. Zgodaj sem bil na mestu. Janoš jo je zdaleč mahal z lojtrskim vozom, ki ga je okinčal s koruzovino, sredi nje pa namestil udoben sedež. Dva vola z dolgimi rogovi sta vlekla okorno vozilo počasi proti strnišču, kjer so se prejšnjega dne pasle droplje. Res sem jih spet kmalu zagledal. Štiri samice in precej večji samec. Vola sta leno korakala, Janoš pa jih tudi ni priganjal. Tako smo se jim približali na skoraj dve sto korakov. Imel sem slabo bokarico, s katero si nisem upal zanesljivo streljati dlje ko na dobrih sto korakov. Že sem se pripravljal, da streljam ali z voza ali da skočim na tla, ko so droplje začele bežati v nasprotno smer in se po kakih petdesetih korakih dvignile v zrak, nakar so odletele proti madžarski meji in čez njo. Drugo jutro je ustrelil Hertelendyjev lovec krasnega samca, ostal pa je vso noč zunaj skrit v globljem razoru in čakal zore, pokrit s slamo.

Veliko dropljo sem pozneje večkrat srečal v Vojvodini in Banatu, na strniščih onih brezmejnih žitnih polj, toda le enkrat sem imel dober pogled. Vozili smo se na krožni lov v okolici Pašičevega, velike vasi blizu Novega Sada. Stari Ford je oral obilni prah neurejene poljske poti, da so se dvigali oblaki. Namah pa je zletela jata ogromnih ptičev, komaj dvajset korakov od ceste. Vozač je bil takisto lovec in se je urno skobacal z vozila, mi pa smo kar poskakali ven. Ni bilo prepozno za polnjenje pušk in za strel, kajti padel je lep samec in dve samici, od katerih je eni bila prestreljena perut ter smo jo morali preganjati nad kilometer daleč. Ptičar, ki smo ga imeli s seboj, nevajen velikega ptiča, se je bal.

Velika droplja je med tridesetimi vrstami dropelj največja ptica v Evropi. Zato jo tudi imenujejo »evropski noj«. Stasit dorasel samec doseže 85—90 cm višine, peruti imajo razpetino dveh in pol metrov, dolg je 1 m, težak pa 14—16 kg. Samica je znatno manjša in tehta le do 6 kg. Velika droplja je nedvomno ena najlepših operjenih divjadi razsežnih ravnin. Njen hod je počasen, odmerjen, rekel bi preračunan. Perje je rjasto, zlatorumeno s črnimi progami. Glava in vrat sta pri obeh spolih modromišjesiva. Golša in prsi samca sta rdečkastorumeni. Samec ima brado in vrečo pod golšo, toda le v času paritve. Velika droplja je izredno plašna in previdna in postavlja straže na vse strani. Zanimivo je, da se straže ne pasejo. Njih pozornost je tako velika, da jih v prehodnih krajih, kjer niso gnezdile in tudi niso stalne, celó zajec prežene, ko skoči iz loža. Vedno pa stoje na prostem polju, ki jim nudi pregled daleč okrog. Droplja je

ptica stepe. Na tri sto korakov se ji je že težko približati. Njen vzlet ni tako enostaven. Droplja mora teči 50—70 korakov, da dobi zrak pod peruti; leta pa v ostrem klinu kakor gosi in race. Velika droplja živi v mnogoženstvu. Gnezdi ne tleh, najraje v visokem žitu. Samica znese le 2 do 3 jajca. velike 6×8 cm, medlo olivne barve. Čez štiri tedne se izvale kebčki, ki imajo rjav puh s črnimi pegami, kar jih odlično varuje. Šest tednov pozneje, ki jih prežive v gostem, dozorevajočem žitu, zlete pod zaščito matere. Pogled na samca ob paritvi je razkošen. V jutranjem soncu, kadar pred samicami zapleše svoj ženitovanjski ples, izgleda kakor snežnobela krogla, ki se živo odraža od temnozelenega žitnega polja.

Droplje se razen v Prekmurju pojavljajo v Sloveniji tudi včasih na ptujskem polju. Med Strniščem in Ptujsko goro so jih pred leti opazovali romarji. Pokojni Predikata, kmet in lovec iz Hajdine, pa je še pred prvo vojno ustrelil skoraj vsako leto kakšno dropljo in jo poslal v Gradec, da so jo tam nagačili in prodali šolam ali muzejem.

Bogdan Sežun

Audiatur et altera pars . . .

(Da slišimo tudi drugo plat . . .)

V neki lovski družini je eden od članov pripovedoval, kako je pri luninem svitu in snegu s kozolca zgrešil jelena, kateremu je za vabo nametal koš repe. Dejanje je bilo označeno kot nelovsko s pripombo, da je tak način lova m o r a l a divjih lovcev.

Tako bi se moral glasiti prvi odstavek članka »Lov v mesečini«, ki ga je priobčil »Lovec« v prvi številki 1951. leta, če bi pisec članka avtentično ponovil, kar je član, ki je zgrešil jelena, povedal in razumel, zakaj sem ožigosal tak način lova kot moralo divjih lovcev.

Ne strel pri luninem svitu, temveč za vabo položena repa je bila predvsem vzrok, da sem dejanje ožigosal kot nelovsko.

Plemeniti divjadi polagamo v zimskem času krmo zato, da ne trpi lakote in da nimamo v lovišču preveč izgub, divjadi pomagamo iz stiske, lovišču pa ohranimo stalež. To je dolžnost vsakega lovca, ki hoče biti lovsko pravičen.

Polaganje krme plemeniti divjadi za vabo in to v zimskem času, ko je divjad v stiski, z namenom, da pridem do strela, oziroma da bom odstrelil žival, katere se mi preko leta ni posrečilo odstreliti na zalazu ali preži — pa je po mojem prepričanju ravno tako kakor streljanje na krmiščih in ob solnicah — nelovsko.

Nikdar nisem trdil, da divji lovci izvajajo lov v mesečini na jelenjad na opisan in ožigosan način — temveč, da je to morala divjih

lovcev — divji lovec bi lovil na tak način, če se ne bi bal, da bo začasen. Ne vpraša se k a k o, tudi mu je vseeno k a j, k j e in k d a j ubije. Lovsko pravično pa lovi oni, ki lovi tako, da je lov z ozirom na ta vprašanja v skladu ne samo s pisanim, ampak tudi nepisanim zakonom lovske morale — pošten nasproti divjadi.

Pisec članka se v sedmem odstavku spre z logiko, ko trdi, da divji lovec tudi lahko lovi popolnoma lovsko pravično. To je seveda absurd, kakor je absurd za nečastno dejanje dajati častno besedo. Prvi pogoj, da lovim lovsko pravično je, da lovim zakonito — upravičeno, držeč se tega, kar predpisuje pisani zakon. Lovci pa poznamo tudi nepisani zakon in loviti v okviru nepisanega in pisanega zakona se pravi loviti lovsko pravično.

Nekateri lovci so po besedah pisca radovedni, zakaj bi bilo lovsko streljati nezaščiteno divjad pri luninem svitu, nelovsko pa streljati zaščiteno. Pod nezaščiteno divjadjo razumemo ono, ki je lovu ali kmetijstvu ali obema škodljiva. Jasno je, da so v okviru nepisanega zakona na to divjad dopustni tudi drugi načini lova kakor na zaščiteno in ki omogočijo, da jo držim na kratko (lisico, divjega prašiča ali podobno) ali celo, da jo iztrebim (volk).

(Vsak lovec ve, da je nelovsko streljati zajca na ložu — brez pomisleka pa bo streljal lisico, katero je zasačil, ko je ležala in se grela na soncu). Vendar pa moram tudi nezaščiteno divjad upleniti tako, da se ne muči in če sem jo zastrelil, je moja dolžnost kakor do zaščitene divjadi, da jo poiščem in dokončam. Med te druge dopustne načine lova spada tudi čakanje na to divjad ob mesečini — vendar ne tako, kakor to delajo velikokrat pri nas na divje prašiče, ko je 80% streljanih — zastreljenih in izgubljenih. To je mrharstvo, ne lov. Kriv temu pa je tudi po nekaterih lovcih tako opevan lov ob luninem svitu.

Kdor je ta članek do tu pazljivo prebral je opazil, da nisem nikjer omenil, da bi bilo nelovsko streljati zaščiteno divjad ob luninem svitu — tu pa povem, da po mojem prepričanju posebno lovsko to ni. Za lovljenje ob luninem svitu mi je potreben navadno tudi sneg. Kadar pa ta pokriva gozd in dol je divjad v stiski, in zato pride ponoči do kozolcev — za hrano — zadene pa jo strel na kozolcu prežečega lovca. Posebno lovsko dejanje to gotovo ni — niti ne zahteva ta način lova kakega lovskega znanja in spretnosti. Dobro se moraš obleči, spanec preganjaš s črno kavo iz termos steklenice, divjad pa streljaš, če pride — kadar sede ali obstoji. Ti imaš vse pogoje — divjad pa nobenih. Zato se tudi smatra strel na zajca v ložu, fazana na drevesu, raco v vodi ali podobno, za nelovski, da ima divjad m a l e g a lova, streljana v teku ali letu, tudi možnost, da odnese zdravo kožo, če zgrešim.

Pisec bi nadalje po tridesetletni, neoporečni lovski praksi lahko vedel, da noben dvomljiv pogled in negotovost v jutranjem ali večernem mraku ne spada v okvir lovske pravičnosti, kakor on to trdi v njegovem članku. Če divjad zavoljo mraka ne morem oceniti — če ne vidim, kaj ima srnjak ali jelen med ušesi, ali ima veliki petelin dorastel rep in kakšne krivce ima ruševec — ne streljam. — Samo to je lovsko.

Da je pisec članka na 100 korakov v svetli jesenski noči jelenu preštel vse parožke, mu prav rad verjamem, posebno ako jih je imel bolj malo za šteti. V koliko pa je jelena natančno ocenil, bi se videlo šele, ko bi ga položil na dlako. Če pa bi pred njim stala žival ženskega spola, pa bi z najboljšo optiko ne mogel ugotoviti ali ima pred seboj staro košuto, košuto mladico, košutico ali jelenčka. Nadgozdar Bieger piše v knjigi »Handbuch der deutschen Jagd« na strani 34, ko popisuje načine lova na jelenjad: »Končno moram omeniti še čakanje ob luninem svitu. Brez dvoma je to m a l o p r i p o r o č l j i v način lova, ker se divjad celo v snegu in z uporabo najbolj svetlobnih daljnogledov n e d a sigurno oceniti«. To je napisal lovec, ki je svoje življenje prebil v najboljšem jelenjem lovišču predvojne Nemčije.

Sodobna precizna optika, mišljena je svetlobnost, je ista, kakor je bila v letu 1941, ko je nadgozdar Bieger napisal navedene vrstice. Pa četudi se bo optika izboljšala, ne bo pomagalo človeškemu očesu, ker more samo omejeno izrabiti sventlobnost daljnogleda. Zato ta nazor že davno spada v lovsko staro šaro in se ga oklepajo le še lovski »specialisti« ker je tudi s sodobno svetlobnomočno optiko ocena divjadi negotova in bi pri tem načinu lova velikokrat padla divjad, ki bi ne smela. Ostanimo torej raje v gorki posteljici, divjad pa pustimo, da hodi v čudoviti bleščeči in pravljični zimski noči za hrano — svoja, od nas lovcev nemotena pota. —

Nadalje omenja pisec zanimiv članek, ki je izšel v neki znani nemški reviji, v katerem opisuje lovec, kako je z a l e z o v a l v mesečini in snegu rukajočega jelena, ki je pripodil na polje svoj trop. Čudi se, da ta članek ni bil deležen graje, ko je vendar lovec z a l e z o v a l jelena v meseščini in celo v r u k u z namenom, da ga upleni. Jelenji ruk se vrši med 15. sept. in 5. okt., torej v začetku jeseni. Zalaz na rukajočega jelena se na splošno smatra za vrhunec lovskega užitka. Ker pa je v tem primeru ležal sneg, noči pa so bile mesečne, so jeleni rukali in gonili ponoči, čez dan pa verjetno molčali. Lovec je izrabil svetlo noč in za ta čas nenavaden sneg ter z a l e z o v a l r u k a j o č e g a jelena ... je ravnal, če je zalezel jelena na primerno strelno daljavo tako, da ga je lahko ocenil za odstrel zrelega — popolnoma lovsko pravično in to tudi »v deželi, ki je vse

lovstvo vzela v zakup«. Zakaj naj bi zaslužil grajo? Jelen je rukal kakor podnevi, okrog sebe je imel trop košut, ki ga je prignal na polje in ki je bil ponoči za lovca prav tako nevaren kakor je podnevi, vidljivost je bila za obe stranki enaka, na veter je moral lovec tudi paziti kakor podnevi, zalezti je pa moral divjad še bliže, če je hotel oddati siguren strel. Divjad je imela isto možnost ko podnevi, da ga opazi ali dobi v nos in pobegne. Kje je tu kaj nelovskega? Zakaj se pisec čudi, da ta lovec ni bil deželen graje? Ali res v 30-letnem udejstvovanju v lovu ni doumel najprimitivnejše lovske etike ko piše: »Torej tudi ta lovec zalezuje v mesečini jelenjad — jelena — z namenom, da kaj upleni in še celo v r u k u, ne da bi...« Ali ne čuti, da ni vseeno, če ubijem rukajočega jelena na zalazu, pa četudi v mesečini in v snegu, ki je vidljivost povečal, divjad pa v tem času zaradi snega ni bila v stiski, ali pa če ubijem jelena v mesečini in snegu pozimi, ko zaradi pomanjkanja pride iskat hrano v bližino vasi, h kozolcem na položeno repo?

Lovec je z današnjim orožjem v roki absoluten gospodar čez življenje in smrt v naravi. Oviran je samo po zakonih, ki v interesu skupnosti skrbe za ohranitev divjadi. Od človeške pameti ustvarjen pisan zakon je potreben, važnejši pa mora biti lovcu zakon, ki ni napisan, ampak ga nosi v srcu — ljubezen do vsega živega v naravi.

Seveda je lov zvezan z uplenitvijo divjadi; vprašanje je samo, če je to upravičeno. Vse v človeškem življenju je setev in žetev. Kmet žanje, kar je sejal, gozdar žanje kar je generacija pred njim sejala, tako je tudi lovec upravičen žeti, kar je sejal — gojil, ker je to naraven zakon; glavno pa je, kako žanje.

Zakaj pa sem lovec? Ne iz zdravstvenih, športnih ali družbenih ozirov, temveč zato, ker je to nagon, ki mi tiči kot dediščina prednikov v krvi. Tega me ni sram, toda sramovati bi se moral, če bi ta nagon zadovoljil samo z usmrtitvijo divjadi, samo s plenom, ne glede na to, kako, kaj, kje in kdaj sem uplenil.

Popolnoma v skladu s pisanim zakonom ravna, kdor ubije velikega petelina v aprilu ali maju, ne zjutraj ko poje, ampak čez dan, ko je slučajno nanj naletel. Pa vendar bo tak odstrel vsak pravičen lovec ožigosal kot mrharstvo. Zakaj? Saj je efekt isti — petelin je uplenjen. Zato, ker je uplenjen na način, ki ni v skladu z nepisanim zakonom, na način, ki se upira lovski morali in je brez etike.

Kaj pa je lovska morala in etika, se težko definira; to nosi človek, če je lovec, v srcu; če pa mu je to tuje, se mi zdi kakor gluhec, ki gre na glasbeno prireditev.

Četudi je končni cilj lova strel, s katerim uplenim divjad, pa ni vseeno, kako ta cilj dosežem. Manjkati pa ne sme tudi to in ono, kar je najlepše pri lovu.

Prvi!

V začetku članka »Lov v mesečini« piše pisec, da je bilo pred 25 leti, ko je ponoči pri mesečini, na repi —! uplenil kapitalnega jelena, v nekih lovskih krogih dosti razburjenja... in je zavoljo tega vprašal uredništvo lovskega časopisa »Wild und Hund« za mnenje ali je to lovsko ali ne.

Odgovorili so mu takole: »Izvajanje lova na jelenjad v mesečini se ne more odobravati v loviščih, kjer je dana možnost uplenitve pri dnevni svetlobi. So lovišča, v katerih je iz mnogovrstnih razlogov izključeno oddati strel na jelena pri dnevni svetlobi. V takih primerih si bo lovec gotovo izbral svetlo lunino noč, zlasti če se namerava z odstrelitvijo jelenjadi zmanjšati ali preprečiti škoda po divjadi...«

Kje pa je dana možnost uplenitve pri dnevni svetlobi, in kje je izključen strel na jelena pri dnevni svetlobi, da sem upravičen izbrati za to svetlo lunino noč zlasti, če hočem zmanjšati ali preprečiti škodo po divjadi?

Možnost uplenitve pri dnevni svetlobi je v loviščih, koder se jelenjad čez dan nahaja, izključena pa tam, kjer jelenjadi čez dan ni in prihaja tja s a m o p o n o č i.

Lovišč, koder bi bila jelenjad zgolj čez dan ali samo ponoči pa pri nas ni.

Imela pa jih je predvojna Nemčija, predvsem v Pomeranski ravnini. Lovska meja je šla v mnogih primerih po robu borovih gozdov, v katerih ni bilo ne podrastja in ne polja. Jelenjad se je zadrževala čez dan po gozdovih in posekah, ponoči je hodila iz gozda na pašo v sosednje lovišče na polje. Logično, da je bil zakupnik takega lovišča po vseh pisanih in nepisanih zakonih upravičen upleniti jelenjad ponoči, če je plačeval po njej na njivah storjeno škodo in če je bilo jelenjadi na pretek, kar sem sam videl.

Kako pa je bilo pri nas? Po prvi svetovni vojni se je jelenjad v loviščih Krima do Fridrihstajnskega (Stojna) pogorja nad Kočevjem začela šele kazati. Prihajala je iz Snežniških gozdov, kjer se je med vojno obdržala in bila tam tudi umetno zarejena. In če se je v lovišču Golo streljala ta jelenjad ponoči na nalašč za to najetih njivah repe, so upravičeno krakale vrane! Padali pa niso le kapitalni jeleni, ampak tudi nezreli jelenčki, a ne zato, ker je bil odstrel čez dan nemogoč, ampak ker je bil odstrel ob luni na repi najlažji. Če bi bilo uredništvo časopisa »Wild und Hund« o vsem tem poučeno, bi bil odgovor, ki bi ga dobil pisec omenjenega članka, zelo kratek in jedrnat.

»V katerem grmu torej tiči pri nekaterih naših tako imenovanih pravičnih lovcih, zajec?« vprašuje pisec. Jaz mu odgovarjam: V tem, da niso popolnoma na jasnem, kaj je lovsko in kaj ni lovsko!

Janko Perat

Čar mesečine

III. (Nadaljevanje)

Eden izmed najbolj svečanih in srečnih trenutkov v mojem življenju, ki mi bo ostal vedno v spominu je bil, ko mi je oče zaupal puško. Ko sem z mojim 16. letom že nekoliko odrastel, sem se pogosto prikradel v očetovo sobo, ko sem bil prepričan, da me ne more nikdo iznenaditi; snel sem puško z žeblja in jo božal, kakor živo bitje. Sprehajal sem se po sobi in v domišliji sem si predstavljal, da sem na lovu. Budno sem prežal okoli sebe, kakor da bi imel zdaj pa zdaj zapaziti divjad. In ko sem si v domišljiji to predstavil, sem z veliko brzino ali s skrajno previdnostjo snel puško z rame kakor sem to videl pri očetu, ko sem ga spremljal na lovu.

Toda s časom mi je postal ta način »lova« mučen. Koval sem načrte, kako bi očeta pripravil do tega, da bi mi zaupal puško. Samovoljno jo nisem hotel vzeti, kajti pred očetom sem imel le prevelik strah. Toda lovišče me je klicalo z neodoljivo silo. Poskusil sem ob priložnosti, da sem pripovedoval resnične pa tudi izmišljene zgodbe, da sem videl n. pr. zjutraj, ko sem šel po drva, v Plazu lisico, ki bi jo bil z lahkoto ustrelil, ko bi imel puško, ali v Ledinci zajca pod grmom na pet korakov itd. Toda očeta te zgodbe niso zavedle; poslušal me je sicer z zanimanjem, tu pa tam je vprašal o podrobnosti, a dovoljenja za puško ni hotelo biti.

Leta 1937 je rano zapal sneg. Nekako v sredi novembra me je močna svetloba prebudila. Skočil sem na noge, misleč, da je že pozno. Pogled skozi okno mi je odkril zimsko krasoto ... Deviška belina je pokrila polje in stara tepka na Goranci se je kar šibila pod snežnim bremenom.

V hipu sem bil oblečen, zdrvel po stopnicah v kuhinjo, voščil materi dobro jutro in ji zaklical, da grem malo pogledat po snegu in da se takoj vrnem.

Odgovora nisem slišal.

Snega je bilo nad 15 cm, dovolj za smučke. Na Brezi in pod Ledinico so se sklanjale smreke pod zimsko odejo.

Kmalu sem brzel na smučkah v lovišče.

Oče se je tisti dan vrnil bolj zgodaj kakor navadno, ker je bilo na cesti snega preveč za delo in premalo za oranje. Tako se je opravičil pred nami in pred samim seboj. Bil je namreč občinski cestar.

Oče, zunaj sem bil. Na Dolgi lazni sem sledil zajca in lisico. Za Presko, na Belentovi njivi je vse prehojeno od zajcev. Za drago

so tudi vse obskakali. Pa kuno sem sledil. Želel sem, da mi dá puško, toda nisem si upal. Toda čutil je mojo neizgovorjeno prošnjo, ki je vroče kipela v mojem srcu. Kajti ostal je še malo, se sprehodil po kuhinji in odšel v svojo sobo. Čez čas me je poklical. V rokah je držal puško in štiri naboje.

»Na, tukaj imaš puško. Dobro jo očisti in drevi pojdi na čakanje. Polna luna bo in ne mrzlo.«

Z obema rokama sem zgrabil za puško, rad bi se mu zahvalil, toda v grlu se mi je napravil velik, velik vozel, ki mi ni pustil spregovoriti. Le z očmi sem se mu zahvalil.

»Toda previden bodi, čeprav bo noč. Vogli imajo ušesa, pa tudi oči, kadar tega ni treba. Pazi, da te kdo ne vidi. Saj bi šel sam, pa se čutim nekam slab. Še nekaj. Glej, da nikdar ne vzameš puške brez mojega dovoljenja. Če boš pameten, boš odslej večkrat šel, Pazi se, da te ne zatme fašistični zakon, pred katerim si divji lovec, še bolj pa, da se ne pregrešiš zoper lovska načela, kajti potem boš res divji lovec, kar ni častno.«

Tudi na to mu nisem odgovoril; toda če sta si oče in sin tako blizu s svojimi čustvi, niso potrebne besede. Razumel me je.

Kmalu se je pričelo mračiti. Toda tema ni utegnila še objeti zemlje, ko je zažarel vrh Kobilje glave, mesec je objel s svojimi žarki zimsko pokrajino in mrak se je umikal mesečini.

Dobro sem se oblekel, vzel s seboj vrečo s senom in puško ter se previdno iztihotapil iz vasi.

Po očetovem nasvetu sem se ustavil Pod robom, na strmem gričku nad cesto. Iz vreče sem vzel pest sena, na katerega sem sedel, skrbno obrisal čevlje in vtaknil nogi v vrečo s senom. Puško sem položil čez kolena.

Prostor za čakanje je bil idealen. Pred menoj proti levi so se razprostirale njive in segale v breg. Kmalu na desni se je pričenjal gozd in griček, vrh katerega sem sedel, je bil zadaj obrastel z grmičevjem. Tudi pred vetrom sem bil zakrit. Hrbet in desno, severno stran mi je branila mala pečina, ki mi pa sicer ni zakrivala pogleda.

Tako sem bi prvič resnično na lovu. Slovesna svetloba mesečine in veličasten mir zimske noči. Čudovito je bilo to ubrano z mojimi občutki, tako da me je njihovo razkošje kar omamljalo. Doživljal sem prelest življenja kakor je to človeku le redko dano.

Veter je škrabljal pa drevju in njegovi valovi so hiteli od obrše do obrše. Drevje je sanjalo, veter je hitel dalje in z njim moje misli . . .

Ne vem, če sem kdaj v svojem življenju občutil tako silno notranje doživetje, kakor tedaj v tisti nočni tišini. Zdelo se mi je,

Lovski krst — predsednik krsti

da slišim v tihem šelestu vetra bobne in rogove praplemena, ki je sprejemalo v vrste bojevnikov moje davne pradede.

Na snegu sem zapazil bežečo senco. Srce mi je hitreje udarilo in roki sta se tesneje oklepali puške. Toda bila je le sova, ki je tiho, kakor duh plava skozi mrak. Sedla je na okleščen jesen tik mene, se malo pretegnila, zvedavo pogledala okrog sebe, se našopirila in umirila.

Sova me je iztrgala iz razmišljanja. Budno sem premotril okolico in napenjal ušesa, a slišati je bilo le tihi šelest vetra. Zato sem se kakor sova na jesenu sključil, kajti po meni je šel srh mraza in poostril sem sluh, a z očmi sem se zastrmel v prazno. Kmalu pa je mojo pozornost zbudil tih in enakomeren šum cip-cip-cip . . ., lisica. Kmalu sem jo tudi opazil, kako se je bližala po cesti s Pod skale. Puška mi je počasi zlezla k licu, toda kri mi je tako navrela v glavo, da sem videl samo rdečo kopreno. Le z velikim naporom sem obvladal živce. Lisica je prišla na strel, kjer se je za trenutek ustavila. Ustrašil sem se, da me je dobila v nos, zato sem pritisnil. Plamen, ki je šinil iz cevi, mi je za trenutek zastrl pogled; toda v naslednjem trenutku sem že opazil, da je lisica šinila v grmovje. Moj prvi strel je pošteno zadel v prazno. Skoraj dva metra nad sledom lisice so se videli majhni črni madeži na snegu.

Tepec, sem si očital. Da je bila lisica, sem spoznal po glasu hoje, ko je kakor me je oče naučil, da pa je treba meriti precej pod

P. n.

Klub za goniče v Ljubljani vabi lovce, ki love z goniči ali so prijatelji te pasme, da se včlanijo v naš klub.

Članarina ostane neizpremenjena tudi v letošnjem letu, to je din 100.—, za novopristopivše še pristojbina din 25.—, za lovske družine pa din 250.—, pristopnina din 50.—. Članarino nakažite na tekoči račun pri Kom. banki št. 601-1-95332-31.

Sporočamo Vam, da se bodo v bodoče oddajali čistopasemski psi samo osebam, ki so člani Kluba. Legla psov od vzrediteljev, ki niso člani Kluba, se po sklepu Glavne skupščine Kinološke zveze FLRJ z dne 5. maja 1951 ne vpišejo v Register mladih psov.

Kinološko udruženje LRS je v letu 1951 vpisalo sledeče prijave čistopasemskih psov:

kdl. istrski goniči: 50 legel z 219 mladiči, od tega 125 m. in 94 ž.,

res. istrski goniči: 31 legel s 131 mladiči, od tega 75 m. in 56 ž.,

braki jazbečarji: 25 legel s 104 mladiči, od tega 47 m. in 57 ž.,

posavski goniči: 6 legel s 24 mladiči, od tega 13 m. in 11 ž.

Dalje Vam sporočamo, da v letošnjem letu ne bo smoter psov po posameznih okrajih, ker bo v jeseni razstava psov v Ljubljani. Smotre bodo le na posebno željo Okrajnih lovskih zvez. Na razstavi se bodo ocenjevali nad devet mesecev stari psi, ki imajo potrdila o vpisu v Register mladih psov. Tekma pa bo koncem novembra tega leta za vse goniče iz LRS v Cerknici.

Klub za goniče.

T 609-52

divjad, sem pa popolnoma pozabil. Le kako naj se opravičim svojemu očetu.

Zelo me je pekel prvi neuspeh, toda obupal nisem. Malo sem se razgibal, pretegnil kosti in zopet mirno obsedel. Sova, ki je kdo ve kdaj odletela z jesena, je prišla gledat, kaj je tako zaropotalo. Nekajkrat je zakrožila nad menoj in se spustila v senco gozda.

Za drago, kakih 300 metrov nad menoj sem opazil temno senco, ki je bežala po snegu. Bil je zajec. Zopet sem ves zadrhtel, kajti zajec se mi je bližal. Toda kakih sto metrov pred menoj se je ustavil, nekaj časa opazoval okolico ter se stisnil k zemlji, da sem ga komaj še videl. V tem zaslišim značilen cep-cep . . . zajčje skoke in zajca skoraj hkrati zapazim, ko je prihajal iz gozda z moje desne ter se bližal prvemu. Oba sta jo mahnila na zelje v Gožnjakovi njivi.

Tedaj je v zvoniku na Livku udarilo devet.

Prijetna toplota razburjanja mi je pregnala slehern občutek mraza, pri opazovanju zajcev, kako sta se gostila v zeljniku. Včasih sta se brezskrbno vzpela, zvedavo opazovala okolico, da sta se trenutek kazneje pritisnila k tlom.

Bil sem tako zaverovan v njuno početje, da sem popolnoma prezrl okolico.

Ne da bi kaj slišal, sem s kotom očesa na moji levi zapazil senco. Okrenil sem glavo in zapazil velikega zajca v neposredni bližini. Ustavil se je na Belentovi njivi, ob zeljnati glavi. Puška mi je tiho zdrknila k licu in mirno sem izračunal: 15 metrov, torej moram pomeriti do pol metra pod zajca.

Oster strel je prebudil dremajočo zimsko noč, ki je odgovorila s tisočerim jekom in zopet zadremala.

Jaz sem vzhičen hitel domov, da bi z domačimi čimprej delil svojo srečo mojega prvega zajca.

IV.

Da sem bil divji lovec, je sčasoma postala tako rekoč javna tajnost. Toda to me ni kdo ve kaj vznemirjalo. Vas je bila v hribih in zato se Italijanom ni kaj prida ljubilo, da bi se mučili z naporno potjo, tem manj, da bi stikali po lovišču. Zakupnik lovišča, domačin je bil sicer fašist, toda pred oblastjo ni imel čiste vesti, ker je sam podpiral divje lovce in lovil v sosednjem lovišču, kjer je s svojo druščino prirejal pogone na srnjad. Bil je odličen mrhar in slab lovec, zato je imel tudi proti meni vezane roke. Njegov lovski čuvaj pa je imel lastnega brata strastnega divjega lovca, zato se tudi lovskega čuvaja nisem bal.

Lovski krst — predsednik odlikuje

Družil se nisem z nikomur. Vsem sem se skrival, toda pogosti streli, večkrat pa tudi pripovedovanja kakega soseda, ki me je slučajno videl, ko sem nosil uplenjeno divjad, mi je pripomoglo do slave nevarnega divjega lovca. Toda moja vest je bila čista, kajti naravne zakone gojitve divjadi sem sveto spoštoval.

Že v maju leta 1938 me je zakupnik lovišča ob neki priložnosti opomnil in mi zagrozil, če se dotaknem »tistega velikega srnjaka«, ki se pase Pod strmol, da ne bo poznal nobene šale z menoj. Seveda sem mu obljubil in mu zatrdil, da je lahko brez skrbi, v mislih sem si pa dejal, Jaka ne boš kaše pihal.

6. junija tistega leta je bil krasen sončni dan. Popoldne sem šel po drva Pod strmol, v gozd, ki sega izpod idrijskih planš na severovzhodni strani Matajurja, globoko doli v nižino k Soči, a je na več mestih presekan od senožeti. Tam so idealna pasišča za srnjad in tam je kraljeval tudi tisti srnjak, ki je ležal tolikanj na srcu lovskemu zakupniku.

Komaj sem prišel v gozd in pričel iskati primerno suhljad, ko je zbudil mojo pozornost šum, kakor da se giblje in dviga telo. Ostal sem negiben in žival je začela nemirno stopicati in razburjeno praskati po listju. On je, sem si mislil; srnjak se je trudil, da bi me dobil v nos, zato me je pričel obkrožati in res je kmalu nato z debelim glasom zabokal in se v dolgih skokih oddaljil.

Podrl sem prvo bukev, ki mi je prišla pod sekiro in hitel domov. Čez čas sem že malo nerodno stopical skozi vas, kajti ovirala me je puškina cev v hlačnici, a kopito sem imel privezano pod pazduho in vrh vsega oblečen jopič.

Šel sem malo višje, kakor poprej, skozi Bant na Konjsko pot, ki se imenuje tako zaradi tega, ker po njej gonijo konje v planino. Nekaj časa sem se vzpenjal po tej poti, potem jo pa urezal pod vrhom Macekove senožeti, kjer pa ni bilo nič. Zato sem šel skozi ozek prehod v drugo senožet v Glavo, kakor so tam rekli in ki je bila precej na gosto porasla z leskovim grmičevjem. Komaj sem pomolil glavo iz vrzeli, sem že opazil starega znanca, kako je tiho izginil nad menoj v gozd. Vzdihnil sem, toda nisem obupal, pač pa sem pohitel naprej do steze, ki vodi v planšo, kjer sem računal, da bo zopet prišel na pašo, ker je bilo še zgodaj, komaj peta ura popoldan. Kmalu sem bil zopet na Konjski poti, toda bolj severno in višje. Računal sem, da mora biti srnjak pod menoj, zato sem prišel prisluškovati in res sem kmalu zaslišal levo od mene in pod menoj prav tihe in previdne stopinje. Brž sem sezul čevlje in bos nizko pri tleh nadaljeval po poti, v smeri stopinj. Veter je bil ugoden in tudi sama pot mi je nudila dobro kritje, ker je bila bolj podobna hudourniku, kakor pa stezi; voda je namreč po njej izdolbla globoko korito; na ta način sem lahko precej naglo napredoval, ker nisem povzročal najmanjšega šuma in korito struge ali steze mi je nudilo kritje. Po nekaj metrih mi je pot prečkala drča, po kateri so spuščali drva v dolino. Tam sem se za trenutek ustavil in tik pod seboj sem začul njegove korake. Po šumu sem sklepal, da se nahaja ravno na drči. Tako skljućen, kakor sem bil, sem prislonil puško k licu, se dvignil in »... böv, bö - bö - böö - böö« je srnjak odvihral v goščo.

Zopet smola; srnjak je molel le glavo iz gošče na drčo ter kot blisk izginil. Toda očividno si ni bil gotov, kaj ga vznemirja; morda je mislil, da se je v njegov revir pritihotapil kak tekmec, kajti jezno se je oglašal prav blizu mene in grmel s svojim globokim basom ter se le počasi oklevajoč oddaljeval v smeri Lazča.

Še ni izgubljeno, sem si mislil; kajti zadaj za Štokovim Lazčem je tekla globoka in strma struga hudournika in je bilo malo verjetnosti, da bi jo prečkal, pač pa sem pričakoval, da bo nižje prišel zopet v senožet.

Za nekaj minut sem že zdel dobro zakrit pod vrhom Štokove senožeti; srnjak je bil na moji levi, tik ob strugi hudournika, kar se je dalo ugotoviti po njegovem nervoznem raskanju in nekajkrat se je celo tiho oglasil. Očividno se ni mogel odločiti, da bi prečkal potok ali pa me je zopet zasačil. Sicer pa je bil veter prav ugoden.

Tako sem obsedel ko pribit; sonce je že pošiljalo zadnje žarke na senožet in se umikalo senci; srnjaka ni bilo več čutiti. Nenadoma pa sem opazil na senožeti rjavo senco. Puška je šinila k licu kakor misel. Srnjak se je pognal naprej in v skoku presekal sončni pramen, da mu je krasno, močno rogovje za trenutek zažarelo ko zlatorogu. Toda le za trenutek, kajti tisti hip ga je podrl strel, da ga je kar vrglo v velik leskov grm, kamor se je popolnoma zaril.

V enem skoku sem bil pri njem; bila je krasna žival. Vzhičen sem opazoval njegovo ponosno glavo, katero je krasila čudovito popolno rogovje. Iz grma ga nisem izvlekel, temveč sem se še sam vanj zavlekel, da bi mu spustil kri, kar je bila moja edina sreča. Ne vem ali je bilo zgolj naključje ali instinkt divjega lovca, da sem se s srnjakom vred skril v grm, kajti takoj potem sem pod seboj zaslišal korake in govorice ter že trenutek kasneje opazil zakupnika in njegovega lovskega čuvaja, ki sta se mi naglo bližala. Srce mi je skočilo v grlo.

Ustavila sta se tako blizu grma, da bi lahko slišala utrip mojega srca, ki mi je hotelo uiti iz prsi; z rokami pa bi bila lahko prijela srnjaka za roge.

»Tu nekje je počilo, toda trava ni nikjer pohojena!«

»Meni se tudi zdi, da je tu nekje počilo, tudi srnjak se je tu okoli oglašal preden je počilo.«

»Ravno tu spodaj nekje se je prvič oglasil že okrog pol štirih. Tri ure ga je zasledoval ta hudič!«

»Oh, ti prekleta gnida! Ko bi mi prišel v roke, bi pretrgal hudiča, gotovo je podrl onega,« je v onemoglem srdu zastokal zakupnik, ki ni niti sanjal, da je bila »prekleta gnida« komaj dober seženj od njega.

Moj položaj ni bil nič kaj prijeten. Komarji so se vsesali povsod, kjer so mogli do kože; toda mrdniti bi pomenilo mojo pogubo.

»Ti, skoči dol skozi Gožnjakovo senožet in teci po spodnji poti, jaz bom pa šel pod gozdom, morda ga še ujameva, daleč ne more biti; samo pohitiva, kmalu bo noč,« se je v trenutku odločil zakupnik v moje veliko olajšanje. Kmalu sta izginila za obronkom.

Med tem so večerne sence že iztegnile svoje tipalke iz gozda in kot svojo predstražo poslale naprej somrak, da je pokril gričke in livade.

Brezskrbno sem še posedel v grmu in si predstavljal, kako preklinja zakupnik in kako sopiha nadušljivi čuvaj »za menoj«. Mrak je ogrnil vso pokrajino v sivo kopreno in visoko nad Matajurjem je zažarela večernica. Izvlekel sem se iz grma in zavlekel srnjaka na čistino. Tedaj je nebo na vzhodu zažarelo in izza Kuka

je zvedavo pokukal debeli mesec in razlil svoje bogastvo svetlobe, ki se je odbila od zelene preproge in pri tem dobila tajinstveni zeleni blesk.

Oh ti mesec, radovednež, ki ti ne ostane nobena skrivnost prikrita, ali moraš res s slehernim zemljanom deliti njegove trenutke sreče?

Mesec je pomežiknil, kakor bi razumel moj samogovor, ko sem pol ure za mojimi zasledovalci nesel proti domu njega, katerega si je zakupnik zamišljal, da ga ima že v malhi. (Konec pride)

Divji prašiči in ranjenci

Kakor navadno se je zbrala lovska družba po odhodu za volkovi na zbirnem mestu, v Pečetovem lazu pod Snežnikom, da poroča o sledovih po vsem pogorju.

Brez posebnosti je bil odhod, le Tone S. prirobanti preko laza, da mu je stric (medved) zopet pohrustal polovico konja, nastavljenega za vabo volkovom.

Kljub zimi je namreč v januarju medved še vedno zunaj. Zadnje dni se je še vedno sledil po vseh potih snežniških gozdov. Pred dnevi ga je S. opazoval s čakališča, pod katerim je mrhovišče, kako je trgal mulo. S kričanjem ga ni odgnal, pa tudi ne s strašilnim strelom. Postavil se je na zadnji nogi, zapihal in zabrundal, ter dalje južinal.

V drvarski koči pri ognju se razvnamejo pogovori o sledovih tega dne. Kraševca in Polovnika mikajo kune, Stanka, Feliksa in mene prašiči, ki smo jih presledili na Cinkovem. Volkov ta dan ni bilo v lovišču.

Lojze končno odloči za prašiče.

Ugotovili smo, da je sedem sledov v smeri Grajševke. Lovec, ki je prišel s te strani, jih ni presledil. Torej so odšli v desno. Dva obkrožita prvi grič in lovec, ki je obhodil desno stran griča, poroča, da so šli v smer Požarje.

Ker bi z obkrožanjem preveč zamudili, smo gonjača pustili na sledu, da po dvajsetih minutah pritisne do naših stojišč in če dvigne prašiče, odda strel v opozorilo lovcem, prašičem pa s tem onemogoči prisluškovanje. Teren je težek in preko 50 cm snega. Po stopinjah prvega smo obkrožili hrib in zavzeli stojišča.

Stal sem na grebenu, ki povezuje dva griča. Čakanja v docela mirnem zraku in grobni tišini pod starimi bukvami je bila cela večnost. Zato in zaradi mraza je disciplina kmalu in delno popustila; nekateri so stopicali, drugi pokašljevali, tretji so vrgli puško na ramo, četrti pregledovali vsebino nahrbtnikov itd.

Iz smeri Požarja se iznenada začuje lomastenje, ki je naraščalo in suhljad je pokala. Puška se mi dvigne in koj sem mislil, da je jelenjad, katere je tu slediti velike trope. Nato poči strel gonjača, znak, da je dvignil prašiče. Minuto po strelu se prikadi trop enajstih prašičev po grebenu naravnost proti meni. Sneg se kadi, ko da prihaja vlak. Gonjač, ki je trop opazil z vrha griča v šali zakriči »levo in desno v strelce«.

Trop se približa, na čelu star merjasec z glavo pokonci; čekani se mu svetijo. Stisnem se k bukvi in pritisnem. Zapelje se po zadnji plati v dolino.

Po strelu pa kakor bi bomba udarila v trop, prhnejo na levo, da je videti zdaj glavo zdaj zadnji del, brez upa za strel. Med tem je jelo pokati. Iznenada skoči pred mene na štiri korake svinja, ki zaradi zbeganosti ni našla izhoda. Po strelu se pritisne k tlom, se pobere in gre naprej. Preslabo jo je prijel strel spodaj v vrat.

Na desni v dolini kričanje. Ko pogledam okoli sebe, vidim sledove v treh smereh. Kdaj so zdrveli mimo, nisem opazil.

Ko pridem po sledu merjasca do Feliksa, je ta že trebil merjasca.

Vsega 10 strelov, trije prašiči.

Med pobeglimi je bila svinja težje ranjena, ki je na 200 m poti dvakrat legla. Zasledovanje ranjene in prevoz plena smo odložili na drugi dan, ker smo bili daleč.

Zjutraj smo poslali voznika s sanmi, dva lovca pa sta odšla s hanoveranskim barvarjem po svinjo, za katero smo računali, da jo dobimo že mrtvo.

Toda glej presenečenje. Preživeli prašiči so se ponoči vrnili in zbrali na mestu, kjer je ležal plen. Po sledovih sodeč jih je bilo celo več. Zaporedno so ovohali ob poti ležeče drobovje mrtvih tovarišev. Nato so jo prašiči mahnili po krvnem sledu ranjene svinje. To so našli, jo dvignili in odpeljali s seboj na hrvaško stran, kjer so jo naslednji dan našli drvarji mrtvo.

Pri ogledu opisanega primera smo ugotovili, da je obstreljena svinja ležala 300 m od nastrela, kjer bi bila poginila, če bi se ostali prašiči ne bili vrnili.

Ivan - Niko Fabijan
Snežnik, 26. I. 1952

Vzorni psorejec

Danes sem obiskal našega znanega psorejca in ljubitelja lovskih psov tov. Ivana Hartla iz Prevalj.

Takoj mi je pokazal mladiče, poležene po psici Andi, ki je dosegla na uporabnostni tekmi v Celju dne 6. X. 1951 180 točk kot najboljša. Paril jo je lansko in letošnje leto v Avstriji in mi pravil, kake težkoče, pota in stroške je imel s pošiljatvijo psice v Avstrijo. Zato si bo raje nabavil od tam plemenjaka.

Ko je psica v redu polegla, je opazil psička, ki je mrzel in brez življenjskega znaka ležal nekaj vstran od matere - psice. Preden ga odstrani, ga je hotel pokazati še ženi in ga nesel k njej v posteljo. Živalca se je ljubiteljici psov smilila pa je nebogljenčka djala pod odejo na toplo. Čez kratek čas je psiček na veselje oživel in še danes krepko živi.

Kljub temu, da gre trdo za hrano za pse, goji razen Ande z mladiči še lansko psičko Dajdo in resasto jazbečarko Sento, katera je dosegla na mariborski razstavi 1. in 2. septembra 1951 telesno oceno odlično.

Mnogo zanimivega mi je povedal o odreji in vzgoji psov in mi pokazal pripomočke za šolanje, od katerih je zlasti »cokle« za umeten krvni sled mojstrsko izdelal.

To je res pravi psorejec in ljubitelj naših štirinožnih prijateljev in pomagačev.

Podaril mi je priloženo sliko od lanske psičke Dajde, ki je res lepa živalca in ima vse zasnove dobrega uporabnostnega psa in plemenjakinje.

Fortunat Juvan, Dravograd 12
V aprilu 1952

Brak-jazbečarka Dajda, RMBJ 590, *18. VII. 1951, Dandy von Kreutzberg, Avstrija, Anda IRBJ 315

Garje pri psu in lisici. Pri psih poznamo dvoje vrst garij, sarcoptes scabiei in demodikozo, ki jo povzroča pršica, imenovana demodex canis. Najbolj znan, ker najbolj pogost je sarcoptes scabiei. To je pršica (grinja), majhen zajedavec, ki živi v izdolbenih hodnikih v koži. Samica znese tam jajčka in se tako kakor samec in žival v vseh razvojnih oblikah hrani z delci kože. Iz jajčec se izležejo ličinke, iz teh pa se kmalu razvijejo spolno zreli samci in samice, ki se takoj plodijo in kmalu pričnо z odlaganjem jajčec. Ves razvoj traja dva do tri tedne. Na živalskem telesu in v njem živi ta zajedavec tri do šest tednov, zunaj pa do 18 dni. Jajčeca ostanejo živa 10 do 14 dni.

Začetne spremembe na koži, ki jih spremlja močno srbenje, navadno spregledamo. Če si pa kožo psa natančno ogledamo s povečevalnim steklom, ugotovimo majhne trde vozličke, iz katerih se kmalu razvijejo mehurčki. Ko se ti razlijejo, nastanejo hraste, ki se precej hitro širijo. Koža postane trda in odebeli, nakar se močno naguba. Dlaka začne izpadati, najprej na določenih mestih in pozneje na vse večji površini. Če ne začnemo takoj z zdravljenjem, žival hira in pogine od kaheksije. Spremembe opazimo najprej na glavi. Sprednji prsni del, trebuh in notranja plat stegna so v prvi vrsti cilj teh nevarnih zajedavcev, lisic pa se lotijo predvsem na hrbtu.

Med številnimi zdravili priporoča dr. med. vet. Vieck predvsem gammexan, pecusanol in jakutin. Uspeh pa je pričakovati le, če se ta zdravila skrbno uporabljajo, okolica bolnega psa pa temeljito razkuži. Vsa sredstva so zaman, če se pes ponovno okuži ali če je prevelika površina kože že uničena.

Če se pojavijo garje pri lisicah, treba vse lisice v krogu pet kilometrov uničiti, izpraznjene lisine pa z močno dišečim sredstvom zasmraditi (kreozot). Ker pršica živi izven živalskega telesa do 18 dni, jajčka pa 10 do 14 dni, moremo šele po 4—5 tednih z gotovostjo reči, da je lovišče pri najugodnejših razvojnih pogojih očiščeno garij, naravno, če ni nove okužbe.

Demodikoza, ki jo povzroča pršica demodex canis, daje drugo bolezensko sliko. Ta pršica črvaste oblike, skoraj mikroskopsko majhna, neokretna s štirimi drobnimi nožicami, živi v zunanji koži in se hrani s produkti lojnic. Sicer niti ni gotovo, da ta pršica povzroča garje, pač pa se jih na bolni koži nabere brez števila. Množina teh zajedavcev seveda težko poškoduje ali celo uniči kožo in s tem žival.

Pes, ki nagiba k ekcemom, debelosti in rahitičen pes kakor tudi psice z motnjami pri breznjenju so v prvi vrsti podvržene garjam. Podlago za tako obolenje pa je treba iskati prav tako v nepravilni prehrani psa, ki ne dobiva dovolj vitaminov. Tudi enostranska prehrana je kriva, samo mesna ali brezmesna. Sicer pa še ni vsak

ekcem demodikoza, ki jo je lahko mikroskopsko ugotoviti. Srbenja pri demodikozi skoraj ni. Imenujejo jo tudi rdeče garje, ker so obolela mesta s početka intenzivno rdeča.

Zdravljenje demodikoze z mažami (žveplene, mitigal, odylen, catilan, benzilbenzoet itd.) ni uspešno, če ne gre vzporedno z notranjim zdravljenjem. Vitaminozno hrano, ribjim oljem, kvasom, nastrganim korenjem pomešanim z zmletim mesom, ovsenimi kosmiči. Mleka psu pri tem zdravljenju ne smemo dajati, prav tako ne odpadkov z mize (slano!) kruha, krompirja itd. Sicer pa itak živinozdravnik v takih primerih odredi način zdravljenja. Predvsem je pač potrebno, da ostane pes ves čas zdravljenja pri dobri kondiciji, kar bo zdravljenje samo pospešilo. *(Die Pirsch) P.*

Lovec na hrastu, prašič pa hrusta naboje. Lovca M. in B. L. d. Raša sta se korajžno podala na lov na divje prašiče. V snegu sta kaj kmalu odkrila sled divjega merjasca in ker sta oba dolgih nog, sta mu bila kmalu za petami. M. zagleda merjasca, sproži in ga zadene v sprednjo nogo. Merjasec zatuli ter jo ubere naravnost proti Beju, ki je bil kakih 100 m oddaljen. Na kakih 10 metrov B. pogumno sproži idealko na močno hropečega merjasca in ga v hudi lovski mrzlici zgreši. Medtem se mu prašič približa na tri metre in B. spet sproži s šibrami ter zverini ne odbije niti dlake. Strah pred smrtjo bliskovito požene Beja na bližnje drevo — s prazno puško. V tej naglici je ostal na tleh suknjič z naboji v žepu. Merjasec je izkoristil priložnost in se je maščeval nad suknjičem, ki je vsega raztrgal in prežvečil naboje v žepih suknjiča.

Strah je dosegel Bejeve hlače celo na drevesu tako hudo, da so se hlače močno oznojile in je pot curljal na merjasca.

Na upitje priskoči na pomoč M. in dvakrat užge na podivjano zver. Uspeh je bil le ta, da jo je merjasec ubral proti vrhu griča. Ko je B. na pol živ zdrknil z drevesa in sta tovariša govorila o dogodku, se je merjasec vrnil. Toda s tremi streli sta ga končno dotolkla in sta po merjaščevi smrti prišla spet k normalnemu življenju. Pri odiranju doma pa sta šele ugotovila, da ni merjasec, temveč svinja s štirimi zarodki.

Zgodbe pa še ni konec. B. namreč ni hotel podnevi domov zaradi močnega zadaha, ki ga je, kakor pravijo domače novice, pregnal v varstvu noči z žehto pri poznani gospodinji.

Ostali lovci pa nismo zavidljivi in se jima zahvaljujemo za delež na slastni pečenki. *I. T. Kreplje 4,*
p. Dutovlje, 11. III. 1952

Na Pohorju se malokdaj na brakadah zgodi kaj zanimivega, ker se zavoljo redkih zajčkov in lisic skoraj ne more. Zato se lovci na zadnjem pogonu vedno potolažijo s pijačo in lovskimi dogodivščinami. Vlado, prišlek s Ptujskega polja, ki se je že doma rad kratkočasil z lovom in se večkrat dolgočasil na čakanju za potepuškimi psi, mačkami in tudi lisicami je povedal: Nekega večera sem dremal na visokem štoru debelega kostanja ob križišču več poti oziroma steza. Pa me je nekaj zmotilo, da sem z enim očesom poškilil pred se v polmrak. Nekaj se je tam gibalo in migalo, kakor bi trepetala ozka zastavica v vetru, ki ga pa v tišini večera ni bilo. Na pomoč odprem še drugo oko in vidim skozi goščo, da nekaj migota proti meni. Človek ni, večja žival tudi ne; če pa je pes ali mačka, ki morda od zadovoljstva nosi rep pokonci, mu zakurim.

Po strelu sem našel lisico in ob gobcu še gorkega fazana. Morala ga je nesti tako, da je rep štrlel kvišku in se ob lisičjem drncu stresal. Tako sem imel še pečenko.

Pa se oglasi Breznikov Jaka, ki je povedal o večji pečenki, kako jo je mimogrede dobil. Nekje na poseki sem lani čakal srnjaka, ki ga ni hotelo biti. Mračilo se je že, ko na lepem

preplašeno prhneta iz kopinja divji kokoši in odletita proti ozadju v gozd. Tisti hip se pokaže na štoru kuna, ki je očividno zasledovala kuretino in gleda za odbeglo pečenko. Ne bodi len, brž pomerim in strel pomete kuno s štora. Tedaj pa za štorom v gosti praproti, travi in dračju nekaj zašumi in zaropoče, kakor bi nekaj padlo. Natezam ušesa in čujem, da v ozadju nekaj otepa. Čez čas preneha in napotim se s puško v roki v tisto smer in mimogrede poberem kuno. Kakih 20 korakov za štorom se pa spotaknem ob srnjaka, kateremu je bila krogla pravzaprav namenjena. Tako, vidite je na Pohorju, kdor se je kaj latinskega učil.

C. M.

Lisica in lisjak na eno cianvodikovo ampulo. Že večkrat sem hotel poročati o mojih uspehih in neuspehih pri nastavljanju cianvodikovih ampul. Takoj v prvem letu, ko nam je nudila Lovska zadruga strup, sem previdno nastavljal, vendar brez uspeha, ker je bil strup preveč pristopen srakam in šojam ter sem ulovil namesto zvitorepke le pisane ptičje goste.

Slab uspeh prvega leta mi je narekoval, naj se vsaj delno poslužujem navodil, ki so jih v »Lovcu« nasvetovale izkušnje drugih. Že v zgodnji jeseni sem poiskal pripraven kraj, kjer sem metal, oz. zakopal mačke in druge živali, ki sem jih med letom postrelil v lovišču. Takoj, ko je zapadel prvi sneg in pritisnila zima, sem vložil v vrabca cianvodikovo ampulo, zvezal s tanko žico vrabcu noge ter ga pritrdil na vejo borovega drevesa kakih 30 cm od zemlje. Uspeh ni izostal; še v istem tednu sem pobral lisjaka in dve lisici. Lani sem zaradi blage zime dobil le eno lisico.

Ker lisica ne hodi po gozdu kakor dolgouhec, trdijo mnogi, da ni lisic, kar so tudi letos trdili mnogi moji tovariši, ko sem jim dokazoval, da se je lisičja zalega zaradi lanskoletnih povodnji preselila v naše višje gozdnate kraje in da je bilo ravno to krivo majhnemu številu divjadi v lanski sezoni. V dokaz mojim trditvam je plen 10 lisic, ki so bile uplenjene v skromnem obsegu okrog mojega bivališča v Žerovincih.

Nekateri lovci so mi celo trdili, da vsaka ampula ne učinkuje, česar pa iz lastnih izkušenj ne morem potrditi. Dogodilo se mi je, da je prišel lanske jeseni v stanovanje klateči se pes volčjak, katerega sem opazil na krik otrok. Zaprl sem takoj zunanja vežna vrata, pes pa je v tem času zbežal po stopnicah navzgor. Da na najkrajši način obračunam z nepovabljenim gostom, sem pomočil v mast cianvodikovo ampulo, katero je pes takoj z mastjo vred požrl. Ker pa je po mojem mnenju ostala ampula cela, ni učinkovala. Psu, ki je še naprej grdo renčal na hodniku, sem ponudil še eno ampulo, vloženo v kruh. Kmalu jo je zagrabil in se v istem trenutku skrčen in ves trd ko mrtev zakotalil po stopnicah navzdol. Zaradi moje neprevidnosti je nastal v hodniku tako močan duh po strupu, da sem moral skočiti skozi kuhinjsko okno na dvorišče ter odpreti za zračenje vežna vrata. Ko sem odprl vežna vrata, je na vse presenečenje smuknil mimo mene pes, ki je ležal že kakih 10 minut brez vsakega znaka življenja v hodniku.

Ker je letošnja zima zelo primerna za delo s cianvodikovimi ampulami, sem to delo nadaljeval ter imel tudi lepe uspehe. Zanimivo je, ko sem se vračal 19. februarja proti večeru iz službe domov, mi je pritekel nasproti moj 6-letni »lovec« Branko ter mi pripovedoval z otroškim začudenjem, kako so psi izkopali na vrtu pred hišo neko mrhovino in naredili globoko luknjo. Stopil sem kar na njegove smuči ter se prerinil po visokem snegu do iskopanine. Spoznal sem glavo psa klateža, ki sem ga v pozni jeseni tam zakopal, ker si je prisvojil zajčjo pečenko. Ker se je to godilo okrog hiše, pri iskopanini pa je bilo vse pogaženo od majhnih sledov, si nisem

mogel drugače razlagati, kakor da so to naredili klateči se psi. Da tudi s temi obračunam, sem vložil v košček mesa cianvodikovo ampulo, ter jo položil na sneg zraven izkopane luknje. Radovednost in previdnost sta me že pri prvem svitu dvignila iz postelje, da zastrupljenega psa zaradi soseščine pravočasno pospravim. Kakih 5 metrov od vabe je ležala žrtev strupa. Vzamem lopato, da klateža začasno zakopljem v sneg. Bil sem presenečen, ker mi je košati rep pokazal lisico. Še bolj pa sem bil presenečen, ko sem kakih 15 metrov od prve žrtve opazil še drugo lisico.

Toliko sem se razveselil, da sem pustil lisico in lisjaka ležati in poklical dva sosednja lovca za priči lovske sreče. Ko sem pobral plen, sem ugotovil, da je lisjak, ki je bil od krča stisnjen, ležal pet metrov od vabe, lisica pa je obležala 20 metrov ter se tam zleknila. Ker mi je do sedaj ostala vsaka žival na mestu mrtva, ostane uganka, kako je lisica šla še 20 metrov.

Lovec, ki želi zastrupiti lisice, naj navadi lisico preko leta na mrhovišče in imel bo zagotovljen uspeh.

Alojz Holc, Ljutomer, 22. II. 1952

Nekaj, kar ne bo kanji v dobro. Dne 27. I. t. l. sem že rano zjutraj stikal za racami ob Dravskih rokavih v Zabovcih in Markovcih. Pravkar sem hotel prečkati nek suh rokav Drave pod Zabovci, ko sem že od daleč opazil, kako preko nasproti ležečega prodnatega otoka v velikih skokih teče zajec, v katerega se zaganjata dve kanji. Potuhnil sem se ob robu rokava in čakal. Preplašen zajček je sicer obrnil proti meni, vendar sta me kajni prekmalu opazili in zavili vstran. Šel sem na sled zajčka in opazil v snegu kaplje krvi. Ne verjamem, da sta si kanji z zajcem hoteli privoščiti le »nedolžno šalo«.

2. II. smo se s čolnom peljeli po Dravi mimo Markovskega otoka. Ko smo pripluli že skoraj na konec otoka, smo opazili, da krožijo nizko nad otokom tri kanje. S čolnom smo previdno zavili okrog malega polotočka in opazili, da se je z brega dvignila četrta kanja. Na mestu, s katerega se je kanja dvignila, je ležal fazan, ki je bil že načet. Verjetno ga je kanja ne dolgo tega pobila, ko si je ob Dravi iskal hrane.

Ko smo isti dan pri Markovcih izstopili iz čolna, smo ob bregu Drave spodili fazanko, ki je v nizkem letu preletela Dravo in se zatekla na otok. Na to fazanko je takoj pikirala kanja, vendar je ni dohitela, ker je fazanki uspelo pobegniti v gosto grmovje. Po tem neuspelem napadu je kanja sedla na visok topol in prežala na fazanko.

Dne 3. II. sem na malem otočku pri Novi vasi zalezoval race. Streljal sem na racaka in raco. Raca je takoj padla, racak se je popravil in letel v smeri nasproti ležečega Markovskega otoka. V zraku je nad otokom napadla ranjenega racaka kanja in ga prisilila, da je sedel v sneg, kjer ga je pobila. Preden sem prišel na otok, kar je trajalo približno 20 minut, je kanja že pol racaka požrla.

Še nekaj. Lovec sosednje lovske družine je neke nedelje v februarju stikal za racami ob Studenčnici. Ko se je vračal domov skozi Šturmovec, je opazil tri kanje, ki so sedele na topolih, ne daleč druga od druge. Lovec je poiskal primerno kritje in opazoval njih početje. Kanje so napadle vse, kar so opazile v zraku in to večinoma z uspehom. Ubijale so siničke, drozge in kose.

Povedal sem pač to zaradi tega, da bodo zagovorniki kanje nekoliko pomislili, ko bodo kanjo zopet pomilovali. Prepričan sem, da bi lovci, ki love po nižinskih loviščih, vedeli še več slabega o kanji povedati. *L. K.*

Srna s štirimi mladiči. Dne 23. II. 1952 je nepoznan pes prignal iz gozdov v bližino vasi Višnje pri Ambrusu v Suhi Krajini srno, katero je kakih 200 m pred omenjeno vasjo zaradi snega ujel in jo močno poškodoval.

Tri lisice v dveh urah je to zimo uplenil lovec Slavko Hladen ob Muri s pomočjo lovskega tov. Filipiča, ki je pomagal kopati, in belega psička, ki je na sliki. Čepele so v 9 m dolgem rovu in S. Hladen jih je postrelil. — J. Z.

Deček, ki je ta dogodek videl, je priskočil srni na pomoč. Srna je bila ogrizena pod vratom, da ji je uhajala sapa skozi rano. Dečko je skočil po mene, kot gospodarja lovske družine. Srno sem pripeljal na svoj dom, sicer še živo, toda moral sem ji vzeti življenje, ker je že umirala.

Pri odiranju sem zapazil, da je bila srna pred nekaj časom streljana s šibrami št. 4. Imela je dve šibri na levi zadnji strani in dve na desni zadnjih reber. Imela je eno šibro tudi na vimenu in eno za tilnikom. Iz ran sem sklepal, da je bila srna streljana od hrbtne strani in tako na daleč, da so šibre obtičale tik pod kožo v rebrih, tako da niso živali dosti ovirale. Zato pa to ni bilo nič manjše mrharstvo.

Pri raztelesenju pa me je docela presenetilo, da je srna nosila štiri mladiče, dva moška in dva ženska spola.

Čeprav sem lovec že 32 let, še nisem naletel na primere niti ne slišal, da bi imela srna štiri mladiče. Mislim, da bi srna ob ugodnem času lahko porodila vse štiri, toda hraniti bi vseh najbrže ne mogla.

Franc Mišmaš,
gospodar L. d. Suha Krajina

Vrana s tremi nogami.* Dne 9. februarja 1952 sem vrgel za hišo v sneg poginulo kokoš, da bi malo s puško obračunal z vranami in srakami, ker nisem imel strupa. S podstrešja sem opazil med vranami eno, ki je bila znatno večja od drugih in nanjo sem užgal. Ob vabi sta obležali dve, ki sem ju dal otrokom za igračo.

Otroci so ju precej oskubili in pri tem me opozori komaj štiri leta star sinček, da ima vrana tri noge. Na moje presenečenje sem opazil, ko sem jo po-

* Taki pojavi niso ravno redki in kažejo, da sta se dva zametka zrastla v eno telo. Tako imamo primere mladičev domačih živali z dvema glavama, z več ko štirimi nogami itd. Tudi pri človeku so podobni pojavi. Ur.

zorneje pogledal, da ima poleg tretje, pravilno razvite noge, dve kloaki, odprtini za iztrebljanje. To zanimivost si je ogledal stari lovec Fran Žunkovič, ki resničnost lahko potrdi.

Radoveden sem, če je kateri lovec kaj podobnega že uplenil.

Jože Turk

Divji prašič je padel 8. II. 1952 na Reki, 7 km od Cerkna ob Idrijci. V debelem snegu so ga lovci pognali in po veselih in razburljivih dogodivščinah tudi uplenili in — pojedli.

V. G., Cerkno

Fran Ramšak:

LOV V JARENINI

Sta grela se v trav'ci zajec in zajka,
približala njima lovska se hajka.
»Beživa Škrnic, glej, puške imajo!«
»Ženica miruj! Saj streljati ne znajo.«

Umakne se ženka raj' za gorico,
prišepa on tja z bolečo nožico:
»Ne jokaj! Ni Drozg me s puško
poškropil,
Šabeder samo na nogo mi je stopil!«

In niso zadjali zajcem več muke,
so luknjali raje lovske klobuke.
Naj luknje budijo Lipku spomine,
spomine res lepe iz Jarenine.

Škrnicelj zvečer veselo že skakal,
Polančič pa tako vince natakal,
da súkalo vse je Slovenske gorice
in gugalo lovcem mehke stezice.

Saksida tako je vodil zabavo,
da znal ni, kdo mu stopil na glavo;
in Frasa grabila mrzla je kriza;
za posteljo bila trda mu miza.

Ko bodo jeseni zrele že hruške,
takrát bodo pokale lovske spet puške!
Ljubezen do zemlje — krasne narave,
vodila bo lovce v tihe dobrave.

Naprošam vas tihe, drobne vrstice,
napišite v »Lovca« čiste resnice:
kako je to malo življenje veliko,
če lovci imajo srce plemenito.

• • Iz lovske organizacije

Okrajna lovska zveza Črnomelj. V tej zvezi je včlanjenih osem lovskih družin, ki imajo 33 lovskih čuvajev. Vsem lovskim čuvajem skupaj so družine izplačale v letu 1951 22.000 din nagrad. Nihče od tako imenovanih lovskih čuvajev pa ni zaprisežen. Jasno je, da so želele lovske družine le obiti določila zakona o lovu in imenovale lovske čuvaje bolj za oči, proforma. Lovske družine opozarjamo, da ti, tako imenovani lovski čuvaji sploh še ne morejo izvrševati tega poklica, ker niso zapriseženi. Zaprisežen lovski čuvaj, četudi pomožni, pa bo za svoje delo zahteval večjo nagrado, če bo vesten, kakor pa je znašala v lanskem letu, to je povprečno le po 700 dinarjev za vse leto.

Poverjeništvo za gozdarstvo je obvestilo Okrajno lovsko zvezo v Črnomlju, da je OILO sklenil povišati zakupnino, to je odškodnino za uživanje lovišča na dvojno lanskoletno višino. Okrajni ljudski odbor je sklenil z lovskimi družinami pogodbe za upravljanje lovišč. V teh pogodbah je navedena tudi odškodnina. Ker so pogodbe še veljavne, je vsaka sprememba višine odškodnine nedopustna, ker bi to pomenilo enostransko kršenje pogodbe.

V črnomeljskem okraju so se pojavili mrharji. Člani lovskih družin, ki bi morali kaj več vedeti o tem, pa ne dajejo nikakih poročil in ne prijavljajo primerov. To vzbuja upravičen sum, da med članstvom lovskih družin črnomeljskega okraja ni vse v redu in je zadnji čas, da tamošnji lovci iz svojih vrst izločijo vse one, ki niso vredni, da love. Če ne bodo storili tega lovci sami, bodo to izvršili drugi.

Okrajna lovska zveza Radovljica. Iz zapisnika osme redne seje te zveze je razvidno, da upravni odbor žigosa lovsko družino Bohinj zaradi nedisciplinarnih članov. To gre tako daleč,

da se zahteva sklicanje občnega zbora te lovske družine, katerega se udeleže člani Okrajne lovske zveze, da razčistijo razmere v lovski družini.

Okrajna lovska zveza je določila 4940 dinarjev za nagrade lovcem, ki se bodo izkazali pri pokončevanju roparskih škodljivcev.

Okrajna lovska zveza Slovenj Gradec. Kinološko vprašanje je v okraju zanemarjeno, zlasti zato, ker referent za kinologijo Konečnik svojih funkcij ni izvrševal. Tudi lovske družine se ne zanimajo dovolj za kinologijo. Po podatkih je imelo konec leta 370 včlanjenih lovcev samo 24 pasemskih psov in pa tudi še 90 križancev. Zato je vsem lovskim družinam bilo naloženo, da si v letu 1952 nabavijo vsaj po dva pasemska braka. Tudi v tej Okrajni lovski zvezi velja mišljenje, da naj se dosedanje meje čim manj spreminjajo in pri bodočih upošteva vidnost meja na terenu.

Divjad, izvzemši srnjadi, je dokaj dobro prezimila. Srnjadi je pa mnogo poginilo zaradi izčrpanosti in gladu in so jo raztrgali klateči se psi. V predelih lovišča Golavabuka je ljudska milica aretirala več »volkov« v lovski obleki, ki so iz pohlepa po mesu klali divjad. Nekaj jih je že obsojenih. Prejeli so nagrado tudi do 8 mesecev zapora. Naloga okrajne lovske zveze oz. lovskih družin pa je, da te mrharje in klavce, ki so bili včlanjeni kot lovci, izključijo za vedno iz lovskih vrst. Lov na kune je bil zadnjo zimo zelo uspešen. Vsaka družina jih ima po nekaj. Lovska družina Otiški vrh celo čez deset.

Okrajna lovska zveza Sežana je predpisala svojim lovskim družinam, da morajo že spomladi imeti poklicne lovske čuvaje, katere je treba zaprisečí. Tudi je bila določena nagrada 2000 din, ki se izplača lovskemu čuvaju, če zasledi zankarja ali tatu s puško.

Okrajna lovska zveza Trbovlje. Lovska družina Hrastnik je na svojem občnem zboru grajala lovce, ki niso bili disciplinirani glede brakad, da so n. pr. na brakadah samovoljno menjavali stojišča, samovoljno izbirali stojišča i. p. Zanimivo je tudi, da so v tej lovski družini lovci, katerim do lisičjih stojišč ni, pač pa se poganjajo, da dobe čim boljše stojišče za odstrel zajcev. Menda vedo, kako jih pošteni lovci imenujejo. Seveda pa so se mnogi člani izkazali pri delu za postavitev lovske koče na Kalu, pri postavitvi lastne voljere za fazane itd. Sklenjeno je bilo, da se mora v bodočem letu utrditi disciplina, dvigniti lovsko gospodarstvo, bolj uničevati roparice in pse klatеže, nabaviti pasemske pse, urediti vprašanje lovskih čuvajev in sestaviti pravilnik.

Lovska družina Zagorje ugotavlja, da je bila nadzorna služba v lovišču slaba in da jo je treba v letošnjem letu poglobiti. Varstveno službo morajo vršiti vsi člani lovske družine in pohajati v lovišče s puško ob vsakem letnem času in ne samo v lovnem času zaščitene divjadi. V letošnjem letu se bo družina tesneje povezala s strelsko družino v Zagorju. Nekateri člani so nedisciplinirani in niti ne dajejo ob določenih rokih zahtevanih podatkov. Izgleda, da so člani te lovske družine v lovu teoretično zelo podkovani in ne potrebujejo lovske literature. Od 53 članov je nabavilo knjigo »Naš lov« le 20. Člani so po poročilih pokončali 42 psov. Divji lov pa še naprej cvete in se v lovišču često najde mrtva divjad, tudi srnjad. O divjem lovu in mrharstvu pričajo tudi pohabljeni srnjaki. Nadalje predlagajo, da bi se ponovno zaredili fazani, ker da je teren zelo ugoden in da je bil stalež fazanov pred vojno v lovišču že dokaj velik.

Lovska družina Izlake je na svojem občnem zboru ugotovila, da so napravili v lovišču 17 solnic in obnovili vse

lovske steze. Sklicanih je bilo devet članskih sestankov, od katerih so bili samo trije sklepčni. Ali je odbor družine podvzel kake korake proti tako nedisciplinirani članom? Še bolj žalostno pa je, da imajo le trije od 49 članov te družine knjigo »Naš lov«.

Sodba. Okrajno sodišče v Postojni je 27. XII. 1951 z aktom 245/51 obsodilo: *Adolfa Antoničarja*, po poklicu šoferja iz Postojne in zaposlenega kot lovskega čuvaja na 1 leto in 6 mesecev zapora, zaradi divjega lova s soobtoženci in ker je tako s šibrami ustrelil 6 srnjadi, 2 jelena ter plen lovski družini prikril. Hkrati je kot lovski čuvaj zlorabil svoj uradni položaj za korist sebi in drugim; *Franca Likona*, kmeta iz Stare vasi pri Postojni, *Ivana Žeželeta*, kmeta iz Matenje vasi in *Alojza Golija*, avtomehanika iz Prestraneka, na 1 leto, oziroma 5 mesecev, oziroma 4 mesece zapora, zaradi skupnega in posamičnega divjega lova Na Babi, kjer je prvi ustrelil najmanj 6 srnjadi, 1 divjega prašiča, 1 jazbeca, 1 divjo mačko, 1 jazbeca ujel v past; drugi je ustrelil dvoje srnjadi; tretji enega srnjaka. Lovili so tudi v času lovopusta. Imenovani trije so v gozdu skrivali nedovoljeno in neprijavljeno vojaško orožje. Vsi so obsojeni tudi na povračilo stroškov kazenskega postopka in povračilo škode I. d. Postojna na divjadi v zneskih 48.000, 31.000, 8000 oziroma 4000 din. Al. Goliju se zaporna kazen odloži pogojno za dve leti. Vojaške puške se zaplenijo, kakor tudi drug lovski pribor.

Pritožbo prvih treh je Okrožno sodišče v Gorici s svojo razsodbo 29. I. 1925 z aktom KZ 30/52-2 zavrnilo in potrdilo zgoraj navedeno sodbo in kazen. *Š.*

Darilo. Trsteniško lovsko društvo okraja Trstenik je naklonilo 25.000 din za pomoč po snežnih plazovih prizadetim krajem v Soški dolini. Plemenitim darovateljem se za zgledno in bratsko dejanje iskreno zahvaljujemo.

Lovska zveza LRS.

Pomoč. Zavoljo katastrofalne zime v Soški dolini je Okrajna lovska zveza Maribor nakazala Okrajni lovski zvezi Tolmin 5000 din za pospeševanje gojitve divjadi, ki je bila to zimo močno prizadeta.

† **»Ivan Mikuž** roj. 1897, na Colu nad Ajdovščino je 15. februarja 1952 po dolgi mučni bolezni odšel v večna lovišča. Dragemu tovarišu bodi trajen in svetel spomin.« *L. d. Col*

KINOLOŠKE VESTI

Ustanovitev mednarodne federacije za lovsko kinologijo. V Goslaru (Harz), Nemčija, so se sestali dne 28. in 29. februarja 1952 zastopniki odločilnih lovsko-kinoloških organizacij Nemčije, Avstrije in Švice zaradi ustanovitve mednarodne federacije za lovsko kinologijo.

Federacija vidi svojo nalogo v tem, da ustvarja enotnost v vseh priključenih deželah s priznanjem in prilagoditvijo narodnih ter predpisom mednarodnih preskusnih določil. V ta namen se bodo vršile, pospeševale in priznavale uporabnostne preizkušnje ter se bo vodila mednarodna knjiga uporabnostnih lovskih psov. Imenovani bodo mednarodni sodniki za delo. Pri tem splošnem skupnem delu se hoče doseči, da se bodo vedno bolj in bolj izpopolnile storitve lovskih psov. Federacija ima pri tem edini cilj pred očmi, da stavi na razpolago pravemu lovcu dobro preizkušenega vsestransko vedno bolj uporabnega psa.

Delovno območje federacije naj se ne razteza samo na Nemčijo, Avstrijo in Švico, temveč naj zajame tudi druge lovsko-kinološko zainteresirane dežele. Svoje sodelovanje je že obljubilo več vodilnih lovsko-kinoloških organizacij v Franciji in Luksemburgu.

Začasni sekretariat federacije je v Baselu v Švici, Wettsteinplatz 8.

KUS.

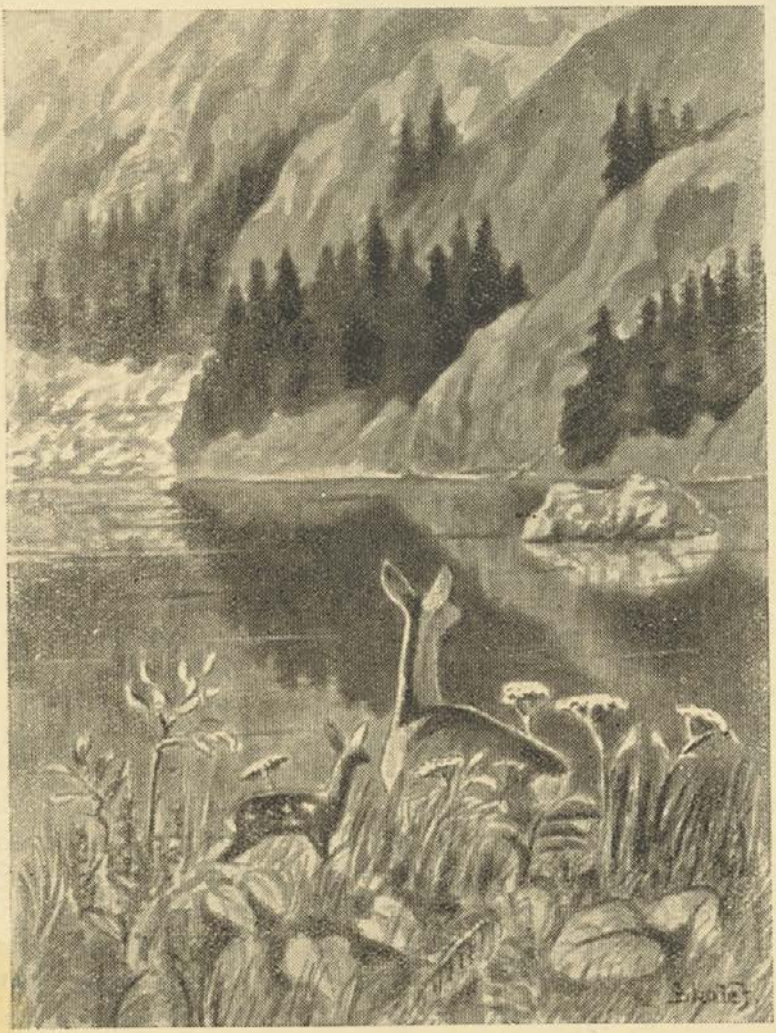

Ivan Župan - sedemdesetletnik

Kdor bo pisal zgodovino slovenskega in jugoslovanskega lovstva in kinologije, ne bo mogel mimo imena Ivana ZUPANA.

Kropar je naš Janez, trdna gorenjska grča, in marsikdo bo podvomil, da nosi že sedem križev, ko ga bo poslušal kot idealnega mladca na lovskih sestankih, ali ga mladostno čilega spremljal pri ocenjevanju svojih ljubljencev goničev, ali ga srečal kot brakirja z lovskim rogom okrog vratu na lovu.

Oče, delavec v kroparski žebljarni je želel, da se njegov sin izobrazi in ga je dal šolati v Ljubljano, kjer si je mladi dijak moral služiti vsakdanji kruh s tem, da je hodil »gospodom« snažit čevlje. Ker je bilo življenje v Ljubljani težko, je Janez poizkusil srečo v Kranju, a tu je bilo še težje in kljub dobremu napredovanju je moral šolo zapustiti. Šel je v službo in se posvetil finančni stroki. Služil je v različnih krajih, najdlje v Beli krajini, dokler ni prišel leta 1910 v Ljubljano, kjer je ostal stalno. Že po desetih letih je postal ravnatelj mestnega dohodarstvenega urada in delal na tem mestu do upokojitve. Tudi v pokoju ni mogel mirovati; svoje gospodarske sposobnosti je dal tovarni mesnih izdelkov na Viču. V času narodnoosvobodilne borbe je v tovarni organiziral v umetno obteženih konservah pošiljanje prehrane in drugih potrebščin borcem; znal je ukaniti okupatorja in marsikateri voz je romal iz tovarne na osvobojeno ozemlje in vozil pomoč partizanom.

V prvem desetletju našega stoletja so se slovenski lovci osamosvojili in ustanovili lastno lovsko organizacijo. Janez, ki je po svojem očetu podedoval lovsko žilico, je bil med pionirji slovenske lovske

organizacije. Že v Beli krajini je zbiral lovce in nadaljeval to delo tudi v Ljubljani. Vodstvo Slovenskega lovskega društva je spoznalo Zupanove gospodarske sposobnosti in mu poverilo ureditev društvenih financ; blagajniška dela je izvrševal dobrih 20 let, jih ponovno prevzel po osvoboditvi in so v njegovih rokah še danes. — Bil je med ustanovitelji leta 1920 osnovane Glavne lovske zveze, v kateri je bil skraja član upravnega odbora, od osvoboditve dalje pa je predsednik nadzornega odbora. V okviru Glavne lovske zveze si je l. 1932 zamislil in izvedel zavarovanje vseh jugoslovanskih lovcev, ki ga je po osvoboditvi obnovil za Slovenijo. Zavedal se je, da lovci brez lastne gospodarske organizacije ne moremo shajati in je l. 1924 dal pobudo za ustanovitev Lovske zadruge, v kateri je bil prvotno blagajnik, pozneje in prav do današnjih dni pa predsednik nadzornega odbora. V okviru Lovske zadruge je skupno z dr. Milanom Dularjem organiziral sejme za prodajo kož naše divjadi, ki so sloveli po svetu. — Kot lovec je vedel, da je lov brez dobrega lovskega psa nemogoč, zato ni čudno, da med ustanovitelji Jugoslovanske kinološke zveze najdemo tudi njegovo ime. Od ustanovitve l. 1924 je član uprave, do lanskega leta tudi blagajnik. Deluje pa tudi v slovenskih kinoloških organizacijah in je blagajnik Kinološkega združenja Slovenije ter predsednik Kluba za goniče, za katere je poleg dr. Ivana Lovrenčiča najstarejši splošni sodnik.

V teh suhoparnih letnicah je nanizano ogromno delo, ki ga je izvršil naš jubilant v korist lovstva in kinologije v Sloveniji in Jugoslaviji. Zato se upravičeno čudimo, kje je naš Janez našel čas za svojo družino in za lov. A vendar je svoji družini postavil skromen dom, za otroke pa poskrbel tako, da so trije končali vseučilišče. Da pa je zmogel vse to delo, je črpal telesne in duševne moči na lovu, za katerega si je vseeno ukradel nekaj časa. Še dandanes, ko sprejema nase osmi križ, je neutrudljiv in s svojo mladeniško čilostjo spravi v zadrego marsikaterega mladega lovca.

Slovenski in jugoslovanski lovci in kinologi se Ivanu Zupanu iz vsega srca zahvaljujemo za vse napore, ki jih je vložil v naše organizacije; k njegovi sedemdesetletnici mu iskreno čestitamo in želimo, da bi ostal v naših vrstah še dolgo vrsto let. L.

Občni zbor Okrajne lovske zveze Ljubljana, 20. aprila 1952

(Iz predsednikovega poročila*)

V imenu upravnega odbora OLZ Ljubljana podajam poročilo o delovanju v preteklem lovskem letu. Naši stvarnosti bom kritično toda objektivno pogledal v oči, ker bi vsako olepševanje dejstev in jalovo opravičevanje slabosti našega dela imelo za posledico stagnacijo ali celo nazadovanje našega lovstva. Še drug razlog me sili ostro oceniti vse negativne pojave in nezdrave razmere, to je dejstvo, da ima naše področje prilično bogato lovsko tradicijo, da ima prav naša OLZ Ljubljana sorazmerno dosti dobrih lovcev s pravilnim gledanjem na lovstvo. Imamo kader, ki ljubi prirodo, ki ima smisel za gojitev divjadi, ki je pripravljen z delom pomagati pri povzdigi našega lovstva in svoje bogate izkušnje prenašati na vse člane lovske organizacije. Z vso upravičenostjo pričakujemo od OLZ, da postane vzgled vsem ostalim lovskim kolektivom naše domovine. Vsi pogoji so dani, toda mi smo še vedno daleč od one vzorne lovske organizacije, ki bi dostojno reprezentirala lovstvo socialistične družbe. Počasi se otresamo stare miselnosti, s katero nas je prepojila preživela družba. Zdi se mi, da bo treba hitreje in odločneje likvidirati ostanke preteklosti tako v glavah posameznih lovcev kakor v naših organizacijah in izvršiti popolno asimilacijo z našo družbeno stvarnostjo.

Organizacijski problemi:

Če kritično ocenim delo upravnega odbora, moram trditi, da pri vsej pohvalni delavnosti svoje glavne naloge ni izvršil. Odbor je svoje naloge reševal vse preveč administrativno-birokratsko, premalo je imel neposrednega živega stika z lovskimi družinami. Odbor ni na samem terenu odkrival problematike in napake ter so se prav zaradi tega nekatere nepravilnosti na terenu že močno razbohotile, preden je odbor lahko interveniral. Da je slaba urejenost nekaterih družin v veliki meri odraz šibke in nezadostne pomoči OLZ, je popolnoma jasno. Sam primer LD Vače nam nazorno potrjuje, da se da v družinah mnogo storiti za ozdravljenje razmer, če se stopi na teren, tam stvar preišče in nato podvzamejo ustrezni ukrepi.

Poleg tega je upravni odbor premalo storil za vzgojo mladih lovcev. Organiziral je sicer predavanja v Ljubljani, Litiji, Vrhniki in Polhovem Gradcu, vendar je bilo teh predavanj sorazmerno malo

* Poročilo, ki stvarno in kritično podaja lovske probleme, naj hkrati služi za primer, kako je treba pripraviti in obdelati snov za občne zbore.

in z njimi nismo dosegli oddaljenejših lovcev. Toda v tem pogledu ne nosi vse krivde upravni odbor, ampak tudi družine same, ker se niso dovolj zanimale za tako pomoč saj sta v vsem lovskem letu samo dve družini prosili za predavatelje.

Čeprav upravni odbor ni znal najuspešnejše zagrabiti lovske problematike našega področja, vendar ne morem trditi, da je bil slab v dosedanjem sestavu. Vsi člani odbora so se izkazali sposobne in voljne delati, manjkal nam je samo človek, ki bi se docela posvetil preučevanju lovske problematike naše Okrajne lovske zveze ter svoje ugotovitve dajal upravnemu odboru v razpravo in ukrepanje.

Novi upravni odbor bo moral pomanjkljivost odpraviti in nastaviti profesionalca, ki bo nujno potreben, ker bo štela naša Okrajna lovska zveza po priključitvi kamniškega in grosupeljskega sektorja 38 družin s 1100 lovci.

Lovske družine:

Naše družine še daleč ne vrše svojih osnovnih funkcij. Daleč smo še od tega, da bi naše družine vplivale na miselnost našega lovca, ga vsestransko dvigale in ga krepko povezovale v trdno organizirane lovske združbe, ki smotrno gospodarijo v lovišču, ki so jih sprejele v upravljanje. Mnoge družine so tako razrahljane, da se imajo zahvaliti samo prizanesljivosti oblastvenih organov, če še danes obstoje.

Nedisciplina in slaba organizacijska povezanost so značilnosti naših družin. Mnogi člani iste družine se po nekajletnem članstvu sploh ne poznajo. Še jesenski skupni lovi jih ne seznanijo, kaj šele lovski posveti, ki so itak redki, v nekaterih družinah jih pa sploh ne poznajo. Mnogi občni zbori so zelo slabo pripravljeni in so na nivoju posvetov. Kakšno je notranje življenje družine, ki ima malo ali sploh nič posvetov, je menda jasno vsakemu izmed nas. V takih družinah je vse odvisno od enega človeka; on opravlja vse posle. Ni čudno, da od takih družin redko prihajajo poročila, razne evidence in statistike pa ne morejo biti nič drugega ko hišne številke.

V nekaterih družinah vladajo medsebojne razprtije, spletkarjenja, da ne govorim o zavisti. Vse to hromi delo družin in često spravlja na vodilna mesta člane z nečisto lovsko preteklostjo in napačnimi pogledi na lovsko izživljanje. V drugih družinah je doma oportunizem in prizanesljivost, kar omogoča nekaterim slabim lovcem, da daljša razdobja nekaznovano mrharijo po loviščih. Skratka, zaradi oportunizma in spravljivosti vedrijo v naši organizaciji ljudje, ki jim ni mesta v nji.

Kljub taki razrahljanosti mnogih družin pa vedno naletimo na strnjene vrste, kadar se pojavlja vprašanje lovskih meja. Pri mejnih korekturah se nekatere družine poslužujejo nečastnih sredstev.

Smatram, da je vsako reševanje mej izven lovske organizacije do temeljev zgrešeno. Spori naj se rešujejo med prizadetimi družinami. Če se tu sporazum ne doseže, naj zadevo reši arbiter iz lovskih vrst. Oblastni organi naj bi samo sankcionirali tako dosežene sporazume oziroma razsodbe. Egoistične tendence ne smejo zmagovati; naravne meje, zaokroženost lovišč in gojitvena načela naj edino odločajo o poteku meja.

Materialno poslovanje družin je problem za sebe. Nekatere družine sploh ne pobirajo mesečnih prispevkov, druge so se hotele z velikimi zavarovati pred novimi člani. Primerni mesečni prispevki bi se morali pobirati v vseh družinah. Tu ne gre samo za denar; večje važnosti je psihološki moment, ki se z rednimi prispevki mora doseči. Mesečni prispevki redno opominjajo člana na njegovo pripadnost lovski organizaciji, na njegove dolžnosti in to utrjuje lovsko zavest in disciplino.

Nekateri menijo, da ni važno, kako družina pride do denarnih sredstev, s članarino, ali z izkupičkom od uplenjene divjadi. Naša zakonodaja nam daje jasen odgovor. Divjad je del splošnega ljudskega premoženja, katerega je dobila družina v upravljanje. Če lovski kolektiv dobi v upravljanje del splošnega ljudskega premoženja, se s tem premoženjem lahko okorišča samo kolektiv in ne posameznik. Zato mora postati uplenjena divjad važen faktor družinskih dohodkov. Zelo greše družine, ki za skopih 200 dinarjev nudijo svojim članom poleg lovskega užitka še po 20 kg mesa uplenjenih srnjakov. Tak način dajanja odstrela odtujuje družinam in skupnosti materialna sredstva, poleg tega pa zelo negativno vpliva na lovsko moralo in gojitev divjadi.

Če hočem biti objektiven, moram naše družine pohvaliti v tem, da so to lovsko leto pokazale dosti večje razumevanje za nabavo žive divjadi. Medtem ko smo leta 1950 mnoge družine skoro prisilili, da so prevzele nekaj zajcev in fazanov, letos tega ni bilo treba. Pri odlovu jerebic so pa nekatere spet odpovedale. Plan odlova je bil popolnoma v skladu z našimi možnostmi, zima je bila ugodna za odlov, zato so vsi izgovori neutemeljeni. Ponekod so zopet zmagali ljudje z nizkimi človeškimi instinkti, ki vidijo le sebe, mogoče še svoje lovišče, skupnost pa jim je deseta briga.

Naj bo dovolj o splošni problematiki družin. Na kratko se hočem zadržati pri najslabših družinah in pokazati napake tudi drugih, čeprav jih ne uvrščam med slabe.

LD Vače je praktično obstajala samo na papirju. Republiški lovski zvezi smo predlagali, da se družina razpusti. Zveza pa nas je napotila na drug postopek preko občnega zbora. Šele tretji občni zbor je z ozirom na sklepčnost uspel in izvolil novo vodstvo. Med

tem se je na samem terenu zbral material in težko obremenil tajnika družine. Prošlo pomlad n. pr. je nabral okrog 100 jajc za strupitev, toda jih niso vrane pojedle. Pobral je denar za podaljšanje orožnih listov in tega hranil več mesecev v svojem žepu, dokler ni NU začela lastnike pušk opominjati na podaljšanje orožnih listov. Letos 1. marca je ustrelil zdravega srnjaka in meso sam pospravil; njegova dva psa se dan na dan prosto podita po lovišču itd. Skratka, vrinil se je v vodstvo družine in v njej brezobzirno paševal. Člani so vse to vedeli, pa tudi molčali — zaradi ljubega miru. Ali ni to hlapčevstvo? Ali gornji primeri ne kažejo na politično nezrelost naših članov? Ljudska demokracija terja od slehernega člana, da aktivno sodeluje pri odstranjevanju vseh bolezenskih čirov, ki se tu pa tam pojavljajo v našem družbenem življenju. Minuli so časi, ko je bila pravica na strani močnejšega. Danes je pravica na strani vseh poštenih in častnih državljanov. Poudarjam te stvari zato, ker vem, da podobna kapitulantstva najdemo še v drugih družinah, kjer imajo prav tako slabe posledice, čeprav ne izbijajo tako jasno in izrazito na plan.

Pomanjkanje čvrstega vodstva je lovsko družino Litijo precej oslabilo. Nekateri oddaljenejši lovci so postali republika v republiki. Ne hodijo na posvete, tudi na skupne love jih ni. Pravijo, da se uro ali dve od Litije sme mrhariti s šibrami med srnadjo.

Tudi v LD Polšnik ni vse v redu. Trboveljski bazen ima dosti lovcev, njih življenjski prostor je sila skrčen. Ali ni značilno, da lovci iz Trbovelj ne silijo v to družino, čeprav jo imajo pred nosom.

V družini Tomišelj ni iskrenosti. Sem za demokratične volitve in tudi za glasovalne listke, čeprav ti do sedaj pri lovcih niso bili v modi. Toda obračunava se ne z listki, ampak s konstruktivno kritiko. Pošteno in odkrito je treba vsakemu povedati v obraz, kaj je zagrešil in potem se ni bati, da bi bil ponovno izvoljen. Ta družina ni nič ukrenila proti svojim članom, ki so masovno hodili v sosednje lovišče. Težnja, rešiti se dobrega pomožnega čuvaja, ki gleda vsem na prste, tudi priča, da ni vse zdravo.

Lovska družina Ig se je slabo izkazala pri odlovu jerebic. Vse kaže, da družina ni bila dovolj aktivna v času velikega snega. Šest mesecev je že minulo, kar je družina dobila prijavo, da njen član pohaja v sosednja lovišča. Isti član je ustrelil v lovopustu zajca ter bil kaznovan z dvomesečno prepovedjo izvrševanja lova. Toda še isti dan je lovil z ostalimi člani. Kasneje je isti član grozil solovcem s pištolo v roki in zopet nič.

Lovski družini Golo in Črni vrh sta mlačni v borbi proti domačim divjim lovcem. Popolnoma je zgrešeno zanašati se samo na LM, sam pa stati ob strani. LD Št. Vid in Polhov gradec sta preveč

popustljivi do članov, ki kršijo lovsko zakonodajo. Družini Rakitna in Vič sta dosegli lovske meje, ki jih je z lovskega stališča težko zagovarjati. Družino Vič je pohvaliti v tem, da je samoiniciativno že oktobra meseca ustavila odstrel zajcev. Ta družina je precej divjadi nasadila.

So pa tudi družine, na katere smo lahko ponosni. LD Brdo ima zelo dober socialni sestav članstva. Lovci te družine so disciplinirani, delavni in požrtvovalni. Družina je redno in točno izvrševala vse naloge in kar moram posebno omeniti, bila je tesno povezana s terenskimi organizacijami.

LD Pšata je dosegla najboljši količnik v pokončevanju roparic in dvignila stalež divjadi. Družina obvlada ves teren; red in disciplina sta tudi tu doma.

Tudi Šmarna gora spada med najboljše lovske kolektive in šteje 70 članov. Da v tej družini vlada red je možno samo zato, ker dela celoten odbor. V velikem snegu je bilo krmljenje redno.

So tudi druge družine, ki nam delajo čast n. pr. Št. Vid, Kresnice, Škofljica itd. Tovariši lovci, problem naših družin je osnovni, vsi ostali problemi izvirajo iz njega. Brž ko bomo dosegli take družine, ki jih zahteva novi čas, bodo čez noč odpadli mejni spori, tovarištvo in disciplina se bosta uveljavila, gojitev bo splošna in načrtna, ne bo vprašanja čuvajev itd.

Naše članstvo:

Za leto 1952 imamo 761 članov, družine pa skupno nekaj več, ker so nekateri lovci člani dveh družin. Na enega lovca odpade okrog 140 ha lovne površine. Navzlic temu, da bomo kmalu dosegli nasičenost v članstvu smatram za pogrešno, da nekatere družine načelno odklanjajo nove člane. Zdi se mi bolj primerno, da se omeje dvojna članstva in da se naše vrste očistijo onih članov, ki ne dihajo lovsko.

Po socialnem sestavu je med člani 213 delavcev, 305 nameščencev, 141 kmetov in 102 ostalih poklicev. Toda na naših zborih, posvetih, pa tudi na skupnih lovih srečujemo vedno ene in iste obraze. V naših vrstah imamo najmanj 35% članov na papirju, ki samo ovirajo delovanje lovske organizacije. Mi se vse preveč bojimo sprejemati mladino v lovske vrste. V bližnji bodočnosti se nam zna to maščevati. Naši lovski strokovnjaki, predavatelji, sotrudniki glasila itd. so v veliki večini starejši ljudje. Kaj bo za njimi?

Onih 35 % članov na papirju opredeljujem v štiri skupine:

Prvo skupino sestavljajo ljudje, ki nimajo moralno političnih kvalifikacij za naše članstvo. Ekonomsko-politične spremembe v naši državi morajo najti močnejši odraz tudi v naši organizaciji. Družine pasivno gledajo na to vprašanje in prepuščajo v odločanje organom

OB TRIDESETLETNICI DRUŠTVA LJUBITELJEV PTIČARJEV V LJUBLJANI
Stoje (od leve proti desni): Ivan Hafner, Janez Gederer, Vladimir Pleničar, Julij Koder, Ljuban Zadnik, dr. Branko Palčič, Maks Turk, Jože Štofic, dr. Jože Fakin. — Sede (od leve proti desni): Boris Pavčič, Bogumil Lisek, dr. Ivan Lavrenčič, častni predsednik, profesor dr. Jože Rant, predsednik, profesor dr. Igor Tavčar, Bogdan Sežun

NU, kdo naj nosi lovsko orožje. Naj se ne dogode več primeri, da bi družine imele v svojih seznamih ljudi, ki prestajajo zaporno kazen.

V drugo skupino spadajo nepoboljšljivi kršilci lovske zakonodaje in družinskih poslovnikov, sklepov itd. Do teh smo vse preveč obzirni in prizanesljivi, ker se premalo zavedamo, da tatu navadno zasačimo šele pri desetem dejanju. Napovejmo tem mrharjem odločen boj do popolnega iztrebljenja iz naših vrst.

V tretjo skupino štejem vse pasivne člane, ki ne obiskujejo družinskih posvetov, ne izpolnjujejo v redu in pravočasno obvez do lovske organizacije itd. To so ljudje, ki rabijo samo naša potrdila za orožni list. Sem spadajo tudi člani, ki zamenjujejo lovsko organizacijo s strelsko. Podpirajmo strelstvo, vključujmo se v strelske organizacije, pazimo pa, da se nihče ne bo učil streljanja v loviščih na divjadi.

Četrta skupina je pri nas močno zastopana. So to lovci, ki računajo, koliko imajo izdatkov in koliko dohodkov od lova. Lov ne sme biti za nikogar podjetje. Če smo pa nebudni, se posamezniki dejansko okoriščajo s splošno ljudsko imovino. Pometimo s temi ljudmi, ki naj kupujejo divjačino ceneje na trgu.

Opozoril bi še na nepravilno postopanje z novimi člani. Sami sprejemi in suhoparni postopki, ki novega člana niti malo ne priklenejo na lovski kolektiv. Mlad lovec z nedovoljno opremo in slabim pihalnikom dobi pismeno obvestilo o sprejemu in poziv, da

izpolni formularje in plača prispevke. Ko je formalnostim zadoščeno, je prepuščen sam sebi. Le redki se znajdejo ter navežejo prijateljstvo s starejšimi člani, ki jih nato vpeljejo v lovišča in življenje družin. Drugi manj iznajdljivi so zapuščeni kot nebodijihtreba in nekontrolirano zahajajo v lovišča. Tako ni čudno, da so proti novim članom takoj tudi pritožbe.

Starešine družin bi morali biti osebno odgovorni za vzgojo mladih lovcev. Če sami ne utegnejo, bi morali odrediti dobre lovce, ki bi delali s tem našim naraščanjem.

Lovski čuvaji:

Po podatkih, prejetih od družin, imamo na območju OLZ Ljubljana 11 poklicnih in 59 pomožnih lovskih čuvajev. Po teh podatkih pride na 1850 ha po en poklicni oziroma pomožni čuvaj. To bi bilo zelo lepo, če bi tudi ostali podatki bili skladni s temi številkami. V preteklem letu so družine izdale 204.000 dinarjev za poklicne in 158.000 dinarjev za pomožne čuvaje; to pomeni 18.500 dinarjev oziroma 2600 dinarjev za enega na leto. Te druge številke nam povedo, da so naši čuvaji v veliki večini samo na papirju.

Tovariši, mnogi od nas zahajamo v lovišča skoro samo ob lovnih sezonah. Ne bi rekel, da nam čas ne dopušča, ker potem tudi na brakade ne bi hodili. In če v lovišča hodimo le po plen, potem plačujmo človeka, ki bo namesto nas opravil naše naloge. Lovišča morajo biti stalno kontrolirana. Brez dobro organizirane čuvajske službe ne moremo govoriti o načrtni gojitvi, sistematičnem pokončevanju roparic, o pravilnem odstrelu, o pravilno ugotovljenem staležu divjadi itd.

Drugo vprašanje je, kako rekrutiramo čuvaje. Popolnoma zgrešeno je, če za čuvaja igra plača najvažnejšo vlogo, pri sprejemu pa poznanstvo. Edino moralna in strokovna kvalifikacija mora biti odločilna.

Disciplina:

To je naša rak rana, ki negativno vpliva na lovsko moralo in zavest in se končno močno odraža v staležu divjadi. Čas je že, da to vprašanje prenehamo reševati z besedami in preidemo h konsekvencam.

V preteklem lovskem letu je bilo izključenih 7 članov zaradi težkih lovskih prekrškov, še več drugih pa zaradi neizpolnjevanja obvez do lovske organizacije. Petim so bile izrečene manjše kazni. Ponosni bi morali biti, če bi bilo dejansko samo toliko nedisciplinе. Smelo trdim, da podatki dobljeni od družin, niso prava slika reda v družinah. Že razmerje 7 izključenih in 5 kaznovanih nam pove, da družine zelo nerade razpravljajo o prekrških in še težje poročajo ter da so nastopile le v skrajnem primeru.

Gojitev:

Omenil sem že, da so družine imele letos dobro voljo, da nabavijo čim več žive divjadi po načelu: kdor ne seje, ne žanje!

Letošnji veliki sneg nas je našel popolnoma nepripravljene. Zato je v nekaterih loviščih divjad zelo trpela, zlasti srnjad. Pohvaliti je lovske družine Brdo, Pšata, Šmarna gora, Prežganje, pa tudi nekatere druge, ki so mobilizirale večji del svojega članstva pri rednem krmljenju. Tam, kjer družine niso bile dovolj aktivne, so mrharili divji lovci in psi klateži.

Ne morem iti preko tega, da bi s tega mesta z vsem prezirom ne imenoval one mrharje iz naših vrst, ki so letošnjo zimsko stisko izkoristili za zadostitev svojih živalskih nagonov. Tovariši lovci, želel bi, da bi nam bila letošnja katastrofa šola, ki nas je opomnila, da nas nobena zima ne bo našla nepripravljene. Na drugi strani pa je naša dolžnost, da storimo vse, da bodo vsi divji lovci in mrharji dobro pomnili, kdaj so pobijali divjad v največji stiski.

Tovariši lovci! Mi smo stopili v lovske vrste prostovoljno. Zato imejmo tudi tako razmerje do lovske organizacije kakor se spodobi za prostovoljce. Nam je dano v roke orožje, izkažimo se vredne te časti; bodimo budni čuvarji svoje neodvisne domovine. Ljudska oblast nam je izročila v upravljanje del splošnega ljudskega premoženja; bodimo dobri gospodarji in gojitelji, da nas potomci ne bodo grajali. Pokrovitelj našega lovstva je heroj jugoslovanskih narodov, maršal Tito. Ponosni smo na svojega pokrovitelja; glejmo, da bo tudi on lahko ponosen na svoje solovce!

Janko Perat

Kotorna

I.

V naši lovski literaturi je posvečeno zelo malo prostora tej tako lepi kuretini, da se mi zdi umestno o njej malo obširneje spregovoriti, tem bolj zato, ker postaja že redka in zato zasluži posebno zaščito. Preden pa bi povedal nekaj lepih doživljajev pri lovu na to ptico, se mi zdi potrebno, da se z njo podrobneje seznanimo. Kajti niti knjiga »Naš lov« niti učbenik »Lovstvo« ji ne privoščita več kakor nekaj vljudnostnih stavkov in v našem glasilu se je spomni le kak oprtnikar.

Kotorno — nekateri jo imenujejo tudi skalna jerebica, kamenjarka, kamenica (gl. omenjena učbenika) toda jaz sem mnenja, da bi se imenovala kotorna, iz preprostega razloga, ker jo pod tem

imenom vsi poznajo in je to ime že prešlo v ljudsko govorico. Zato ne vem, koliko bi bilo umestno to ime izpodrivati, čeprav moram priznati, da njena dodatna imena boljše obeležujejo to perjad, medtem ko beseda kotorna zaudarja malo preveč po italijanski »coturnice«. Vsekakor pa bi bilo želeti, da bi se naši lovski strokovnjaki, jezikoslovci in prirodoslovci v tem pogledu zedinili in zavzeli dokončno stališče.

Opis zunanjosti in okolišev, kjer ta ptica živi, kakor jih navajata zgoraj navedena lovska učbenika so pravilni, čeprav skromni. Zato bi tega ne opisoval podrobno, pač pa bolj njene navade in način življenja. To moramo čimbolj poznati, če hočemo, da bi bili naši gojitveni ukrepi uspešni in da bi ohranili to lepo perjad tudi zanamcem.

Prav tako bom širje opisal načine lova in že vnaprej pripominjam, da se v tem osebno ne strinjam z mnenjem avtorjev omenjenih učbenikov.

Poudarjam, da moji zaključki izvirajo predvsem iz osebnih opažanj in izkušenj, ki so tudi lokalno omejene na Tolminsko. Zato so gotovo pomanjkljive in ne izključujem zmot. Veselilo bi me, če bi se k temu še kdo oglasil in izpopolnil moj opis oziroma povedal svoje mnenje. S tem bi namreč dosegel namen zavoljo katerega sem se lotil te razprave, da bi se namreč naši lovci pričeli bolj zanimati za to divjo kuro, ki bolj kakor katera koli izumira.

II.

Kotorna je ptica predvsem planinskih pašnikov in gorskih košenic. Najrajši se potika po peščenih plazovih ali med nizkim grmičevjem, ki raste med kamenjem. Živi v kitah in le v začetku marca, najkasneje pa aprila, kar je odvisno od višinske lege, se kita razdruži in spari. Po parih živi samo v času gnezdenja. Zato se ne morem strinjati s trditvijo v učbeniku »Lovstvo« (na strani 41), da kotorna živi v parih. Saj se drži celo gnezdo skupaj v kitah več ko devet mesecev v letu. Pa tudi iz tujih razbitih kit rade sprejemajo posvojene.

Gnezdi najrajši med nizkim grmičevjem, kjer raste mnogo trave ojstrice, a vselej ob majhnih nizkih skalah ali balvanih; to pa zato, ker je barva njenega perja gornjega trupa skoraj popolnoma enaka kamenju. Na takšnih primernih mestih si nagrebe ali še bolje rečeno razgrebe primeren prostor za gnezdo, kjer samica znese do 15 jajc, ki pa jih v vsakem gnezdu ostane po nekaj neoplojenih, tako da se izvali po 8 do 12 kebčkov.

Samec in samica ležeta družno, vendar je samica bolj vztrajna in zdi se mi, da jo samec zamenja na gnezdu le toliko, da se samica nekoliko naje. Do te ugotovitve sem namreč prišel še kot majhen dečko, ko sem pasel doma kravo in kozo. Tedaj sem imel obilo priložnosti, da sem stikal za gnezdi in se praktično učil prirodoslovja s pomočjo razlag in navodil očeta — lovca.

Okrog leta 1934, če se ne motim, je bilo po gmajnah okoli moje rojstne vasi še vse polno kotorn in kite so prihajale na pašo komaj streljaj od moje rojstne hiše, ki je nekoliko na kraju vasi. Kotorne tedaj niso bile nobena redkost.

Tokrat dečko trinajstih let sem na paši, ko sem stikal za gnezdi ptičev, po naključju odkril v šipkovem grmu, ki ga je obraščala gosta trava, kotorno na gnezdu in ki je v naslednjem trenutku z velikim ropotom odletela. Brž sem se umaknil v strahu, da bi gnezda ne prebegal, vendar mi radovednost in deloma tudi skrb, če se stara ne vrne, ni dalo miru. Zato sem se nedaleč od gnezda skril in oprezal. Stara se je kaj kmalu vrnila in jaz sem se olajšan oddahnil.

Za tisti dan sem pustil gnezdo pri miru, drugi dan pa me je radovednost zopet pritegnila v bližino. Z vso opreznostjo sem se približal na kakih petnajst metrov in videl staro, kako je negibno ždela na gnezdu. Ko sem skušal napraviti še en korak, se je jela vznemirjati, dvignila glavo in se nekako usločila. Zato sem se hitro umaknil. Seveda sem bil naslednji dan že zopet pri gnezdu in se približal že na deset metrov. To sem ponavljal več kot teden dni zaporedoma, da sem se nevsiljivo bližal gnezdu. Tako sem lahko prišel neposredno do gnezda in končno mi je samica zobala jagode iz rok, ne da bi se dvignila z gnezda. Da, zdelo se mi je celo, da

me je nekako težko čakala in me vsakokrat pozdravila z nekakšnim čudnim, dobrikajočim cvrčanjem ali kako bi že imenoval glas, ki ga je dajala od sebe in ki bi ga zapisal morda s »ci-civrrr-krr«. Kasneje, ko je že vodila družinico na pašo, se je oglašala s podobnim glasom le tedaj, kadar je našopirjena ždela na kakšni ogrebini in dopuščala, da so se kebčki vzpenjali po njej. Zato sem prepričan, da je bil ta glas izraz zadovoljstva in ugodja.

Ni bilo pa tako s samcem. Ta ni nikoli pustil, da bi se mu približal na manj ko deset metrov, pa jo je že odkuril z gnezda. To sem ugotovil večkrat in spočetka sem mislil, da je samica toliko muhasta. Nekoč sem pa videl, ko sem se brezskrbno bližal gnezdu, s šopkom jagod, da je kotorna tiho zapustila gnezdo, ko me je zapazila. Bil sem užaljen, češ zopet jo je muha pičila in se mi umika. Toda motil sem se, kajti iz grma nekoliko stran od gnezda je priletela druga kotorna in se oglasila z rezkim cvrčikanjem. To je bilo po vsej verjetnosti karanje malomarnega in strahopetnega dedca, ker se je na to približala gnezdu, se polagoma vlegla in me pogledala, češ zdaj pa le pridi in mi daj jagode.

Pri tem gnezdu sem se naučil dobro ločiti samca od samice in kasneje sem se bližal le samici. Toda nisem ju ločil po barvi ali kakšnem telesnem znamenju, marveč po značaju, po načinu obnašanja in niti do danes se nisem naučil, niti slišal o kaki zanesljivi prepoznavi, po kateri bi ločil samca od samice na strelno daljavo. Oba sta namreč povsem enake barve in samec se loči le po ostrogi, ki pa jo je pri lovu praktično nemogoče videti.

Neko popoldne sem hotel zopet obiskati zanimivo gnezdo, ki me je privlačevalo, toda tam sem našel le nekaj lupin in dva klopotca. Pričel sem iskati družinico, toda kakor nalašč mi je zbezljala krava in moral sem opustiti iskanje. Drugi in tretji dan je deževalo tako, da sem komaj četrti dan preiskal okolico gnezda. Družino sem našel precej daleč proč med nizkim grmičevjem in kamenjem. Nanje me je opozoril svarilni »krrr« in streljaj proč od mene sem zapazil kotorno, kako je z nekega kamna motrila okolico z iztegnjenim vratom. Hotel sem se približati. Takoj se je zopet oglasila z znanim svarilnim klicem, češ, naj se ne bližam. Ali me ni spoznala ali pa mi ni več zaupala. Ker nisem bil vsiljiv in sem ostal na mestu, se je umirila in se zopet oglasila z glasom, precej podobnem tistemu, s katerim me je pozdravljala, ko je še valila. Vendar je bil ta glas nekako ostrejši, bolj ukazovalen in je priklical k življenju kebčke, da je vse kamenje krog starke oživelo, pa tudi nezaupljivi očka se je privlekel izza grma. Družinica se je pričela počasi oddaljevati.

Od tistega dneva je pričelo zopet naše sožitje, toda ne več tako prisrčno. Starka me ni pustila na noben način blizu. Če sem bil le

malo preveč vsiljiv, so na njen krik vsi z ropotom odleteli kam v bližino. Največ se mi je pustila približati na deset metrov. Meni je to zadostovalo, ker sem imel privzgojeno ljubezen do divjadi po očetu — lovcu in sem tako iz dopustne daljave opazoval zanimivo življenje te divje kurje družine. Pri tem sem se tudi učil njihovega »jezika«.

Kotorna se oglaša na najmanj deset različnih načinov in s temi glasovi izraža trenutna čustva, svarilo, klicanje, opozarjanje na hrano, strah, stisko itd. Pri paritvi v marcu in v prvi polovici aprila pa se parčki vabijo s posebnimi glasovi. Drugače tudi zveni klic na dvoboj.

Vse te glasove lovec le redko sliši.

Najbolj znano je lovcem tako imenovano jutranje petje, ko se kotorne ob prvi zori oglašajo z znanim »ci-ci-klok, ci-klok, ci-klok, cii, ciri, ciri, ci, ci«, ki lovcu požene kri po žilah. Na enak način se oglašajo, kadar se zopet zbirajo in pa spomladi ob času paritve.

V učbeniku, ki ga navajam, je navedeno, da se ob času paritve oglaša samo samec (»Naš lov« I. del, str. 339). O tem se nisem mogel sam prepričati, predvsem zato, ker je samca od samice v naravi težko, skorajda nemogoče ločiti. Vem pa iz osebne izkušnje, da se na isti način oglaša tudi samica in to v ranih jutranjih urah in pa, kadar zbira raztepeno kito. To mi je potrdilo opazovanje kite kotorn, ki jo tu opisujem in nekajkrat, ko sem ustrelil kotorno pri petju in se prepričal, da je bila samica.

Vobče lahko smatramo gornji način petja kot izraz sproščenosti, zavesti, da ni nevarnosti in pa spolnega nagona spomladi.

Kolikih različnih modulacij svojega glasu je zmožna kotorna, ko vodi nadebudno mladež, pa je naravnost čudovito. Zdi se, da se dobesedno pogovarja z njimi. Vsak glas ima poseben pomen, ki ga ponovi le tedaj, kadar se pojavi podobna potreba. Tako n. pr. sem opazil, da je glas, s katerim kliče koklja (pa tudi samec) na zbor, ker je opazila hrano, različen od tistega, s katerim opozarja kito, naj se drži skupaj, ako se preveč razide, in zopet različen od glasu, s katerim opozori kito, da gredo nekam dalje.

Glas, s katerim kito dobesedno parolizira, da v trenutku tako rekoč »izgine«, je opozorilo na nevarnost. Če se ta krik z malo drugačno modulacijo ponovi, se vsa kita, kakor na ukaz hkrati dvigne in skupaj odleti. Če se pa kita prehudo preseneti, tedaj kotorne beže kakor katera more in tedaj se oglašajo z močnim krikom groze, ki se sliši zelo daleč in je podoben cviljenju slabo namazane samokolnice.

Razen »petja« in pa krika v stiski, so vsi ostali glasovi tihi, bolj grleni in pridušeni, nekakšno grkanje z različnimi modulaci-

jami. Ti glasovi, zlasti tisti, s katerimi koklja zbere kito, da gredo nekam dalje, se dado posneti na ta način, da vzamemo med palec in kazalec leve roke rob škatle za vžigalice (n. pr. Drava), ki pa ne sme biti polna, s kazalcem desne roke pa nekajkrat zaporedoma bolj narahlo udarimo ob škatlo, da se strese in povzroča šum. Ta šum je tako podoben glasu poglavarja kite, da kito mnogokrat premoti, da mu sledi in pride pred cev; seveda je zato treba nekaj izkušnje.

Zelo pa bi se motil tisti, ki bi mislil, da so kotorne klepetave kakor n. pr. šoje ali srake. Kotorna je zelo tiha, neverjetno plaha in previdna perjad. Glasovi, s katerimi koklja vabi in uči kebčke, so zelo tihi. Lovčevo izvežbano uho jih jedva sliši na trideset metrov. Nekako po dveh mesecih pa tudi te glasove redkeje rabi, ker si zna mladež v glavnem že sama poiskati hrano in se kita pri paši včasih precej raztepe. Zato se tu pa tam opozarjajo bolj glasno z nekakšnim cirikanjem; vendar se ti glasovi le redko slišijo.

Kotorne imajo navado, da rano zjutraj, ko se komaj prične zoriti, »prepevajo« in to »zborovsko petje« se zelo daleč sliši. Vendar to ne traja dalj ko pet do deset minut in brž ko se toliko zasvita, da se malo vidi, krenejo na pašo. Včasih se na podoben način oglašajo podnevi. Tedaj to pomeni, da so bile razpršene po kakem sovražniku in se zopet sklicujejo ali pa je to napoved spremembe vremena.

Kadar so na paši ali kadar se kopajo v pesku ali zemlji, je eden od roditeljev vedno na straži na bolj razgledni točki.

Budnemu očetu in odličnemu sluhu tega stražarja se je zelo težko približati, mnogo težje ko tropu gamsov ali divjemu petelinu. Zato se kita nanj popolnoma zanese. Če torej brezvesten lovec odstreli starša, je kita zapisana pogubi in je najbolje, da se jo črta iz staleža, zlasti če se to zgodi v oktobru. Stražar porablja dve različni modulaciji glasu, kakor sem že poprej omenil; enega kot opozorilo na nevarnost, ko se kita bliskovito skrije ali obmiruje, drugega kot znak za preplah, ko se kita z velikim ropotom dvigne in ko blisk šine vselej navzdol in po nekaj sto metrih v loku zaokrene na levo ali na desno. Za tem sede različno daleč od kraja preplaha, kakor je bila pač močna vznemirjenost. Taka kita, ki se redko vznemirja, odleti le kakih sto metrov proč, močno ali pogosto vznemirjena pa tudi več ko pet sto metrov.

Nekako s koncem februarja, če je zgodnja pomlad in v nizkih legah, se prične pri kitah rušiti sloga, ki jih je družila. V višjih legah in v hudih zimah pa se ta čas zavleče celo do srede aprila. Dogodi se tudi, da se kita, ki se je že razdružila v pare, zopet združi, če znova zapade sneg in pritegne mrzlo vreme.

Samcev se loti vznemirjenost in ne stikajo več toliko za hrano, temveč se skušajo približati zalim samičkam, ki pa se hlinijo, kakor da se jih to ne tiče. Tako obnašanje pa požene samcem kri po žilah, da še bolj vztrajno dvorijo, se šopirijo in razkazujejo svojo moč. Če se v takšnih primerih srečata tekmeca, ki dvorita eni lepotici, se spoprimeta, da frči perje. Vendar šibkejši kaj kmalu popusti in gre iskat srečo drugam. Le redko se dogodi, da se vrne in sprejme dvoboj z nasprotnikom, ki ga je že premagal.

V času parjenja samci kaj radi »pojejo serenade« ob večerni zarji in jutranjice ob zori svojim izvoljenkam. To petje je podobno navadnemu jutranjemu petju kotorn, le bolj prešerno in bolj sproščeno je in včasih spominja na vrisk mladih fantov.

Najkasneje do sredine maja so vse kite sparjene. Nekaj časa, dokler samica ne prične valiti, se še glasi njihova pesem ob večernih in jutranjih urah, nakar obmolkne in kotorne se potaje po najbolj skritih kotičkih med kamenjem in grmičevjem. Skrben lovec, ki mnogo obiskuje lovišče, bo še tu pa tam spodil kako osamljeno kotorno. To je navadno samec, ki je v mnogih bojih podlegel in bil izrinjen. Po vsej verjetnosti bo kmalu plen kragulja, ker nemirno bega iz kraja v kraj in ga pri tem nihče ne opozarja na prežečo nevarnost, kakor je bil naučen.

(Se nadaljuje)

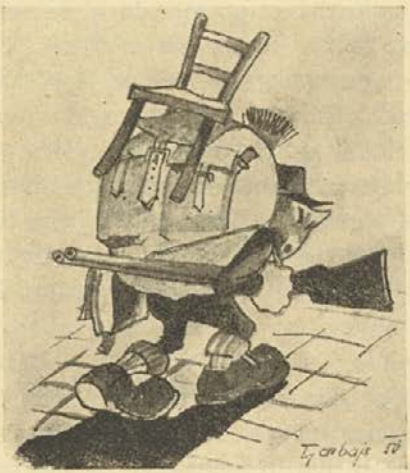

Ing. Mirko Šušteršič

O srnjadi in o tem in onem

I.

Letošnja zima nas je v februarju presenetila z debelim snegom. Že nekaj let so mile in skoraj kopne zime uspavale lovce, da se niso pripravili na zime z ozirom na pomoč divjadi. Nič manj ni presenetil visok sneg divjadi same, zlasti parklarjev, med njimi predvsem srnjad. Predzadnja zima je v gorah in hribovju tudi nasula čez mero snega in je v alpskih predelih parkljasta divjad prestala mnogo hudega. Toda ta stiska divjadi v gorah se ni toliko dojmila v dolinah in zato smo jo lovci sprejeli bolj na lahko, kakor nekaj, kar ni neposredno z nami v zvezi. Debel sneg zadnje zime nas je pa postavil pred stisko divjadi domala nepripravljene. Skoraj bi rekel, da je bila tudi divjad in zlasti srnjad čez mero presenečena in zbegana, saj ves sedaj živeči srnji rod v legah izpod 1000 m nadmorske višine ni imel zaradi milih zim zadnja leta, nobenih izkušenj. Če v hribovju večkrat zapade debel sneg, se srnjad premakne niže v doline, kjer ni čez mero snega, da ga s svojimi tankimi in dolgimi nogami še zmaga. Tudi to pot se je kolikor se je mogla, umaknila navzdol in prišla pravzaprav iz dežja pod kap. V tej zimi niso bili nižji predeli bolj zasneženi kakor višave. In tako se je zgodilo, da je srnjad do vratu v snegu omagala in obtičala v objemu bele smrti. Pa ne toliko zavoljo gladu kakor zaradi onemoglosti po naporih, da bi se rešila skozi brezdanji pršič na trdna tla. Takih krajev pa v njeni dosegljivosti ni bilo. Srnjad je prevzel nagonski strah, ker se je v takem položaju zavedela svoje nemočnosti. Ta strah je premagal njeno naravno bojazen in nezaupanje do človeka. Srnjad se je skušala prebiti do človeških naselij, nagonsko čuteč, da je človek močnejši in da ji more le on in njegova bližina pomagati. Kajti tudi divja žival se je iz tisočletnega sožitja s človekom naučila, da ji je človek neodoljivo nadmočen ter jo zato lahko reši še večjega strahu, kakor ga ji vzbuja on, strahu pred lakoto.

Tako se je zgodilo, da je prišla srnjad v bližino človeških bivališč, na prag hiš in se predala človekovi milosti in nemilosti. Tukaj pa začne poglavje o naši nevednosti glede divjadi, o naši ljubezni do narave, o naši srčni kulturi in nekulturi. V tem pogledu je nas lovce ta zima pred divjadjo osramotila. Boleče je pri tem to, da so mnogi ljudje po svojih plemenitih človeških nagibih hoteli pomagati divjadi, pa so ji v svoji nepoučenosti in nepoučenosti lovcev samih prinesli večkrat trpljenje in smrt. Saj so lovci v skrbi za srnjad

organizirali prava koncentracijska taborišča za srnjad. Vsekakor so vsi pozabili, da divjad ni domača žival, da ni domača koza ali ovca ali celo pes, ki žive že mnoga tisočletja s človekom, ki je njihove življenjske navade in potrebe prikrojil svojemu življenjskemu okolju. Naučil jih je tudi na povsem drugačno prehrano in način prehrane. Domača žival si sama skoraj da ne zna več iskati hrane. Človek jo je navadil delno na toplo hrano, na kuhano hrano in tudi začinjeno hrano z raznimi redilnimi solmi. Pomehkužil jo je s prebivanjem v zaprtih, toplih prostorih, kjer ji streže in jo neguje. Skratka, domača žival je postala »kulturno« bitje, ki brez pomoči človeka ne zna več živeti, se ne zna izogibati nevarnosti, ker je potrebne lastnosti bolj ali manj zgubila (dober vid, voh, sluh, plašnost, izkušenost v nevarnostih itd.). V tej zimski stiski so torej šli ljudje in seveda tudi lovci s pojmi o domači živali na pomoč divjadi. Zato so hiteli spravljati iz snega, z mraza in neurja divjad v hiše, k zakurjenim pečem itd. Pozabljali so, da divjad takega življenjskega okolja ni vajena, da njenemu organizmu ne godi in da jo je strah pred neznanim. Žival ne misli s človeško pametjo in ne sklepa iz pojavov na vzroke kakor človek. Kak preplah zajame torej divjad, če itak že zbegana in nemočna v snegu vidi, da se za njo poganjajo velike kričeče pošasti (na smučeh) z ostrim strahotnim dahom in ubijajočim krikom, žival pa se ne more poslužiti bega za svojo rešitev. Zamislimo si v položaj, da nas v podobnih okoliščinah napade tolpa gladnih volkov! Divjad, srnjad ni prišla v človeško bližino zato, ker bi hotela v hlev, v izbo, temveč zato, da bi bila v bližini človeka, ki jo lahko ščiti pred nečim strahotnim, ko čuti, da zgublja svojo prostost, da je nemočna v gibanju. Žival ne pozna pojma smrti, zato se smrti ne boji. Boji pa se bolečin. Njena duševnost je že toliko razvita, da tudi strah občuti kot neko bolečino, podobno morda kakor človek. Največji odpor se v divji živali vzbudi proti utesnjevanju prostosti, prostega gibanja in ravnanja, kajti v tem je njena glavna moč, oziroma sredstvo za lastno varnost in obrambo. Ta prabiten nagon o prostosti je poleg lakote najmočnejša gibalna sila divje živali, ki jo ohranja življenja zmožno kot divjad. Če svojo prostost zgubi, ni več divja žival, ni več divjad. Mi pa, zlasti lovci hočemo, da ostane divjad divja žival z vsemi svojimi značilnimi in zanimivimi lastnostmi, s prabitnimi nagoni plašnosti, ostrosti čutov, previdnosti, odpornosti pa tudi poguma, če treba bojevitosti in podobno.

Iz omenjenega že izhaja, kako ravnajmo z divjadjo, v stvarnem primeru s srnadjo. Predvsem skušajmo pri nji vzbujati čim manj strahu. Zato se ji ne bližajmo po nepotrebnem. Če se ji v takih

Okrajna lovska zveza Idrija je rešila srnjad

(Glej poročilo v oprtniku »Mesarstvo«, stran 280)

okoliščinah bližamo, gazeč sneg ali na smučeh, jo pozorno opazujmo. Dokler ne kaže vznemirjenosti in ne dela poskusov, da bi pobegnila, je to znamenje, da je ali tako oslabela, da tega več ne zmore, ali pa tisti razdalji še zaupa svojo varnost, da se ne čuti še preveč ogrožena v svoji prostosti. Če iz njenih gibov, premikanja in izraza vidimo, da je še pri moči, je ne skušajmo ujeti ali se ji preveč približati. Pretehtajmo položaj in premotrimo okolico, če ji ta nudi kakršno koli naravno hrano. Do tje ji naredimo gaz. Pri tem se zadržimo čim mirnejše, z umirjenimi nesunkovitimi gibi. Morda je možno v bližini narediti gaz do kakega zavetja, skupine košatih ali gostih iglavcev, pod kak skalnat previs ali kamor koli, kjer se žival prikrije, kjer ima malo zavetja, kjer se čuti varnejšo in se umiri. V gaz ali tako zavetje položimo nekaj pesti hrane. O hrani bom kasneje govoril. Žival nas bo pri tem pozorno in s strahom opazovala. Bo pa kmalu spoznala, da ji ne preti nevarnost in se bo umirila in bližino človeka brez posebnega vznemirjenja prenesla. Ko bo zaznala na gazi hrano ali bo na koncu gazi prišla do naravne hrane, igličevja, robide, popja na grmovju, bo razumela vzrok našega obiska in žival bo rešena. Treba je le vsak dan pogledati, kako je z živaljo in ji prinesti prgišče ustrezne hrane, ako je ne nudi okolica. Načelo naj bo, čimbolj naravna hrana. Kakšna je ta pozimi za srnjad? Predvsem so to zimzelene rastline, igličevje in popje, predvsem mehko iglovje jelke, raznih borov, končno pa tudi smreke, listi bršlina, omele (tičjega lima), kopinja (ostroge), malinja, borovničja, sočno popje in lubje raznih listavcev (topoli, vrbe, javor, jesen, leska, brest itd.). Ob gazi poderemo kako košato slabo raslo jelko, zlasti če ima na vejah omelje ali jo ovija bršlin. Žival, ki vidi ali sliši sekanje in podiranje drevja, ve kaj to zanjo pomeni in si bo

Okrajna lovska zveza Idrija je srnjad zopet izpustila

(Glej poročilo v oprtniku »Mesarstvo«, stran 280)

pomagala do tako pripravljene hrane. Tembolj, če smo od nekaj strani naredili do tje gazi ter še po gazi vrgli nekaj svežih vej iglavcev in podobnega. Če je tega v okolici premalo, dopolnimo z zdravo mehko otavo, pomešano na polovico z mlado deteljo. Če nismo poleti mislili na to, nimamo vejnikov — kakor jih pripravljajo za domače koze ali neomlačenega ovsenega snopja — pomešamo med krmo nekaj ovsenega zrnja. Ostra, trda trava oziroma seno ni za srnjad, ki je izbirčna Metka med parklarji in je zanjo najboljše, komaj dobro.

V mrazu divjad trpi žejo, ker snega ne jé in če ga jé, si prehladi prebavila in dobi katarje, kakor človek, oziroma zaradi žeje suho hrano (seno) težko prebavi. V takem primeru k suhi hrani priložimo kako korenje, peso ali repo. Vendar le toliko, kar divjad vsak dan použije. Kajti zmrznjena hrana ali plesnjiva krma je smrt za divjad. Nikakor suhe hrane ne osolimo. Sol se med senom navzame vlage. S tem se navlaži krma, da začne plesniti. Razen tega sol žeja in vzbuja apetit — ravno to, kar v takih okoliščinah žival najmanj potrebuje, kar ji je v škodo. Če moramo položiti suho hrano kar na sneg, jo moramo menjati sleherni dan ali vsak drugi dan in vlažno ali mokro odnesti. Zlasti moramo sproti odstranjevati korenje, repo, krompir, če je zmrznjen. Žival ne potrebuje mnogo, da prebije najtežje dni. Saj ima tudi zaloge v svojem telesu. Tudi ni naš namen, da žival pitamo, da jo polenimo in kakor koli pomehkužimo. Le toliko ji pomagajmo, da ostane pri močeh, ali da se okrepi in da se prebije zdrava čez vrh zimskih težav.

Drugače je z onemoglo srnadjo. Ta seveda si ne more več pomagati in se našemu bližanju ne more izogniti. V velikih otožnih očeh takega nesrečnega bitja se utrinja smrtni strah. Nepremično

proseče in obupano zre v nas in navadno od strahu trepeta, tembolj če jo pri tem še trese mrzlica od izčrpanosti in gladu. Taki siroti se bližajmo počasi, z mirnimi gibi, od časa do časa obstojmo, tiho in mehko jo ogovarjajmo. Zamislimo se sami v vlogo takega nebogljenega bitja, kateremu se bliža strahotna zverina, da ga zgrabi. Kako naj divjad vnaprej ve, da objem človeške pošasti ni boleč, ni poguben.

Tako srnjad spravimo v zaveten, nekurjen, suh, zračen, ne pretemen prostor — v kak skedenj, listnik, ki je varen pred vsemi obiski, zlasti pred psi. Ne puščajte k živali zijal, zlasti ne otrok. Okoli nje naj bo čim večji mir, da se žival od neznanega doživetja in strahu umiri ter v svoji oslabelosti odpočije na listju, slami ali senu, ki ga ji damo za ležišče. Vse okoli nje delajmo brez nervoznosti, mirno, ker to blažilno vpliva na žival. Nič se ne mudi, le za mir se živali mudi. Če je preveč izčrpana, jo tudi naglica ne reši. Prvo kar je, ji nudimo sveže, ne mrzle vode, ki jo počasi bližajoč se postavimo prednjo. Če imamo mleko, ga do polovice primešajmo vodi. Morda ji ovlažimo gobček, da ji tako damo pobudo za odžejanje. Odstranimo se čimprej in počasi, kakor se počasi bližajmo. Če je žival pila, je to znamenje, da v njej tli še iskra pravega življenja. Taka onemogla žival največ trpi na slabi prebavi (na zaprtju). Če smo to ugotovili in smo vešči klistiranja, ji to navadno najbolj pomaga. Sicer pa bodimo previdni s hrano, na katero jo polagoma in v majhnih obrokih navajamo. Prehitra nasičenost je smrtonosna, kakor pri človeku, ki je preveč stradal. Zopet moramo skrbeti, da dobiva čimbolj naravno hrano, kakršno v tistem letnem času dobiva v prostosti. Kuhana in topla hrana je zanjo pogubna, saj njen organizem ni vajen na domačo, na človeško prehrano.

Kakor hitro si žival opomore, postane živahna in navadno tudi bolj plašna. Če so razmere zunaj količkaj za divjad znosne, ji dajmo prostost. Ako se potem zadržuje v bližini, ji nudimo nekaj hrane, če je nedostaja. Pri vsem tem pa naj bo glavno vodilo — mir! Živali ne prestrašujmo z neznanim in naglim pojavljanjem v bližini in zlasti ne z bližino psov.

Pri nas so ponekod lovci organizirali »taborišča« za srnjad in z nepravilnim ravnanjem, napačnim krmljenjem ugonobili mnogo, sicer zdrave življenja zmožne srnjadi. O žalostnih primerih klanja in ubijanja ter trganja po psih pa bolje da ne govorim, ker to ne spada v okvir kulturnih del človeka, še manj lovca.

(Konec pride)

L. Grilc

Lize

Divjad iz rodu prežvekovalcev prav rada liže sol. To ugodno vpliva na zdravje. Za pokladanje soli divjadi imamo več načinov. Eni kakor drugi so dobri, treba se jih je le pravilno posluževati. Preden lize postavimo, moramo premotriti vse terenske razmere in dobro premisliti, kam in kako jih bomo namestili. Nekatere lize divjad prav posebno rada obiskuje, medtem pa se drugim, ki so postavljene v istem okolišu, niti ne približa. Kaj je temu vzrok, ostane skrivnost narave. Preostane nam edino, da žive lize skrbno čuvamo, mrtve pa naj se izločijo same.

Ob stečinah divjadi, katere vodijo do vode, kamor se hodi redno napajat, je primerem kraj. Tudi v bližini stalnih luž in mlak se ta divjad rada zadržuje. V gostem grmovju počiva in prežvekuje, iz luže pa si gasi žejo. Jelenjad se v njih tudi kaluži. In če je v bližini položena sol, oblizne vsakokrat še lizo. Lize moramo postavljati tako, da jih divjad lahko odkrije s svojih vohom, ki je njen glavni vodnik in varuh. Tudi ob njivah in ob robovih hrane bogatih jas, se lize obnesejo. Pri krmiščih ne sme manjkati soli. Skratka, lize postavljamo na osnovi opazovanja.

Da se divjad pri lizah zadržuje često v tropah, je znano. Zato so lize v preglednem terenu in primerni razdalji ob lovskih stezah priporočljive tudi zaradi ugotavljanja in kontrole staleža. Ne smemo pa divjadi po nepotrebnem vznemirjati, sicer zlasti jelenjad rada za vedno pusti sicer še tako živo lizo. Divjad se od liz rada odriva. Zato ji v razdalji kakih 50 metrov postavimo še drugo lizo. Nikdar ne postavljamo liz pod drevje, kajti kap izpira sol. Ob samih lizah in v neposredni bližini nikoli ne streljajmo, vsekakor pa stalno nadzorujemo okolico zaradi divjih lovcev.

V zgodnji pomladi, takoj ko skopni sneg, skrbno očistimo izbrane prostore od vse navlake. Mesto kamor smo se namenili postaviti lizo, dobro prekopljemo v krogu kakih dveh metrov. Nato nasujmo ilovice in jo dobro stlačimo. Ta mehek pas okrog lize nam bo odprta knjiga, kako in katera divjad jo obiskuje.

Zelo priporočljive so lize v naravnih panjih (štorih) iglavcev. Najboljši so sveži, kjer slan okus dalj časa obdržijo (slika 1). V višini približno 75—80 cm od zemlje izdolbemo, izvrtamo z vrha 30 cm globok in 8—10 cm širok žlambor. Pet do osem, od pol do enega centimetra širokih, od zunanje strani do samega žlambora poševno navzgor zavrtanih luknjic zadostuje, da se ves panj zasoli. V žlambor nasujemo do vrha živinske ali kuhinjske soli. Tudi vrh panja pokrijemo s soljo. Stranske luknjice zataknimo z na pol preperelimi

vejicami in jih odkrhnemo zravnano z deblom! Vejice zadržujejo prehitro izcejanje. Tako se v kratkem času zasoli ves panj.

Če le mogoče se poslužujemo naravnih panjev. Prvič panj korenine krepko opirajo, drugič pa se še korenine zasole in jih divjad posebno rada liže.

Kjer ni na primernih prostorih naravnih panjev, postavimo umetne. V ta namen odrežemo 1 in pol metra dolg krcelj, ga navrtamo kakor naraven panj in ga vgreznemo do polovice v tla. S kamenjem ga trdno obložimo, da se pri drgnenju ali prerivanju ne bo nagnil ali padel (slika 2).

Šele ko se je divjad na panj navadila, natrpamo v lizo 50% fosforjevega apna (klajno apno). Pridenemo pa 1—2% po razmerju stolčenega sladkorja, sladkega janeža, kumne ali nageljnovih žbic. S tem napravimo panj še bolj privlačen. Gmota 50% fosforjevega apna, 25% soli, 25% ilovice in 1—2% zgoraj navedenih dišav dobro služi kot vložek v naravni ali umetni panj.

Že nekaj časa se izdelujejo prav v ta namen trde, oglate ali okrogle lize z zmesjo raznih snovi in dodatkov. Te že v tovarni izoblikovane lize uporabljamo na razne načine. Predvsem jih vložimo v precep, primerno visoko odrezanega debelca. Primerne so smrekove in jelove sušice ali zamorjena drevesa — kapniki. Lahko jih tudi vložimo v naravni ali umetni panj. Dobro je, če so zavarovane pred neposredno vlago, ker bi se sicer take lize same izlizale. Za gorate predele je posebno primeren še en način. Na kamenit podstavek položimo lesen okvir, sestavljen iz ne predebelih krcljev (oblic) iglavcev kakih 50 cm v kvadrat in 35 cm višine. Nekaj navrtanih, dva in pol centimetra debelih desk, služi za pod. Vse to malo dvignemo, tako da kroži zrak tudi pod samim okvirjem. Podstavek iz kamenja je okrog 70 cm visok, in sicer zato, da divjad ne more onesnažiti lize. Ta zaboju podoben okvir napolnimo z dobro, pregneteno mokro ilovico, ki smo ji že prej dodali polovico živinske ali kuhinjske soli. Če tej gmoti pridenemo še nekaj fosforja (klajnega apna) in dišav, bo še boljše. V ilovici ne sme biti peska, sviža, da ne pride divjadi med zobe, ker si lahko poškoduje zobe, pa tudi škrtanja med zobmi ne prenese in gotovo opusti lizo.

Primerno visoka, zaradi živine postavljena ograja okoli lize, divjadi ne moti in ne ovira. Tudi divji prašiči se privadijo in kaj radi obiskujejo osoljene panje. Trde vložke soli pa je treba pritrditi, ker jih sicer divji prašiči radi premečejo in celo razvlečejo.

Število liz naj bo v pravem sorazmerju s staležem divjadi, ker vsaka pretiranost bolj škoduje stvari kakor koristi. Ena liza na 10 kosov divjadi popolnoma zadostuje. Pogoj za uspeh tako z lizami kakor z vsemi drugimi gojitvenimi ukrepi sta pa red in mir v lovišču.

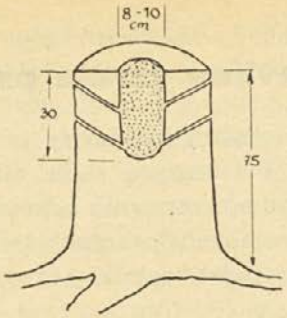

Slika 1

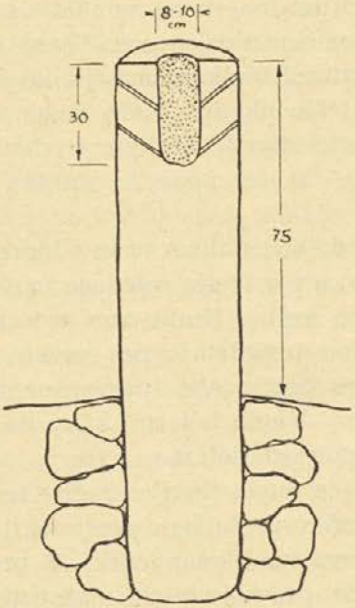

Slika 2

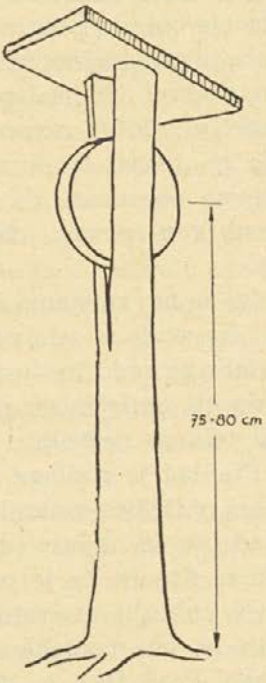

Slika 3

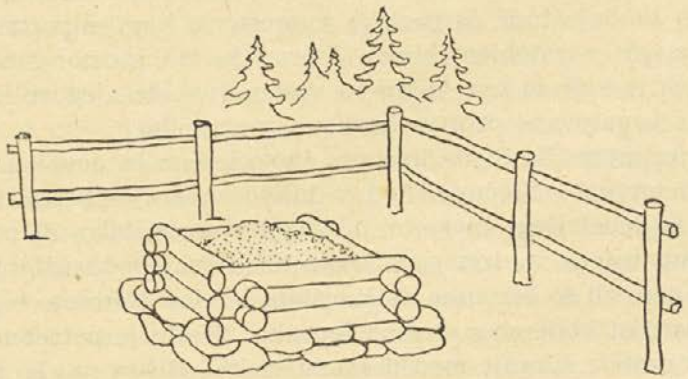

Slika 4

Vet. Stanko Arko

Pravilna vzreja psov

Večina bolezni in telesnih hib izvira iz nepravilnega ravnanja s psi, zlasti z mladiči. Psi pogosto zbole ali so nepravilno razviti zato, ker lastniki ne poznajo osnovnih zdravstvenih načel, ki obvarujejo zdravje živali in omogočajo krepek telesni razvoj. Večkrat je temu kriva tudi malomarnost lastnika, ki se za psa premalo briga in ga zanemarja.

Pri živalih kakor pri človeku velja staro pravilo, da je bolje in sigurneje bolezni preprečevati kakor zdraviti. Če pa navzlic temu pes zboli, je zelo važno, včasih celo usodno, da se ne odlaša z zdravljenjem, marveč čimprej poišče veterinarsko pomoč. Vsako bolezen je namreč v začetku mnogo laže zdraviti kakor kasneje, ko se je že razpasla po telesu in povzročila težje okvare. Zato treba svojega psa dnevno opazovati, da ne bi zanemarili navidez malenkostnih sprememb v njegovem obnašanju, ki so pogosto začetek težjih obolenj.

Kako pa naj ravnamo s psom, da bo ostal zdrav in odporen proti bolezni? Navodilo je zelo preprosto: utrjujmo že mladega in skrbimo, da bo dobival zadostno ustrezajoče hrane. Nuditi mu moramo obenem dovolj priložnosti za izdatno pregibanje na svežem zraku. Utrjeno telo je najboljša obramba proti tako imenovanemu prehladu. Prehlad je podlaga za razvoj drugih bolezni, ki se na to pojavijo kot posledica zmanjšane odpornosti telesa.

Mlad pes se najlaže prehladi, če naglo menja zračno temperaturo. To se dogaja, če je pes pozimi v pretoplem prostoru (pri štedilniku v kuhinji) in često hodi ven na hladen zrak. V pretoplih prostorih se pes pomehkuži in ne prenese naglih temperaturnih sprememb. Prav tako je škodljivo, če psa držimo v hladnem prostoru na kamnitih ali betonskih tleh, brez zadostno nastlanega ležišča. Psu škoduje tudi, če prebiva v prostoru, kjer se pozimi nabira vlaga, n. pr. v zatohlem hlevu, čeprav je tak prostor sicer topel. Škodljivo je tudi za psa, kakor za vsako žival, če njegovo ležišče ni zadostno zavarovano proti padavinam in prepihu.

Najprimernejše je, da ima pes svojo leseno in dovolj prostorno hišico s toplim ležiščem. Vhod v hišico zavarujemo pozimi z zastorom iz debelejšega blaga, n. pr. dvojno vrečo, tako, da pes lahko neovirano vstopa in izstopa. Deske hišice naj bodo užlebljene na utor in pero ali so čez stike desk pribite letvice. Namesto tega lahko vso zunanjost obijemo s strešno lepenko. Vse to je potrebno, da ne bi skozi nastale špranje med deskami vleklo. Hišica naj bo nekoliko dvignjena od tal, da se les ne navzame vlage. Ob hudi zimi naj se

obdajo zunanje stene s snopi koruznice ali slame. Ležišče nasteljemo z dovoljno slame, da se pes lahko ogreje. Slama naj se menja vsaj vsak mesec, ker bi se sicer zaredilo v njej preveč mrčesa. Še boljše je, če s slamo napolnimo vrečo, da pes slame ne razbrska. Hišica naj bo tako prostorna, da pes lahko neovirano leži s stegnjenimi nogami. Vhod v hišico naj bo obrnjen proti zavetni strani,

V mestih je večinoma nemogoče najti dovolj prostora za pasjo hišico. Zato je najbolje, da določimo v stanovanju primeren, zmerno topel prostor, kjer naj pes leži na svoji blazini ali debelejši odeji, ki se da lahko čistiti. Ležišče naj bo zavarovano proti prepihu in ne sme biti v bližini peči ali radiatorja, pa tudi ne pri vhodnih vratih. Kakor že omenjeno, naj se pes, zlasti mlad, ki še ni prebolel pasje bolezni, nikakor ne nastani v kuhinji.

Napačno je mnenje, da psu škoduje mraz. Žival ima dlako, ki jo varuje pred čezmerno ohladitvijo telesa. Skrbeti je pa za to, da si ohrani suho kožo. Če pes leži v vlažnem ali soparnem prostoru, je njegova dlaka, oz. koža bolj ali manj vlažna. Zato izgublja z izhlapevanjem preveč telesne toplote in se ne more dovolj ogreti. Tak pes se stalno trese. Suh, hladen zrak in suho, dovolj nastlano ležišče pa, nasprotno, utrjujejo zdravje psa, da mu vsaka sapica ali neugodno vreme ne škoduje. Tak utrjen pes lahko kljubuje mrazu in padavinam na terenu. S tem pa še ni rečeno, da bomo lovskega psa pošiljati v hudem zimskem mrazu v vodo, ker ima vsaka odpornost svoje meje.

Razen ustreznega bivališča je psu potrebno izdatno gibanje na prostem. S tekom in skakanjem si mlad pes krepi mišice in skladno razvija okostje. Poživlja se obtok krvi in uravnava celotna telesna presnova, ki je pogoj za pravilno delovanje notranjih organov. Zato naj se pes vsak dan preskače in izleta po volji in to ob vsakem vremenu, da bo čimbolj utrjen. Od psa, ki je večinoma v sobi, ali v pisarni ali stalno na verigi, ne moremo pričakovati, da bo krepko in sorazmerno zgrajen. Tak pes tudi ni izdržljiv na lovu.

Pri psih, ki se v mladosti niso zadosti gibali, se pojavijo razne telesne hibe in okvare, katerih ni mogoče pozneje več popraviti. Taki psi so ozkoprsni, slokasti v hrbtu, imajo ohlapna pleča z izbočenimi komolci, nepravilno stojo in hod. Zaradi neskladnega razvoja okostja in ohlapnih mišic so posamezni telesni deli šibko medsebojno povezani. Posledica tega je zibajoči se hod in slaba vzdržljivost psa pri napornejšem delu. Mladi psi, ki niso dovolj na soncu, so zelo nagnjeni k rahitisu ali mehkokostnosti, zlasti če so še neprimerno hranjeni. Sončna svetloba ustvarja v telesu vitamin D, ki uravnava presnovo apneno-fosfornih snovi, ki jih telo črpa iz hrane. Če primanjkuje telesu vitamina D, telo ni sposobno, da zadrži v sebi po-

trebne količine apna, ker ga ne presnavlja. Zato se apno izloča iz telesa. Posledica tega je nezadostno poapnenje razvijajočih se kosti. Taki mladiči imajo skrivljene noge, vdrt hrbet, slabotno razvito zobovje in niso odporni proti boleznim.

Tretji zdravstveni pogoj za čvrst razvoj telesa je ustrezna in izdatna hrana. Pes je po svoji naravi mesojed, kakor sta volk in lisica. Njegovo telo je ustvarjeno zlasti za prebavo beljakovin in maščob. Zato je zelo zmotno, če kdo trdi, da se mlademu psu ne sme dajati mesa, ker dobi zaradi tega baje krmežljave oči. Prav nasprotno je resnica. Krmežljav mlad pes navadno boleha za prehlajenjem ali pasjo boleznijo in bi bolezen mnogo laže prenašal, če bi dobival dovolj mesa. Potrebo po beljakovinah in maščobi nam potrjuje tudi sestava pasjega mleka v primerjavi z rastlinojedci, kakor so goveda in koze. Pasje mleko vsebuje 9.7% beljakovin nasproti kravjemu mleku s 3.3%, oz. kozjemu mleku s 3.7% beljakovin. Približno enako je razmerje pri maščobah, katerih je v mleku doječe psice 9.2%, a v kravjem samo 3.7% in v kozjem 4.0%. Značilen je tudi odstotek apna in fosforne kisline v pasjem mleku. Apna je 33.4%, a v kravjem mleku samo 23.2%. Fosforne kisline vsebuje pasje mleko 36.0%, a kravje le 27.5%. Te številke nam dokazujejo, da potrebuje mlad pes za svoj pravilen razvoj tako hrano, ki vsebuje mnogo beljakovin živalskega izvora in apneno-fosfornih soli. Z drugimi besedami, primerna hrana za psa je meso s kostmi, medtem ko mokastih jedi in sladkorja ne potrebuje mnogo. V pasjem mleku je n. pr. samo 3.1% sladkorja, nasproti 6.3% v kravjem mleku.

Marsikdo bo ugovarjal, da je to danes lahko rečeno ali težko storjeno. Res je, da je danes težko dobiti toliko mesne hrane za pse, kolikor bi jo potrebovali. Vendar so se razmere nasproti prejšnjim letom zboljšale. Večinoma se na klavnicah dobe mesni odpadki, kakor so požiralniki, sapniki, maternice in drugi. Odlična hrana za pse je tudi kuhana kri, ki naj se pomeša med ostalo jed. Kri naj se ne daje stalno, marveč samo včasih. Tudi ostanki rib, n. pr. glave, so izvrstna hrana; treba jih je le nekoliko prepeči. Včasih privoščimo psu tudi kakšno jajce, odrezke od sira, sirotke, telečje hrustance in kosti. Odraslemu psu ni potrebno toliko beljakovinske hrane kakor mladičem ali doječi psici.

Beljakovine se ne dajo nadomestiti z maščobami in škrobastimi živili, kakor so jedila iz raznih mok in krompirja. Pač pa se maščobe in škrobne snovi dajo medsebojno zamenjati. Te snovi vzdržujejo telesno toploto in proizvajajo telesno energijo (moč). Iz beljakovin se pa izgrajuje mišičje, telesni organi in kri. Zato potrebuje mladič več beljakovin kakor odrasel pes.

Najprimernejša dodatna hrana za odraslega psa, so jedila iz ovsene, ječmenove, pšenične in ajdove moke. Krompir je manj izdaten. Oves vsebuje razen tega največ rudninskih soli, pa tudi dosti vitaminov. Koruzni žganci niso najboljši nadomestek navedenih škrobnih hranil. Po koruzi se psi preveč debele. Koruza je tudi težje prebavljiva, zato naj se daje samo začasno. Vsa ta mokasta jedila naj se po možnosti zabelijo z lojem ali kako drugo živalsko maščobo, da bodo za psa okusnejša. Seveda bodo pa ostanki od kosila in večerje še vedno pretežna hrana za pse. Pri tem pazimo, da jedila ne bodo močneje papricirana ali poprana, ker pes takih jedi ne prenaša dobro.

Če ni mogoče dobiti dovolj kosti, naj se hrani dodaja kostna moka, zlasti brejim in doječim psicam ter rastočim psom. Obenem naj se takim psom dodajajo dnevno po 1 do 3 kapljice D-vitamina, ki se dobi v lekarni pod imenom Adevit ali Vigantol.

Kakor vidimo, so vsi navedeni zdravstveni pogoji, t. j. suho primerno bivališče, izdatno gibanje in ustrezajoča hrana, neobhodno potrebni za krepek in skladen razvoj telesa ter za ohranitev telesne odpornosti proti boleznim. S tem samo deloma nadomeščamo ono naravno življenje živali v prosti prirodi, kakor jo uživa divjad. Divje živeče živali so prav zaradi njihovega naravnega življenja tako skladno razvite ter odporne proti vremenskim neprilikam in boleznim. Logično je, da bomo skušali čimbolj upoštevati te temeljne naravne življenjske pogoje in jih prilagoditi okolnostim, ki nam jih narekuje civilizacija, oz. domestikacija psa. Naravnih življenjskih pogojev ne smemo nikdar popolnoma zanemariti, ker se sicer narava prej ali slej maščuje.

Dr. Bogdan Kurbus

Ko orlice cveto

I.

Za nami je doba podleska in vresja, znanilcev prvih pomladanskih dni, ko gozdni trubadur ob svoji pesmi svatuje v jutranji zori. Končan je čar prvih pomladanskih juter v še mrtvi prirodi; podlesek je odcvetel, vresje je obledelo in izgubilo svojo lepo temno barvo. Preproga Blagajevega volčina se razprostira po skrivnih iglastih pobočjih, na njegovih obronkih pa dehti blagodišeči volčin, njegov bližnji sorodnik, znamenita in redka zastopnika naše planinske flore.

Zemlja, izvor življenja in zakladnica življenjskih snovi, se je ogrela in pognala svoj življenjski sok v stvarstva narave, travnik in gozd sta ozelenela in se odela v svoje svečano oblačilo.

Srnjad, ki je do tedaj redno izstopala iz še mrtvega gozda na košenice in travnike in pridno trgala podlesek in prve poganjke zelenja, se je umaknila zopet v zatišje gozda, ki ji nudi obilo sveže hrane v pravkar se razvijajočem zelenju. Miza je v gozdu bogato pogrnjena, dobro so obiskane solnice, ki jih je pripravil lovec - gojitelj, ko je sonce še lizalo zadnje ostanke bele zimske odeje, da obvaruje svoje varovance pred posledicami sveže hrane in telesne preosnove v nastopajoči pomladi. Kosmiči izpadajočega zimskega kožuha in oddrgnjena drevesca nam kažejo, kje in kod se gibljejo naši varovanci. Teden za tednom pa gozd in njegovo zelenje temni, košenice in travnike pokriva že gosta in visoka trava s svojim pomladanskim cvetjem. Cveto že tudi orlice, druga pomladanska slaščica srnjadi. Naši varovanci so že oblečeni v svojo poletno obleko.

Ko orlice cveto, oživi zopet košenica in travnik, prihaja po tudi čas radosti in užitka za lovca, čas lova na srnjaka, ki pa zahteva od pravega lovca temeljitega preudarka in odločitve, da ne bo njegov poseg s puško v kvar naravi in pravilnemu razvoju srnjadi.

Zato koraka lovec sleherno pomladansko jutro, kadar le utegne, ko sivi somrak še pokriva hrib in dol, po znanih stečinah in kolovozih na priljubljena pasišča, danes sem, jutri tja, prešteva svoje varovance ter ugotavlja njihovo stanje po spolu, starosti in zasnovi, da bo bodoči odstrel resnično učinkovit pripomoček gojitve.

II.

Znana so in že mnogokrat opisana načela o gojitvi srnjadi in o pravilnem gojitvenem odstrelu. Navzlic temu mi delo v lovski družini narekuje, da opozorim na nekatere nevšečnosti ter da tudi na

kratko ponovim ta znana dognanja ob nastopajoči seziji lova na srnjad, zeleni bratovščini v opomin, ker se v lovski vnemi rado marsikaj pozabi.

Ohraniti najboljšo in najlepšo plemensko srnjad in njen zdrav in za pleme sposoben naraščaj je temelj in osnova gojitve srnjadi.

Zato je potrebno, da lovimo na lovsko pravilen način in da izvajamo resnično gojitveni odstrel tako, da odstranjujemo v lovišču ono, kar po svoji zasnovi ne ustreza in ni primerno za razplod.

O lovsko pravičnem in pravilnem izvajanju lova v pretekli dobi bi se dalo marsikaj nevšečnega povedati. Večje število najdenih zastreljenih srnjakov, med njimi tudi nadebudnih šilarjev ali celo srn, ki so bile streljane v poletni dobi, kaže, da je neznani tako imenovani lovec ali namerno mrharil ali pa je prav lahkomiselno streljal, kakor da bi imel pred seboj divjad, ki jo je treba na vsak način zatreti. Ni si vzel časa in truda, da bi si žival temeljito ogledal in jo ocenil ali je primerna za odstrel ali ne. Take nevšečnosti pospešuje predvsem okolnost, če velja v družini sklep, da lahko upleni vsak član enega ali tudi več srnjakov, dokler ni dovoljeno število odstrela doseženo. Ker ni dovoljenih zadostno število, prične tekma, kdo bo prej. Posledica takega ravnanja so potem najdena mrhovina tudi šilarjev in celo srn.

O gojitvenem odstrlu seveda v takih okoliščinah ni in ne more biti govora. Zato je nujno, da se tak način izvajanja lova na srnjad v družinah ne dopušča, ker je škodljiv in daleč od predpisanega ter ob vsaki priliki poudarjenega gojitvenega odstrela. Prav tako tudi niso koristne denarne nagrade (del izkupička) za uplenjenega srnjaka, ki so tudi ponekod v družinah v praksi.

Gojitveni odstrel je sredstvo, s katerim izločamo od razploda ono, kar ne ustreza ter s tem izboljšujemo stalež po kakovosti. Čim skrbneje se trajno izvaja, tem manj bo v praksi z leti potreben.

Zato je neobhodno potrebno, da lovec ob izvajanju lova na srnjad temeljito oceni žival ali je primerna za odstrel ali pa jo je treba iz gojitvenih razlogov ohraniti in očuvati nekaj let.

Za pravilno oceno plemenske vrednosti srnjadi pa je potrebno, da lovec pozna njene glavne razpoznavne znake. Če teh ne pozna, gojitvenega odstrela ne more izvajati, pa naj bo še tako vesten in lovsko pravičen lovec.

Plemensko vrednost srnjadi ocenjujemo za srnjaka po njegovem rogovju, za srno po postavi. Pri srnjakih-plemenjakih naj bo s krepko postavo v skladu tudi rogovje po pravilni in čvrsti rasti. Lepo in pravilno rogovje je ono z debelimi, ravnimi in visokimi vejami, z dolgimi in ravnimi odrastki, z velikim vencem, pravilno razkrečeno in čimbolj jagodičasto. Posebno mikavnost pa daje

rogovju še bleščeči lošč z bliskajočimi se belimi konicami odrastkov. Če je srnjak s takim rogovjem tudi telesno krepak in razvit, ga je treba brezpogojno čuvati, kakor čuva živinorejec svojo najboljšo plemensko živad. Pri gojitvenem odstrelu je treba izbirati zato kržljave in okrnele v rogovju ter slabotne po telesu in neprikladne postave. To so srnjaki, ki ena veja kaže šesteraka, druga šilarja, ali so zavite in zverižene, s kratkimi odrastki, s slabimi venci, ali so slabo ali nič jagodičasti, z nepravilno lego rogovja, bodisi da je prestrmo postavljeno, premalo razkrečeno, da je ena veja višja ali močnejša od druge, da so veje svedrasto zavite ali gumbaste.

Plemenska vrednost srnjaka, ocenjena po rogovju, pa razumljivo ni za vsako lovišče enaka, kajti rogovje, ki se šteje v nekem lovišču za kapitalno, je drugje morda samo povprečno dobro.

Poleg dobrih plemenjakov je treba čuvati v prvi vrsti tudi mladiče, ki naj postanejo bodoči plemenjaki, vendar je treba tudi pri teh izločiti ono, kar ne ustreza. Normalen šilar ima približno z uhlji visoko rogovje. Šili morata biti krepko razviti. Neenaka in nepravilno razvita šila, zvita, eno šilo daljše, drugo krajše ali samo s krni na čelnih nastavkih (gumbarji) ne spadajo v lovišče. Predvsem je treba odstreliti gumbarje, ker se ta lastnost prav rada podeduje, dasi včasih gumbar v poznejši dobi razvije še zadovoljivo rogovje. Nikoli pa ne pokaže prvotno gumbasto rogovje kake posebne moči in lepote.

Prepoznava vrednosti rogovja po gornjih vidikih, če je krivenčasto, svedrasto, gumbasto ali nepravilne lege, ni težavna. Kadar pa ima lovec pred seboj srnjaka s tanjšimi vejami, s kratkimi odrastki, je pa prepoznava težja, ker si ni na jasnem ali ima pred seboj mlajšega šesteraka z dobro zasnovo, pri katerem se bo rogovje šele z leti razvilo in okrepilo ali pa starejšega srnjaka s slabo zasnovo, če ni srnjak lovčev znanec od mladosti dalje. V takem primeru je pač treba previdnosti in temeljite ocene po postavi, obnašanju. Starejši srnjak je nenavadno previdnejši, izstopa večinoma pozneje in mnogokrat ne trpi v svoji bližini tekmeca. Brezpogojno pa je treba odstreliti starejšega srnjaka, katerega rogovje nima odrastkov ali so samo nakazani, ker je zaradi svojega rogovja drugim bolj nevaren.

Nič manj važen pa je selektivni odstrel srn, kajti tudi srna prenaša dediščino rogovja, ker so v vsakem organizmu dedne zasnove matere in očeta.

Srne in njihove mladiče presojamo glede plemenske prednosti po njihovi postavi in telesni razvitosti, vodeče srne pa še po naraščaju. Srna, ki vodi v jeseni še slabotne in majhne mladiče, ni primerna za razplod, ker je ali ostarela ali pa boleha ter po svoji naravi pozno poleže. Prav tako je znak slabe zasnove pri srnah in mladičih, če se v jeseni ali pomladi pozno in počasi prebarvajo.

Pravilo velja, da je treba najprej odstreliti mladiče in nato šele srno-mater. Pod gojitveni odstrel pa spada vsaka žival, ki očitno kaže znake bolezni. Gojitveni odstrel pa se lahko vrši po gornjih vidikih v lovišču samo, če je v lovišču normalen stalež srnjadi in če je spolno razmerje kolikor toliko pravilno.

Z gojitvenim odstrelom odstranjujemo ono, kar ni zdravo in primerno za razplod in kar bi narava sama izločila, če ne bi lovili.

III.

Zato naj cvet orlice ne bo simbol uničevanja vsega najboljšega v lovišču, marveč simbol rasti, napredka in življenja, lovcu gojitelju pa tudi znanilka in simbol ljubezni do prirode, ki jo hoče ohraniti neoskrunjeno bodočim pokoljenjem. Trofeja je pač najlepša, dokler krasi zdravo in živo telo nosilca.

Zamotan položaj

Janko Perat

Čar mesečine

V. (Konec)

Časi, ko mali človek ni več zaničevan in zapostavljen, ki jih je moj oče s tako vero in zaupanjem pričakoval, so prišli in omogočili meni in njemu, da se udejstvujeva v lovu kot prava lovca, enakopravna med enakopravnimi, brez strahu in skrivanja.

Bilo je proti koncu maja 1949, ko sem se odpravil na ruševca, ki so domovali v našem lovišču pod vzhodnimi in severnimi stenami Rdečega roba.

V soboto sem z birokratsko točnostjo zapustil urad, oprtal nahrbtnik, ki mi ga je skrbna žena poprej pripravila, vzel puško in jo mahnil skozi vas Zatolmin, po cesti proti Pologu. Tam sem se začel strmo vzpenjati proti stenam Rdečega roba, katerega vrh je rdel v žarkih zahajajočega sonca. Pot se je v začetku vila skozi gmajno, ki je polagoma prehajala v nizko grmičevje, in potem v star bukov gozd, ki se je bohotil v novi spomladanski obleki, katera je bila nizko v dolini že temnozelena. Čim bolj pa sem se vzpenjal, tem nežnejša je postajala barva svežega listja in pod stenami Rdečega roba je zelenje komaj pokukalo iz popkov.

Prisopihal sem pod stene, ki se navpično vzpenjajo več sto metrov v višavo, le tu pa tam obrasle z ruševjem in skromnim, nizkim grmičevjem rododendra. Bil sem v kraljestvu gamsa in orla.

Sedel sem, da se oddahnem, kajti pot je bila strma in tudi naporna. Poleg mene je rastel grm ruševja in v moje veliko veselje sem opazil, da je objeden in na tleh so bili iztrebki ruševca. Izvlekel sem termovko, da bi si privoščil malo toplega čaja. Nisem je še utegnil odpreti, ko me pretrese presunljiv žvižg gasma na obronkih planine Lažce. V trenutku mi je padlo na misel, da ga je splašil kak divji lovec, kajti sam sem bil še preveč oddaljen, da bi me opazil ali dobil v nos. Zgrabil sem daljnogled, toda še preden sem ga prislonil k očesu, sem opazil vzrok vznemirjenosti gamsa.

Nizko nad vrhovi drevja je mirno krožil orel s svojim veličastnim letom. Zamaknjen sem opazoval veličastno sliko, s kakšno lahkoto in eleganco se je kralj višav ogibal skal in vrhov višjih dreves in krožil smrtni ples nad gamsi. Tedaj se je zopet oglasil presunljivi žvižg, kot krik na pomoč živali v smrtni nevarnosti. Tako me je presunil, da sem z gnevom jel opazovati velikega roparja, ki se je jel dvigati ter se takoj nato spustil niže in pričel v prav majhnih krogih obkrožati mesto, kjer se je oglašal gams. Verjetno se mu pa kraj za napad ni zdel ugoden, kajti obrnil se je in se mi v

nizkem letu približal na dobrih sto metrov ter se vrnil proti kraju, kjer so tičali gamsi. Mene ni opazil. Tedaj sem sklenil, da za vsako ceno preprečim njegovo namero. Iz sten se je zopet oglašal gams, kakor bi prosil pomoči. Hitro sem menjal naboje in izstrelil v zrak. Toda orel se ni niti zmenil. Zato sem pomeril vanj in izstrelil drugi naboj, ki ga je z drobnimi šibrami na dobrih 100 metrov morda oplazil, kajti sunkovito se je obrnil, se dvignil, za trenutek skoraj obvisel v zraku, nato pa se naglo dvignil in izginil za obronkom. Dosegel sem namen, odpodil sem orla.

Moj namen je bil, da pridem do teme v staje planine »Lažce«, ki je bila v smeri, kjer je orel hotel napasti gamse. Zato sem previdno nadaljeval pot in pazil, da ne bi povzročal prevelikega šuma; v bližini kraja, kjer je krožil orel, je skočila izpred mene koza s prav majhnim mladičem, katerega sem najbrže otel krempljem velikega roparja.

Pričel je padati mrak, zato sem se podvizal, da bi do teme prišel do staj. Toda tema me je zajela hitreje kakor sem mislil, kar me je vznemirilo, ker nisem dobro poznal kraja. Pa imel sem srečo, kajti kmalu nato sem opazil temne silhuete staj, ki so se odražale proti obzorju in na veliko veselje sem naletel pred mlekarno na precejšnjo zalogo suhih bukovih polen in tudi mlekarna ni bila zaklenjena.

Kaj kmalu je v mlekarni zaplapolal prijeten ogenj, h kateremu sem primaknil dolga in precej široka stola ter si pogrel čaj, s katerim me je založila skrbna žena. Po večerji sem naložil naročje drv na ogenj, se zavil v odejo, ki sem jo prinesel s seboj in zaspal . . .

Stresel me je mraz, zato sem se zbudil; ura je kazala dve. Hotel sem zopet zadremati, toda čudna, srebrna svetloba, ki je prodirala skozi špranje vrat in skozi luknjice v pločevinasti strehi je zbudila mojo pozornost, da sem se popolnoma predramil. Vstal sem, vzel puško in stopil na plano.

Čarobna slika planin v žaru mesečine se je v vsej svoji veličastni lepoti odpirala pred menoj, da sem ko začaran zastrmel v to bogastvo svetlobe in senc.

Nad menoj proti jugozahodu se je mogočno vzpenjalo skalovje Rdečega roba, kjer se je v ostrih kontrastih prelivala svetloba v temne sence jarug in razpok, se topila v rjavem skalovju, nad katerim je žarel led v čudoviti zelenkasti svetlobi, proti temni modrini neba.

Proti severu se je srebrila zasnežena planjava Pesk, vrh Bogatina pa je žarel kakor ogromen dragulj v sinji fosforni svetlobi.

Obronki Kuka na vzhodu so se temno odražali od obzorja in od meseca ožarjeni vrhovi so se dvigali iz dolin, še do polne globoke noči.

In nad tem bogastvom svetlobe in senc je vladala neizmerna tišina noči.

Sedel sem na klopico pred mlekarno.

Široka noč me je prevzela in odpirala neizmerne globine občutkov in vrsto podob. Doživljal sem sicer tako redke trenutke duševne polnosti, da sem pozabil, kdo sem. Za hip sem izgubil orientacijo in zaplaval po žarkih mesečine v sanjski svet.

Pod Peskami se je udrl plaz. Nočno tišino je predramilo bobnenje kamenja, ki se je rušilo v prepad. Po zasneženi čistini pod menoj je stekla lisica. Narava se je vznemirila in me odvedla iz sanjskih svetov v resničnost. Pogledal sem na uro; bila je že tri. Stopil sem v mlekarno, pogasil ogenj, si oprtal nahrbtnik in se pričel vzpenjati višje v kraljestvo ruševca.

Nedaleč nad stajami Žabijske planine, v smeri jugozahoda je bila mala kotlinica, zaščitena z vzhodne strani od pečin, medtem ko so se proti jugu dvigale stene Rdečega roba, ki so bile proti zahodu porasle z ruševjem. Ker je bila kotlina tako z vseh strani zaščitena proti vetru, je bil v njej do poznega poletja sneg. Tam sem računal, da se nahaja arena za ljubezenske dvoboje malega, črnega viteza in sem se namenil tja z vso previdnostjo, da bi ne vznemiril tihote.

Kakih sto metrov pred dolinico sem se ustavil in si poiskal zaslon za skalo, od koder se mi je nudil dober razgled na snežni amfiteater. Sedel sem in čakal ...

Komaj zaznavno je zardelo na vzhodu in pod menoj, nizko pod stenami se je oglasila taščica, da sem za trenutek odvrnil oči od snežne lise; taščici se je prav blizu nekje oglasila kotorna in nato še druge. V dolini se je prebudila kukavica. Nagonsko sem uprl zopet oči na snežno liso in srce mi je pričelo hitreje biti, kajti na snegu sem opazil črnega viteza, ki je mirno stal in opazoval okolico. Čez čas se je našopiril, odskočil in zapihal. Za nekaj trenutkov se je ustavil, kakor bi čakal odgovora na njegov poziv. Toda odzval se mu ni nobeden ... »čšššiju« ... Zopet brez odgovora in le rdečerepka se je jezno obregnila: »čšek, če, šček« ker jo je ljubimec tako zgodaj predramil. Morda se je bojeviti ženin sprijaznil z dejstvom, da bo to jutro poteklo brez pretepa ali pa se je spomnil na dražestno nevestico, ker je prav nežno zagrulil. Tedaj je prejel odgovor, kakršnega verjetno ni pričakoval; odgovoril mu je namreč tekmec v neposredni bližini, kar ga je tako podžgalo, da je odskočil ko žoga in zapihal ko vlak. Oglasila sta se mu kar dva, in sicer nekoliko bolj oddaljena; bližnji se je verjetno ustrašil, zato je previdno molčal. Zopet je ruševec na livadi zapihal in v tistem trenutku sem zaslišal frfotanje peruti in na sredo livade je vpadel tekmec, kakor izstreljen. Za trenutek sta se oba zaljubljenca zgolj opazovala, morda sta se

vzajemno ocenjevala. Toda ta predigra je trajala le malo časa, kajti naenkrat je prvi nizko sklonil glavo in se zakadil v nasprotnika, ki je pa odbil napad z nogami. Toda napad je bil tako silen, da sta se oba prevalila po snegu, pa se tudi bliskovito pobrala in se zopet zakadila drug v drugega. Skoraj bi bil pozabil, da imam puško v roki, tako me je prevzela borba. Toda svetloba, ki je naznanjala, da bo kmalu vzšlo sonce, me je opozorila, da je ravno sedaj ugoden trenutek, da se približam na strel. Previdno sem se dvignil in se pognal za drugo skalo; toda v tistem hipu je prerezal zrak rezek žvižg, da sta se ruševca v hipu razletela in zletela proti Peskam. Jezno sem pogledal v smeri žvižga in opazil komaj dobrih sto metrov nad seboj gamsa, ki je znova zabrlizgal. Njegova impozantna prikazen mi navzlic temu ni ugajala in sem ga pošiljal k vragu z vsemi kozjimi molitvicami. Gams me je še malo opazoval, nakar se je pognal s skale in izginil.

Lov na ruševca je bil končan. Pokvarili so mi ga ravno gamsi. Sedel sem in si prižgal cigareto, da bi si potolažil jezo, ki se je kmalu razkadila, kajti takšno doživetje tudi nekaj velja. Napetost mi je nekoliko popustila in šele tedaj mi je udarila na uho mogočna pesem ljubezni, ki je poprej nisem slišal, ker so bili vsi moji čuti osredotočeni na ruševce. Povsod okrog mene so se oglašale kotorne, pele so taščice, v dolini se je oglašala kukavica, po kamenju so žvrgolele rdečerepke, spodaj v bukovju pa so se oglašali drozgi. Vsi so peli slavospev pomladnemu jutru. Prisluhnil sem tej čudovito ubrani melodiji in bil srečen, tako svoboden in sproščen, kakor je človek morda le enkrat v življenju.

Niže v gozdu se je oglasil manjši rjavi drozgov bratranec. Tiho, neizmerno nežno in vabljivo je pel svojo pesem ljubezni. Vmes se je glasilo žvižganje kosa in kukanje prešerne kukavice. Tako se je prepletala ta pesem, zdaj otožno, zdaj hrepeneče, zdaj strastno in izzivalno ter se zlivala v mogočen akord življenja.

Zdelo se mi je, da so ostali ptiči utihnili spričo te veličastne simfonije rjavega pevca in z menoj poslušali prelepo pesem.

Ne vem zakaj toliko opevajo pesem slavčka in žvrgolenje škrjančka, nobeden pa ne melodij malega drozga-pevca. Morda ga podcenjujejo zato, ker v pesmi posnema druge pevce. Vendar njegova pesem združuje vse, kar se najlepšega glasi iz ptičjih grl; zato je njegova pesem prava simfonija pomladi.

Očaran od teh čudovitih vtisov sem se pripravil na odhod, ko je bilo sonce že visoko. Sklenil sem, da bom prečkal sedlo Rdečega roba in se spustil proti Slemenu, da bi še malo pogledal za gamsi. Upal sem, da mi sneg ne bo delal ovir, zato sem se pričel korajžno vzpenjati proti vrhu. Kmalu sem zagazil v visok sneg in za trenutek

sem pomislil na nevarnost plazov. Zato sem se malo pomišljal. A ko sem višje nad seboj opazil popolnoma sveže sledove gamsov, ki so prečkali mesto, ki se je zdelo meni nevarno, sem sklenil, da poizkusim tudi jaz. Spomnil sem se namreč na mnenje starih lovcev, da gamsi nikoli ne gredo tam, kjer je nevarno za plazove, ako ni skrajna sila. Tako potolažen sem se z vso previdnostjo podal preko nevarnega mesta. Tedaj se je nad mano oglasil rezki, predirljivi krik kavk. Pogledal sem kvišku in opazil, da kroži nad mano kakih deset črnih ptičev. Sam ne vem, kako mi je tedaj šinila v glavo misel, da čakajo na moje truplo in se veselijo pojedine, tako da sem se skoraj zdrznil in se v dvomih zopet ustavil. To me je rešilo. Zapazil sem namreč nekoliko pred seboj komaj vidne razpoke v snegu. Višje gori so se tudi sledovi gamsov vračali. Mišice na nogah so se mi napele ko strune in jel sem se zadenski umikati v okrilje skal, kjer ni bilo nevarnosti za plazove. Toda že prvi korak je votlo zabobnel. Pod menoj se je rušil sneg; tako sem se umikal še nekaj korakov; nenadoma se mi je zazdelo, da razpoke pred menoj bolj zevajo in izpod vrha se je prikotalila kepa snega. Ločilo me je še nekaj korakov od varnega zavetja skal, toda snežna masa se je pričela že premikati, čutil sem njen pritisk na noge, čeprav še v prvem trenutku ni bilo opaziti druge spremembe. Snežna masa se je jela grbančiti, noge mi je hotelo spodnesti in nad menoj so divje upile kavke.

Napel sem vse sile in se pognal pod skale. Bil sem na varnem. Tedaj so mimo priletele prve kepe snega; na mestu, kjer sem prej stal, se je sneg nabral v gubo, ki je rastla in se vzdigovala in čez trenutek je vse zdrsnilo navzdol. Pričela se je valiti ogromna masa snega, ki je pred menoj rušila velike skale, ki so rušile še druge, da je tulilo in bobnelo. Oblil me je znoj ob sami misli, kakšni nevarnosti sem komaj za las ušel. Nad menoj so zopet zavreščale kavke. Zdelo se mi je, da je bil krik razočaranja. Jezno, skoraj avtomatsko in brez misli sem pograbil za puško, nekaj trenutkov spremljal let najbližje in sprožil. Povesila je perut in pala je na zemljo. Druge so zavreščale in se dvignile više. Ena pa je žalostno zapivkala in se spustila nizko nad ranjeno tovarišico ter jo milo tožeč vzpodbujala naj se dvigne. Dvigala se je in zopet spuščala k njej, kakor bi ji dajala pogum. Toda ranjena ptica je zaman poskušala vzleteti. Zato se je spustila k njej na zemljo in nenehno tiho tožila, medtem ko se ji je ranjena bolestno oglašala in obračala glavo proti tovarišici. Prizor me je tako presunil, da mi je prišla solza v oko; neodločen sem opazoval tragičen prizor ljubezni dveh ptičev. V tem se je ranjena kavka umirila in njeno črno perje se je kovinasto zaleskетalo v soncu, ko se je obrnila na stran. Ovdovela kavka se je z žalost-

nim krikom dvignila navpično in se privijala vedno više in više in se ni zmenila za ostale kavke, ki so se ji hotele pridružiti.

Pobral sem mrtvega ptiča in se spustil v dolino. Visoko, visoko nad mano pa me je še dolgo spremljala žalostna tožba osamelega ptiča.

Kot lovec sem doživel več prizorov, ki so me presunili, toda tako živo še nobeden. Takšne navezanosti na svoj par nisem še videl v živalskem svetu. Nikoli mi ni bilo tako žal strela, kakor tedaj.

Toda še isti dan sem imel srečo, da sem popravil greh. Ko sem prišel že v dolino na cesto, ki vodi iz Pologa v Tolmin, sem zadaj za Zastenarjem prehitel njegov voz, ko se je peljal z družino v Tolmin. Prehitel sem ga z namenom, da bi mi ne spodil kakšne neprevidne mačke v okolici Zatolmina, saj drugega za tisti dan itak nisem pričakoval. Toda napravil sem komaj nekaj sto metrov pred vozom, ko sem za ovinkom skoraj stopil na ležečo mlado srnico. Mislil sem, da je mrtva. Toda, ko sem jo pobožal, je dvignila glavico. Revica se je le prestrašila mene in ropota voza in ker ni mogla slediti mater, se je pritajila.

Vzel sem jo v naročje in se komaj ubranil ponudbam Zastenarjeve družine, ki je hotela srnico. Nesel sem jo više nad cesto, ker vedel sem, da bo stara prišla po njo. Položil sem jo med praprot in se oddaljil. Na vek mladiča je res kmalu prišla stara. Toda, ko ga je ovohala, je odškočila, kakor bi jo s kolom udaril in se skokoma oddaljila. Mladič je namreč dišal po človeku. Toda pivkanju mladiča se ni mogla dolgo ustavljati. Kmalu je zopet priskakljala, ga nezaupno ovohavala, potem ga pa z nosom potisnila pred sebe in oba sta se zgubila v gošči.

Tisti dan sem se vrnil z lova sicer brez ruševca, toda s takimi doživetji, ki mi bodo ostali v spominu kot eden najlepših lovskih doživljajev.

Kavko sem dal preparirati. Žena se je tedaj namrdnila, češ, kaj je to proti ruševcu. Toda, ko sem ji pravil zgodbo o kavki, me je tiho poslušala in božala črnega ptiča. Na njegovo kovinsko se leskečo perut ji je kanila solza . . .

Mesarstvo. Letošnja zima je mnogokje razjedala naša lovišča. Visok sneg je zasul napravljena krmišča, divjad pa je vsa onemogla tavala po kotlinah, iščoč hrane in zatočišča.

Nedvomno pa je zima prizadela najbolj naša gorata lovišča, iz katerih se je divjad umikala v doline, vse do hiš in naselij. Vendar pa veliko brezsrčnih ljudi, namesto da bi divjadi v stiski pomagali, so jo pred svojimi vrati pokončevali.

Lovska družina Idrija je v dneh najhujših snežnih padavin, smotrno organizirala pohode lovcev v najbolj oddaljene in sumljive predele. — Vendar je škoda na divjadi kljub temu velika. — Ugotovljenih je 43 kosov uničene in poginule srnjadi. Pripomniti je treba, da velik del te škode ni nastal po elementarnih vplivih, marveč zaradi mrharstva posameznikov v samoti oddaljenih krajev. — Saj je bilo snega preko 2 m na debelo in si nihče ni predstavljal, da se bodo ravno v tem času mudili lovci v svojih loviščih. Tako sta dva lovca, člana l. d. tov. N. S. in B. R. izsledila dne 20. febr. v Čekovniku pri Cirilu Trstniku sledove pokončane divjadi. — Dva dni pozneje so miličniki izvedli preiskavo in ugotovili 9 kosov uničene srnjadi. Večji del tega mesa je bilo v soli.

Razumljivo bi to nekako bilo, če bi bil to bajtar, ki ne bi imel s čim živeti in bi si prisvojil kos srnjadi Toda to je eden najmočnejših kmetov, ki je imel precejšnje zaloge živil, med njimi tudi polno skrinjo prekajene svinjine.

Za obvarovanje divjadi so lovci dnevno donašali krmo v lovišče. Po drugi strani pa so ljudje iz okolice mesta prinašali staršini onemoglo srnjad. Skrb za nego te divjadi je prevzel izkušen lovec, Ivan Burnik iz Sp. Idrije, ki je vseh 6 kosov po desetih dneh zdrave in čvrste izpustil nazaj v lovišče.

Gotovo je podobnih primerov mesarstva še mnogo v drugih loviščih. Zato pa naj ne bo naša najosnovnejša skrb za izvršitev plana odstrela, marveč skrb za smotrno gojitev divjadi in odločna borba proti divjim lovcem in brezsrčnežem.

Rajko Babič,
član LD Idrija

Kako je prezimila divjad v lovišču lovskega društva Pšata v letu 1951/52. Lovišče LD Pšata je nižinsko lovišče v nadmorski višini od 282 do 292 m in z gričevjem v sredini do 407 m oziroma 496 m višine. Lovišče je zaokrožena enota bogata s srnadjo, zajci, fazani in z jerebicami.

Do druge polovice februarja t. l. ni bilo snega. Ker ima srnjad v navadnih zimah obilo paše na robidovju, resju in travi, tudi letošnjo zimo nismo pokladali krme. Tudi solnice se niso do sedaj obnesle, ker se jih srnjad zaradi kisle krme ne poslužuje. Divjad v letošnji zimi ni utrpela posebne škode vse dotlej, dokler ni sneg pokrivala tanka skorja ledu, ki je držala pse in lisice, ne pa srnjadi, ki se je udirala do sredine trebuha. To je bilo v drugi

polovici februarja in prvi polovici marca. Snega je bilo 1,70 m. Lovci-smučarji so napravili iz gozdov gazi, ter polagali seno na primerna mesta. Srnjad se je z velikim trudom prikopala do krmišč ter jemala hrano dotlej, dokler se ni sneg utrdil. Ko je sonce pobralo v prvi polovici marca sneg na prisojnih legah gričev, se je srnjad umaknila tja, oziroma v goščavo ob Savi, kjer je dobila hrano na podrtem drevju, zlasti iglavcev.

Našli smo 4 poginule srnjake, obžrte od psov, oziroma lisic. Posebno škodo nam je napravil nemški ovčar (volčjak), ki je prihajal v lovišče. Dne 9. marca smo našli ob krmišču pod veliko bukvijo na kopici sena poginulega krepkega srnjaka. To je bil starina, na katerega smo prežali že več let, pa se je spretno izmikal. Srnjak je bil lepo rejen, v želodcu polno jelovega skoraj neprebavljenega igličja, del pljuč pa je imel sumljivo barvo. Mišljenja smo, da je poginil od starosti v nenormalni zimi.

Lisice oziroma psi so ugonobili 6 srn in 4 mladiče, ki so bili še vsi kar dobro rejeni. Dne 5. marca je pes zadavil staro srno za blokom tovarne ELMA — Črnuče. Srna je imela dva zarodka in je bila dobro rejena, želodec poln jelovih in borovih iglic. Cenimo, da je zguba na staležu srnjadi 11 odstotkov.

Fazani so redno obiskovali krmišča. Našli smo 3 od lisice umorjene fazane, četrtega je lisica umorila pod snegom, kjer se je pustil zasnežiti, tako da je izkopala do njega 2 metra globok rov v snegu. Ujede so pokončale 1 fazana in 2 fazanki, tako da je po sedanjih ugotovitvah zguba 7 fazanov ali 22% staleža. Nabavili smo si 10 fazank.

Največje izgube so bile pri jerebicah. Najobširnejše krmišče so si same izbrale pod deponiranimi vagoni v postaji Črnuče, kjer je pomožni lovski čuvaj krmil preko 90 jerebic. Pod vagoni, kjer je bilo kopno in trava in kjer smo polagali žito, je bilo vedno vse živo. Do polovice marca so nam pa mimo vozeči vlaki uničili okoli 50 jerebic. Celotno izgubo na jerebicah cenimo na 23%. V voljeri imamo 31 jerebic namenjenih za razplod.

Že skozi dve leti imamo enak in dober stalež jerebic, pa upamo, da bo letos dovoljen potreben odstrel.

Čuvaji in člani so od 1. jan. do 20. marca t. l. pokončali 6 lisic, 17 psov, 8 mačk, 22 ujed, 35 srak in vran, 1 dihurja in 1 podlasico. Čuvaj je tudi zastrupil vrane, srake in druge škodljivce s krvjo, kateri je primešal 10 let star strihnin. Učinek je prav dober, docela pa je odrekla fosforna pasta, nabavljena od Vetseruma — Ljubljana. Že spočetka smo imeli pomisleke, ker se pasta ni kakor navadno kadila ter je bila gosta. Sedaj smo prejeli strihnin in bo druga muzika.

Da olajšamo srnjadi prehod od suhe na zeleno krmo, smo postavili 29 solnic.

Upamo, da bo kmalu zime konec in s tem tudi neljubih posledic. S pravilno gojitvijo pa bomo kaj kmalu nadomestili ono, kar nam je muhasta zima pobrala.

Tajnik LD Bruno Nussdorfer,
Črnuče, 21. III. 1952

Moji srnjaki. Ker sem malo kmetovalec, malo mizar, ne utegnem dosti za srnjaki. Proti koncu junija lani sem si pa vendarle ukradel čas za čakanje. Oprtal sem si dve odeji za nočevanje pod smreko, nekaj brašna in pijače, pa trocevko seveda. Po dveh urah vroče hoje sem že sedel in čakal — do osmih, da sem se do dobra ohladil. Ker sem že tri ure buljil v prazno, sem se oprezno spustil navzdol do košenic. Brž me je srnjak na kratko nahrulil s pridušenim bo, be in se počasi umikal na drugi strani košenice navzgor. Postajal je starina in postrani gledal name, ki s prostih rok nisem upal streljati na tako daljavo. Tako sva šla vsak ob svoji strani košenic kakih 500 m daleč navkreber, srnjak

igraje in pazeč name, jaz pa sopihajoč. Večkrat me je imelo, da bi poskusil streljati, pa mi zaradi negotovosti vest ni dala. Končno mi ga je vzel gozd. Ko krenem že v somraku navzdol, opazim na košenici drugega srnjaka na kakih 200 korakov. Zaradi čiste planje ga nisem mogel zalezti in srnjak je kmalu izginil. Komaj 200 korakov niže zapazim tretjega, toda bilo je že mračno, da ga nisem mogel dobro oceniti, pa tudi ne sigurno pomeriti. Za lahko noč me je pošteno nahrulil in res sem se kmalu zavil v odeje. Toda noč je bila hladna in še daleč pred zoro me je jel lizati jelen, da sem se dramil. S prvim svitom sem bil že na nogah in na košenici od sinoči, kjer sem ugledal lepega srnjaka, ki je trgal rosne cvete. Malo od mraza, malo od lovske mrzlice sem toliko drhtel, da sem ga lepo zgrešil in na nastrelu sem ugotovil, da je krogla šla prenizko. Medtem je vzšlo sonce in na kraju sinočnjega prvega srečanja sem opazil starega prevejanca, ki mi je v slovo mahal z zadnjima nogama, ko je odskakoval v gozd. Ker je jelo postajati toplo, sem se obrnil proti domu. Malo nižje, kjer sem prenočeval, sem sedel za oddih. Nisem še počival pet minut, ko me opozori lomast, da se bliža divjad. Kmalu nato opazim dva srnjaka, od katerih sem slabšega v rogovju podrl.

Ves doživljaj gotovo ni nič posebnega. Zame pa gotovo nepozaben, ki hkratu priča, da si je srnjad po vojnih razdejanjih opomogla in da ob lepem lovskem užitku že lahko trofeje izbiramo.

Martin Verderber,
Vert na Kolpi

Pižmovka na Koroškem. Prve dni aprila so opazili otroci v bližini šole »veliko podgano«, ki je plavala po potoku in se skrila v škarpo ob njem.

Nekaj dni za tem, 15. aprila t. l. pa prinese šolar živo »vidro« k staršini lovske družine. Pižmovko je našel v bližini potoka v izpraznjeni, suhi apneni jami, v katero je pižmovka zašla in ni mogla iz nje. Šolarček jo je prijel s pomočjo kape, da ga ni ugriznila.

Pižmovki smo ponudili kolomaza, katerega je prijela s prednjima tačicama, sedla na zadnjico kakor veverica in slastno jedla. Brez strahu in obrambe se je pustila prijemati od ljudi, le braku jazbečarju se je postavila v bran. Zvečer se je k počitku zvila v klobček. Zjutraj pa smo našli mrtvo. Verjetno, da je poginila zaradi apna, ker je bila vsa pobeljena z njim. Že zvečer ni bila živahna. Bil je star samec.

Pižmovka je prišla iz Drave po Meži v Črno. Čudno je, da se je odločila za Mežo, v katero se steka vsa nesnaga rudnika tako, da je od Žerjava do Dravograda Meža bolj podobna apneni brozgi kakor pa vodi. V tej vodi ne živi danes nobeno bitje, medtem ko so nad Žerjavom dobro zastopane postrvi po vseh potokih. Zaradi onesnaženja vode po čiščenju rude tudi vider ni v gornjem pritoku Meže. Pižmovka pa je prila skozi vse kemikalije, ki zastrupljajo to rečico, na Koroško.

Tone Černač

Iz lovišča L. d. Col. Letošnjo zimo je bila tudi pri nas huda za srnjad, čeravno se večina iz naših lovišč umakne v nižinske predele, v katerih ima pozimi obilo hrane. V našem lovišču smo kljub temu naredili že v prvem snegu staje in krmišča. Srnjad jih ni dovolj obiskovala, pač pa so se okrog krmišč v precejšnji meri hranili zajci, a deloma tudi srnjad, katera ni odšla pred metežen v nižine. Od poginule divjadi smo do sedaj našli samo eno mlado srno.

Omeniti pa hočem žalosten konec srnjaka.

Po končanem hudem metežu, konec meseca februarja, sta dva neznana psa iz sosednjega lovišča (Črni vrh) preko Križne gore prignala v naše lovišče dve srni in enega srnjaka. V bližini

vasi Gozd v našem lovišču sta se srni odcepili od srnjaka, ki sta ga psa še dalje gonila in ujela. Posestnik iz te vasi Ivan Tratnik je izčrpanega srnjaka otel psema in ga odnesel na svoj dom, da bi ga zaklal. To mu je preprečila ljudska milica, kateri je priznal svojo nečedno nakano. Naša lovska družina je potem ubogo žival hotela rešiti, pa jo je po treh dneh zaradi poškodb po psih morala usmrtiti. Lastnika enega obeh psov smo ugotovili, to je Vincenc Rupnik iz Zadloga, ki se je seveda izgovarjal, da se mu je pes sprčil. Zanimivo je, da so se psi ravno v tej hudi zimi znali tako množično odvezovati. Treba bo pač take gospodarje s strogimi kaznimi naučiti reda.

Jože Deoto,
l. d. Col, 24. III. 1952

Pojasnilo. V številki 11-12 »Lovca« je objavljen članek z ugotovitvami LD Kočevje z dne 5. X. 1951.

Ker je v članku nekaj netočnosti, oziroma bi stilizacija mogla zavesti v zmoto, pridajam tole:

Strinjam se, da stalnih volkov ni v lovišču lovske družine. Tudi v državnem lovišču niso stalni, ker o stalnosti te zverjadi ne moremo govoriti. Važno pa je, kakšen je njihov relativen stalež, kako pogostni so njihovi periodični obiski in v kakšnem številu. Tozadevno pa moram poudariti, da se volčja nadlega pojavlja v državnem lovišču Rog — Kočevje enako, kakor v loviščih sosednjih lovskih družin Draga, Loški potok, Sodražica, Ribnica, Kočevje, Hinje, Semič, Črnomelj, Stari trg in še nekaterih. Terenske in prehrambene razmere so v državnem lovišču in v loviščih omenjenih lovskih družin enake. Jasno pa je, da je absolutno število volkov, ki se kdaj koli zadržuje v državnem lovišču, znatno večje, saj je to petnajstkrat večje kakor lovišče LD Kočevje. Pravilno poročilo o uplenjenih volkovih bi moralo povedati, da je padlo v okviru državnega lovišča do 5. X. 1951 8 volkov, in sicer 3 v roških gozdovih, 5 pa v ribniškem predelu lovišča. Če poročilo že omenja pri zadrževanju volkov državno lovišče kot celoto, naj bi storilo isto pri navedbi o pokončanih volkovih.

Če je odbor za pokončavanje nedelaven, bo vedel poročevalec najbolje, saj je tajnik tega odbora.

Omenim naj še, da je v državnem lovišču v letu 1951 padlo 12 volkov, in sicer jih je bilo 11 uplenjenih po posameznih državnih lovcih, 1 pa na pogonu. V letu 1952 sta do 15. I. padla 2 volka, istotako od posameznih poklicnih lovcev.

Uprava državnih lovišč,
Lado Švigelj

Slovenske Gorice. Letošnja zima je članom lovske družine Benedikt prizadala zavoljo divjadi precej dela in skrbi. Uplenili so 26 lisic, od teh en lovec 6. Po gozdovih pa se klati še precej psov in mačk, ki uničujejo malo divjad in mlado srnjad. Psi-čuvaji morajo biti v bodoče stalno priključenjeni, sicer se z njihovih pohodov ne bodo več vračali domov. Prizanesljivosti je konec.

Tudi jamariti ne sme v bodoče vsak šušmar, ki kvari ta zanimiv sport lovcem s tem, da vznemirja lisičine, kadar se mu zdi in tako kvari uspehe. Da pa lisica ni karsibodi je občutil naš član Z. iz Drvenje, ko se je z lisjakom boril na podstrešju za kokoš, kar golih rok. Da ni prišla na pomoč žena z železno palico, bi bil najbrže lisjak zmagal. Tako pa je končno podlegel, a zmagovalcu pustil za spomin krvave roke od svojih ostrih zob. Za pokončanje kurjega tatu so gospodinje nagradile zmagovalca z jajčki, da so se rane hitreje zacelile.

Jakob Renc,
L. d. Benedikt v Slov. G.,
23. III. 1952

Jarenina. Zimo je divjad kar dobro prestala. Starešina družine Polančič je pravočasno organiziral in uspešno vodil

reševanje. S konji so zorali gazi, se z naporom prebili divjadi do kljunov in gobčkov in položili zadostno krme. Pogrešajo samo dve srni, nekaj malega fazanov in jerebic. Domače prebivalstvo je pokazalo, da ima pravo srce. Le na Poličkem še mrharijo človeški volkovi. Zdaj pa ko divjad svatuje, se vidi, da bomo po zaslugi požrtvovalnih lovskih tovarišev lahko v jeseni rekli: Mi imamo, vi pa ne!

Marčevo zajčje leglo je vkljub mrazu še dosti številno in krepko.

Ramšak, Maribor

• • Iz lovske organizacije

Na občnem zboru **Okrajne lovske zveze v Črnomlju** je predsednik grajal lovski družini Črnomelj in Semič, ker sta baje streljali na srne, ko so bile zaradi visokega snega v najhujši stiski. Divje lovce je treba izslediti in kaznovati.

Lovski čuvaj je zalotil Ivana Štruclja pri ustreljeni srni. Opazoval ga je 40 minut in videl ves potek njegovega mesarstva. Ko je Štrucelj opazil lovskega čuvaja, je pokleknil v sneg in naperil nanj puško karabinko. Lovski čuvaj se je vrgel v sneg in se tako rešil. Zadeva je bila takoj javljena notranji upravi. Najbolj zanimivo pri stvari pa je, da so se našli trije organizirani lovci, člani lovskih družin, in sicer Josip Držaj, Josip Fric in Anton Butala, ki so bili proti izključitvi Štruclja in menili, da je treba počakati do obsodbe. Zato so bili vsi štirje za vedno izključeni iz lovske organizacije. Na Črnomeljskem to ni izjema. Tako je na primer neki Jože Lukanič iz Starega trga javil, da je uplenil volka na strup in zahteval izplačilo pripadajoče mu nagrade. Odbor za pokončevanje volkov v Ljubljani mu je izplačal del nagrade, hkrati pa zahteval na vpogled rep in glavo volka, za katero je trdil Lukanič, da jo je našel kot preostanek kadavra, ki so ga požrli volkovi. Lukanič je poslal to »trofejo« na ogled s potrdilom svoje lovske družine Stari trg ob Kolpi in pristojnega Krajevnega ljudskega odbora o uplenitvi. Glava pa ni bila od volka, marveč od navadnega vaškega križanca. Zato je moral ta lovec na volkove za vedno dati slovo lovski organizaciji. Okrajni lovski zvezi Črnomelj je Okrajni ljudski odbor pomagal s pasjim kontumacom za zaščito srnjadi in zajcev pred psi klateži. Konjač je dobil potrebno lovsko municijo za uničevanje teh psov klatežev.

Iz Črnomeljskega okraja dobi Lovska zadruga bore malo kožuhov in še te slabe kakovosti. Na občnem zboru te Okrajne lovske zveze smo zvedeli, da je nek mešetar in nakupovalec kožuhovine kot pooblaščenec Koteksa trdil, da so strokovnjaki za kožuhovino Lovske zadruge pod ključem, ker da so kožuhovino predrago plačevali. Bukovec bo imel priložnost, da dokaže svojo trditev. Predsednik Okrajne lovske zveze ne verjame javljenemu odstrelu zaščitene divjadi in je trdil na občnem zboru, da so mnogi uplenili po tri do petkrat več. Vse preveč zavdaja po mrharstvu. Stalež zajcev v tem okraju je zelo nizek. Predlog, da bi za eno leto zaščitili zajca — ni bil sprejet. Pač pa so sklenili, da se izvede energična akcija proti psom-klatežem. Lovci, ki ne bodo oddajali kožuhovine Lovski zadrugi, bodo kaznovani. Vsi lovci morajo sodelovati v akciji za pokončevanje roparic.

Lovska družina Dragatuš je zopet sprejela v članstvo Leopolda Fortuna, ki je bil obsojen po členu 40. Zakona o lovu, ker je v lovopustu ustrelil srnjaka, meso porabil zase, kožo pa dal strojiti pri svojem očetu. Ali se Okrajna lovska zveza strinja, da sprejemajo obsojene mrharje nazaj v članstvo? Odbor za pokončevanje volkov ne deluje in je samo na papirju.

Iz Ljutomerskega okraja. Tudi v tem okraju je lovce iznenadil nenadno

zapadli visoki sneg. Zato je pernata divjad, ki ni bila navajena na prepozno postavljena krmišča, prihajala do hiš, kjer so jo včasih krmili, mnogi pa so se najbrž z njo okoristili. Sklenjeno je bilo, da se na široko izvede strupitev vran in srak. Na občnem zboru je predsednik podčrtal, da se mnogi lovci premalo zavedajo, da je prva dolžnost gojitev in odlov divjadi, za tem šele odstrel. Plan odlova divjadi ni bil dosežen. Lovci ljutomerskega okraja žele, da bi prišla izpitna komisija iz Maribora v Ljutomer, ker je to ceneje kakor narobe. V Ljutomeru se pripravljajo na graditev lovskega doma. Zaprosili bodo komando ljudske milice, da bi tudi njeni organi pokončevali klateče se pse. Na območju Mala Nedelja je poverjeništvo za notranje zadeve zaplenilo tri vrste pušk. Tudi nek organiziran lovec je streljal s tujo puško, a ni povedal od kod jo ima. Zajec je v tem okraju precej redek in zato naj bi se lovopust raztegnil na ves januar. Tudi odstrel veveric naj se prepove, določi pa naj se po eno tretjino lovne površine kot rezervat. Okrajna lovska zveza naj izvedbo tega nadzoruje.

Lovska družina Ljutomer je dala svojemu lovskemu čuvaju nalog, da odlovi fazane za razplod po planu. Člani družine so ga pa odvračali od tega, češ, zakaj bi vse polovil.

Okrajna lovska zveza Poljčane je imela svoj redni občni zbor 23. marca t. l. Ta občni zbor je razgalil mnoge nerednosti. Na občnem zboru so bili na predlog posebne komisije izključeni iz lovske družine Poljčane: Jože Emeršič zaradi skrajno nerednega poslovanja kot blagajnik družine in zaradi kvarnega vpliva na druge lovce, Ivan Žnidar in Vincenc Ajdnik ker sta zatajila uplenitev vsak svojega divjega prašiča, Štefan Unuk zaradi izjav proti obstoječemu državnemu redu in Ivan Leskovar, ki niti mislil ni, da bi kdaj poravnal svoje obveznosti. S tem pa lovska družina Poljčane še ni ozdravljena in mora po nalogu Okrajne lovske zveze svoje vrste še prečistiti. Blagajnik Jože Emeršič n. pr. ni mogel pri reviziji pokazati ne blagajniškega dnevnika, niti potrdil o izdatkih, niti denarja. Na občnem zboru so lovci vprašali, zakaj se ni organiziral prevzem kožuhovine v Poljčanah, da bi Lovska zadruga lahko praktično pokazala klasifikacijo in napake kožuhovine. Disciplina članstva v lovskih družinah je zelo pomanjkljiva. Okrajna lovska zveza je priredila v septembru lanskega leta uspelo lovsko razstavo in nakazala din 5000.— kot pomoč po snežni katastrofi prizadetim krajem.

Lovci goriškega okraja imajo tudi svoje težave z organizacijo. Ko je bilo konec lanskega leta objavljeno, da bo treba opraviti lovske izpite in povišati članske prispevke, so nekateri lovci hoteli še prej po mrharsko izkoristiti lov. Lovski čuvaji so ujeli dva divja lovca in ju predali oblasti. Organizirani lovci, in sicer Feliks Furlan iz Sp. Branice, Zoran Lesjak iz Sp. Branice. Leopold Štubelj iz Sp. Branice in Leopold Blagonja iz Zavina so pa še zagovarjali ta dva lovska tatova. Zato so bili izključeni iz lovske organizacije.

V Dravogradu je bil občni zbor Okrajne lovske zveze Slovenj Gradec. Ker nadzorni odbor ni deloval, je Okrajna zveza imenovala komisijo, ki je pregledala blagajniško poslovanje in podala revizijsko poročilo. Na občnem zboru so poročali, da so bila krmišča že pred zimo dobro oskrbovana in pripravljena. Čule pa so se pritožbe, da sodišča premilo sodijo divje lovce, zlasti zankarje. Izključitev iz lovske organizacije (družine) je mogoča le na podlagi preiskave in zaslišanj z izdajo odločbe, v kateri je tudi pravni pouk. O vseh izrečenih kaznih se obvesti Okrajna lovska zveza in poverjeništva za notranje zadeve. Sklenjeno je bilo, da lovske družine do 1. maja urede vprašanje lovskih čuvajev tako, da bo na vsakih 2000 ha po eden. Tudi v tem okraju imajo velike nevšečnosti s kla-

tečimi se psi, zoper katere bodo začeli energično akcijo s pomočjo ljudske oblasti. Iz predsednikovega poročila je razvidno, da se je vzdrževala disciplina in je bil vsak nevreden član izključen ne glede na njegovo siceršnjo javno funkcijo.

Okrajna lovska zveza Ilirska Bistrica je pokazala skromno delavnost; saj odseki za planiranje, za lovsko statistiko in evidenco, za vzgojo lovskih kadrov, za prosveto in organizacijo dopisništva, za lovsko tekmovalno streljanje, za kinologijo itd. sploh niso delovali. Zato ni čudno, če so — po blagajniškem poročilu — zgubili okrog 5000.— din za prodano košuto Mesoprometu v Postojni, ker je prejšnji upravni odbor »zamudil rok za izterjavo zneska«.

Okrajna lovska zveza v Šoštanju na svojem občnem zboru ni obravnavala nič pomembnega. Iz poročila samega je bilo razvidno, da lovske družine slabo poslujejo in da Okrajna lovska zveza nima niti svojega stalnega sedeža. Značilno za razmere je, da je LD Mozirje baje priredila brakado na srnjad in jo streljala s šibrami.

V Trebnjem je bil občni zbor 24. marca t. l. in pokazal, da je velika večina lovcev te zveze na svojem mestu. Od 170 lovcev te zveze imata 102 pasemskega lovskega psa. V tem pogledu jo ne dosega nobena Okrajna lovska zveza. Za osvežitev krvi so nabavili 48 zajcev, 56 fazanov in 91 jerebic. Na občnem zboru so sklenili, da je prekršek in nelovsko, če se strelja zajca na ložu. Tak prekršek bodo v bodoče kaznovali.

V Okrajni lovski zvezi Ptuj so nekatere lovske družine nedisciplinirane in je lovska zavest zelo pomanjkljiva. Na občnem zboru so grajali nepravilno lovljenje v lovskih družinah. Odlov divjadi za razplod je bil slab in kaže na slab stalež. Na občnem zboru so sklenili, da mora vsaka lovska družina v svojem lovišču pripraviti njivo s poljskimi kulturami, namenjeno za divjad. Kožuhovine pa ne oddajajo Lovski zadrugi, marveč tamošnjemu Koteksu, ker Koteksov nameščenec prinešeno žival sam izkoži.

V Mariboru so na občnem zboru močno tožili zaradi škode, ki jo povzročajo potepuški psi. Akcija za zastrupljanje uje je bila lansko leto odlično izvedena, bo pa letos še bolje organizirana. Vendar je treba, da take akcije ne izvrši samo mariborski okraj, marveč mora zajeti večja področja, več okrajev naenkrat. Tudi v Mariboru ni bil izpolnjen odlov divjadi za razplod. V obmejnem pasu, kjer je lov otežkočen, je videti mnogo roparske divjadi. Uvedli so tečaje za lovce, ki so obvezni, da opravijo lovski izpit. Proti razvadi, da ljudje pobirajo jajca lovne perjadi in mladiče dlakarjev, zlasti srnjadi, bo Okrajna lovska zveza začela široko propagandno akcijo proti temu s sodelovanjem časopisja in šole. Na občnem zboru je bilo opozorjeno, da se med perjadjo opažajo močnejši pojavi kokošje kuge in da pes raznaša ne samo živinsko kugo, marveč tudi kokošjo.

V Okrajni lovski zvezi Celje je mnogo zanimanja za kinologijo. Nabavili so precej živih zajcev za osvežitev krvi, pa tudi fazanov. Močno propagirajo nabavo slovenske strokovne literature. Na občnem zboru je bilo sklenjeno, ker je Okrajni ljudski odbor imenoval za člane izpitne komisije po večini same nelovce, naj se predlaga, da se imenujejo dobri in preizkušeni lovci. Tudi v celjskem okraju so organizirani tečaji in predavanja za pripravo na lovski izpit. Sklene se vsakoleten obvezni pregled uplenjenega rogovja s pridjano spodnjo čeljustjo za kontrolo pravilnega odstrela. Tekmovanja na roparice se je udeležilo 15 lovskih družin (od 23), ki so skupno dosegle 21.858 točk. Prva nagrada je bila podeljena LD Št. Vid pri Grobelnem v znesku din 10.000.—, katere količnik je znašal 151.50 točk, druga lovski družini Braslovče, tretja LD Vran-

sko. Ostro se zahteva pažnja glede dopustne strelne daljave, zlasti s šibrami. Še nikdar ni bilo zastreljene toliko divjadi kakor sedaj. Vprašanje mrharstva bo treba razčistiti v LD Laško.

Občni zbor Okrajne lovske zveze Tolmin, je sklenil, da LD Krn zaradi nedelavnosti razpusti. Novo imenovani iniciativni odbor bo poskrbel za ustanovitev nove lovske družine. Tudi v lovskih družinah Soča, Kobarid in Planota so posamezni člani nedisciplinirani. Zaradi nelovskega obnašanja in nedisciplinirani je bil izključen iz odbora Okrajne lovske zveze dosedanji odbornik Manfreda.

Okrajna lovska zveza Kočevje ima dober lovski kader. Na občnem zboru so se čule pritožbe, da prihajajo lovski tatovi iz sosednje Hrvatske v naša lovišča. Kočevski lovci so letos oddali tako malo kun, da bi človek skoraj mislil, da so izumrle. Mnogo skrbi imajo z zatiranjem in uničevanjem volkov. Tudi glede psov klatežev bo treba energičnejše nastopiti. Kočevski lovci so imeli v gosteh slovenske lovce iz Avstrijske Koroške. Priredili so dobro organiziran lov na divje prašiče. Gostje so bili zelo zadovoljni, kočevski lovci pa veseli, da jim je lov uspel.

Občni zbor Okrajne lovske zveze Grosuplje je bil 30. marca t. l. Predsednik je kritiziral, da Odbor okrajne lovske zveze ni bil dovolj povezan z lovskimi družinami. Tajnik in blagajnik se nista zanimala za delovanje OLZ in je bilo vse delovanje zelo otežkočeno. Le administrator je bil na mestu. — OLZ Grosuplje je vpeljala posebno obliko globe za lovce, ki niso dosegli predpisanega števila točk za uničevanje roparic. Za vsako nedoseženo točko (do 50) plača lovec din 5.— globe. Tako se je že nabralo preko 16.000.— dinarjev. S tem denarjem je Okrajna lovska zveza nagradila one lovce, ki so se izkazali pri pokončevanju roparic. Za osvežitev krvi so nabavili zajce, fazane in jerebice. Po drugi strani so imeli celo lovci izpuščene pse v lovopustu, ki so preganjali divjad zlasti v visokem snegu. *M. D.*

Prispevek. Lovska družina Dreta ob Savinji je nakazala 1000.— din za pomoč po snežnih plazovih prizadetim krajem na Primorskem ter 5000.— din Krajevnemu odboru Zveze borcev Nazarje za postavitev spomenika padlim borcem in talcem. Za vzgledno in tovariško požrtvovalnost najlepša hvala!

L. Z.

Izključitev. Okrajna lovska zveza Gorica je 8. marca t. l. izključila Feliksa Furlana iz Branice, Zorana Lisjaka, Leopolda Stublja, vsi iz Spodnje Branice, iz L. D. Tabor-Dornberg ter Leopolda Blagonjo iz Zavina iz L. D. Školj, zaradi prikritega in neposrednega sodelovanja z divjimi lovci.

Predsednik OLZ
Lado Kerševan

Okrajna lovska zveza Murska Sobota je na svoji seji 2. IV. 1952 sklenila predlagati, da se znova uvede »lovsko leto« to je od 1. IV. do 31. III., ker koledarsko leto povzroča zlasti pri statistikah in obračunih zgolj pomote, zmešnjave in nejasnosti.

Lovcem v Prekmurju bi bilo zelo ustreženo če bi kako podjetje ali ustanova tam prodajala lovsko strelivo, ker je Ljubljana preveč oddaljena, pošta pa pošiljk smodnika ne sprejme.

Pritožba Mihaela Krpica iz G. Lendave, proti izključitvi iz L. d. Radovci se zavrne, ker je ponovno in grobo kršil lovsko disciplino. Poravnal ni obveznosti nasproti družini, udeleževal se ni družinskih lovov, lovil pa je sam zase in plena ni prijavljal ozir. obračunal.

† **Josip Kangler** je 18. II. 1952 v starosti 76 let preminul. Trideset let se je zvesto in požrtvovalno udejstvoval v lovstvu. Blagemu in dobremu lovskemu tovarišu trajen in časten spomin!

L. d. Slov. Konjice

Lovišča okraja Slovenj Gradec so to zimo zaradi izredno visokega snega precej trpela. Srnjad je zavoljo pomanjkanja hrane prišla vsa sestradana in izčrpana na dvorišča domačij in si

tam iskala hrane. Tak primer je bil pri p. d. Škofu v Gradišču, kjer je bilo okrog gnoja vse steptano od srnjadi. Iz pripovedovanja članov LD izhaja, da je precej te srnjadi poginilo, nekaj pa so jo raztrgali klateči se psi. Pa tudi divji lovci niso držali rok križem in so izrabili ugodno priložnost v debelem snegu.

V predelu lovišča L. d. Golavabuka »Barbara« je LM izsledila in aretirala nekaj takih volkov v lovski obleki in jih je sodišče nagradilo z 8 meseci za rešetkami. Ti mrharji so bili celo člani Lovske družine.

Tudi v lovišču L. d. Otiški vrh je LM zasačila mrharja-zankarja, ki še čaka na nagrado.

Nov lovski red bo moral brezobzirno presejati lovske vrste.

Pozivu Lovske zveze LRS so se po večini naši lovci odzvali in pričeli krmiti sestradano srnjad ter jo tako precej rešili.

Od dveh družin fazanov (deset) jih je ostalo šest.

Lov na kune je bil v letošnji zimi precej uspešen. Lovska družina Otiški vrh jih je uplenila nad 10, pa tudi ostale družine jih imajo po nekaj.

Kako izgleda z ostalo divjadjo, bo pokazala pomlad.

Fortunat Juvan,
Dravograd, 18. III. 1952

Okrajna lovska zveza Ptuj je na seji 1. IV. 1952 sklenila, da se izključi Franca Selinška L. d. Gornje polje, ker je grobo kršil lovske običaje, pravila lovske družine, odredbe za izvrševanje lova in predpise lovskega zakona.

Pavle Fabiani sedemdesetletnik. V seznamu članstva Lovske zveze stoji zapisano: Pavel Fabiani, rojen 21. junija 1882; neverneže potrjuje to tudi njegov rojstni list. Neverjetno sicer, a res je, da je večni mladenič Pavle dopolnil 70 let svojega življenja. Zglednemu lovcu, dobremu kinologu, prijetnemu družabniku in nesebičnemu tovarišu kličemo ob njegovem jubileju: Na mnoga leta! *L.*

Izključitev. LD Št. Peter je izključila Alojza Žitnika iz članstva zaradi netovariškega zadržanja, samolastnega lovljenja in neplačanja lovskih pristojbin, LD Radoha pa Ludvika Smrekarja star. in ml. iz Birčne vasi, zaradi razdiralnega početja med člani družine ter kaznovanja po predpisih o posesti in nošenju orožja ter odvzetja lovskih pušk.

Okr. l. zveza Novo mesto,
10. V. 1952

Lovska družina Koprivna je po sklepu občnega zbora 10. II. 1952 izključila iz članstva Florjana Verka iz Koprivne, ker mu je bil zaradi nedovoljenega prekoračenja državne meje odvzet orožni list in lovsko orožje.

LD Kopriva
4. III. 1952

† **Janez Kralj.** Dne 3. IV. 1952 smo položili lovci kamniškega okraja našega vrlega lovca, večletnega starešino LD Radomlje in člana OLZ Kamnik, k večnemu počitku. V zrelih moških letih, ko bi mogel svoje znanje in izkušnje dajati mlajši generaciji. Te je priklenila zavratna bolezen na posteljo. Sedaj si, dragi Janez, star komaj 53 let, dotrpel.

Zgubili smo zvestega lovskega tovariša in strokovnjaka, značajnega moža, družina pa skrbnega in vzornega očeta. Šele ob slovesu smo se zavedli, kaj si nam bil in kaj smo zgubili. Ko se poslavljamo, Ti obljubljamo, da se bomo držali Tvojih naukov, da nam bo lahko svidenje v večnih loviščih.

Vzornemu lovcu in dragemu tovarišu časten spomin! *Š. V.*

† **Jože Majcen,** rojen 8. III. 1898 pri sv. Miklavžu nad Laškem, član LD Trbovlje je 7. maja t. l. preminul. Vzornemu tovarišu, zglednemu lovcu in veščemu izdelovalcu lovskega pribora, kakor klicev, puškinih kopit i. p. naj bo trajen in časten spomin. Blagemu pokojniku in zvestemu tovarišu bodi lahka domača zemlja!

Okr. lovska zveza Trbovlje,
17. V. 1952

Maršal Tito - šestdesetletnik ★

Brzojavka

Maršalu Jugoslavije
Josipu Brozu Titu
Beograd

Ob šestdesetletnici Vašega življenja se pridružujemo splošnemu veselju vseh delovnih ljudi naše dežele, ker nam z enako energijo in poletom kakor do sedaj, vodite življensko ladjo naših narodov skozi vse viharje v do sedaj nevidene uspehe in zmage.

V imenu sto tisoč članov naše društvene organizacije Vam, tovariš Maršal, želimo, da nam še mnogo let razsvetljujete pota, po katerih ste povedli naše narode v največje zgodovinsko podvzetje — v ustvaritev resnične socialistične države in pravega svobodnega in srečnega človeka. Pri tem velikem Vašem življenskem delu, smo za Vami kot neomahljivi sodelavci, kakor so to vsi delovni napredni in rodoljubni državljani naše osvobojene in ponosne zemlje.

Glavna Lovska zveza FLRJ

Brzojavka

Glavni lovski zvezi FLRJ, Beograd

Najprisrčneje se zahvaljujem za čestitko in za želje, katere ste mi sporočili ob moji šestdesetletnici.

J. B. Tito

Beograd, 4. junija 1952.

Lovstvo v luči statistike in evidence

Dr. Milan Dular

Lov je panoga narodnega gospodarstva. Preučevanje lova kot gospodarske panoge časovno ne sega daleč nazaj. Zato še tudi niso do kraja razčiščeni pojmi o vrednosti in pomenu lovske ekonomike. Mnogi precenjujejo gospodarski efekt lova, drugi ga omalovažujejo, nekateri pa trdijo, da je divjad nepotrebno zlo, modernemu gospodarstvu škodljiv preostanek davnine, lovec pa že preživela prikazen.

Prodiranje v bistvo ekonomike lova je še dokaj težko, ker se je šele zadnja leta začelo zbiranje statističnih in evidenčnih podatkov, ki so osnova za študij in gospodarjenje. Pa še ti podatki često niso zanesljivi. Nemogoče je pravilno gospodarjenje, načrtovanje gojitve divjadi, odstrela itd., če nimamo podlage, statističnih podatkov. Pred vojno so se zbirali samo podatki o odstrelu, danes pa zbiramo mnoge podatke: o gojitvi divjadi, staležu, lovišču, lovskih napravah, lovski organizaciji, kinologiji, divjem lovu, škodljivcih itd. Žal zlasti poročila o staležu, spolnem razmerju in o odstrelu često niso samo nekritična, temveč tudi namerno neresnična s težnjo za večjim odstrelom. Tudi je kaka Okrajna lovska zveza nekritična pri uporabi podatkov lovskih družin. Lovske družine navajajo stalež do enote natančno, čeprav bi bile pri divjadi malega lova številke za stalež, zaokroženo na desetice že kar odlične.

Letni statistični podatki bodo še bolj pridobili na vrednosti, ko bo sestavljen lovski kataster. Ta bo narejen po novi preureditvi upravne razdelitve dežele. Lovski kataster bo obsegal podatke o značaju lovišča, o nadmorski višini, terenski konfiguraciji, ekspoziciji, geološki formaciji, o vodnih razmerah, padavinah, kulturnih vrstah zemljišč, kakovosti paše, boleznih divjadi, vznemirjanosti lovišča, o planšarstvu, deležu in vrsti gozda, o razmerju do sosednjih lovskih družin itd. Podatki iz letnih poročil bodo potrebno dopolnilo. Takrat bomo lahko šele pravilno gospodarili in gojitveni in drugi načrti bodo dognani.

Za boljše razumevanje lovstva in njegove problematike podajam v naslednjem nekaj statističnih podatkov. Poznavanje teh podatkov je potrebno slehernemu lovcu. Lovec ni samo športnik, marveč tudi gospodar, upravitelj lovišča.

I. O loviščih, članstvu in čuvajih

V Sloveniji imamo 346 družinskih lovišč, ki jih upravljajo lovske družine. Ta lovišča merijo okrog 1,640.000 ha, z lovno površino okrog 1,450.000 ha. Najmočnejši okraji po obsegu lovišč so bili Ljubljana

s 130.000 ha, Celje z 99.000 ha, Maribor z 91.000 ha, Gorica s 87.000 ha, Ptuj z 78.000 ha, a najmanjša Lendava z 18.000 ha, Ilir. Bistrica z 29.000 ha, Kamnik s 34.000 ha.

V 346 lovskih družinah je bilo konec leta 1951 včlanjenih 9.063 lovcev. Socialna struktura lovcev je tale: 2184 delavcev, 2714 nameščencev, 3088 kmetov in 1088 raznih poklicev in upokojencev. Največ lovcev je kmetov, zlasti v okrajih Celje (205 od 563 članov), Črnomelj (164 od 294), Gorica (265 od 537), Murska Sobota (132 od 291), Novo mesto (134 od 281), Radgona (92 od 167). Največ delavcev-članov je sorazmerno v kamniškem, ljubljanskem, mariborskem, radovljiškem, trboveljskem in šoštanjskem okraju.

Lovske družine imajo za vseh 346 lovišč le 60 poklicnih lovskih čuvajev in 610 pomožnih loviških čuvajev. Ker so pomožni lovski čuvaji največkrat samo na papirju in zato, da je zadoščeno predpisom, je lovsko čuvajska služba šibka in je to eden glavnih razlogov, da se stalež zaščitene divjadi ne popravlja tako, kakor treba. Več ko skromna odškodnina lovskim čuvajem to trditev samo podkrepljuje. Povprečni letni prejemki poklicnega lovskega čuvaja so v preteklem letu znašali 24.683.— din, letna nagrada pomožnega lovskega čuvaja pa 1360.— din. Med tem vse družine črnomeljskega okraja nimajo niti enega poklicnega lovskega čuvaja, 22 pomožnih je pa skupno prejelo 12.200.— din nagrade. Družine okraja Dol. Lendava imajo 1 »poklicnega« čuvaja, ki ga ne plačujejo in 2 pomožna čuvaja, ki sta prejela skupaj 1000.— din. V novomeškem okraju so imeli 32 »brezplačnih« čuvajev itd. Bolje je v tem oziru v okrajih Gorica, Kranj, Ljubljana-mesto, Ljutomer, Ptuj, Radovljica. — Povprečno pride v Sloveniji 1 poklicni lovski čuvaj na 27.400 ha in 1 pomožni čuvaj na 2700 ha.

II. Ureditev lovišč

Upravljanje lovišč je kaj različno. Iz evidenčnih podatkov posnamemo, da imamo v vseh loviščih 488 napajališč. Napajališča so zlasti potrebna na kraškem terenu; Gorica jih ima 65, Kočevje 64, Postojna 71, Sežana 150. Skupno je 2606 solnic, 445 visokih prež, 795 krmišč, 244 mrhovišč. Lovske družine imajo 11 voljer. Lovskih koč je doslej 49. Za ureditev solnic se sorazmerno brigajo predvsem družine Okrajne lovske zveze Celje (78), Kamnik (67), Kočevje (103), Kranj (240), Ljubljana (263), Maribor (256), Postojna (167), Radovljica (254), Slovenj Gradec (641), Šoštanj (168); nasprotno pa ima Lendava 1 solnico, Ilirska Bistrica 1, Idrija 9, Novo mesto 11, Radgona 2, Sežana 11. Krmišč sploh ne poznajo lovske družine Okrajnih lovskih zvez Ilir. Bistrica in Sežana; v Črnomlju jih je 5,

v Idriji 6, v Kočevju 1, v Krškem 7, v Novem mestu 4, v Tolminu 2, v Trbovljah 9, v Trebnjem 5. 36 jih imajo v Celju, 35 v Kamniku, 100 v Ljubljani, 89 v Ljutomeru, 74 v Mariboru, 68 v Mur. Soboti, 102 v Ptuju, 53 v Slovenj Gradcu. Voljere so v okrajih Celje, Ljubljana, Radovljica, Trbovlje, Maribor. Dve lovski koči sta v celjskem okraju, 1 v črnomeljskem, 2 v idrijskem, 3 v kočevskem, 5 v ljubljanskem, 1 v mariborskem, 1 v novomeškem, 1 v poljčanskem, 8 v postojnskem, 2 v ptujskem, 10 v radovljiškem, 7 v slovenjgrajskem, 1 v šoštanjskem, 1 v tolminskem, 3 v trboveljskem in 1 v trebenjskem okraju (konec leta 1951).

Ureditev in izboljšanje lovišč sta seveda zvezani s stroški. Lovske družine so v ta namen porabile v letu 1951 1,142.716.— din. Sorazmerno mnogo so prispevale družine Okrajnih lovskih zvez Celje, Črnomelj, Gorica, Kranj, Ljubljana, Trebnje. Vse družine lendavskega okraja niso dale za ureditev lovišč ničesar, skromno pa družine Ilir. Bistrice, Kočevja, Krškega, Ljutomera, Mur. Sobote, Novega mesta, Radgone in Tolmina.

III. Lovsko orožje

Organizirani lovci in lovski čuvaji imajo 9173 lovskih pušk. Od teh je 3499 prelamač za šibre, za dimni smodnik in 3931 za brezdimni smodnik. Od 1032 pušk s kombiniranimi cevmi (polrisanice, trocevke) je 312 za dimni smodnik in 780 za brezdimni smodnik. Imamo tudi 651 risanic. V loviščih sredogorja primanjkuje pušk s kombiniranimi cevmi. Od vseh pušk je kakih 15% v slabem stanju, deloma so sploh neuporabne.

IV. Pasemski lovski psi

Od lanskega leta lovske družine ne smejo več loviti z nepasemskimi psi. Mnoge družine, ki se niso prej pravočasno pobrigale za nabavo pasemskih psov, so sedaj v zadregi. Zato so najbrže marsikatera poročila o številu pasemskih lovskih psov pretirana. Potrebno bo, da bo evidenco vodilo tudi Kinološko združenje Slovenije. Podatki o številu pasemskih lovskih psov so torej nezanesljivi, imamo po prejetih podatkih 1889 pasemskih lovskih psov in sicer 1107 goničev, 261 brakov-jazbečarjev, 16 barvarjev, 159 jamarjev, 60 šarivcev, 286 ptičarjev. Lovskih psov še daleč ni dovolj in ponekod jih praktično ni. V celjskem okraju pride 5.5 lovcev na enega psa, v črnomeljskem 4.3 (?), v lendavskem 8, v goriškem 4.5, v grosupeljskem 3 (prijavili so 91 pasemskih goničev), v idrijskem 3.2, v ilir. bistriškem 7.4, v kamniškem 3.3, v kočevskem 5, v kranjskem 5.9, v krškem 8.2, v ljubljanskem 3.3, v ljutomerskem 13, v mariborskem

skem 6.2, v murskosoboškem 5.8, v novomeškem 6.7, v poljčanskem 6.5, v postojnskem 6, v ptujskem 8.6, v radovljiškem 8.4, v radgonskem 6, v sežanskem 3.1, v slovenjgrajskem 6.7, v šoštanjskem 4.8, v tolminskem 3.9, v trboveljskem 3 in v trebenjskem 1.8 kot najboljšem.

V. O staležu divjadi, dovoljenem in izvršenem odstrelu, kalkulaciji in prirastku

Najnazorneje to kaže tabela I, in sicer za gamse, jelenjad, srnjad, zajce, fazane in divje prašiče. Statistična tabela kaže, da se je dvignil od lanskega leta stalež gamsov, jelenjadi in zajcev, padel pa je stalež srnjadi in fazanov. Stalež srnjadi je padel zlasti zaradi ostre, za divjad težke zime, pri fazanih pa najbrž zavoljo degeneracije in s tem zvezano malo plodnostjo. Pripominjam, da so nekatere lovske družine očitno navedle višji stalež, kakor je resničen.

Po statističnih podatkih plan odstrela ni bil izvršen. Tu moramo deloma računati s pravilno zavestjo lovcev, deloma pa s tem, da divjadi v nekih loviščih ni. (Tabelo I, glej zadaj).

Če primerjamo stalež divjadi iz pomladi 1951 z letošnjim, prirastek številčno ni v skladu s prirastkom po priznanih računskih tabelah in ugotovitvah iz lovsko gojitvene prakse.

Pri pravilnem spolnem razmerju bi moral znašati prirastek srnjadi od lani na letos okrog 9.900. Odstreljenih je bilo 1777, torej bi moral znašati spomladanski stalež 42.489, znaša pa le 33.374. Manjka torej čez 9000 srnjadi. Največ je kriva temu izpadku ostra zima in potepuški psi.

Prirastek jelenjadi bi moral znašati od lani na letos, pri staležu 767, 160. Upoštevaje odstrel 23 kosov, bi bil letošnji pomladanski stalež pri idealnem spolnem razmerju 904; poročila pa izkazujejo stalež 1116 jelenjadi, torej za 212 več.

Morda so netočna poročila, računam pa tudi s tem, da je priliv jelenjadi iz državnih lovišč v lovišča družin dokaj močan.

Tudi pri gamsih računam s prilivom iz državnih lovišč. Stalež od lanskh 2419 in upoštevajoč odstrel 130, bi se moral zvišati za 540 na 2829, znaša pa 2982, torej 153 več.

Neugodna slika je pri zajcih in fazanih. Zajcev bi morali imeti letošnjo pomlad po predvidenem prirastku in upoštevajoč lanski odstrel kakih 147.000, imamo pa prijavljeni stalež 71.800. Manjka torej 75.200 zajcev, ki so bili v veliki večini plen premnogih roparic in pa zaradi mačk in psov klatežev. Planirani odstrel zajcev, bi moral biti mnogo večji, če bi se vsi lovci resno poprijeli zatiranja roparic.

S fazani je podobno. Tudi tu so nizkemu staležu krive roparice in degeneracija. Prirastek od lanskega leta bi moral znašati 20.000 fazanov in če odbijemo 1900 odstreljenih, bi moral znašati letošnji pomladanski stalež 28.900 namesto izkazanega 8800. Manjka torej preko 20.000 fazanov.

Statistični podatki nas opozarjajo tudi, da pada stalež divjih prašičev. Lovci mislijo v splošnem, da jih je v Sloveniji več tisoč, po podatkih pa jih je le še 824 in še tu so gotovo po dvakrat šteti.

Na podlagi podatkov iz prejšnje tabele, je sestavljena naslednja tabela, kjer predstavljajo številke stalež divjadi, ki živi na njej ustrezajoči kulturi (srnjad v gozdovih, zajci na polju, njivah in pašnikih itd.). Površina raznih kultur v posameznih okrajih je povzeta iz katastrskih podatkov. (Tabelo II. glej zadaj).

Ministrstvo za gozdarstvo FLRJ je predpisalo začasna navodila za planiranje v lovstvu in je kakovost lovišč razdelilo v pet bonitetnih razredov s I. bonitetnim razredom kot najboljšim. Seveda ne velja n. pr. I. bonitetni razred enega lovišča za vso divjad. Neko lovišče ustreza po kulturnih vrstah (travnikih, vinogradih, njivah, grmičevju) fazanom za I. bonitetni razred; zaradi pomanjkanja gozda pa ni za srnjad in podobno.

Bonitetni razredi so razdeljeni takole in veljajo številke za stalež tiste divjadi na površini 1000 ha.

	I.	II.	III.	IV.	V.
gams	100	70	40	20	10
jelenjad	40	20	10	5	—
srnjad	60	40	20	10	5
zajec	200	150	100	50	30
fazan	400	300	200	100	50
jerebica	600	500	400	200	100
kotorne	600	400	300	200	100

Ako primerjamo podatke o obstoječem staležu iz prejšnje tabele z bonitetnimi razredi, vidimo, da pri gamsih nikjer nimamo I. bonitetnega razreda, marveč samo v treh okrajih III. razred. Nič boljše ni z zajcem, katerega stalež nikjer ne doseže I. in II. bonitetnega razreda, pač pa je III. razred dosežen v okraju Gorica, Grosuplje (kdo to verjame?) Ilir. Bistrica, Kranj, Slovenj Gradec, Šoštanj, Tolmin, Trbovlje in Trebnje.

S srnjadjo so Idrija, Kamnik, Kočevje, Kranj, Ljubljana, Postojna, Radovljica presegle I. bonitetni razred — če so poročila lovskih družin o staležu zanesljiva.

Žalostno je stanje fazanov, kljub temu, da so pri nas odlični prirodni pogoji za gojitev. Prav nikjer ne dosežemo niti najslabšega, to je V. bonitetnega razreda. Najugodnejše je še v ljutomerskem okraju, kjer imajo stalež cca 70 fazanov na 1000 ha; najslabši bonitetni razred jih predvideva 100.

Skoraj enako je z jerebicami. IV. bonitetni razred doseže goriški okraj, V. razred pa Ilir. Bistrica, Kranj, Ljubljana, Sežana. Upoštevati je treba, da se jerebice iz goriškega in sežanskega okraja na jesen selijo v Italijo.

Tabela pa tudi dokazuje nekritičnost nekaterih Okrajnih lovskih zvez pri zbiranju in sestavljanju podatkov o staležu divjadi. Ali je verjetno, da ima Črnomelj sorazmerno petkrat več zajcev kakor Lendava in dvakrat toliko kakor Murska Sobota? Grosuplje ima kar šestkrat toliko zajcev po enoti kakor Lendava.

Lovske organizacije bodo v bodoče gotovo zelo kritične pri presoji in sestavljanju podatkov, ker vidijo, kako važno je, da so poročila stvarna.

VI. Pobijanje in tatvina divjadi v zadnji zimi

Zadnja zima je bila katastrofalna zlasti za srnjad. Spomladi predvidena škoda se je izkazala za prenizko. Po dosedanjih poročilih moremo računati, da je zaradi težkih vremenskih neprilik poginilo kakih 8000 srnjadi. Stisko divjadi so izkoristili lovski tatovi, da celo iz vrst organiziranih lovcev. Ta pojav tem bolj opravičuje zahtevo lovske organizacije, da bo treba lovske vrste temeljito prečistiti. V teh težkih časih za divjad se je hvalevredno izkazala ljudska milica. Energične akcije so bile uspešne v vsej Sloveniji in prejetih je bilo 334 lovskih tatov, od teh 42 članov lovskih družin. Tesno sodelovanje med lovci in ljudsko milico bo gotovo uspešno.

Tabela nazorno kaže število ujetih divjih lovcev in zaplenjenega orožja v posameznih okrajih (tabelo III. glej zadaj).

V območjih nekaterih Okrajnih lovskih zvez je sorazmerno mnogo lovskih tatov, med njimi organiziranih lovcev. V soboškem okraju je bilo ujetih 14 tatov, od teh so bili 4 člani lovskih družin, v novomeškem okraju od desetih tatov štirje člani lovskih družin, v ptujskem od štirinajstih pet, v radgonskem od šestih kar trije in v šoštanjskem pet od dvanajstih.

VII. Roparice

Naslednja tabela kaže koliko roparic, razdeljeno po Okrajnih lovskih zvezah, je bilo uničenih v letu 1951. Ta statistika prav nazorno osvetljuje večjo in manjšo delavnost pri uničevanju roparic v posameznih lovskih zvezah. Seveda se je treba pri številu uničenih

roparic ozirati na število članstva Okrajne lovske zveze in površino lovišč. Ta nedelavnost je ozko povezana z majhnim staležem divjadi v tistih okrajih. (Tabelo IV. glej zadaj).

Iz tabele je razvidno, da so lovci v letu 1951 uničili 3902 lisic, 34 volkov (z onimi v letošnji zimi), 73 divjih mačk, 148 podlasic, 161 dihurjev, 3946 potepuških psov, 6341 potepuških mačk, 4280 raznih ujed in 29.080 vran in srak. Le od malega števila roparic imajo lovci koristi (kožuh), vse ostalo pa je bilo uničeno zgolj v varstvo zaščitene divjadi. Kakor je število uničenih roparic pomembno, je še zdaleka nezadostno. Uničevanje roparic bo izdatnejše, brž ko bo rešeno vprašanje lovsko-čuvajske službe.

Želim prikazati škodo, ki bi jo povzročile roparice, ki so bile uplenjene leta 1951.

Uplenjenih je bilo 3900 lisic. Če bi živele, bi ugrabila vsaka povprečno

po 10 zajcev, skupaj 39.000 zajcev à din 250.— . .	din	9,750.000.—
po 2 kokoši, skupaj 7800 kokoši à din 200.— . . .	din	1,560.000.—
po 10 divje perj. skupaj 39.000 perj. à din 150.— .	din	5,850.000.—
34 volkov bi poklalo		
po 30 srn, skupaj 1020 srn, je 20.400 kg à din 70.—	din	1,428.000.—
po 3 ovce, skupaj 102 ovci, je 3060 kg à din 100.—	din	306.000.—
73 divjih mačk bi požrlo		
po 3 zajce, skupaj 219 zajcev à din 250.— . . .	din	54.750.—
po 50 divje perj. skupaj 2250 perjadi à din 150.—	din	337.500.—
309 dihurjev in podlasic		
po 3 zajce, skupaj 927 zajcev à din 250.— . . .	din	231.750.—
po 8 divje perj. skupaj 3197 perjadi à din 150.—	din	475.800.—
po 7 domače perut. skupaj 2163 perut. à din 200.—	din	432.600.—
po 40 jajc div. perut., skupaj 12.360 jajc à din 50.—	din	618.000.—
po 10 jajc kokoši, skupaj 3090 jajc à din 10.— . .	din	30.900.—
3946 potepajočih psov uniči letno povprečno		
po 1 kos srnjadi, skupaj 3946 kosov 59.150 kg à din 70.—	din	4,143.300.—
po 10 zajcev, skupaj 39.460 kos., à din 250.— . .	din	9,865.000.—
6341 potepajočih mačk uniči povprečno		
po 2 zajca, skupaj 12.682 zajcev à din 250.— . .	din	3,170.500.—
po 6 perjadi, skupaj 38.046 perjadi à din 150.— .	din	5,706.900.—

4280 ujed

po 5 kos. dom. perut., skupaj 21.400 à din 200.—	din	4,280.000.—
po 10 kosov divje perj., skupaj 42.800 à din 150.—	din	6,420.000.—
po 1 zajca, skupaj 4280 à din 250.—	din	1,070.000.—

29.000 vran in srak poje povprečno

po 4 kg koruze, skupaj 116.000 kg à din 20.— . .	din	2,320.000.—
po 1 domače pišče, skupaj 29.000 kom. à din 200.—	din	5,800.000.—
po 1 zajca, skupaj 29.000 à din 250.—	din	7,250.000.—
vsaka deseta vrana izpije iz gnezda po 10 jajc divje perjadi, je 29.000 jajc à din 50.—	din	1,450.000.—
	Skupaj din	72,951.000.—

Škoda po teh roparicah, če bi ne bile uničene, bi bila: 120.000 zajcev, 120.000 divje perjadi, 4900 srnjadi, 60.000 domače perutnine, 100 ovc, 40.000 jajc divje perjadi, 3000 kokošjih jajc in 116.000 kg koruze, v skupni vrednosti 73 milijonov dinarjev.

Lisice bi napravile škodo za skoraj 17 milijonov din, volkovi za 1 milijon sedem sto tisoč, divje mačke za štiri sto tisoč, dihurji in podlasice za 1 milijon sedem sto tisoč, potepajoči se psi za 14 milijonov, klateče se mačke za 8 milijonov osem sto tisoč, ujede za 11 milijonov sedem sto tisoč in vrane in srake za 17 milijonov štiri sto tisoč dinarjev. Mnogi lovci si doslej niso znali razložiti, kako je to mogoče, da je še v poletju mnogo perjadi in zajcev, v jeseni pa so lovišča skoraj prazna. Odgovor daje gornji račun.

Ako pa še upoštevamo, koliko jajc in mladičev ptic pevk uničijo vrane in srake, je škoda nepreračunljiva. Ugotovljeno je, da uniči v svojem življenju en sam siničji par domala 100 kg raznih črvičkov, ličink, gosenic in drugega mrčesa. Če ne bi imeli ptic pevk, bi mrčes uničil vse nasade.

Z uničevanjem ujed obvarujemo fazane in jerebice, ki uspešno uničujejo koloradskega hrošča. Dokazano je, da je hektarski donos žita od polja, kjer so fazani ali jerebice, za 200 do 300 kg večji.

Divjad podlega tudi boleznim, zlasti so nevarne nalezljive bolezni. Uničuje se pa tudi zaradi neprevidnosti pri zastrupljanju poljskih škodljivcev (miši, žuželk itd.) in pri gnojenju z umetnimi gnojili.

Kakor so številke suhoparne in dolgočasne, vendar menim, da bi jih vsaj približno moral poznati sleherni lovec. Tedaj bo njegovo gledanje na lovsko problematiko in gospodarstvo v Sloveniji pravilnejše in jasnejše, ker bo oprto na dejstva.

Stalež in odstrel

	Gamsi				Jelenjad				Srnjad	
	A	B	C	D	A	B	C	D	A	B
Celje	74	6	3	89				1	1568	157
Črnomelj								5	683	36
Dol. Lendava					10				188	2
Gorica	32	2	2	62	18			29	865	57
Grosuplje					10			15	2379	60
Idrija	70	6	3	49					1327	116
Ilirska Bistrica									45	5
Kamnik	211	3		41					1266	86
Kočevje					84	9	1	141	1417	123
Kranj	114	4	5	201	33	1		36	2842	379
Krško					3			9	901	45
Ljubljana	86			118	105	13	6	179	3819	607
Ljutomer									756	55
Maribor	310	31	25	304	36	4	1	54	2645	157
Murska Sobota						30			616	11
Novo mesto					5	1	1	2	562	48
Poljčane									773	53
Postojna	34	3		25	448	27	13	622	2104	173
Ptuj	2			2					968	80
Radovljica	501	62	41	882					842	72
Radgona									309	29
Sežana									454	38
Slovenj Gradec	459	30	20	386	15	5	1	23	2674	105
Šoštanj	212	16	9	251					1856	225
Tolmin	504	23	22	572					917	64
Trbovlje									1110	126
Trebnje									480	37
	2419	186	130	2982	767	90	23	1116	34366	2946

A = Pomladanski stalež 1951 B = Dovoljeni odstrel 1951

		Zajci				Fazani				Div. prašiči	
C	D	A	B	C	D	A	B	C	D	Odstrel	Stalež 1952
114	1801	2005	1305	2689	5595				43	10	48
18	644	2580	1400	679	3860					15	56
	73	790	286	193	384	170	10	10	60		
28	1257	4053	1600	1544	5828	1341	230	253	1472	7	44
35	805	2709	600	524	3290	7			32	22	68
114	1546	1144	360	189	1430					1	
4	118	706	320		3000					8	10
78	1301	685	513	436	1340	15			2	1	16
45	1631	1688	505	339	2081					13	55
221	2426	1750	777	485	2432	3			20	19	29
37	1081	2910	1195	1157	2901	82	30	7	315	23	77
299	3591	4476	2950	1804	4776	184	60		195	60	135
21	464	2718	1690	1262	2552	2772	808	619	2125		
131	2259	2765	1943	1745	2345	1775	350	210	1551	1	3
6	641	1960	1300	1118	2270	1301	300	214	673		
17	884	1135	810	622	2325	2			15	18	65
41	839	1793	914	914	2185	149	34	19	70	6	59
122	2866	3106	744	408	3277					39	
26	905	2740	2244	1848	2870	1767	654	466	1249	1	19
46	1078	728	361	236	966					2	
6	201	1300	710	561	993	1140	150	96	804		
8	376	1520	900	759	1405	21			52	2	13
98	2032	3606	600	538	3578	16			28		
151	1910	2055	585	523	2889					1	25
32	1108	2000	500	465	3197	21			12	3	38
72	1046	1397	481	405	1391	10			5		40
7	491	2040	530	531	2675				31	1	24
1777	33374	56359	26123	21974	71835	10776	2626	1894	8754	253	824

C = Izvršeni odstrel 1951 D = Pomladanski stalež 1952

Stalež na 1000 ha kulture, ki ustreza posamezni vrsti divjadi

	Gamsi	Srnjad	Zajci	Jerebice	Fazani
Celje	17	28	49	42	—
Črnomelj	—	43	99	5	—
Dol. Lendava	—	12	19	17	3
Gorica	4	45	126	223	32
Grosuplje	—	31	116	22	1
Idrija	25	70	59	20	—
Ilirska Bistrica	—	9	100	146	—
Kamnik	14	72	70	62	—
Kočevje	—	68	69	—	—
Kranj	22	97	116	109	—
Krško		32	74	46	9
Ljubljana	23	67	91	176	3
Ljutomer		48	89	87	71
Maribor	38	49	49	45	33
Murska Sobota	—	37	50	64	19
Novo mesto	—	24	72	15	—
Poljčane	—	25	62	30	—
Postojna	8	71	63	26	—
Ptuj	—	38	52	64	25
Radovljica	53	72	87	24	—
Radgona	—	23	47	45	38
Sežana	—	29	41	177	3
Slovenj Gradec	45	39	102	13	1
Šoštanj	17	56	137	15	—
Tolmin	40	36	118	50	—
Trbovlje		60	117	9	—
Trebnje	—	20	102	19	32

	Prijeti divji lovci		Zaplenjeno orožje		Ukradena divjad				
	tatovi	člani lov. dr.	lovsko	vojaš.	jelen	srnjad	zajci	fazani	jerebice
Celje	12	3	14			3	6		
Črnomelj	5	3	6	1		2	2		
Dol. Lendava	13	—					2		
Grosuplje	9	—	5	4					
Gorica	16	—	9			8	10	2	
Idrija	11	3	3	3		22			
Ilirska Bistrica	1					3			
Kranj	16	3	1	5	3	13			
Kamnik	2	—	1						
Krško	7	—	4	3			4		
Kočevje	5	—		2		3			
Ljubljana-mesto	6	—	1			1	3		12
Ljubljana-okol.	31	1	12	1		45			
Ljutomer	12	1	6						
Maribor-mesto	4	—					1	3	
Maribor-okol.	11	—	9			2			
Murska Sobota	10	4	4			4	1		
Novo mesto	6	4	2			3	3		
Poljčane	9	1	8	2		2	3		
Postojna	7	1	1	5	6	30			
Ptuj	9	5				3		7	22
Radovljica	10	2		2		11			
Radgona	3	3	2			2			
Sežana	11	1	1	6		2	3		
Slovenj Gradec	18	1	4			22			
Šoštanj	7	5	3	4		7			
Trebnje	2					1	1		
Trbovlje	2	1	2			1			
Tolmin	37		5				8	1	
	292	42	103	38	9	190	43	13	34

Uničene roparice v letu 1951

	Lisice	Volkovi	Divje mačke	Kune	Podlasice	Jazbeci	Dihurji	Potep. psi	Potep. mačke	Ujede	Vrane, srake	Pižmovke
Celje-m. in okol.	312			8	9	39	3	439	740	334	1735	5
Črnomelj	94	4	12	7	1	15	6	65	115	79	440	17
Dol. Lendava	13							44	59		442	
Gorica	245		1	13	5	55	4	426	512	125	1178	
Grosuplje	86	1	6		8	14		89	66	195	2756	
Idrija	125			14		28	6	47	132	122	116	
Ilirska Bistrica	60		10	4	2	28	6	105	124	72	252	
Kamnik	112			1		20	1	69	88	57	1351	
Kočevje	85	4	3	11	1	6	16	63	81	73	120	
Kranj	114			5	3	29		127	257	213	990	
Krško	178		3	2	3	18	5	201	251	254	2104	
Ljubljana	329		9	3	18	54	19	332	722	778	1915	
Ljutomer	46				6	1	3	134	256	34	1267	
Maribor	273			14	12	41	27	239	433	227	2698	
Murska Sobota	85				6	11		88	106	45	799	36
Novo mesto	103		5			9		89	116	112	516	
Poljčane	140			5	16	12	11	262	406	319	2051	
Postojna	139		14	12	8	42	1	91	230	91	332	
Ptuj	109				8	7		186	314	212	1753	
Radovljica	67			4	2	25		77	131	223	786	
Radgona	117			1	4	9		63	153	38	1595	9
Sežana	112		3	10	2	22	2	62	149	65	303	
Slovenj Gradec	226			33	12	65	23	94	122	198	447	
Šoštanj	181		2	12	9	42	1	98	111	143	645	
Tolmin	219			4	10	51		94	194	46	836	
Trbovlje	202			11	1	12	7	202	239	95	848	
Trebnje	130		5	1	2	14	20	160	234	130	805	
	3902	9	73	175	148	669	161	3946	6341	4280	29080	67

Naravna krmilnica

Ing. Mirko Šušteršič

O srnjadi in o tem in onem

II. (Konec)

Morda ne bo odveč, če nekoliko ponovim o prehrani srnjadi in načinu krmljenja. Pretekla zima je pokazala, da smo se v tem pogledu slabo znašli. Tako smo nudili srnjadi največ take krme in na tak način, ki srnjadi ne godi, če kar ne škodi. Mnogi so ji dajali kruh, polento, žgance in zraven še celo gorke jedi, trdo seno prve košnje itd. Pozabili smo, kaki hrani je srnji organizem že skozi tisočletja in desettisočletja prilagoden. Tudi to, da zlasti srnjad jako nerada in le v najskrajnejši sili vzame hrano z umetno postavljenih krmilnic, jasli, korit itd. Pozabili smo še, kakor sem že omenil, da to ni domača žival, navajena na umetno hrano, ki ji jo poklada človek. Poleg tega moramo pomisliti, katere hranilne snovi (prvine) potrebuje živalsko telo. Za rastlinojede živali (prežvekovalce) je hrana v rastlinah že pripravljena, kakor je v telesih živali za mesojede živali (roparice). Razmeroma je malo prvin, ki sestavljajo rastlinska in živalska telesa, a zato v tem bolj zamotanih kemičnih spojinah. Tudi potreba po raznih hranilih je v razni starosti živali in raznih letnih časih različna. Tako mlada žival, ko raste, potrebuje

razmerno več kalcija in fosforja za zgradbo koščenih delov telesa, pa tudi ob času obnavljanja rogovja ali menjave dlake oziroma perja itd. Mišičevje, tolšča, beljakovine se grade iz sila kompliciranih spojin, ogljika, dušika in kisika. Za zgradbo telesa in njegovo življenjsko delovanje so pa potrebne še druge prvine kakor kalij, natrij, magnezij, žveplo, železo, baker itd. Nekatere od teh v prav neznatnih količinah. Vsako telo vsebuje poleg vsega tega več ko polovico vode. Brez vode ni življenja. Toda niso se rastline prilagodile potrebam živali temveč narobe, ker je rastlinstvo nastalo mnogo prej kakor rastlinojede živali. Zato imajo prežvekovalci za prebavo rastlin primerno ustrojen želodec, mesojede pa ne, ker jim hrane ni treba na tak način predelovati. Razliko vidimo že na prebavnih organih (želodec, črevesje) in zobovju. Tako vidimo, da je življenje više stoječih bitij zgrajeno na življenju nižjih in se ta krog sklepa v nepretrganem življenjskem kolobarju. Za prehrano oziroma življenje je pa vedno odločilna tista snov, ki jo ni, ali ki jo primanjkuje. Potrebo po kaki snovi telo nagonsko občuti v tem, da si zaželi kake posebne jedi, ki vsebuje primanjkujočo snov. Zato je razumljivo, zakaj rastlinojeda divjad ne jé vsega od kraja, marveč izbira — zlasti srnjad — in v različnih letnih časih ter raznih stopnjah razvoja njenega telesa išče občasno ustrezno hrano. Življenje je v bistvu enakomerno zgorevanje snovi, katero daje telesu moč za življenjske funkcije, podobno kakor zgorevanje premoga v stroju. Kurivo pa telo nadomešča s hrano.

Kjer je človek s spremembo in preobrazbo rastlinskih kultur porušil ravnovesje v prehrani in s tem v življenjskih pogojih, je povzročil spremembo v živalskih vrstah ali vsaj v številčnem razmerju raznih živalskih vrst prizadetega območja. Poglejmo na primer sodobne enomerne gozdove z eno ali dvema vrstama drevja ali nepregledne žitne stepi. Na področjih takih monokultur se je moralo divje živalstvo ali prilagoditi novim življenjskim pogojem ali se izseliti ali izumreti. V takih primerih si je človek zlasti kot lovec pomagal s tem, da je divjim živalim ustvarjal umetno vsaj deloma potrebne življenjske možnosti, zlasti glede prehrane. To so krmišča, njive za divjad, solnice (lize) in podobno. Za dežele, kjer je velika naseljenost ter kultura zemlje visoka, je umetna prehrana divjadi nujna. Naši gozdovi nudijo divjadi še razmeroma ugodne življenjske pogoje tako glede bivališč, kakor prehrane. Tri četrtine naših gozdov so neenomerni mešani gozdovi z vsemi vrstami drevja in vseh starosti, pa tudi z vsemi vrstami podrastja, grmovja in drugega gozdnega rastlinja. Ti kmečki mešani gozdovi nudijo s svojim najraznovrstnejšim rastjem srnjadi v vseh letnih časih tako in toliko paše, da je krmljenje v normalnih zimah

Taka krmilnica učinkuje kot strašilo

domala nepotrebno. To je pokazala pretekla s snegom bogata zima, ko srnjad v glavnem ni trpela zaradi pomanjkanja, pač pa zavoljo nepravilne pomoči v ravnanju z njo in v krmljenju. Tu menim le zimsko gozdno pašo, ker je poleti za srnjad miza bogato pogrnjena.

Pozimi ko ni raznih trav, zelišč in listja, nudi predvsem zimzeleno rastlinje glavno in naravno hrano. Od drevja so to iglavci (razen macesna) predvsem jelka, razni bori in tisa. Srnjad grize in objeda tudi smrečje in brinje. Drugo zimzeleno rastlinje so bršlin, omela, malinje, robidovje, borovničje, brusničje itd. Poleg tega srnjad pozimi objeda popje, vejice pa tudi lubje raznega drevja, posebno takega, ki ima sočno mehko lubje in debelo popje, kakor

so topoli, javor, brest, hrasti, jerebike, od grmovja bezeg, zlasti gorski bezeg, beka, leska, breza z mačicami in podobno. Jako važno vlogo v prehrani igrajo gozdni sadeži, divje sadje, želod, žir, sad jerebik, šipek ter vse jagodičje. Zajčji lakotnik (spartium ali sarothamnus) tudi gozdno vzgojno ni manj važen, kakor lovsko gojitveno, za prehrano. Vse te in še mnoge druge rastline nudi gozd kot zimsko hrano, če je gozd pravilno gojen — da ne rečem negojen — kakršen bi divjadi v obliki pragozda ali vsaj prebiralnega (kmečkega) gozda najbolj godil. Zato je nujno potrebno, da je gozdar tudi lovec, kar leži že v naravi njegovega poklica. Kajti v njegovi roki je gozd kot glavni življenjski prostor in pogoj za življenje velike divjadi, posebej prežvekovalcev, katerim edino gozdar-lovec more nuditi zavetišče in naravno hrano, ne da bi gospodarnost gozda kaj trpela. Nasprotno, gozdar-lovec s pravilnimi gojitvenimi ukrepi lahko prepreči siceršnjo škodo po divjadi v gozdu, kakor je n. pr. lupljenje drevja po jelenjadi in poškodbe na gozdnem mladju. Zato je v obojestransko korist, če je poklic oziroma služba gozdarja in lovca v eni roki. Le gozdar-lovec more vskladiti gozdno gospodarske interese z lovskimi in hkrati ohraniti neokrnjeno naravo kot lepo, pestro in zanimivo življenjsko okolje za človeka.

Življenjski prostor velike divjadi se pogubno krči, ker človeška naseljenost in tehnične naprave vedno bolj rahljajo in režejo gozd na kose ter zanašajo vanj hrup in trušč človeške kulture, ki mnogokje ugonablja divjad. Vedno bolj je divjad odvisna od človeka in njegove pomoči. To pomoč pa mora nuditi čim bolj naravno, v obliki in na način, ki nista tuja divjadi, ki sta čim bliže njenim življenjskim navadam. Ob taki pomoči se namreč divjad ne sme pomehkužiti, mora ostati krepka, odporna, previdna in izkušena. Postati ne sme na pol domača žival, ki bi podlegla trdim življenjskim pogojem v prosti naravi. Prvo tako pomehkuženje so stalna krmišča, kjer divjad brez truda najde vsak čas pogrnjeno mizo. V naših razmerah in pri stanju večine naših (kmečkih) gozdov so zlasti za srnjad stalna krmišča z raznimi jasli, koriti in podobnim, odveč brez koristi, če ne v škodo srnjadi. Sreča je, da se srnjad nerada prime umetnih krmišč. Če pa se pozimi nanje navadi, čaka pri jaslih kakor domača koza, kdaj ji prinesemo hrane. V teh se ob nepazljivosti natrpana hrana rada skvari, splesni, zmrzne itd. in žival zboli na prebavilih in podobno.

Če v hudi stiski polagamo hrano, je bolje, da jo porazdelimo na več krajev v gozdu in po možnosti hrano, ki jo gozd sam nudi. Treba je le, da to naravno hrano naredimo dostopno, da pride divjad do iglovja, popja, malinja itd. Kako to storimo, je dovoljkrat popisano v LOVCU, n. pr. v letniku 1946, v knjigi NAŠ LOV I. del, v knjižici

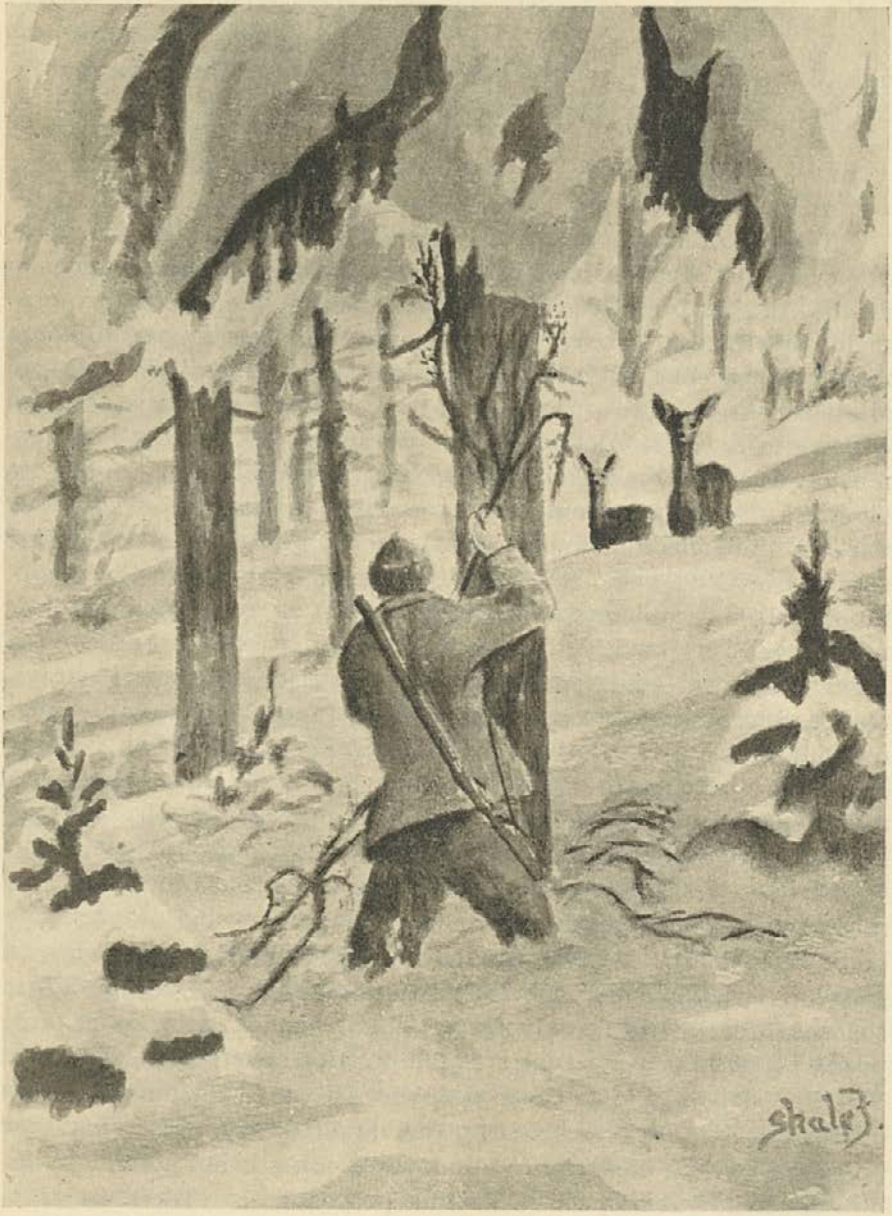

Naravna hrana, bršlin, vejevje

GOJITEV SRNJADI 1946 itd. Tudi za solnice velja, da so lahko dvorezne in nepravilno ali v nepravem času nudene, so lahko srnjadi bolj v škodo kakor v korist, ali vsaj nepomembne, ki pa vseeno stanejo denarja in truda. Če postavljamo solnice, je treba dobro preudariti, kje in kako, da bodo res divjadi v korist. Potem pa morajo biti tudi redno z vso pozornostjo oskrbovane.

III.

Težko vprašanje, če ne najtežje, je pri gojitvi divjadi pravilen odstrel. Prvič imamo v tem pogledu še mnogo premalo znanja, drugič premalo potrebne lovske discipline, tretjič pa premalo primernega orožja oziroma municije. Zaradi pomanjkanja risanic in posebej pa še drage municije zaostaja gojtiveni odstrel, zlasti ženskega spola srnjadi, ki za lovca gotovo ni zabava, temveč odgovorna dolžnost. Dokler ne bo ustvarjeno ustrezno spolno razmerje ne moremo pričakovati, da se bo povprečna kakovost staleža zboljšala. To je pa glavna težnja sodobnega lova in lovca. Drug važen činitelj glede kakovosti, prav posebej pri srnjadi, je številčno stanje. Številčno velik stalež namreč zmanjšuje kakovost. Pozabiti ne smemo, da je plemenski izbor (selekcijo) za zverjadjo (ris, divja mačka, volk, medved, velike ujede), ki jo je iztrebil človek, prevzel lovec. To mora sedaj vršiti z vso doslednostjo, kakor prej narava, če hoče imeti močno divjad in kapitalne trofeje. Pravila gojitvenega odstrela sem opisal v knjižici GOJITEV SRNJADI 1946 in v knjigi NAŠ LOV I. del, zato omenim tu samo nekaj načel: 1. spolno razmerje naj bo čim bliže 1:1. 2. Za izravnanje spolnega razmerja v korist srnjakov odstrelimo predvsem srnice. Po možnosti odstrelimo te mladiče, kjer vodi srna dva ali tri. Če zaradi slabotnosti ali drugih neugodnih zasnov odstrelimo vso družino, moramo najprej mladiče, ker so sicer zapisani poginu. 3. Odstrelimo ostarele srne in jalovke. Vedeti pa moramo, da so po naravi jalovke jako redke in so srne brez mladičev največkrat zaradi nezgod. Ostarela srna se pozna po postavi, po barvi, izrazitem svetlem »ovratniku« v zimski dlaki, po slabotnih mladičih in podobno. Za vse to je treba skrbnega opazovanja. 4. Dobro pleme srn poznamo po zarodu. Med rodne srne posežemo le, če z odstrelom srnic in ostarelih srn ne moremo izravnati spolnega razmerja. 5. Odločilna prepoznava srnjakov za gojitveni odstrel je rogovje. 6. Plemenjake z dobro zasnovo, če jih manjka, pustimo do velike starosti, ker starost ne vpliva na dedno zasnovo.

Gledati je treba na to, da ostane srnji rod čim mlajši, svežejši, to je, da je povprečna starost srnjadi čim nižja. Tako pleme se hitro razvija, hitro zori, srne rode krepke mladiče, pretežno po dva, srnjaki

imajo že tretje rogovje dovršeno, na višku. Rod se ob pravilnem odstrelu hitreje pomlaja, v staležu ni starikavih srn in srnjakov. Zato je tudi gospodarski uspeh ugodnejši, ker je kolobar od setve do žetve krajši, daje zato več pridelka in je tudi divjačina (meso in koža divjadi) boljše kakovosti, ker prihaja od mlajših živali. Seveda je za tako gospodarstvo treba, da je stalež pravilno in primerno urejen, da odstrel vodi izkušena strokovna roka ter da se odstrel izvaja z vso doslednostjo. Za naše razmere je to zaenkrat zgolj ideal. Mnogo bo še treba lovske in strokovne vzgoje, preden bomo šli v to fazo našega načrtnega lova.

Najbolj neugodno vpliva na razvoj staleža neizvršen ali nepravilno izveden odstrel. Po eni strani kvari kakovost staleža kategorija »II. b«, staranje staleža pa »I. b«, po drugi strani se premakne uravnovešeno spolno razmerje, po tretji pa nastaja gospodarska škoda. To zadnje je ravno pokazala zadnja trda zima, ki je izvršila gojitveni odstrel namesto lovcev, ki so na ta način zgubili mnogo divjačine za prehrano, kož itd. Če hočemo gospodariti po vseh načelih sodobnega lovstva, nikakor ne smemo biti sentimentalni pri odstrelu mladičev in srn. Drugo nestrokovno stališče je, da brez kritične ocenitve danih življenjskih pogojev forsiramo čim večji stalež srnjadi. Ravno pri srnjadi je izrazito nasprotje v razmerju številčnega staleža in kakovosti.

Temelj lovskemu gospodarstvu je stalež divjadi in to po številu, spolu, starosti, kakovosti itd. Trd oreh je prav gotovo zanesljiva ugotovitev staleža, to je številčno stanje stalne divjadi (srnjadi). Brez strumne discipline in urejene čuvajske službe to ne gre in je vse okoli staleža le golo ugibanje in domnevanje. Brez stvarnih številk nam malo koristi označba dober, slab stalež itd. Lovci pri tem vprašanju barantajo sami s seboj in številke skačejo gor in dol za 100%, za 300% in še več. Po drugi strani pa navajajo stalež na rep natančno, kakor da so prešteli živino v hlevu. Zadovoljni bi lahko bili, če bi v danih razmerah resničen stalež divjadi ugotovili na 60% natanko, srečni pa, če bi šla napaka le za 1/4 čez ali pod resničnost. Edino zanesljivo je torej štetje divjadi ali vsaj kombinirano delno štetje in delno ocenjevanje. Za to je potreben nek sistem, po katerem dosledno in pravzaprav neprestano delamo. Doseči se to ne da v enem letu, temveč le z neprestanim opazovanjem in primerjanjem. Predvsem je to lovsko-čuvajska naloga, ki zahteva veliko vestnosti, vztrajnosti in znanja, zlasti pa kritičnosti. Predaleč bi vodilo, če bi to opisoval. Gotovo je zimski čas najbolj pripraven, ko je vidnost najboljša, oziroma ko lovec bere v snegu. Odločilen za odstrel je pomladanski stalež, da z opazovanjem na zgodnji zeleni paši ugotovimo morebitne spremembe. Težava in negotovost sta v

tem, ker se divjad v raznih letnih časih premika iz kraja v kraj in je treba vse pozornosti, da istih živali ne štejemo po dvakrat ali trikrat. Lovska družina, če ima primerno izvežbane in disciplinirane lovce, najlažje izvede štetje. S svojimi številnimi člani lahko zajame hkrati vse lovišče ali vsaj večji del ali glavne predele ter ob istem času prešteje srnjad in pregleda sledove za kontrolo. V ta namen odlično služi sveže zapadel sneg, ki da dober vpogled na stalež. Drugi način množičnega štetja so previdno in spretno izvedena pritiskanja srnjadi preko stečin in čakališč, na katerih stoje v ocenjevanju izvežbani lovci. Tudi krmišča, solnice in pasišča divjadi so nam v pomoč. Sicer je pa mnogo načinov za ugotavljanje staleža, toda uspeh je odvisen od znanja, iznajdljivosti in kritičnosti lovca upravitelja. Ne delajo naj tega nedeljski lovci in lovci, ki se prikažejo le na odstrel »kapitalnega«. Kontrolo glede pravilno ali nepravilno določenega staleža nam pa nudi izvršeni odstrel, ki je glavni regulator staleža. Zlasti nam enakomeren odstrel pri naši rogati divjadi v nekaj letih pokaže resničen stalež, ki je v prvi vrsti posledica odstrela.

V tem pogledu smo šibki in temu primerni so tudi podatki o staležu, ki mnogi pričajo o nekritičnosti lovcev. Zato tudi z določanjem odstrela ne more biti bolje in dobro.

Drugo je ustrezna velikost lovskih družin. Praksa, mislim, je pokazala, da se velike družine na splošno niso obnesle. Pri večjih je poslovanje preokorno, nujno pisarniško, da ne rečem birokratsko, kar načelno nasprotuje lovskemu duhu. V takih lovskih družinah zaradi oddaljenosti članstva ne more biti potrebnega osebnega tovariškega sožitja, ki je ravno za lovce značilno in potrebno. Posameznega člana naravno zanima le tisti del lovišča, ki ga pozna ali ga more večkrat obiskati. Zato veliko lovišče ne pospešuje zavesti skupnosti. V tem pogledu so težave ravno pri odstrelu, da ne naštevam mnogo drugih (kontrola, obisk sestankov, obveščanje članstva itd.).

Tako lovsko družino obremenjujejo nujne formalnosti, ki hrome pravo lovsko izživljanje. Prevečkrat je treba posegati po disciplinskih ukrepih, ker vzgoje po osebnem vplivu in dobrem zgledu skoraj ne more biti, ker se člani preredko srečajo. Lov je pač nekaj čustvenega, srčnega, kar ni na papirju, temveč živi le v pravi lovski zavesti.

Zato je važen poudarek lovske krvi, to je lovske tradicije, ki prehaja od očeta na sina, od roda na rod. Podobno je pri gozdarjih. Lovca po srcu in krvi narede generacije, nikoli obleka in puška. Zato je pot do lovca dolga in težka. Kajti pod lovcem dandanes razumemo plemenitega varuha, gojitelja in zaščitnika vse žive narave.

Janko Perat

Kotorna

III. (Nadaljevanje)

Lov na kotorne ima svoje posebnosti in zato svoj poseben čar in privlačnost, ki je tem večja čim pravilnejše se lov izvaja.

V obeh učbenikih, ki ju obravnavamo, avtorji navajajo, da v gorskih loviščih lovimo kotorno z oponašanjem njenega škripajočega glasu (»Lovstvo« stran 41 in »Naš lov«, stran 339) ali petja.

Priznam, da je opisani način lova uspešen, posebno še, če je lovec vešč oponašanja, kar je po mojem mnenju težje, kakor pa oponašnje petja gozdnega jereba. Če poleg tega lovec dobro pozna kraje, kjer se zadržujejo kotorne in te predele ob kakršnem koli dnevnem času temeljito preišče, tako da kito prepodi, mora dobro paziti, kje zopet sede. Za tem se lovec dobro zakrije kakih sto do dve sto metrov nad krajem, kjer je kita sedla. Po nekaj minutah mirovanja začne oponašati glas, s katerim se kotorne slicujejo in navadno uspeh ne izostane.

Seveda vse to ni tako preprosto, kakor se bere. Potrebna je volja ter dobro poznanje terena in navad kotorn. Te imajo namreč navado, da vselej zlete z brega navzdol, na kar po daljšem ali krajšem letu zakrožijo levo ali desno in sedejo. Nekaj časa obmirujejo, dokler se samec ali samica ne oglasita, s tihim nezaupnim ci-klok, ci-klok. Temu glasu se hitro odzovejo kotorne, ki se čutijo varne. Če katera ali več njih še čuti neposredno nevarnost, se ne oglasi. To je opozorilo ostalim, da še nekaj časa mirujejo in čez čas zopet poskusijo. Če se jih tedaj večina odzove, skoči samec ali samica na kako vzpetino in zapoje celo kitico, ki se glasi nekako takole: ci, klok- cici, klok-ciklok- cicericici, ki je zelo glasna in podobna jutranjemu ali svatovskemu petju ter se morda le malo razlikuje v nijansi.

Kita se prične zbirati tako, da vse, ki so nižje, krenejo k onim zgoraj, katere spodnje počakajo. Ko se zbero, po pravilu teko nekaj časa navkreber.

Vse to mora lovec vedeti in se mora ravnati natančno tako, kakor delajo kotorne. Sprva naj tiho pobara kakšna je situacija in če ne dobi odziva, naj molči še nekaj časa. Če se pa medtem oglasi kotorna, ji mora takoj odgovoriti in ji vzeti iniciativo, ker se prav lahko zgodi, da bo stara peljala kito mimo, pa je ne bo niti opazil.

Ko so kotorne že blizu, pa niso ugodno usmerjene za strel, jih privabimo bliže s škatlico za vžigalice, na način, ki sem ga že opisal. To bo gotovo učinkovalo in se bo kita obrnila v smer glasu.

Lovec, ki na ta način lovi, mora tudi približno oceniti, kod bodo kotorne tekle. Zato naj si izbere tak kraj, ki nudi kotornam na poti

navzgor dovolj kritja, a obenem dovolj razgleda. To je teren ob robu večjih jarug, kjer je posebno dosti kamenja ali skal, ki mole do pol metra iz zemlje in za katere se kotorna rada pritisne enkrat z ene, enkrat z druge strani, ter opazuje okolico. Ni potrebno poudarjati, da mora biti kraj bolj ali manj nad mestom, kjer so kotorne po prepoditvi sedle.

Ker je kotorna zelo previdna ptica in kaj rada odprhne ob najmanjšem gibu, mora biti lovec dobro zakrit, najbolje za skalo, ki mu omogoča razgled. Priporočal pa bi lovcem, da preden sprožijo, izbirajo, da ne podrejo starih, ki sta navadno oba spredaj in se do srede novembra še ločita po velikosti, pa tudi po njunem obnašanju, ki je neprimerno previdnejše in budnejše kakor ostale kite.

Nelovsko in mrharsko pa bi bilo streljati v kito z namenom, da bi z enim strelom uplenili več ptic. Navadno obleži le ena, kvečjemu dve, druge pa zastreljene poginejo ali postanejo plen roparic, zlasti kragulja ali lisice, ki koj za lovcem preiščeta kraj strela.

O tem nekaj primerov:

Bilo je na božič pred dvemi leti. Snega še ni bilo. Bilo pa je dolgočasno, megleno vreme. Nahajal sem se v predelu lovišča, kjer se je zadrževala še precej močna, več ko deset članska kita kotorn. Sam se navadno ne poslužujem načina lova, kakor sem ga spredaj opisal, ker imam več užitka pri neprimerno težjem zalezovanju, ki je sicer manj uspešno, a ravno zato in ker je stalež te divjadi skromen, priporočljivejši.

Tako sem tudi tedaj z vsemi čuti polagoma preiskoval okolico in res kmalu začul svarilni glas kotorne prav blizu med kamenjem in grmičevjem. V trenutku sem se sklonil in obmiroval v upanju, da me niso še dodobra zapazile in ne bodo odletele. Res niso. Čez nekaj trenutkov sem zaslišal drobno cepetanje nožic. Hotele so se umakniti z begom po tleh. Previdno sem se dvignil, s puško pri licu in opazil zadnje tri, ki so tekle v izsušen potok, Pomeril sem na najbližjo in ustrelil. Obležala je v ognju. Drugi dve pa sta odleteli in izginili v megli. Ostale so se počutile verjetno varnejše v strugi hudournika in niso vzletele. Bolj iz radovednosti, kakor z namenom, da bi streljal, sem pogledal za ostalimi v potok, ko zaslišim nižje pod seboj obupno cviljenje kotorne v stiski, ki se mi je bližalo. Skoraj neverjetno se mi je zdelo po glasu sodeč, da bi kotorna letela navzgor. Vendar sem se pripravil za strel in hkrati že opazil kotorno, kako se je v napornem letu poganjala navzgor, nekoliko zadaj nad njo pa se je izluščila iz megle senca velikega kragulja, ki jo je gonil. V trenutku, ko se je kragulj pognal v napad, se je kotorna z zadnjimi močmi pognala v leskov grm, nekaj korakov levo od mene. Kragulj je po strelu pustil le nekaj perja in izginil v megli.

Po tem dogodku sem se počasi približal grmu, kamor se je zatekla kotorna. Na nasprotni strani je skočila iz grma, me pogledala, kakor bi se zahvalila in opotekajoč se izginila med kamenjem.

Drugič se mi je primerilo, da sem streljal kotorno čez zelo globoko izjedeno strugo hudournika. Kotorna se je po strelu še nekaj časa prekopicevala, dokler se ni umirila ob nekem grmu, kakih sto metrov nižje od nastrela. Ako sem hotel priti do nje, sem se moral spustiti v potok in se vzpeti po drugi strani navzgor. Ravno ko sem se vzpenjal po drugi rebri, sem nenadoma zaslišal znano cviljenje kotorne v stiski.

Spomnil sem se na kragulja. Ko sem pa dospel na vrh, do kraja, kjer bi morala ležati kotorna, sem dobil le šop perja in kakih dve sto metrov od mene je nesla lisica ustreljeno kotorno.

Moj oče mi je pripovedoval še več takšnih primerov. S tem hočem podkrepiti le to, kar vesta celo kragulj in lisica, da je kotorna trdoživa in kaj nerada obleži v ognju. Zato je po mojem mnenju nelovsko, streljati v strnjeno kito ali v posamezno kotorno, ki se je v letu izravnala. Sem zagovornik stališča, naj se kotorne strelja na tleh in ne v zraku. Strel v letečo kotorno je uspešen in mogoč le tedaj, če jo naskakujemo od spodaj in v trenutku, ko vzleti. Vendar je tudi tedaj tvegan zaradi brzine, s katero se kotorna dvigne. Mislim, da je takšen strel dopusten, ne pa strel potem, ko se je kotorna v letu že izravnala. Kajti, če bi jo hoteli pobrati, bi ji morali polomiti obe perutnici in jo smrtno zadeti v glavo, sicer bi bila izgubljena. To velja za gorate predele, ker kotorna, ko je v polnem letu navzdol in zaradi svoje oblike, drvi ko krogla in če je ranjena ali celo mrtva, pade šele tedaj, ko se zaleti v kako oviro ali ko polagoma izgubi brzino. Včasih je to šele po več kilometrih, kjer postane plen roparic.

Podobno se zgodi, če je kotorna ranjena in ima peruti in noge še zdrave ter je toliko pri moči, da se dvigne in v letu izravna. Zato naj lovec ne pomišlja, da upali še enkrat, brž ko vidi, da se kotorna poskuša dvigniti. Tako izgubljeno kotorno je lovec sicer dolžan iskati, a je iskanje utrudljivo in brez psa skorajda brezizgledno.

V tem pogledu imam osebne izkušnje le s kratkodlakimi istrijanci, ki se z malim trudom hitro priučijo, da iščejo ranjeno perjad. Težje jih je priučiti donašanja.

Istrijanci, ki sva jih vzgojila z očetom, so iskali obstreljene kotorne na ta način, da sva oprčene pripeljala na kraj, kjer je približno kotorna padla, nakar sva psa bodrila k iskanju, »išči, išči ustreljeno«. Pes je iskal vedno v naši neposredni bližini in ni bil oprčen. Teren sva preiskala tako, da sva z razmakom do trideset metrov vzporedno pretaknila okolico, kjer naj bi bila kotorna padla.

Na ta način jo je dobil pes v nos in jo kmalu tudi našel. Večkrat jo je bilo treba še izgrebsti iz kakšne kotanje, kamor se rada zarije, ako je ranjena. Včasih se zarije neverjetno globoko.

Mislim, da me bodo po vsem tem lovci razumeli, zakaj nisem zagovornik lova na klic, z oponašanjem, čeprav je to zanimiv lov. Lahko je preveč uspešen, kotorn je pa premalo.

Prav tako mislim, da bi kotorn v letu, ko se izravnajo, ne streljali, kar naj podkrepita tile zgodbici:

Po vojni sem šel nekoč v novembru na lov na Matajur z mojo psičko »Vidro«, ki jo lovci že poznajo iz mojega opisa v »Lovcu«.

Skoraj pod vrhom prične nenadoma slediti na čisto poseben način tako, da sem takoj vedel, da je na sledu močnejše kite kotorn. Hotel sem se hitro približati kraju, kamor sem domneval, da so se zatekle. Toda vzletele so prej in tedaj sem opazil med njimi snežnobelo kotorno. Kita se je nedaleč zopet spustila na tla in jaz sem sklenil, da bom poskušal ugotoviti, če se ni morda kotornam pridružila belka, ki bi morala biti v tem času že bela ali pa je morda le belična kotorna. Priklical sem psičko in izbral primeren zaklon neposredno nad krajem, kjer so sedle.

Kmalu se je pod mano oglasil tihi, trepetajoči »ci-ci, klok«. Temu pozivu sem bodrilno odgovoril, s precej bolj korajžnim poudarkom. Mislim, da so kotorne na to komaj čakale, kajti nenadoma so se pričele oglašati izza grmov ruševja in kamenja ter se jele pomikati navzgor. Kmalu sem opazil ono čudovito belo kotorno in daljnogled mi jo je potrdil. Čisto bela je bila, le kljun, obrvi in noge so bile krvavordeče. Le tam, kjer bi morala biti črna črta preko glave in vratu, je bila za spoznanje temnejša.

Kotorne so med tem zašle med kamenje in bi mi kmalu izginile za večjo skalo. Zato sem jih skušal privabiti na škatlo za vžigalice. To jih je zopet obrnilo in skakljale so mi nasproti. Približale so se mi na kakih petnajst metrov in ona bela se je ustavila. Čeprav sprva nisem imel namena streljati, sem tedaj na kakih petnajst metrov pomeril na redki plen.

Še danes ne vem, kako se je to zgodilo, da ni obležala v ognju. Morda sem bil preveč razburjen. Po strelu se je pričela divje premetavati v kotanji in Vidra je ko strela šinila proti njej. Po strelu namreč psičke ne morem zadržati z nobeno silo, zato nisem mogel še enkrat streljati. In preden jo je psica zgrabila, se je privalila vrh kotanje, se silovito pognala kvišku, zapognila peruti in šinila kakor beli meteor bliskovito navzdol, vedno navzdol, dokler ni postala tako majhna, da sem jo izgubil iz vida. Preiskal sem teren v dolžini več kilometrov in Vidra mi je vztrajno pomagala. Toda zaman; snežnobela kotorna je bila izgubljena za vselej.

Drugikrat sem lovil zajce v dolini. Visoko na Matajurju je počil strel, da sem se radoveden ozrl v smer strela in skušal dognati kdo je streljal. Po nekaj sekundah sem zagledal kepo, ki se je zaletela med košate veje divje češnje in šele nato sem zaslišal žvižg kakršnega povzroča mina, vržena iz srednjega minometalca. Pogledal sem pod češnjo in tam našel mrtvo kotorno.

Po tem dogodku sem šele ugotovil, da je kotorna priletela iz smeri strela, to se pravi, več ko dva kilometra zračne črte. To domnevo mi je doma potrdil prijatelj-lovec, ki je priznal, da je on streljal kotorno v letu od spodaj.

Preden opišem lov, kakršnega smatram za pravilnega in času primernega, naj na kratko omenim dva načina, ki se ju poslužujejo divji lovci, in sicer lov v žimnate zanke, katere se nastavijo na krajih, kjer se kotorne kopajo v prahu, navadno pod previsi večjih skal. Te prostore je kaj lahko najti in lov z zanko je precej uspešen. Ta način lova omenjam zgolj zato, da bi lovce opozoril na to in da bi v svojem lovišču take kraje kontrolirali.

Drugi prav tako nečasten način lova na kotorne je v sveže zapalem visokem snegu. Tedaj si kotorne družno izgrebejo luknjo pod previsom skal in žde vse na kupu. Približati se na majhno strelno daljavo in napraviti pokol ni tedaj nobena umetnost. Želeti bi bilo, da bi se tega načina lova ogibali vsi pošteni in pravi lovci.

(Konec pride)

Lovska koča »Na brlogu«
LD Dovje-Mojstrana

Anton S. Pirc

Po Afriki

FARMARJEVE TEŽAVE

Še je temna noč in že mi nosači podirajo šotor nad glavo. Dogovorjeno je, da bomo zgodaj vstali, da čimprej pridemo v kraje, kjer je več divjadi. Računamo, da pridemo čez dva dni v pravo stepo. Pospravljanje pa gre nekako počasi, leno od rok in tako smo šele ob petih pripravljeni za odhod. Naša pot pelje skozi ozek žleb in zato korakamo v gosjem redu. Jutranja zarja je osvetlila vrhove kenijskih planin, potok pa, h kateremu se spuščamo, leži še v globoki temi. Na tolmunčku pred potokom leži megla, kljub temu pa vidimo nekoliko rac, ki tam iščejo svoj prvi zajtrk. Born ljubi račjo pečenko in strelja. Ker sta bili dve raci druga ob drugi, ju strel položi složno na plitvo gladino. Bornov boj je z enim skokom pri njih in trenutek kasneje so v vreči. Služili bosta za priboljšek h kosilu.

Okrog desete zagledamo daleč pred nami zadnjo farmo na robu »buge«. Doslej smo večinoma hodili skozi »pori«, kakor imenujejo pustinjo, kjer še tu in tam zraste kako drevo, medtem ko je buga neizmerna travnata stepa, prava domovina afriške divjadi. Taka, skoro brezmejna stepa je bila mnogim našim lovcem znana že iz Avstralije. Toda tam ni velike divjadi in danes le še na skrajnem zahodu naletiš na kak trop kengurujev. Dingo, avstralski divji ali podivjani pes, se trudi, da skupno s streljači uniči še tisto malo divjadi, kar jo premore avstralska stepa.

Sicer pa je ta ravnina ponekod valovita. Tu in tam se vidijo grički do največ deset metrov višine. Od sonca ožgana trava se leskeče v rumenorjavih odtenkih. Vidi se, da že mesece ni deževalo. Drevesa so redka, tu in tam je kak zakrŽljan grmiček. Nepregledno pa je morje trave, nikdar košene, vmes gole rumene lise. Tam je sonce izžgalo poslednjo koreninico.

Kmalu zagledamo prvo divjad. Antilope so, ki se v svojih rdečkastih plaščkih jasno odražajo od svetlorumene trave. Motrim jih skozi daljnogled. Poleg njih opazim dva noja. Samec je skoro črn, samica manjša in svetlejše barve. Divjad ne čaka, zbeži že na veliko daljavo. To je vsekakor neprijetno in zato nam je ljubši pori, mešana pokrajina, kjer za vsakim grmom pričakuješ kako pustolovščino. V tej neizmerni ravnini izgleda skoro neverjetno, da bi se lovec mogel divjadi približati na strelno daljavo in zato nadaljujemo pot brez posebnega razpoloženja.

Neki tovariši, ki so nas bili že prehiteli, so se naglo ustavili in napeto gledajo v smeri skupine nizkih akacij. Pod akacijami je stala čreda kakih petdeset zeber. Svetlozeleno listje, rumena trava, ostre sence, vse to je pod direktnim soncem skoro onemogočilo spoznavanje teh lepih lisastih živali. Oddaljene so bile kakih štiri sto metrov. Videle so se pravzaprav samo glave in repi, ki so vneto odganjali muhe. Poskušali smo, da se jim približamo na strelno daljavo. Mnogo upanja nismo imeli in kmalu so nas oprezne živali opazile in izginile v oblaku prahu. Pri svojem begu so zebre morale čez goličavo na majhni vzpetini in tedaj so bežeči krasni stepski konji nudili očarljivo sliko.

Miljo dalje smo zagledali drugo čredo zeber in kmalu potem še tretjo v dolinici na desni. Ker smo jih tako rekoč presenetili, dospevši nenadno na rob te dolinice, smo jih mogli nekaj minut nemoteno opazovati. Živali so se pasle, le ena zebra je pozorno gledala v našo smer. Born je od razburjenja drhtel. Rad bi bil doživel lov na zebre. Zebre pa so zaščitene in odstrel je

dovoljen le na obdelanih posestvih. Farmarji bi nam prav gotovo bili hvaležni, če bi nekaj teh konjev postrelili, ker jim delajo škodo posebno na žitnih poljih, ki jih ni mogoče vseh ograditi. Trenutno pa so bili na teritoriju svobodne državne stepe. Nismo si hoteli nakopati nevšečnosti, zato smo odložili lov za drugič, ko si preskrbimo dovoljenje za odstrel od pristojne oblasti ali pa, če zalotimo kak trop na obdelanem posestvu.

Po napornem maršu se je končno pokazala v daljavi temna črta. Po karti bi se tam morala nahajati »ledena reka« in črna črta so bila drevesa ob obali reke. Kmalu smo srečali karo, ki so jo vlekle mule. Kočijaž zamorec nam je povedal, da služi pri holandskemu farmarju Vandenu, čigar farma leži nedaleč od tod sredi bogatih plantaž. Za uro smo bili pri farmi. Vanden nam je imenitno postregel. Gnjat, klobase, maslo in vino, vse lastni pridelek. Polnih trideset let je živel na črnem kontinentu, od tega 15 let na tej farmi, katero je sam iztrgal divjini. Farmar je pripovedoval, da mu v zadnjem času zamorska plemena sosedne kolonije kradejo goveda. V zadnjih dveh mesecih so mu odgnali šestnajst kosov. Čeprav svoje črede dobro nadzoruje, tatvine niso prenehale in tudi streljanje ponoči ne pomaga, ker so tatovi na konjih in naglo odženo ukradene živali. Vanden nam je s ponosom razkazoval svojo farmo. Glavni pridelek je tobak. Ponudil nam je cigare in cigarete z izredno fino aromo. Krompirja pridela samo za lastno porabo, kave pa letno do tri vagone. Pšenica uspeva izborno, samo jo morajo takrat, ko zori, s puško stražiti, ker se iz stepe natepe na desettisoče malih ptičev in ti uničijo mnogo več kakor pozobljejo. Za gojitev govedi sta kraj in klima odlična, vse leto je na paši ob reki, za seno pa itak ni treba skrbeti. Farmar je redil čez šest sto govedi, dvakrat na leto je odprodal presežke.

Po prisrčnem slovesu odhajamo drugo jutro. Po štiriurnem maršu prispemo do sosedne farme. Lastnik je star Anglež, prej je bil kolonialni oficir. Dvajset let je že tukaj in pri zamorcih zelo priljubljen. Njegova žena je izredno ljubezniva in s ponosom nam pripoveduje, da še niso odpustili nobenega uslužbenca, odkar imajo to farmo. Opazili smo veliko ljubezen, ki jo goje zamorske rodbine za svoje gospodarje. Čeprav smo nameravali še istega dne odpotovati, sta nas ljubezniva soproga zadržala in šele drugo jutro smo nadaljevali pot ob ledeni reki navzgor.

Šmarnogorska brakada 1951
Na zbirališče

Postonjsko lovišče v letošnjem visokem snegu

V naših krajih, na pravi meji Krasa, so zime precej muhaste, tako da zapade včasih obilo snega že v oktobru, včasih pa nam mrzla burja z metežem prizanese tja do srede januarja ali še dalje. Ko pa smo enkrat preživeli januar, pravimo, da smo prestali tudi zimo. Tem razmeram smo seveda prilagodili tudi način krmljenja divjadi v naših loviščih.

Ker so gozdovi po večini mešani z iglastim in listnatim drevjem, kjer ne manjka pašnikov, jas in gozdnih posek ter je povsod na obronkih z grmičevjem porasla gmajna, ki polagoma prehaja v nižinske travnike in polje, potrebuje divjad le sem in tja malo krmljenja.

Lahko rečemo, da imamo ugodne razmere v lovišču. Le v višjih legah manjka vode zaradi kraškega sveta, kar ima poleg drugih nevšečnosti za posledico neredko obolenje srnjadi na začepenosti. Kaluž manjka — po naši krivdi!

Poleg številnih jasli, ki so postavljene globlje v smrekovih gozdovih, od koder srnjad ne izstopa na senožeti, imamo nekaj večjih krmišč, sicer pa pokladamo seno, deteljo, kostanj itd. na raznih primernih prehodih in prisojnih krajih, kar se nam zdi pravilno tudi zato, da se divjad v zimskem času na paši nekoliko več premika in se toliko ne pomehkuži. Pomladi so namreč pri nas precej mokre.

Letošnja zima pa nas je — kakor marsikatere drugo družino — presenetila s svojim poznim, visokim snegom.

Krmo je zamelo z jasli vred, le jelenjad je izpod visokega snega izkopala kostanj. Kakor hitro je metež ponehal, je bilo treba najprej ugotoviti, kje je divjad pri tem nenavadnem vremenu obtičala. Naslednji dan pa smo pričeli s krmljenjem. Deloma so to opravili člani z nekaj najetimi delavci, starešina pa je organiziral večjo skupino smučarjev in z njimi obredel one kraje, kjer so bile jasli zametene in pa bolj oddaljene predele lovišča od Javornikov preko Golobičevca in Jelenška, tja do bukovih gozdov Strmce in Studenega. To delo ni bilo lahko, ker so gozdovi porasli z grmovjem in so od teže snega do tal pripognjene veje in mladje branili prehod. Za smučarje je bila ta preizkušnja tem bolj neprijetna, ker so morali izvršiti vse delo kolikor mogoče tiho, za kar seveda niso bili preveč navdušeni. Ko pa je srnjad pred njihovimi očmi prijela za krmo, so imeli fantje žadoščenje.

Oblast nam je šla, kakor vedno, v vsakem oziru na roko in požrtvovalna pomoč okrajnega gozdarja in logarjev je mnogo zalegla. Zato dolguje naša lovska družina vsem, posebno pa tov. J. Fabčiču, ki je skozi 12 dni nesebično vztrajal pri tej akciji, svoje priznanje in zahvalo.

Potrosili smo približno 10 stotov sena in otave z deteljo ter nad 20 stotov omelja. Uvideli pa smo, kako bi nam ravno zaradi visokega snega prav prišli posušeni jesenovi vejniki, katere menda divjad še najraje obira. To nam dokazujejo številni, precej osmukani mladi jeseni v okolici Golobičevca in drugod. Za prihodnjo zimo si bomo morali preskrbeti tudi ovseno snopje, ki ga ravno tako kakor vejnike, lahko v poljubni višini pritrdimo na debla.

Brž ko se je sneg utrdil, smo opazili, da se drži divjad povečini na prisojni gmajni. Posebo pod Babo se je zbrala srnjad in jelenjad malone iz vsega Javorniškega revirja. Tam bomo morali letos postaviti večjo krmilnico za 5 do 6 stotov sena, nekje v bližini pa vkopano prežo za volka.

Tako nam je divjad sama pokazala, kje in kako ji moramo priskočiti na pomoč v primeru nenavadne zime.

Rešena srnjad v februarju 1952 s sektorja Sv. Ana, L. d. Tržič Foto Fr. Ahačič

Onemogle srnjadi ni bilo veliko, če ne štejemo nekaj one, katero so natihoma pospravili razni poštenjakoviči. Prebivalstvo smo opozorili, da bomo vse sledove v snegu pregledali in morebitna nedopustna dejanja javili oblastem, klateče se pse pa postrelili.

Postopanje ljudi in deloma tudi lovcev je bilo mnogokrat precej nerodno, predvsem zaradi nepoznanja živalske narave. Divjad že po obnašanju človeka spozna njegov namen in njegovo zadržanje do nje. Ker se dandanes divjad ščiti in goji, se je na to navadila in je naravno, da bo v hudi stiski iskala pri človeku pomoči in zavetja. Zato pa mora biti v takem primeru tudi njegovo obnašanje naravno in smiselno, tako da že itak zbegana in oslabljena žival še bolj ne opeša.

Srnjadi, ki se približa hišam, ali se potika po bližnjih gozdičih, ogradah ali za vaškimi vrtovi, *ne smemo loviti z namenom, da bi jo spravili v hlev.* Na prostem ji moramo potrositi krmo in se pri tem obnašati kolikor mogoče mirno. Otročad naj ne hodi blizu, ker je preveč živahna. Krmitelj naj se ne bliža divjadi naravnost, temveč v smeri kakih 50 do 60 korakov mimo nje in naj na primernem mestu potrese nekaj krme. Lahko jo z mirnim glasom ogovarja, se z njo »meni«, potem pa naj se čimprej ravno tako mirno oddalji in položi nekaj krme še na drugem mestu.

Saj ni težko razumeti, da je žival, ki jo stiska prisili, da se zateče k človeku po pomoč, največkrat do skrajnosti izčrpana. To pa ne pomeni, da je samo lačna, žejna in utrujena, temveč da so razni organi njenega telesa zavoljo neprestanih naporov, nezadostne hrane in vremenskih neprilik, razboleli in preobčutljivi, neodporni proti nadaljnjim težavam. Če jo potem še pri-

silimo, da živi na način, ki ne ustreza njenemu naravnemu ustroju in onemoglemu stanju, lahko razumemo, zakaj je letos toliko polovljene divjadi poginilo v hlevih, dasiravno je bila »na toplem« in »ji ni nič manjkalo«.

Onemoglo srno je treba odnesti v šupo, kozolec, ali drug primeren, pred psi varen, nekurjen prostor in ji preskrbeti hrane in mlačne vode z mlekom. Kdor jo ujame, jo ne sme kratko in malo zagrabiti za noge in si jo vreči preko glave na hrbet. Tudi naj se okrog nje ne tare preveč radovednežev, ker se jo z vsiljivo ljubeznivostjo samo muči, posebno dokler se ne privadi in si ne opomore.

Neprimerno večjo škodo pa so nam prizadjali volkovi. Pri prvem pregledu lovišča smo ugotovili ostanke 17 raztrganih srn, oziroma srnjakov, dveh mlajših jelenov in ene košute. Dejansko je bilo uničene mnogo več divjadi po volčjem gospodarstvu. Kaj so naša in okoliške družine storile za rešitev lovišč pred to nadlogo, bom ob priložnosti poročal. Vse kaže, da brezbrižnost prevladuje. Res je, da ni vsakdo lovec, ki nosi puško in da se od vsakega člana ne more pričakovati posebnih storitev. Vendar moramo vsi vedeti, da dolžnost in zanimanje za lovišče ne neha takrat, ko je končan lov na srnjaka in zajca.

Pri tej priložnosti naj še omenim perečo potrebo po varstvu lovišč. Marsikatera družina stoji še vedno pred nerešenim vprašanjem lovsko-čuvajske službe, dasiravno prebiva po vaseh, ki obkrožajo naše gozdove, nemalo spretnih in zakrknjenih lovskih tatov, kateri naropajo letno več divjadi, kakor vsi lovci — člani. To vprašanje bo treba končno vendarle urediti v smislu predpisov lovskega zakona in v smislu resnične potrebe lovišč. Kajti brez dobrih in zadostnih čuvajev je nesmiselno vsako resno stremljenje po gojitvi in po lovskemu gospodarstvu sploh, ne glede na to, da nenadzorovana lovišča ne morejo nuditi lovcem možnosti doslednega lovsko-športnega udejstvovanja. Mnogi, danes zasilno najeti ali pooblaščeni lovski čuvaji, so čuvaji samo po imenu, v resnici pa iznajdljivi pobijači in pomagači lahkomiselnih izkoriščevalcev lovišč, katerim lovska družina zaupa varstvo lovišča, ta njihov posel še olajša.

Fr. Vilhar

Lesene pasti

M. Kelih

Za uničevanje roparic uporabljajo lovci največ železne pasti, ki pa so najmanj priporočljive. Način lova z železnimi pastmi je največkrat trpinčenje živali in zato že zakon prepoveduje vse pasti, ki živali takoj ne usmrte. Med prepovedane spadajo predvsem skopci — železne pasti.

V kolikor ne uspemo, da škodljivce uničimo s puško, se rajši poslužujmo lesenih pasti na zapah, ki ujamejo žival nepoškodovano, živo. Poleg humanosti nam take pasti nudijo možnost, da živali lahko oddamo v zoološke vrtove ali pa jih držimo priprte toliko časa, da izkoristimo dragoceni zimski kožuh.

Sestavni del teh pasti (lovilnic) je kvadratičen, iz desk narejen rov 20 × 20 cm, ki je 1.50 do 1.60 m dolg. V sredini pasti je iz spodnje deske izrezan krožnik, ki služi kot sprožilo. Ko gre roparica skozi nastavljeno past, podobno rovu, stopi na to sprožilno deščico in zapaha se na obeh koncih samodelno zapreta in žival je nepoškodovana ujeta. Ta past je zelo praktična za lov divjih mačk, katerim je sicer težko priti do živega, za lov potepuških mačk, lisic, dihurjev, manjših psov, jazbecev itd. V to past se pogosto ujame tudi jež ali kaka druga koristna žival, ki jo seveda izpustimo, ker ji ena noč ujetništva ne škoduje.

Tako past bi morala imeti vsaka lovska družina, zlasti pa družine, ki imajo fazanja lovišča ali celo fazanerije. Najuspešnejši način lova je, če namestimo tako past ob ograji voljere, v katero meni roparica vdreti skozi tak rov in se ujame. Tudi je priporočljivo, da tako past postavimo ob ograjah, kjer imamo za časa odlova priprto divjad, ob kurnikih, gajbah itd. Take pasti lahko postavljamo tudi ob jazbinah, v prehode in vrzeli v zidovih, plotovih in podobnem, kjer roparice, posebno v nočnem času, pogosto hodijo. Kaj vse se klati po lovišču v temnih nočeh, nam odkrivajo šele pasti. Navedem primer: Desetletja sem služboval po raznih loviščih pa je bilo le redko naključje, da mi je prišla divja mačka pred puško, medtem ko sem v tako past ujel skoraj vsako leto 4 do 6 divjih mačk.

Gojiteljem fazanov pa poleg take lesene pasti priporočam samodelno leseno past za podlasice z zibno deščico, brez katere je težko ubraniti fazanje kebčke pred podlasico. Podlasice so največji roparji fazanjih piščancev in če nismo vešči lova na podlasice, se nam rado zgodi, da ena podlasica v nekaj minutah izprazni fazanjo odgojno gajbo. Omenjeno lovilnico položimo ob strani odgojne gajbe. Podlasica pretakne vse luknje in pri tem ko si išče odprtine v notranjost, kjer sluti piščance, gre v odprtino pasti po deski, ki se prevaga in dvigne še vzvod, ki prezibno desko zatakne, da se ne more prevagati nazaj in past je zaprta.

Lovilnica je iz tankih deščic 8 × 9 cm velik rov, ki je dolg 50 do 55 cm z zibno desko in vzvodom.

Vzorci za obe pasti so izdelani in se dobe v Lovski zadrugi v Ljubljani s potrebnimi navodili. Lovske družine naj javijo Lovski zadrugi, koliko pasti potrebujejo, da jih bo dala izdelati.

LOVSKA ZVEZA LR SLOVENIJE
Ljubljana, Trdinova 8 Ljubljana, dne 29. maja 1952.
Štev. 1066/52.

Vsem Okrajnim lovskim zvezam!

Na podlagi poročil funkcionarjev je plenum Lovske zveze LRS, dne 18. maja 1952 sprejel naslednje sklepe:

1. da bodo lovske družine najkasneje do 1. novembra postavile v loviščih, kjer imajo pernato divjad, dovoljno število terenu primernih krmišč; za krmišča bodo že med poletjem nabavili dovoljno količino piče. Okrajne lovske zveze bodo do 15. novembra pregledale, če so krmišča postavljena in piča pripravljena ter o tem poročale republiški Lovski zvezi;

2. da bodo Okrajne lovske zveze organizirale v lovskih družinah strokovna predavanja, ki naj izoblikujejo lik kulturnega lovca, dvignejo lovsko disciplino in lovsko zavest, da bodo tako lovske družine z večjo odločnostjo in samozavestjo postopale proti kršiteljem lovske discipline in odpravile iz svojih vrst nezdravo familiarnost, ki je ena osnovnih ovir za hitrejši razvoj našega lovstva;

3. da bodo vsi člani lovske organizacije LRS v tem lovnem letu dosegli po pravilniku za pokončevanje roparic 20 točk, da se tako izboljša pokončevanje vseh vrst roparic, posebno pa potepuških psov; lovske družine bodo zbrale dokaze za uplenjene roparice in jih predložile Okrajnim lovskim zvezam najkasneje do njihovih občnih zborov; člani lovskih družin, ki ne bodo dosegli predpisanega števila točk, bodo plačali Okrajni lovski zvezi po 15.— dinarjev za vsako nedoseženo točko za njen gojitveni fond;

4. da se tudi za lovno leto 1952/53 razpiše med Okrajnimi lovskimi zvezami nagradno tekmovanje za pokončevanje roparic in za prehodno zeleno zastavico; skupni znesek za nagrade je 100.000.— dinarjev; tekmuje se po pravilniku kot v letu 1951/52 z dodatno točko, ki ocenjuje ustanavljanje lovskih knjižnic v Okrajnih lovskih zvezah;

5. da se prepovedo vsi pogoni na divje prašiče do 1. avgusta, da se tako prepreči vznemirjanje divjadi v loviščih in da tako ne preganjamo v tem času divjih prašičev iz gozdov na poljske kulture; proti lovskim družinam, ki bi se tega sklepa ne držale, naj Okrajne lovske zveze najstrožje postopajo;

6. da se lovskim družinam, ki so imele določen odlov, pernate divjadi za razplod, pa so ta odlov v celoti ignorirale, prepove letos vsak lov na tisto vrsto divjadi; Okrajne lovske zveze morajo skrbeti, da se ta sklep dosledno izvede;

7. da Okrajne lovske zveze in lovske družine, ki mejijo na državna gojitvena lovišča, najtesneje sodelujejo z upravami teh lovišč; tako sodelovanje bo koristilo gojitvi divjadi, dvigu staleža, vzgoji lovcev in zatiranju divjega lova;

8. da se lovske družine kot kolektivi včlanijo v strelske družine, kjer te obstoje in z njimi najtesneje sodelujejo;

9. da se prepove lov na zajca na čakanju do 1. decembra in lov na veliko raco do 1. septembra;

10. da so člani lovskih družin dolžni, da nabavijo knjigo »Naš lov«, da se olajša nakup te knjige, naj jo Okrajne lovske zveze vzamejo v komisijsko prodajo in prodajajo svojim članom na primerne obroke;

11. da se pooblasti izvršni odbor Lovske zveze, da po potrebi skrči obseg »Lovca«.

Prosimo, da sklepe plenuma prenesete na lovske družine in da kontrolirate, da se jih člani dosledno drže.

S. f. — s. n.!

Lovski zdravo!

Tajnik: dr. Milan Dular, l. r.

Lovska zveza LR Slovenije

Predsednik: dr. Jože Benigar, l. r.

Vzrejna tekma psov

jamarjev (J), jazbečarjev (J) in lovskih terijerjev (LT) v Slivnici 20. aprila 1952

V gozdičku pri Slivnici, kjer je bil pripravljen umeten rov z dvema jazbecema (po zaslugi lovcev iz Murske Sobote) se je zbralo okoli 60 lastnikov psov jamarjev in lovcev iz Maribora in okolice. Lisico so žal na predvečer psi jazbečarji zadavili.

Za tekmovanje je bilo prijavljenih 28 psov, od katerih sta dva odstopila.

Ocenili so se vsi psi po zunanjosti, ki je bila precej zadovoljiva. Nato je sledila preizkušnja dela v rovu in potem zasnove za delo na prostem. To je bilo dokaj otežkočeno, ker je bilo neverjetno malo divjadi v vsem revirju, najbrže posledica hude zime in velikega snega.

Najboljša je bila lovska terijerka Ava (Evgen Kuštor) z 62 t. v rovu in 47 t. na prostem, skupaj 109 t.

Sicer so pa prestali preizkušnjo z izjemo nenavedenih psov vsi ter dosegli tele uspehe:

Boj Radvanjski LT (Franc Jakiša) 37 t. v rovu in 71 t. na prostem, skupaj 108 t.

Pika J (Ivo Bauman) 34 t. v rovu in 59 t. na prostem, skupaj 93 t.
Jup J (Mirko Konrad) 43 t. v rovu in 48 t. na prostem, skupaj 91 t.
Bajka J (Mirko Konrad) 37 t. v rovu in 50 t. na prostem, skupaj 87 t.
Biba J (Jože Rader) 37 t. v rovu in 47 t. na prostem, skupaj 87 t.
Ceko J (Franc Mernik) 37 t. v rovu in 45 t. na prostem, skupaj 82 t.
Boj Pohorski J (Evgen Kuštor) 37 t. v rovu in 43 t. na prostem, skupaj 80 točk.
Brko F (Viktor Kovačič) 31 t. v rovu in 47 t. na prostem, skupaj 78 t.
Bobi LT (Ivan Veber) 31 t. v rovu in 44 t. na prostem, skupaj 78 t.
Cis LT (Ivan Krampl) 34 t. v rovu in 39 t. na prostem, skupaj 73 t.
Rino LT (Matko Vogrinc) 34 t. v rovu in 35 t. na prostem, skupaj 69 t.
Car J (Ivan Kompolšek) 31 t. v rovu in 35 t. na prostem, skupaj 66 t.
Boško LT (Oto Gradišnik) 14 t. v rovu in 48 t. na prostem, skupaj 62 t.
Ambra J (M. Tobias) 12 t. v rovu in 30 t. na prostem, skupaj 42 t.
Davež Lt (Milko Kranjc) 42 t. v rovu.
Ado LT (Horvat) 28 t. v rovu in 8 na prostem, skupaj 36 t.
Aso LT (LD Otiški vrh) 26 t. v rovu in 8 t. na prostem, skupaj 34 t.
Borin LT (Franc Jakiša) 8 t. v rovu in 8 t. na prostem, skupaj 16 t.

Z izjemo prvih dveh imenovanih psov, vsi ostali niso dovolj ostri in jim manjka vzgoje! Oboje se da nadoknaditi.

Jazbečarji so bolje delali kakor terijerji. Upajmo, da bomo na jesenski uporabnostni tekmi dosegli lepše uspehe. Sodili so Bruno H. Stare in Otmar Cvirn, vodja tekme je bil Janez Jože.

Bruno H. Stare, sodnik

Vzrejna tekma psov

jamarjev-jazbečarjev (j), lovskih terijerjev (lt) in foksterijerjev (f) v Stožicah pri Ljubljani, dne 18. maja 1952, v novo narejenem umetnem rovu ob Savi

Zbralo se je okoli 40 lastnikov in vodnikov psov ter kinoloških interesentov. Vodja tekme je bil Avgust Hribar, sodnika pa Bruno H. Stare in Mirko Konrad, pripravniki: Tatjana Vončina, Stanko Arko in Jurij Verovšek.

Tekmovalo je 16 psov in 2 izven konkurence. V razredu mladih so dosegli tele uspehe:

Najboljši je bil izredno ostri lovski terijer Car Medanski (Viktor Dolničar) s 64 t. v rovu in 37 t. na prostem, skupaj 101 t.

Dečko Diljski (Cigo) LT (inž. Mirko Šušteršič) 64 t. v rovu in 35 t. na prostem, skupaj 99 t.

Alka Medanska LT (Leo Kopač) 54 t. v rovu in 25 t. na prostem, skupaj 79 točk.

Ada Gumniška LT (Sokolovič) 47 t. v rovu in 35 t. na prostem, skupaj 82 t.

Čenča iz Bolšta F (Matija Ivanuša) 48 t. v rovu in 30 t. na prostem, skupaj 78 t.

Amor Loški F (Darinka Fux) 31 t. v rovu in 16 t. na prostem, skupaj 47 t.

Agica Gabrska J (LD Brdo) 17 t. v rovu in 22 t. na prostem, skupaj 39 t.

Alba Gabrska J (LD Brdo) 17 t. v rovu in 17 t. na prostem, skupaj 35 t.

Grom F (Helena Čelap) 9 t. v rovu in 9 t. na prostem, skupaj 18 t.

Čibo F (Albina Samotorčan) 10 t. samo na prostem.

V razredu starejših psov so dosegli tele uspehe:

Blanka Vrhovška LT (Franc Zarnik) 76 t. v rovu in 22 t. na prostem, skupaj 98 t.

Bolf F (Vera Frelih) 63 t. v rovu in 35 t. na prostem, skupaj 98 t.

Mojca Borovniška F (Maksim Gaspari) 62 t. v rovu in 20 t. na prostem, skupaj 82 t.

Agič Vrhovški LT (Jože Kristen) 47 t. v rovu in 40 t. na prostem, skupaj 87 točk.

Maja iz Boršta F (Egidij Eber) 42 t. v rovu in 20 t. na prostem, skupaj 62 t.

Drzna J (LD Poljane) 37 t. v rovu in 15 t. na prostem, skupaj 52 t.

Uspeh je bil jako zadovoljiv, posebno so se odlikovali foksterjeri, tako po ostrosti kakor po dobri zasnovi. Če bi lastniki bolj marljivo z njimi vadili, bi bili odlični uporabnostni psi; vsekakor so pa že samo kot vzrejni zelo priporočljivi.

Štiri glavne discipline zlasti nos in delo po sledu ni bilo mogoče oceniti, ker kljub dolgemu iskanju niso izsledili niti enega zajca ali jerebice.

Ob tej priliki izrekamo vsem tovarišem odbornikom za prostovoljno delo, posebno pa tovarišu Doganu za les, tovarišu Ponebšku za ljubeznivo sodelovanje in dovoljenje za napravo novega, zelo dobrega umetnega rova, najtoplejšo zahvalo.

Bruno H. Stare, sodnik

PRAVILNIK

O PODELJEVANJU »ZNAKA ZA ZASLUGE« V LOVSTVU

1. člen. »Znak za zasluge« podeljuje izvršni odbor Lovske zveze LRS na predlog posameznih članov tega odbora ali na predloge Okrajnih lovskih zvez, lovskih družin in Uprave državnih lovišč LRS.

2. člen. Lovske družine pošiljajo predloge za podelitev »Znaka za zasluge« Lovski zvezi LRS preko svojih Okrajnih lovskih zvez, ki pridenejo svoja priporočila in pripombe.

3. člen. O podelitvi »Znaka za zasluge« sklepa na svoji seji izvršni odbor Lovske zveze LRS.

4. člen. Proti odklonitvi predloga za podelitev »Znaka za zasluge« imajo prizadeti, kakor tudi posamezni odbori Okrajnih lovskih zvez in lovskih družin, pravico pritožbe na občni zbor Lovske zveze LRS.

5. člen. »Znak za zasluge« se podeljuje članom lovskih organizacij, lovskim čuvajem in za lovstvo posebno zaslužnim osebam:

a) ki so se izkazali pri dvigu lovstva v Ljudski republiki Sloveniji zlasti v kulturnem, političnem, gospodarskem in organizacijskem pogledu. V poštev pridejo predvsem vidnejši sodelavci v lovskem slovstvu in marljivejši dopisniki glasila »Lovec«, dolgoletni ter uspešni organizatorji lovstva ali lovske kinologije in one osebe izven lovskih organizacij, ki imajo za razvoj in dvig lovstva posebne zasluge;

b) ki so se kot člani lovskih družin ali kot lovski čuvaji posebno izkazali pri zatiranju divjega lovstva, pokončevanju roparic, pri gojitvi in pomoči divjadi, pri vzreji in šolanju pasemskih lovskih psov in ki vršijo te posle s posebno požrtvovalnostjo in vnemo že daljšo dobo.

6. člen. »Znak za zasluge« se izroča odlikovancem na primeren in slovesen način le na družinskih posvetih, občnih zborih ali na ustreznih lovskih svečanostih.

7. člen. Lovska zveza LRS vodi razvid oseb, odlikovanih s tem znakom.

V Ljubljani, dne 26. junija 1952.

Tajnik:
dr. Milan Dular

Predsednik:
dr. Jože Benigar

Dr. Janko Gorenc, Ljubljana, Ulica šesterih lovcev 36, dvignite Vaš članek in odgovor, ki Vas čaka v pisarni Lovske zveze že od 5. IV. 1952.

Uredništvo

Boj divjega prašiča z medvedom. Že na lovskem tečaju v Ljubljani v drugi polovici februarja 1952 me je skrbelo, kaj se godi z veliko divjadjo v mojem lovskem revirju Snežnik. Ko sem se vrnil, sem jo mahnil naravnost v Bočki dol, kjer je ponavadi v zimskem času največ divjadi. Ugotovil sem, da na primorski strani lovišča Snežnik ni divjad trpela zaradi snega, ker ga je bilo v resnici polovico manj kakor na notranjski strani in še tega je kraška burja znosila v zamete tako, da je jelenjad in srnjad dobila po pometenih rebrih tudi potrebno hrano.

Ko sem se vračal z roba gozda v notranjost, sem naletel na sled medveda, po katerem sem stopal dober kos poti, ker se v medvedjih stopinjah stlačeni sneg ni vdiral. Kmalu mi pritegne pozornost pomandran, razvaljan in krvav sneg. Po sledovih sem ugotovil, da je bila borba med medvedom in divjim prašičem v 1 meter debelem snegu na kakega pol ara velikem prostoru. V tem prostoru raste ca 7 cerov, debelih 10 do 15 cm, ki so bili 1,5 m na visoko od medveda močno opraskani, trije pa celo 3 metre na visoko. Medved je polomil skoro vse 3—5 cm debele veje teh ceričev in jih pometal na tla. Zakaj je šel medved na cere lomit veje, je uganka. Morda se je bal divjega prašiča, ali pa od jeze, ko jih je tudi on dobil od ščetinarja po grbi. Našel sem mnogo ščetin in volne divjega prašiča in tudi precej kosmatin od medveda. Nekaj korakov vstran sem opazil sledove dveh lanskih prašičkov. Iz vsega sem sklepal, da je medved srečal svinjo z dvema mladičema, katera se zaradi visokega snega ni mogla umakniti. Svinja se je gotovo krepko branila in borba je morala trajati več ur, tako da sta se mladiča med tem klanjem umaknila. Po nekaj dneh ko se je naredil sren, sta se vrnila in iskala mater. To sem ugotovil po sledovih prvi dan in čez dva dni, ker sem našel zopet svež sled v bližini bojišča. Končno sem isti dan v bližini našel zadnji nogi svinje in presledil, da je prvi del svinje medved odvlekel. Kakih 150 korakov po sledu sem našel še celo lobanjo in plečne kosti. To se je moralo goditi 25. februarja 1952. Po kosteh in parkljih cenim, da je svinja tehtala kakih 120 kg in boj je moral biti dvije srdit.

O čem podobnem še nikoli nisem čul.

Maks Martinčič,
Mašun, 20. III. 1952

Ali ima pes absolutno orientacijo kakor jo ima n. pr. golob pismonoša, ali se vrača samo po sledi, oziroma po svojih »znakih«, ki jih pušča na kamnih in vogalih, je stvar, o kateri kinološka literatura ni enotnega mnenja. Za prvo domnevo govori tale dogodek:

Dne 19. decembra 1951 zjutraj smo se peljali v zaprtem avtomobilu in še

v temi s starešino naših brakov, Daksom in njegovima hčerkama Bistro in Edo iz Ljubljane čez Rakek v Grahovo na lov. Daks, keltski brak, ki ga pozna precej dolenjskih in ljubljanskih lovcev, ima svojih šestnajst let, pa kljub temu še drži »korak« marsikateremu mlajšemu. Goni vse od zajca in lisice do srne, jelena in merjasca. Omenjenega dne smo imeli najavljene divje prašiče med Koriti pri Bloški polici. Ko smo spustili pse, se je takoj začela gonja in šlo je v hrib, a ne prašiči, ampak jelenjad. Šlo je čez Tisovnik in Kroglo na Križno goro in od tam čez cesto v smeri proti Loškemu potoku. Psi domačinov so se vrnili čez kako uro, naših treh pa ni in ni bilo. Sin Loren, ki se je sončil na vrhu Krogle, trdi, da jih je slišal daleč onstran ceste še ob treh popoldne. V Žerovnici pri Grahovem smo jih čakali do sedmih zvečer brez uspeha, trdno prepričani, da so postali plen volkov. To sumnjo nam je potrjevalo dejstvo, da se nam iz iste smeri v prejšnjih letih že tudi ni vrnilo troje psov. Vrnili smo se v Ljubljano z naročilom, naj nas obveste, ako bi se psi vrnili. V soboto 23. XII. sem dobil sporočilo, da se je vrnila še isti večer, to je 19. XII. pozno ponoči samo psica Bistra, o ostalih dveh pa da ni sledu.

Na božični dan 25. XII. l. l. sem bil v Dolenjskem Šentvidu in smo se ravno menili o naših psih, ko zaslišimo ob 7. uri zvečer znan pasji lajež pred hišo. Ni bilo majhno presenečenje, ko jo primaha v kuhinjo naš Daks, sama kost in koža. Tako sestradanega psa še nisem videl v življenju.

Nastane vprašanje, kod je hodil pes celih 7 dni. Da bi šel skozi Ljubljano, je malo verjetno, ker bi v tem primeru gotovo ostal v Trnovem, kjer prebije navadno vso lovsko sezono in kjer se dobro spozna. Ostane le verjetnost, da je šel čez Sodražico, Žlebič, Ortnek, Velike Lašče, Dobrepolje, Krko in Stično. Na tej progi pa nisem še nikdar lovil, niti se z njim vozil. Pot je dolga dobrih 100 km. Z njim se tudi nikoli nismo vozili z železnico, da bi mu ta služila za orientacijo. Ta vrnitev govori morda v prilog »šestega« čuta.

Za razumevanje moram dodati, da so bili ti psi poleženi v Dolenjskem Šentvidu in Daks je v času lovopusta vedno tam, med lovno sezono pa v Ljubljani.

Manjka pa vsaka sled o tretjem psu, mali psički Edi. Ker ostala dva ni požrl volk, verjetno tudi te ni in se je kam zatekla. Ker je zelo ljubezniva in prijazna, so jo verjetno kje obdržali, ker izgleda ko mladič. Je rumene barve, polresavka, ima bele nogavičke, bel ovratnik, belo konico repa. Goni z zelo visokim glasom, visoka pa je 38 do 40 cm. Imela je okoli vratu verižico. Hvaležen bom, ako dobim o njej kako sporočilo in dam tudi nagrado.

J. Lavrič, Ljubljana, pod Trančo 2.

Sova vali purančke. Precej pozno popoldne sem se podal na Dobrovlje, ki ločijo spodnjo Savinjsko dolino od zgornje, pa sem med potjo malo posedel pred hišo pri kmetu Orešniku. Med razgovorom slišim sovo, ki se je oglašala v gozdu za hišo. Na moje vprašanje, če je mnogo sov v bližini, mi pravi Orešnik, da sta dva para kar v bližini; en par ima svoje gnezdo v lipi pred hišo, drugi pa v češnji kakih 20 korakov od hiše.

Kratko za tem slišim rahel prhut in že je priletela sova v lipo pred hišo, komaj nekaj korakov od naju. »Vidiš, sedaj se bosta zamenjali«, mi pravi Orešnik; »čez dan vali ena, čez noč druga in meni sta že lepo 4 purančke izvalili.« Ker se mi je zdelo, da nisem prav razumel, se mi je Orešnik nasmejal in mi povedal, da mu res sove valijo purančke. Ko začne sova valiti lastna jajca, ji jajca pobere in podtakne enako število purjih jajc, katere nato sova pridno dalje vali. Ko pride čas, da bi se purice izvalile, kaka dva dni poprej sovi jajca odvzame in jih podsadi koklji, ki dokonča valjenje. Sovi

podtakne zopet sveža jajca in tako mu zvali dve do tri serije purančkov.

Ker se mi je pripovedovanje Orešnika zdelo le malo sumljivo, mi je resničnost potrdila njegova žena, pa tudi otroci. Na to mi žena pokaže prve štiri purice, ki jih je sova že izvalila. »Druge štiri pa lahko prideš čez dober teden pogledat«, mi pravi Orešnik, ko sem se poslovil.

R. M., L. d. Braslovče

Kljunači. Dne 16. maja 1952 je opazoval okrajni logar Karel Troje na svojem službenem obhodu gnezdo kljunačev — starko in tri mladiče. Iz neprevidnosti je poplašil starko, ki je s krempeljci pograbila mladiča in ga odnesla kakih 50 m v goščavo. Kmalu se je vrnila in odnesla na isti način še ostala dva. Mladiči so bili v velikosti mesec dni starih piščancev. Bilo je to v predelu Drvodelnih v bližini železniškega predora proti Vršnim selom.

Poleg tega je opazoval večje število srnjakov v teh predelih in pravi, da tudi zajčki niso letos redki.

Okrajni gozdar Maks Pavlin, Črnomelj

Tisa. Znana je tisa kot počasi rastoč, strupen iglavec. Preteklo jesen sem obsekal košato tiso in zmetal veje v rogovile bukve kaka 2 m od tal, da bi jih ne dosegla drobnica. Konec letošnjega februarja, ko je srnjad že prestala najhujšo zimo, sem opazil, da so bile veje potegnjene na tla in močno objedene, naokoli pa v snegu vse polno srnjih iztrebkov.

Tu stoji namreč skupaj nekaj starih tis, hojk, smrek in bukev. Ker je bil visok sneg, so bile tudi veje tis močno obgrizene, mnogo manj hojke, smreke pa popolnoma nič. Ta tropič srnjadi je živel kake tri tedne izključno od tega iglovja in lubja. Ugotoviti nisem mogel, da bi bila kaka žival poginila, medtem ko so poginili zlasti med srnjadjo mladiči tam, kjer smo jih krmili s senom. Ta družina pa je ob tisah odlično prezimila.

Kako je tisa strupena, priča primer, da so poginile ovce in koze, ki so pojedle nekaj tisinih vejic, katere so po naključju prišle med steljo. Poginil je tudi močan konj že v nekaj urah, ko je požrl nekaj tisinih vejic.

Iz opisanega pa sledi, da divjadi tisa ne škoduje.

Fr. Vršnik, Solčava št. 61

Iz Solčave. Letos so se divji golobi vrnili mnogo prej kakor po navadi, in sicer že 26. februarja. Čeprav je bilo še mnogo snega in mraz, da je škripalo, so že grulili. Lani sem pa še 25. decembra videl tukaj golobe.

To zimo ni bilo k hišam sinic, pa tudi kavk ni bilo s planin, ko sicer pridejo vsako leto v večjih tropih.

Da ni bilo sinic k hišam, bi pripisoval izredno obilni lanskoletni semenitvi smreke. Saj je bilo po snegu semena kakor posejanega žita na njivi, po jamicah pa kar cele kupčke. Tako so imele semenojede živali hrane na pretek.

F. V., Solčava

Srnica v naročju. Tudi v dolini Kolpe je bilo letos čez meter snega. V februarju, ko so bile za srnjad snežne težave največje, sem skoraj vsako jutro šel brez puške po gazi ob Kolpi, da sem odganjal srnjad pred ljudmi, ki so tod mimo hodili, da bi koga ne zamikale lepe živalce. Srnjad se je bila namreč umaknila v dolino, nazaj v breg pa ni mogla. Neko jutro sem odgnal dva srnjaka nekoliko vstran, da sta se skrila poželjivim pogledom. Vračajoč se zapazim pod neko steno mlado srno, ki je stopicala sem in tja po gazi, ki si jo je sama izhodila. Ko me zapazi, hoče v breg, pa je bila preslaba, da bi se prekopala skozi sneženo steno. Ko živalca spozna, da so vsi njeni napori zaman, se spusti navzdol naravnost proti meni, na človeško gaz ob reki, kjer sem stal. Prestregel sem jo v naročje in držeč jo, sem jo božal in stiskal, ker je bila tako lepa in ljubka. Toda bolj ko sem jo božal in ljubkoval, bolj je začela brcati, dokler se mi ni zdelo bolje, da jo izpustim. Zavrnil sem jo na

gaz srnjakov, ki sta jo zjutraj naredila in srnica je zlezla na varno in se skrila človeškim pogledom. Še sedaj mi je toplo ob misli, da sem tedaj rešil življenje tako srčkani stvarci.

Martin Ferderber, Verd ob Kolpi

Pižmovka pri Ljubljani. Dne 24. IV. letos, je neki vaščan v Gmajni, to je kraj v neposredni bližini Črnuč opozoril soseda Trampuža, da teka po vrtu neka čudna rjava žival, ki ni ne podgana niti vidra. Trampuž je z motiko žival ubil in tamkajšnji lovec je ugotovil samca-pižmovke. Lani jeseni je bila ubita pižmovka v bližini Radio-postaje Domžale. Ta škodljivec bo kmalu dosegel barje, če ga že ni, kjer ima najpovoljnejše pogoje za ploditev.

N. B., Črnuče

Ali puha kljunač v zemljo, da bi od ondod pregnal črve? Ptičji kljun, kakor vemo, predstavlja po sebi izviren stvor, ki se ne ponavlja v živalstvu. Gornja in dolnja čeljust pri ptiču sta izvlečeni naprej in pokriti s čvrstim neprekinjenim pokrovom, ki mu pravijo »ramfoteka«. Pri nekih ptičjih vrstah (pomorke, goske in dr.) ramfoteka ni nepretrgan pokrov, temveč obstoji iz posameznih ploščic, razporejenih podobno luskam na sprednjem delu plazilčeve glave. Po vsej priliki so te luske pri plazilcih in ramfoteka ali kljunorožina pri ptičih istega porekla ter potekajo od istega skupnega prednika, ki nam še ni znan in pri katerem je sprednji del glave bil pokrit s plastmi, ki so se utegnile pretvoriti bodi si v luske ali v ramfoteko.

Velikost in oblika kljuna pri vsaki ptičji vrsti je posebna. Komaj da moremo najti dve ptičji vrsti z docela enako sestavo kljuna in povsem nemogoče je, v kratkem opisu ne samo očrtati, marveč tudi naštevati vse možne raznolikosti ptičjega kljuna. Prav težavno je določiti kakršno koli razvrstitev kljunov, saj pri njihovem ustroju ni zadostne enoličnosti niti ne ob enakem načinu preživljanja.

Zgolj v občih potezah moremo govoriti o tem, da večina uje ima močan, upognjen kljun, ki jim je potreben za paranje plena: da ptiči, ki se hranijo z žuželkami, imajo po navadi tanek in prožen pikaš, čeprav n. pr. premorejo lastovke, bregovnice in legeni kratek pikaš; da je pri ptičih, ki se hranijo z zrnjem, kratek in krepek zobak. Vendar vse to ni pravilo, temveč bolj ali manj razprostranjeni obrazci.

Često se ptiči ene in iste družine, toda različnih vrst, jasno razločijo v obliki kljuna, pa celo v eni vrsti ptic, pri manjših skupinah, se velikost kljuna pogostoma precej razlikuje.

Ptiči, ki srkajo med in živé na Havajskih otokih, služijo za posebno jasen primer, kako je kljun prirejen za njih prehrano. One vrste teh ptičev, ki se hranijo z rastlinskim sokom, imajo tanek, šiljast, ukrivljen kljun z ravno gorenjo in dolenjo čeljustjo. Vrste, živeče ob žuželkah, katere dobivajo po brazdah drevesnega lubja, imajo takisto dolg upognjen kljun, a spodnja čeljust je krajša od zgornje. One pa, ki se redijo z gosenicami, imajo izrazit kljun za žužke — tenak in skoro raven. Ena vrsta se preživlja s steblikami cvetov — njen kljun je zapognjen in precej močan; naposled medojedci, ki uživajo trdo sadje, imajo debel kavselj, raven in zelo močan.

Neka ptica, ki se hrani s semenom neke vrste bora, ima čvrst, oklen kljun, a druga, ki dobiva hrano od druge vrste bora, ima dokaj šibkejši kljun. Kljun liščka, ki jé seme repnic ip., je skoraj nalašč ustvarjen za pobiranje takega semenja, — dolg je, oster in plosk od strani. Oster in dolg kljun imajo še ščinkavci, ki se prav tako pogostoma žive s torico; ščinkavci pa, ki pobirajo seme z zemlje, nosijo kratek in precej debel kljun.

Čvrst in debel kljun pri detlih popolnoma ustreza splošno znanemu njegovemu načinu prehrane. Toda o moči detlovega udarca imajo ljudje pretiran

pojem. Svoje dni so celo govorili: »Kadar mala žolna nekajkrat kljune v drevo, steče takoj na drugo stran in gleda, ali ni prebila skozi.« Detliču seveda ne prihaja na um taka domislica: on pač bega po drevesu za hrošči, katere je vznemiril.

Račji kljun — plosk, širok, obrobljen s ploščo, v podobi pincete — je dočista prilagojen za prijemanje plena v vodi. Široke nozdrvi, povezane med seboj, dopuščajo, da se voda prosto cedi iz nosa. Pri drugih potapljavcih in pri ptičih, ki si iščejo hrano v vodi (čaplje, črne liske, galebi), so nosnice v podobi ozke odprtine, a koža, ki jih ovija, je toliko gibka, da se nosnici takoj zapreta, brž ko se kljun pogrezne v vodo.

Zanimiv pomen ima dolg, raven in tanek kljun pri mnogih kljunačih. Naši predniki, katerim se je vsekakor nudila priložnost opazovati, kako kljunač zabada svoj kljun globoko v mehko zemljo, so domnevali, da puha v zemljo. V omenjeni »Zakladnici prirodopisa« stoji zapiska: »Belon pravi, da vivek piha v zemljo podobno kljunaču, hoteč od tod izgnati črve.« Nesmisel take trditve je očividen. S svojim kljunom kljunač puli plen iz zemlje, pri tem mu po vsem videzu pomaga otipavanje.

Pri večini ptičev je tip in voh slabše razvit od sluha in vida, samo pri majhnem številu ptičev ima vohalo pri iskanju živeža kolikor toliko pomen.

Skoraj enako je razvit pri ptičih okus, akoprav po vsej priliki razpoznavajo sladko, slano, kislo, nekatere celo grenko.

Redin — A. D.

PREHRANA FAZANJIH PIŠČANCEV

Gojitev mladih fazanov: Fazanje piščance pričnemo hraniti šele po preteku poldrugega dne ko se zležejo.

Hranimo jih takole: Krmimo vsake dve uri. Hrana mora biti urejena tako, da se fazančki ne preobjedo. Fazanček mora vedno kazati znake, da je lačen. Te krmimo s trdo kuhanimi jajci, katerim dodamo malo drobno zrezane koprive ali drobnjaka. Za 10 fazančkov porabimo dnevno 1½ jajca. Če imamo na razpolago mravljinja jajca, jih polagamo le, če smo sigurni, da jih bomo imeli tudi prihodnji teden. V tem primeru nudimo mravljinja jajca dvakrat dnevno.

Drugi teden: Teden stare fazančke krmimo vsake tri ure s hrano kakor prvi teden, le da dodamo nekaj drobne zrnate hrane. Prva dva dni naj bo ta hrana oluščena, pozneje pa je lahko neoluščena. Obrok je dva trdo kuhana jajca za 10 fazančkov.

Tretji teden hranimo fazančke samo še 4krat dnevno in to ob 7., 11., 14. in ob 17. uri. Hrana naj bo kakor v drugem tednu starosti z razliko, da dodamo nekaj več zrnate hrane in samo še po eno trdo kuhano jajce na 10 fazančkov. K tej zmesi pa dodamo že malo drobno sesekljanega mesa. Če imamo hrošče, jih lahko zmeljemo in pomešamo.

Četrti teden hranimo ravno tako kakor v tretjem tednu, samo, da dodamo nekaj več zrnate hrane in po možnosti nekaj več mesa.

Peti teden in pet tednov stare fazane hranimo samo še trikrat dnevno. Jajc ne dajemo več in polagamo tudi že manj prosa. Dajemo pa več koruznega zdroba, po možnosti malo pšenice in nekaj mesa.

Šesti teden hranimo kakor v petem tednu. Ko pa preidejo v sedmi teden, jih hranimo samo še dvakrat dnevno in to z navadno zrnato hrano. Pri vsakem obroku je fazanom nuditi svežo studenčno vodo. V vročih dneh je potrebno vodo večkrat menjati tako, da imajo vedno dovolj sveže vode. Posoda za hrano se mora po vsakem obroku oprati in očistiti; preostalo hrano pa odstraniti tako, da fazani sigurno ne pridejo do nje. Ta hrana se lahko uporabi za domače kokoši, za zajce ali podobno. Zlasti mo-

ramo paziti, da fazani ne pridejo do pokvarjene hrane, ker sigurno obole in v večji meri tudi poginejo.

Pomni! Pri vseh delih in v fazaneriji sploh, mora vladati največja čistoča in red.

Miloš Kelih

Prehrana fazanov v voljeri. Dnevni obrok za enega fazana je 40 g hrane posebne zmesi in 40 g zrnate hrane.

Za 130 fazanov rabimo dnevno 5.20 kg mešane in 5.20 kg zrnate hrane.

Hrana naj bo pripravljena takole:

koruznega zdroba . .	38%	1.98 kg
sirka	12%	0.62 kg
kostne moke	6%	0.31 kg
konjskega mesa . . .	9%	0.47 kg
pšeničnih otrobov . .	4%	0.21 kg
kalečega ovsa	18%	0.94 kg
kislega zelja	12%	0.62 kg
ribjega olja	1%	0.05 kg
Skupaj	100%	5.20 kg

K tako pripravljeni mešani hrani je vedno dodati po 5 zrn (strokov) zmečkanega česna in 5 kapljic joda.

To hrano morajo fazani dobiti vsako jutro med 7. in 8. uro. Po vsakem obroku je posodo, v katero polagamo hrano, oprati s čisto vodo, kateri je po možnosti dodati malo lizola.

Poleg tega naj dobe fazani še 5.20 kg zrnate hrane. Ta hrana se fazanom polaga med 3. in 4. uro popoldne po potrebi.

Fazani morajo dobiti dnevno najmanj 2 krat na dan svežo vodo, kateri je dodati po nekaj zrnov hipermangana.

Miloš Kelih

Pižmovka v Škofji Loki. Letos 1. IV., na dan neverjetnih verjetnosti je prinesel lovec Jur žival, ki ni bila ne vidra, ne podgana. Končno so bolj razgledani lovci ugotovili, da je pižmovka.

Po pripovedovanju lovca Jurija so na to žival naleteli pri Firberju v Karlovcu, in sicer v svinjaku, kjer so jo s pomočjo Jurija navsezadnje usmrtili.

Verjetno je pižmovka prišla od Sore po 200 m dolgem kanalu v svinjak. Žival je bil lep samec z repom dolg 53 cm ter z lepo gosto temno dlako.

J. M.

Brezsrčna kosca. Dne 12. VI. t. l. sta Jože Rotar in sin iz Podutika 9, pri košnji ujela letošnjo srnico, jo na mestu pokončala in skrila v grmovje. Srna je milo vekala in s tem opozorila, da zločin ni ostal prikrit. Krivca kazni ne uideta in tudi ne plačilu za škodo 4000.— din. *LD Brdo*

Sprememba lovopusta. Uradni list LRS št. 9-36 od 27. marca 1952 prinaša Odločbo o delni spremembi o lovopustu in sicer:

za srnjaka od 16. dec. do 15. maja;
za srne in mladiče od 16. decembra do 30. septembra;
za kljunače od 16. aprila do 31. julija;
za golobe od 1. januarja do 15. julija.

Popravljamo v 6-7 štev. »Lovca«, str. 286 je pod naslovom »Okrajna lovska zveza v Šoštanju«, navedeno, da je L. d. Mozirje baje priredila brakado na srnjad in je streljala s šibrami.

Pravilno se glasi, »da je priredila več lovov (ne eno brakado) na srnjad in jo streljala s šibrami«.

Lovska zveza LRS

Popravek. V poročilu »Okrajna lovska zveza Poljčane« 6—7, stran 285, je pomotoma navedeno, da sta Ivan Žnidar in Vincenc Ajdnik, ki sta bila izključena, uplenila vsak po enega divjega prašiča. Pravilno je, da sta uplenila skupno enega in si ga razdelila.

Uredništvo

Popravek. V 6—7 št., stran 249, je pod sliko pravilno ime »Škofic« in pravilno »Lovrenčič«, kar naj bralci popravijo, prizadeta pa napaki blagohotno oprostita. *Uredništvo*

Iz lovske organizacije

ZAHVALA. Vsem, ki so se me spomnili in me počastili ob moji sedemdesetletnici, izrekam iskreno zahvalo!

Ivan Zupan

Z občnega zbora **Okrajne lovske zveze Trbovlje.** Iz predsednikovega poročila sledi, da sta bila delo in disciplina v tamošnjih lovskih družinah dobra.

Članstvo naj energično uničuje pse klateže in lovske pse križance, ker lov z njimi ni dovoljen. Članstvo nima zanimanja za strokovno literaturo. Malo jih je, ki so kupili knjigo NAŠ LOV. Lovska družina Trbovlje niti ne ve, kje se knjige NAŠ LOV, LOVSTVO itd. dobe. Poučna predavanja so bila slabo obiskana. Letos se izvede samo gojitveni odstrel srnjadi. Vsa krmišča je treba pravočasno pripraviti in skrbeti, da bodo solnice oskrbovane. Lovske družine so zbrale 9000.— din za pomoč Tolmincem.

Okrajna lovska zveza Tolmin. Po združitvi z Okrajno lovsko zvezo Idrijo šteje sedaj Okrajna lovska zveza Tolmin 310 članov. Občni zbor 29. marca 1952 je bil dobro pripravljen, posebej še poročilo tajnika Perata. Najslabša lovska družina je Krn, kjer ni discipline in še manj lovskega duha. Občni zbor je sklenil, da se ta družina razpusti. Doslej je ugotovljena sledeča škoda po ostri zimi: od plazov uničenih 13 gamsov in 61 srnjadi, od divjih lovcev pa 13. Divji lov je pogosten v okraju Idrija, kjer nastopajo celo maskirani divji lovci. Ugotovljenih je 47 primerov lovske tatvine. Ciril Tratnik, kmet iz Čekovnika pri Idriji, je zaklal 9 srn in 2 srnjaka. Ugotovljeni so bili tudi trije primeri, da so celo lovci streljali na srnjad v visokem snegu. Vsi so bili izključeni iz lovske organizacije in predani sodišču. V breginjskem kotu cvete zankarstvo. Vsakdo bo izključen, kdor bo lovil z nepasemskim psom. Do konca maja morajo biti zapriseženi in postavljeni lovski čuvaji. Ustanovi se poseben fond za nezgode za območje okraja. Snežna katastrofa je med drugim pokazala, da bo treba lovske vrste temeljito prečistiti. Lansko leto sta bila zaradi nedisciplne in neizpolnjevanja sklepov sklicana po Okrajni lovski zvezi dva izredna občna zbora lovske družine Planota in Soča in obe družini kaznovani. Uničenih je bilo 219 lisic, 4 kune, 51 jazbecev, 94 potepuških psov, 194 potepuških mačk, 46 ujed in 836 vran. Najbolj so se izkazale lovske družine Tribuša, Volče in Tolmin. Pri pomoči divjadi v snegu se je posebej izkazala postaja ljudske milice Lucija.

Okrajna lovska zveza Radovljica šteje 324 članov. V preteklem letu je bilo izključenih 9 članov. Zima je povzročila mnogo škode. Mnogi člani so se pri reševanju srnjadi v snegu izkazali, pa tudi prebivalstvo, zlasti smučarji. Gozdno gospodarstvo Bled je dalo na razpolago vse svoje logarje za reševanje srnjadi. Nekatere lovske družine baje niso pravilno razumele poziva po radiu za pomoč divjadi in so lovili ne le izčrpano divjad, marveč tudi povsem zdravo in krepko. Zato je od ujetih 270 srnjadi poginilo 70. Na terenu so našli doslej 109 poginule srnjadi. Največjo izgubo kaže lovska družina Stol. V lovski družini Jesenice so psi uničili 11 srnjadi. Tam so uničili 26 psov in niti enega lastnika teh psov ni bilo mogoče ugotoviti. Divji lovci so zaklali 10 srnjadi. Lovska družina Kropa je nagradila vsakogar, ki je prijavil divjega lovca. Lovska družina Radovljica je glede zatiranja divjega lova slabo poslovala. V lovskih družinah Stol in Bohinj je treba več lovskega tovarištva in discipline. Lovska družina Ribno ima lovskega čuvaja Stareta, ki je bil v najbolj kritičnem zimskem času samo enkrat v lovišču! Na občnem zboru so nekateri delegati izjavili, da plačanih poklicnih lovskih čuvajev njihove lovske družine ne bodo zmogle. Sklenjeno je bilo, da se uvede v družine strogo disciplino in izloči člane, ki nimajo kvalifikacije. Uvedejo naj se mesečna strokovna in politična predavanja. Vsak lovec tega okraja mora imeti knjigo NAŠ LOV in ostalo lovsko literaturo. Vsaka lovska družina mora do 1. maja nastaviti poklicnega lovskega čuvaja. Trofeje uplenjene divjadi ocenjuje strokovnjak na letnem občnem zboru družine. Po končanih skupnih lovih naj imajo lovske družine vedno kratko predavanje in pa diskusijo o morebitnih napravljenih napa-

kah. Vsaka lovska družina naj bo po enem članu zastopana v Klubu za goniče.

Problemi **Okrajne lovske zveze Murska Sobota.** Na občnem zboru je poverjenik za notranje zadeve podal ostro kritiko o poslovanju. Med članstvom ni prave politične delavnosti in so včlanjeni ljudje, ki niso niti člani osnovne politične organizacije OF. Pravil lovskih družin se mnogi ne drže. Vodstva družin so često slaba. Nekatere družine so prirejale celo pogone na srnjad in so jo streljali s šibrami. Lovci sami prikrivajo lovsko orožje in ga ne prijavljajo po predpisih. Nezadostno je sodelovanje lovcev z organi ljudske milice. Odlov divjadi je bil le deloma izvršen. Uvedli bodo tečaje za lovce, ki so pred izpitom. Zima je uničila nekaj srnjadi. V nekaterih loviščih je precejšnja anarhija in bo treba prečistiti lovske vrste. Strupljenje vran s strihninom je bilo uspešno. Zgubo na srnjadi OLZ ocenjuje na 10%, pri zajcih 10%, pri jerebicah 40% in pri fazanih 20%.

Okrajna lovska zveza Krško. Predsednik je na občnem zboru grajal nekatere lovske družine zaradi nedisciplinе in nepravilnih odnošajev do lova, najbolj lovsko družino Sv. Duh. Okrajni lovski zvezi je bilo nakazanih 10.000 dinarjev kot pomoč pri škodi na divjadi po snegu. Za leto 1952/53 se prepove odstrel zajcev in srnjadi v loviščih lovske družine Sv. Duh in Sromlje, ker je stalež slab. Organizirani lovci morajo javiti LM osebe, ki so v neupravičeni posesti lovskega orožja. Okrajna lovska zveza nima evidence o škodi, ki jo povzročajo divji lovci; edino lovska družina Kostanjevica je prijavila, da so divji lovci postrelili 9 srnjadi. Velike nerednosti se gode tudi na pogonih v lovskem obnašanju in ravnanju z uplenjeno divjadjo in orožjem. Vzgledne so lovske družine Bizeljsko, Raka, pa tudi Čatež in Jesenice. Stalež divjadi pada. Glavni vzrok je prevelik odstrel in rekorderstvo v streljanju. V lovni sezoni 1952/53 ne bodo lovili zajca na polju. Družine morajo določiti večje rezervate. Vprašanje lovskih izpitov so nekateri lovci vzeli premalo resno. Vsaka družina si bo nabavila v tem letu po enega pasemskega lovskega psa.

Na občnem zboru **Okrajne lovske zveze Kranj** je predsednik med drugim podčrtal, da je premalo zanimanja za strokovno literaturo, zlasti za knjigo NAŠ LOV, lovci se premalo resno pripravljajo na lovski izpit. Starejši, izkušenejši lovci naj mlajšim pomagajo. Za gojitev divjadi se lovske družine premalo zanimajo. Samo družini Škofja Loka in Sorško polje imata poklicnega lovskega čuvaja. So družine, ki so preveč prizanesljive do divjih lovcev. V zadnji zimi so se mnogi lovci zelo zavzeli za divjad. Kjer so onemoglo srnjad lovili na smučeh in dajali nagrade za ulovitev, je srnjadi največ poginilo. V nekaterih lovskih družinah so nerednosti. Med dobrimi družinami prednjači Škofja Loka. Vsak član mora biti obvezno član Strelske družine in Lovske zadruge. Okrajna lovska zveza organizira tridnevni tečaj za lovske čuvaje. Izvesti je treba tekmo goničev in poživeti gojitev srnjadi, zajcev, jerebic in fazanov.

Iz Kočevja poročajo, da so sklenili organizirati predavanja za članstvo lovskih družin in da bodo izvršili pregled trofej, lovskih pušk in lovskih psov ter priredili po možnosti tudi okrajno lovsko razstavo. Tudi bodo izpopolnili pravilnike lovskih družin in stremeli za tem, da bo sodelovanje z Upravo državnega lovišča, poverjeništvom za gozdarstvo, poverjeništvom za notranje zadeve in zlasti z Lovsko zvezo LRS čimbolj tesno. Ugotovljeno je veliko pomanjkanje pušk s kombiniranimi cevmi, to je polrisanic ter trocevk, ki pridejo za lovišča kočevskega tipa v poštev. Lovske družine bodo najtesneje sodelovale z odborom za pokončevanje volkov. Uvedeno je tekmovanje med lovskimi družinami. Vse kože se smejo oddati samo Lovski zadrugi. Lovski čuvaji so že zapriseženi. *M. D.*

† **Franc Janežič** star. iz Mokronoga, član LD Trebelno je 6. III. 1952 v 28. letu starosti nenadno preminul. S 17. letom je postal partizan in bil težko ranjen, kar je bilo usodno dobremu in zvestemu tovarišu in skrbnemu družinskemu očetu. Naj Ti bo lahka domača gruda, za katero si trpel in umrl. Slava Ti!

LD Mokronog

† **Ludvik Štefančič**, član LD Polzela in posestnik iz Podloga pri Št. Petru ob Savinji je preminul. Od dragega lovskega tovariša smo se poslovili 1. V. t. l. s salvo iz lovskih pušk in z zeleno vejico kot simbolom trajnega spomina. Pokojnik je bil star komaj 31 let in je zapustil ženo s tremi nebogljenimi otročiči. Naj mu bo po življenjski nesreči lahka domača zemlja.

LD Polzela

Izključitev. Okrajna lovska zveza Celje je na seji 10. VI. 1952 potrdila izključitev Frana Tajnška iz LD Polzele in trajno izključitev iz lovske organizacije, ker je imenovani dovoljeval sinu, da je uporabljal njegovo puško za divji lov, ker je v lovopustu ustrelil tri zajce, ker je spuščal psa, da je gonil in zaradi nedisciplinranosti v lovski družini. Enako je potrdila izključtev Janeza Čuješa iz LD Šmarje pri Jelšah in iz lovske organizacije sploh, ker je puško prepustil sinu, ki je v lovopustu ustrelil srno in tega ni prijavil družini.

Tajnik Zorko

Izključitev. Okrajna lovska zveza Celje je 6. VI. 1952 potrdila izključitev Viktorja Puca in Milana Štanteta iz LD Celje, zaradi nedisciplinranosti, drugega pa še zavoljo sodne obsodbe.

Tajnik Zorko

Izključitev. Okrajna lovska zveza Maribor je 29. IV. 1952 potrdila izključitev Jožefa Sladeka, roj. 18. I. 1920 v Smolenji vasi pri Novem mestu, iz LD Jurovski dol zaradi neporavnanja članskih obveznosti in ponovne grobe krštive lovske discipline.

Predsednik: Otmar Cvirn

Izključitev. LD Oplotnica je izključila Julija Hmelaka na osnovi predpisa čl. 9 in 10 enotnih pravil za lovske družine, LD Kapla pa Franca Grubelnika iz Zg. Kaple zaradi grobe kršitve lovske discipline (utaje lisičjih kožuhov in polaganja strupa lisicam, proti sklepu družine).

Predsednik OLZ Maribor: Otmar Cvirn

Izključitev. Plenum lovske zveze LRS je 18. V. 1952 izključil za eno leto iz lovske organizacije Franca Levarja iz Gor. Radgone, ker je bil kot predsednik OLZ Radgona trajno negativno usmerjen glede izvedbe plana odlova divjadi za razplod in ker je kot predsednik grobo kršil disciplino lovske organizacije s tem, da se na ponoven poziv ni zglasil pri Lovski zvezi, za zboljšanje nezdravih razmer in discipline v lovskih družinah radgonskega okraja in ker je Okrajna lovska zveza Radgona pod njegovim predsedstvom sklenila, da je njegova zglasitev pri Lovski zvezi nepotrebna.

Lovska zveza LRS, tajnik dr. Milan Dular

Opomin je izrekel Izvršni odbor lovske zveze LRS na svoji seji 3. t. m. tajniku Okrajne lovske zveze Krško, Slavku Zupancu, zaradi nepazljivosti v svojem poslovanju z Lovsko zvezo LRS.

Predsednik dr. Jože Benigar

Izključitev. Upravni odbor Okrajne lovske zveze Črnomelj je 29. V. 1952 potrdil stalno izključitev Josipa Friceja in Josipa Držaja iz članstva LD Črnomelj, Franca Kobeta pa iz LD Stari trg.

Izključitev Antona Butale iz članstva LD Črnomelj se je spremenila v prepoved lova do 31. XII. 1952.

Predsednik OLZ

Izključitev. Upravni odbor Okrajne lovske zveze Slovenj Gradec je na seji 11. VI. 1952 potrdil izključitev Ivana Artmana in Franca Dvorjaka iz LD Golavabuka, ker je prvi zavestno prikrival po lovskem tatu uplenjenega srnjaka in se z mesom okoristil, drugi pa je ne oziraje se na plan odstrela,

uplenil 8 zajcev in se z njimi okoristil. Oba pa se nista udeleževala družinskih posvetov.

Izključitev Vilkota Ortana iz LD Strojna, zaradi nepravilnega ravnanja z orožjem ter lovske in družinske nedisciplíne, je postala pravomočna, ker se ni proti temu pritožil.

Tajnik Mirko Kumer

Popust na železnici. Z odlokom Gen. direkcije jug. železnic št. 15366 je odobren za razstavljalce in obiskovalce Druge republiške razstave psov v Ljubljani 75 %-ni in 50 %-ni popust na železnici v II. in III. razredu vseh brzih in potniških vlakov.

Razstavljalec kupi predhodno na odhodni postaji obrazec K 14, ga izpolni po navodilih postaje in da potrditi pristojni kinološki ali lovski organizaciji, da potuje na razstavo kot razstavljalec. S tako potrjenim obrazcem kupi polovično vozno karto do Ljubljane zase in za psa, ki mu velja za brezplačni povratek do odhodne postaje, ako je na obrazcu K 14 potrjeno, da se je udeležil razstave.

Obiskovalci razstave kupijo na odhodnih postajah obrazec K 13 ter ga izpolnijo po navodilih postaje. Pri odhodu kupijo celo vozno karto do Ljubljane, ki jim velja za brezplačni povratek do odhodne postaje, ako imajo na obrazcu K 13 potrjeno, da so obiskali razstavo. Voznih listkov ne smejo oddati pri prihodu v Ljubljano!

Popust velja od 4. do 12. sept. 1952.

Pri povratku se morajo obrazci K 14 in K 13 dati žigosati na postaji v Ljubljani.

Okrajna lovska zveza Novo mesto posluje ob ponedeljkih, sredah in petkih od 8. do 12. ure v Dilančevi ulici 3.

† **Ivan Deisinger,** zasavski Nimrod, se je pred letom dni, to je 5. avgusta 1951 preselil v večna lovišča, pa se nešteti njegovi prijatelji, znanci in lovski tovariši z bolestjo spominjamo njegove, mnogo prerane smrti. Pred 36 leti je pokojnika služba zanesla v Zasavje, v Zidani most, kjer se je ves predal organizaciji in povzdigu lovstva. Bil je soustanovitelj lovskega kluba v Radečah 1919 in kasneje Zasavskega lovskega društva v Trbovljah. Naj bo zglednemu lovcu, šaljivcu, vzornemu delavcu in iskrenemu tovarišu lahka domača zemlja.

Lovski družini Loka in Radeče pri Zidanem mostu.
(F. L.)

Opozorilo vzrediteljem

Prijavo legla je predložiti **vedno v dvojniku.** Prijavo je treba natančno izpolniti v vseh rubrikah, brezpogojno je pa navesti vpisne številke rodovne knjige obeh staršev. Psice matere morajo biti vpisane pred oplemenitvijo v rodovno knjigo. Za plemenjaka se obrnite pravočasno na pristojno pasemsko organizacijo, da vam določi primernega psa za psico.

Tiskovine za prijavo legla in za prijavo oplemenitev dobite pri Kinološkemu udruženju LRS v Ljubljani, Trdinova ulica 8. Naročilu priložite vselej 12.— din za eno garnituro prijave. S tem prihranite sebi in Kinološkemu udruženju nepotrebne stroške in korespondenco.

Prevoz psov po tramvaju in trolejbusu

Kinološko udruženje LRS je izposlovalo dovoljenje za prevoz psov po tramvaju in trolejbusu. Prevoz je dovoljen ob vsakem času. Psi se smejo prevažati le v spremstvu lastnika (vodnika) in samo na sprednji ploščadi pri vozniku. Lastnik (vodnik) psa mora **brez poziva** pokazati sprevodniku legitimacijo Kinološkega udruženja oziroma člansko izkaznico pasemske organizacije in mora plačati za psa enako voznino kakor zase. V enem vozu ne smeta biti hkrati več ko dva psa s spremljevalci.

Pozivamo članstvo (lastnike in vodnike), da se natančno ravnajo po teh navodilih. **KUS**

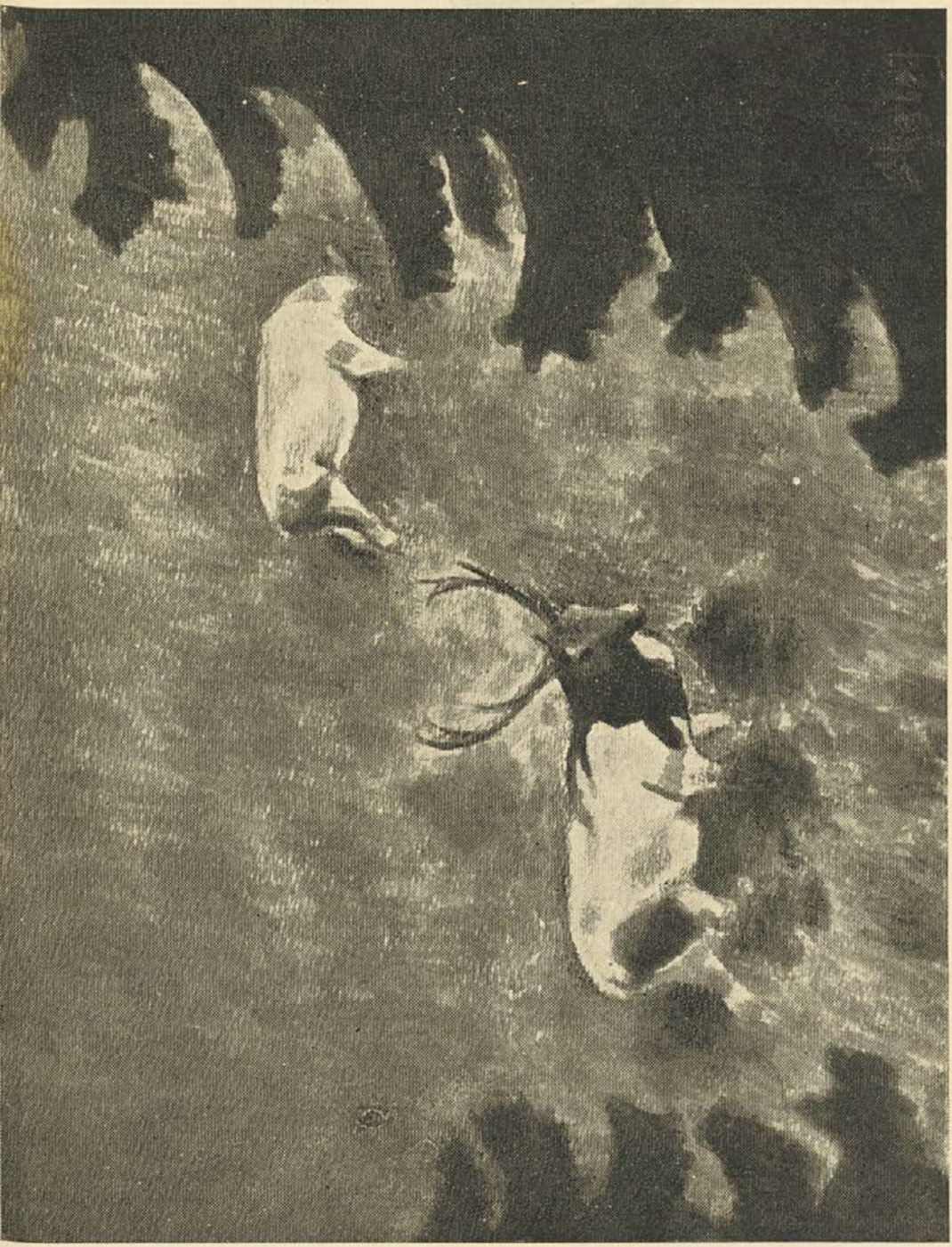

Ing. Stanislav Zor

O goseh in labodih

(Nadaljevanje in konec iz 5. štev.)

Razen pravih gosi, ki sem o njih govoril zadnjič, poznamo še morske gosi (Branta), ki pa od njih najbrže niti ena ne prihaja redno na naše slovensko ozemlje. Najbolj znana evropska gos je grivasta gos (Branta bernicla), njeni sorodnici sta belolična gos (Branta leucopis) in rdečevratna gos (Branta ruficollis).

Grivasto gos spoznamo takoj po dveh belih polmesečastih lisah na sicer črnem vratu. Po hrbtu, prsih in zgornjem delu trebuha je temnosiva, ob straneh trebuha pa bela. Mlade ptice so temnejše in še nimajo znamenja na vratu. Dolga je 62 cm, preko peruti meri 124 cm, dolžina perutnic je 36 cm.

Grivasta gos naseljuje z drugimi gosmi najsevernejše kraje naše zemlje. Gnezdi po obalah in otokih, ki leže med 60° in 80° s. š. Zelo veliko je teh gosi na Spitzbergih; vzhodno od tod jo srečamo v poznem poletju na vseh obalah Ledenega morja. Iz teh neprijaznih in neobljudenih krajev se selijo vsako leto v južne dežele. Konec oktobra ali najpozneje v začetku novembra jih vidimo na tisoče in tisoče na obalah Vzhodnega in Severnega morja. Kakor daleč seže oko, prekrivajo te ptice obrežne plitvine ali sipine in njihovo kričanje preglasi šumenje morja. In ko se vzdignejo jate teh ptic, se nam zdi, če gledamo od daleč, kakor da se vali gost, zelo razsežen dim, ki mu ne moremo preceniti vsebine.

Grivaste gosi so kakor njene sorodnice obrežne ptice, ki se redkokdaj oddalje od morja in le izjemoma zaidejo po večjih rekah v notranjost dežele. So zelo mične, družne in miroljubne živali.

Hodijo po trdih tleh prav tako dobro kakor po blatnih, plavajo z lahkoto in se izvrstno potapljajo. V letu so urnejše od drugih gosi, vendar se ne razporedijo v klin, temveč lete kar brez reda, v gruči. Od drugih gosi se razlikujejo tudi v tem, da se hranijo tudi z mehkužci, zaradi česar ima njihovo meso neprijeten priokus.

Že stari pomorščaki omenjajo, da gnezdijo grivaste gosi pogosto na Spitzbergih; kitolovci in drugi morja vajeni ljudje so našli njihova vališča na vseh otokih najvišjega severa, kamor so prišli. »Te najpogostejše gosi Spitzbergov,« pravi Malmgren, »gnezdijo zelo številno na zahodnem in severnem obrežju otoka, na kopnini kakor na čereh, posebno na takih, kjer gnezdijo tudi gage. Iz vodnih rastlin preprosto zgrajeno gnezdo postavijo često tik ob gnezdu gage in jim ga ta pogosto izropa. Šele v juliju leži v gnezdu vseh 4 do 8 tenkolupinastih jajc. Oba, samec in samica imata navado, da pred valjenjem kažeta drug drugemu svoje letalne sposobnosti in samec z izrazitim zanosom dvori svoji izvoljenki. Ob gnezdu nista zakonca niti najmanj plašna: gosak brani ženo in gnezdo proti vsakemu bližajočemu se sovražniku in se sikajoč spusti celo v človeka, ki ogroža njegovo srečo. Pogumnost se mu še poveča, ko se izležejo mladički. Proti koncu julija zajame goljenje staro in mlado in tedaj so ptice nezmožne za letanje.«

Na visokem severu zalezujejo Eskimi in kitolovci tudi grivaste gosi; na južnejših obrežjih jih jeseni in spomladi ljudje na tisoče postrele, na Nizozemskem pa jih s pomočjo razpostavljenih »vabilnih gosi«, nalove še večje množine. Meso je okusno, vendar ima često žarek priokus, ki ni vsakomur všeč. Ta priokus izhaja od školjk, ki jih jedo; zato na Nizozemskem drže ujete morske gosi nekaj časa žive in jih hranijo s semenjem, da se zrede in se jim popravi okus.

Po naših ribnikih in jezerih vidimo lepega in ponosnega laboda. To je udomačeni labod grbec. Po živalskih vrtovih lahko vidimo tudi drugačne labode, vsi so si v glavnih potezah tako podobni, da jim ne moremo odreči sorodstva. Naj so prišli tja iz ne vem kakšnih krajev zemlje; vsi se pod varstvom človeka ugodno počutijo in se lahko celo razmnožujejo. Zdi se nam, kakor da so te ptice nalašč ustvarjene, da nam krase umetne ali naravne vode. Nas lovce ne zanimajo preveč ti pomehkuženi lepotci, ki letati več ne znajo in so navezani samo na dobroto človeka. Zanimajo nas predvsem v prostosti živeči labodi. Tem nihče ne omejuje prostora in ne deli hrane, in nanje gledamo bolj sproščeno in samozavestno, ko na one, ki so za ogradami.

Že od nekdaj je labod priljubljena in upoštevana ptica in to po pravici zasluži. Kakor sneg belo perje in ljubkost kretenj, ko plove po vodi, sta vsakomur v veselje in zabavo. Pa ne samo to. Zlepa ne

najdeš živali, ki bi z večjo nežnostjo pritegnila nasé umetnika in mu bila vir često neminljivih del, posebno v slikarstvu. Razen večno lepih umotvorov, ki o njih ni moj namen govoriti, je še nešteto slik in sličic, ki nam navadno kažejo v romantičnem okolju plavajočega laboda.

Labodi pa so tudi za naše lovstvo pomembne živali in jih ne smemo prezreti. Leto za letom prihajajo k nam ob selitvi, vendar se nam zdi, da jih je vedno manj. Časi se spreminjajo; kjer se je včasih prelivala voda v prijetni tišini in so v njej živele različne ptice, je danes lahko že obljudena kopnina.

Labodi (Cygnidae) se že na pogled razlikujejo od gosi v tem, da imajo sorazmerno daljši vrat in krajše, bolj zadaj postavljene noge. Mesto med korenom kljuna in očmi je golo, neoperjeno in to je njihova značilnost. Perja je obilo, manjše perje je nenavadno gosto, mehko in brez leska, puh je odličen. To so velike, močne ptice, v glavnem belega perja, edinole v daljni Avstraliji žive črni labodi, kakor da je narava muhasta, da ustvarja taka barvna nasprotjá.

Izvzemši tropske dežele žive labodi, katerih je opisanih devet vrst, skoraj po vsej zemlji, najbolj pogosto pa v severnih pokrajinah severne polute. Na tem območju so jim najljubša prebivališča sladkovodna jezera ali zelo vodnata močvirja, sicer pa se zadovolje tudi z drugačnimi vodami. Gnezdijo navadno v notranjosti dežel, po valjenju pa se nasprotno zadržujejo ob morju in na njem. Vse labodje vrste se selijo v zelo oddaljene kraje, vendar ne ob vsaki priložnosti. Posamezni ostanejo pogostokrat čez zimo doma in se navadno klatijo sem in tja, kjer jim je bolje. Njihovo življenjsko okolje je voda, kateri so se prilagodili v toliko, da brez nje skoraj ne morejo živeti. Plavajo zelo dobro, a se ne morejo potapljati; na kopnem so nespretni, hodijo težko in majavo, omahljivo. Tudi vzlet z vodne gladine zahteva bržkone veliko napora; ko pa so že v polnem letu, zlahka premagujejo težo svojega zavaljenega telesa. Kakor poskuša dostikrat naš ukročeni znanec, ko drsi med glasnim prhutom na pol tekaje, na pol lete po vodni površini, da bi se iztrgal iz njenega naročja in podal v zračne, sončne višave, tako narede tudi njegovi divji sorodniki, preden zapuste vodovje. V letu drže vrat ravno naprej, iztegnejo peruti na široko in udarjajo s kratkimi zamahi po zraku, da slišiš glasno šumenje. Pri pristajanju, ki je redkokdaj na kopnem, lete brez zamahov poševno proti vodni gladini in ko se jo dotaknejo z nogami, polze po njej še nekaj trenutkov, da omilijo nalet.

Kdor je že opazoval našega grbca, je sam ugotovil, da se malokdaj oglasi in še takrat ne ravno prijetno. Zato mu pravimo tudi nemi labod. Kakor da bi s svojo nemostjo hotel še bolj povzdigniti

svojo lepoto in mikavnost za ljudi, ki ga ogledujejo. Ne smemo pa misliti, da so nemi tudi v prostosti živeči grbci. Nasprotno, ti pogosto in glasno kriče, podobno glasovom trobent. Druge vrste labodov imajo zelo razlegajoče se in tudi spreminjajoče glasove, ki vzbujajo v nas celo občutek blagozvočnosti. Med te vrste moramo šteti laboda pevca, ki mu Islandci izkazujejo posebno čast s tem, da njegov glas primerjajo z glasovi pozavn ali gosli. Pravih pevcev pa med labodi ni, vendar pomeni njihov glas ljudem v tihotnih severnih pokrajinah ravno toliko kakor nam petje naših ptic pevk. V splošnem so samčevi glasovi močnejši in melodičnejši od samičjih. Mladički obeh spolov čivkajo ko goske.

Umske sposobnosti labodov so približno takšne ko ostalih plojkokljunov. Ravnajo se po okolnostih, ki pridejo zanje v poštev in redkokdaj opuste njim prirojeno plašljivost in opreznost. V njihovi naravi je očividno neka zloba, ki se kaže nasproti istemu spolu kot tepežljivost, nasproti slabejšim pticam pa kot vlastiželjnost. Samo labodi s takšno naravo žive v večjih skupinah in ne trpe med seboj nobene druge ptice in tudi s sorodniki ne sklepajo prijateljstva. Ako se tak labod zgubi, naj si bo to na prostranih planjavah svoje domovine ali pa ob selitvi kje na tujem, se raje potepa sam okoli, kakor da bi se pridružil drugim sorodnim pticam.

Zakonska razmerja labodov so še tesnejša kakor pri goseh. Enkrat sklenjeno prijateljstvo drži vse življenje. Podobno kakor se ljubimkajo naši golobi, delajo tudi naši severnjaki. Pogosto se poljubljajo, ovijajo z vratovi, kljunčkajo in podobno, ob nevarnosti pa stoje srčno drug drugem ob strani. Prav takšni so tudi do svojih mladičev. Skrb za zgraditev gnezda je prepuščena samici in ji samec pomaga vsaj znašati rastlinsko gradivo. Gnezdo je veliko, preprosto zgrajeno iz vsakovrstnih vodnih rastlin in obloženo s suhimi snovmi. Navadno je na kakem otočku, ki moli iz vode, če pa takega ni, si napravita takšen kup dračja, da more oba nositi. Vanj znese samica približno 6 do 8 umazano belkastih jajc. Po 5 do 6 tednih se zvale mičnі, gosto puhasti mladički, ki se še kak dan grejejo in suše, potem pa gredo naravnost v vodo. Mladički so prav prijetne in živahne živalce, radi splezajo na hrbet matere, ponoči pa so na varnem pod njenimi perutnicami. Stara zanje zelo skrbita in jih srčno branita pred sovražniki. Ko pa jim zraste perje in postanejo kolikor toliko samostojni, se ločijo od staršev za vse življenje. Kajti če se prihodnje leto spet prikažejo na vališču, jih stari takoj spode kot vse druge pritepence, ki si drznejo prestopiti od njih določeno ozemlje.

Kakor gosi so tudi labodi pretežno rastlinojedi. Jedo korenine, listje, semenje, žuželke, črve, školjke, male krkone in ribe. Pri iskanju hrane v vodi imajo podobne navade kot naše gosi ali race: dolg

vrat previjajo skozi vodo, trgajo s kljunom rastlinske dele, precejajo blato in podobno. V ujetništvu se privadijo vsakovrstni hrani, pa tudi tedaj cenijo rastlinsko hrano bolj od živalske.

Te ponosne in močne ptice malo trpe od roparic, od katerih pridejo v poštev le jezerski orli in neki drugi močnejši orli, ki napadajo predvsem mladiče; pa tudi starih, manj odpornih živali se lotijo. Človek jih lovi zaradi mesa in puha. Zanimiv je lov na labode v severnih deželah, kjer lovci ob močnem vetru naravnajo svoje čolne v smeri vetra proti plavajočim labodom. Lovci vedo, da bodo labodi leteli proti vetru in tako njim pred cev.

Drugače jim strežejo po življenju Arabci v Alžeriji. Na obrežja morskih zalivov zabijejo količke, na te privežejo vrvice, ki imajo na koncu trnek z vabo — skupaj zgneteno meso in kruh. Ko požre labod pogubonosno vabo, se mu trnek zasadi v vratu in uboga žival ne more več pobegniti; čakati mora, da jo lovec reši trpljenja.

Ob pametni, skrbni vzgoji se labodi lahko udomače in se nekateri celo toplo navežejo na svojega rednika. Če še pomislimo, da so to težke, mesnate ptice, ki bi nam z mesom in perjem preplačale trud, se nam zdi še bolj čudno, da ni niti ena vrsta zavzela važnega mesta v gospodarstvu človeka, kakor so ga n. pr. gosi in race.

Opisal bom nekaj bolj znanih labodjih vrst. Dve vrsti, labod grbec in labod pevec potujeta tudi skozi naše slovensko ozemlje in jima moramo zato posvetiti več pozornosti. Ob našem Cerkniškem jezeru se dostikrat ustavita in okopljeta v njegovi vodi.

Labod grbec (Cygnus olor) ima čisto belo perje, opekastordeč kljun s črno grbo ob korenu; noge so črnkastosive. Mladički so sivorjavkasti, z belim pomešani — kljun in noge imajo sive. Samica je nekoliko manjša od samca in ima tudi manjšo grbo na kljunu. Število vratnih vretenc je zelo veliko, toda pri posameznih različno: en labod ima n. pr. 23 drug pa samo 22 vrenetcev. Lete zelo visoko in se razporede v poševni črti, plavajo s S-asto zavitim vratom in često z jadrasto razprtimi perutmi. Dolg je 180 cm, preko perutnic meri 260 cm, dolžina perutnice je 70 cm.

Živi po severni Evropi in Sibiriji, kakor tudi ob Črnem in Kaspiškem morju. Gnezdi tudi v Nemčiji n. pr. na Meklenburškem in Pomorjanskem. Sicer pa je kot na pol udomačena žival razširjen po mnogih krajih izven njegove prave domovine. Seli se na Sredozemlje. Ko se na pomlad vrne v domovino, začne na primernih mestih graditi gnezdo in vanj položi samica konec aprila ali v začetku maja 3 do 5 včasih tudi do 10 jajc, ki so sivozelena in grobolupinasta, 11 cm dolga in 8 cm debela. Vali nekaj več od 4 tednov. Oba, samec in samica, skrbno čuvata zarod, dokler se ne osamosvoji. Ta labod ribištvu ni škodljiv, dasi žre sem ter tja tudi ribje ikre.

Labod pevec (Cygnus cygnus) se razlikuje od prejšnjega v tem, da nima na kljunu grbe. Kljun je od konice do nosnic črn, ob korenu pa rumen. Vrat je nekoliko krajši in debelejši od grbčevega in ga tudi ne zna tako valovito zavijati ko oni. Zanimiva pa je njegova grodna kost, ki ima posebno votlino, v kateri leži pentljasto zavit sapnik. Od grbca se razlikuje tudi po močnejšem in melodičnejšem glasu. Dolžina 160 cm, preko peruti meri 250 cm, dolžina perutnice je 62 cm.

Domovina tega laboda sega od Islandije preko severne Evrope in Sibirije do Kamčatke. Veliko jih gnezdi v močvirjih Finske, severne Rusije, srednje Sibirije in na Islandiji. Z Islandije včasih zaide na Grenland. Sem ter tja gnezdi tudi v Nemčiji. Prezimuje v deželah ob Sredozemskem morju, v srednji Aziji, na Japonskem in Kitajskem. Vso zimo naletiš nanje v Egiptu, Alžeriji in Tunisu, kjer jih ondotni ljudje dosti ugonobe. Bolj redek gost je v Španiji. Zanimivo je, da se jih iz Islandije prav malo odseli, to pa zato, ker so na Islandiji kljub njegovi visoki geografski legi ugodne življenjske razmere. Zaradi Zalivskega toka morski zalivi Islanda ne zamrznejo in tudi mnoge vode v notranjosti so zaradi vročih vrelcev skoraj vse leto brez ledene skorje.

Njegovo gnezdo je veliko in leži v njem konec aprila ali v začetku maja 5 do 7 jajc, ki so često zelo nečista, sicer pa so podobna jajcem grbca. V prvih dneh julija se izvale mladički in sredi oktobra vidimo starše z odraslimi mladiči plavati po vodi. Še preden zmrznejo vode, zapuste rodne kraje in hite na svoja zimska prebivališča. Če pa jih zateče zmrzal doma še nepripravljene za odhod in so jim njihova najpriljubljenejša mesta, plitvine zaprte, so ta bitja zapisana smrti. Na stotine in stotine se jih zbira tedaj na nezamrznjenih rekah in z melanholičnim vpitjem tožijo svojo nesrečo, ker ne morejo v globoki vodi do hrane. Od gladu kmalu tako obnemorejo, da niso več sposobni za dolgo potovanje v južne kraje. Narava je neizprosna, žalostno morajo poginiti, toda še do zadnjega slišiš njihovo otožno »labodjo« pesem. »To pojoče vpitje«, pravi Schilling, »lahko primerjamo enkrat z zvonjenjem zvonov, drugič z glasovi pihal; toda ni enako niti prvemu niti drugemu, ampak oboje v mnogočem prekaša že zato, ker izvira od živih bitij in je našim čutom bolj dostopno, kakor so dostopni glasovi mrtve kovine.« V tej resnični zgodbi je jedro splošno znane pravljice o labodjem spevu kot o zadnjem znaku približujoče se smrti.

Mali labod (Cygnus Bewicki) je znatno manjši od laboda pevca in se od njega razlikuje tudi po barvi kljuna. Koren kljuna in vse do oči je rumeno, vendar ta barva ne seže preko nosnic kakor pri

pevcu in je okolica nosnic kakor ostali del kljuna črna. Vrat je še vitkejši ko pri pevcu, perje je čisto belo, noge črne. Dolg je okoli 110 cm, preko peruti meri 2 m.

Mali labod gnezdi po severovzhodni Rusiji in severni Sibiriji, od koder se seli ali na Kitajsko in Japonsko ali pa proti zahodu v Skandinavijo in Veliko Britanijo, kjer je n. pr. na Škotski obali in na Hebridih kakor tudi na Irskem številnejši kakor labod pevec. V Nemčiji ni prav pogost in ga verjetno mnogokrat zamenjajo s podobnim labodom pevcem. Po svojem življenju se komaj razlikuje od svojega večjega bratranca.

Na južni polovici zemlje žive prav zanimivi in svojevrstni labodi. Južna Amerika ima svojega črnovratnega laboda, Avstralija pa črnega laboda.

Črnovratni labod (Cygnus melanocoryphus) ima med vsemi labodi sorazmerno najkrajše peruti, ki komaj dosegajo koren repa. Na kljunu ima krvavordečo grbo. Perje je belo, le glava in vrat sta črna. Po teh znakih ga ni mogoče zamenjati z nobeno drugo ptico.

Po navadah se le malo loči od svojih severnih sorodnikov. Ta labod se seli iz svoje domovine proti severu, kar nam je razumljivo, če pomislimo, da živi južno od ekvatorja in so mu toplejše dežele na severni strani. Od srede 19. stoletja prihajajo ti labodi v evropske živalske vrtove, kjer se pri pravilni negi kar dobro počutijo ter se sem ter tja celo razmnožujejo.

Po lepoti telesa in ljubkosti kretenj se z našim grbcem lahko kosa črni labod (Chenopsis atrata). Od rjavkastočrnega, le spodaj malo svetlejšega perja, se bleščeče odraža belina njegovih letalnih peres. Vrat je sorazmerno še daljši ko pri grbcu, kljun je karminasto rdeč in brez grbe, noge pa so črne.

To lepo ptico so z mnogih krajev Avstralije že pregnali, a je še vedno pogosta po jezerih, mlakah in rekah južne Avstralije in Tasmanije. V malo obiskovanih deželah notranjosti pa jih je še na tisoče in so tu tako malo plašni, da jih brez težave lahko pobiješ kolikor hočeš. Na žalost jih nespametno uničujejo, kjer jih le morejo, pobirajo jim med valitvijo jajca, love jih med golitvijo, ko ne morejo leteti ali jih streljajo iz gole objestnosti. Ni več daleč čas, ko bomo to ptico v skrbeh iskali tam, kjer jo je bilo nekoč na tisoče in je ni nikoli preplašila človekova podoba.

Črni labod je za naše ribnike prav tako primeren kakor kateri koli drug član labodje družine. Naše ostre zime mu ne škodijo in njegove zahteve po hrani so skromne. Tudi se v ujetništvu lahko razmnožuje.

Razen snežne gosi in obeh na koncu opisanih labodov so vse, v tem članku imenovane ptice v seznamu ptic Jugoslavije.

A. S. Pirc

Naši divji golobi

Poletni čas vabi prijatelja narave v razcvetelo polje in gozd, da si po trdi zimi napolni pljuča s svežim zrakom. Pozornemu opazovalcu se nudi nešteto priložnosti, da preučuje bogato rastlinsko in živalsko življenje naše lepe domovine. Posebno nas zanimajo operjeni prijatelji, ki od ranega jutra do poznega mraka kličejo, pojejo in žvižgajo. Prvi so se vrnili z juga drozg, kos in škorec. Še so ležale kopice snega po globelih in grapah, oni pa so že zapeli pesem o pomladi. Vsi ostali so prišli pozneje, toda brez odmora so se tudi oni vključili v splošni koncert.

Kakšen je to zamolkel zvok, ki se zdaj razlega iz temnega borovja? Iz nedoločljive daljave kliče nevidni ptič:

»Kukuru gru-gru gru, kukuru gru-gru gru, kukuru gru-gru gru, gruh!«

To je g r i v a r (Columba palumbus Linn.), največji naših divjih golobov. Na obeh straneh vratu ima po dve veliki podolgovati beli lisi, zgoraj in spodaj prekinjeni. Tilnik in vrat za belimi lisami se svetita v razkošni, rožasto-škrlatni, v zeleno prehajajoči barvi. Mladičem manjkajo bele ovratne lise, lahko jih pa spoznamo po belo obrobljenih perutih. Samec in samica sta enake barve in se razločujeta le po glasu. Poje pa zgornjo kitico le samec. Samičin spev je nežni: »Gurr-gu!«

Hrana grivarja so semena od najdrobnejšega semena plevela do žira in želoda. Tudi razno jagodičje in poganjke uživa rad in zoblje majhne polževe hišice za boljšo prebavo. Grivar ni izrazit selivec in se ne odmika daleč pred snegom in zimo, kajti že na Primorskem in v Dalmaciji prezimuje. Večina grivarjev Srednje Evrope preživi zimo v južni Evropi. Spomladi in v jeseni potuje skozi Slovenijo precejšnje število grivarjev, neko leto več, drugo manj.

Grivarjeva samica znese, kakor vsi golobi, dve beli jajci, ki jih v 17 do 19 dneh izvali. Mnenje, da se izvalita vselej po en samec in ena samica, ne drži, večkrat dâ gnezdo po dva samčka ali po dve samici. Grivar vali dvakrat do trikrat v enem poletju, tako da računamo po šest potomcev od enega para. Gnezdo zgradi grivar najraje na gostih iglavcih tik debla. Gradbena snov je tanko protje, površno zloženo, da se včasih skozi vejice blešče bela jajčka. Mnogo grivarjevih gnezd uniči vsako leto roparska siva vrana. Grivar je za vznemirjanje pri valitvi zelo občutljiv in kratkomalo zapusti jajca ali tudi mladiče, če ga kdo moti.

Grivar zapoje svoj napev večkrat zapored, nakar odneha (odreže). Takoj za tem slišimo trde udarce peruti in že se je dvignil nad vrhove dreves in odletel, toda navadno ne daleč. Let grivarja je nagel in zveni podobno kakor let divjih rac.

Lov na grivarja zaradi previdnosti tega goloba ni lahek, je pa zelo zanimiv. Saj ga ne imenujejo zaman petelina skromnih lovcev. Pred prihajajočim človekom se grivar že zdaleč odmika, tako da je težko priti na strelno daljavo. Grivarjev vid je izboren. Grivar sedi navadno visoko v vrhu drevesa in ga je skozi gosto vejevje težko opaziti, posebno kadar je tiho. Spretni lovci ga naskakujejo med gruljenjem kakor petelina. Rad pristane na dobro oponašan klic, vendar mora lovec biti dober strelec na letečo divjad. Za grivarja so šibre 10 ali 8. Najlaže je grivarja, posebno mlade golobe, presenetiti na strniščih v poznem poletju in v jeseni, če se mu približaš za koruziščem ali grmovjem.

V visokem starem gozdu se zdaj oglaša druga vrsta golobov nekako tako-le:

»Guur uk-guur uk, guhu u guhu ü guhü-güh!« Moč glasu raste približno do polovice kitice, nakar odreže in nadaljuje z malo višjim glasom ter zopet pada do zadnjega votlega »guh«.

To je duplar (Columba oenas Linn.). Čeprav je grivarju glede glavne barve podoben, mu manjkajo bele lise na vratu in na robu peruti. Ima pa črne pasove na perutih. Tudi biološko se razlikuje duplar od grivarja; gnezdi namreč, kakor že njegovo ime pove, v drevesnih duplih. Zaradi tega gnezdi v gozdovih, kjer je več votlih dreves ali tam, kjer najde umetna vališča (hišice). Ponekod skrbi tudi črna žolna za stanovanje duplarja, ki prav rad zasede opuščeno žolnino gnezdo. Žolna si vsako pomlad izdolbe novo gnezdo. Če ni drevesnih dupel, gnezdi duplar tudi v gostem grmičevju na tleh. Duplar ljubi samoto in zato ga zaradi njegovega skrivnostnega življenja lahko prezremo. Zategadelj je tudi manj znan ko grivar. Kljub njegovi plašnosti se pri valitvi ne pusti motiti. Samica sedi tako trdno na jajcih, da jo lahko po hrbtu božamo, ne da bi odletela. Tudi ponovna vznemirjanja ne zameri. Duplar je spreten in hiter letalec. V naglem poletu šviga kakor pšica med drevjem, kar se sliši kakor žvižganje. Tudi duplar prezimuje v sredozemskih deželah ob morju.

Duplarja je lažje upleniti kakor grivarja, posebno mlade golobe. Na klic pristane rad. Zanimivo je, da so vse golobje vrste pohlepne po soli in prav rade obiskujejo solnice, ki smo jih uredili za cervide.

Poljski ali tudi skalni golob (Columba livia Linn.) živi v vseh krajih naše domovine. Najdemo ga v mestih in vaseh, kjer najraje gnezdi na zvonikih, cerkvah in starih poslopjih. Drugod zopet

si izbere za stanovanje v kolonijah skalovje, kjer izkorišča naravne votline posebno na Krasu. Po možnosti se ne oddalji od človeških bivališč, nikakor pa od obdelanega sveta. V mestih in naseljih najde ta golob dovolj hrane in ker je priljubljen, ga prijatelji še posebej hranijo. Ni pa hvaležen za to, ker njegovi iztrebki razjedajo omet in kamen. Sami na sebe navezani zapuščajo skalni golobi svoja bivališča zgodaj zjutraj in iščejo hrano po njivah, posebno po strniščih. Pred mrakom se vračajo. Pri odletu in doletu so zelo oprezni in pošiljajo izvidnice naprej. Dotlej jata kroži visoko nad stanovanjem kolonije. Ko se jim zdi, da je vse varno, prilete z bliskovito naglico in popadajo v svoje votline. Lovci jih čakajo že pred zoro ali pred mrakom v dobrem kritju. Skalni golob zahteva dobrega strelca na letečo divjad. Znana je n. pr. golobja jama pri Idriji, prav tako okolica Sarajeva, kjer gnezde tisoči parov skalnih golobov.

Del teh poldomačih golobov ostane čez zimo pri nas, mnogi pa se odmikajo pred mrazom v toplejše kraje. Pozimi se velike jate potepajo v primorskih krajih Dalmacije in Italije.

Niže doli slišimo zdaj med njivami nov melodičen glas:

»Turr-turr turr, turr-turr turr, turr!«

To je glas grlice (Turtur turtur Linn.), najmanjše evropske vrste golobov. Od svojih sorodnikov se ne razlikuje samo po glasu marveč tudi po barvi. Peruti so zgoraj rjavkasto rumene s črnimi lisami. Na obeh straneh vratu ima grlica veliko črno-belo liso, ki pa jo mladiči še nimajo. Grlica ne ljubi starih gozdov, marveč odprto mešano pokrajino, sonce in mlad gozd. Zato se naseli le tam, kjer se ob potočku menjajo gozdički z njivami in travniki.

Z gnezdom si ta najmanjši evropski golob ne dela preglavic kakor vsi golobi. Iz tankega protja in travnih bilk zgradi v gosti obrši nizkega drevesa ali trnjevega grma površno gnezdo, ki ga je težko najti. To je dobro, kajti grličino gnezdo je redko više ko dva metra nad zemljo. Grlica zapusti pri najmanjšem vznemirjanju gnezdo z jajci ali mladiči. Gnezdi le enkrat spomladi. Če pa v juliju drugič vali, stori to za nadomestilo prvega ponesrečenega gnezda. Mlade grlice rastejo hitro in zapuste gnezdo že po štirinajstih dnevih, še preden so popolnoma godne. Tudi grlica prezimuje v sredozemskih deželah.

Najlaže od vseh golobjih vrst je upleniti grlico, ki niti malo ni plašna. Mladičem se lahko približaš na nekoliko korakov. Samca je pri gruljenju najlaže zalezovati. Če lovec čaka blizu kakega drevesa ob vodi med njivami, kamor prihajajo grlice pit, ne bo odšel brez plena. Po njivah rade iščejo hrano med krompiriščem in fižolom in puste človeka čisto blizu, nakar zlete na prvo prekljo in oprezajo. Šele ko jih preganjamo in zasledujemo, odlete malo dlje.

Med ptiči, ki so se nekako po prvi svetovni vojni začeli seliti iz svoje prvotne domovine, je posebno zanimiva velika grlica ali gugutka, kakor jo imenujejo v južnih krajih Jugoslavije (Streptopelia risoria decaocto). Nemci jo imenujejo turški ali indijski golob — Türkentaube. Je nekoliko daljša (do 33 cm) od naših grlic, loči se od nje po belem grlu, rožnatem vratu in prsih in po temni lisi na obeh straneh vratu, ki je zgoraj bel, spodaj pa rumeno-rjavo zarobljen. Glavna barva je pepelnato siva, rep precej dolg, spodaj bel, proti koncu črn in belo obrobljen. Na trebuhu ima črn trak.

V zadnjih dvajsetih letih je gugatka prispela iz svoje prave domovine, Indije preko Balkana že skoraj tri tisoč kilometrov na zahod in zasedla skoraj vso Evropo. Iz Sovjetske zveze ni podatkov, verjetno pa se je naselila tudi tam. Ponekod je že prispela do Atlantika, preletela kanal in se pojavila v Angliji. Invazija gugutke je edinstvena v zgodovini ptičjih selitev.

Pred prvo svetovno vojno se je azijska stepna kura začela seliti iz kavkaškega področja v Evropo. Ko pa je tu naletela na gosto naseljene kraje in intenzivno obdelan svet, je selitev prenehala. Novi kraji niso ustrezali njenim življenjskim pogojem. Gugutka je biološko vsekakor močnejša in bolj prilagodljiva, poleg tega pa je našla v mešani pokrajini gosto naseljene srednje Evrope, ugodne življenjske pogoje.

Kljub temu je še vedno uganka, zakaj se ta vrsta grlic seli na zahod, v Evropo. V Prednji Indiji ni zime, hrane je torej vse leto dovolj. V Indiji žive te grlice v mestih, vaseh, sploh v neposrednem stiku s človekom, v vrtovih, parkih in drevoredih. Rade gnezde na košatem drevju, prednost pa dajo iglavcem in divjemu kostanju. Naše domače vrste golobov in grlic se odmikajo pred zimo, gugutka pa ostane zvesta svojemu rodnemu kraju vse leto. Problem prehrane je gugutka rešila takoj ob prihodu. Čisto domača je in brez strahu se pojavi ob krmiščih domače perutnine, ob skladiščih in na kolodvorih, kjer vselej kaj odpade za njo. Zasedla je zdavnaj vso Jugoslavijo, vsa mesta, trge in vasi. V večjih mestih si je izbrala parke za gnezditev. V Ljubljani gnezdijo na drevju in stavbah, v parku Tivoliju, na Rožniku, na pokopališču v gostih cipresah skupaj z drugimi ptiči itd.

Tudi v najhujših zimah ostanejo te simpatične grlice pri nas in če jim hrana v prostosti primanjkuje, jim radodarna roka rada pomaga.

Gugutka se oglaša: »Gru-gruu-gru, gru-gruu-gru«. To kitico ponavlja večkrat. Vali do trikrat v enem poletju in ker je tako rekoč

pod zaščito ljudstva, doraščajo mladiči brez izgub. Zato njihova nagla razmnožitev.

Gugutka pride po naključju pred lovčevo puško, ker se večinoma zadržuje v mestih in naseljih in le redko obiskuje polja.

Mnenje, da golobi delajo veliko škodo na žitnih njivah, ni povsem upravičeno. Na strniščih pobirajo zrnje, ki bi itak propadlo, na mladih posevkih pa tista zrna, ki so ostala nad zemljo in ne bi vzklila. Sveže posajeni grah golobi res radi izgrebajo in zobljejo, ker pa imajo šibke nožice, ne pridejo globoko. Z uničevanjem semena plevela in drobnih polžev pa so celo koristni.

Meso vseh vrst golobov je okusno in vredno naboja.

Šmarnogorska brakada 1951. Plen

Dr. Vladimir Ravnihar

Moji lovski revirji

Prvi moj »lovski revir« je bil v Zgornji Šiški. Segal je od vrha Šišenskega hriba do Kosez in Dravelj pa tja do Save pri Klečah. Leta 1882 je namreč moj oče kupil posestvo v Zgornji Šiški. Posestva nemško ime je bilo »Grubenbrun«, ki ga je pa oče prekrstil v »Dvorec Jama«. Kasneje je bila tam Krekova gospodinjska šola. Bil sem tedaj enajst let star, mojemu bratu Etbinu pa je bilo deset let. Sklenila sva takrat prijateljstvo s sosedovim Rojinovim Francljem. Od tega trenutka je pričela utripati moja lovska žilica.

Francelj je bil štiri leta starejši, pa za toliko tudi zrelejši od mene. Obiskoval je realko v Ljubljani, doma pa se je moral lotiti tudi domačih kmetskih del. Pomagal je svojemu očetu, veteranu Radeckega armade, izdelovati »grebene«, ki so jih v onih časih še rabili v tkalnicah. Oče mu je dal tudi prve nauke v čebelarstvu. Rojinova lična, pritlična hiša sredi vrta je stala — tudi še danes stoji — neposredno pod hribom ob cesti, ki vodi iz Zgornje Šiške v Koseze. Onstran ceste je studenec z izborno studenčnico. Tako je Francelj vzrastel v neprestanem stiku z naravo in prodiral neposredno v vse njene tajnosti. Kazal je čudovit lovski instikt, ki je napovedoval talente bodočega priznanega nimroda. Seznanjal je tudi mene in brata z ono primitivno lovsko umetnostjo človeka narave, ki mu niso neznane skrivnosti živalskega življenja. Vedel je za vsako zajčjo stečino v Šišenskem hribu in njega okolici. Iztaknil jo je tudi med gostim praprotjem, kjer se je poznala na pri tleh odgriznjenih stebelcih. Prav pripravno za nastavljanje zank! Pa bog ne daj, da bi Franclju očital tak greh. Meni ga ni nikoli izdal, čeprav mi je druge svoje lovske in nelovske grehe zaupal, kakor spovedniku. Nekatere tudi šele po letih in bolj po ovinkih. Težka je bila tedaj njegova beseda, jezik se mu je zapletal, zlasti če ga je oviral v vinu zavreti sladkor, vendar je končno le izbleknil s tisto dano mu prostodušnostjo, ki je že vnaprej računala z odvezo.

Naša lovna divjad so bile šoje, veverice, polhi. Francelj je obrajtal njihovo meso, zlasti v »ajmohtu«. Pa kaj boš z navadno pračo! Plen je bil bolj redek. Bolje se nam je obnesla žabja in ribja lov. Nasproti našemu posestvu je bil prostran »bajer«. Prava domovina žab, ki so v poletnih večerih prirejale sijajne koncerte s svojimi atonalnimi instrumenti. Drugi večji bajer je bil v Kosezah, tako imenovani Töniesov bajer, ki je bil nastal z odkopavanjem ilovice za tamošnjo opekarno. Ta bajer je bil naše kopališče, pozimi pa drsališče. V njem so bili raki in ribe (ščuke, kleni); prav tako so bili s to favno oživljeni vsi potočki (Mostec), ki se s Šišenskega hriba

stekajo v močvirna tla okrog Kosez. Naša lov na ribe in rake ni imela nič športnega na sebi. Potoček smo kratkomalo zajezili na dveh krajih v razdalji kakih 40 metrov, potem pa iz zajezenega dela s škafčkom splali vodo, tako da smo v plitvini rake in ribe lovili kar z roko. Delali smo to bolj naskrivaj, kar je vse šlo na Francljev račun. Nekajkrat je zaradi tega prišel navskriž z Galletovim »borštnarjem«. (V kasnejših letih, ko se je Francelj že kot upokojen nadučitelj spet naselil v Zg. Šiški, sta z graščakom Adolfom Galletom postala iskrena lovska prijatelja.) Hujših posledic ni bilo.

Mikaven je bil lov na ptice pevke in na — cipe, na limanice. Ptičji lep iz omele s primesjo lanenega olja, smo sami fabricirali. Sirkove limanice smo polagali na njive, kamor so ptički priletali na pašo. Privabljali smo jih (»repnike«) z vabljenkom, zaprtim v kletki. Ali pa smo z limanicami opremili dozorele rastline, katerih semenje so prišli obirat »štigelci«, »cajzelci«, »grindlingi«, »grilčki«, »gimpeljni«, »tašce«. Teh pevcev smo imeli polne kletke. Francelj pa je imel dobre kupčijske zveze z ljubljanskimi ptičarji.

Posebnost je bila lov na cipe. Iz smrečja smo napravili uto kot zaklon za ciparja. Pred uto je bil postavljen do pet metrov visok drog (lovilno drevo), ki se je dal upogibati, kadar je bilo treba nastavljati limanice. Vrh droga je bilo na vse strani vodoravno pritrjenih več palic »ragelj« z zarezami, kamor smo narahlo zatikali limanice. Od daleč je izgledalo kakor drevo. Cipe smo vabili na cipnice, s katero smo oponašali značilni njihov klic. Še danes hranim svojo cipnico. Cipe so — v manjših tropih — na klic priletele, sedale na raglje, si peruti osmolile na limanicah in popadale na tla. Cipe, ki se danes ne smejo več loviti, so bile prava delikatesa. Imele so tako mehke in nežne koščice, da smo jih ocvrte in v slanino zavite jedli s koščicami vred. Najuspešnejši lov je bil v jutranjih urah. Mnogo lepih juter sem prečepel v svoji uti, postavljeni na naši njivi.

Francelj je po dovršeni spodnji realki prestopil na učiteljišče, da se posveti učiteljskemu stanu. Njegova prva služba je bila v Kolovratu, v litijskem okraju. S tem pa so tudi jenjali naši lovski podvigi v našem revirju iz mladih let. Neizbrisni spomini, h katerim se vselej rad vračam, da se ob njih ves pomlajen, pa spet z melanholijo naslajam.

V Kolovrat je zvabil Franclja, mladega učitelja Frančiška Rojino, tedanji litijski okrajni glavar Gril. Slikal mu je Kolovrat in njega okolico kot lovski raj. Kolovrat je menda najbolj zapuščen hribovski kraj v litijskem okraju. Dostop je ali s postaje Sava ali iz Zagorja, od koder prideš po romantični dolini do Medija-Izlake (toplice, bivša Valvasorjeva graščina), potem levo strmo v hribe do majhne cerkvice, pred njo pritlično šolsko poslopje (enorazrednica),

pa nekaj kmetij. To je ves Kolovrat, ki ga je — gotovo slabo razpoložen — turist prišedši tod mimo, krstil za »nebeški skret«. Pa brez zamere.

»Gospoda učitelja« sem tu obiskal nekajkrat. Bil je že — lovec z lastno puško. Dovoljenje za lov mu je bil dal lovski zakupnik menda s posredovanjem okrajnega glavarja. Svoje lovske dogodivščine v tem kraju je opisoval v klasični dikciji v »Lovcu«. Njegovi spisi v feljtonskem žanru so bili v »Lovcu« med najboljšimi. Tudi za časa mojih obiskov sva hodila na lov. Ob luni na čakanje. Kakega posebnega uspeha se ne spominjam. Pač pa sva začela z ribarjenjem na postrvi. Tokrat čisto športno s trnkom in umetno muho. Tudi za ta lov je baje imel dovoljenje. Tako vsaj mi je zatrjeval, če ne samo v pomirjenje moje vesti.

Po Kolovratu je prišel za nadučitelja na sosedne Vače. Tudi tu sem ga obiskoval že kot akademik. Bil sem krstni boter njegovemu prvorojencu. Ostajal sem pri njem dalj časa. Čuval sem njegove čebele. Ob čebelnjaku sem študiral za svoje izpite. Seveda sva hodila tudi na lov na tekočo, letečo in plavajočo divjad.

Potem je bila dolga pavza. Po vseučiliških študijah sem služboval pri sodiščih v Ljubljani in v Novem mestu in kot odvetniški kandidat v Celju skoro štiri leta, naposled spet v Ljubljani, dokler nisem konec leta 1902 odprl svoje odvetniške pisarne v Ljubljani. Moj prijatelj pa je prišel iz Vač na Dobravo pri Otočah, potlej v Šmartno pod Šmarno goro in naposled v Šmartno pri Stražišču pri Kranju.

Kar se pojavi nekega dne v Ljubljani in potiplje mojo lovsko žilo, če še kaj utripa. Menda se je prepričal, da še prav krepko. Postavil me je kar pred faitaccompli. Šel je k puškarju in mi prinesel dvocevko. Stala je 80 kron. Povabil me je, da pristopim k lovski družbi v lovišču Gor. Besnica pod Sv. Joštom pri Kranju. V družbi so bili večinoma domačini, kmetje ter nekaj gospodov iz Kranja. Načeloval ji je Emanuel Kovačič iz Stražišča. Torej prav pisana in nekoliko mnogoštevilna družba.

Revir je bil krasen. Vseskozi gorat in hribovit. Raztezal se je pod Jelovico preko Sv. Jošta, pa dol do Save. Smreka, jelka, bukev in bor so ga pokrivali. Z lepim razgledom po vsej Gorenjski od Triglava dol do ljubljanskega polja. Moje pero je preslabotno, da bi moglo opisati vso to lepoto in občutke lovca, sprehajajočega se, gnanega po lovski strasti, po takih krajih. Tista pomladna jutra, ko smo hodili na divjega petelina, poletje s poljskim lovom, jesenske brakade po gozdovih, v temnozelenih in živordečih barvah in spet po zimski pokrajini! Saj je res, da se je mene kot novinca vse to okolje in nastrojenje bolj dojmilo. Spet je res, da me danes po

tolikih letih spremljajo isti občutki, kadar koli stopim v neposredni stik z naravo, občudujoč njeno bogastvo, njeno presnavljanje, njeno porajanje in njeno umiranje. Prav v naravi moreš spoznati ono večno resnico, da je smrt življenje.

V tem lovišču je pričela moja lovska kariera ob roki vodnika in učitelja — Rojine.

Pričeli smo z brakadami — na zajca, lisice in — srnjad. Vse seveda streljano s šibrami. To je bila bolj »divja jaga«. Psi goniči iz vseh mogočih legel. Lovci brakirji, sijajni, sami bivši divji lovci, ki jim noben kotiček, kjer bi bilo kaj divjadi, ni bil neznan. Tudi lovcem domačinom ne, ki so po navadi zasedali najboljše »štante«. Prav nič jih ni oviralo, da so se med pogonom premikali, če je tako kazalo, gor, dol, levo in desno. Ni čuda, da sem le redko prišel do strela. Divjad je bila bolj redka, menda že po prejšnji družbi zdesetkovana. Večkrat sem bil razočaran in ozlovoljen. Le prebujena lovska strast in ker ji je revir v drugih ozirih dal svoje zadoščenje, me je ovirala, da nisem vrgel puške v koruzo in da sem vztrajal. Zelo zaposlen tako v pisarni kakor z javnim delom, sem mogel na lov samo ob nedeljah in praznikih.

Rojina je bil znan kot eden najboljših jerebarjev. Njegove piščalke, iz mačjih koščic, so bile odlične. Njegov klic je ukanil še tako prevejanega starca, razen če »ga ni bilo doma«, ali pa v dneh, ko jerebi »ne gredo«. Kdaj ne gredo in zakaj ne gredo, tudi Rojina, ki je poznal do potankosti vse lastnosti, način življenja, navade in razvade jerebove, ni mogel dognati. Bilo je južno deževno vreme, pa so šli, bilo je jasno, mirno z jutranjo slano — pa niso šli. Torej ravno narobe, kakor velja sicer pravilo. Iz svoje prakse sem mogel precej zanesljivo ugotoviti, da nisem mogel spraviti jereba v bližino v dneh, ko se je potem spremenilo vreme na slabo. Odzval se je sicer klicu, dasi bolj nerad, toda blizu ga ni bilo. Bilo je hladno jesensko jutro s slano, pa je bil ves trud zaman. Proti poldnevu je zapihal jug, zvečer je bil dež. Kot najboljši čas za klicanje jerebov z ozirom na dober uspeh, je smatral Rojina »kvatrni teden«. Glede dnevnega časa pa se lahko reče, da ti »dešček«, tako imenuje Rojina jereba - samca v svojih spisih v »Lovcu«, odgovarja ob vsaki uri, seveda če poznaš vse njegove melodije in umeš ravnati s »šušljo« tako, kakor je to znal mojster Rojina. Kakor mnogi sem bil tudi jaz njegov adept. Že po prvih poskusih klicanja me je pohvalil z besedami: »prav dobro, samo če bi bil jaz jereb, ne bi prišel.« Pedagog!

Jerebov je bilo v revirju dosti. Saj je bil Rojina menda edini, ki se je spoznal v tem lovu. Lovci - kmetje za to niso imeli ne smisla, ne znanja. Jerebi so bili torej naš rezervat. Bilo je mnogo lovskega užitka.

Največji užitek pa je bil petelinji lov. Zame tem bolj, ker sem ga tu prvikrat okusil. Petelinov je bilo dokaj, tako da smo jih kar izbirali. Po dva, tri sem poslušal eno jutro. Če je bilo treba obiskati bolj oddaljeno rastišče, sem za tistih nekaj ur spanja prenočeval ali v Gor. Besnici, ali pa prav gori pri Sv. Mohorju.

Mnogo lovskih pisateljev je že opisalo ta očarljiv lov. Pa še so mi vedeli premalo povedati tega, kar sem občutil sam. Tista krasna velikonočna jutra v zbujajoči se naravi. Tihota, svečana, pomirljiva. Kakor da bi počival na grudih speče in globoko dihajoče matere zemlje. Potem pa se oglasi zvon pri Sv. Joštu, potlej tam v Naklem in kakor bi jih priklical, mu sledijo drugi kar po vrsti, da se vse zlije v eno simfonijo, ki ji ni dorastel noben komponist. Jaz pa tiho dalje. Že se nekoliko svita tam za Grintavcem. Kar pe-tek, pe-tek. Noga mi zastane. Spet pe-tek, pe-tek. Daleč je še. Nato pa cela skala pe-tekov in na koncu — plonk. Skok. In kar po vrsti pe-tek... plonk — skok. Vedno bliže. Že čujem tudi škripanje po glavnem udaru. Kar preneha. Previdno z desno nogo na tla, da je stoja trdna. Cela večnost. Končno vendar spet pe-tek. Posamezni, bolj redki, da se ne smem premakniti. Naposled pride spet ves napev, jaz pa med škripanjem, ki se čuje že kakor šumenje, stopinjo za stopinjo bliže. Kakih trideset korakov pred menoj nekaj visokih košatih smrek. Od tam se oglasi spev. Temačno je še, ne vidi se dobro. Naskakujem bolj na levo, da imam smreke proti vzhodu in tako jasnejši pogled. Oglasi se taščica, nato drozg. Kar zatrepeta vrh ene izmed smrek in ugledam ga, kako se z močnim udarcem peruti spreleti na krajnejšo smreko ter sede na močno vejo sredi nje. Takoj prične svoj spev. Plonki si kar sledijo. Petelin se obrača, sprehaja po veji, dviga peruti, širi svojo pahljačo, steguje vrat ter med škripanjem otresa glavo, kakor da bi mu ta napev posebno težko šel iz grla. Krit za borovcem, počakam še nekoliko plonkov, da je toliko svetlobe, da razločim muho na puški. Nato pa med škripanjem rezek pok, žareč plamen iz cevi, petelin pa pobesi glavo ter pade med vejami s šumnim frfotanjem peruti. Naglo sem pri njem, še malo strepeta, očitajoče me pogleda ter omahne. Konec. Lovski strasti je zadoščeno. Ne zavriskam. Sem kakor iztreznjen in vprašam: »Zakaj si to storil?« In vendar sem potem še mnogokrat ponovil svoj zločin. Človek je res nedoumno bitje.

Opisal sem samo enega izmed svojih lovskih doživljajev. Ni šlo vselej tako gladko. Bila so vetrovna, deževna jutra. Včasih burja in sneg. Ali pa sem ga tudi ob lepem vremenu zaman iskal. Morda je bil prepoden. Morda ga je pred menoj naskakovala njegova najhujša sovražnica kuna. Iskati ga je bilo treba daleč naokrog. Bil je že dan, ko sem ga zaslišal. Naskakovanje ob dnevni svetlobi je težavno, če

ni kritja. Petelin ima dobre oči. »Kolikor peres, toliko očes,« — pravijo. Pa so že kure pri njem, ki te opazijo, kakor ti nje in z vreščečim kok-kok-kok ti ga speljejo.

Neki zanimiv dogodek mi je posebno v spominu. Z Rojino sva se odpravila že zvečer proti Sv. Mohorju. Prispeva do Hrastovega roba. Kar ugledava, kako priplava petelin iz doline proti robu ter nam izgine v nekem bukovju. Midva takoj za njim, da ugotoviva njegovo rastišče, naš cilj za drugo jutro. Bilo je pozno popoldne, nebo jasno, sonce je zahajalo. Že na sto korakov ga slišiva klepati. Previdno se bližava. V neko nizko bukovje pod nama je priletela kura, od druge strani še ena. Petelin se spusti na tla in vozi med njimi kočijo. Potem pa objame sedaj eno, sedaj drugo. Zmračilo se je že popolnoma. V dolini je zvonilo zdravomarijo! Izza Hrastovega roba se pokaže svetlo-rumena luč, polna luna. Kure in petelin imajo še nekaj časa svoj semenj na tleh, potem pa petelin zleti ter sede vrh visokega borovca. Po opravljeni svatbi zapoje svojo visoko pesem ljubezni. Nepretrgoma, kar naprej, tako da je bilo naskakovanje kaj lahko. Rojina je zaostal, jaz pa korakam dalje. Proti polni luni se ostro odraža trubadurjeva silhueta. Kaj sem hotel, počil sem. Še je razprostrl svoje peruti, na to padel kakor kamen. Takoj za mojo puško je počila tudi Rojinova. Misleč, da sem zgrešil, je streljal po kuri, ki je letela izpod drevesa. Hvala bogu je zgrešil. Če bi petelin ne bil že padel, zadet po mojem strelu, bi mu, prijatelj gori ali doli, zameril, da je streljal po mojem petelinu in tako nelovsko.

Srnjadi v lovišču ni bilo dosti. Na zalaz nismo hodili. Ni bilo takih senožeti, da bi srnjad izstopala. Pa tudi pušk risanic nismo imeli. Poskušali pa smo na klic. Eno takih dogodivščin je popisal Rojina v »Lovcu«. Berite, če se hočete poučiti, kaj je lovska smola. Že bližajočega se rogača nam je prepodil nekdo, ki je prižvižgal po poti gor. Rojina je zatrjeval, da ga je sam vrag prinesel, če ni bil on sam v človeški podobi in prav po gorenjsko je zaklel pričenši s svojim »prekvat-om« itd.

Na njivah ob Besnici so bile tudi jerebice. Rojina je imel zmerom kakega psa v dresuri. Tudi mojega »Črta«. Pa sva hodila nanje. Neko leto se je naselilo tja nekaj fazanjih družin. Padel je moj prvi fazan. Potem pa ne vem ali so iztrebili to lepo pernato divjad ali pa jo je vzela zima. Seveda, kdo je mislil na krmljenje.

Večkrat sem bil vabljen v sosednja lovišča na brakade. V Stražiško, gospoda Rakovca iz Kranja v Udenboršt (Vojvodinboršt) pri Kranju, v Mavčičko na poljski lov z gonjači, ki jih je vešče vodil notar Lenček iz Škofje loke. Vsi ti lovi s povabljenimi gosti so bili

prirejeni po vseh lovskih predpisih in po natančno določenem sporedu.

Vsa ta lovska idila okrog Sv. Jošta je trajala do leta 1911. Poslednji dve leti sva z arh. Cirilom Kochom vzela v zakup lovišče Rudnik pri Ljubljani. Izrazito poljsko lovišče z mnogo zajcev, jerebic in prepelic. V hribu nad Rudnikom je pel tudi veliki petelin. Prijatelj Ciril je bil izvrsten strelec. Tudi mene je naučil streljati na letečo divjad, tako da ni bilo lova brez večjega ali manjšega uspeha.

S 1. januarjem 1911 sem v prijetni družbi prevzel lovišče Preserske občine pod Krimom, ki ji je takrat pripadala tudi Rakitna. To lovišče mi je kot članu lovske družine Preserje-Rakitna še danes moj revir. Nekajkrat me je obiskal moj prijatelj Rojina, da sva šla klicat »deščka« — jereba.

Naj bodo te vrstice, zapisane že pred leti v moji spominski knjigi, objavljene njemu, z moje strani v hvaležen spomin.

Šmarnogorska brakada 1951
Starešina (desno) s komisijo

M. S.

Lov na jazbece

Pripovedovanje ljudi o našem skalnatem Miklavžu, da je ta orjaški grič votel in skriva v sebi čudovite tajne, je že kdove kako staro. Povedati vedo po starem izročilu, da bo iz njega še izbruhnil ognjenik.

Vse to kaže, da so se že nekdaj zanimali za zanimivosti tega starega turističnega kraja. Iz vseh pripovedk in pravljic pa človek opaža, da so ti ljudje že stvarno spoznali nekaj bolj nenavadnega. Grič je namreč brž ko ne votel, ima dupline, v katere da so se zatekali ljudje še za časa Turkov.

Z visokih kraških jam slišiš šumenje precejšnjih voda, ki so kdove kako globoko med skalovjem. Od tod prihaja neverjetna vročina, tako da si včasih ves premočen, ako zlezeš v kako tako jamo. Iz vznožja tega griča pa izvirajo krasni studenci, pri katerih se ustavi vsak popotnik kakor tudi lovec. Voda je topla ter jo pozna tudi naša divjad. Nikdar ni takega mraza, da bi ti studenci zamrznili. Zaradi tople vode, katera se razliva po svojih odtokih v dolino, vse kopni ter se na teh krajih pase divjad. Poleg vsega, kar je najbolj zanimivo pa je, kako to izkoristijo jazbeci, ki so si ta kraj prisvojili, kakor da je njihov. Koder greš po tem skalovju, vidiš njihove sledove. Seveda oblazijo v jeseni tudi vse okolišnje njive ter delajo škodo, posebno na koruzi, da se kmetje upravičeno jeze nanje in na lovce. Prvi smo seveda na vrsti domačini, med katerimi sem tudi jaz.

Štejem se še bolj med mlade lovce, ker sem še manj izkušen. Zgodovina naših starih lovcev, ki so lovili jazbece, pa mi pravi, da bo postala moja glava bela, četudi je bila pred začetkom tega lova črna, ako se bom bavil z lovom na jazbece. V strahu, da prezgodaj osivim, sem le rad poslušal lovce, ki so pripovedovali o lovih na jazbece, sam se pa tega lova nisem rad udeleževal. Slišal sem tudi o psih jazbečarjih, kako so primerni za take kraje. Zato sem sklenil, da si nabavim jazbečarja. Kupil sem od sosednje družine mlado psičko jazbečarko. Nisem pa imel sreče z njo, ker je nekoč spotoma na lovu pobrala strup za lisice.

Na neki vožnji z vlakom iz Ljubljane mi je starejši lovec Borišek nasvetoval psico Lasko, ki sem jo nekaj dni za tem res kupil. Tretji dan je prišel lovec, ker ga je zanimala psica in povedal, da ve za jamo, v kateri je sigurno jazbec. Takoj sva sklenila, da preizkusiva psico. Spustila sva psico v jamo. Ker pa je bilo več jam, se je psica nekaj časa prestavljala iz ene jame v drugo. Kar končno zaslišiva glas psice kakih 50 m od jame. Po daljšem iskanju najdeva točko, kje da je. Dober četrt ure in že sva za psico. Kmalu vidiva, kako

vleče starega že popolnoma doraslega jazbeca. Držala ga je za vrat tako, da si žival ni mogla prav nič pomagati. Priskočil sem ji na pomoč. Slednjič sva z mnogimi gledalci stala ob psici ter jo z veseljem opazovala, kako je srdito in krvoločno davila precej večji plen kakor pa je bila sama. V tem se je iz iste jame pognal drugi jazbec, ki pa ni utegnil, da bi pobegnil. Skočil je v bližnjo jamo, a v tem ga je opazila psica in skočila za njim. Nekaj minut in že sta ležala dva lepa kožuščka v senci pod drevesom.

Veselje nad psico Lasko pri tem lovu me je podžgalo, da sem pozabil na svoje lase. Že takoj prvo nedeljo po tem dogodku sem odšel s svakom, ki je imel še večje veselje do lova ko jaz.

Dobro uro hoda po skaloviti rebri najdeva jamo. Razmakneva kamenje, ter vidiva, kako je imel jazbec toplo postlano za zimo. Sama jama je bila neverjetno globoka ter je iz nje prihajala prav prijetna toplota. Tako si je žival poiskala naravno peč ter se zaščitila pred mrazom. Zaradi prevelike strmine se je žival umaknila pred psom v stransko luknjo. Ker pa tu ni imela izhoda, je morala počakati usode kar tam. Za dobro uro sva imela že krasen plen.

Do nedelje se je Laska že prav dobro odpočila. Krenila sva zopet v isto smer. Spustil sem psico, da sama poišče jamo. Šla sva za njo in kmalu se je zgubila v jamo. — Spomnil sem se starega pokojnega lovca, kako je nastavljal past v stene. Opozoril sem tovariša, da sem že slišal o tej jami, ki je pravzaprav votlina. — Psico sva slišala le od daleč, da sva komaj razločila, da je to pasji lajež. Sprehajala sva se po velikih in majhnih sobanah. Na lepem me opomni lačni želodec, pogledam na uro, ter vidim, da je že tri popoldne. Tedaj pa se pokaže jazbec, ki se je hotel premakniti v drugo luknjo. Vrgel sem strel. Psica je lajala in mislil sem, da sem zgrešil. Pogledam v duplino ter vidim, da leži jazbec mrtev. Ko je psica slišala strel, je prilezla iz druge luknje. Pokazal sem ji jazbeca. Takoj ga je zgrabila ter ga vlekla navzgor po steni skoraj navpično in gledal sem, če mu bo kos. Odrezal sem dolgo palico, da sem ji z njo pomagal. Pomagal je še tovariš in tako smo srečno spravili jazbeca na vrh. Laska se je takoj vrnila v isto votlino. Temnilo se je že in tovariš opomni, da bova morala oditi v dolino. Ozrem se v dolino, kod bi najbližje krenila. Puška je slonela ob steni. Ivan je stal pred jamo. Naenkrat poči. »Sem ga že!« je rekel. S strahom pogledam, če ni ustrelil psa. Bil je jazbec. Kmalu pride še Laska ter ga še tam na planem malo strese. Potrepljal sem jo in pohvalil.

Nisva mogla čakati druge nedelje, že v četrtek sva krenila na mesto, kjer so otroci vedeli za jamo.

Ko sva prišla do jame, je Laska že naprej šla v jamo. Ko je zaslišal mojega svaka pes, Tiro, lajanje, jo hitro pomakne na pomoč.

Ko sva prišla do jame, rečem svaku: »Ta jama je pa kratka.« »Ne, jako je dolga, boš kmalu videl.« V zunanjosti je izgledala ozka in ne preveč dolga. Ker je bila psica prva v jami, je moral Tiro čakati ter gledati od daleč. Jazbec se je naveličal tistega tankega lajanja ter se je nejevoljno umaknil iz svojega stalnega brloga v globino. Za slovo je še nekajkrat šavsnil Lasko, da je prišla krvava iz luknje. Nato se je ponovno vrnila. Jazbec je zavzel drug položaj a zanj manj ugoden. Tu sta prišla oba psa blizu; bil je namreč velik kapnik na sredini prostrane votline. Ob kapniku je stal nekak izrastek v višini 80 cm, na njem je sedel in se branil jazbec pred srdito napadalko. S sabo sva imela baterijo in najina radovednost je nama dala spodbudo, da sva z rokami razširila vhod in odprla vrata v pravljični pekel. Prvi sem hotel jaz napasti radovednost. Zlezel sem v luknjo, ki je bila v dolžini kakih 5 metrov bolj ozka, nato se je odprla, da sem šel skoraj pokonci. Tedaj mi ugasne luč. V temi zapazim precej visoko dvoje svetlih oči in z jezo stresem baterijo. Psa sta bila vsa v ognju, ker sem bil v bližini. Luč mi razsvetli prizor. Podžgem Lasko in psa sta se zagnala od obeh strani v jazbeca, ki je skočil. Neizkušeni mladi Tiro ga je zagrabil kakor zajca in spretni jazbec ga je prijel. Laska, ki je zaradi kamenite ovire zaostala, je že dohitela jazbeca, ki je še vedno držal Tira, da je milo jokal. Laska popade jazbeca za vrat in moral je izpustiti Tira. Tiro je obstal, gledal, si lizal rano in ni vedel, kaj bi. Jaz sem s kamenjem pomagal Laski, ker nisem vzel s sabo v jamo puške. V tem je prišel Tiro zopet k sebi, me pogledal, kakor bi me hotel vprašati, ali naj gre pomagat ali ne. Pokažem mu z roko ter rečem: »Tiro, daj ga!« Pognal se je, da se je videlo, da se hoče maščevati, trgal je ter grizel z vso silo tako, da je kar pokalo. Laska pa je držala nenehno jazbeca za vrat ter tresla. To je trajalo skoraj četrt ure. Jazbec je omagal. Nehal se je braniti, povsem je izgledalo, da je mrtev.

Ivan je med tem prilezel za mano v jamo, ker je bil radoveden, kako je v jami. V tem pa zopet zacvili Laska ter se pomika čisto v drugo smer. Opazil sem, da se je jazbec potajil in nato izrabil priložnost. Sedaj je bilo vprašanje, kako se bo izteklo. Vsi skupaj smo se premaknili še kakih dvajset metrov v globino. Ivanu sem naročil naj gre ven po puško. Lezel sem skozi majhno luknjo naprej v drugo še večjo prostornino, kakor je bila prva. Tu so stali veliki kamniti stebri. Vse me je bolelo ko sem stopil med velike kapnike in se v tem hipu spomnil na sivo glavo, o kateri mi je včasih pravil stari lovec, da postane siva, če se mažeš z jazbečjo mastjo. Tudi moja mora osiveti, ako bom še dalje lovil po takih krajih. Skrbelo me je, kako bom prišel nazaj, skozi tako majhno, v kamen vsekano luknjo.

Premotil me je iz mojih misli pasji lajež, ki se je ustavil blizu mene. V tem hipu sem pozabil na vse ter se obrnil proti lajanju. Naenkrat vidim kake tri metre nad sabo, kamor sta bila obrnjena oba psa — jazbeca. Ko da bi sedel na peči. Poklical sem Ivana, naj brž prinese puško. Ker ga dolgo ni bilo, sem lezel nazaj naproti Ivanu, da bi mi podal puško. V tem hipu, ko sem se po trebuhu plazil skozi majhno odprtino, skoči nekaj na moj hrbet. Nisem se mogel obrniti, niti pogledati kaj da je. Hitro se splazim naprej ter se obrnem v prostorni duplini. Psa sta postala nemirna, hotela sta zlesti na pečino koder je bil jazbec. Toda jazbec se je umaknil po vrhu oboka ter se splazil po edinem vhodu nazaj v prvi prostor. Ko sem ležal v tem prostoru, je namreč skočil prav na moj hrbet ter se pognal nazaj proti izhodu. Ivan je še vedno lezel iz luknje, ker je bil malo širši čez pleča ko jaz in se je zato težko prerival skozi. Jazbec pa ni na to pogledal, skočil je preko njega ter nama ušel iz jame. Na Ivanov klic sta pritekla psa in čez nekaj časa tudi jaz. Ko sem prišel ven sem videl, da je skoro že tema. Ivan, ki je bil prvi, je še videl, kako se je kotalil klobčič navzdol po skalovju in padel čez kakih 20 visoko steno. Zavoljo teme, ki se je vedno bolj gostila, nisva upala več za psima, ki sta v temi dajala glasove, kakor da držita jazbeca. Z veliko težavo sva priklicala psa ter se vrnila brez plena. Na psih nisva opazila ničesar, kar bi kazalo, da bi kateri padel čez steno.

Težko sva dopovedala doma, da sva brez plena. Groza me je, ko sem se spomnil, s kako težavo sem lezel skozi v kamen vsekano luknjo. Skoro, da se ne bi več vrnil iz te kamenite pasti.

Čez nekaj dni sva po isti poti iskala lovsko srečo. Že na vznožju tega skalovja sva našla mrtvega jazbeca, ki je ležal ne daleč od tistega prepada. Na njem se ni dalo ugotoviti, ali se je ubil, ko je padel čez steno, ali sta ga psa umorila. Verjetno je bilo oboje. Bil je izredno velik, da se je lahko norčeval iz nas vseh.

Še isti dan — nedaleč od tam — sva z lahkoto in v kratkem času dobila dva jazbeca. Tako in podobno se je ponavljalo vso jesen in skoro vso zimo.

Pozno v jeseni me nagovori žena, da sem šel z njo nabirat gobe (sivke). Šla sva skozi gozd proti njenemu domu. Gredoč skoz gozd sem šel malo naprej. Naenkrat opazim, da ima Laska sled. Kmalu za tem je že izginila v jamo. Ženi rečem, da ima Laska že spet jazbeca ter hitim k jami. Kličem ženo, da vidi, kako se tepeta. Dobrih 5 minut in že daje Laska glasove kakor vedno, če je držala pravilno, tako da si jazbec ni mogel pomagati. Tako se približuje meni ter vleče jazbeca. Ko sem dosegel psico za rep in nato za noge, sem vlekel Lasko, ona pa je držala z vso silo jazbeca. Tudi žena

je videla ta prizor, ki je trajal vsega skupaj dobrih 10 minut in že sva šla z ženo proti cesti navzgor ter nesla krasnega jazbeca. Roki sta me boleli, ko sem prišel na cesto. Ko je videla žena, kako se ujame jazbec, je spregledala moje zamude pri lovih.

Tako sem v treh mesecih uplenil 17 jazbecev in videl sem veliko lepega v naravi tega pravljičnega gorovja.

Janko Perat

Bela smrt

(Poročilo s Tolminskega)

Spričo velike snežne katastrofe, ki se je to zimo zgrnila nad Tolminsko, bo lovce prav gotovo zanimalo, kakšno škodo je ta napravila na divjadi in kako se je divjad v teh razmerah ponašala.

To me je napotilo, da sem sklenil vsaj bežno opisati moja opažanja, da bi jih na ta način posredoval tovarišem lovcem. Toda ker je ta naloga precej zahtevna in tudi obširna, bom podrobneje obravnaval le srnjad, poleg nekaj splošnih ugotovitev.

Tolminski okraj se razteza na zahodni in jugozahodni strani velikih Julijcev, zato je še vedno pod močnim vplivom Jadrana in velike snežne padavine so po pravilu redke. Navadno sneg ne zapade višin izpod 800 m nadmorske višine in v višinah do 1500 m ga je prav redko več ko meter.

To je bil glavni vzrok, da so bili tolminski lovci precej brezbrižni in niso podvzeli nobenih posebnih ukrepov, da bi obvarovali divjad v zimski dobi. Saj so bili kraji, koder se je najraje zadrževala poljska perjad, fazani in jerebice ves zimski čas brez snega. Le tu pa tam je malo pobelilo, toda po nekaj dnevih je sneg vselej skopnel. Kdo bi pričakoval, da bo letos drugače? Posledica tega pa je bila, da se ta perjad ni mogla ohraniti, čeprav so nekateri lovci delali čudeže v požrtvovalnosti. Ker perjadi nismo nobeno zimo posebej krmili, se ta tudi to zimo ni znala privaditi krmiščem, ki so se postavila na hitro roko tedaj, ko je bilo že prepozno.

Nekaj fazanov se je po vseh znakih sodeč odselilo, nekaj jih je našlo smrt pod globoko snežno odejo in precej so jih pospravile tudi ujede. Te so se pojavile v dnevih neposredno po katastrofi v posebno velikem številu, kar je vsekakor zanimiv pojav, ki so ga mnogi opazili. Žal, da sem bil v tistih dneh toliko zaposlen, da se nisem mogel podrobneje baviti z opazovanjem. Tudi vrane so bile posebno nasilne in drzne zaradi lakote. Javljenih mi je bilo več primerov, kako so se celi tropi vran zaganjali v posamezne fazane.

Isto usodo so doživele jerebice, medtem ko sem že opazil nekaj kotorn, kar mi daje upanje, da so se malo boljše prebile. Tudi dolgouhcu ni bilo hudega. Le sadno drevje je trpelo tako, da so nekateri dopisniki Tolminskega skušali zopet zanetiti »zajčjo pravdo«, kar pa upam, da tokrat ni užgalo.

Ta zima namreč ni delala razlik. Iznenadila je lovce, ker niso pripravili krmišč, iznenadila je pa tudi kmeta, ki si ni nikdar predstavljal, da mu bodo zajci obgrizli obrše in vrhe jablan. Zato sadnega drevja seveda ni namazal ali drugače zavaroval pred zajci.

Težje je bilo za srnjad. Po podatkih, s katerimi trenutno razpolagam (s stanjem 15. marca 1952) je bila ugotovljena izguba na srnjadi na področju OLZ Tolmin (brez priključenih predelov Idrije) kakor sledi:

a) srnjad, poginila v snežnih plazovih ali zametih — 67;
b) srnjad, uplenjena po divjih lovcih — 13;
c) srnjad, poginila zaradi obnemoglosti — 3;
skupno — 83.

Pri tem je treba upoštevati, da so še sedaj nekateri predeli neraziskani (konec marca) in je po vsej verjetnosti v plazovih zasuto še mnogo srnjadi, ki ni še odkrita. Po mojem je do sedaj ugotovljenih nekako polovico izgub.

Ravno v primeru srnjadi najbolj izstopa dejstvo, da je to bila elementarna nesreča, kjer so bili lovci brez moči, kar seveda niso mogli preprečiti, da bi se ne trgali plazovi. Zaradi velike nevarnosti plazov tudi niso mogli obiskati mnogih ogroženih krajev, kjer je torej bila srnjad prepuščena popolnoma sama sebi.

Zaradi lakote ni srnjad mnogo trpela, ker je pretežna večina naših gozdov mešanih, z bujno podrastjo tako, da je mogla srnjad ob vsaki količini snega priti vsaj do najnujnejše hrane. Trije primeri, ko je srnjad poginila zaradi obnemoglosti, ravno podkrepljujejo to mojo trditev. V dveh primerih sta to bili srni mladici, prepuščeni sami sebi, ki si nista znali pomagati in sta poginili pod previsom večje skale. V tretjem primeru se je pa srna vzpenjala za bršljanom po deblu drevesa, pa se ji je pri tem udrl sneg in obvisela je v rogovili, ki jo je objemala ravno čez prsa, tako, da se ni mogla rešiti. Lovci so jo našli že mrtvo in načeto od lisic.

Več srnjadi so našli lovci s polomljenimi okončinami. Te pa so vštete med one, ki so poginile v snežnih plazovih.

Lovce bo gotovo zanimalo, zakaj je našlo toliko srnjadi smrt v plazovih. Skušal bom pojasniti. Kakor že rečeno, si v Tolminu nismo delali preveč skrbi zaradi zime, ker niti najstarejši lovci niso pomnili toliko snega, da bi ogrožal srnjad, če izvzamemo nekatere bovške predele.

Malo nas je zaskrbelo, ko je proti koncu januarja zapadlo izredno mnogo snega. Takrat me je starešina zaprosil, naj bi pogledal po lovišču, ker sem vajen smučem. Z mano je šel tudi prijatelj, ki je tudi precej vztrajen smučar in navdušen lovec. Pregled lovišča naju je potolažil ker sva ugotovila, da se srne, čeprav težko, živahno premikajo in iščejo hrane, ki so jo znale spretno izkopati iz snega. Še bolj pomirjujoča je bila ugotovitev, da se je večina srnjadi zadrževala v krajih, kjer je bilo pod snegom obilo kopinja in malinovja. Torej posebne nevarnosti za srnjad ni bilo in sva bila mnenja, da bi jih po nepotrebnem razvajali s krmišči.

V naslednjih dneh so ostali člani družine pregledali obsežne predele lovišča. Prinesli so še bolj pomirjujoče vesti. Srne je sneg že držal, hrane ni primanjkovalo in končno smo se tolažili s tem, da je zima pri kraju.

Po bovškem so v tem snegu že krmili srne ali lepo vreme je tudi njim dalo upanje, da je najtežji zimski čas za nami.

Tedaj pa se je začelo: 13. februarja proti jutru je pričel padati na trdno, staro snežno podlago dež vse do približno 1300 m nadmorske višine. Višje gori je snežilo.

Proti deveti uri je potegnil oster mraz, da se je pričelo ledeniti in na to trdno, izprano ledeno podlago je pričel padati suh sneg v takšni množini in s tako silo, da kaj podobnega ne pomnijo.

Snežni metež je divjal z nevzdržno silo ves dan in vso noč. Na 14. v jutro sem si moral najprej odkopati vrata. Ker so bila okna domala zasuta s snegom, sem šele zunaj doumel, kakšna strahota se nam obeta. Metež je divjal kar naprej.

V naslednjih dveh dnevih nisem utegnil misliti na divjad. Najprvo je bilo treba rešiti hiše, da bi se ne zrušile pod ogromno težo in naslednji dan sem bil že pritegnjen v štab za reševanje in odpiranje komunikacij. V teh dnevih smo bili namreč popolnoma odrezani od sveta.

Na večer 15. februarja smo imeli že prve podatke o velikih plazovih in žrtvah. Takoj na to so pričele prihajati na okrajni štab tudi poročila o srnjadi, ki se je zatekla do vasi in o srnjadi, najdeni ob plazovih. In iz tega štaba so se potem vračale navodila na teren po kurirjih - smučarjih, in ko so bile vzpostavljene zveze tudi po telefonu, da naj prebivalstvo poleg ostalega, obvaruje tudi divjad.

Tako se imamo zahvaliti tudi našim zastopnikom ljudske oblasti, da ni škoda še večja, ker je tem bolj hvalevredno, ker v štabu ni bilo nobenega lovca razen mene, ki pa sem bil v teh dnevih večinoma zunaj, ker sva bila od vseh članov štaba le jaz in predsednik OILO-ja še nekaj sposobna smučarja, sva morala v »prvo linijo«. Tedaj sem

se tudi jaz malo zavzel za divjad in dajal navodila. V lovišče pa še nisem mogel.

Dne 18. februarja je štab sklenil poslati patrolo do nekih oddaljenih kmetov v Pologu in ta patrola naj bi po možnosti vzpostavila stike tudi s Čadrgom, od koder ni bilo še vesti.

Javil sem se, da bom vodil patrolo in danes priznam, da sem se javil največ zato, ker je pot vodila skozi lovišče LD Tolmin. Skrbela me je srnjad.

Ko sem razmišljal, koga bi vzel s seboj, me je srečal lovski čuvaj naše lovske družine, še mlad, toda dosti obetajoč lovec, ki se mi je ponudil, da me bo spreljal, ko je zaznal, kam sem namenjen.

Pognal sem se v snežno belino s precej naglim tempom, kakor imam navado. Toda čez čas sem ugotovil, da mi spremljevalec ne more slediti. Ko sem se ozrl, sem videl, kako nerodno kakor medved korači na smučeh za menoj.

Zaskrbljeno sem ga vprašal, koliko časa je od tega, kar se je poslednjič smučal. Sopihajoč mi je priznal, da je imel tisti dan prvič smuči na nogah.

Skoraj so se mi naježili lasje, ker sem se predobro zavedal težavnosti in nevarnosti poti, kajti plazovi so se še vedno trgali in kraj je bil posebno izpostavljen plazovom.

Obzirno sem ga na to opomnil. Toda on me je samo pogledal, češ, ne govori o nevarnosti borcu iz španske revolucije in staremu partizanu. Pokazal sem mu najosnovnejša pravila hoje na smučeh, da sem mu olajšal trud.

Skrbelo me je pa vendarle, tem bolj, ker so naju Zatolminci naravnost prosili, naj se ne podajava tja gor.

Poti ne bom opisoval. Povem le na kratko, da je Trpin (tako se čuvaj piše) čudovito naglo napredoval v tehniki hoje na smučeh in da sva prečkala petnajst večjih plazov in nešteto manjših. Nalogo sva dobro opravila. Obiskala sva kmete v Zasteni, ki so skoraj jokali od ganotja, ko so videli, da vendarle skrbi oblast zanje in prav tako sva dobila prvi stik s Čadrgom.

Toda enega dogodka ne bom nikoli pozabil.

Kot bolj izkušen sem hodil spredaj. Nekateri plazovi so bili posebno nevarni in samo ena zgrešena stopinja ali pa spodrsljaj bi pomenil sigurno smrt v globoki strugi Tolminke.

Ko sem srečno prečkal posebno hud plaz, sem se ustavil na varnem mestu na nasprotni strani, da bi opazoval prehod sotovariša preko nevarnega kraja. On je previdno, toda vztrajno napredoval. Nekako na sredi, ko mi je dih zastajal od skrbi, ali jo bo srečno

izpeljal, ko je njegovo življenje viselo na dveh milimetrih zareze, ki so jo delali robniki smuči v led, se ustavi in se na glas zasmeje rekoč:

»Janko, kaj bi rekli najini ženi, če bi naju videli tu!«

Nisem mu odgovoril, da bi ga ne zbegal. Toda ko je prišel srečno na mojo stran, sem se precej grobo obregnil od njega, češ, da ne zna držati jezika. V srcu pa sem občudoval njegovo skromno, toda veliko neustrašenost, da je bil v stanju zbijati šale v tako nevarni situaciji.

Sedaj pa še o srnjadi.

Na tem pohodu sem ugotovil to, kar se je kasneje potrdilo za pravilno, namreč, da se je zaradi ogromnih količin snega srnjad mogla pomikati le naravnost navzdol. Posledica tega je bila, da je mnogo srnjadi na svoji poti prišlo do prepadov, katerim se ni mogla ogniti. Ko se je skušala rešiti iz take zagate, je sama sprožila manjše plazove, ki so jo vrgli v prepade. Novo zapadli sneg je namreč komaj rahlo slonel na strmem, ko steklo gladkem zmrzlem snegu.

Ta ledena podlaga je povzročila katastrofo in rušenje neštetih zločestih plazov, ki so zahtevali tudi 13 človeških žrtev in pokopali pod seboj Borjano in več hiš na Bovškem.

To mojo razlago za katastrofo potrjuje mnogo primerov najdene srnjadi v plazovih in tudi dejstvo, da se je 90% vseh plazov utrgalo nekako v višini od 1000 do 1600 m nadmorske višine, le kakih 10% je pridrvelo iz večjih nadmorskih višin. Plaz, ki se je zrušil nad Žago je pridrvel skoraj z vrha Kanina z višine 2200 m. Toda tudi v teh primerih se je plaz utrgal nižje, toda sneg, ki ni imel več opore, je potegnil za seboj vakuum drvečega plazu.

V takih plazovih je do sedaj najdenih 11 gamsov na področju OLZ Tolmin.

O divjih lovcih, ki so si privoščili sadistično naslado klanja obnemogle srnjadi, pa morda kaj potem, ko jim sodišče izpraša vest. Kajti skrita sta ostala le dva primera, trinajst jih pa čaka na plačilo po sodišču.

Da ni bilo še hujših izgredov divjih lovcev, se imamo zahvaliti v veliki meri tudi OLO-ju, ki je utegnil misliti tudi na divjad v najbolj črnih dneh katastrofe, ko je bilo toliko drugih skrbi in pa našim lovcem, ki se res niso strašili truda.

Ta moja opažanja sem zapisal na poziv v zadnji številki »Lovca«. Prepričan sem, da se bo oglasilo še več lovcev. Tako si bomo namreč šele ustvarili pravo sliko in naredili sklepe, kateri bi bili sedaj še preuranjeni.

Tone Podvrečar

Anthrax*

»Strogo Pov. Kab. br..... na ličnost načelnika.« Tako je bila naslovljena bela kuverta uradne oblike in zavarovana s tremi mogočnimi pečati. »Strogo pov« ni bilo kaj posebnega, saj so se mnoge take stvari po pandurjih javno, ob ropotanju bobna razglašale, ko so se n. pr. fantje klicali k novačenju, starejši možakarji na orožne vaje in »dajale« podobne nevšečnosti v vednost ljudstvu. Pod »strogo zaupno« ali kakor so rekli takrat »streng vertraulich« med prvo svetovno vojno, je kranjski policaj razglasil pred Staro pošto urbi et orbi — mestu in kmetom, da, »Kadorna« pride v Kranj na nabor itd., bo kaznovan — čeprav je italijanski general Kadorna takrat bil hude boje ob bistri Soči.

»Bel ovoj, trije pečati, kab. br. in na ličnost«, to pa niso bile mačje solze in vse to je opazil sicer slabo pismeni uradni sluga Šaban, izločil kuverto od ostale pošte, jo vidno naslonil ob tintnik ter takoj pohitel, da me poišče v »kafani gazde Milana«. Ker me tu ni našel, je rekviriral še dva kolega iz občine, da so me iskali in me slednjič našli v družbi »prvega pisarja« Pere Djurića pod mostom na Lepenjcu, kjer sva lovila jelševce.

»Da ideš odmah kući, nešto se desilo, da nije mobilizacija« je rekel Šaban, mi pomagal obuti čevlje, pograbil pribor za lovljenje in košaro z raki in že smo hiteli v urad.

Kljub že precej pozni uri sem našel pred pisarno »drugega pisarja« Mićo Nikolića, oba dnevničarja — ali kakor so jima rekli praktikanta Blaža in Tasa ter živinozdravnika Janeza Bertonclja. Tudi kačaniški mestni župan gazda Milan je bil navzoč. Vest o važni pošti se je bila hitro razširila. Na obrazih se jim je poznalo, da pričakujejo nekaj posebnega.

Pero Djurić je nervozno preobračal kuverto in me vprašal, če jo lahko odpre. Ni čakal odgovora, bil je preveč nestrpen in že je izvlekel iz nje dva dopisa, jih hitro preletel z očmi in obraz se mu je razjasnil.

»Ovu čorbu nam je opet zapržio lopov Luka, on nas je tužio kod bana,« je rekel ogorčeno in mi dal spisa.

Pohvalna res nista bila in začela sta se, kakor mnogo drugih: »Saznao sam, da...«, podpisal jih je bil sam ban

Prvi se je tikal pojave kužne bolezni »Anthrax«, drugi »oglašenega« hajduka — kačaka Idriza Grlice. Povabljen sem bil na osebni zagovor v kabinet.

---

* Črni prišč, prisad.

Anthrax, črni prišč, vranični prisad je nevarna bolezen. Od nje obole govedo, ovce, redkeje tudi konji in prašiči; tudi divjad ni pred njo varna. Po njej se okužijo vse živali, ki pridejo v dotiko z mrhovino od te bolezni umrlih bitij.

Poleg stekline in smrkavosti nam je ta bolezen delala velike skrbi. Vsi napori zdravnika in živinozdravnika so bili zavoljo zaostalosti ljudi skoraj brez uspeha. Kljub temu, da je bila organizirana služba konjačev, ki pa so jo opravljali samo cigani, je ostalo pri stari navadi, da se poginula žival odere in pusti ležati nezakopana, da jo pospravijo psi in jastrebi. Vse kazni niso nič pomagale.

V vasi Elezhan je bil umrl vaški hodža. Dan po tem sta še umrla njegov sin in Cigan, ki je bil konjač. O tem so poročali orožniki, ki so obenem prepovedali njihov pokop. Uradna obdukcija je ugotovila »anthrax«.

Hodži je bil obolel rejen voliček. Ker vsa domača zdravila in čarovnije niso pomagale, ga je zaklal. Pri tem sta mu pomagala sin in Cigan.

Pri pogrebu hodže, ki je bil obenem ugleden član radikalne stranke, je bilo mnogo veljakov iz Skoplja in okraja, med njimi tudi naseljenec Luka Kostić iz Grlice, osebni banov zaupnik, pretendent na županske čast, lenuh in intrigant. Tako smo torej vedeli, od kod je zapihal veter.

Spis o kačaku Idrizi mi je bil dobrodošel, ker sem lahko za nekaj dni spet odšel v okolico zaradi poizvedb, čeprav mi je bilo znano, da se bavi Idriz v sosednji Albaniji z mešetarstvom in da ne misli priti čez mejo, kar mu zaradi obilnih grehov tudi ni kazalo.

Idriz je bil nekaj let financar v Prizrenu in službe ni jemal preveč natančno. Imel je zveze s tihotapci. Prišli so mu na sled in ga zaprli. Z nekim Črnogorcem, sozapornikom sta ušla in ob begu je Idriz nevarno ranil biriča. Nabavila sta si uniforme finančne straže in na svojo roko preganjala tihotapce in pobirala davek po Metohiji, kjer ju niso poznali. Tla so jima postala prevroča in sta jo popihala v Albanijo. Da se potepa Idriz okoli doma, to si je bil izmislil Luka, da je opravičil nagrado, ki jo je mesečno prejemal iz banove blagajne.

Drugi dan zjutraj smo bili na potu proti vasi Dubrava v civilni obleki, orožnik Marko, državni logar Ješa, ki je izkoristil druščino, da je po dolgem času spet enkrat šel na pregled gozdov pod Ljubotenom in jaz. Konjiček, ki ga je vodil Marko je bil dobro natovorjen, saj je nosil poleg številnih steklenic in petlitrske pletenke, napolnjene z rujnim prokupačkim vinom še hrano za nekaj dni. Spremljala sta nas Ješin, Albanec Ruso in moj grifon Šolc. Izpostava na Crnem kamnu je bila obveščena, da naj nas pričakujejo ob večeru.

Držali smo se stranskih potov in bili hitro v strmem, kamenitem bregu. Spomnil sem se besed ing. Ljube Markovića v knjigi »Šume i Šumarstvo našeg Juga«. Medtem ko so gozdne površine okoli večjih naselj popolnoma gole, je prvi pas nad njimi pokrit z redko in kržljavo gozdno vegetacijo, vedno nagrizeno od koz in okvarjeno od čezmernih sečenj. Nad tem pasom kržljavih gmajn so gozdovi in pragozdovi, ki so zaradi oddaljenosti in neprehodnosti ostali obvarovani od uničenja. V mnogih pogorjih so nad njimi lepi in obširni planinski pašniki, ki poleti hranijo tisoče drobnice in druge živine.

Hodili smo med trnjem, brinjem in skalami, sem in tja je bilo nekaj zelenike — makedonskega šimšira, redko kje se je pojavil nizek hrast, ves objeden od koz, pravo prebivališče kotorn in kač. Večkrat smo srečali kozje črede in naša skrb je bila, da smo psa obvarovali pred napadi šarskih ovčarjev. Pastirji se za njihove spremljevalce niso menili ali pa so jih še celo ščuvali. Ker nismo hoteli razprtij, smo hiteli, da čimprej pridemo iz območja paše.

Šlo je na poldne. Vročina je pritiskala. Do Dubrave smo imeli še celo uro. Rejeni Ješa in konjiček sta pešala. Obstali smo. Ješa je očistil košček travce od kozjih bobov, kamor je mislil posaditi debelo zadnjo plat. V suhi travi je zašumelo, čez planjo se je hitro prerinil dolg modras. Tisti hip je počilo in modras zadet v vrat je obležal. Marko je hotel pobrati plen, pa mu Ješa to ni dopustil. Spomnil se je bil, da je praznik in z grdo psovko na ves svet, posebno pa še na pastirje in drvarje je vzdihnil: »Pa danas je Velika bogorodica; da sam juće se ovog setio, sad bi bio u manastiru i pio hladnu rakiju a ovako se, magarac, guram po ovom kamenjaru.« Marku je zabičal, da naj danes pusti kače pri miru, da ne bo nesreče. Res je bil 28. avgust, ko pravoslavni praznujejo Veliki Šmaren. Dobro, da smo bili v arnavtskih krajih in ne med Makedonci. Ti bi nas gledali od strani, kimali z glavami (na jugu se s kimanjem zanika) in brundali: »Eto ti ‚jebandjije' (tujci), ovakaf golem svetac pa idu u lov.«

Obljuba, da bomo dolgo počivali na Dubravi in si privoščili tudi pijače, je Ješo spravila na noge. S pogledi je božal steklenice, a ostal je žejen, ker vode ni bilo, alkohol v taki vročini pa nam bi bil samo v škodo.

Prestopili smo greben; pokazala se je dolina, obrasla z vrbami in topoli. Preprosto korito je zajemalo vodico, ki je curljala izpod košatega oreha. Okoli njega je bilo vse blatno od kozjih in govejih iztrebkov. Dah po kozah in smrad po mrhovini sta kvarila zrak.

Naš prihod je bil prepodil grlice, golobe in kavke od opoldanskega počitka na drevju.

(Konec pride)

Lovski šport

„Da slišimo tudi drugo plat . . .“

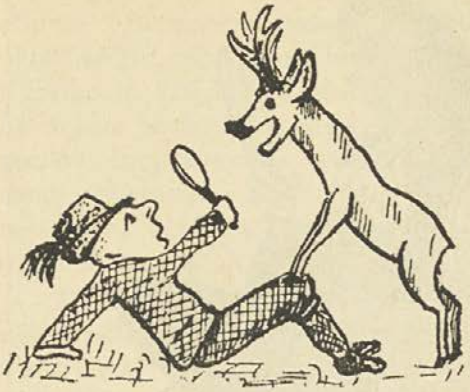

V peti številki Lovca 1952 sem pod gornjim naslovom bral odgovor na moj članek »Lov v mesečini«, ki je bil priobčen v prvi številki našega mesečnika, leta 1951.

Koristno je, da se slišijo vsi zvonovi in različna mnenja in tudi prava navodila so dobrodošla za lovce. Zato moram kot lovec priznati, da so izvajanja glede lova v odgovoru jako poučna in naj bi jih zlasti začetniki v lovu spoštovali.

Ker so bili moji pradedje najbrže strastni lovci in ne premožni, niso imeli nič drugega zapustiti svojim potomcem kakor lovsko kri, sem tudi jaz lovec. Ne le strast do lova, tudi občutek do vsega lepega in ljubezen do narave so bili v dediščini. Zato sem v lovišču, kjer sem se mnoga leta udejstvoval, usmeril vse tako, kakor je bilo za tisto lovišče ustrezno in praksa je pokazala, da je bilo prav.

Nekateri so pa poleg lovske žilice podedovali tudi žilico za nerganje.

Kritik mojega članka je v svojem članku začel z besedami: »V neki lovski družini je eden od članov pripovedoval, kako je pri luninem svitu in snegu s kozolca zgrešil jelena, kateremu je za vabo nametal koš repe. Dejanje je bilo označeno kot nelovsko s pripombo, da je tak način lova morala divjih lovcev.« Nadalje pristavlja, da bi se tako moral glasiti prvi odstavek članka »Lov v mesečini«, če bi pisec avtentično ponovil, kar je član, ki je zgrešil jelena, povedal in razumel, zakaj sem ožigosal tak način lova kot moralo divjih lovcev.

Da bo diskriminirani odstavek avtentičen s pripovedovanjem strelca, pripominjam, da je med pripovedovanjem, kako ga je čakal itd. kritik pripovedovanja presekal s pripombo: »Tako delajo divji lovci.«

»Nesrečnež« pa ni pravil, da je s polaganjem repe privabil jelena na polje. Jelen je namreč hodil na polje nad repo že od časa, ko se je začela debeliti in še potem, ko jo je kmetovalec na njivi že zagrebel v zemljo, kakor je tam običaj. Tja je hodil jelen — vedno le ponoči — odbrskavat repo in jo je skoraj vso tudi požrl.

Jelen je torej hodil v škodo in ni bil privabljen s košem repe, kakor trdi kritik. Jelen je bil pravilno ocenjen, a ne zgrešen zaradi slabe razsvetljave (svetila je luna), temveč zgolj iz tehničnega vzroka. Snega je ležalo takrat le za dobro ped.

Kritika se potemtakem ne more nanašati na polaganje repe za vabo, temveč zgolj na strel ob luninem svitu (ponoči). Taka je stvarna situacija.

Ker je kritik ostajal raje doma v gorki postelji, divjad pa pustil, da je hodila v čudovito bleščeči se noči po hrano na njive — v škodo — mu je tako marsikaj ostalo prikrito. Tudi to, da v tem lovišču ne hodi jelenjad na polje v poletnih in jesenskih nočeh, ker ni lačna, pa tudi pozimi, ko pritisne mraz z obilico snega, le redko. V tem lovišču še ni nikdar zaradi gladu poginila ne srnjad, ne jelenjad, ker je v hosti več ko dovolj hrane in bi bilo vsako umetno krmljenje neplodna lovska gorečnost. Kjer si pa jelenjad izbira v jesen-

skih in poletnih mesecih izključno poljske pridelke za hrano, tem se mora ta nevšečnost zajeziti v skladu s pisanimi in nepisanimi lovskimi zakoni.

V jeseni tam jelen ne pobere nastlane mu repe, ker jo ima povsod v izobilju, ne v zimi ko zmrzuje, kostanj ali korenje. Zato je nekritična trditev, da bi bil jelen s polaganjem repe privabljen in to še celo na polje in kar h kozolcu. Kaj takega še nisem doživel v tem lovišču. Morebiti je tako v tistem živalskem parku, kjer nadgozdar z najboljšim svetlobnim daljnogledom ne more v jasni mesečni noči in še celo v snegu oceniti na nekaj metrov jelena in ne razločiti jelenčka od košutice. Verjamem, da se kaj takega ne da junija, julija in avgusta. Če bi pisec imel v tej zadevi primerno prakso, bi kaj takega ne zapisal in bi vedel, da se vidi ponoči šele v oktobru in poznejših mesecih. Zakaj je to tako, naj vsak lovec sam ugotovi.

Torej je čisto pravilno, da tisti nadlogar ni streljal ob luninem svitu, in v snegu, ker ni mogel divjadi oceniti. Citiram kritikove besede: »Če divjadi zavoljo mraka ne morem oceniti — če ne vidim, kaj ima srnjak ali jelen med ušesi, ali ima veliki petelin dorastel rep in kakšne krivce ima ruševec — ne streljam.« Iz tega sledi, da streljaš, če vidiš, če lahko divjad oceniš. Nikjer pa ni zapisano, če oni gozdar celo v mesečni noči ne vidi in ne v snegu, da to tudi drugemu ni mogoče.

Verjamem, da je bilo po takratnih nemških načelih in zaradi njihovega dlakocepstva in to celo v žarki dnevni svetlobi težko in da nisi zmogel, da bi divjad pretehtal, zmeril na milimetre trofejo, ji preštel ščetine in ji s povečalnim steklom pregledal zobovje.

Bieger je napisal, da se divjad n e d a niti v snegu z najboljšimi svetlobnimi daljnogledi sigurno oceniti in je mnenja, da je čakanje ob luninem svitu m a l o p r i p o r o č l j i v način lova.

Torej se je našel nekdo, in sicer njegov sorojak, ki je to trditev spodnesel in dokazal z dejanjem, kar jaz trdim in sicer, da se da v mesečini oceniti divjad. Tudi sam pisec potrjuje, da je bila lovcu, ki je zalezoval rukajočega jelena v luninem svitu zavoljo snega vidljivost večja ter zato ocenitev možna.

Ali ne trdim jaz isto? Ali čakajočemu lovcu sneg vidljivost manjša, zalezujočemu pa veča?!

Kritik celo trdi in gre preko nadgozdarjevih konštatacij, da je bila vidljivost na obeh straneh enaka, kar pa — Bieger bi se popraskal za ušesi, če bi to čul — zelo, zelo dvomim. Trdno sem prepričan, da bi tisti lovec še tako dobro krit, ne napravil niti enega koraka v sneg za jelenom, če bi jelenovi nad vse ostri čuti ne bi bili vsled ruka zamegljeni. Lovec je imel prednost in Bieger bi še pristavil: »in velikansko srečo.«

Ker pa je pisec prezrl moje navedbe, ko sem opisal dogodek, mu povem, da mi še na misel ni prišlo, da bi bil njegovo srečno naključje kritiziral. Le čudim se, da ni bilo kritike tam, ko je nadgozdar rekel strelu ob luni, zapik. Nasprotno, čez vse hribe in doline mu kličem dober pogled z željo, da upleni še nebroj kapitalnih jelenov ob luni ali brez nje, v snegu ali v kopnem.

Tu, mislim, se je logika poslovila.

Ali ni Bieger napisal, da lov ob mesečini ni priporočljiv in sicer zato, ker se divjad ob luni in še celo v snegu ne da sigurno oceniti? Kritik bi moral ostati dosleden. Našemu smolastemu strelcu je pa zameril in zaznamoval njegovo dejanje ob luni kot moralo divjih lovcev z utemeljitvijo, da je privabil jelena na polje s košem repe. Vzemimo, da je bilo tako kakor trdi kritik in je strelec zagrešil nelovsko dejanje s tem, da je privabil z repo jelena, da ga

ustreli. V svojem članku pa pravi, da ni nikjer omenil, da bi bilo nelovsko streljati zaščiteno divjad ob luninem svitu. Pove pa, da po njegovem prepričanju posebno lovsko to ni. Če ni posebno lovsko, je potemtakem nelovsko. Lovci ne poznamo dejanj, ki se stopnjujejo od malo do najbolj lovskih. Ali je lovsko, ali pa ni! Kritik pravi tudi, da se divjad, ki jo ne moreš oceniti — ne strelja. Kritik in Bieger, oba trdita, da se ne da sigurno oceniti divjadi ob luni; torej je tak strel nelovsko dejanje. Po mnenju obeh in nas vseh lovcev je brez prerekanja, strel na nekaj negotovega, nelovsko dejanje.

Po kritikovih načelih sta oba, naš »smolar« in oni drugi lovec zagrešila nelovsko dejanje. Vendar, prvega graja, drugemu pritrjuje.

Tudi objektivnost in resnicoljubnost je del lovske morale.

V nadaljnjih izvajanjih me pisec sprašuje, ali res nisem v 30-letnem udejstvovanju v lovu doumel najprimitivnejše lovske etike, ko pišem: »Torej tudi ta lovec zalezuje v mesečini jelenjad — jelena — z namenom, da kaj upleni in še celo v r u k u, ne da bi...« Potem sprašuje, če ne čutim razlike, ako ubijem rukajočega jelena na zalazu, pa četudi v mesečini in v snegu, ko je vidljivost boljša, a divjad v tem času ni bila v stiski, ali pa če ubijem jelena v mesečini in v snegu pozimi, ko zaradi pomanjkanja pride iskat hrano v bližino vasi, h kozolcem na položeno repo?

V mojem 30-letnem lovskem udejstvovanju sem že doumel nekaj etike. To mi ni bilo težko, ker mi je bila že nekako prirojena. Iz najglobljega prepričanja povem, da mi je kot lovcu neprimerno ljubši lov na rukajočega jelena, četudi leži sneg, kakor pa kakršen koli drug način lova. Da bi pa čakal stradajočega jelena ob luni na kozolcu v zimskih mesecih in kateremu sem položil repo za vabo, mi pa še ni padlo v glavo. Tudi ni kaj takega napravil še noben lovec v lovišču Golo. To bi bilo mrharstvo!

Jesen se začenja s 23. septembrom, zima pa z 21. decembrom. Da bi v tem času trpela jelenjad pomanjkanje, nisem v vseh tridesetih letih doživel. Če bi že na itak po jelenjadi zadostno opustošena polja privabljal z repo še več jelenjadi, bi se zdel sam sebi mrhar. Prejšnja leta je bil jelen že s prvim novembrom v lovopustu, torej že v jeseni, sedaj je pa s prvim januarjem. Zimske mesečne noči, ko bi smel loviti jelena, so torej tako redke, da ni omembe vredno. Leta 1951 je bil ščip trinajstega decembra in jelen streljan dva večera po polni luni, torej še v jeseni.

Navedel sem zadostno razumljive in jasne argumente, ki opravičujejo strel ob luni na jelena. Zato, se mi zdi, je kritikovo jadikovanje nad lovsko »nemoralo« v opisanem primeru, za lase privlečeno, narejeno.

Vse drugače se pa mora obravnavati strel na jelena ob luni v loviščih, kjer so dane druge priložnosti za odstrel, kakor so bile in so v tem in podobnih loviščih. To lovišče je v kopnem jelenjad navadno obiskala le za nekaj dni in zopet zginila. Ko so na polju pridelki dozorevali kakor pesa, pšenica, detelja, oves, ajda, korenje in repa, se je jelenjad priklatila od blizu in daleč na polje, seveda le ponoči. V zimskih mesecih, z mrazom in večjim snegom se je slika spremenila. Jelenjad se je pojavila in se tudi zadrževala, vendar ni hodila na polja. Vzrok je bil obilica hrane, kakor velika množina leščevja, robidovja in malinja, in drugega grmičevja. S tem se je pozimi zadovoljila, medtem ko je poleti in jeseni šla po poljskih pridelkih. Razumljivo je, da je lovska blagajna trdo občutila to jelenjo navado, lovci smo si pa brez lastne krivde naprtili mnogo kmetov za prav neljube prijatelje. V nekaterih letih je jelenjad tako pritiskala na polja, da so bile potrebne organizirane nočne poljske straže s psi. Tudi to ni pomagalo. Ogrožene njive smo prepletli z žico,

na katero smo obešali svetlikajoče se predmete. Tudi petrolejke so gorele. To pa le eno noč, ker dobri ljudje so si mislili, da lahko jelen žre v temi. Tudi smo polja zaščitili z različnimi dišavami, kar je pomagalo le kratek čas. Ko se je jelenjad privadila na vse to, se je pesem začela znova. Nekatere njive smo obvarovali, zato pa so bile druge bolj opustošene in celo take, za katere ne bi nikdar verjel, da bodo obiskane.

V ruku je bilo, kakor je zlasti še sedaj, kaj težko upleniti jelena. Jeleni so rukali le v temi in vsa pojatev se je skrivala v popolen mrak. Redko, zelo redko je bila mesečina, zraven pa v takem terenu kakor je lovišče Golo, ni govora o zalezovanju, ker bi moral lovec imeti peruti. Ob sedanji obljudenosti gozdov je pa jelenji ruk le bolj minula pripovedka.

Kako je s pogoni? Pred leti, če si imel srečo, da je ostal kak trop s polja se vračajoče jelenjadi v lovišču, se je primerilo, da so lovci pritisnili kak kos do strelske črte. Sedaj se pa zaradi vznemirjenosti lovišča o tem sploh ne da govoriti. Ker smo pa povečini vezani vsi samo na nedelje kot prosti čas, je pa uprizarjanje pogonov na jelenjad več ko iluzorno, kar nam je praksa že pokazala.

Na senožeti v mraku je izstopala le mladina in košute s teleti, sedaj pa še to ne.

Navedene okoliščine so narekovale lov ob polni luni. Tudi ta način zahteva dosti znanja oz. poznanja jelenjadi in preobširno bi bilo opisovati, kaj vse mora lovec, ki čaka ob luni, upoštevati, da pride do strela, zlasti če pomislimo, da je jelenjad ponoči še bolj previdna in zaradi tihote njen sluh obupno oster in nič manj vid. Da je tako, vprašam, koliko jelenov je že padlo ob luni, če je ta način lova tako enostaven.

Končno pa pri čakanju jelenjadi ob luni krasota pokrajine, zlasti v snegu, odtehta vse dobrine uplenjenega jelena in zame tudi užitek strela. Kdor ima v žilah poleg lovske krvi še čut za estetiko, ve da niso zgolj fraze o čaru zimske noči ob luni, kar spada ravno tako k lovu, kakor čut morale. Odkrito povem, da mi je uplenitev n. pr. zajca v snegu ob luni tisočkrat ljubša, kakor stotine zajcev na dnevnih lovih.

V loviščih, kjer se brez nadaljnjega da v ruku upleniti jelena in na čakanju na senožetih podreti košuto in s pogoni regulirati stalež jelenjadi, kakor je lovišče, kjer je lovil zaslužni gozdar Bieger, bi bil lov na jelenjad ob luni na njivah ne le nelovski, ampak tudi neverjetna lovska požrešnost. V takih loviščih je bilo uplenjeno toliko jelenov in košut v enem mesecu, kakor pri nas v tridesetih letih.

Da bo slika popolna, podajam statistiko uplenjene jelenjadi v lovišču Golo od leta 1918 do leta 1951:

Leta 1925, 31. oktobra ob luni 1 jelen, dvanajsterak cca 7 let, težak 298 kg. Zadet v vrat. 1930, novembra, ob luni 1 košuta cca 20 let, težka 140 kg, zadeta visoko v pleče. 1931, decembra na pogonu 1 jelen, dvanajsterak, cca 6 let, težak 170 kg, zadet visoko za pleči v hrbtenico. 1932, septembra na ruku 1 jelen, deseterak, cca 9 let, težak 196 kg. 1932, oktobra na zalazu 1 košuta cca 5 let. 1935, novembra, ob luni 1 jelen spaček, cca 8 let, težak 102 kg, strel nizko v pleča. 1937, novembra, 1 košuta cca 10 let, težka 125 kg, zadeta v pleča, v srce. 1939, novembra ob luni 1 jelen, deseterak, cca 5 let, težak 130 kg, strel v pleča. 1939, novembra 1 košuta, stara cca 5 let, zadeta v pleča. 1940, septembra, srečanje 1 jelen osmerak, težak 112 kg. Leta 1950, oktobra, zalaz 1 jelen, dvanajsterak, cca 6 let, 160 kg.

Iz navedene statistike je nazorno razvidno, kako bore malo je bilo v 34 letih uplenjene jelenjadi in to od 11 le 5 ob luni.

Janko Skale

Pesnik gorjanskih srnjakov † Friderik Gagern

Menda ga ni dela slovenske zemlje, ki bi bil v lovskem oziru s toliko ljubeznijo opisan, kakor je skrajni severovzhodni predel naših Gorjancev, ležeč med dolnjo Krko, Savo in Bregano. Opisal ga je Friderik Gagern v romanu »Cesta«, ki je preveden tudi v slovenščino, posebno pa v treh knjigah svojih lovskih spominov: »Zalaz in srnjaki« (Birschen und Böcke. Verlag P. Parey, Berlin), »Lovec in njegova senca« (Der Jäger und sein Schatten: Založba ista) ter »Zelena kronika« (Die grüne Chronik. Österr. Jagd und Fischerei verlag, Wien).

Gagern se je rodil na gradu Mokrice l. 1882, posečal gimnazijo v Celju, univerzo pa na Dunaju. Po končanih študijah je lovil po Gorjancih in osem let (1906—1914) urejeval najstarejši avstrijski lovski časopis »A. Hugos Jagdzeitung«. Po prvi svetovni vojni se je posvetil popolnoma pisateljevanju, ahasveril po Evropi in Ameriki, dokler se ni ustavil v Geigenbergu na Nižje Avstrijskem, kjer mu je 15. novembra 1947 smrt iztrgala puško in pero iz rok.

Med sodobnimi nemškimi pisatelji zavzema Gagern ugledno mesto, saj so nekatera njegova dela izšla v mnogih izdajah in nekatera tudi v slovenščini. Gogern je bil strasten pobornik pravičnega lova in pravic divjadi, obenem pa lovec-poet. Lov mu je bil pravzaprav le sredstvo za najgloblje doživetje narave in lepote pokrajine. »Lov je opazovanje, lov je razmišljanje, lov je odpočitek, lov je pričakovanje, lov je hvaležnost. Lov je advent, lov je predvečer, lov je pripravljanje in upanje«, pravi v uvodu svoje knjige »Zalaz in srnjaki«.

S posebno ljubeznijo opisuje Gorjance okoli Mokric, njihovo tiho lepoto in lovske pohode po domačih loviščih. Rogovje gorjanskih srnjakov je z besedo in čopičem proslavljal ter zanesel njihov sloves v evropsko lovsko književnost. S tem je postavil lep spomenik domačim krajem in njihovim srnjakom.

V knjigi »Zalaz in srnjaki«, v poglavju »Iz domačih hribov«, pripoveduje o lovcih Minaelu Holzerju, »staremu Johanu« Jelineku, Jožefu Skutniku, Martinu Mastnaku in Pajduhu. Po napornih lovskih pohodih, mu je bila najljubša koča na Bukovini. V svojih mojstrskih opisih nas vodi na zalaze srnjaka okoli Špičnika, Gabrovice, Silovca, Sušice, Cirnika, Drena, Pustega dola, Globočkega gaja, kjer podrobno riše topografijo in lokalno kroniko tega dela Gorjancev, zimsko brakado, grozno ponočno nevihto z Elijevim ognjem na Bukovini in uplenitev poslednjega srnjaka v domačih loviščih.

V zadnji svoji knjigi »Zelena kronika«, ki je izšla šele po njegovi smrti l. 1948, se pa za vselej poslavlja od lova in čitateljev in srce ga vleče v staro domovino, v rodne Gorjance in vzbujajo se mu spomini na mladostna leta.

V knjigi »Zalaz in srnjaki«, pravi: »Harc ima svojega divjega lovca, Krkonoši svojega Repošteva, v Gorjancih, mojih rodnih hribih, se bom nekoč v lunojasnih nočeh javljal na križpotih kot strah, kot Bregostan v Kresnih nočeh, kot divji lovec s pesjadjo in spremstvom v raztrganih, viharnih, južnih oblakih, v poletnih nevihtah, v temni deževni jeseni, ko odpada listje in ko polhi v spremstvu skovikajočih sov potujejo v zimska skrivališča... Koder namreč blodi neodrešena duša kakega človeka, tam postane nesmrten, tam živi dalje, tam ima moč in silo duhov daleč preko smrti.

Naj bo s temi vrsticami položena glasniku lepote naše zemlje in znamenitosti njenih lovišč zelena vejica na njegov daljni grob, saj sta ljubezen do lova in umetnost mednarodni.

Ivan Černej

POROČILO

o poteku pomladanske vzrejne tekme v Murski Soboti v dneh 19.—20. IV. 1952

Sodnik: Dragotin Klobučar,

Sodniška pripravnika: Boris Pavčič in Janez Gederer.

Tekma se je vršila severozahodno od Murske Sobote v lovišču, ki se navadno uporablja v ta namen. Stanje divjadi je bilo zadovoljivo, saj smo v obeh dneh dvignili 40 zajcev, 20 parov jerebic, 20 fazanov, 2 raci, 1 srno. Vsak pes je prišel povprečno na 2 zajca in 2 kosa pernate divjadi.

Skupno je bilo ocenjenih 14 psov, tekmovalo pa 16 psov, od teh je bil izključen od tekmovanja 1 pes (Asta Rakičanska), med tekmo pa so izstopili 3 psi (Arab, Aca, last Štefana Kumina, psarna Vestička, ter Tref, last Joža Bedeka). Preizkušenih je bilo torej 12 psov. Samo ocenjen je bil 1 pes.

Kvaliteta je že razvidna iz pridjane tabele,* iz katere je razvidno, da je pasji material prav dober. Posebno je na tem mestu pohvaliti psico ANO - Polansko, ki ima odlične zasnove in je tudi edina dosegla največje število točk (106) in si s tem priborila tudi I/a oceno. Pri skoro vseh ostalih psih so pa krivi vodniki sami, da niso njihovi psi dosegli višjega števila točk in s tem tudi boljše ocene. Skoro pri vseh bi bilo želeti nekoliko hitrejše iskanje. Poglavje za sebe je ubogljivost, oz. poslušnost. Edini se je pokazal Cid Ravenski, ki ga je vodil vet. Vl. Bulovec kot začetnik. V splošnem morajo v bodoče vodniki posvetiti veliko več pažnje ravno v tej disciplini, ker sicer bodo psi postali divjaki. Tipičen eksemplar neposlušnosti je bila ravno Asta Rakičanska, tako da jo je moral sodnik izključiti. Zajca goni ko gonič, pri čemer pa je sledoglasna. Psica ima po vsem videzu prav dobre zasnove, posebno odličen nos. Dokaj slabe so bile tudi stoje psov, saj ima 6 psov stojo 0, kar je pravzaprav za ta teren, kjer je divjadi dovolj, porazno. Niso pa temu krivi psi, pač pa vodniki, ker so premalo vodili, ali mogoče napačno vodili. Primer za izredno slabo stojo je psica Cela - Ravenska. Isto je v splošnem tudi pri načinu iskanja; pes mora iskati smotrno, ne pa da nori po polju in le »slučajno« naleti na divjad. Nekoliko slabšim uspehom je morda vzrok mogoče pripisovati tudi vročemu in nekoliko vetrovnemu vremenu, kar mladega psa, ki nima še dosti prakse precej bega ali celo vznemirja.

Psica Ana Polanska je bila preizkušena in ocenjena le pogojno, ker je po standardu nekoliko prenizka (meri le slabih 52 cm).

Vodniki so vsi še mladi, v razvoju. Takoj opaziš, da se poleg psa uči tudi vodnik, a včasih še uči pes vodnika. Skoro vsem vodnikom manjkajo osnovna načela vodenja psa. Opaziš n. pr. da pride vodnik na tekmo s palico (šibo), da bo psa obvladal, ali z bičem. Psu vodnik nič ne pomaga pri iskanju, ampak počasi (flegmatično) hodi za njim in ga prepušča samemu sebi. Psa pred poveljem »išči« enostavno sprči in pes začne noreti po polju itd. Iz teh nekaj napak je razvidno, da naj se priredi ravno v Murski Soboti tečaj, ki bo pokazal vodnikom, kako je treba psa pripraviti za tekmo in kako je treba v splošnem s psom postopati. Vodniki pa so izredno dovzetni za vsako besedo in svoje napake takoj skušajo popraviti in se vidi, da imajo izredno voljo, postati vodniki, kakor tudi vzreditelji.

Poudarim pa naj še to, da je potrebna psu tudi lepa beseda, kadar dobro izvrši svojo nalogo in kazen ob pravem času, ne pa prepozno ko pes več ne ve za storjeno napako. Psu naj se čim več dopove z besedo in čim manj z bičem.

Dragotin Klobučar

* Tabela bo priložena prihodnjič.

Pomladanske tekme ptičarjev v Ljubljani so se udeležili samo trije psi. Vodja tekme je bil Štefan Tausig, sodnika Julij Koder in Ljuban Zadnik, sodniški pripravnik Branko Maček.

Predmeti preizkušnje so bili sledeči: 1. odložljivost (1), 2. vodljivost (1), 3. nos (6), 4. iskanje (4), 5. stoja (4), 6. natezanje (3), 7. hitrost (3), 8. vztrajnost (3), 9. ubogljivost (3), 10. vzdržnost pred zajcem (2), 11. strelomirnost (2), 12. obnašanje spričo odletele perjadi (2), 13. skupno število točk (številka storitve pomnožena s količnikom, ki je v oklepaju pri vsakem predmetu), 14. ocena tekmovanja, 15. telesna ocena.

Številke storitve so: 0 — nezadostno, 1 — zadostno, 2 — povoljno, 3 — dobro, 4 — prav dobro, 4 o — odlično.

Doseženi so bili sledeči uspehi:

1. Mosquitos Jak JRPo ang. poenter, lasnik in vodnik Bogdan Sežun, Ljubljana. Pes je dosegel v vseh predmetih številko storitve 4 in je dosegel vse možne točke, skupaj 136 točk, ter dobil za delo oceno I a, telesno oceno dobro. Užitek je bilo gledati psa, ki je delal na migljaj svojega vodnika in to brez napake.

2. Čep Marovški JRP 295 a nem. kdl. p., lastnik dr. Vladimir Guzelj, Ljubljana, vodnik Ivan Hafner, Škofja loka. Pes je dobil v vseh predmetih številko storitve 4, razen v iskanju, hitrosti in vztrajnosti, kjer je dobil 3, ter nabral skupaj 126 točk. Dosegel je za delo I b oceno, in telesno oceno prav dobro.

3. Boj Šmarnogorski RMP 870 nem. kdl. p., lastnik in vodnik Vladimir Pleničar, Ljubljana. Pes je dobil v predmetih: nos, stoja, natezanje in strelomirnost številko storitve 4, v predmetu: vzdržnost pred zajcem 2, v ostalih predmetih pa 3. Nabral je 115 točk in s tem dosegel II. oceno za delo. Telesna ocena je bila prav dobro.

Jeseni bomo te pse videli na poljski tekmi, na kar že danes opozarjam druge vodnike.

L. Zadnik

Pomladanska vzrejna tekma ptičarjev v Ljubljani se je vršila dne 26. in 27. aprila 1952 v lovišču Ljubljansko polje. Privedenih je bilo devet psov, ki so dosegli odličen rezultat. Tekmo sta vodila Štefan Tausig in Pavel Cvenkelj. Sodnika sta bila Julij Koder in Ljuban Zadnik ter sodniški pripravnik Branko Maček.

Predmeti preizkušnje so v sledečem redu: 1. nos (6), 2. iskanje (4), 3. stoja (4), 4. natezanje (3), 5. hitrost (3), 6. vztrajnost (3), 7. ubogljivost (3), 8. strelomirnost (2), 9. zasnova za delo po sledi zdrave divjadi (4), 10. skupno število točk (številka storitve pomnožena s količnikom), 11. ocena tekmovanja, 12. telesna ocena.

Številke storitve so sledeče: 0 — nezadostno, 1 — zadostno, 2 — povoljno, 3 — dobro, 4 prav dobro, 4 o — odlično.

Doseženi so bili sledeči uspehi:

1. Dar Marovški RMP 933 nem. kdl. p., lastnik in vodnik Boris Pavšič, Ljubljana. 1. — 4, 2. — 4, 3. — 4, 4. — 4, 5. — 3, 6. — 4, 7. — 4, 8. — 4, 9. — 3, 10. — 121, 11. — I a, 12. — dobro.

2 Dir Marovški RMP 969 nem. kdl. p., lastnik in vodnik Ivan Oprešnik, Ljubljana. 1. — 4, 2. — 4, 3. — 4, 4. — 4, 5. — 4, 6. — 3, 7. — 3, 8. — 4, 9. — 3, 10. — 118, 11. — I b, 12. — dobro.

3. Dari Glinški JRP 323 nem. kdl. p., lastnik in vodnik kapetan Srboljub Boškovič, Vrhnika. 1. — 4, 2. — 4, 3. — 4, 4. — 3, 5. — 4, 6. — 4, 7. — 3, 8. — 4, 9. — 3, 10. — 118, 11. — I c, 12. — odlično.

4. Frigga (Kora) v. Jauentall RMP 1219 S nem. ostrdl. p., lastnik in vodnik Ivan Hafner, Škofja loka. 1. — 4, 2. — 3, 3. — 4, 4. — 4, 5. — 3, 6. — 4, 7. — 4, 8. — 4, 9. — 3, 10. — 117, 11. — I d, 12. — dobro.

5. Dora RMP 1205 nem. kdl. p., lastnik Edvard Kardelj, Beograd, vodnik dr. Branko Palčič, Ljubljana. 1. — 4, 2. — 3, 3. — 4, 4. — 3, 5. — 3, 6. — 4, 7. — 4, 8. — 4, 9. — 2, 10. — 110, 11. — I e, 12. — prav dobro.

6. Rih RMP 898 nem. kdl. p., lastnik in vodnik Janez Jemc, Ljubljana. 1. — 4, 2. — 2, 3. — 4, 4. — 3, 5. — 3, 6. — 4, 7. — 3, 8. — 4, 9. — 3, 10. — 107, 11. — I f, 12. — dobro.

7. Dona RMP 1204 nem. kdl. p., lastnik maršal Josip Broz Tito, vodnik dr. Branko Palčič, Ljubljana. 1. — 4, 2. — 3, 3. — 4, 4. — 3, 5. — 3, 6. — 3, 7. — 3, 8. — 4, 9. — 2, 10. — 104, 11. — I g, 12. prav dobro.

8. Dolly RMP 1203 a nem. kdl. p., lastnik in vodnik dr. Branko Palčič, Ljubljana. 1. — 4, 2. — 3, 3. — 3, 4. — 3, 5. — 3, 6. — 3, 7. — 3, 8. — 4, 9. — 2, 10. — 100, 11. — I h, 12. — prav dobro.

9. Diana Glinška RMP 895 nem. kdl. p., lastnik in vodnik Ivan Zdešar, Notranje gorice. 1. — 3, 2. — 2, 3. — 4, 4. — 4, 5. — 2, 6. — 2, 7. — 3, 8. — 4, 9. — 3, 10. — 95, 11. — II, 12. — prav dobro.

Iz navedenih uspehov se vidi, da je pasji material odličen, ker ima odlično zasnovo. Za jesensko vzrejno tekmo bo pa potrebno še mnogo truda, da se bodo psi plasirali v I. oceno, kajti takrat bodo igrali odločujočo vlogo tudi dresurni predmeti preizkušnje, kar pri pomladanskih ni bistvene važnosti.

Vodniki so prejeli diplome, jeseni bodo pa še praktična darila.

L. Zadnik

Lovska družina Trbovlje je na Javorju (1113 m) postavila 10 m visoko prežo za 6 do 8 oseb, s katere lovci stalno opazujejo divjad. Preža je dobro opažena in prirejena tudi za opazovanje v mrzlem zimskem času

OČI MOJEGA PSA

Pogledaš me z rjavimi in jasnimi očmi
in tvoj svet poln je zvestobe,
brezmejne vdanosti, ljubezni;
prijatelj tvoj sem, gospodar in bog.

Vse, kar odseva iz oči mi tvojih
se v tvoje duše ljubkosti zrcali;
vse plemenitosti si vir mi ti,
ker ljubezen zvesto vedno vračaš mi.

In kaj želiš od mene? Bore malo.
Beseda dobra te poplača, vzradosti,
že za trepljanje rahlo si hvaležen,
pes moj, tako brž si srečen.

Zreš me z rjavimi in jasnimi očmi,
ki lahko vedno jim zaupam,
ker takih rjavih čistih mi oči,
na vsem širnem svetu — ni.

Rudolf A. Petz (M. Š.)

Zima in ljubenski lovci. Pri nas, kakor po vseh gorenjskih loviščih, je snežna katastrofa prišla v dveh valovih. Naš duhoviti lovec France Fajfar bi takole povedal: »Prvič ga je padlo mojemu lipicancu do vampa, drugič pa še za stegnjen lisičji rep nad njegovo »frizuro«.

Vremenski preroki so v jeseni različno koledovali. Mnogi so se še januarja smejali tistim, ki so imeli toliko opravka z izredno hudo zimo.

Na poti v gozd sem v začetku oktobra srečal staro ženo, ki se je vračala z butaro drv na glavi, v roki pa je držala šopek — rdečih jagod. »O, jagode, to je pa nekaj posebnega!« sem se začudil. Pa mi je med drugim takole odgovorila:

»Če jagoda v jeseni še enkrat rodi, se srnjadi pozimi prav slabo godi.«

Stari ljudje so napovedovali mnogo snega, ker je gozdni osat po posekah zrasel tako visoko kakor še zlepa ne. Pri jesenskem oranju je bilo opaziti, da so miši delale izredno obilne zaloge za zimo ter pri tem niso bile skoraj nič izbirčne. Še nikdar prej nisem namreč videl med mišjo »železno rezervo« zbran tudi — fižol. Osâ je bilo izredno mnogo in gnezdile so bolj ko prejšnja leta v zemlji ter globlje kot navadno. Mnogo osâ, dosti snega.

Sreča v nesreči je bila, da je sneg prišel postopno. Ko je meseca januarja pokrila polja in gozdove prva tanka bela odeja, je bilo že čutiti, ko da je srnjad opominjena. Zapustila je kraje brez robide in pritegnila tudi z gora. Prvi zamet snega v februarju jo je pritisnil zlasti v jelove gozdove. Ker ga je bilo tedaj Francetovemu lipicancu in Tonetovemu belgijcu »šele« do vampa, sta požrtvovalna lovca osedlala konja, ju otovorila z otavo in deteljo — kakor ju kaže slika — ter odrinila srnjadi na pomoč. Čeprav v tako akcijo na prvi pogled ne sodijo puške, jih France in Jože vendar nista hotela pustiti doma. Spomnila sta se na volčjaka, ki je pred nekaj dnevi vznemirjal srnjad. France pa tudi lisicam ni zaupal. Letos so nam bili mladi psi pri lovu na lisice slabi pomočniki

Ljubenski lovci

in nič čudnega ne bi bilo, če bi se katera izmed njih — ki smo jo že v jeseni planirali za v večna lovišča — spravila na srnjad. Saj je lakota prignala v Dolenji vasi lisico prav v kurjico, kjer si je za mesec nazaj in naprej postregla z desetimi kokošmi v eni noči. Iz Horjula mi je sporočil starešina Prebil, da so se lisice lotile in objedale skupino srnjadi pri živem telesu. Snežni metež je 15 živali nagnal v potok, kjer so bile izpostavljene napadom lisic, dokler jih niso rešili lovci.

Francetova sodba je bila torej popolnoma pravilna. Križem kražem po lovišču so lovci in konji napravljali gazi divjadi, da je kapal znoj od njih. Francetu pa smodnika vendar ni bilo treba prižgati, ker je povsod vladal dostojen red in mir.

Zadnja februarska pošiljka snega pa je bila seveda preobilna, da bi jo mogla konja premagati. Požrtvovalnega Toneta, Franceta in Ludvika pa ni prav nič zadržalo. S krpljami so vsak dan obiskovali lovišče in krmili divjad. Čeprav premočeni od znoja, so se vedno vračali dobre volje. Le tisti dan je bil France izredno slabe volje:

»Če bi ujel tistega smučarja, ki je v Sredku preganjal srno, bi ga vrgel v Savo.« Toda ujel je vendar ni, ker je žival pravilno sklepala. Preganjalcu se je srna s težavo umikala. Napravila sta nekaj zavojev po gozdu in ko je upehana spoznala, da se na tak način ne bo rešila, se je z obupnim naporom pognala proti Savi ter se v zadnjem hipu vrgla v valove, preplavala reko ter dokazala smučarju, da še ni sposoben za — olimpijado.

Žalostno je tudi, da so nekateri lovci iz sosednjih lovišč lovili zdravo srnjad. Kosmate trofeje poginulih srnjakov naj jim bodo žalosten spomin in opomin za prihodnje.

In za konec lahko z gotovostjo ter zadoščenjem napišem, da zaradi zime na našem področju ni poginil niti en kos srnjadi, kar je v mnogih ozirih zasluga navedenih lovcev.

France Cvenkel

Jelen žrtev volkov. Iz lovske družine Tabor. Dne 7. VIII. 1952 se je v zgodnjih jutranjih urah napotil kmet iz vasi Vino, kosit travnik, ki leži v tesni grapi, obdan z obeh strani z gozdom. Ko pride že skoraj na mesto, zagleda na robu gozda dve psu podobni živali, ki sta trgali veliko mrtvo žival. Močno ga je iznenadilo, ko je spoznal v živalih volkova, ki se za njegovo navzočnost nista dosti zmenila. Pozdra-

vila sta ga le z močnim tuljenjem, plen pa trgala dalje. Kmetova korajža je brž splahnela in se naglo spremnila v strahu podobno situacijo in popihal jo je nazaj, ter obvestil o stvari lovca Permeta. Kmalu sta še prišla lovca Remic in Dremelj in vsi skupaj so šli s kmetom pogledat, kaj se je zgodilo. Kraj so obkolili, a od volkov so ostali le še sledovi v steptani blatni zemlji in polovica požrtega jelena. Sledovi so kazali, da se je jelenu po močvirnatih tleh močno udiralo, kar je bilo najbrž zanj usodno.

Gotovo pa je bil jelen že tudi zelo upehan, ker se sicer v našem lovišču jelenjad nikoli ne zadržuje. Verjetno je, da sta ga volka prignala z Mokrca - Krima ali celo iz kočevskih gozdov. Zvečer smo v kose obžrtega mesa vstavili cianvodikove ampule in okolico zastražili, da bi obračunali s to zalego. Volkova se pa nista vrnila.

V pretekli zimi so ljudje že nekajkrat opazili volkove v našem lovišču, kamor jih prej nikoli ni bilo. Treba bo vse storiti, da se ta golazen zatre, sicer se bo jela redčiti tudi naša srnjad, ki je v naših gozdovih kar številna.

Rudolf Gruden,
Št. Jur, l. d. Tabor, 10. VIII. 1952

Medved in pastir. Po pripovedovanju naše stare matere je nekdaj medved večkrat prišel v Robanov travnik, kjer je odprl vrata v hlev in »sunil« kako ovco. Pastir se ga je hotel odkrižati s tem, da je težko tnalo za sekanje stelje navezal na vrv, ga s pomočjo škripca potegnil visoko pod streho, drugi konec vrvi pa priprl z vrati tako, da kadar bi medved vrata odrinil, bi sprožil tnalo, ki bi treščilo nanj. Nekaj večerov je to nastavil, a medveda ni bilo po ovco. Neko jutro je pastir pozabil tnalo spustiti na tla, hitro odprl vrata in tako sprožil tnalo. Pastir se je v trenutku zavedel in še dovolj odskočil, da mu tnalo ni treščilo na glavo, a nogo mu je le zlomilo.

J. Eremit

Druga žrtev medveda. Dne 23. III 1952 sem se vračal preko Črnih vrhov proti Mašunu pod Snežnikom in opazil na poti kri in ščetine divjega prašiča in zopet medvedje cape. Sled je bil svež od prejšnjega dne in udrtine v snegu so kazale ves dogodek. Po sledu medveda in prašička sem videl, kako je medved mrcvaril prašička, ko je živemu trgal s hrbta ščetine, volno in kožo. Celo rep je živemu odtrgal in ušesa mu je vsa razgrizel. Medveda je pri tem sneg držal, prašičku se je pa udiral. Končno je medved nagnal prašička skozi gosto grmovje v neko dolinico, oddaljeno od poti ca 60 m in tam ga je umoril ter polovico požrl. Pustil je prvi del prašička in tisto vse razgrizeno. Po natančni preiskavi sem ugotovil, da je bil to sinček dne 25. II. 1952 umorjene mu matere. Isti dan sem našel tudi svež sled njegovega bratca ali sestrice v bližini nekaj sto korakov stran. To so zimske tragedije divjadi.

Maks Martinčič,
Mašun, p. Knežak, dne 25. III. 1952

Šoja - mrhar. Dne 8. V. 1952 sem pri svojem službenem obhodu naletel na šojo, ki je na tleh nenavadno vneto nekaj kljuvala. Stvar me je zanimala in stopil sem bliže, da je šoja zletela, in sem jo ustrelil. Na tleh sem našel čisto mladega zajčka (dolžina telesa 17,5 cm) — mrtvega. Bil je po telesu popolnoma nepoškodovan, le lobanjico je imel razbito. — Ko sem po tem pregledal šojo, sem ugotovil, da je imela kljun in kremplje krvave. Seveda ne vem ali ni tudi šoja našla zajčka že mrtvega, že poprej pobitega od kake roparice. Verjetno je pa, da bi v tem primeru tista roparica zajčka že tudi načela — kar pa ni bilo.

Dogodek vsekakor dokazuje, da morda obračamo premalo pozornosti na šojo kot škodljivko — dasi še vedno dopuščam možnost izjemnega primera. Morda je kdo kaj podobnega doživel?

Baumgartner,
L. d. Laško

Srnjak v mestu. Pri vasovanju po Štukih in Mestnem vrhu je 19. V. ob 5.15. uri zjutraj zgubil nekje za ptujskim gradom orientacijo in tako nehote zablodil v Prešernovo ulico. Enkrat v mestu ni hotel zamuditi priložnosti, da vidi še Cankarjevo ulico in ptujsko pekarno ob Dravi. Najbrže bi se bil rad poslužil dravskega mostu kot bližnjice, je v svojo smolo zadel pri studencu na gručo klepetulj, katere je, v njih očeh našemljeni hudiček tako prestrašil, da so pometale posodo stran in se s kričem razbežale. Srnjak sam začuden, kaj to vreščanje pomeni, je za hip obstal, kar so došli kolesarji takoj izrabili in mu s kolesi zastavili cesto, hoteč ga menda ujeti. Ker so drveli še iz stranskih ulic radovedneži, revež ni vedel drugega izhoda, kakor da se je v zaletu pognal čez glave kolesarjev naravnost v reko, katero je tudi gladko preplaval.

Na desnem bregu pri Brunčičevem sadovnjaku se je še ozrl po zasledovalcih, nato pa usmeril korake proti Pirichovi tovarni in naprej v Turniške gozdove.

P. Maroh, Ptuj

Volkovi v Sorici nad Škofjo Loko. Ko so dne 26. julija t. l. želi na njivi Janeza Golje, lovca iz lovske družine Zalilog, se je na tri korake pred ljudmi pojavila mlada nepoznana žival, ki jih je sedeč gledala. Sin lovca 12 letni France jo je kmalu v žitu ujel. Čeprav ga je žival ugriznila v prst, je ni izpustil, temveč odvedel domov in vtaknil v luknjast zaboj. Ko se je vrnil lovec, je takoj spoznal mladega volka. Volkulja je čez nekaj dni prišla do kozolca, ki je skoraj poleg hiše, ker je čutila, da je tam mladič. Ko so jo opazili otroci, je pobegnila. Mladič je čez kakih 10 dni poginil, a v tem času se je približal hiši drugi mladič, katerega je lovec ustrelil. Menijo, da ima volkulja sedaj še enega mladiča v bližini, a se ju ne posreči upleniti.

Tudi divji prašiči so se jeli pojavljati.

Poročevalec Pintar,
Gorica, 11. VIII. 1952

Neprevidna lisica. Mnogo se je že pisalo in govorilo o zvitosti in previdnosti lisice. Kar sem pa doživel, pa ne more biti v hvalo njeni zvitosti in previdnosti. Dne 15. VI. 1952 sva šla s tovarišem na službeno pot. V bližini znane poseke, sem tovariša, ki ni lovec, opozoril, naj hodi previdno, ker bova lahko videla kako srnjad. V poseki sva namesto srnjaka zagledala konja z zvončkom na vratu. Ker sva računala, da srnjad take druščine ne trpi, sva šla proti sredini poseke. Ko sva se konju približala na 100 korakov, sem opazil v njegovi bližini svetlorjavo liso, ki se je pomikala po mokrem borovničevju. Najprej sem mislil, da je to umazana ovca, ko sem pa dobro pogledal, sem spoznal lisico. Opozoril sem tovariša na njo in sva jo nekaj časa opazovala, ko je brskala okoli konja. Ker sva bila oba oblečena v svetle letne uniforme, sva mirno obstala, da bi lisice ne prepodila. Ker se za naju sploh ni zmenila in je kar naprej vohljala po borovničevju okoli konja, sem jo ob ugodnem vetru začel zalezovati, oborožen z malo službeno pištolo. Nekaj časa sem se ji približeval brez vsakega kritja, pozneje sem pa kot kritje uporabljal pasočega se konja. Ko sem se lisici in konju približal na 50 korakov, nisem imel nobenega kritja več, zato sem počenil na sredi poseke in čakal. Med tem je lisica brezskrbno vohljala po grmičkih borovničevja, se tu in tam ustavila, vendar ni posvečala svoji okolici nobene pozornosti. Ko se je lisica obrnila od mene in počasi šla proti gozdu, sem ji lepo brez kritja sledil in se ji na ta način približal na 20 korakov. Ko se je za trenutek ustavila, sem oddal nanjo strel. Lisica je po strelu preskočila mali grmiček in se ustavila. Ponovno sem ustrelil na lisico in šele na to je zginila v gozdu.

Zanimivo je pri tem tudi to, da se lisica ni nič bala konja, ki ji je z zvoncem povzročal sicer tako neprijeten hrup.

Jože Samec,
LD Peca, p. Mežica

Pižmovka v lovišču Pšata. Lovski čuvaj družine Pšata je v mraku dne 19. junija t. l. blizu državne ribolovnice Dragomelj ustrelil žival, ki se je potapljala in čofotala v vodi med bičjem in ločjem. Bila je pižmovka, lep samec, umazanorjave barve z izredno močnim zobovjem.

Ker je čuvaj domneval, da žival ni sama, je opazoval in 5. junija t. l. predpoldne videl v močvirju med ločjem drugo pižmovko, ki pa se je spretno skrivala. Pri tem je slišal močno čofotanje po vodi.

Ob ugodnem trenutku, ko se je med trsjem pokazala glava, je streljal nanjo, a brez uspeha. Pižmovka se je potopila in na drugem mestu zopet izplavala.

V jeseni je bil pri radio postaji ubit s palico samec, spomladi v Gmajni (blizu Črnuč) zopet samec in sedaj v ribogojnici Dragomelj zopet samec. Kakor je razvidno, so samice bolj oprezne ter prihajajo le v nočnem času na plan.

Ker ima lovišče Pšata ugodne kraje za pižmovke, to so neprehodna močvirja Blatnice in Motnice, deloma stara struga Pšate, bo zelo težko iztrebiti pižmovko, ki se naglo plodi.

B. N., tajnik l. d. Pšata

Pretepaški srnjaki. V začetku junija t. l. sta se pripodila na dvorišče neke kmetije v Št. Jakobu ob Savi srnjaka, oba močna šesteraka. Na vpitje sta zbežala v naselje Soteska in v Hrib.

Nekaj dni na to so povedali delavci, ki gradijo tovarno v Soteski, da se sprehaja po hribu srnjak, ki je očividno bolan, ker se klavrno obnaša. Poklicni lovec je srnjaka zasledoval, ni pa mogel ničesar takega ugotoviti, zgolj da je srnjak le deloma prebarvan, da ima odbito desno steblo rogovja, sicer pa da je v redu.

Kak teden nato pa pove kmet, ki je spravljal les s hriba, da je privezal k drevesu srnjaka, ki se je le težko gibal in da mora biti ranjen. Poklicni lovec je res našel privezanega srnjaka, ki je imel zateklo telo in nezaceljene rane. Lovec ga je na jermenu brez odpora peljal proti domu, da bi ga nekaj časa negoval in potem izpustil. Toda kaj kmalu je srnjak omagal ter legel. Ko ga je hotel lovec vzdigniti, je v oprsju srnjaka zapiskalo in se je pokazal gnoj. Ker je lovec izprevidel, da je s srnjakom pri kraju, ga je zaklal in javil gospodarju lovišča. Pri izkoženju sta z gospodarjem ugotovila, da sta prsni koš in telo vsa preluknjana, a ne od strela, temveč od rogov drugega srnjaka.

Dne 25. junija t. l. je prišel ob 19. uri pomožni čuvaj lovišča Pšata k tajniku s sporočilom, da je pri iskanju fižolovk v senožetih v bližini proda — občina Črnuče, našel srnjaka, ki se je le z muko premikal in se skril v leskovo mejo ter bi bilo umestno, da se ugotovi vzrok.

Takoj sta oba odšla s kolesi na opisano mesto, toda srnjaka ni več bilo tam, pač pa sta ga našla nedaleč v drugem grmovju izza katerega je zvedavo ogledoval prišleca. Ker se je srnjak v gostem grmovju zapletel, sta ga ujela in na sicer močnem, deloma neprebarvanem vilarju ugotovila vbodljaje na desnem stegnu. Po našem mišljenju je moral močnejši srnjak spoditi vilarja s proda ob Savi na senožeti in ga je med gonjo trikrat nabodel in to najbrže 23. ali 24. junija. Zaradi razbolele rane se je srnjak čutil varnega na senožetih, kjer je imel mir in zadosti paše.

Ko sva tako modrovala, je srnjak udaril z nogami, se čuvaju zmuznil, odskočil kakih sto metrov in se skril v leščevju.

Dne 26. junija je čuvaj pregledal vse leščevje v senožetih, vendar srnjaka ni več našel.

Lovci ne pomnijo, da bi se srnjaki borili med seboj v tem času, pač pa v prsku. Morda je to borbenost sprožila letošnja zima, ki je vzela največ srn in je spolno razmerje naravnejše, čeprav še vedno nepravilno.

Bruno Nussdorfer

Medvedova pečenka. Pri nas so medvedje. Zgodi se, da se pozimi ujame veverica v past za kuno. Naši fantje se smejejo »medvedku«, ki si je domišljal, da se je nekomu prav zaradi njega zdelo vredno, nastavljati pasti.

Včasih dobe na lovu planinskega zajca. Takrat z velikim hrupom prineso belega »severnega medveda«. Največje veselje nad krasnim »medvedom« pa je, kadar dobe lepega gamsa.

Zgodilo se je pa tudi že, da se je pravi kosmatinec Marko pojavil kot neljub gost pri naših ovčjih čredah. Tako imamo različnih medvedov res kar dovolj.

V mestu imam prijatelja. To je »dolg gospod«, kar jaz nisem in če vzamem razliko v letih, mu ne morem reči Ti, čeprav vem, da mi to zameri. Ima navado, da me vselej, kadar ga obiščem, obloži z darovi za mojo mater, ter sem tako vedno njegov dolžnik.

Pred leti so naši fantje dobili lepega gamsa. Spomnil sem se prijatelja, pa sem mu poslal kos gamsovine. V naglici sem spisal in priložil pismo sledeče vsebine: »Pošiljam vam kos medveda z naših planin. Dolgo se je držal, a končno je le plačal ceho. Pozdrav.

Ko sem ga čez nekaj časa spet obiskal, mi je že od daleč klical: Najlepša hvala za poslano! Čestitam! To ste pa kampeljci! Povej no, kako je bilo itd. Vprašanja so se tako hitro vrstila, da nisem prišel do besede. Spoznal sem pa iz teh vprašanj, da se mi je šala le preveč posrečila, kar me je spravilo v precejšnjo zadrego. Prijatelj je to opazil, ter zarohnel: »Fant, povej resnico! Meni se zdi, da tu nekaj ni v redu. Če si me potegnil, gorje ti!« »Oprostite,« mu pravim, »vse izgleda, da ste vzeli šalo zares in gamsa za medveda.« Prebledel je, obstal na mestu, roke so mu padle ob život. Stal sem pred njim kakor skesan grešnik in čakal, kdaj bo treščilo. Minilo je nekaj dolgih trenutkov, preden je dahnil iz sebe: »O ti hudič ti. Tako me pa še ni nobeden. Zato ker sem mislil, da sem enkrat v življenju jedel medvedovo pečenko, sem moral dobiti tako klofuto. Pa saj to vendar ni mogoče!« se je še lovil za zadnjo bilko. »Gams ima vendar svoj dah, to pa ni nič dišalo.« »To,« sem mu pojasnil, »je dokaz, da je bil pravilno odrt.« Nekoliko pritajeno je še iztisnil iz sebe, če sem že komu o tem kaj povedal. Kar pomirjen si je oddahnil, ko sem zanikal, saj nisem slutil, kako sem ga polomil. »Potem pa kar molčiva,« mi pravi, »če se to izve, se lahko kar izselim.«

J. Eremit

O skobcu. Nekega popoldneva sem na izprehodu s psičko brako-jazbečarko obiskal lovca K., ki je bil namenjen v bližnje lovišče k skobčevemu gnezdu, ki ga je odkril. Prvi dan je bil streljal po samcu in ga zgrešil, naslednji dan pa je odstrelil samico, ki je obvisela na gnezdu in je moral ponjo na drevo. Sklepal je, da bo samec krmil 4 mladiče in jih je pustil v gnezdu. Nato je tretji dan zaman čakal samca. Zato se je lovec odločil, da vzame iz gnezda mladiče, ki so prav milo pivkali. Prišla sva torej do gnezda in K. ročno spleza na smreko. Mladiči v gnezdu so se ves čas oglašali in klicali — znak, da so bili lačni. Ko pogleda lovec K. v gnezdo, se zelo začudi in na moje vprašanje odgovori, da so bili včeraj v gnezdu samo mladiči, danes pa je v gnezdu vse polno na pol oskubljenih ptičev. Zmetal je skobčev plen na tla, mlade skobce pa djal v vrečico. Na tleh sva potem ugotovila, da je samec prinesel mladičem v enem dnevu 16 gozdnih sinic in mlado jerebico. Zanimivo je to, da samec mladičev ni krmil, ampak je plen odvrgel na gnezdo. Lovec K. je bil mnenja, da mladiče krmi samo samica, ker je opazoval, kako je samec poklical samico, brž ko je prinesel plen, nato je pa samica odnesla plen mladičem in jih nakrmila.

KoS

O prehrani jereba. Hrana naše gozdne kuretine, posebno pa hrana jereba obstoji predvsem iz brusnic, borovnic, ostroge, malin, nadalje iz črnega in

gorskega (rdečega) bezga, jerebike, leske, jelše, breze in končno v pozni jeseni tudi iz jablanjega popja. Z obiranjem jablanjega popja napravi jereb sicer škodo po sadovnjakih, kar mu pa ne smemo preveč zameriti. Z zauživanjem žuželk in črvičkov nam to škodo v obilni meri povrne.

Pri prehrani jereba je gotovo, da igra gozdno semenje veliko in važno vlogo. V mislih imam zlasti smrekovo seme, ki jerebu pogrne mizo v kritični dobi prehrane.

Lansko leto (1951), je smreka v naših krajih in kakor se sliši, po vsej Sloveniji obilno obrodila, in sicer tako, da so se ponekod zaradi teže storžev lomili vrhovi. Ob času prašitve smreke so se podile po gozdovih prave megle prahu in ako si hodil tako ves dan po revirju, si prišel zvečer precej oprašen in »zelen« domov. Bili so primeri, da so prišli ljudje javit požare v planini, ker se je tako kadilo. Razložiti smo jim morali kaj je to. Uspeh tega prašenja ni izostal. Sledil je obilen plod, kakršnega pri nas že ne pomnimo okoli 40 let. Storži se pričnejo odpirati že februarja, odpadanje semena traja do maja. To je za prehrano jereba velikega pomena, ter je za to dobo, ko še gozdnih sadežev ni, s hrano preskrbljen.

Opazoval sem letošnjo pomlad, kako tudi domače kokoši cenijo smrekovo seme. Stanujem v logariji, ki je obdana z nekaj polja, okoli pa je 50 leten smrekov sestoj. Zemlja je bila naravnost posejana s smrekovim semenjem. Domače kure so bile dan za dnem na travniku in so zašle včasih tudi v gozd. Tam so pobirale in se hranile s smrekovim semenjem in mu dale celo prednost pred koruzo. Zaradi uživanja smrekovega semenja pri kokoših ni bilo opaziti nobene bolezni, nasprotno nesle so zelo zadovoljivo. Opazil pa sem, da nimajo kokoši veselja do klokanja in valitve.

Upajmo, da so si s semenitvijo smreke tudi jerebi opomogli.

Anton Metarnik, LD Uršlja gora

• • Iz lovske organizacije

Sklep. Plenum Lovske zveze LRS je na svoji seji skupno z upravnim odborom Lovske zadruge ter predsedniki in tajniki Okrajnih lovskih zvez dne 2. IX. 1951 sklenil, da naj vse Okrajne lovske zveze pozovejo vse organizirane lovce, da se včlanijo v Lovsko zadrugo.

† **Ivan Krašek** je 18. I. 1952 odšel v večna lovišča kot najstarejši član lovske družine. Pokojnik je bil 30 let lovec, vzoren lovski čuvaj, zvest tovariš ter vodnik in učitelj mlajšim lovcem. Vedno vedrega in šegavega lovskega tovariša bomo težko pogrešali in bo trajno živel v našem spominu.

Naj mu bo po bolezenskem trpljenju spokojen počitek v domači zemlji.

J, S.,
Lovska družina Sv. Krištof pri Laškem

† **Leopold Veber.** Dne 31. julija 1952 so se na selškem pokopališču oglasile salve članov lovske družine Železniki, ko smo se poslovili od dragega lovskega tovariša, posestnika iz Zg. Gorice, v 69. letu starosti. To je bil kralj lovcev selške doline, saj je imel množino raznih pasti, najboljše puške, tudi za afriški lov, vsakovrstno lovsko literaturo, pač lovec velikega kova.

Vrgli smo smrekove vejice na njegovo krsto, da po lovskih običajih ne ugasne spomin na velikega nimroda.

R. Č., L. d. Železniki

† **Franc Klančnik st.** se je v 77. letu starosti preselil v večna lovišča in smo ga 10. avgusta 1952 s težkim srcem spremili na njegovi zadnji poti. Skoraj polnih 60 let je bil lovec in čez 30 let naš starešina, vzoren lovec in vzgojitelj mladih lovcev ter znan humorist. Naj bo dragemu tovarišu časten spomin.

K. F., LD Šmartno ob Paki

† **Anton Trunkelj,** mizar s Krke pri Stični, dober lovski tovariš nas je v juliju letos za vedno zapustil. Nepozabnega ohranimo v trajnem spominu!

Zagradec, LD Suha Krajina

Miloš Kelih

Degeneracija pri fazanih

Vsa leta po osvoboditvi si lovci prizadevajo, da dvignejo stalež fazanov na višino, ki ustreza našim razmeram. V ta namen si je LZ LRS v Ljubljani uredila fazanerijo v Vurbergu pri Mariboru, da pomaga lovcem zboljšati stalež te plemenite in koristne divjadi.

S pomočjo obstoječe voljere v fazaneriji in natančne evidence, se je marsikaj ugotovilo, kar bi se sicer ne moglo, a predvsem to, da naš fazan degenerira, kar je vzrok, da stalež fazanov iz leta v leto pada.

Zato mislim, da ne bo odveč, ča na kratko prikažem moje delo v tej fazaneriji, ker sem mnenja, da morajo lovci, ki so s svojimi prispevki fazanerijo omogočili, o tem vedeti.

Nekateri lovci nazadovanje fazanov pripisujejo hudi zimi, drugi umetnim gnojilom, tretji roparicam in podobno. Ne oporekam, da tudi to ne vpliva na ginitev fazanov, vendar pa trdim, da je glavni vzrok degeneracija. V podkrepitev moje trditve navajam nekaj ugotovitev.

Skozi desetletja se goje fazani na področju okraja Maribor in Ptuj in skozi vsa leta ni bilo za osvežitev krvi nič storjenega. Posledica tega krvnega sorodstva so nepravilnosti, kakor n. pr. kržljavost, slabša telesna odpornost, slabo nešenje jajc pri fazankah, slabša rastitvena sposobnost petelinov, nepravilno oblikovana jajca, zamrlost fazančkov pri leženju, neoplojena jajca, albinizem itd.

Že v začetku splošnega dela sem ugotovil, da so fazani glede pasme nepravilno oblikovani. Po izgledu so fazani iz rodu Mongolov, Turqatusov in Colchikusov. Vendar nisem našel nobenega primerka, ki bi bil po izgledu samo za eno navedenih pasem. Fazani so telesno slabo razviti, ter ne dosegajo zadovoljive teže niti predpisane.

Fazanke v voljerah so pričele nesti zelo pozno in zelo različno in v glavnem nezadovoljivo, kar je dalo misliti, da med fazani ni vse v redu. Pri enaki hrani, negi in preskrbi je v določenem času zneslo 5 fazank enega oddelka 74 jajc, t. j. povprečje 15 jajc, medtem ko je v drugem oddelku drugih 5 fazank zneslo le 15 jajc, t. j. povprečno 3 jajca na eno fazanko. Te ogromne razlike potrjujejo domnevo, da je med fazani nezdrav rod. Statistika kaže, da je 65% fazank neslo zelo slabo in da so znesle čez polovico manj jajc, kakor ostalih 35% fazank, ki so bile dobre. Mnogo jajc je bilo nepravilno oblikovanih, nekatera drobna, podobna lešniku. Iz takih jajc se ne more pričakovati življenja sposoben kebček, četudi bi bila taka jajca oplojena.

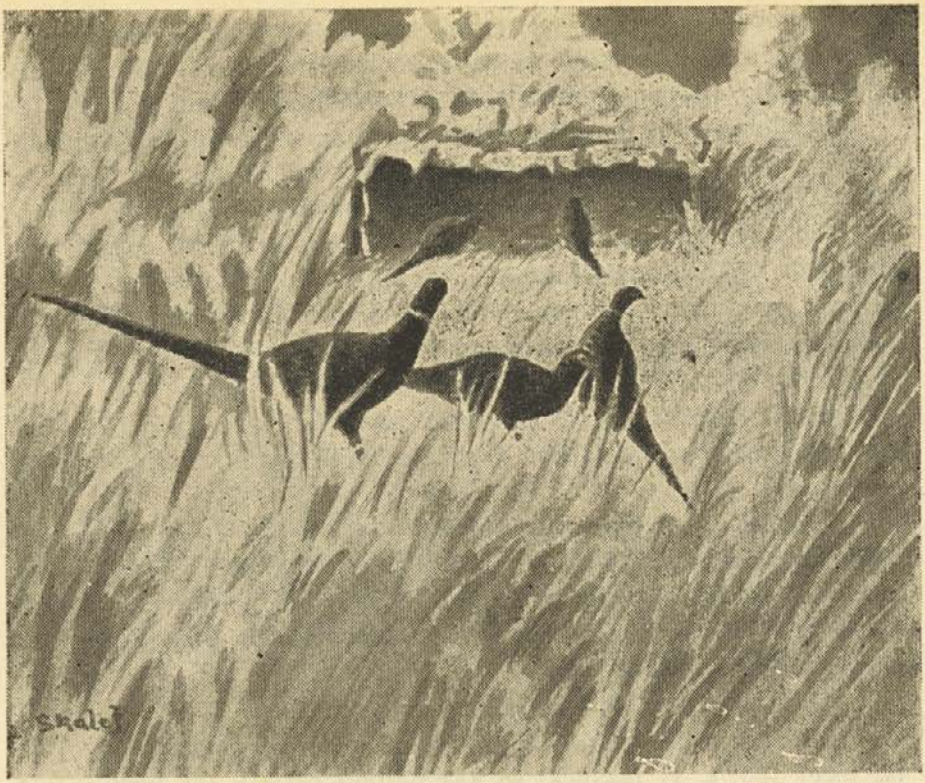

Da se plemenske fazanke zadrže v letni voljeri toliko časa, da znesejo $^2/_3$ jajc za umetno gojitev, nato pa se spuste, da ostalo $^1/_3$ zneso in zvale v naravi, se je dosledno moglo izvesti le pri fazankah, ki so pridno in normalno nesle. Tako smo pretežni del dobrih fazank spustili na prosto že 9. VI. 1952, ko so znesle vsaka po 15 jajc, z namenom, da še v naravi zvalijo po eno leglo.

Slabe fazanke so do tega časa znesle le povprečno po 3 jajca in še ta slabša. Tako smo do 9. VI. t. l. namesto 1400 jajc beležili le 750 ali 53,3% od jajc, katere bi fazanke morale znesti, če ne bi bile degenerirane.

Dne 24. VI. t. l. smo spustili tudi ostale slabe fazanke z namenom, da zvalijo vsaj nekaj fazančkov v naravi. S tem smo se izognili nepotrebnim stroškom krmljenja. Dobre fazanke po pravilu zneso svoja jajca že v zgodnji pomladi. Taka jajca so tudi več vredna, kakor znesena v poznem poletju. Pozno zleženi fazančki močno zaostajajo. Zaradi bližajoče se hladne jeseni ostane takšno leglo nerazvito in kržljavo. Taki fazančki težko prežive zimo, v kolikor jo pa sploh prežive, ostanejo navadno slabiči.

Fazanke so znesle v voljerah okroglo 900 jajc. Računati smo mogli, da so jih še toliko znesle na prostem. Povprečje znesenih jajc je tedaj 18 kosov namesto 26 v normalnem primeru.

Od plemenskih fazank dobljena jajca smo nasajali po skupinah polovico v valilnik, polovico domačim kokljam. To zavoljo tega, da smo za odgoj zvaljenih fazančkov imeli potrebne vodeče koklje.

Tabelarni pregled leženja kaže, da smo s kokljami dosegli neoplojenih 29,7 %, zamrlih 26,9 %, razbitih 4,7 %, izleženih kebčkov 39 %; v valilniku pa: neoplojenih 31 %, zamrlih 35,5 %, izleženih kebčkov 33,7 %. Povprečje je tedaj: neoplojenih 30,2 %, zamrlih 30,2 %, razbitih 4 % ter izleženih kebčkov 37,4 %.

Značilno je, da je bil odstotek zamrlosti pri kokljah precej enak onemu iz valilnika, kar dokazuje, da je temu vzrok sorodstvo med fazani.

Zamrlost pri valjenju je vsekakor za 28 % previsoka proti normalni, kar kaže, da s fazani nekaj ni prav. Zanimivo je tudi, da je plod že proti koncu leženja, ko so bila jajca že nakljuvana, zamrl. To bi pomenilo, da je bil zarod tako slaboten, da zadnji trenutek ni mogel stopiti v življenje.

Zelo uspešen je bil odgoj izleženih kebčkov. Ti so se hranili po danih navodilih, tako da pri tej ni nobeden poginil. Odgoj je bil torej 100 %. Ti fazančki so kar najbolj razviti, ter bodo — če izločimo albinizem — odlični plemenjaki. Poleg tega so ti fazančki od fazank raznih križanj, s čemer je sorodstvo močno zrahljano.

Albinizem se je pojavil v večjem obsegu. Posamezni fazani so imeli povsem bele vratove in prsi, belkaste peruti (podobne kanji) in rdečkaste noge (podobne golobjim). Vse to dokazuje sorodstvo med fazani. Razumljivo je, da je zaradi takšnega stanja letošnji uspeh na videz še tudi slab. Če pa upoštevamo ugotovitve, ki sem jih zgoraj navedel, je to za splošnost velikega pomena. Pri sedanjem stanju 100 : 25 plemenjakov, bo lovstvo dobilo cca 700 dobrih fazančkov, kateri bodo s svojo kvaliteto ugodno vplivali na osvežitev krvi.

Taki in podobni pojavi, kot znak degeneracije, so se ugotavljali tudi na terenu. Pri košnji so posamezne fazanke obsedele na 4, 5 in 7 jajcih. Ko smo najdena jajca nasadili koklji, smo pozneje ugotovili, da je bilo od teh jajc oplojenih pri štirih 2, pri petih 2 ter pri sedmih 3 jajca. V gnezdih na prostem valečih fazank je ostalo večje število neizvaljenih jajc, kar kaže na neplodnost petelinov. Opazovali smo tudi, da posamezne fazanke vodijo prav malo kebčkov. Ena fazanka je n. pr. vodila samo enega, takrat približno 4 tedne starega kebčka.

Vse gornje nam narekuje, da ni dovolj, da divjad samo hranimo, temveč jo moramo tudi pravilno gojiti in negovati. O tem sem svoj čas napisal kratko navodilo in ne bom ponavljal.

Temeljne važnosti je torej, da v prvi vrsti osvežimo kri!

Vojvodina je v letu 1937 zaradi tega naročila fazanja jajca iz Anglije, od koder so dospela z avionom. Ta transport je bil tedaj zelo drag, vendar zelo plodonosen.

Leta 1939 se je z Madžarsko izvršila zamenjava plemenskih fazanskih petelinov, ki je kaj dobro vplivala na osvežitev krvi in s tem na sam razvoj fazanov, kljub temu, da so takrat tudi madžarski fazani trpeli na degeneraciji in obolenju po rdečem črvu. Pri grofu Tekiju do takrat močno razvita fazanerija je zaradi degeneracije fazanov popolnoma propadla, tako da je bil lastnik primoran vložiti popolnoma druge fazane. To navajam zato, da podprem važnost osvežitve krvi pri naši divji kurjadi.

Uprava LZ LRS je naročila potrebno število fazanjih plemenjakov iz raznih krajev naše države, predvsem iz Srbije in Vojvodine. Poleg tega bo poskusila dobiti nekaj plemenjakov iz inozemstva. Ta potreba bo nastopila tudi pri drugih republikah in bodo morale izvesti zamenjavo plemenjakov.

Pri tem naj bi sodelovali vsi lovci zlasti lovske družine, ki imajo fazanja lovišča.

Uprava fazanerije je uvedla evidenčno knjigo, iz katere bo razviden odtok in dotok fazanov glede odprave sorodstva. Fazani se bodo zaradi boljše evidence obročkali. Dolžnost lovcev pa je, da številko obročka uplenjene divjadi javijo upravi fazanerije.

S pomočjo fazanerije LZ LRS v Vurbergu bodo posamezne lovske družine imele možnost priti do plemenjakov, za osvežitev krvi njihovih fazanov. To je edina pot k pravi in hitri rešitvi tega problema.

Lovske družine, ki imajo fazanja lovišča, naj se potrudijo, da v zimskem času polove čim več fazanov, da bodo lahko poleg obvezne oddaje tudi zamenjale fazane s fazanerijo. V kolikor v letošnjem letu fazanerija ne bo v stanju oskrbeti vse družine z drugimi fazani, si jih bodo lovske družine medsebojno zamenjavale. To bo prav gotovo dobro vplivalo na razplod in osvežitev krvi fazanov.

Način odlova fazanov je posebno poglavje. O tem bodo izdana potrebna navodila, v kolikor to že nisem osebno obrazložil posameznim lovcem, ki so se za stvar zanimali.

Dolžnost vseh družin, ki imajo fazanja lovišča pa je, da pripravijo vse potrebno za prehrano v prihodnji zimi. Fazane moramo hraniti tudi v milejših zimah, če hočemo, da bodo prezimili. Zato je

važno in nujno, da že sedaj mislimo na to, kako bomo to izvedli. Preskrbimo že sedaj potrebno hrano, da ne pridemo v zadrego, ko pride čas krmljenja. Postavimo potrebna in primerna krmišča, v katera že v pozni jeseni položimo pleve pomešane s slabšim zrnjem. Na ta način bomo pritegnili fazane iz praznega polja v središče lovišča. Krmišča naj bodo čimbolj enostavna, skrita in prostorna tako, da v ta lahko postavimo lovilnice za odlov fazanov. Važno je le, da so ta krmišča dobro pokrita, da se v nje nasute pleve ne zmočijo, ter položeno zrnje ne skvari. Na nepremočljivih krmiščih bodo tudi postavljene lovilnice brezhibno delovale. Krmišče pokrijemo navadno s trstjem ali omlačeno rženo slamo, da je vse to čimbolj naravno. Uporabljiva je tudi koruznica, ki ni trpežna in zdrži samo eno leto, med tem ko trstje ali ržena slama trajata po več let. Krmišče naj bo čim nižje, vendar dovolj prostorno, v skladu z obstoječimi lovilnicami. Krmišče mora biti od treh strani zaprto, ena stran pa naj bo odprta le toliko, da dobimo potrebno svetlobo. Nadalje mora imeti pri zemlji na vse strani več odprtin (lukenj), da v primeru, če se pojavi kaka roparica, fazani ali jerebice skoznje lahko zbeže.

Če smo na zgoraj opisani način postavili potrebna krmišča, tedaj nam ne bo težko, bi trdil, poloviti potrebno in določeno število fazanov. V krmišča postavimo lovilnice in jih nekaj dni pustimo odprte, da se fazani navadijo nanje. Na to zapremo loputnice in bo v nekaj urah, če je le količkaj fazanov v lovišču, lovilnica polna. Tako lovimo nekaj dni, nakar zopet odpremo loputnice, da se fazani, v kolikor so se pri tem poplašili, zopet umire ter privadijo na lovilnico. Pred odlovom je važno, da si pripravimo primeren prostor, kjer bomo držali priprte fazane ali jerebice. Za ta namen je najprikladnejša velika voljera 2×2, 2×4 ali 4×4 m, pač po potrebi po številu ujetih fazanov. Sestavni del take voljere so 4 stene, sestavljene iz tankih letev in čez te okvire napeta mreža iz žice, ali pa iz konopnine. Enako mora biti pokrita voljera z mrežo. Štiri stene zvežemo z navadno žico ter jih pokrijmo s peto steno kot pokrovom. Tako postavljeno voljero lahko premikamo ali prepeljemo tudi drugam.

Ob taki voljeri namestimo leseno past na zapah, v katero se love roparice, ki se klatijo okoli voljere.

Ko imamo tako te naprave, si moramo prizadevati, da polovimo čimveč fazanov. Pri tem lahko ugotavljamo spolno razmerje ter si po želji izbiramo potrebne plemenjake. Kar pa je najbolj važno, če imamo fazane v rokah, da lahko delamo tudi na osvežitvi krvi.

Bogdan Sežun

Poreklo nemškega kratkodlakega ptičarja

(Predavanje ob proslavi 30-letnice Društva ljubiteljev ptičarjev)

Za uspešno in pravilno izvajanje lova je lovcu potreben šolan pes. Šolan pes se pa ne rodi, ampak stane — če umem šolati psa sam — časa in truda, sicer pa denarja. Da pa je pes sploh šolanja vreden, mora imeti prirojeno zasnovo za delo, za katero ga bom rabil.

Za vsako vrsto in način lova mi je potreben pes. Vendar psa, ki bi bil uporaben za vse vrste in načine lova, ni. Imamo pa pasmo, ki je tej splošni uporabljivosti najbližja. — To je nemški ptičar, najsi bo to dolgodlakar, resavec, žimavec ali kratkodlakar.

Poleg drugih lastnosti, ki so temu psu v krvi, kakor veselje do vodnega dela, volja za delo po sledi, ostrost na roparice, ima prirojeno zasnovo — stojo, s katero na svojstven način nakaže lovcu divjad. To je lastnost, da pred divjadjo, ki jo je dobil v nos, obstoji. Kaj je pravzaprav stoja? Zame nič drugega kakor taksiranje živali, ki ima razvit voh; to je dober nos, da odkrije skrito divjad po dahu, ki ga divjad izpareva ter hoče ugotoviti kje se ta nahaja. To lastnost, prvotno divjega, potem udomačenega psa, je izkoristil človek in jo s časom s smotrno vzrejo deloma tudi s šolanjem vzgojil kot dedno.

Prvi, ki v svoji knjigi o lovu to lastnost omenja, je bil Ksenofon, Grk, ki je živel okoli leta 400 pred našim štetjem. Nato nastane v zgodovini ptičarja velika praznina. Viljem Akwright — znameniti vzreditelj poenterjev in španijelov, avtor knjige The Pointer and his prederessors, je pregledal vso znano grško in rimsko literaturo, toda o ptičarju ni nikjer nič zasledil. Pač pa je v teh delih mnogo govora o brakih in čuvajih. Pa tudi v arabskih, bizantinskih, italijanskih in španskih delih o lovu in naravoslovju prvih 1000 let po našem štetju ni nikjer govora o psu ptičarju.

Prva pisca, ki omenjata ptičarja sta Italijan Brunetto Latini — učitelj Danteja in Nemec škof Albertus Magnus iz Regensburga, ki pa je bil v Padovi vzgojen in v svojem delu »de Animalibus« piše o italijanskih kratkodlakih ptičarjih. Oba sta živela v 13. stoletju. Od nemških avtorjev omenja šele Conrad Heresbach 1570 španske ptičarje inteligentne in gospodarju vdane pse, ki se uporabljajo pri lovu na jerebice. Medtem ko Meyenburg, pisec knjige »Das Buch von Natur« iz 14. stoletja in katerega smatra Akwright za najstarejšo nemško avtoriteto v kinologiji — teh psov sploh ne omenja. Iz vsega tega sklepa Akwright, da so domovina ptičarja dežele sredozemlja — Grčija, Italija, Španija in južna Francija, kar je zelo verjetno, če pomislimo, da so te dežele ob času selitve ptic še dandanes bogate s perjadjo, kljunačev, prepelic — pa tudi sicer

— poljskih jerebic, rdečih jerebic in kotorn. Za lov na to perjad je bil potreben pes, ki je divjad pokazal s stojo ali ležo, nakar je lovec divjad pokril z mrežo. Pušk v tem času še ni bilo. V Angliji in Nemčiji pa je cvetelo sokolarjenje; v Nemčiji še posebej lov s psi na veliko divjad, kar je popisano v knjigi dr. Bergerja »Die Jagd aller Völker im Wandel der Zeit«.

Ogromen je bil napredek v vzreji ptičarja, ko se je razvilo strelno orožje do take stopnje, da je bilo mogoče streljati perjad v letu. Ta šport je postal predpravica kraljev in deželnih knezov, ki so ga izvajali z veliko vnemo. V izdelovanju pušk in vzreji ptičarjev sta prednjačili tedaj bogate deželi Španija in Italija — kamor se je stekalo zlato iz Amerike. Dokazano je, da so florentinski mojstri že v letu 1590 izdelovali take puške. Sloveli pa so španski ptičarji iz Gorgata, pokrajine Novare. Prvi so bili lažji in plemenitejši — upodobil jih je Tizian, kasneje Andry in Desport. Iz Italije so bili tudi importirani ptičarji v Španijo. V Francijo jih je pripeljal Franc I. po svojem porazu 1525 pri Paviji — ko se je vračal iz ujetništva.

Na kakšni stopnji je bil ptičar v tej dobi v Španiji, razvidimo iz Akwrightove knjige, če čitamo dialog »de la Monteria«, ki izvira iz 16. stoletja, kakor tudi iz odlomkov v knjigi Ballesteria y Monteria iz l. 1644. Boljše in popolnejše tudi danes ne bi nihče mogel popisati vodstvo ptičarja in lov z njim.

V nasprotju z navedenim pa najdemo v Nemčiji iz tega časa o delu in lovu s ptičarjem zelo skromne zapiske. Pes, ki ga omenja friziški zakonik iz 8. stoletja »Canem acceptoricum vel braconem parvum, quem barmbracum vocant« — je bil pes sokolar. Strebel Richard je v knjigi »Die deutschen Hunde und ihre Abstammung« mnenja, da je ta pes neke vrste prepeličar.

Dvomljivo je tudi, če je pes, ki ga omenja »Schwabenspiegel«, bavarski in alemanski zakonik kot segusius, canis sagaks — ptičar. Možno je. Bolj verjetno pa je bil to gonič, kakor to tudi Akwright precej točno utemeljuje. Že citirani Meyenburg v svoji knjigi iz 14. stoletja ptičarja ne omenja. Heresbach pa v svoji knjigi, spisani konec 16. stoletja omenja kot dobre le španske ptičarje. Izgleda torej, da Nemčija v času, ko je bila vzreja ptičarja v Italiji in Španiji že na zelo visoki stopnji, ptičarja sploh še ni imela. To je bilo proti koncu 16. stoletja. V začetku 17. stoletja 1618—1648 je v Nemčiji divjala tridesetletna vojna, ki je uničila kulturo in blagostanje.

Ko se je Nemčija po tej vojni opomogla in se je v deželo vrnilo blagostanje, je vseh 300 suverenov v deželi posnemalo, v kolikor so to zmogli — francoski dvor Ludovika XIII. in XIV., ki sta bila oba vneta lovca na letečo perjad s ptičarji. Francoski dvor je postal

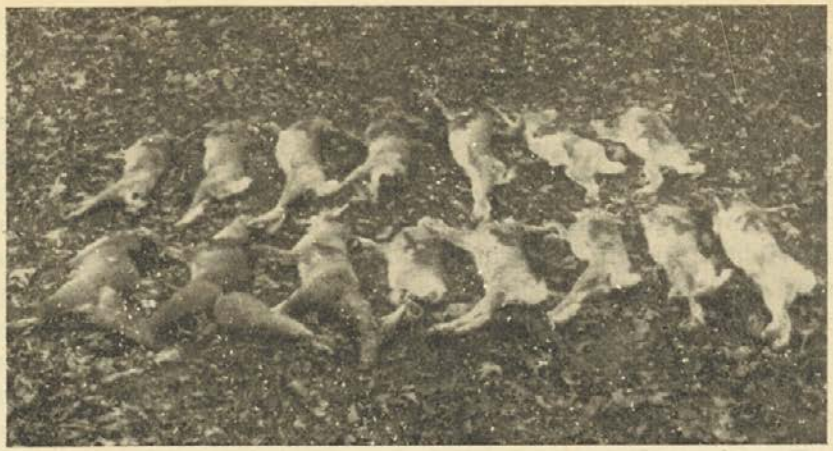

Šmarnogorska brakada 1951 — Lovina

vodilen in so ga vsi posnemali. S tem pa tudi lov s ptičarjem. Vsak vladajoči knez je hotel imeti svoj mali Versailles — lovski dvorec — Jägerhof. Lov s ptičarjem je bila največja lovska delikatesa, pravica do njega pa pridržana deželni gospodi. Začel se je import ptičarjev iz Španije, Francije in Italije, ker jih doma ni bilo.

Na teh lovskih dvorcih so vzrejali in dresirali te pse in verjetno tudi križali z domačimi pasmami, vodiči (Leithund), barvarji, verjetno tudi s prepeličarji in goniči. Nastajal je nemški ptičar.

Kakor v Nemčijo, tako je prišel italijanski, francoski in predvsem španski ptičar tudi v Anglijo. Angleži pa slove v svetu kot najboljši rejci domačih živali. Znane so njihove pasme konj, krav, prašičev in ovc. Spoznali so, da se čista vzreja teh psov, ki so bili po obliki vse prej kakor konformni, ne obnese. Potomci so bili težki, počasni in brez vztrajnosti. Začeli so jih križati z domačimi psi, ki so jih uporabljali na parforsnih lovih, (joschund). Akwright je to sicer označil kot zločin in bil mnenja, da bi isto dosegli s sokrvno vzrejo in s previdno izbiro plemenjakov. Plod te smotrne prevzreje pa je današnji idealno zgrajeni in lovsko na višku stoječi — poenter.

V Nemčijo so še vedno prihajali zaželeni italo - francoski in španski ptičarji, katere so predvsem pripeljali oficirji hanoveranske legije, ki so se v Španiji borili z Angleži proti Napoleonu. Ti psi so bili podobni psom, katere so pripeljali v Flandrijo španski generali in jih še danes goje v Španiji kot Perdqueros de Burgos. Hitrejše in bolj na široko kakor v ostali Nemčiji, ki je bila razdeljena na neštete državice, se je širil ptičar v Prusiji, ki se je raztezala od vzhodne Prusije do Rena. Vladar Prusije ni mogel vse sam odstreliti in je pri odstrelu sodelovalo tudi gozdarsko osebje. Posebno se

je to godilo za vladanja Friderika Velikega, ki sam ni bil lovec. V ostali Nemčiji pa je zajel lov s ptičarjem širše kroge, ko je Napoleon razbil fevdalno ureditev države.

Ta čas pa smatramo za rojstvo današnjega uporabnega psa, kakor ga popisuje Baron Borch v knjigi »Silvan« 1813 — Nicht allein bei der feld jagd zeigt er sich unermüdlich, sondern auch im Wasser scheut er weder Beschwerde noch Kälte, er suchts, steht, apportiert alle Wildagattungen. Mit leichter Mühe last er sich noch bewegen den Mangel eines Schweißhundes zu ersetzen, ja nicht selten beschämt er diesen nach kurzer Übung. (Ne le — pri poljskem lovu je neumoren, ampak se tudi v vodi ne straši ne naporov ne mraza; on išče, stoji, donaša vse vrste divjadi, z malo truda ga pripravimo, da nadomešča barvarja, neredko tega po kratki vaji celo prekosi.)

Razvoj nemškega kratkodlakega ptičarja pa so zopet onemogočili svetovni dogodki, osvobodilni boji proti Napoleonu, lakota in končno revolucija 1848 s svojo lovstvu sovražno tendenco.

Šele l. 1870 je z blagostanjem zopet rastlo zanimanje lovcev za ptičarja, — iz neznanja razvoja in porekla psa — pa šovinizem (nestrpnost). Geslo je bilo: Hočemo psa, s kakršnim so lovili naši predniki, vendar tisti, ki so to geslo postavili, niso vedeli, da njih predniki niso lovili, kvečjemu gledali, kako so lovili njih fevdalni gospodarji. Glavni zastopniki te struje so bili Karel Brandt, Ludwig Beckmann in Sametzki. Na razstavi v Hanovru 1879 so se zedinili in kot idealni tip nemškega kratkodlakega ptičarja proglasili Hektorja I. Pes je bil belorjav, last nadgozdarja Hesse iz Springe pri Berlinu, neznanega porekla. Angleški sodniki, ki so tudi bili na tej razstavi, so ga priznali za idealen tip — Old Spanish Pointer. Georg Pohl, odličen poznavalec nemškega psa, je nato v Schmiedelbergovi knjigi »über den deutschen Vorstehhund« na str. 9 zapisal tole: Leta 1879 je bila oblika španskega poenterja pod imenom staronemški ustavljena v nemški grb, viden znak, kam pridemo z nacionalnim patosom (poudarjanjem), če patriotizem razširimo na živali.

Ko so Nemci od leta 1879 hoteli na novo vzrediti ptičarja po tipu Hektorja, so doživeli isto kakor pred 100 leti Angleži s čisto vzrejo španskega ptičarja. Potomci so bili težki, limfatični, počasni in slabega nosu, tako da je bilo bolj zabavno kodru bolhe loviti, kakor z nemškim ptičarjem jerebice.

Proti tej miselnosti in razmeram pa sta nastopila Solms pod psevdonimom kritikus in baron Zedlitz - Hegewald. Zastopala sta mnenje, da je potrebno tem psom dodati primerno količino krvi polnokrvnega angleškega poenterja, da se izboljšajo nos, telesni ustroj in temperament. Plod te vzreje je današnji nemški kratkodlaki ptičar.

Vet. Ivan Šekoranja

Meso divjadi

Divja raca v ponvi prijetno ščegeta v nos, zajčja omaka tudi... Naša lovska družica pa tudi rada vidi spremembo jedilnega lista, kadar srečen lovec prinese plen. Vendar ni moj namen dajati kuharskih receptov (gotovo bi se zameril našim ženam), pač pa seznaniti naše lovce z dogajanjem v mesu samem od časa ustrelitve pa do trenutka, ko začne gospodinja spreminjati zajca v zajčjo obaro. Razen tega mora lovec poznati nekatere bolezni, ki lahko škodijo njemu samemu ali pa njegovemu psu. Kadar najdemo v revirju več mrtve divjadi, je to resen opomin, da je temu kriva bolezen in je takšno divjad treba poslati našim diagnostičnim zavodom. (Glej prejšnje številke »Lovca«!) Po hudi toči, ali v hudi zimi, kadar je vzrok jasen, ne bomo obremenjevali naših zavodov. Najprej nekaj o zorenju mesa, nato o smrdljivem zorenju, gnilobi in konserviranju mesa, na koncu pa še o nekaj boleznih, ki se z mesom lahko prenesejo na človeka oziroma psa.

1. Zorenje mesa

je naravno omehčanje (antoliza) s spremembo poprečno progastih mišičnih vlaken v vlakna z rahlejšo zrnato strukturo; obenem se pa iz netopljivih in neprebavljivih beljakovin vezivnega tkiva (kolagena in elastina) odpuste prebavljive beljakovinaste tvari. Bistvo samega procesa zorenja pa še ni dovolj poznano. Najprej izgine mrtvaška otrplost. (Pri težko bolnih živalih pa ta niti ne nastopi ali pa samo delno. Poleti nastopi mrtvaška otrplost prej, pozimi kasneje.) Spremeni se barva, trdota, duh in pa reakcija mesa. Meso, katero je kot sveže žilavo elastično, suho in neokusno, postane z zorenjem sočno, mehko in prijetnega okusa. Nezrelo meso je svetlordeče, zrelo meso temnordeče. Takoj po ustrelitvi (klanju) se iz mesa ne da iztisniti niti malo tkivnih sokov, medtem ko iz zrelega mesa lahko iztisnemo precej svetlordečkaste tekočine. Najvažnejše pa je, da je zrelo meso veliko bolj prebavljivo. Meso divjadi je nežnejših, tanjših vlaken in bolj zbite strukture kakor meso domačih živali. Duh mesa pa odgovarja posameznim vrstam divjačine. Pozimi je meso divjadi prijetnejšega in boljšega okusa. Razen tega je meso divjadi laže prebavljivo kakor goveje. Med tvarmi v mesu, ki vsebujejo dušik, je kreatin; tega ima meso divjadi v znatni meri več, kakor pa meso domačih živali. Zaradi svojih hranljivih sestavin, boljše prebavljivosti in prijetnega okusa, je meso divjadi zelo primerno za bolnike in rekonvalescente

Za zorenje ni primerno meso tiste divjadi, ki je bila uplenjena na »par force« način (gonja s konji). Po W. Eber-ju in Ficker-ju pride pri izmučenih živalih še za časa življenja do zastrupitve z ogljikovo kislino ali pa do tvorbe strupenih tvari zaradi prehoda bakterij iz črevesja v mišičje. Takšno meso se hitro usmradi, ima ogaben okus, je lepljivo in ostane tudi po kuhanju ali pečenju še vedno žilavo. Prav je, da se ta način lova pri nas ne izvaja.

Da goveje meso popolnoma dozori, mora biti približno 14 dni v ledenici s temperaturo plus 4° C. Za zorenje mesa divjadi pa je potrebno nekaj več časa. Ker zori meso lepše in boljše v večjih kosih (proces zorenja se razvija brez dostopa kisika), pustimo divjad v koži in jasno brez drobovine, ki zaradi hitrega kvarjenja ni primerna za zorenje. Da meso divjadi počasneje zori je vzrok v čvrstejši strukturi mišičja in v manjši količini vezivnega in mastnega tkiva. Za časa zorenja divjadi se tvorijo male količine žveplovega vodika, ki dajejo mesu prijeten okus. Na splošno pa je zrelo meso divjadi bolj kiselkastega okusa kakor goveje meso. Z zorenjem divjačine se seveda tudi pretirava, kar lahko privede do zelo neljubih obolenj in zastrupljenj. Na zahodu označujejo okus kvalitetno dozorele divjadi z imenom »haut gout« (o - gu), kar naj pomeni izvrsten, pikanten okus. Tudi mi imamo radi prijeten okus in mehko meso. Predolgemu zorenju in nadi na pikantnejši okus se le prerad pridruži okus po gnilobi. Takšen okus redno prevzame vsako meso, ki se ni moglo dovolj ohladiti in se je prepustilo zorenju pod neprirodnimi pogoji. Kadar si položil zajca na dlako — ne vtakni ga v nahrbtnik, temveč ga nosi tri ali štiri ure v roki, ali pa ga obesi primerno visoko na drevo. Pazi le, da ne bo zorel v sosedovi shrambi ali pa v želodcu mačke. Ker je potrebno za popolno dozoritev mesa divjadi dalj časa hraniti, pride do površnega gnitja. Meso postane na površini sluzasto in zelenkasto z izrazitim duhom po žveplovem vodiku (H_2S). Do tedaj ne bomo čakali. V mrzli zimi, primerni shrambi in pravilno ter pravočasno odvzeti drobovini bo 10—14 dni zadostovalo, da bo povabljen sosed - lovec rekel: »Ta je bil pa čisto mlad; verjetno zadnje leglo.« Tudi okusu se bo čudil — in žena bo pohvaljena. Zelene opne in meso na trebuhu pa kar z nožem stran. Važno je pravočasno odvzetje drobovine pri veliki divjadi. Ne izpiraj krvi iz trebušne votline (nekateri strokovnjaki trde, da je kri divjadi zelo baktericidna), temveč s suho, čisto in vroče zlikano belo krpo zbriši notranjost srnjaka. Ko si krpo likal, si uničil vse bakterije na njej. Strelno rano pusti v miru, ker je strjena kri v njej najboljši vratar. Doma pa le očisti rano, preden deneš srnjaka na led. Zadnji grižljaj je lep in star lovski običaj — škodi pa nič. Za natrpanje trebuha izberi res čiste smrekove vejice — če že moraš to napraviti.

Tudi meso pernate divjadi zori kakor vsako drugo meso. Vendar pa staremu gosaku zorenje kaj malo pomaga... Nekdaj so ljudem modre krvi njihovi kuharski čarovniki pripravljali iz kljunačev tako imenovan »kljunačev drek« — tako, da so jih pustili z drobovino vred predolgo zoreti in je nazadnje ostala samo zadnja polovica besede! Baje je to bila imenitna slaščica. Sicer pa je še danes vrsta sira, kateri je »dober« šele takrat, kadar sam »hodi« po krožniku. V nekaterih delih Afrike so pražene kobilice imenitna jed... itd., itd. Vse ono kar velja za zorenje mesa druge divjadi, velja tudi za pernato divjad. Vedno je bolje, da ostane nekaj dni v zorenju (zori hitreje ko drugo meso), ali kakor se večkrat sliši »da se zvisi«, kakor pa sveža perutnina. Prav je, da se drobovina pred zorenjem odstrani. Perje pustimo na ptici.

2. Smrdljivo zorenje (kvašenje)

Pod vplivom toplote in lastnih sokov se odvijajo v mesu procesi, ki so podobni procesu zorenja, samo zelo hitri so in takoj presežejo mere pravega zorenja. Za takšno divjačino (meso) se pravi, da se je »vžgala« (vnela). Pri teh procesih ne sodelujejo bakterije, pač pa se silno hitro ustvarjajo produkti razpadanja kakor H_2S in NH_3 v taki meri, da je tudi prehlajen lovski nos neprijetno presenečen. Meso postane bakrenastordeče in prehaja na prerezu v sivozeleno do temnozelene barve. Takšno meso je pokvarjeno in neprimerno za porabo. Isto se dogaja s pernato divjačino.

Neohlajena divjačina shranjena na neprimernem mestu zelo rada podleže smrdljivemu zorenju. Posebno hitro se kvari velika divjad, v kateri je predolgo ostala drobovina — tu že rado pride do gnitja! Isto velja tudi za zajce, ki se često transportirajo kar na kup zmetani. Za naše razmere je dovolj, če zajcu zvečer po lovu vzamemo drobovino (ga iztrebimo) in jo damo lovcu, ki je zadolžen z mrhoviščem, boljše dele pa vložimo nazaj v trebušno votlino. Srce in pljuča pustimo kar v telesu ali pa tudi to odvzamemo, da žena zmelje oz. na drobno zreže, dodene še raznih začimb itd. in tako nastanejo imenitni zrezki, ki se lahko kosajo z vsakimi drugimi. Nikdar pa drobovine, mislim surove, ne dajajmo psom. Nekateri lovci imajo navado, da zajca na mestu iztrebijo, da potem psi vlačijo črevesje preko polj in travnikov. To ni lovsko, ni vzgojno za psa, še manj pa zdravo, ker tako širimo bolezni, zlasti pasjo trakuljo.

Prevoz zajcev naj se vrši (posebno na daljše proge) v zabojih, v kakršnih vozimo jabolka.

3. Gnitje mesa

Vzrok so bakterije, ki s svojimi izločki (fermenti) razstavijo organske snovi mesa. Glavni znaki gnitja so smrad, sprememba barve, oblike in sestave mesa. Potek gnitja je odvisen od vrste mikrobov ter prisotnosti ali odsotnosti zraka. Če se razstavljenje vrši v prisotnosti zraka, potem je zelo hitra in to imenujemo trohnenje; kadar pa se vrši to brez pristopa zraka (v notranjosti mesa oz. telesa) teče proces veliko bolj zapleteno in počasi. To imenujemo pravo smrdljivo gnitje. Ni pa ostre meje med enim in drugim. Konec je isti — meso je pokvarjeno.

Da pa pridejo bakterije do mesa, navadno poskrbimo kar sami. Puščanje drobovine v živali, izpiranje trebušne votline z vodo, tlačenje prašnih vejic v srnjakov trebuh ..., transport, zlaganje še tople divjadi na kupe itd.... Površno gnitje se loti vsakega mesa, ki dalj časa stoji, notranje gnitje (ali globoko gnitje) pa se začne zelo hitro pri živalih, ki niso bile pravočasno očiščene in pa pri tisti divjadi, ki je bila ubita v zelo izmučenem stanju.

4. Konserviranje mesa divjadi

Kakšni posebni načini konserviranja divjačine pri nas ne pridejo v poštev. Najenostavneje je postaviti meso na led — dokler ne dozori. Divjad se pusti v koži in postavi v ledenico tako, da ne pride v dotiko z drugim mesom. Koža oz. dlaka ni nikdar čista. Najboljše je imeti v ledenici poseben oddelek za divjačino. Divjad se pušča v koži, ker je tako sposobna, da zdrži vskladiščenje dalj časa. Za pravilno hlajenje je najboljša temp. 0^0 C. Srne ostanejo pri tej temperaturi ca 29 dni dobre, brez kože pa le ca 21 dni. Zajci v koži in z drobovino se drže 24—25 dni, brez kože le 16 dni. Vendar začno trebušne mišice prej gniti pri obeh vrstah živali kakor je zgoraj navedeno. Kadar pa želimo, da nam divjačina ostane dalj časa sposobna za jed, jo moramo vskladiščiti pri —10^0 C, tako, da popolnoma zmrzne. V tem primeru ostane tudi nekaj mesecev popolnoma sveža. Zmrznjena divjad se lahko zloži na kupe. Na 1 kubični meter hladilnice oz. ledenice se računa do 100 zajcev, 20 srn ali 10 jelenov. Divjad, katera prihaja na tržišče v lovopustu, mora biti označena s plombo, na kateri je zabeleženo, kdaj je bila uplenjena, ime LD oziroma podjetja, ki jo je vskladiščilo in njegov sedež.

Indijanci so nekdaj (danes pa še vedno nekatera afriška plemena) sušili bivolje meso na zraku, v senci. Narezali so tanke rezine, jih razobesili ter posušili. Eskimi pa puste, da meso zmrzne in po potrebi odsekajo kose mesa. Včasih zaide pri nas kakšen zajček v

kranjske klobase. Kajne — stric Miha! Zato pa niso nič slabše, še celo okusnejše so! Za predelavo v klobase je meso divjih prašičev zelo primerno. Če se doda še malo domače slanine — še lepše zdrkne po grlu.

Najboljši oz. najenostavnejši način preizkušanje užitnosti mesa je kuhanje manjšega kosa. Tako ugotovimo duh in okus.

5. Bolezni*

I. Parazitarne (zajedalske) bolezni, ki se z mesom prenesejo na ljudi.

a) Ikričavost (Cysticercus celullosae) pride pri divjih prašičih. Pri srnjadi in jelenjadi, kakor se je prej mislilo, ne pride do tega obolenja, pač pa podobnega, kateremu je vzrok podobna ikrica (Cysticercus cervi), ki ni prenosljiva na človeka.

b) Trihinoza (Trihinella spiralis). Oboli divji prašič, medved, jazbec.

II. Nekaj bolezni, ki se z mesom prenesejo na psa:

a) Cysticercus serialis. V podkožju in v vezivnem tkivu raznih delov telesa najdemo do velikosti kokošjega jajca velik mehur. Pes, če ga sne, dobi trakuljo (Taenia serialis).

b) Cysticercus cervi. Ta razvojni stadij trakulje (Taenia cervi) najdemo v mišičju srca, v jeziku, trebušni preponi, požiralniku in mišičju zadnjih nog srn in jelenov. Največ pa najdemo te mehurčke le posamezno.

c) Cysticercus pisiformis je zelo čest pri zajcih. Najdemo ga na jetrih, na trebušni mreni in po drugih trebušnih organih, predvsem okrog črevesja. Često je po več mehurčkov skupaj (velikosti fižola) in tvorijo grozd. To je nespolni razvojni stadij pasje trakulje (Taenia pisiformis).

6. Nalezljive bolezni prenosljive na ljudi

a) Vranični prisad je redek pri divjadi. Kadar pa izjemoma oboli srnjad, jelenjad ali divji prašič, navadno tudi hitro pogine. Poginule najdene divjadi pa ne jemo. Lovec, ki bi »spravil v promet« meso take divjadi, bi se hudo pregrešil i sodno i lovsko-disciplinsko, bi nosil težke posledice. Sumljive so tiste zgoraj naštete živali, pri katerih najdemo podkožne krvavitve, krvavitve po porebrnici, potrebušnici. Velika vranica je vedno sumljiva!

---

* Samo najvažnejše. Ostalo glej v knjigi »Naš lov«.

b) T u l a r e m i j a. Povzročitelj je Bact. tularense. Obole zajci in drugi divji glodavci, pa tudi fazani in jerebice. Pri nas zaenkrat ta bolezen še ni neizpodbitno dokazana, dasiravno jo imata Avstrija in Madžarska. Žleze sluznice so otekle in sirasto gnojne. Vranica je otekla, na njej pa vidimo drobne bele pikice. Te najdemo na jetrih, včasih tudi na pljučih in ledvicah. Tu in tam pa je edini znak samo otečena vranica. Ker je to za ljudi silno nalezljiva in huda bolezen (naleze se je človek tudi preko neranjene kože na rokah!) — zato pozor! Vse sumljive primere je takoj poslati v diagnostični zavod! Ali pa obvestite veterinarja - lovca (saj jih je precej!), da bo zajca pregledal in ukrenil vse potrebno.

Zmrznjeni zajci, ki so bili ustreljeni v bolezni, so kužni še mesec dni v ledenici.

c) T u b e r k u l o z a divjadi je redka. Navadno je kriv povzročitelj goveje tuberkuloze.

Pri zajcih je še nekaj bolezni, zaradi katerih postane meso neužitno. To so:

a) Z a j č j a k u g a (hrv. zečja zaraza). Vnetje pljuč, grla in sapnika, kakor tudi krvavitev izpod poplučnice, vnetje porebrnice in osrčja so znaki te bolezni. Kadar je zajec zelo shujšal in je meso spremenilo barvo, trdoto in izgled, takrat zakopljemo vso žival, sicer pa samo notranje organe.

b) S t a f i l o m i k o z a. Povzročitelji so koki (stafilococcus pyogenes in aureus). Zajec je zelo suh in po vsem telesu najdemo rumenobele abscese. Meso je neužitno.

c) T u b e r o s i s c a s e o s a. Vzrok te bolezni še ni znan. Najdemo pa pri zajkah na maternici in pri zajcih na modah veliko čirov, ki so veliki od prosenega zrna pa do oreha. Navadno je tak zajec tudi zelo suh. Meso je neužitno.

Literatura: Dr. M. Francetić: Vet.-san. nadzor živežnih namirnica životinjskog porijekla. (Skripta.)

Richard Edelmann: Lehrbuch der Fleischhygiene.

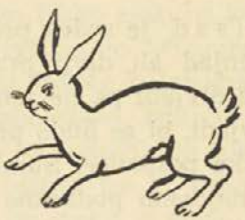

Janko Perat

Kotorna

(Nadaljevanje iz 8—9 štev.)

IV.

Po vsem tem bo marsikaterega zanimalo, kakšen način lova naj bi bil še dopusten na to perjad.

Najbolje bi bilo, ako bi se za nekaj časa lovu na kotorne odpovedali, vso skrb pa naj bi posvetili gojitvi. Kadar bodo kite kotorn brskale in se oglašale v naših planinah vsepovsod, tedaj si bomo lahko privoščili lov na kotorne s klicanjem, kakor sem ga že opisal in ki je zelo privlačen in uspešen.

V loviščih pa, kjer se ta ptica zadržuje še v znatnem številu in so kite močne, bi jaz zagovarjal dva načina lova, ki nudita obilo lovske zabave, uspeh pa je navadno bolj skromen in uplenitev zahteva veliko vztrajnosti in potrpežljivosti.

Prvi način je podoben pravkar opisanemu načinu lova z oponašanjem, vendar s to razliko, da se lovec približa kraju, kjer se zadržujejo kotorne še pred zoro, si poišče primeren zaklon in čaka toliko časa, dokler se kotorne ne oglasijo, nakar jih prične oponašati.

Tak lov nudi lovcu obilo užitka in še več možnosti, da uporabi vse svoje znanje in vztrajnost, ker v tem primeru nastopa neprimerno več različnih okoliščin, kakor pa pri načinu, če kito prepodim in jo pričnem vabiti nad krajem, kjer je sedla.

Tako se lahko zgodi, da se kotorne oglasijo nad krajem, ki si ga je lovec izbral. No, tedaj bi zaman »piskal«, ker se kotorne prav gotovo ne bodo potrudile navzdol. Kvečjemu bi morda privabil kragulja in lisico. Lahko se tudi zgodi, da se kotorne čutijo ogrožene. Tedaj bi tudi zaman čakali in zato je dobro, ako lovec sam poskusi z vabljenjem potem, ko se mu zdi, da je že minil čas, ko bi se kotorne morale oglasiti. Takšen klic jih namreč večkrat ohrabri in se mu oglase.

Največkrat pa se zgodi, da se kotorne pričnó oglašati predaleč levo ali desno, ker ne prenočujejo vedno na istem kraju. Tedaj mora lovec premagati precej težavno nalogo, da se jim namakne, se ustavi na primernem kraju neposredno nad njimi in poskusi svojo srečo.

Poleg naštetih težav in še drugih nepredvidenih zaprek mora lovec upoštevati tudi to, da kotorne ne sledijo posebno rade še tako sladkim vabilom, če so skupaj in se čutijo varne, pod budnim vodstvom starih. Vrhu vsega ne sme lovec pozabiti, da so kotorne »pesniško« razpoložene največ pol ure in to neposredno ob zori. Takšno »lirično« nastrojenje jim navadno mine brž ko pričnó brskati za

hrano in se ne menijo več za še tako nežne glasove lovčevega vabila. Ko vzide sonce, je navadno ves trud zaman. Le kadar čutijo vremensko spremembo, se tudi podnevi tu pa tam oglašajo, vendar tako negotovo, da to skoraj ne prihaja v poštev za lov, kakor tudi ne večerno petje, ko se rade oglašajo še v mraku.

Do sedaj sem opisal samo ovire, ki jih mora lovec premagati, ako hoče priti do zaželenega plena tako, da se bojim, da se bo marsikateri odpovedal temu načinu lova, čeprav ima tudi svoje prednosti, ki so predvsem v tem, da nudi veliko možnosti za razvijanje svoje sposobnosti, vztrajnosti, potrpežljivosti. Obilica različnih in nepričakovanih zapletov napravi lov zanimiv in temu načinu lova posveti lovec samo pol urice ob zori in mu ostane še obilo časa za lov z goničem. Zato se vendarle izplača preskusiti svoje sposobnosti na takem lovu.

Drugi način, morda še težji je zalaz, ko lovec brez pomoči psa sam najde kito in jo zaleze. Kito kotorn sicer ni težko najti, tudi če daleč naokoli ni nobene druge, ker se rade drže enega kraja in se prepodene vselej vrnejo, če le niso prehudo in prepogosto vznemirjene. Mnogo teže se jim je približati na strelno daljavo, ne da bi nas one prej zapazile in odletele.

Pri zalazu se mora lovec predvsem najstrožje držati pravila, da se kotorne zalezejo vselej od spodaj (vabi se jih vselej od zgoraj). Zalezovati jih navzdol, bi bila zguba časa.

Drugo nič manj važno pravilo je, da mora imeti lovec zelo dober sluh, ker ga bo le ta prvi opozoril na bližino kite.

V ostalem veljajo vsa pravila, ki veljajo pri zalazu vobče. Lovec mora predvsem poznati kraje, kjer se kotorne najraje zadržujejo in se tem krajem od spodaj zelo previdno bližati in biti vselej pripravljen na strel. Majhen šum suhega listja ali tiho svarilo kotorne, da je nevarnost blizu, nas mora najti pripravljene, s puško pri licu. Vendar je edino pravilno, da ne streljamo takoj v prvo kotorno, ki jo zagledamo, ker je to navadno vodnica, ki se rada izpostavlja nevarnosti. Sicer pa, ko smo enkrat eno zagledali, bomo brž opazili tudi druge, ki se pripravljajo na beg. Tedaj izberemo osamljeno ter jo z dobro namerjenim strelom odbijemo.

Dostikrat se pripeti, da se kotorne dvignejo v trenutku, ko jih opazimo. Če smo v primerni strelni daljavi, imamo tedaj možnost, da streljamo na leteče, ker se tedaj z velikim ropotom dvignejo navpično, da bi dosegle primerno višino za polet nad lovcem. Pravilo je namreč, da kotorna nikoli ne leti v hrib, temveč vselej šine navzdol, pa tudi za ceno, da mora leteti nad preganjalcem, le s to

razliko, da se v takšnem primeru skušajo dvigniti više preden se v letu izravnajo.

V mojem življenju sem le enkrat videl kotorno, kako se je v letu poganjala v hrib, ko jo je preganjal kragulj, kakor sem to že opisal.

Strel na tako letečo kotorno je po moje lovsko pravilen, ker ga obvlada vsak le nekoliko nadpovprečen strelec in kotorna pade tudi če ni ravno smrtno zadeta. Lovcu pa je s tem omogočeno, da zgrešek popravi z drugim strelom.

V planinah, kjer ni jerebic ali druge perjadi, je takšen lov umesten in primeren. Posebno po neuspelem zalazu na gamse ali srnjad nam ta način lova omogoči prijetno zabavo na povratku proti domu in služi obenem za vajo v streljanju.

Ob primerni previdnosti in potrpežljivosti bo lovec skoraj gotovo prišel do strela tisti dan in pri isti kiti. Zato ni nobene nevarnosti, da bi z odstrelom nastala prevelika škoda, tem manj zato, ker kotorne kaj kmalu spoznajo nevarnost in po dveh ali treh uspelih zalezenjih se prav gotovo ne bodo pustile več presenetiti. Zato je ta način lova iz tega ozira umesten.

Večkrat sem omenil, da se mora pošten lovec skrbno varovati, da ne bi odstrelil enega ali obeh vodnikov. Nisem pa povedal, kakšen je najbolj zanesljiv način razpoznavanja. Priznati moram, da ga ne poznam. V oktobru se stara še ločita po velikosti, kasneje pa niti po velikosti. Razločevanje je prav tako težko kakor pri zajcu od zajke na begu. Samec kotorne se loči kvečjemu po tem, da je bolj pozoren, da se zadržuje bolj na razglednih vzpetinah in da vzleti šele potem, ko se dvigne vsa kita. Vendar so vsi ti znaki nezanesljivi, s čimer pa ni rečeno, da se jih ne smemo posluževati, tem bolj ker drugih ni. Če nehote odbijemo vodnico v novembru, že ni več tako usodno, kakor v oktobru, kar pomeni smrt kiti.

Zanimivost pri kotornah so »samotarji«, ki niso ravno redek pojav. Tu pa ne mislim na tiste osamljene kotorne, ki jih v maju tu pa tam prepodimo, ko zmedeno iščejo zakonsko družico, katere niso mogli dobiti. Tu mislim prave samotarje, stare kotorne, ki žive posamič in se ogibljejo družbe. To so silno previdni in prekanjeni veterani, ki jim ne omehča srca nobena še tako mila in naravna melodija in pridejo pred puško le izjemoma tedaj, ko se preveč zanesejo na svojo varovalno barvo in negibno čakajo ob kakem balvanu, da bo minila nevarnost v podobi lovca. Ti samotarji se ločijo od ostalih po tem, da njihovo perje nima takšnega leska in pa po teži, ki včasih presega dvakratno težo povprečne kotorne.

V.

Kadar poslušam očeta ali druge stare lovce, koliko kotorn je bilo nekdaj in kadar se spomnim, koliko jih je bilo pred minulo vojno ter vse to primerjam z današnjim staležem te perjadi, me obide žalost, kajti ta lepa kokoška polagoma izgineva iz naših lovišč.

Kakšni »lovci« so povprečni Italijani nam je vsem dobro znano, posebno še nam Primorcem. Toda njihovo mrharstvo po naših loviščih pred minulo vojno je imelo za posledico sicer občutno skrčenje staleža kotorn, ni se pa opazilo izumiranje, kakor se na žalost opaža sedaj.

Ko sem se leta 1946 vrnil po dolgi odsotnosti v naša lovišča in sem poiskal priljubljena zatočišča kotorn, sem jih našel prazna, izumrla in komaj po dolgem iskanju mi je uspelo prepoditi pare ali kvečjemu trojke kotorn. Tako stanje je trajalo vse do leta 1949, ko se je pričel stalež vidno popravljati, tako, da smo posebno v Krnskem pogorju v letu 1950 opazili zopet močne in številne kite kotorn. Tudi od drugod so lovci poročali, da so se kotorne spet pojavile.

Nade polni smo šli ugotavljat stalež v letu 1951. Toda vračali smo se razočarani, ker smo opazili, da je stalež kotorn tako neverjetno nazadoval in kite so bile tako šibke, da je kotorn po naši cenitvi komaj še 20 %.

Prepričan sem, da moramo iskati vzroke takšnega stanja v bolezni in čeprav nisem strokovnjak, se mi zdi potrebno tudi o tem spregovoriti.

Kotorna je podvržena vsem boleznim, katerim so podvržene ožje sorodnice. Zato mislim, da je ravno kokošja kuga zdecimirala njihove vrste v letih 1941 do 1945 in od tedaj se niso več opomogle. Druge stvarne razlage nimam. Prepričan sem, da bi ujede in zverjad tega ne mogle napraviti, prav tako izključujem možnost, da bi to bil naredil okupator, ker se kotorne zadržujejo v krajih, kamor si okupator ni upal, kaj šele na zabavo z lovom na kotorne, kakor jih uče njihovi vzorniki.

Kakšni so bili vzorniki italijanskih lovcev naj vam služi tale primer: Ko sem pisal to razpravo, sem stikal, žal brezuspešno za literaturo, na katero bi se oprl in tedaj mi je prišla v roke knjiga, ki jo je spisal neki Camusso z naslovom »La selvaggina e il modo di eacciarla«, II. del. V njej sem našel takele »koristne« nasvete: Na strani 37: »Streljajte na prvo kotorno, ki se dvigne in katera je navadno vodnica«. Na strani 39: »Če vam uspe že s prvim strelom ubiti starše,« itd. Dalje na isti strani pravi, »da ima namen govoriti

Šmarnogorska brakada 1951 — Konec

le z lovcem in ne mrharjem«, nakar to svojo izjavo podkrepi na strani 40, ko pravi, da je lov najuspešnejši »brž ko je lov odprt in so kotorne še neizkušene«.

Pa se vrnimo k stvari:

Po tej katastrofi, ki se je dogodila, ko so bila lovišča nekontrolirana po lovcih, se kotorne še do danes niso opomogle, čeprav je leto 1949 že ugodno kazalo. Vzrok novemu padcu staleža v letu 1951 pa po mojem ne tiči v bolezni, temveč je bila kriva zelo deževna pomlad, ko so večni, mrzli nalivi uničili legla in so ujede pokončale marsikateri par, ki je brez potomstva begal naokrog.

Ob koncu bi namesto zaključkov, katere prepustim vsakemu posameznemu lovcu, ponovil, kar sem uvodoma omenil, namreč, da sem čutil potrebo spisati to razpravo predvsem zato, da bi zainteresiral širše kroge lovcev za obvarovanje te lepe, edinstvene perjadi pred izumrtjem. Morda bo kdo menil, da so nekatere moje trditve znanstveno ali strokovno nepravilne. Vse te prosim, da se s svojim mnenjem in izkušnjami oglase v Lovcu, ker sem prepričan, da bo kritika stvari le koristila. Sicer sem pa napisal le to, kar sem videl in skusil — po letih še mlad lovec.

(Konec)

Franjo Turnšek

Volkovi in medvedi v Karpatih

Starost mi onemogoča, da bi se še udeleževal lovskih pohodov in zadovoljiti se moram s tem, da doma sledim lovskim dogodljajem s čitanjem lovske literature, predvsem Lovca. Kake vrednosti je strokovno lovsko glasilo in dobra organizacija, ve ceniti samo star lovec, kateri se še spominja lova v preteklosti, pred 40. leti in več, ko se je mrharilo po loviščih ter je zastreljena divjad žalostno poginjala. Niti orožje, lovski pribor, način lova, pa tudi takratni lovski psi niso ustrezali pravičnemu lovu. Le redki so bili lovci, ki so se po strelu prepričali, ali je divjad ranjena, ali ne — niti ni bilo primernih psov za delo po krvnem sledu.

V pretekli zimi sem si krajšal čas pri topli peči s čitanjem vseh letnikov Lovca in povsod sem kaj našel tudi o medvedih in volkovih ter drugih roparjih. Priznati moram visoko strokovno raven Lovca, ki prav nič ne zaostaja za onimi narodi, ki pravijo, da so na visoki kulturni stopnji.

V nekaterih opisih vendar le predstavljajo volkove in medvede kot preveč nedolžne in bojazljive. Za čas prve svetovne vojne sem imel priložnost vzdolž vseh Karpatov do Dukle, Bukovinskih gorovij, vse do Sedmograške pobliže spoznati in opazovati vse te zveri, pa o kaki miroljubnosti ne bi mogel govoriti.

Že kot lovec sem zahajal stalno ob vsakem prostem času k tamkajšnjim gozdarjem, ki so imeli svoje stanice skoraj enako, kakor pri nas svojčas orožniške postaje, samo s to razliko, da so bile te postojanke po večjih naseljih in trgih, tam pa osamljene v globokih pragozdovih. Logarske postaje so bile po potrebi in rajonih, oddaljene druga od druge tudi po 4 do 5 ur.

Tudi število gozdarjev je bilo po potrebi in obsegu rajona; na malih postajah je bil samo en logar s svojo družino, na večjih in z večjim obratom jih je bilo tudi po šest do sedem.

To so bili res pravi poklicni lovci, saj jim je bil lov že v krvi; že njihovi pradedje so bili lovci, tako se je ta poklic prenašal od roda do roda. Ker so bili ti nepregledni pragozdovi državna last, so bili vsi gozdarji v državni službi. Prednost do državne službe so imeli sinovi gozdarjev, od katerih se je zahtevala potrebna izobrazba in obvezna gozdarska šola. Logarji so bili vseskozi dobričine, najbolj nepokvarjeni in pošteni ljudje, saj so rastli in živeli vse življenje v naravi in ta jih ni pokvarila. Dasi zelo zabavni in šaljivi, lovske latinščine niso poznali, pa jo tudi niso potrebovali, saj so imeli lastnih doživljajev na lovu brez konca in kraja.

Številnim še živečim bivšim vojakom, ki so služili za čas prve svetovne vojne v Karpatih, posebno bolj v vzhodnem delu Bukovinskih in Sedmograških gorovij, je znano, da je tam dovolj jelenjadi, srnjadi, v nekaterih delih tudi gamsov, mnogo lisic, risov, divjih mačk in kun. Zajcev je zaradi zverjadi prav malo, obilo pa divjih prašičev, ki žive le v velikih tropih; zaradi tega si jih ne upajo napasti volkovi, četudi se klatijo v večjih krdelih. Večje perjadi v Karpatih ni, le karpatski orel, kakor ga imenujejo, ropa ovce na obronkih gorovja.

Zanimivo je, da do prve svetovne vojne v Karpatih niso poznali lastovke. Ko se je pa tam naselilo vojaštvo in smo postavili barake tudi za tisoče in tisoče konj, so nas obiskale že prvo pomlad in tudi gnezdile.

Tamkajšnjim logarjem so bile lastovke popolnoma neznana žival. Prišle so zavoljo obilne hrane, ker je s konji prišlo mnogo muh. V Karpatih sem pogrešal jazbeca; gozdarji so trdili, da jih je dovolj na obronkih, kjer segajo gozdovi na obdelana polja.

Medvedov in volkov je največ okoli precej visokega gorovja Kopilaš, ki je podobno in tudi precej iste višine, kakor pri nas Menina planina, samo dosti bolj razsežno. Meji na Madžarsko, Galicijo, Bukovino in Sedmograško.

Tudi Karpatski poklicni lovci se niso preveč pohvalno izrazili o miroljubnosti medvedov in volkov, zlasti ne slednjih pozimi, ko v krdelih in prav samozavestno obiskujejo naselja. Glede krvoločnosti trdijo, da niso medvedje niti volkovi vsi enako zverinski. V hrabrosti in krvoločnosti prednjači vedno ženski spol, posebno ako ima mladiče.

Tamkajšnji lovec mi je pravil, da je nekoč pri svojih opravkih naletel na petnajst korakov na naskok pripravljeno volkuljo. S strelom v čelo je volkulja obležala. Poleg nje je opazil plitvo jamico z mladiči. Vsem osmim mladičem in volkulji je porezal glave, kot dokaz za nagrado.

O sigurnosti strela in hladnokrvnosti, ki jo imajo lovci v Karpatih, čitamo sicer samo v povestih. Neizpodbitno je, da so volkovi nevarni, ne samo divjadi in domači živini, ampak tudi človeku. Ne morem pa soditi o krvoločnosti naših volkov. O volkovih na Hrvaškem in v Bosni sem čital, da so preteklo zimo pogosto napadali ljudi in da so bile številne človeške žrtve. Pri ubitih volkovih so pa ugotovili tudi steklino. In ravno s tem je treba računati, ako se srečamo z volkom. Poznavalci te zveri pa štejejo steklino za srečo, ker bi se sicer volkovi vse bolj širili. Če ima volk divjo steklino, gre brez prestanka kar naprej; vse kar sreča pred seboj popade, tudi drevo ugrizne in tudi naselij se ne ogiba, dokler čez nekaj dni ne pogine.

Tiha steklina ni tako nevarna: oboleli volk ali žival na tihi steklini ne potuje. Poišče si miren kraj in skrit kotiček, v katerem leži, si puli dlako in celo meso trga raz sebe, požira drobno kamenje, cunje itd. Obe steklini sta neozdravljivi.

Prav lahko je mogoče, da naš medved in volk nista tako krvoločna kakor sorodniki v Karpatih, ali v naših južnih krajih, zato ker se tam čutijo domače gospodarje, medtem ko so pri nas tujci, pritepenci. Podobno je pri domačem psu varuhu. Doma je najboljši čuvaj, tudi rad popada, ako se tujec le preveč približa hiši ali poslopju. Če pa pride k sosedu ali v sosednjo vas, je plašljivec in beži, če ga le malo nahrulimo. Poleg tega se naši gozdovi nikakor ne morejo primerjati s karpatskimi, kjer potujete dneve in dneve pa ne pridete do nobenih naselij, brez prestanka tavajoč po pragozdovih. V gosto naseljenih krajih je tudi zatiranje lažje.

Naš oddelek je bil prideljen nemškemu karpatskemu zboru; bili smo v taborišču, ki smo ga sami zgradili, in sicer barake za ljudi in hlev za 240 konj. Nemci so postavili parno žago, polnojarmenik, saj je bilo lesa na pretek, ker je bil ves promet z lesom zaradi vojne ustavljen.

Kraj našega taborišča se je imenoval Borkut, na vznožju hribovja Kopilaš na Bukovinski strani. Vrh gorovja, kjer je bila več kilometrov dolga in nekaj kilometrov široka ravnina, obrasla z bujno gosto travo, so bila skladišča, proviantura in municija, zasilna bolnica, prenočišča za službujoče potujoče vojake in za one, ki so odhajali na dopust in se vračali. Tam je bila tudi vojna pošta. Vsak oddelek ali vsaka komanda je pošiljala vsak dan ordonanca ob 7. uri zjutraj po pošto. Ti vojni pismonoši so lahko izbirali tri pota, ki so vodila na Kopilaš. Najbolj zložna je bila na Pnjuf, kolovozna cesta, vedno polna vozov in vojaštva, a je rabil dober pešec 5 ur do vrha, medtem ko sta bili ostali dve poti krajši, samotni in težavnejši. Civilnega prebivalstva ni bilo dneve hoda na okoli nikjer najti.

Bilo je tako konec novembra v najhujši zimi, ko si je izbral naš ordonanc, neki gornještajerski rezervist, ki je imel doma ženo in štiri nepreskrbljene otroke, najkrajšo a najtežavnejšo pot, da bi dosegel vrh v 3 in pol ure. Računal je, da se pred mrakom vrne. V nahrbtniku je nosil pošto, brez orožja, samo s palico, ker bi ga orožje na potu le oviralo. Ko je tako pešačil po levem grebenu, ki je držal na Kopilaš, je zagledal na desnem grebenu, ločenem po strmi in globoki grapi velikega volka, ki je šel v tisto smer in vedno gledal na vojaka. Ako je vojak obstal, je postal tudi volk, ako je šel naprej, se je v istem tempu premikal volk.

Končno nekako na sredini pota je vojak le pomislil, ako nadaljujeta pot, se vendar snideta na koncu, kjer se grebena združita.

Šel je počasi naprej in pregledoval, kje bi našel primerno drevo, na katerega bi bilo mogoče splezati. Kmalu si je izbral precej visoko bukev, katere veje so segale tako nizko, da jih je lahko dosegel in je po njih splezal kvišku. Takoj, ko je volk opazil, da se hoče človek rešiti na drevo, se je pognal v najhujši skok po griču navzdol proti vojaku. Komaj je ta dosegel na drevesu višino 4 metre, je bil volk že pod drevesom. Da je imel vojak strelno orožje, bi bil lahko obračunal z volkom, ali vsaj alarmiral kako obhodno patruljo. Toda volk je dobro poznal, da je vojak brez orožja. Nekaj časa sta se gledala iz oči v oči, nato je začel volk razkopavati sneg, kakor vidimo pogosto psa, kadar se hoče kazati korajžnega, tako da je dvignil snežno meglo, ki je segala vse gori med veje do vojaka. To obleganje je trajalo od kake desete ure predpoldne do devetih zvečer in to v novembrski, karpatski zimi.

Po navadi se je pošta vračala vedno pred peto uro zvečer. Vsakemu vojaku je znano, kako nestrpno se pričakuje pošta, zlasti kadar niso bile borbe in je imel vsakdo dovolj časa. Ker je ura šla na šesto, so po telefonu vprašali vojno pošto na Kopilaš, kaj je z ordonancem in pošto. Odgovorili so, da ga sploh ni bilo in zaslutili smo nesrečo. Poslali smo na pomoč dobro opremljene tri patrulje, vsako po eni poti. Patrulja, ki bi ga našla, naj se vrne, ostali dve naj prenočita na Kopilašu. Ena patrulja je ob 9. uri zvečer res našla nesrečneža na drevesu, že popolnoma trdega in onemoglega od mraza. Med potjo so patrulje pogosto klicale, dajale znamenja z lučjo ter tu pa tam streljale. Ubogi vojak na drevesu je slišal klice, tudi svetlobo luči je videl, ker je bila jasna noč, ni pa imel moči, da bi se oglasil.

Vkljub kričanju in bližajoči se luči, volk ni zapustil mesta pod drevesom. Šele ko se je rešilna ekspedicija približala na 40 korakov in je svetloba luči že padala na volka, jo je pobrisal v temo. To je videl nesrečnež na drevesu, patrulja volka od luči v temo ni videla.

Ko so bili vojaki že čisto pod drevesom, je on gori spustil divji krik nič podoben človeškemu glasu. Dokler ni dobil nekaj požirkov konjaka, ni mogel govoriti in tudi z drevesa ni mogel sam. Nos in ušesa je imel popolnoma zmrzle. Napravili so zasilno nosilnico in že kmalu po enajsti uri so se vrnili. Zdravnik, ki mu je nudil prvo pomoč, mu je moral škornje zrezati z nog in prepeljali so ga v dve uri oddaljeno bolnico. Četudi je težko govoril, je pravil, kako je trpel na drevesu; hotel se je že spustiti z drevesa, naj bi ga volk rešil muk. Spomnil se je pa svoje žene in 4 nepreskrbljenih otrok, zato je vztrajal, dokler ni prišla pomoč. Čez nekaj dni je podlegel poškodbam po zmrznjenju. Odsihmal je ordonančno službo opravljala oborožena patrulja.

Tamkajšnji poklicni lovci so trdili, da je volk, ako enkrat okusi človeško meso, zelo nevaren klavec človeku. Redkokdaj se posreči preprečiti njegove roparske načrte: vsak rop izvede nepričakovano in vedno tam, kjer se ga najmanj nadejajo. Kakor je volk prebrisan, pa zna tudi živina organizirati obrambo.

Pri nas n. pr. se večkrat najdejo divji prašiči raztrgani po volku. V Karpatih tega lovci ne poznajo. Tam so prašiči vedno v velikih skupinah, po sto in še več. Ako pride nevarnost napada, narede starejši prašiči na dani signal takoj krog, v sredino pa se zgnetejo mladiči. V taki bojni postavi si volkovi nikdar ne upajo napasti prašičev. Volkovi najbolje odrežejo pri drobnici, ovcah in kozah, posebno tam, kjer so posamezna naselja in si posameznik ne more držati dovolj psov. Lažja je obramba v večjih naseljih z velikimi skupnimi pašniki. Zanimivo je v takih vaseh, ki so večkrat po celo uro hoda dolge in še več, kako v jutro na kraju vasi zatrobi črednik v rog in gospodinje spustijo z dvorišč tisto živino, kateri je namenjen znak. Prašičev n. pr. se takoj, ko se odpro dvoriščna vrata na tisoče zdrevi na cesto. Spremljajo jih psi, zaključijo pa sprevod po dva trije pastirji, oboroženi s skoraj dva metra dolgimi puškami. Za njimi pridejo seveda goveda, konji in tudi gosi. Vsaka vrsta živine ima svoje ločene pašnike.

Zvečer se v obrnjeni smeri prizor ponovi. Posebno prašiči tako drvijo skozi vas, da vse zakrije prašna megla. Čudno pa je to, da komaj nekaj tednov stari pujsi teko z isto hitrostjo in niti eden ne zgreši domačih vrat. Na takih skupnih pašnikih je volk vedno poražen, ako se predrzne za napad. Tam imajo posebne vrste pse, močne, precej velike, a zelo gibčne, ki so vsak čas pripravljeni na spopad z volkom. Na vratu so zavarovani z močnim, precej širokim usnjenim ovratnikom (grebenico), iz katere štrle goste jeklene bodice. Volk, ki hlastne po vratu v take bodice, je za borbo onesposobljen, da z njim lahko opravi pes, živina po poginjenega volka pohodi in zravna z zemljo.

Drugače je pri posameznih naseljih, kjer si kmet ne more držati toliko psov in pastirjev za prašiče, konje, goveda in gosi. Ko volk vidi na paši samo štiri ali šest konj in mogoče nekaj žrebet, teče v najhujšem diru čez pašnik, ne da bi napadel. Ko ga konji ovohajo ali opazijo, podivjajo in divje dirjajo naokoli. Med tem se volk vleže sredi pašnika in leži nepremično kakor vreča. Konji nervozni in radovedni kakor so, se tej nepremični vreči vedno bolj v krogu približujejo in vohajo po tleh. Ko se konj približa na pet, šest korakov, skoči volk ko strela in se mu obesi za smrček. Kakor znano je konj na smrčku najbolj občutljiv. Na mah je brez moči in v trenutku ga ima volk na tleh.

Pri našem oddelku je služil tudi neki gozdar romunske narodnosti iz dolnje Sedmograške. Ker je tam mešanica vseh mogočih narodnosti, je govoril seveda svoj materni jezik, poleg tega še madžarsko, srbohrvaško in nemško. Pravil je, da se je nekoč vračal za božič iz mesta v svojo rojstno vas. Bilo je le malo snega, pač pa hud mraz. Kakih deset minut iz mesta je stala ob cesti cestarska hiša, kjer je bil cestar njegov rojak.

Oglasil se je le toliko, da ga je pozdravil, ker je bila že trda tema. Prijatelj mu je svetoval, naj prenoči pri njem. Njemu 24 letnemu, zdravemu, močnemu fantu, poleg tega je bil še gozdar, je bilo v sramoto, da bi prenočil.

Ni se dal pregovoriti, četudi je bila to zadnja hiša do tri ure oddaljene vasi. Komaj je napravil dober kilometer hoda, je že opazil, da leži sredi ceste neka stvar, iz katere se svetita lučki. Fant ni spremenil smeri, ampak je šel naravnost po sredini ceste proti oni gmoti.

Ko se je približal na deset metrov, je ta gmota odskočila in volk je napravil v skokih velik krog okoli gozdarja, kakor to dela domači pes od veselja, ako sme spremljati gospodarja. To se je ponavljalo. Enkrat je bil volk spredaj, enkrat zadaj. Ko se je gozdar bližal že sredi poti med mestom in njegovo vasjo, sliši od daleč zvonec neke vprege. Tudi volk je slišal, zato se je oddaljil v smeri od koder je prihajal glas. Na žalost je pa gozdar opazil po zvonenju, da je vprega krenila na stransko cesto. Med tem je prišel do lesene ute, kakršne uporabljajo poleti poljski čuvaji ob neurju za zavetje. Skočil je v uto in tiščal vrata. Med tem se je volk vrnil in se vlegel pred vrata. Opazoval je volka skozi špranje in trajalo je precej časa, da se je volk pobral in jo odkuril neznano kam. Petrović, tako se je gozdar imenoval, ko se je prepričal, da se je volk pobral, je tudi sam ubral pot in hitel proti domu. O volku ni bilo ne duha ne sluha. Nekaj kilometrov pred njegovo vasjo je bilo treba čez betonski most, ko opazi, da na sredi mostu zopet leži volk. Tudi sedaj gre naravnost proti njemu in ponovila se je ista igra. Volk steče naprej preko mostu in začne Petrovića obkrožati. Tako sta hodila do prve hiše v vasi, kjer je stanoval Petrovićev svak. Pred hišo je volk malo zaostal, kar je izrabil gozdar, da se je z vso silo zagnal v dvoriščna vrata, da so popustila in je smuknil skoznje, ter jih zaprl. Volk se je pognal na vrata, vendar jih je Petrović zadržal. Zaradi ropota in divjega krika je prišel svak, ki je slutil nevarnost, pripel svojima psoma grebenice in jih spustil. Šele v jutro sta se krvava vrnila, kar je pomenilo smrt volka. Izkušeni lovci so potrdili, da je Petrović pravilno ravnal, ker se volku ne sme nikdar pokazati strahu in nikdar odmakniti oči od njega.

Niso redki primeri, da zakasnele potnike ponoči spremlja volk. Zato pravijo v teh krajih, komur se zvečer ne mudi domov, zlasti iz gostilne, če čaka, da ga bo volk spremljal. Spremljajoči volk se vedno igra s človekom z obkroževanjem, teče naprej, zaostane, ga zopet v velikih skokih obkroži, neprenehoma gleda v oči, zdrvi naprej in se vleže na sredino ceste. Človek ne sme zgubiti živcev in mora kar po sredi ceste naprej, ne desno, ne levo, da ne pokaže strahu. Če je volk prepričan, da se ga človek boji, takoj napade. (Pride konec)

Tone Podvrečar

Anthrax

(Konec)

Utrujeni Ješa je takoj postavil steklenico ljute v korito, napravil iz vrbovih vej preprosto ležišče pod orehom in se zleknil. Z Markom sva vohala mrhovino, da bi ugotovila očiten prekršek zakona o zatiranju živalskih kužnih bolezni. Po glavi mi je rojil »anthrax«, tako da sem pozabil na rejene grlice in golobe, ki so malo prej odleteli.

Dobrih sto metrov nad dolino je ležalo že hudo razkrojeno truplo doraslega ovčarskega psa. Pes je bil ustreljen s šibrami v glavo in sprednji del. Nabrala sva suhe trave, jo nametala na psa in v grm ter vse skupaj zažgala. Nevarnosti, da bi se ogenj razširil ni bilo, ker je bil okoli sam prod.

Vrnila sva se k orehu, kjer je Ješa grozovito smrčal in poskusila ohlajeno slivovko ter šla v spodnji kraj doline na grlice, ki so se spet vračale.

V dobri uri sva uplenila devet grlic in dva goloba za priboljšek k večerji na Crnem kamnu.

Pod orehom sva našla Ješo v pogovoru s kmetom (vaškim predstojnikom) Muharemom. Slišal je bil streljanje in videl dim, pa je prišel gledat, kaj se dogaja. Rekel je, da se mu mudi nazaj na dom, a iz vljudnosti je tudi nas tja povabil v nadi, da bomo vabilo odklonili. Mi pa tega nismo storili, ker sem imel z njim še važne pogovore. Med potjo do doma, kamor je bilo okoli četrt ure hoda, sem mu omenil pasjo mrhovino. Povedal mi je, da je sam ubil psa zaradi betežnosti, zakopal ga pa tudi ni, saj »sagar« ni »stoka«, a zapovedano je bilo zakopavanje samo za živino.

V izbi pri Muharemu sta sedela dva sumljiva človeka, po izgledu Cigana, a oblečena po »varoško«. Ker se je Muharem nekoliko zadržal pri ženskah, sem se z njima spustil v pogovor in sta mi povedala, da bi rada kupila od Muharema mladega medvedka. Komaj je vstopil Muharem, sta že začela z barantanjem. Muharem je navijal,

Cigana sta pritiskala in ker se le niso mogli zediniti, sta mu kupca začela celo groziti. Tedaj sem rekel Marku, da naj ju legitimira. Po mnogem ugovarjanju sta pokazala nekakšne zmečkane in zamazane papirje, izstavljene od poglavarstva »varoši Vranje«, ki pa so bili vse drugo kakor legitimacije. Marko jih je odpeljal do kraja vasi, kjer se pot začne spuščati po bregu v dolino, jih nagnal navzdol, tako dolgo opazoval, da sta zginila v grapah in se vrnil.

Arnavtski lovci dobe medvediče, ki jih potem prodajajo Ciganom, tako da ubijejo medvedko. Lov na medvede takrat postavno še ni bil prepovedan, a po »lovačkom udruženju« je bilo lovcem priporočeno, da naj vsaj medvedk z mladiči ne streljajo. Navadno so vaški lovci vse prikrivali; če se je pa o tem zvedelo, so takemu mrharju že prišli do živega. Izključen je bil iz udruženja, zaplenjeno mu je bilo orožje in odvzet orožni list. Vse to je Muharem dobro vedel. Pred odhodom sem mu povedal, da bi bil tako ali tako preprečil prodajo medvedka Ciganom ter da se bom pobrigal, da pride medvedek proti dobremu plačilu v prave roke. Svetoval sem mu, da naj pusti v bodoče medvedke in mladiče pri miru.

Dober mesec po tem je bil medvedek že v vrtu petičnega diplomata v Beogradu. Prišel je bil po njega sam in ga dobro plačal.

V mraku smo bili na izpostavi Crni kamen. Takoj ob prihodu sem bil obveščen, da so bili prijahali popoldne ob dveh na Crni kamen trije moški in dve ženski v spremstvu vodičev konj in dveh »kavazov« (spremljevalcev, slug). V Kačaniku so bili zvedeli, da sem odšel tu sem. Pokazali so bili pismo banske uprave, kjer je bilo napisano, da naj se zglase pri meni v Kačaniku in da naj jih po možnosti spremljam. Naročili so, da naj pridem za njimi v kočo pod Ljubotenom. »Čini mi se, da su bile goleme zverke«, je končal narednik Ilija, poročilo. Večerja je bila izvrstna, pletenka se je praznila, Ješa je pozabil na mučno pot in postal sila zgovoren. Pravil je, kakšne navade imajo v njegovem kraju »u bogorodičnem postu« (šmarnih mašah), kakšen poseben praznik je Velika Bogorodica in nekolikokrat poudaril, da če bi se bil zjutraj spomnil, kakšen dan je, bi bil šel v »manastir« pri Štimljah, nikakor pa v gozd. Čudno se mu je zdelo, da nas med potjo niso napadli volkovi in opikale kače. Modras je imel ta namen, pa mu je izpodletelo

Meni ni bilo za pogovor; premišljeval sem o »golemih zverkah«, ki so me čakale v planinski koči in se jezil, da mi je bil pokvarjen načrt za zalaz gamsov v skalah nad Slatinskimi bačili.

Čez noč se je sprevrglo vreme, od Ljubotena so pritiskale megle, med dežjem so padale posamezne snežinke. Zjutraj ob šestih smo sedeli v topli kuhinji, pili močno »zabeljeno« črno kavo in ugibali, ali bi šla z Markom takoj na pot ali bi počakala razjasnitve. Ješa je

bil odklonil spremstvo. Po Ilijinem mnenju ni bilo pričakovati spremembe in z Markom sva odrinila. Konjička je prevzel Ješa.

Takoj nad Crnim kamnom je bila okoli 10 ha velika poseka. Bukovi štori so meter in več štrleli iz zemlje, ker se sekačem ni bilo ljubilo, da bi se pri delu pripogibali. Ta način sečnje je bil v navadi po vsem Jugu, kljub vsem gozdarskim naredbam in predpisom. Kdo naj bi odgovarjal za to, sekač ali podjetnik? Vso odgovornost je prevzel podjetnik in si preskrbel take zveze, da ga oblast ni mogla zgrabiti. Tukaj pa je izrabil priložnost Ilija in s svojimi ljudmi porezal panje pri zemlji in si preskrbel lepa drva za kuhinjo.

Ob zgornji strani poseke se je pasel srnjak, ki pa je ob pravem času odskočil. Srnjad je tu redka, ker se še pogosto pojavlja ris.

Uro hoje skozi gozd in bila sva na strmih pašnikih. Po polzki travi je bila hoja težka. Megla je bila tako gosta, da nisva videla ozke steze. Nikjer živega bitja, pastirji z drobnico in psi so bili v zavetjih in kar prileglo bi se bilo, da se je pojavil mršavi pes in pokazal zobe. Za nama je klavrno hodil Šolc; v tem res pasjem vremenu je bil izgubil vso živahnost.

Izgubila sva bila orientacijo. Pogledal sem na uro, bila je že čez deseto. Morala bi biti že zdavnaj na »Jažiničkih bačilih«, od koder je do koče še dobro uro. Upehana in premočena sva si poiskala zavetja ob večji skali, malicala in se podprla iz čutare ter ugibala, kje sva. Trdila sva vsak svoje, a slednjič sva soglašala, da sva se precej visoko zalezla in da so bačila precej desno pod nama proti vzhodu. Marko je bil nestrpen, meni se po turškem pregovoru »Javaš aga, endek var — počasi aga saj se ne mudi čez jarek«, ni mudilo. Prižgal sem si cigareto in čakal. Po pobočju je veter pometel meglo, pod nama so se pokazala Jažinička bačila, samo ne na desni ampak na levi strani. Da bi hodila nazaj je bilo nespametno, torej kar naprej, le malo niže in priti bi morala do koče. Nekaj časa je šlo kar dobro in sva spotoma še celo oprezala za plenom.

Marko, ki je hodil pred menoj, je počenil in mi dal znak. Prilezel sem do njega in opazil kakšnih 100 korakov poševno pod nama gamsa, ki se je mirno pasel. Ležeč, s puško položeno na pelerino in nahrbtnik, sem ga vzel na muho in sprožil. Streljal sem iz trocevke 16/16 - 9.3 s kroglo — črni smodnik, svinčeni izstrelek. Gams je odskočil, po komaj 20 m bega mu je na melini spodneslo in začel se je dričati. Zavoljo hude strmine in polzke trave sva prav počasi šla proti nastrelu in med tem naju je spet zajela gosta megla. Poklical sem Šolca, ki je zlovoljen capal za nama, saj ga niti strel ni bil posebno vznemiril, mu dal kos slanine in ga navezal. Ko smo bili v bližini nastrela, smer je bila nekoliko zgrešena, je Šolc postal živahen in naju je pripeljal do mesta, kjer pa razen malo dlake ni bilo no-

benih drugih znakov. Šli smo dalje in v melini je bila kri vidna. V melino si nisem upal in tudi Marku svetoval, da naj pazi. Odložil je nahrbtnik in puško in stopil na melišče. Ropot kamenja, šum peska in Marka je zmanjkalo. Nekaj časa sem se spuščal ob melini in ker mi je bil Šolc samo v napotje, sem ga odvezal. Pobral jo je za Markom. Vrnil sem se po puško in nahrbtnik in se bolj dričal kakor lezel v globino v hudih skrbeh, da bi se ne zaplezal. Pod seboj sem zaslišal vpitje Marka in lajanje Šolca. Spodneslo mi je noge in kaj hitro sem bil na produ, kjer je melina nehala. Pri gamsu, ki je ležal ob skali sta bila Marko in Šolc. Marko precej opraskan in raztrgan.

Gamsa sva iztrebila in potem smo se vsi trije pošteno pokrepčali. Gams je bil zadet v vrat in precej težek in po rogljih sem ga cenil na 9 do 11 let.

Na produ se je po iztrebkih poznalo, da hodijo čezenj koze in tako sva našla ozko stezico, ki naju je pripeljala na planino, kjer je stala zverižena koliba, obdana od staje. Pozdravili so naju psi, iz kolibe se je prikazala razcapana pastirjeva postava in spet izginila. Dolgo sva kričala, prosila in grozila, da se je spet pojavil pastir, pomiril pse in se približal.

Na vprašanje, kje sva in koliko je še do koče je odgovoril: »Ošče dva sahati, ako znaš pat.« Ker nisva poznala »pat«, sva ga prosila, da naju vodi, kar pa je odklonil. Škatla Drava cigaret in vžigalice so ga spreobrnile, grozovito se je zadrl in pojavil se je njegov pomočnik, še bolj raztrgan in zanemarjen kakor gospodar in ta naju je potem vodil do koče. Med potjo je bil zelo redkobeseden in je komaj sem in tja odgovarjal na vprašanja. Ko smo se pa, kakor se mi je zdelo, že bližali koči, je začel omenjati »bakšiš«. Bil je pravi trenutek, kajti nastal je bil mrak in če bi bil ušel, z Markom ne bi vedela, kam naj se obrneva. Hodili smo namreč kar čez drn in strn. Dal sem mu banko in ob prihodu v kočo obljubil še drugo. Naložila sva mu še gamsa, ki ga je bil nosil Marko, da je ni mogel pobrisati. Pomočnik dve banki, gospodar cigarete in vžigalice, za tiste čase kar dobro plačilo.

Pa ni bilo »dva sahati« ampak kar tri poštene ure, da smo prišli do koče. Pred kočo je gorel ogenj in ob njem so se greli vodiči konjev in oba »kavaza«, konji pa so bili spravljeni v drvarnici.

Čudno se mi je zdelo, da so bili Arnavti zunaj ob ognju v megli. Ko sem stopil v kočo, sem spoznal vzrok. Notri je bil pravi semenj. Ženske so se gnetle v veži okoli malega štedilnika in poskušale planinske kuharske sposobnosti, moški so sedeli po klopeh ob zidu, a v glavni sobi je ob navzočnosti zgovornih konjarjev kvartopirska druščina preobračala hudičeve podobice. Ravno sem mislil vprašati po tistih »golemih zverkah«, zaradi katerih sva z Markom prišla, ko

me je opazil znanec iz Skoplja, član uredništva lista »Vardar« in mi na moje vprašanje, kaj to vse pomeni, povedal, da je izlet žurnalistov na Ljuboten. Med njimi so tudi neki minister ali pooblaščeni minister oziroma poslanik, ki je sedaj v domovini na dopustu in dva uradnika angleškega veleposlaništva z ženama. Ko so ostali novinarji naskočili Ljuboten od tetovske strani, so minister in Angleža prišli iz Kačanika. Tako sem vedel, s kom bom imel opravka.

Poiskal sem jih in povedal, zakaj sem se toliko zamudil ter pri tem omenil gamsa, ki sta ga Angleža hotela videti. Ko ga je Marko prinesel v vežo, se je vse gnetlo okoli njega in posebno ženske so mi zastavljale najbolj naivna vprašanja, kakšna je to zver, zakaj sem ustrelil to nedolžno kozo itd. Rad bi bil zapustil živahno družbo in se odpočil, pa mi niso dali. Ta je hotel kaj več poizvedeti o lovu v Šarplanini, drugi se je zanimal za kolonizacijo in skopski znanec mi je omenil nesrečno smrt hodže v Elezhanu in me prosil podatkov za članek v »Vardaru«. Vsem skupaj sem rekel, da sem lačen in utrujen ter da se bomo že zjutraj pomenili.

Dobro so nam postregli, tudi pastirja niso pozabili in ko smo bili siti, smo se izmuznili. Pastir se je pridružil vodičem konjev, ki so zaviti v odeje smrčali v drvarnici, a midva z Markom sva šla na »konak« v sirarnico, oddaljeno od koče kakšnih pet minut. Tudi v sirarnici so bili gosti in sirar Vasil, vratnički domačin, je bil zelo slabe volje. Tarnal je, da so mu pokurili v koči, ki je bila pod njegovo upravo, že vsa drva in nekaj tovorov vzeli tudi v sirarnici. Kdo bo vse to plačal in kočo spet spravil v red. Ko je Marko izvlekel iz nahrbtnika steklenico konjaka, ki ga je bil dobil v koči, se je Vasilij malo pomiril in nama odkazal ležišče v opaženem kotu brez okna, obdanem od polic, na katerih so bili razvrščeni lonci, sklede in razna ropotija. Kup vlažnega sena, pokrit z debelo »jambolijo« (dolgoresasto volneno odejo) naj bi bil najino počivališče.

Preden smo legli, smo izpraznili steklenico. Posebno Vasilij je bil zelo prizadeven, da je poplaknil jezo, ki ga je bila kuhala ves dan. O spanju ni bilo misliti. Po policah so se sprehajale podgane in miši, a v jamboliji so oživele bolhe. Proti jutru sva pobegnila nazaj v kočo.

Čez noč se je bilo vreme popravilo. Ljuboten je bil rahlo pobeljen. Koča je oživela. Iz vseh kotov so se pojavili planinci, slabo naspani, a dobro razpoloženi. Večina jih je odšla proti vrhu, a tisti, ki se jim je zdela dveurna hoja na vrh prenaporna, so ostali v koči, da pripravijo gamsov golaž in preskrbe drva s pomočjo Arnavtov in njih konjičev.

Minister in oba Angleža, ki sta imela s seboj lovske puške, so želeli, da bi šli na lov. Vasilij mi je povedal, da je nekaj kozarije v

okolici gorskega jezerca »Livadica«, poldrugo uro hoje od koče. Spremljal bi nas pod pogojem, da lahko vzame s seboj dolgo francosko vojaško puško. Ker sem privolil, je privlekel na dan v krpo zavito, dobro namazano orožje in municijo.

Marko je prevzel v koči nadzor v kuhinji, midva z Vasilijem sva odvedla lovce proti Livadici.

V rušju nad jezercem nam je Vasilij nakazal stojišča. Vprašal sem ga, kdo bo gamske prignal ali pa bodo morda kar sami prišli. Pa mi je rekel: »Ti samo ćuti i čekaj,« in že je zginil čez rob.

Po dveurnem čakanju sem se že zelo dolgočasil; razen kramparic, ki so se preletavale okoli jezerca, nikjer nobene živali. Moj sosed na desni, minister na dopustu je stopical na čakališču sem in tja in se dolgočasil prav tako kakor jaz. Pogledal sem z daljnogledom proti Angležema in opazil, da je tisti, ki je stal na skrajni levici bil zelo nemiren. Vzel je puško k licu, jo odložil, z daljnogledom opazoval pod seboj neko točko, spet vzel puško k licu, precej dolgo meril in užgal. Rušje je kar oživelo in trop gamsov, bilo jih je okoli dvajset, se je pognal proti sosedu na desni. Dvakrat je streljal in že je bila kozarija zdrava, polnoštevilna zginila čez rob. Spodaj v rušju se je pokazal Vasilij v družbi dveh pastirjev. Angležu ni bilo potrebno iti na nastrel, ker mu je plen, pet do šestletnega gamsa privlekel Vasilij.

Njemu so bili dobro znani vsi kraji, kjer so se držali gamsi. Vedel je, da se vznemirjen trop rad umakne v rušje nad Livadico. S pastirjema, ki jih je poiskal, je zalezel trop in ga počasi pritiskal proti rušju. Gamsi so se le počasi umikali. To je bilo mogoče seveda le tu, kjer gamsi niso vedno vznemirjani po planincih in lovcih in so navajeni na pastirje.

Ob vrnitvi sem vprašal Vasilija, zakaj je bil vzel s seboj puško in če jo večkrat rabi. Povedal mi je, da jo je vzel s seboj samo zaradi tega, da se ne bi prazni vrnili. Na leto da upleni tri do štiri gamse, kakor ima »mušterije« med lovci. Pozna pa vso Šarplanino od Ljubotena do Djafkadis.

V koči nas je čakal gamsov golaž in še mnogo drugih dobrot. Novinarski planinci so bili navdušeni od gorskih lepot in zelo »duhovno« razpoloženi tako, da ni manjkalo ginljivih poslovilnih govorov. Z vprašanji so me pustili na miru. Kožo z roglji je prevzel minister, a gamsa srečni lovec. Vsi skupaj so se popoldne vrnili na tetovsko stran, kjer so jih v Vratnici čakali avtomobili.

Zvečer smo bili v koči Marko, Vasilij in jaz in pri večerji je Vasilij omenil: »E bili su gosposki ljudi a sasvim ovi Inglezi.« Tudi Marko si je zadovoljno mel roke.

Spali smo dobro, saj prostora je bilo dovolj. Zjutraj sva se poslovila od Vasilija in odrinila proti Crnemu kamnu. Vreme nama je

bilo naklonjeno in poti nisva zgrešila. Ješa jo je bil s konjičem ubral v dolino. S seboj sva prinesla toliko brašna, da sva pogostila Ilijo in njegova pomočnika, nakar smo zlezli v seno.

Drugi dan sva z Ilijo obiskala »Slatinski suvat«, da se prepričava, če se res izvršuje naredba o zakopu poginule živine, ker navadno je ob planini vedno kakšna »mrcina« kakor mi je zatrjeval Ilija. Našla sva vse v redu in živino zdravo. To pa zato, ker ji pastirji mešajo med sol nek prašek, ki ga je bil pripravil pokojni hodža iz Elezhana.

Popoldne sva z Markom odšla proti Grlici, da se tam zglasiva še pri osebnem banovem zakupniku Luki Kostiću in poizveva kaj več o kačaku Idrizu.

Luka je imel goste. Pri njem so bili kolonisti in so imeli neko posvetovanje, vmes so se pa gostili z mastno »bravetino« in pili »drenovaču«.

Moj prihod mu ni bil po volji. Verjetno so spet kovali kakšne intrige in lopovščine. Na kljub vsemu temu so nama ponudili mastno pečenko in pijačo, kar midva že iz vljudnosti nisva mogla odkloniti. Luki sem povedal, da sem na poizvedbah za Idrizom, nakar mi je sveto zatrdil, da se je Idriz nekaj časa potepal okoli doma, a je sedaj spet izginil.

Proti večeru sva z Markom na postaji Grlica čakala mešani vlak iz Uroševca. Ko je vlak pripeljal, je izstopil živinozdravnik Janez Bertoncelj. Na moje vprašanje, kam se mu tako mudi, mi je odgovoril, da je prejel ovadbo, da je Luka Kostić zaklal v sili dve oboleli ovci in da sklepa na »anthrax«, in že je odhitel.

Vlak je zapiskal, z Markom sva vstopila, meni je postalo kar slabo.

Skoraj nič nisem spal in premišljeval o inkubaciji po tej nesrečni bolezni.

Zjutraj na vse zgodaj sem telefoniral v Uroševac Bertonclju, ker tam je bilo njegovo stalno službeno mesto in nervozno čakal odgovora. Ko je okoli devetih dopoldne prišel v pisarno, me je obvestil, da je bil Luka zaklal dve od parkljevke oboleli ovci in da je njih meso bilo pogojno užitno. Kar odleglo mi je.

Iz Skoplja sem prejel obvestilo, da se mi ni treba zglasiti zaradi zagovora v kabinetu, ker je posle prevzemal novi ban . . .

Dragec, sedaj bova pa hodila skupaj na lov

Jesenska vzrejna tekma in širša poljska tekma ptičarjev v Ljubljani

Tekme so se vršile 5. oktobra 1952 v lovišču Ljubljansko polje. Kulture (poljske) so bile zelo mokre, kar je spočetka na delo psov neugodno vplivalo.

Prijavljenih je bilo 9 psov, od teh 7 kratkodlakih ptičarjev, 1 nemška žimavka in 1 angleška seterica, ki pa je bila izločena, ker se je gonila. Od prijavljenih psov se jih je udeležilo šest jesenske vzrejne in ena psica širše poljske tekme.

Vodja tekme sta bila Bogomil Lisek in Maks Turk. Sodili so: Bogdan Sežun, Jože Škofic, Ljuban Zadnik in Julij Koder. Kot sodniški pripravnik je na tekmi sodeloval R. Žakula, iz Beograda.

Na jesenski vzrejni tekmi je bilo preizkušeno in vrednoteno:

1. nos, 2. iskanje, 3. stoja, 4. natezanje, 5. hitrost, 6. vztrajnost, 7. delo na vlečki pernate divjadi, 8. ubogljivost, 9. vzdržnost na zajca, 10. strelomirnost, 11. obnašanje pred odletelo pernato divjadjo, 12. delo na vlečki zajca, 13. vodljivost, 14. šarjenje v vodi z ločjem, 15. šarjenje v ločju za izpuščeno raco, 16. donašanje iz globoke vode, 17. davljenje lisice ali mačka, 18. ustavljenje lisice ali mačka, 19. donašanje zajca, 20. donašanje pernate divjadi.

Ocene storitve: 0 — nezadostno, 1 — zadostno, 2 povoljno, 3 — dobro, 4 — prav dobro.

Uspehi vzrejne tekme:

Nem. kratkodlaki Dar RMP 993, lastnik in vodnik Boris Pavčič. 1. — 4, 2. — 2, 3. — 3, 4. — 3, 5. — 3, 6. — 3, 7. — 2, 8. — 3, 9. — 3, 10. — 2, 11. — 3, 12. — 3, 13. — 3, 14. — 1, 15. — 1, 16. — 2, 17. — 4, 18. — 0, 19. — 3, 20. — 4, skupaj 169 točk, II b darilo.

Nem. kratkodlaki Ron poljski RMP 900, lastnik dr. Milan Ramšak, vodnik Boris Pavčič. 1. — 4, 2. — 2, 3. — 3, 4. — 3, 5. — 3, 6. — 3, 7. — 4, 8. — 3, 9. — 2, 10. — 3, 11. — 3, 12. — 3, 13. — 3, 14. — 3, 15. — 3, 16. — 3, 17. — —, 18. — 3, 19. — 4, 20. — 4, skupaj 173 točk, II a darilo.

Nem. kratkodlaki Dari Marovški RMP 967, lastnik in vodnik Janez Gederer. 1. — 4, 2. — 3, 3. — 3, 4. — 3, 5. — 4, 6. — 3, 7. — 3, 8. — 2, 9. — —, 10. — 2, 11. — 2, 12. — 4, 13. — 3, 14. — 0, 15. — 0, 16. — 1, 17. — —, 18. — 2, 19. — 4, 20 — 4, skupaj 144 točk.

Nem. kratkodlaki Dir Marovški RMP 969, lastnik in vodnik Ivan Opršnik. 1. — 4, 2. — 3, 3. — 4, 4. — 3, 5. — 4, 6. — 4, 7. — 4, 8. — 2, 9. — 1, 10. — 2, 11. — 2, 12. — 2, 13. — 3, 14. — 2, 15. — 2, 16. — 2, 17. — —, 18. — 3, 19. — 1, 20. — 3, skupaj 157 točk, II c darilo.

Nem. žimavka Frigga von Jauntal RMP, lastnik in vodnik Ivan Hafner. 1. — 4, 2. — 3, 3. — 3, 4. — 4, 5. — 4, 6. — 4, 7. — 3, 8. — 3, 9. — 3, 10. — 3, 11. — 4, 12. — 4, 13. — 3, 14. — 3, 15. — 3, 16. — 2, 17. — 3, 18. — —, 19. — 4, 20. — 4, skupaj 202 točki, I a darilo.

Nem. kratkodlaki Ren Poljski RMP 897, lastnik gosp. Georges Delcoigne, ministre de Belgique, vodnik Ludovik Grilc. 1. — 4, 2. — 2, 3. — 3, 4. — 3, 5. — 3, 6. — 3, 7. — 3, 8. — 4, 9. — 4, 10. — 3, 11. — 4, 12. — 3, 13. — 4, 14. — 3, 15. — 3, 16. — 2, 17. — 2, 18. — —, 19. — 3, 20. — 4, skupaj 183 točk, I b darilo.

Na širši poljski tekmi je bilo preizkušeno in vrednoteno:

1. nos, 2. iskanje, 3. stoja, 4. natezanje, 5. hitrost, 6. vztrajnost, 7. delo na vlečki pernate divjadi, 8. donašanje izgubljenega zajca, 9. donašanje izgubljene pernate divjadi, 10. ubogljivost, 11. vzdržnost na zajca, 12. strelomirnost, 13. obnašanje pred odletelo pernato divjadjo, 14. delo na vlečki zajca, 15. od-

ložitev, 16. vodljivost, 17. šarjenje v ločju, 18. šarjenje v ločju za izpuščeno raco, 19. donašanje iz globoke vode, 20. donašanje zajca, 21. donašanje pernate divjadi. Ocene storitve iste kakor pri vzrejni tekmi.

Uspehi širše poljske tekme:

Nem. kratkodlaki Rasto Glinški JRP 208 A, lastnik in vodnik Rino Simoniti. 1. — 4, 2. — 3, 3. — 4, 4. — 4, 5. — 3, 6. — 4, 7. — 0, 8. — 4, 9. — 4, 10. — 4, 11. — 4, 12. — 4, 13. — 4, 14. — 4, 15. — 4, 16. — 3, 17. — 2, 18. — 3, 19. — 3, 20. — 4, 21. — 4, skupno 208 točk, pohvalno priznanje, a.

Nem. kratkodlakarica Bora Šmarnagorska RMP 873, lastnik in vodnik Dušan Bošnjakovič, Zemun. 1. — 4, 2. — 3, 3. — 4, 4. — 4, 5. — 4, 6. — 4, 7. — 3, 8. — 3, 9. — 3, 10. — 4, 11. — 4, 12. — 3, 13. — 4, 14. — 3, 15. — 4, 16. — 4, 17. — 2, 18. — 2, 19. — 0, 20. — 4, 21. — 3, skupaj 198 točk, pohvalno priznanje b.

DLP

Jesenska vzrejna in poljska tekma ptičarjev v Murski Soboti

se je vršila 27. in 28. septembra 1952 ob sodelovanju in podpori podružnice Kinološkega združenja LRS in Okrajne lovske zveze v Murski Soboti. V nedeljo 28. IX. se je zbralo 18 ptičarjev za tekme, od teh dva iz Ljubljane.

Taka udeležba in zanimanje lovcev za uporabnostnega psa je vse hvale vredna in priča o stremljenju in prizadevanju tako kinološke, kakor lovske organizacije v Murski Soboti.

Vodja jesenske vzrejne tekme je bil Franc Lanščak, poljske pa Karel Jug. Sodila sta Ljuban Zadnik in Julij Koder.

Pasji material je prav dober in vodniki so pokazali lep napredek.

Na jesenski vzrejni tekmi, kjer se zahteva poleg ostalih disciplin še vodno delo in delo na roparice, je bil uspeh manj povoljen. En pes in ena psica sta bila izključena od tekmovanja:

Podrobnosti tekem:

Predmeti preizkušnje na poljski tekmi so bili: 1. nos, 2. iskanje, 3. stoja, 4. natezanje, 5. hitrost, 6. vztrajnost, 7. delo na vlečki pernate divjadi, 8. donašanje izgubljenega zajca, 9. donašanje izgubljene pernate divjadi, 10. ubogljivost, 11. vzdržnost na zajca, 12. strelomirnost, 13. obnašanje pred odletelo pernato divjadjo, 14. delo na vlečki zajca, 15. odložitev, 16. vodljivost, 17. donašanje zajca, 18. donašanje pernate divjadi.

Številke storitve so: 0 — nezadostno, 1 — zadostno, 2 — povoljno, 3 — dobro, 4 — prav dobro, 4o — odlično, slednjo samo za predmete zasnove.

Na poljski tekmi so bili doseženi sledeči uspehi:

Nem. kratkodlaki Beg Ravenski RMP 813, lastnik in vodnik Karel Jug, 1. — 4o, 2. — 3, 3. — 4, 4. — 3, 5. — 3, 6. — 4, 7. — 4, 8. — 3, 9. — 3, 10. — 3, 11. — 2, 12. — 2, 13. — 2, 14. — 4, 15. — 0, 16. — 3, 17. — 2, 18. — 3, skupaj 166 točk, II b darilo.

Nem. kratkodlaki Aron Ravenski RMP 761, lastnik in vodnik Geza Fujs, 1. — 4, 2. — 3, 3. — 4, 4. — 3, 5. — 3, 6. — 3, 7. — 4, 8. — 2, 9. — 3, 10. — 2, 11. — 0, 12. — 2, 13. — 2, 14. — 3, 15. — 0, 16. — 3, 17. — 2, 18. — 3, skupaj 149 točk, III a darilo.

Nem. kratkodlaki Car Murski RMP 787, lastnik in vodnik Štefan Klekl. 1. — 4, 2. — 4, 3. — 4, 4. — 4, 5. — 4, 6. — 4, 7. — 1, 8. — 3, 9. — 2, 10. — 4, 11. — —, 12. — 2, 13. — 4, 14. — 4, 15. — 3, 16. — 4, 17. — 3, 18. — 2, skupaj 168 točk, II a darilo.

Nem. kratkodlakarica Ara Vanečna ZČRMP 40, lastnik in vodnik Štefan Sočič, 1. — 3, 2. — 3, 3. — 4, 4. — 3, 5. — 3, 6. — 3, 7. — 4, 8. — 3, 9. — 4, 10. — 3, 11. — —, 12. — 2, 13. — 3, 14. — 4, 15. — 0, 16. — 3, 17. — 3, 18. — 4, skupaj 162 točk, II d darilo.

Nem. kratkodlaki Cid Ravenski RMP 891, lastnik in vodnik Arpat Keveš, 1. — 3, 2. — 2, 3. — 3, 4. — 3, 5. — 2, 6. — 2, 7. — 0, 8. — 2, 9. — 3, 10. — 2, 11. — 0, 12. — 0, 13. — 1, 14. — 2, 15. — 0, 16. — 2, 17. — 3, 18. — 3, skupaj 104 točke, pohvalno priznanje.

Nem. kratkodlakarica Canka RMP 895, lastnik Miško Kranjc, vodnik Štefan Wolf, 1. — 4, 2. — 3, 3. — 4, 4. — 2, 5. — 3, 6. — 3, 7. — 0, 8. — 0, 9. — 0, 10. — 2, 11. — —, 12. — 0, 13. — 0, 14. — 0, 15. — 0, 16. — 2, 17. — 0, 18. — 0, skupaj 84 točk.

Nem. kratkodlaki Rasto Glinški JRP 308 A, lastnik in vodnik Rino Simoniti, 1. — 4, 2. — 4, 3. — 4, 4. — 4, 5. — 4, 6. — 4, 7. — 4, 8. — 4, 9. — 3, 10. — 4, 11. — 4, 12. — 4, 13. — 4, 14. — 3, 15. — 4, 16. — 4, 17. — 4, 18. — 4, skupaj 201 točka, I. darilo.

Nem. kratkodlakarica Cedra RMP 896, last. Miško Kranjc, vodnik Štefan Gregur, 1. — 3, 2. — 2, 3. — 3, 4. — 3, 5. — 3, 6. — 3, 7. — 0, 8. — 3, 9. — 3, 10. — 1, 11. — 0, 12. — 0, 13. — 1, 14. — 0, 15. — 0, 16. — 1, 17. — 0, 18. — 0, skupaj 89 točk.

Nem. kratkodlaki Alf Ravenski RMP 760, lastnik in vodnik Evgen Železen, 1. — 4, 2. — 3, 3. — 4, 4. — 3, 5. — 3, 6. — 3, 7. — 3, 8. — 3, 9. — 4, 10. — 3, 11. — 0, 12. — 3, 13. — 2, 14. — 4, 15. — 0, 16. — 3, 17. — 3, 18. — 4, skupaj 164 točk, II c darilo.

Nem. kratkodlakarica Ajša Ravenska RMP 763, lastnik in vodnik Štefan Kumin, 1. — 4, 2. — 3, 3. — 3, 4. — 3, 5. — 3, 6. — 3, 7. — 3, 8. — 3, 9. — 4, 10. — 2, 11. — 0, 12. — 0, 13. — 1, 14. — 3, 15. — 0, 16. — 3, 17. — 3, 18. — 4, skupaj 145 točk, III b darilo.

Predmeti preizkušnje na jesenski vzrejni tekmi so bili: 1. nos, 2. iskanje, 3. stoja, 4. natezanje, 5. hitrost, 6. vztrajnost, 7. delo na vlečki pernate divjadi, 8. ubogljivost, 9. vzdržnost na zajca, 10. strelomirnost, 11. obnašanje pred odletelo divjadjo, 12. delo na vlečki zajca, 13. vodljivost, 14. šarjenje v vodi z ločjem, 15. šarjenje v ločju za izpuščeno raco, 16. donašanje iz globoke vode, 17. davljenje lisice ali mačke, 18. ustavljenje lisice ali mačke, 19. donašanje zajca, 20. donašanje pernate divjadi.

Na jesenski vzrejni tekmi so bili doseženi sledeči uspehi:

Nem. kratkodlaki Čid Ravenski RMP 1117, lastnik in vodnik Vladimir Bulovec, 1. — 3, 2. — 3, 3. — 4, 4. —3, 5. — 3, 6. — 3, 7. — 0, 8. — 3, 9. — 0, 10. — 0, 11. — 2, 12. — 0, 13. — 2, 14. — 2, 15. — 2, 16. — 3, 17. — —, 18. — —, 19. — 3, 20. — 33, skupaj 121 točk.

Nem. kratkodlakarica Ana Polanska RMP 1063, lastnik in vodnik Karel Poredoš, 1. — 3, 2. — 3, 3. — 4, 4. — 3, 5. — 3, 6. — 3, 7. — 1, 8. — 3, 9. — 2, 10. — 0, 11. — 2, 12. — 0, 13. — 3, 14. — 3, 15. — 3, 16. — 3, 17. — —, 18. — 1, 19. — 2, 20. — 3, skupaj 135 točk, pohvalno priznanje.

Nem. kratkodlakarica Čela Ravenska RMP 1119, lastnik in vodnik Štefan Hajduk, 1. — 4, 2. — 4, 3. — 3, 4. — 4, 5. — 4, 6. — 4, 7. — 4, 8. — 3, 9. — 0, 10. — 3, 11. — 3, 12. — 4, 13. — 3, 14. — 1, 15. — 1, 16. — 1, 17. — —, 18. — 2, 19. — 1, 20. — 3, skupaj 163 točk, III. darilo.

Nem. kratkodlakarica Gojka RMP 906, lastnik OLZ Dol. Lendava, vodnik Štefan Gregur, 1. — 3, 2. — 3, 3. — 3, 4. — 3, 5. — 3, 6. — 3, 7. — 0, 8. — 2, 9. — 0, 10. — 0, 11. — 1, 12. — 0, 13. — 2, 14. — 3, 15. — 3, 16. — 3, 17. — —, 18. — —, 19. — 2, 20. — 2, skupaj 114 točk.

Nemški kratkodlaki Dar RMP 993, lastnik in vodnik Boris Pavčič, 1. — 4, 2. — 3, 3. — 4, 4. — 4, 5. — 3, 6. — 3, 7. — 1, 8. — 4, 9. — 3, 10. — 3, 11. — 3, 12. — 4, 13. — 4, 14. — 3, 15. — 3, 16. — 3, 17. — 4, 18. — —, 19. — 4, 20. — 4, skupaj 203 točke, I. darilo.

Nem. kratkodlakarica Aba Veščiška RMP 1134, lastnik in vodnik Franc Kumin, 1. — 3, 2. — 3, 3. — 3, 4. — 3, 5. — 4, 6. — 4, 7. — 0, 8. — 3, 9. — 1, 10. — 0, 11. — 2, 12. — 0, 13. — 2, 14. — 1, 15. — 1, 16. — 1, 17. — —, 18. — —, 19. — 2, 20. — 2, skupaj 109 točk. **DLP**

Vzrejna pravila „Društva brak-jazbečar"

1. Vsi pasemski braki-jazbečarji na področju LRS morajo biti vpisani v RMBj ali JRBj. Dokaz za to je potrdilo o vpisu v Register mladih, izstavljen od KUS-a ali rodovnik izstavljen od JKS-a. Brakov-jazbečarjev, ki niso nikjer vpisani, se ne sme ocenjevati na razstavah, smotrah, tekmah in preizkušnjah in so izključeni od vzreje in lova, razen psi iz inozemstva, s katerim stoji naš JKS v reciprociteti.

2. Vzrejo brakov-jazbečarjev vodi društvo. V ta namen izvoli na letnem občnem zboru strokovnega referenta. O paritvah odloča le ta sporazumno z lastniki psic. Zato se morajo vzreditelji pred paritvijo posvetovati s strokovnim referentom. Paritve, s katerimi strokovni referent ne soglaša, ne morejo biti priznane in se mladiči iz takih legel ne vpišejo. Zoper odklonilne odločbe strokovnega referenta je dopustna pritožba na zbor avtoriziranih sodnikov za brake-jazbečarje v LRS. Pritožbo je vložiti v roku 3 dni in priložiti kavcijo 1000 din, ki zapade v korist društvene blagajne, če pritožnik ne uspe. Paritev prijavi vzreditelj takoj na predpisanem obrazcu strokovnemu referentu. On nato paritev odobri in prijavi KUS-u; v primeru nepravilne paritve prijavo legla zavrne in se leglo ne vpiše.

3. Brak-jazbečar je lovsko uporabnostni pes (pes za vse); zato se lahko pripuste k vzreji le psi in psice, ki jih društvo na podlagi telesne ocene in najmanj 3. (dobro) ocene na tekmi ali preizkušnji prizna za sposobne za pleme. Le do konca leta 1953 lahko društvo prizna sposobnost za vzrejo tudi psom in psicam, ki so v dobrih lovskih rokah, ocenjeni s telesno oceno najmanj »dobro« in nimajo nobenih bistvenih telesnih ali pasemskih hib.

4. Vzreditelji prijavijo leglo v trojniku strokovnemu referentu, ki uredi vse potrebno za vpis v RMBj; v primeru nepravilnosti prijavo legla zavrne. Leglo mora biti prijavljeno v 8 tednih, najpozneje pa v enem letu. Vzreditelji so dolžni oddajati kupcem le telesno in pasemsko tipične brake-jazbečarje. V primeru, da mladič ne dobi telesne ocene najmanj »dobro« je vzreditelj dolžan oddati kupcu ponovno brezplačno tipičnega mladiča braka-jazbečarja. Vsak vzreditelj je dalje dolžan dati enega mladiča iz vsakega legla na razpolago društvu, seveda proti plačilu.

5. Po doseženi starosti najmanj 9 mesecev naj se predvedejo za telesno oceno avtoriziranemu sodniku. Po ocenitvi pošlje sodnik oceno v dvojniku strokovnemu referentu, ki poskrbi za vpis ocene in eventualni vpis v JRBj. Sodnik mora poleg telesne ocene izreči tudi svoje mnenje, če je pes (psica) telesno priporočljiv za vzrejo. Od vzreje izključujejo poleg težjih telesnih hib še sledeče pasemske hibe: izrazit tip braka ali jazbečarja z neodgovarjajočo plečno višino, izrazita klecavost sprednjih nog, rumena barva, prekratka (mišja) ali predolga dlaka.

6. Dolžnost vsakega vzreditelja je, da privede braka-jazbečarja na tekmo ali preizkušnjo, da se ugotovi njegova lovska vrednost. Sodnik pošlje oceno dela v dvojniku strokovnemu referentu, ki poskrbi za eventualni vpis v JRBj.

7. Društvo brak-jazbečar stremi za načrtno vzrejo. V ta namen naj se člani, ki vzrejajo, ravnajo po tehle pravilih:

a) vsak vzreditelj naj ima pri JKS-u prijavljeno in zaščiteno psarno,
b) član vzreditelj sme pustiti v leglu največ 6 mladičev,
c) člani smejo mladiče brake-jazbečarje oddajati le članom društva,
č) članu društva je prepovedano posojati psa plemenjaka za plemenitev psice, ki je last nečlana,
d) v ostalem se morajo člani ravnati po pravilniku o evidenci pasemskih psov.

8. Člane društva, ki se pregreše zoper vzrejna pravila, sme odbor kaznovati z ukorom, prepovedjo vzrejanja za določeno dobo ali z izključitvijo.

DBJ

Vsem vzrediteljem in lastnikom brakov-jazbečarjev!

Novo ustanovljeno »Društvo brak-jazbečar« si je poleg ostalih nalog nadelo kot najvažnejšo nalogo, da vodi vzrejo brakov-jazbečarjev. Do danes je bilo vzrejanje nenačrtno in prepuščeno srečni ali nesrečni roki vzreditelja. Posledice vidimo na smotrah in razstavah, kjer je polovica brakov-jazbečarjev previsokih ali prenizkih, klecavih, nepravilno odlakanih itd. Pri mnogih psih se pojavljajo znaki degeneracije, čemur je krivo nepravilno parjenje v najožjem sorodstvu.

Opozarjamo vzreditelje, da bo prevzelo društvo vodstvo vzreje takoj in prosimo, da se drže vseh določil, ki so v vzrejnem pravilniku. Od vzreje bodo izključeni psi in psice z bistvenimi telesnimi in pasemskimi hibami, po letu 1953 pa tudi psi in psice brez uspešno opravljene lovske preizkušnje. Upamo, da je vsakomur jasno, da bomo le na ta način vzrejali telesno tipične in lovsko uporabne brake-jazbečarje.

Vzrejna pravila, ki smo jih sprejeli na ustanovnem občnem zboru so stroga in smo prva pasemska organizacija, ki je pričela z resno selekcijo pri vzreji. Verjetno bodo nekateri, ki jim naša pravila ne bodo po godu in jih bodo skušali omalovaževati. Takih ne rabimo v naših vrstah, ker se bomo bavili z resnim delom ne pa s kupčijo. Sicer pa nam navdušenje s katerim je bil pozdravljen občni zbor in sprejeta njegova pravila jamčita za uspeh.

Strokovni referent

Upravni odbor:

Predsednik Andrej Flajs, Ljubljana, Vilharjeva 37; podpredsednik Oskar Kosler, Ortnek; tajnik Ludvik Grilc, Ljubljana, Poljanski nasip 14; blagajnik dr. Bogdan Kurbus, Ljubljana, Titova 37 b; strok. poroč. Slavko Kovač, Celje. Ostali odborniki: Fric Confidenti, Celje; Drago Bižal, Kočevje; Rado Čenčič, Maribor; Miloš Kelih, Bled; Jože Marenčič, Goriška brda; Mirko Jež, Vipava; Franc Škulj, Žlebič; Franc Derenčin, Il. Bistrica; Fortunat Juvan, Dravograd.

Pristopnina za člana je 100 din; za družino 200 din; za OLZ 500 din. Članarina za člana 100 din; za družino 300 din; za OLZ 1000 din.

Zahtevajte položnice pri društvenem blagajniku dr. Bogdanu Kurbusu, Ljubljana, Titova 37 b.

Vsa vprašanja v zvezi s paritvijo brakov-jazbečarjev, s prijavo legel, telesne in lovske ocene brakov-jazbečarjev je poslati na naslov: Slavko Kovač, Celje, Cesta na grad 17, ostale dopise pa na »Društvo brak-jazbečar«, Ljubljana, Poljanski nasip 14. Za odgovor priložite znamko.

Druga republiška razstava psov vseh pasem mednarodnega značaja*

je bila 7. in 8. septembra t. l. v Ljubljani. Od skupnega števila 530 psov je bilo 372 lovskih in 157 nelovskih psov. Na ocenjevanje je bilo predvedenih 467 psov, od tega 322 lovskih in 132 nelovskih. V velikem številu so se razstave udeležili inozemci iz Avstrije, Švice, Zah. Nemčije, Trsta, Belgije in Amerike, ki so na razstavo privedli 89 psov od 100 prijavljenih, in sicer 29 lovskih in 60 nelovskih psov.

Ocenjevanje se je izvedlo v 10 ocenjevalnih krogih, v katerih so kot sodniki sodelovali: dr. prof. Franc Josef Kraus z Dunaja, Jože Kristen iz Cerknice, Adolf Ivanc iz Sodražice, Jože Pušavec iz Vodic nad Ljubljano, Franjo Strunjak iz Podsuseda, dr. Otto Zernatto iz Št. Ruprehta pri Beljaku, Slavko Kovač iz Celja, Ratimir Orban iz Zagreba, Bruno Hugo Stare iz Ljubljane, Ljuban Zadnik iz Ljubljane, Bogdan Sežun iz Ljubljane, Emil Zajc iz Opatije, Carl Katzmair iz Münchena in T. Teodor Drenig iz Ljubljane.

Oceno psov kaže razpredelnica,* ki pove, da so bili na razstavi samo kvalitetni psi, kajti število negativnih ocen je prav majhno. Posebno razveseljivo je število lovskih psov, ki so dobili skoro vsi pozitivne ocene. Veliko prvaštev pri nelovskih psih je v glavnem pripadlo inozemskim psom, ki so bili s tem namenom tudi poslani na razstavo.

Razstava se je vršila na stadionu Odreda ob Titovi cesti. Prostor je bil posrečeno izbran in dobro urejen. Nagajalo je pa vreme, saj je oba dneva skoro neprenehoma deževalo. Za veliko požrtvovalnost gre prireditvenemu odboru in vsem sodelavcem vse priznanje, posebna zahvala pa sodnikom in ostalim, ki so sodelovali v sodniških krogih. Kljub dežju so namreč neprekinjeno ocenjevali in so bili vsi psi ocenjeni.

Posamezne pasme so bile po številu takole zastopane: od lovskih psov goničev 128, brakov-jazbečarjev 43, barvarjev 6, jamarjev in terijerjev 80, ptičarjev 61, šarivcev 17; od nelovskih psov pa službenih psov 105, ostalih psov 27.

Na predvečer razstave ter v nedeljo in ponedeljek zvečer se je vršila na razstavnem prostoru produkcija službenih psov iz šole LM iz Ljubljane in Beograda ter Društva ljubiteljev športnih psov in iz Graza. Najboljše znanje so pokazali psi iz Ljubljane, za kar gre v glavnem zasluga tov. Janezu Klemenčiču. Prireditev je našla največje razumevanje pri Lovski zvezi LRS, ki je z izdatno finančno podporo sploh omogočila razstavo. Prav tako so tudi nekatere OLZ razstavo tudi finančno podprle. Za to gre vse priznanje in zahvala lovcem, ki z razumevanjem gledajo na razvoj kinologije. Tudi pri organizaciji razstave so izdatno pomagale nekatere lovske družine iz ljubljanske okolice, posebno lovski družini Št. Vid in Brdo, katerih člani so sodelovali v različnih odsekih prireditvenega odbora.

Izven lovskih vrst smo bili deležni podpore in razumevanja še pri MLO Ljubljana in njegovem predsedniku tov. J. Avšiču. **S. Z.**

* Razpredelnica bo priobčena v decembrski številki.

IZ LOVSKEGA OPRTNIKA

Nekaj o lovski družini Kog in o psici Hitri. O lovski družini Kog, ki je svoječasno bila v sklopu LD sv. Miklavž, po osvoboditvi še menda ni bilo govora v našem listu, čeprav se v njej dogajajo stvari, ki bi jih bilo treba javno omeniti.

Družina šteje 9 članov (prej jih je štela 13 pa so bili 4 iz raznih razlogov izključeni, 1 zaradi divjega lova) s 1114 ha lovišča. Lovišče je bogato z zajci in fazani, precej pa je tudi srnjadi.

Ko je družina imela še obvezno oddajo divjadi, je plan vedno v redu izpolnila in za dobljeni denar kupila lovsko puško risanico, pozneje pa rodovniško psico Hitro o kateri mislim še pozneje nekaj napisati.

Po krivdi nekoga se naša družina in tudi menda OLZ ni vključila v tekmovanje za pokončevanje roparic. Če pa pogledamo dokaze posameznih članov, bomo ugotovili, da je bilo pokončanih čez 500 raznih roparic. Član LD Kog tov. Jožek Ritlop je uničil sam 140 vran in srak, 18 lovu škodljivih mačk in 8 psov klatežev. Spričo takih rezultatov bi v tekmovalni lestvici dosegli vidno mesto. V zaščitenem lovišču, ki zavzema nekaj nad 1/3 vsega lovišča so člani z lastnimi sredstvi preorali eno neuporabno cesto v gozdu in jo zasejali s prosom in ajdo. Tako je zagotovljena hrana divjadi v gozdu samem, obenem pa obvarovane njive kmetov, katerim je predvsem pernata divjad napravila znatno škodo. Razen tega je pripravljenih več krmišč za pernato divjad in srnjad.

Letošnja zima pri nas ni napravila hude škode. Tri mrtve srne ne pomenijo katastrofe za našo LD. Zajcev in fazanov se je razplodilo malokdaj toliko kakor letos. Izgleda, da je to zraven ugodne letine rezultat pokončevanja roparic. Obsta se nam bogat lov. Mnenja smo tudi, da bi bilo odstreliti nekaj veveric, katere delajo po sadovnjakih občutno škodo.

Prej sem omenil o naši psici Hitri, katero smo kupili pred tremi meseci (in za katero vkljub urgenci še danes nismo dobili od KUS-a vrnjenih dokumentov) in katera je na vzrejnih tekmah dobila prav dobro oceno.

Od LD Goričane, okraj Prelog LRH, sem bil še z enim tovarišem povabljen nad divje race. Da bi preizkusil psico, katere rednik sem, sem jo vzel s sabo, sicer že doma v strahu, da mi ne pobegne. Psica je namreč stara že 4 leta in je doma iz Ljutomera, torej iz neposredne bližine (12 km), zraven tega pa ima doma še mladiča, na katerega je zelo navezana. Z vlakom smo potovali kakih 50 km, 6 ali 7 km pa smo šli do lovišča peš. Ne pretiravam, če trdim, da sem bil z njo oddaljen od doma kakih 60 km.

Na lovu se je spočetka obnašala dobro; šla je v vodo in po trstju iskala, vendar se je tega naveličala že čez kake pol ure. Ko ni hotela na povelje več ubogati tudi ne na suhem, sem jo s šibo malo kaznoval. Istrgala se mi je iz rok in zbežala v nasprotno smer našega prihoda. Klicanje, streljanje v zrak vse je bilo zaman. Trdno se je odločila, da me zapusti. Ko mi je izgi-

nila izpred oči, sem si priznal, da nisem delal prav, toda bilo je prepozno. Nisem bil več razpoložen za lov, kajti Hitre mi je bilo zelo žal in drugič, last lovske družine, ki je iz svoje blagajne naštela zanjo 9000 din in mi jo zaupala.

Tamkajšnji lovci so mi sicer obljubili, da bodo storili vse mogoče, da jo izslede, samo če se nahaja na njihovem teritoriju ali vsaj v sosednjem. Da bi se vrnila sama domov, so vsi pa tudi stari preizkušeni lovci izključevali. Tovariš in jaz sva se sicer s štirimi racami toda brez Hitre napotila k vlaku. Malo sva govorila. Čeravno se nama je zdelo nemogoče, sva oba korakala v veri, da je Hitra le šla domov. Toda kako? To je bil njej vendar čisto tuji kraj, brez vsake sledi in znaka za orientacijo. Zraven tega pa je takoj po njenem odhodu začelo deževati in je padalo ves popoldan in vso noč. Nemogoče, da bi šla domov, sem si končno mislil in prepustil stvar razvoju.

Pa je vendar prispela sama brez vsakih pripomočkov pred menoj domov. Okrog pol ene ure po polnoči je v šumenju dežja zaslišala žena pred vrati znan pasji cvilež. Takoj je odprla vrata, skoznje je smuknila vsa mokra, lačna in izmučena Hitra. Kakor popotniku ji je pripravila takoj obilo porcijo mlečnih žgancev, jo malo osušila in ji tokrat pripravila v sobi ležišče. Ko sem se zjutraj vrnil domov in mi je žena razložila vso povest skoraj vkljub temu, da sva oba imela Hitro pred sabo nisva mogla razumeti kako je prišla domov. Toda dejstvo je: v nepolnih 12 urah je prešla v slabem vremenu in v temi 60 km nje neznane poti in prispela domov.

Tu se torej ponovno pojavlja nerešeno vprašanje, ki je bilo objavljeno v zadnji številki našega lista »Ali ima pes absolutno orientacijo«. Kaj je psa privedlo domov? Moje mnenje je tako: Opazil sem psico, da je večkrat jokala v smeri od koder je pihal veter. V tem primeru je potem vedno nekaj časa kazala domotožje. Isti dan ko smo bili na lovu je pihal ravno tako veter iz smeri Koga. Psica je po mojem šla za vonjem, ki pa ga ni našla na zemlji, pač pa ga ji je prinašal zrak (veter).

Želel pa bi, da bi tudi ostali izkušeni lovci prispevali k temu svoje mnenje.

Drago Zabavnik, ml., LD Kog

Uničujmo roparice! Zadnja številka »Lovca« je objavila statistični pregled pokončanih škodljivcev in vrednost divjadi, ki bi jih te roparice uničile, če ne bi prej postale plen lovcev. Kljub zgovornim in velikim številkam pa ne bo prav nič odveč, če jih okrepim z naslednjimi primeri, ki sem jih doživel.

Vedno sem rad hodil na jerebe. Nikoli, ko sem bil še v zelenih letih, nisem dal očetu mir, če je šel na lov, posebno na jerebe. Kadar pa oče ni utegnil iti, mene pa je premočno mikalo, sem zmaknil očetu iz njegovega lovskega predala tisti dve beli koščici, ki tako mehko piskata in sem se sam ali s kakim sovrstnikom napotil v bližnjo reber. Ob neki taki priliki sem klical, te umetnosti sem se kmalu naučil, in priletel je skobec. Morda je bil tudi kragulj-samec. Takrat sem vedel samo to, da je ujeda, kakšna, to mi ni bilo toliko mar. Kar naenkrat je sedel na mladem kostanju, kakor da bi tisti trenutek vzcvetel iz veje. Seveda sem ga lahko samo gledal. To je bilo pred leti, pred vojno.

Te dni (konec avgusta) pa se napotim v gozd. Ker mi je bil teren nov, sem bolj poskušal ugotoviti mesta, kje se jerebi držijo. Najdem po mojem mnenju prikladen prostorček. Parkrat zapiskam brez uspeha. Že se oddaljim, ko me prikuje za skalo prodoren cii-ci-ce-rii-ci-ci-cuj. Na mah sem bil pripravljen, zapiskam, petelinček odgovarja. Pa ne dolgo, kmalu utihne. Gotovo je eden tistih, ki se ne dajo motiti pri svojem, kdove kakšnem opravilu, si mislim, ko se mi ne odzove več. Pa glej ga zlomka! Komaj nekaj metrov od mene se dvigne iz trave glavica s čopkom in rdečimi obrvmi. Preden

sem utegnil pomisliti kaj bi naredil, je že mali vitez z nežnim pli-pli odletel. Zapacal sem ga, si mislim. Pa ker je »on« bil pri volji, se pomaknem okoli grička na drugo stran. Komaj parkrat zakličem, že priplava nizko nad bukovjem zlohotna senca kragulja. Ni bilo slučajno! Že prej sem opazil razpeljane kragulje, ki so visoko v zraku žvižgali svoj fiiu. Ni bila kanja. Štirje povprečni pasovi na dolgem repu so izdali roparja v perju. (Kanja jih ima navadno 12 ožjih). Grem kakih dve sto korakov naprej. Po nekaj klicih je hušknil kragulj od desne strani. Ko me je opazil, je izredno spretno zginil med vejevjem.

Da se lisica rada približa na jerebji klic, je splošno znano. Prav pred nekaj dnevi sem doživel smešno epizodo. Šel sem pogledat na dolgo, ozko ravan sredi gozda za srnjakom, ki je ta travnik navadno prečkal po sredini. Kar opazim nekaj rjavega. Že mislim, da je srnjak, ko se čez gričck priplazi lisica, ki je lovila kobilice. Kmalu zgine v grmovju. Ko se bolj približam, ravno še vidim, kako je smuknila v gozd. Čakaj razbojnik, si pravim, da vidim kako bo pa s tem, in zapiskam na piščalko za jerebe. Ko na igli se je obrnila in okoli grma prišla nazaj na travnik. Stal sem ko kip. Ko me je zagledala, ni vedela ali bi naj ostala ali se obrnila. Odločila se je za gozd. Zapiskam še enkrat. Spet se obrne in pride nazaj. Čeprav sva bila le nekaj metrov narazen, ni zbežala, ampak je stopicala z noge na nogo in mencala — ali bi ali ne bi. Toda v gozdu je bolj varno. Čez nekaj minut je prišla na drugem robu spet na travnik, za moje klice pa se ni zmenila.

Moj oče mi je pravil, da je nekoč v okolici Celja na jerebjem lovu upihnil življenje potepinski mački, ki se je plazila k domnevnemu jerebu.

Iz vsega tega sklepam, da roparice zelo dobro poznajo klic jereba in da mnogo jerebov konča tudi na ta način. Prav je, če smo pri jerebjem lovu pripravljeni na presenečenje tudi od te strani in naj nam bo še večji užitek uplenitev roparice, ki pride na klic, kakor pa uplenitev prijaznega črnogrlega petelinčka. *M. V.*

Cianvodikove ampule. Preden odpreš škatlo s cianvodikovimi ampulami, preberi tale navodila:

Cianvodik je zelo nevaren strup in deluje smrtno že v najmanjši količini. Zato odpiraj škatlo s cianvodikovimi ampulami vedno le na prostem in se postavi tako, da ti veter piha od strani. Če je kaka ampula strta, ne vdihavaj in jo previdno uniči.

Ko vlagaš ampulo v vabo, pazi da je ne streš. Tekočina se takoj spremeni v plin, ki je vdihavanju smrtno nevaren.

Škatlo z ampulami shranjuj v zaklenjenem prostoru, ki je hladen in do katerega drugi nimajo dostopa (klet, zakop v zemljo itd.); zlasti pazi, da so ampule poleti na hladnem. Ne shranjuj jih v stanovanjskih prostorih! Smrtno nevarno je!

Če želi lovska družina nabaviti v Lovski zadrugi v Ljubljani cianove ampule, mora predložiti nabavno dovoljenje, ki ga dobi pri pristojnem OLO in pa napisano in podpisano naročilnico lovske družine. V nabavnem dovoljenju mora biti navedena oseba, ki je odgovorna za pravilno čuvanje strupa. Cianove ampule sme lovska družina izročati le izkušenim lovcem in mora vpisovati, kdo jih je prevzel in koliko. Lovska zadruga ne izdaja strupa posameznikom, temveč samo lovskim družinam in drugim lovskim kolektivom.

Preden nastaviš vabe z ampulami, moraš obvestiti pristojni ljudski odbor o strupitvi, da to razglasi na krajevno običajen način. Vabe smeš polagati najmanj 300 m od hiš in 200 m od javnih poti.

Za nesreče iz malomarnosti odgovarjaš. Zlasti pazi, da ne pridejo do ampul otroci, ne doma in ne v lovišču. Vedno poberi vse nastavljene vabe in ampule. V primeru nesreče obujaj ponesrečenca z umetnim dihanjem in masažo srca. Drami ga in mu vlivaj v usta presno mleko. *Lovska zadruga*

• • Iz lovske organizacije

Sporočilo lovskim družinam in lovcem

1. **Kožuhovina:** Znano vam je že, da bomo tudi v letošnji lovski seziji prevzemali vso kožuhovino od lovskih družin. Kožuhovino prinesite v Lovsko zadrugo v Ljubljani, Komenskega 36, ali pa pošljite po pošti, železnici itd., vendar za vso lovsko družino skupaj. Boljšo embalažo vrnemo.

Čim več kožuhovine oddajte Lovski zadrugi že do 15. februarja, ker se take kože prodajo v inozemstvo dražje kakor poznejše. Drugi termin za prevzemanje kož je do 15. aprila 1953.

Na željo Okrajnih lovskih zvez in lovskih družin pridejo naši strokovnjaki določenega dne prevzemat kožuhovino na sedež Okrajnih lovskih zvez in sicer, prvič v februarskem in drugič v aprilskem terminu. Ob tej priložnosti se morejo lovci poučiti o pravilnem izkoženju, sušenju in napakah prinešenih kož. Dogovorite se zaradi tega z vašo Okrajno lovsko zvezo.

Kožuhovino bomo obračunali po najboljši ceni in zamenjavali tudi za dobro inozemsko municijo. Odkupne cene bomo še javili.

Ne streljajte prezgodaj, ko kožuh še ni dozorel. Bodite natančni pri izkoženju in sušenju. Navodila najdete v »Lovcu« 1947, str. 495 in 1951, str. 330 str. 330.

Opozorite svoje člane, da naj ne zavržejo nobene kože, niti zajčje, srnjadje, gamsje, niti pasje in mačje. Tudi naj lovci organizirajo zbiranje kož kuncev, ki imajo dobro ceno.

2. **Lovska municija:** Lovska zadruga je dobro založena z zanesljivo lovsko municijo, dimnim in brezdimnim smodnikom, netilkami, šibrami, čepi, tulci, z inozemskimi in domačimi naboji. Če le mogoče, pošljemo naročeno municijo tudi na dom. Z naročilom pošljite orožni list, ki vam ga takoj vrnemo.

3. **Strupi in strupljenje zverjadi.** Pazljivo prečitajte navodila za zastrupljanje zverjadi s cianvodikovimi ampulami.

Pripravite že sedaj vse potrebno za spomladansko zastrupljanje vran in srak s strupnimi jajci. Strup, fosforno emulzijo dobite pri Lovski zadrugi.

4. **Lovski pribor:** Domala ves lovski pribor, loden za lovsko obleko, lovsko obutev lahko kupite v Lovski zadrugi. Prepričajte se o kakovosti in zmernih cenah.

5. **Strokovna knjiga »Naš lov«** je potrebna slehernemu lovcu. Naročite jo, dokler je še zaloga. Prvi del (460 strani, bogato ilustriran in vezan) velja samo 250.— din.

6. **Živa divjad za razplod:** Proučite svoje lovišče in naročite ustrezno divjad (zajce, fazane, jerebice) za razplod in osvežitev krvi. Izdatek bo bogato poplačan z dvigom staleža in večjim lovskim razvedrilom.

Kupujemo tudi živo divjad za razplod, če jo ujamete namesto odstrelite. Ponudite jo Lovski zadrugi.

Vsi člani vaše lovske družine so gotovo tudi člani Lovske zadruge. Ako ne, zahtevajte pristopnice.

Lovska zadruga

Lovska družina Tabor, Dornberg je poslala na pregled sveže poginulega zajca, pomladanskega legla in živinozdravnik dr. Ivan Koglot je ugotovil izrazito kokcidiozo v črevesju zajca.

Zajec je iz zaščitenega dela tega lovišča, kjer so bili lansko jesen izpuščeni zajci iz Prekmurja.

Prijavite vse primere obolenj.

Okr. lovska zveza Gorica
3. X. 1952

Lovska družina Motnik je članu Janezu Kodru ml. prepovedala za eno leto lov na parkljasto divjad in v lovni sezoni 1952/53 zahajanje v lovišče brez spremstva, ker je imenovani grobo kršil lovsko disciplino in dobre lovske običaje.

LD Motnik

Z Bizeljskega. Letos pričakujemo obilnega plena na brakadah, ker je zajcev obilo. K razmnožitvi zajcev je brezdvomno mnogo doprinesel rezer-

vat, ki je obsegal 1/5 lovišča. Tudi srnjadi je dovolj, ker so lovci naredili v pretekli zimi brez izjeme svojo dolžnost. *V. P.*

Lovska družina Peca v Mežici se je oddolžila padlim borcem NOV.

Na slavnostni seji Osvobodilne fronte v Mežici dne 27. IV. 1952 je bilo sklenjeno, da bodo vse množične organizacije imele za postavitev spomenika padlim borcem NOV po eno prireditev. Naša lovska družina je v ta namen priredila 20. julija t. l. lovsko razstavo, ki jo je lepo organiziral Ivan Veselko. Razstava je obsegala samo prispevke članov te družine in je kljub temu žela vse priznanje. Za poživitev razstave so člani organizirali nagradno streljanje z zračnimi puškami, popoldne pa lovsko veselico. Zaključni računi so izkazali 60.000 din čistega dohodka, ki ga je prejela ZB NOV za spomenik.

Nad vse častno so naši lovci pokazali svojo disciplino in zavednost, ker so prvi po svoji organizaciji izpolnili sprejeto obvezo.

Jože Samec,
tajnik LD Peca v Mežici, 20. IX. 1952

Izključitev. Vladimir Frangeš je bil zaradi nedisciplineranosti izključen iz L. d. Pesnica.

Okrajna lovska zveza Maribor
št. 250/52, 25. VIII. 1952
24. IX. 1952, št. 48, 77, 92, 97/52
Otmar Cvirn, preds.

Izključitev. Okrajna lovska zveza Novo mesto je potrdila izključitev Janeza Pateja iz Ivanje vasi iz L. d. Mirna peč, zaradi nedisciplineranosti.

Franjo Bulc, preds. OLZ,
št. 82/52, 12. IX. 1952, Novo mesto

Izključitev. Okrajna lovska zveza Slovenj Gradec je potrdila izključitev Kristjana Verdineka iz Guštanja in Slavka Gregorca iz Leš, iz L. d. Uršlja gora — prvega zaradi kaznivega dejanja kriminalnega značaja, drugega pa zaradi grobe kršitve discipline, nespoštovanja pravil in sklepov lovske družine, samovoljnega lova, nošenja neprijavljenega orožja in pijančevanja.

Okrajna lovska zveza Slovenj Gradec,
št. 167, 12. IX. 1952

Izključitev. Lovska družina Jurklošter je izključila iz svojega članstva Valentina Bratca iz Lahovgrabna in Jožeta Kandolfa iz Polan zaradi kršenja določil člena 10 enotnih pravil za lovske družine; lovska družina Prebold Jožeta Vebra iz Dolenje vasi iz istega razloga; lovska družina Sodna vas pa Branka Vehovarja iz Pristave, ker je ustrelil v revirju edino fazanko.

Okrajna lovska zveza Celje,
Predsednik Otmar Cvirn, l. r.

Izključitev in kazenski postopek. Upravni in nadzorni odbor OLZ Šoštanj je na svoji seji 30. avgusta t. l. sklenil, da se Vojteh Karče, član L. d. Mozirje izključi iz lovske organizacije, lovska družina Mozirje pa preda javnemu tožilcu.

Imenovana lovska družina je 29. nov. 1950 priredila pogon na srnjad, katerega je vodil Vojteh Karče in je bilo na tem pogonu streljanih 9 kosov srnjadi s šibrami.

Okrajna lovska zveza Šoštanj,
Šmartno ob Dreti,
31. VIII. 1952, št. 67/52

Izključitev. LD Uršlja gora je izključila iz članstva Kristena Verdineka iz Guštanja zaradi dejanja kriminalnega značaja; Slavka Gregorca iz Leš zaradi nedisciplinе, nespoštovanja pravil in sklepov lovske družine, samovoljnega lova, nošenja neprijavljenega orožja in pijančevanja.

OLZ Slovenj Gradec
št. 167, Prevalje 19. IX. 1952

Izključitve. L. d. Črni vrh je po 10. čl. pravil lov. družine, odst. č) izključila: Alojzija Kavčiča iz Zadloga 11; Ludvika Mikuža iz Črnega vrha 34; Cirila Pagona iz Črnega vrha 9; Venceslava Rupnika iz Zadloga 57; Franca Rupnika iz Zadloga 21; Franca Rudolfa iz Lomov 30; Ivana Bončo iz Zadloga 32; Pavla Zajca iz Zadloga 17. Po istem členu je L. d. Kozja stena izključila Mirka Bolčina iz Dola - Predmeje 82; L. d. Vojkovo pa po 10. čl. a) Jerneja Bratuža iz Otošč 40, obč. Vipava.

Okr. lovska zveza Gorica,
Ulica IX. Korpusa 227, Solkan
3. X. 1952

Obsojen nakupovalec kož. Janezu Bukovcu iz Dobindola, nakupovalcu kož ni šlo v račun, da organizirani lovci oddajajo uplenjeno kožuhovino preko lovske družine Lovski zadrugi v Ljubljani in ne več njemu. Obiskoval je sejme od Novega mesta do Črnomlja in je konec decembra 1951 izjavil, da je nakupovalec Lovske zadruge zaprt, ker je odkupoval krzno divjadi po previsokih cenah.

Okrajno sodišče v Metliki, ga je zaradi obrekovanja obsodilo na 1000.— din denarne kazni. Janez Bukovec je storil to kaznivo dejanje iz koristoljubnega namena, kot nelojalen konkurent.

Franc Langer, tajnik LD Loka — 60 letnik. Šestdesetletnico rojstva in 43 letnico lovskega udejstvovanja praznuje v Zasavju in Posavju splošno

znani lovski strokovnjak Franc Langer, upokojeni zemljiško-knjižni uradnik v Radečah.

Takoj po končani prvi svetovni vojni 1919, je ustanovil v Radečah lovsko društvo (klub) in sta tako občinski lovišči Radeče in Loka prešli iz zasebnega zakupa v družbeno upravo.

Leta 1930 je bil službeno premeščen v Krško in je tam ustanovil Zasavsko lovsko društvo (sedaj Okrajna lovska zveza) za okraja Krško in Brežice. Bil je tudi več let delegat zveze lovskih društev v Ljubljani.

Takoj po osvoboditvi je ustanovil lovski družini Radeče in Loka, bil več let starešina LD Radeče. Tajnik LD Loka je še danes ter odbornik OLZ Trbovlje.

Posebno se je izkazal s številnimi poučnimi predavanji, kar potrjujejo prav dobro uspeli izpiti v Radečah.

Za vsa njegova dela, posebno še za vzorno tajniško poslovanje, mu Okrajna lovska zveza Trbovlje izreka za njegovo 60 letnico prisrčno zahvalo in mu iskreno želi, da bi ostal v naših lovskih vrstah še mnogo let.

Okr. lovska zveza Trbovlje

† **Jurij Pajtler,** član lovske družine Dravograjsko Pohorje, rojen v sv. Lovrencu na Pohorju je dne 29. IX. t. l. preminul. Zvestega lovskega tovariša bomo ohranili v svetlem in častnem spominu. *LD Dravograjsko Pohorje*

KINOLOŠKE VESTI

Prijavljene in zaščitene psarne:

»Iz Boršta« za terijerje, lastnik Janez Klemenc, Rakitna.

»Gorička« za terijerje, lastnik Evgen Kuštor, Murska Sobota, Št. Kuzmiča 2.

»Mežiška« za brake-jazbečarje, lastnik Okrajna lovska zveza Slov. Gradec.

»Štajerska« za španijele, lastnik Franc Sevšek, Maribor, Strossmayerjeva ulica 8.

»Tržaška« za nemške kratkodlake ptičarje, lastnik Dušan Požar, Maribor, Nasipna ulica 1.

»Mariborska« za služb. pse, lastnik Franjo Nosan, Maribor, Kneza Koclja 2.

Sodniški pripravniki: Kot sodniški pripravniki so prijavljeni:

Za ocenjevanje zunanjosti goničev:

France Garbajs, Ljubljana, Pod ježami 3.

Za ocenjevanje zunanjosti brakov-jazbečarjev:

Rado Čenčič, Maribor, Tomšičev drevored 5.

Za ocenjevanje zunanjosti jamarjev:

Stanko Arko, vet. Ljubljana, Kersnikova 5; Tatjana Vončina, Ljubljana, Križevniška 4; Mirko Jež, Vipava; Ivan Lašič, Maribor, Rozinova 7.

Za ocenjevanje zunanjosti španijelov:

Franc Sevšek, Maribor, Strossmayerjeva ulica 8.

Za ocenjevanje zunanjosti službenih psov:

Alojz Hrovat, Ljubljana, Peričeva ulica 15; Franjo Nosan, Maribor, Kneza Koclja ul. 2; Brane Čebin, Ljubljana, Stoženska ul. 125; Milan Juričev, Ljubljana, Celovška c. 65.

Prijavljene psarne:

»Goričkа« za jazbečarje in terijerje, lastnik Evgen Kuštor, Murska Sobota, St. Kusmiča 2.

»Grosupeljska« za lovske terijerje (za goniče že zaščitena), lastnik Pavel Fabiani, Ljubljana, Ribji trg 4.

»Golti« za istr. goniče, lastnik Lovska družina Mozirje.

»Kordunska« za nem. kratkodl. ptičarje, lastnik Nikola Padežanin, Maribor Pobrežje, Nasipna 18.

»Ljubljanska« za brake-jazbečarje, lastnik Okr. lovska zveza Ljubljana.

»Medvodska« za lovske terijerje, lastnik I. Starič, postaja LM Medvode.

»Prekmurska« za nem. kratkodl. ptičarje, lastnik Štefan Sočič, Pučonci 92.

»Soboška« za nem. kratkodl. ptičarje, lastnik Zoltan Perš, M. Sobota, Trstenjakova ulica.

»Studenška« za lovske terijerje, lastnik Jože Štraus, Maribor, Studenci, Obrežna 15.

»Štajerska« za nem. kratkodl. ptičarje, lastnik Dušan Požar, Maribor, Nasipna 1.

»Tržaška« za nem. kratkodl. ptičarje, lastnik Dušan Požar, Maribor, Nasipna 1.

KUS

Mednarodna federacija za lovsko kinologijo. Centralno načelstvo mednarodne federacije za lovsko kinologijo se je sestalo od 22. do 24. avgusta 1952 v Reutte-u na Tirolskem (Avstrija). Temu sestanku je prvič prisostvoval tudi zastopnik Jugoslavije. Obširni dnevni red je bil z intenzivnim delom docela rešen. Razveseljivo je, da se je posrečilo v vsaki posamezni točki doseči popolno soglasnost, kar je vsekakor v interesu za dosego skupnih mednarodnih lovsko kinoloških ciljev. Med mnogoštevilnimi točkami dnevnega reda je posebno poudarjati pripravljalno delo za ustvaritev mednarodne uporabnostne knjige lovskih psov, v kateri bodo zabeleženi tekemski uspehi lovskih psov, doseženi po mednarodnih predpisih. Dalje je bilo obravnavano imenovanje mednarodnih tekemskih sodnikov, kakor tudi predpripravljalno delo za prvo sejo delegatov, ki bo predvidoma sredi februarja 1953 v Baselu (Švica).

Novi sodniški pripravniki. Za oceno zunanjosti vseh vrst goničev: Franc Garbajs, Ljubljana, Pod ježami 3. Za oceno zunanjosti brakov jazbečarjev: Hubert Jenčič, Nova Gorica, Blok XIV; Dr. Bogdan Kurbus, Ljubljana, Titova 37 b. Za oceno zunanjosti službenih psov: Brane Čebin, Ljubljana, Stoženska 125; Milan Juričev, direktor hotela Union, Ljubljana.

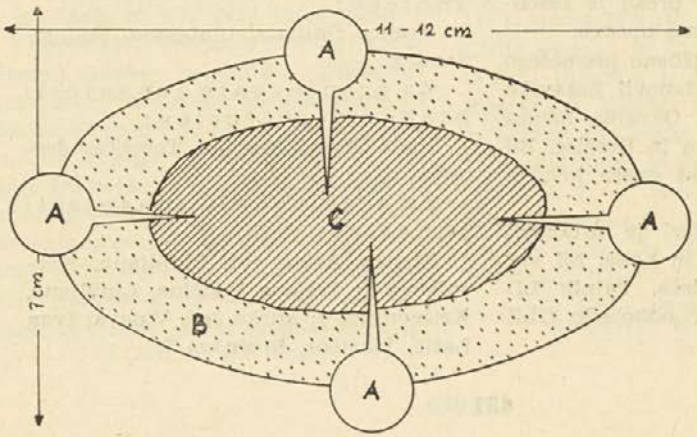

STRUPNA VABA ZA VOLKOVE

A = ampula
B = loj, mast, ocvirki, meso i. pod.
C = krompir, repa, loj z mastjo i. pod.

Popravite v prvi vrsti osmrtnice dr. Ivana Lovrenčiča letnico 1950 na **1952** in nam oprostite neljubo napako.

Umrl nam je 1. XII. 1952 nestor našega lovstva in kinologije, njun ustanovitelj, organizator in učitelj slovenskih lovcev in kinologov, največji slovenski lovec in kinolog v besedi in dejanju, naš lovski tovariš

dr. Ivan Lovrenčič

predsednik Mednarodne kinološke federacije, častni predsednik Kinološke zveze Jugoslavije, častni predsednik Lovske zveze LR Slovenije, zaslužen lovec in kinolog, gospodarstvenik, borec za narodne pravice, kulturni delavec, lovski pisatelj in svetovno razgledani mož, star 74 let.

V sredo 3. decembra smo se na Žalah v Ljubljani od njega poslovili, ga spremili na njegov dom na Vrhniko, kjer so se poslovili od njega domači lovci in domačini, v Cerknici tamkajšnji lovci in prebivalstvo ob poslovilnih pesmih, salvah lovskih pušk in klicu lovskega roga. Zadnje slovo je bilo v Sodražici, v njegovem rojstnem kraju, kjer je ob strani svojih staršev legel k večnemu počitku pod njemu tako priljubljeno Travno goro.

Kakor večno zelena smreka, katere vejice smo položili v grob, tako bo v vseh lovskih srcih večno živel spomin v spoštovanju in hvaležnosti na velikega lovca in kinologa.

Lovska zveza LRS

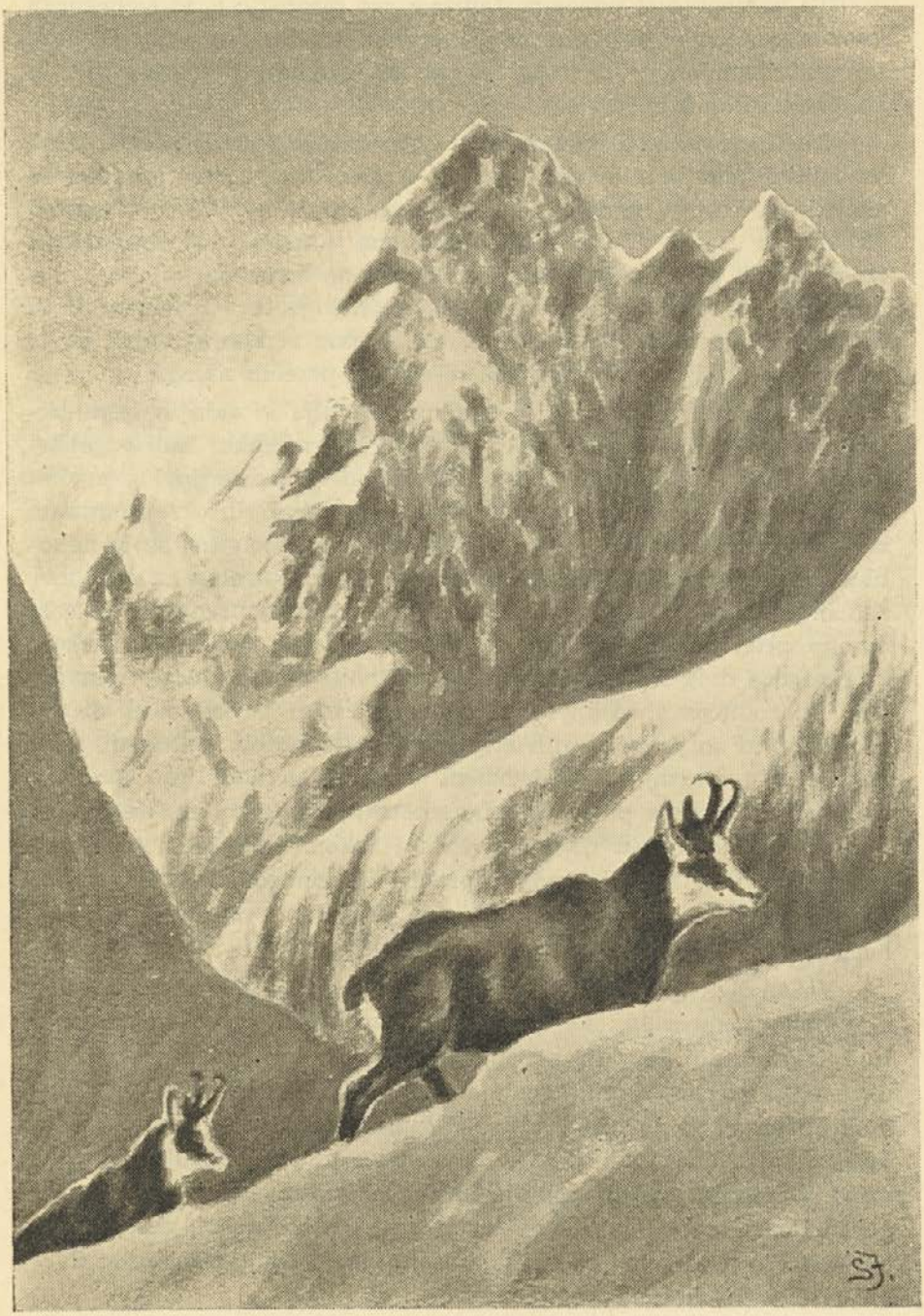

Dr. Jože Benigar:

Kam?

To vprašanje se danes postavlja z vso resnostjo pred slehernega lovca. Stanje naše organizacije kljub dobri tradiciji in najboljši volji ter aktivnosti enega dela lovcev ni tako, kakor bi moralo biti in kakor bi lahko bilo.

Ker imamo za izboljšanje razmer in za dosego boljših rezultatov vse subjektivne in objektivne pogoje, sem se odločil, da v tem članku analiziram delo in stanje celotne naše organizacije in tako seznanim slehernega lovca z aktualnimi problemi lovstva naše republike. Občni zbori, plenumi, okrožnice in dopisi do danes niso dosegli niti toliko, da bi vsak lovec vedel, kakšne naloge ima posameznik in kakšne celotna organizacija ter bi se končno vendar zavedel, da je tudi osebno dolžan pomagati pri reševanju perečih nalog.

Ni dvoma, da je naša lovska organizacija v zadnjih letih napravila velik korak naprej tako v vzgoji kadra, kakor tudi v gojitvi divjadi. Saj nam podatki o staležu divjadi v primerjavi s prvimi leti po vojni jasno kažejo, da se je taisti po nekaterih okrajih znatno zboljšal, zlasti za nekatere vrste divjadi. Tudi disciplina se je nekoliko popravila, toda še ne tako, kakor bi bilo to potrebno za našo lovsko organizacijo. Naš lovski zakon je med najnaprednejšimi, celo mnogo pred zakoni lovskih organizacij drugih držav. Ta zakon, ki omogoča dvig našega lovstva, je pridobitev naše ljudske revolucije v narodnoosvobodilni borbi in odraz visoke zavesti naših delovnih ljudi, ki so preko svojih izvoljenih zastopnikov izglasovali take zakone, ki ustrezajo naši družbeni ureditvi za nadaljnjo graditev socializma. Nikakor pa ne smemo smatrati, da je s tem, da imamo tako demokratičen in napreden lovski zakon, že rešeno vprašanje našega lovstva. Morali bomo odpraviti še mnogo napak, da bomo dosegli nadaljnje nove uspehe, kar pa je odvisno od aktivnosti slehernega lovca, ki predstavlja del naše celote.

Važen člen v tej celoti je odbor republ. lov. zveze, ki mora poleg strokovne pomoči in razvijanja organizacijskih oblik, kontrolirati tudi izvrševanje lovskih predpisov in podvzemati administrativne ukrepe. Zato marsikomu izgleda, da sedanji način upravljanja ni demokratičen in da je treba dati več samostojnosti okrajnim l. zv. in lovskim družinam. Zdi se mi, da so taka mnenja popolnoma pravilna. Uresničili pa jih bomo lahko šele takrat, kadar bomo imeli garancijo, da so člani lovskih družin vsestransko dobri, vestni lovci in da imajo pred seboj za cilj izboljšanje lovske organizacije in dvig lovstva ter lovske kulture sploh.

Kakšno je stanje in delo v naši lovski organizaciji? V 346 lovskih družinah imamo včlanjenih 8957 lovcev. Te družine sestavljajo 19 okrajnih zvez, kar vse skupaj tvori Lovsko zvezo LRS. Sistem volitev v odbore je demokratičen. Lovske družine namreč izvolijo na svojih občnih zborih iz svoje srede odbor, ki je dolžan, da vodi lovsko družino po zakonu in uredbah o lovu in ki je odgovoren, da se vsi člani natančno drže predpisov in navodil, kakor tudi da družina poroča okrajnim zvezam o stanju družine in njenem delu ter o stanju v lovišču. Na istem občnem zboru izvolijo člani delegate za občni zbor okrajne lovske zveze in jih s tem tudi pooblaste, da v njihovem imenu predlagajo, diskutirajo in sklepajo o tekočih problemih ter volijo v okrajni lovski odbor svoje zastopnike. Po istih načelih volijo okrajni odbori delegate za republiški občni zbor. Čeprav je iz tega jasno, da imajo delegati, ki so v končni liniji izvoljeni od članov osnovnih lovskih organizacij, vso pravico in dolžnost, da v najvišjem forumu, t. j. na občnem zboru republiške lovske zveze razpravljajo in sklepajo, se žal dogaja, da lovske družine ali skupine članov kritizirajo in omalovažujejo ravno tiste sklepe, ki so jih po njih izvoljeni delegati predlagali in izglasovali.

Oglejmo si nekoliko razmere in delo večine lovskih družin. Družinski poslovniki, ki naj uravnavajo delo in življenje tega kolektiva in ki bi morali biti odraz specifičnosti terena in razmer v vsakem kraju, so navadno šablonski, prepisani od družin, kjer so sestava članstva, teren lovišča in lovski pogoji pogosto popolnoma drugačni in zato seveda ne ustrezajo potrebam vseh lovskih družin. Nadalje lahko trdimo, da mnogo članov ne pozna družinskega poslovnika, še celo več, da se niti člani družine ne poznajo med seboj. Še večji je odstotek onih lovcev, ki ne poznajo zakona in pravilnikov o lovu. Po taki ugotovitvi je nujno, da se dogajajo nepravilnosti pri izvrševanju lova, zlasti še, če upoštevamo dejstvo, da je veliko število lovcev stopilo v lovsko organizacijo zato, ker so pričakovali od lova materialne koristi. Družinski posveti, strokovni sestanki in predavanja, celo skupni lovi so mnogim našim lovcem težko breme. Marsikateri naš lovec smatra ali pa si vsaj želi, da bi mu članska izkaznica in orožni list služila kot opravičilo za samovoljno pohajanje in gospodarjenje po lovišču in kot sredstvo za lovsko izživljanje in okoriščanje. Vse uredbe, ki omejujejo samopaštvo in anarhijo, so zanje ali diktatura ali nedemokratičnost. Vprašajmo se pa, če se ta lovec »demokrat« zaveda, da je s svojim vstopom v lovsko družino hkrati prevzel tudi soodgovornost za upravljanje lovišča, ki je last delovnega ljudstva?

Če bi bil ta lovec pošten državljan in dober gospodar, potem bi prav gotovo najprej pogledal, kakšno je stanje v družini in kakšen

je stalež v lovišču, pozanimal bi se, kakšne pogoje za divjad ima ta revir in kakšen stalež bi pravilno ustrezal tem pogojem. Pogledal bi, kaj se je za vse to napravilo in kaj je družina ukrenila za dosego tega. Dober gospodar dobro ve, da je potrebno hlev najprej napolniti, potem pa šele vršiti selektivno odprodajo. Isto tako bi moral tudi on skupno z ostalim članstvom zastaviti vse sile za dosego najvišjega staleža in najboljše kvalitete divjadi. Za dosego tega pa so potrebni plani, potreben osebni idealizem in pravilen odnos do skupnosti in tudi materialna sredstva.

Kakšen pa je odnos družine kot kolektiva do posameznih članov? Resnici na ljubo moramo reči, da je zelo popustljiv, predomač. In zakaj je takšen? Za enega glavnih vzrokov smatram prikrivanje večjih ali manjših prestopkov, ki so ostali neprijavljeni, vendar pa članom znani. O njih se ne razpravlja zaradi pomanjkanja objektivnosti, premajhnega čuta zakonitosti in prevelike domačnosti med člani in iz strahu pred osebno zamero. Jasno je, da tako stanje onemogoča pravilno kritiko in pravilen odnos med člani. Vse to ima za posledico, da se rahlja tovarištvo, medsebojno zaupanje, redi pa grupaštvo, medsebojne intrige in opravljanje, vse to pa uničuje skupno lovsko gospodarstvo in povzroča anarhično eksploatacijo lovišč. Da bi se nekako pokrili s plaščem zakonitosti, se v nekaterih primerih pod firmo lovske zveze in pod pretvezo demokratičnosti povežejo z okrajnimi ljudskimi odbori, od katerih nekako izsiljujejo odobritev nezakonitega odstrela zaščitene divjadi. Jasno je, da so v takih družinah poročila o staležu šablonska, tendenciozna, hišne številke; poročila družine o delu pa netočna, dostikrat olepšana — navadno, v kolikor jih sploh dajejo, nezanesljiva.

Lovski čuvaji, ki bi bili edina garancija za pravilno evidenco in pravilno gojitev divjadi in ki bi s svojim strokovnim znanjem resnično pravilno gospodarili v loviščih, so jim preveliko materialno breme, kakor sami navajajo. Prepričan pa sem, da se bolj bojijo kontrole kakor pa denarnih stroškov.

Veliko družin razpravlja v glavnem danes o mejah in številu članstva. Če bi imeli ti lovski kolektivi pred očmi kot glavni cilj gojitev, bi bila kmalu vsem lovišča prevelika in članstvo premalo številno, saj dobro vemo, da več ljudi lažje obvlada isto delo in lažje nosi enako breme. Primer je tako jasen, da pač ne potrebuje še kakšnih dokazov.

Kako malo je lovskim družinam mar gojitev divjadi v lokalnem, še bolj pa v republiškem merilu, naj nam pokaže tale primer: Ko smo iz republiške zveze vprašali okrajne lovske zveze, koliko in kakšno divjad bi lahko odlovile, oziroma potrebovale za osvežitev krvi ali nasaditev, smo dobili porazne odgovore. One, ki imajo dovolj

divjadi, so odgovorile, da je stalež divjadi, ki bi jo bilo treba odloviti, zelo majhen, nasprotno pa so tam, kjer bi divjad morali nabaviti, trdili, da imajo divjadi dovolj. Da bi nas prepričali o vsem tem, so šli celo tako daleč, da so v predlogih za odstrel prijavili stalež s takimi številkami, ki jim ne more verjeti niti največji naivnež. Kot primer navedem samo, da je prijavila Okrajna lovska zveza Črnomelj več zajcev na 100 ha kakor Gornja Radgona. Mnoge lovske družine so kritizirale sklep občnega zbora, da se ustanovi gojitveni fond, za katerega je vplačal vsak član po din 100.—, češ da nimajo od tega nikake koristi, ker divjad, ki jo Lovska zveza želi dvigniti, pri njih ne more uspevati.

Slab odnos do lovske organizacije se kaže tudi v tem, da se naši lovci, posebno mlajši, kaj malo zanimajo za lovsko literaturo. Zdi se mi, da smo Slovenci lahko ponosni na knjigo »NAŠ LOV«, čeprav ne zajema vsega v podrobnosti, ki je pa brez dvoma dober teoretičen vodič pri izvajanju lova. In vendar je od 7000 izvodov prodanih do sedaj komaj polovica. Ali ne potrjuje to dejstva, da našim lovcem ni mar, kako lovimo in kako gojimo. Kje drugje naj bi se učili, če ne iz dobre strokovne knjige in iz dolgoletne prakse? O pomanjkanju najosnovnejšega znanja smo se prepričali na lovskih izpitih. Izvajanje lova sloni pri nas preveč na površni praksi s premalo teoretičnega znanja. Nesreče, ki se dogajajo na lovih, so v glavnem posledica nepoznanja balistike in neprevidnosti, ki pa je pogosto zvezana z neutemljeno slo po plenu. Naše strokovno znanje še daleč zaostaja za tem, kar zahteva od nas gojitev in razumevanje življenja divjadi. Tovariši lovci, brez temeljitega teoretičnega in praktičnega poznanja lovstva in lovske zakonodaje ne moremo in ne bomo mogli pravično loviti, še manj pa uspešno gojiti!

Naravnost nerazumljiv pa je odnos nekaterih lovcev ali celo družin do naše Lovske zadruge, ki jo moramo vsi smatrati za svoj gospodarski organ, kar tudi stvarno je. Veliko je bilo v zadnjem času kritike in razburjanja zaradi povišanja deleža, kakor da je ta delež povišal upravni odbor zadruge, ne pa delegati na občnem zboru. Bilo je mnogo govora, ali mora biti član lovske družine tudi član Lovske zadruge? Mislim, da je odveč poudarjati, da so sklepi občnih zborov in plenumov veljavni za vse lovce in torej tudi sklep plenuma v Mariboru dne 2. sept. 1951, da mora biti sleherni lovec včlanjen v Lovski zadrugi. Zadružna pravila so na voljo vsakemu članu. Treba jih je samo prečitati in se po njih ravnati. Vse nepravilnosti, ki jih zapažajo lovci — člani Lovske zadruge, je treba registrirati, o njih diskutirati in jih javiti zato izvoljenemu nadzornemu odboru. Zanimivo je, da so tako kritiko iznašali posamezniki in lovske dru-

žine ravno tam, kjer sploh niso izpolnjevali svojih dolžnosti do zadruge (kože, članarina itd.).

Kakšne pa so naše okrajne lovske zveze, kakšno je njihovo poslovanje in kakšni so njih odnosi do družin in republiške zveze? — Težko bi bilo potegniti srednjo črto, ker bi s tem ene nezasluženo hvalili, druge pa krivično grajali. Nekaj okrajnih lovskih zvez ali bolje rečeno odbornikov teh zvez se zaveda svojih dolžnosti in odnosov, ki jih morajo imeti navzdol in navzgor. Jasno jim je, da so važen vmesni člen in posredovalec, oziroma prenašalec iniciative navzgor ter direktiv in pomoči navzdol. Poznavajoč specifičnost krajevnih in lovskih razmer na terenu s svojim trudom in pravilnim tolmačenjem lovske linije mnogo koristijo pri urejanju in reševanju problemov ter utrjevanju lovske zavesti, discipline in gojitve divjadi. Njihova pomoč je dragocena in se uspeh njihovega truda vidi na terenu. S svojim delom so take okrajne lovske zveze dokazale zrelost in sposobnost za samostojno upravljanje lovskim kolektivom na njihovem področju. Če bi bile vse okrajne lovske zveze take, bi republiški forum lahko vršil samo še funkcijo instruktorja, dajal nasvete iz perspektive republike za nadaljnji razvoj in utrditev naših lovskih organizacij.

Žal pa je samo nekaj okrajnih lovskih zvez takih. Več pa je takih, kjer odborniki svojo funkcijo smatrajo le kot častno, ne zavedajo se odgovornosti, ki jim jo ta funkcija nalaga. Lovskim družinam so vse prej kot učitelji in pomočniki in vse prej kot reševalci problemov in utrjevalci discipline. Niso redki primeri, da družine niti ne čutijo okrajne lovske zveze, niti v smislu pomoči, niti v smislu kontrole. Ogromno je problemov, ki stoje nerešeni in ki jih bodo morale okrajne zveze v bodoče same in hitreje reševati.

Še slabše je tam, kjer okrajne lovske zveze ne tolmačijo ali pa zelo površno tolmačijo linijo in direktive Lovske zveze LRS. Jasno je, da imamo na teh področjih mnogo nerešenih problemov, vedno več nepravilnosti in nezakonitosti, kar gre na škodo discipline, gojitve in na škodo ugledu naše organizacije. Taki odnosi so prav gotovo škodljivi in so tudi vzrok za neuspehe, zaradi česar moremo še prepustiti več samostojnosti nižjim lovskim organizacijam.

Za vse lovske družine, kakor za okrajne lovske zveze je važno, da čimprej uredijo svoje vrste, da lovce, ki delajo iz neznanja manjše ali večje napake, poučijo, lovce pa, ki to namenoma delajo, odstranijo iz svojih vrst. Dokler te naloge temeljito ne opravimo, ne moremo računati z zboljšanjem sedanjega stanja. Samo s temeljitim čiščenjem in odstranjevanjem tistih, ki ne spadajo v lovske vrste, se bodo lovske organizacije krepile in razvijale v pravilni smeri.

Republiški odbor Lovske zveze sestavljata izvršni odbor in plenum. V plenumu je zastopan po en delegat vsake okrajne zveze. Njegova naloga je, da prenaša vse probleme s terena v republiški odbor, soodloča pri reševanju važnejših problemov in aktualnih vprašanj, in prenaša vse sklepe in direktive na OLZ.

Ugotoviti moram, da je sodelovanje večine teh odbornikov nezadostno. Bilo bi potrebno, da bolj krepko posegajo v delo izvršnega odbora s svojim mnenjem, kakor tudi da bolj energično vplivajo na Okrajne lovske zveze s svojimi nasveti in tolmačenjem linije republiške zveze.

Nekajkrat sem rabil izraz, linija republiške lovske zveze. Marsikdo se bo vprašal, kakšna je sploh in kaj razumem pod tem. Kot kratko obrazložitev in pojasnitev povem naslednje:

1. Želimo zgraditi lik slovenskega lovca, ki naj bo v prvi vrsti pošten državljan in rodoljub, ki bo moralno neoporečen, ki mu bosta ljubezen do prirode in divjadi bolj lastna, kakor pa želja po ubijanju in materialnem izkoriščanju. Želimo lovca, ki mu bosta zakonitost in disciplina lahki, po sebi umevni, ki bo smatral lov za razvedrilo in ki se bo vedno zavedal, da nam je poverjena skrb za gojitev divjadi ter da smo za to odgovorni pred delovnimi ljudmi.

2. Hočemo strokovno — teoretično in praktično osposobiti naše člane do take višine, da bomo dosegli nivo, ki ga zasluži naša lovska tradicija in kultura. S tem pa bi dosegli tudi pogoje in garancijo za pravilno izvajanje lova in gojitev divjadi.

3. Doseči hočemo največji stalež, ki našim geografskim, klimatskim in agrikulturnim razmeram ustreza, kajti šele takrat bo lov tudi res gospodarska panoga.

4. Z izvedbo vsega tega hočemo dokazati vsemu svetu, da smo tudi na tem polju sposobni in dozoreli, da iz lastnih sil v socialistični državi vzgojimo kulturnega lovca, gojitelja in ljubitelja prirode.

Dobro se zavedamo, da se tega ne da doseči čez noč, toda ta cilj lahko dosežemo z vztrajnim delom, s pravilno vzgojo, z odkrivanjem napak, kadar pa je potrebno, tudi z administrativnimi ukrepi proti onim, ki trdovratno ostajajo pri svojih nezakonitih dejanjih. Zato se moramo boriti s skupnimi močmi, ne pa da trpimo v svoji sredi mlačneže ali pa celo nevedneže in lovske kriminalce.

Kaj se lahko doseže s pravilno gojitvijo divjadi, nam najlepše kaže Uprava državnih lovišč, s katero se najtesneje povezujemo in katera nam pri gojitvi tudi dejansko pomaga.

Lovišča, ki so sedaj pod Upravo gojitvenega lovišča predsedstva vlade LRS, so bila v večini 1949. leta zelo siromašna z divjadjo. Danes pa lahko trdimo, da se približuje stalež že idealnemu številu, ki je teoretično možen in pravilen za te revirje. In vendar je mnogo

lovskih družin in še več posameznih lovcev, ki si želijo razširjenja svojih lovišč na račun državnih in to samo zato, ker je sedaj v teh dovolj divjadi.

Tovariši! Veliko korektur meja se je že izvršilo s popolnim razumevanjem Uprave gojitvenih lovišč kadar so se pokazali gojitveni razlogi. Vkljub vsemu temu pa mnogi lovci tega ne upoštevajo, pač pa še nadalje vodijo nepošteno borbo za pridobitev teh revirjev. Spomnimo se samo na članke v časopisih, kjer so avtorji teh člankov inspirirani po takih lovcih, vedno prikazovali, da je glavni povzročitelj škode divjad, zlasti divji prašiči, ravno iz gojitvenih revirjev, čeprav dobro vedo, da to povzroča tudi divjad iz njihovih lovišč.

Še več — nekateri lovci so klevetali tudi Lovsko zvezo, češ da je ona prepovedala streljati divje prašiče, čeprav so dobro vedeli za sklep plenuma, za katerega so glasovali vsi delegati, da namreč ne bomo delali brakad, ko imajo divje svinje in vsa divjad mladiče.

Ta sklep pa je bil sprejet zaradi tega, da v tem času ne vznemirjamo lovišč in s tem vsaj delno preprečimo preganjanje mladičev po psih. Divje svinje pa, ki v tem času ne zahajajo na polja, ne vznemirjamo in tako sami ne silimo na poljske kulture. Svetovali pa smo streljanje prašičev na čakanje, zlasti tam, kjer delajo škodo. Vprašam vse lovce: Kdo je bil do danes kaznovan, ker je v tako imenovanem prepovedanem času uplenil divjega prašiča na čakanju? Nihče! Sicer pa gre pri vsem tem zgolj za osebno korist posameznikov, ki jim je pretežka disciplina in ki vedno in povsod iščejo osebno korist.

Da bi tudi mi z lastnimi silami pripomogli k dviganju staleža in zlasti k obnovitvi divjadi, ki smo jo že imeli, pa je danes nimamo, smo predložili ustanovitev gojitvenega fonda. Koliko prahu je dvignilo borih 100 dinarjev, ki jih je prispeval vsak član za ta fond!

Tovariši! Ta prispevek ni znesel niti milijona! Mi pa smo do sedaj investirali že 3 milijone v fazanerijo! Takoj se bo seveda oglasil modrijan in bo rekel: Saj ste dali iz našega! — Tovariši! Iz dohodkov vaše članarine, — vendar tako, da smo zmanjšali administrativne stroške, potne stroške, dnevnice in drugo na tak minimum, da smo praktično »pristradali« ta denar in ga naložili tja, kjer boste imeli zopet vi sami korist. Mar bi ne bila sramota za slovensko lovstvo, če bi ljubljanska kotlina, Gorenjska do Kranja, Bela krajina, Primorska itd., ki imajo vse pogoje za fazane in jerebice, ostale brez te prelepe in koristne perjadi. In ali ne bi bilo krivično, da bi bil lovec v teh krajih oropan lovskega užitka, ki ga nudi ta vrsta lova? Mislim, da na to ne bo težko odgovoriti in da mi bodo tudi kmetje to potrdili, kako koristna je ta perjad zanje. In končno — ali niso bogata lovišča narodno bogastvo, ali ni to vabljivo za tujski promet?

Že večkrat sem poudaril, da je potrebno v naših vrstah gojiti tovarištvo. Pa moram zopet ponavljati, da ni pravega tovarištva, ki bi nas združevalo v eno homogeno »družino«, kjer bi se čutili enaki, kjer bi živeli in delali vsi za en cilj. Narobe, mnogo je še lovskih družin, kjer so spori med člani, da ne govorimo o sporih med družinami. Taka je žal stvarnost.

Zato je nujno potrebno, da člani - lovci, kakor tudi lovske družine pregledajo in preanalizirajo stanje, odkrijejo napake, razčistijo nejasnosti, odstranijo intrigante in nedisciplinirance ter napravijo prelomnico in pričnо nov način lovskega udejstvovanja. Treba je enkrat za vselej spoznati, da lov ni dobičkanosen, da je to razvedrilo, da je to plemenit šport, kjer je streljanje divjadi samo nujnost pri urejanju pravilne gojitve. Moramo se zavedati, da je vstop v lovsko organizacijo prostovoljen in da je tudi disciplina prostovoljna ter nam kot taka ne sme biti težka.

Naprej ali nazaj? Ne nazaj, samo naprej, in sicer po poti, na kateri naj se izoblikuje lik lovca, kakor sem ga nakazal in kakršnega je nakazal lovski delegaciji naš prvi lovec in učitelj, maršal Tito!

Lovska koča na Kalu — L. D. Hrastnik

Vilko Novak

Ljudski lov na Slovenskem v luči narodoslovja (Etnografije)

V zadnjih desetletjih se etnološko in etnografsko raziskovanje lovskih kultur v Evropi izredno stopnjuje, zakaj lovske priprave so najstvarnejši in najbolj prijemljivi ostanki lovske prakulture, zato so tudi najprimernejše za primerjalno raziskovanje. To je tudi vzrok, da se je etnologija v novejšem času lotila prav smotrnega študija teh priprav, saj so kot sredstva v minulih dobah enega najvažnejših načinov gospodarstva (pridobivanja hrane, obleke, kože in kosti za razne izdelke itd.) in tudi samoobrambe človeka, izredno važne za poznavanje kultur vseh narodov in časov. Prav lovske priprave so pri vseh narodih zemlje tako zelo enake in podobne, kakor le redki predmeti materialne kulture. Zato je njih nadrobno raziskovanje v primitivnejših plasteh civiliziranih ljudstev toliko pomembnejše, ker nam nudi primerjalno gradivo, na osnovi katerega moremo priti do zaključkov, važnih za etnološko ugotavljanje prvotnih oblik teh priprav in za migracijo predmetov materialne kulture ter tudi njenih oblik. Etnologija in etnografija pa skušata podati tudi celotno podobo lovskih kultur, to je družbene strani lova s pravnimi običaji, z izročilom o ravnanju na lovu in s plenom, dalje podobo duševne strani lovske kulture z verovanji, vražami in vsem magičnim ravnanjem, ki se prepleta z materialno stranjo lova.

Novejša etnološko-etnografska literatura o lovu pri evropskih narodih nam določno izpričuje vse te tendence, obenem pa s svojo metodo tudi dokazuje, da so pri raziskovanju lova v ospredju primitivne oblike lova, načini, priprave in orodja-orožja. Le naslonitev na etnološko sistematiko, ki ji mora vsako še tako preprosto etnografsko raziskovanje omenjenih področij slediti, more biti uspešno in smiselno.

K. Moszyński toži v začetku poglavja o lovu v svoji Kulturi ludowi Słowian I, str. 24, da so prispevki o ljudskem lovu pri Slovanih zelo skopi. Najslabše je glede tega nedvomno prav pri Slovencih, kar vidimo tudi v omenjenem sintetičnem pregledu. To veliko vrzel čutimo tudi, če vidimo, da so za krakovski Lud słowiański II, 1931, prispevali sistematične preglede o lovu pri ostalih Južnih Slovanih, Slovence pa zastopa niti ne dvestranski članič Koštialov o lovu na polhe, ki ga je pa Ložar v literaturi k svojemu spisu o lovu v Narodopisju Slovencev I, 212 prezrl. Prezrl pa je tudi enega najdragocenejših prispevkov o lovu pri nas: Hinka Dolenca spis O gozdu in nekaterih njegovih ljudeh.

Pri nas doslej docela brez strokovne etnografske ambicije nabrano gradivo o ljudskem lovu na Slovenskem še nikakor ne nudi dovolj osnove za sintetičen prikaz tega področja materialne kulture našega ozemlja. Preden pa bomo zbrali vse zapisano gradivo, ki mu moramo priključiti tudi leposlovje, dalje arhivalno gradivo in končno snov na terenu, si moramo biti na jasnem o namenu takega raziskovanja in zlasti tudi o njega metodi. Pri tem moramo obžalovati, da je doslej edini poskus sinteze o ljudskem lovu pri Slovencih, že omenjeni Ložarjev, v skladu z vsemi njegovimi spisi o ljudskem gospodarstvu v istem delu, docela publicistično napisan, v pravem nasprotju z njegovim načelom v uvodu, da »se mora narodopisec, če namreč sploh ve, kaj je naloga te vede, opreti na etnologijo, ki že dolgo smotrno raziskuje gospodarstvo primitivnih ljudstev ... s kategorijami in vidiki, ki so predmetu edino prikladni«. Ker se Ložar sam niti malo ni ravnal pri opisu lova po teh pravilnih načelih, tudi ni pokazal, kako je treba rešiti »nalogo narodoslovja oziroma narodopisja« ... »spoznati izvor, razvoj, zgodovino ter pomen gospodarstva in gospodarskih oblik v luči kulture posameznega ljudstva in človeštva sploh«, kakor sam ugotavlja nekoliko dalje na istem mestu. Ložar je kramljaje opisal »Lov na gozdno divjačino« (stran 102—108 n. d.) in »Lov na vodno divjačino« (str. 108—111 r. t.) glede na posamezne živali, tako da nekoliko obširneje govori o lovu na jelena, srno, (gamsa), medveda in volka, omenja pa le divjega prašiča, zajca, divjo mačko, kuno in lisico, nakar posveča lovu na polhe tri petine svojega spisa.

Metodo za etnografsko obravnavanje lova nam podaja etnološka sistematika s svojo razdelitvijo načinov lova in sredstev, ki jih pri njem uporabljajo. Za občo etnologijo je sestavil tak sistem n. pr. G. Montandon,[1] v etnografiji pa ga je najpopolneje uporabil in razvil K. Moszyński.[2] Po njem bomo poskušali razporediti načine in priprave slovenskega ljudskega lova v osnovo za nadaljnje nabiranje gradiva in študij.

Glavni predmet pri študiju lova so pasti in orodja, ki se pri lovu uporabljajo. Pred njimi pa se je treba ustaviti pri načinih, s katerimi se lov na nekatere živali pričenja in ki je včasih tudi bistveni del lova. Med temi načini je na prvem mestu zalezovanje ali zasledovanje živali, katerega osnova je dobro poznavanje načina življenja živali: kje biva, kam zahaja pit, kakšni so njeni sledovi na suhem in v snegu, njeni glasovi itd. Pri nas se je nekoliko nadrobneje ustavil pri zasledovanju Hinko Dolenec pri opisu lova na kune.[3]

[1] G. Montandon, Traité d'ethnologie culturelle, Paris 1934, 216—233.
[2] K. Moszyński, Kultura ludowa Słowian I, Kraków 1929, 23—62.
[3] H. Dolenec, Izbrani spisi 85 sl.

»Kune se lovijo v pasti in z zasledovanjem«. V nadaljnjem pripoveduje, kako so zasledovali kune v snegu in kako natanko »pravi kunar ve ločiti večerni in jutranji sled, bodisi v prhkem, bodisi v južnem snegu«. Omenja primer slovitega kunarja, ki je »sledil pravilno... tudi po blatu, prahu, listju, travi« razne živali, n. pr. tudi srnjaka in ga zaradi te sposobnosti primerja »divjaku Indijancu«. Pri tem pripovedovanju omenja Dolenec tudi notranjsko »krajdanje«* češ: »Ako sled ne drži iz obhojenega sveta, potem se ve, da je v krogu, in prične se žival ‚krajdati'. Te besede si jaz nisem mogel prav raztolmačiti. Pomeni le toliko, kakor žival v kraj deti, ali črez, da je v krajdi, t. j. v krogu, ki je s kredo zaznamenovan? Beseda se rabi različno: Okrajdali smo žival, v krajdi smo jo imeli, dolgo krajdo smo naredili, hitro je bila v krajdi.« V naslednjem natanko opisuje ta način zasledovanja, kar je edini primer v naši literaturi, saj se strokovna literatura podobnega še sploh ni dotaknila. Podobno, kakor je storil Dolenec za kuno, bo treba opisati zasledovanje drugih živali.

Pogon živali peš ali na konju je pri lovu na nekatere živali njega sestavni del. Zlasti v snegu poganjajo živali, da se utrudijo in obnemorejo, nakar jih laže ubijejo na ta ali oni način. Pri tem uporabljajo včasih tudi pse. Pogoni so pogosti posebno pri taki zverjadi, kakor so srne in gamsi. Ložani so kot divji lovci gonili gamse v zagato. K temu načinu sodi nekoliko lov na divje race na Cerkniškem jezeru, pri čemer so kmetje v čolnih racjekih zagnali race v ločje in jih pobijali.[4]

Zaseda, »čakanje« na žival na paši (medveda pri ovsu in čebelah), pri vodi ali bivališču je način, ki ga uporabljajo pri tistih živalih, ki jih je na takih mestih in v takem položaju najlaže zasačiti. Pri tem je prastar in povsod po svetu razširjen običaj maskiranja, da se n. pr. lovec pozimi pokrije z belo rjuho.[5]

Posebno sredstvo za uspešen lov je vabljenje živali s človeškim ali umetnim, živali posnemajočim glasom, pa tudi z glasom živali same. Tičar ima čevinek - piščal, ki posnema sovin glas. Narejen je iz dveh klinčkov, katerih eden je na sredi zarezan in v to zarezo pride drugi, ovit s tenkim češnjevim ličjem. Ko so limanice nastavljene, ptičar sovka, da privabi šoje, drozge, brinovke, žolne, sinice, ščinkavce, strnade, taščice, srake, vrane itd. V večernem mraku pa nasedejo tudi kosi, ki jih je treba privabiti s tihim žvižganjem.

---

* Obkroževanje. — Ur.

[4] Steinberg Franz Anton von, Gründliche Nachricht Von dem in dem Inner-krain gelegenen Czirknitzer-See... Laybach, 1758, 52. — M. Kabaj, Cerkniško jezero in okolica. Lj. 1925, 43.

[5] Steinberg, n. d. str. 63, tab. X.

Natanko je tak lov opisal L. Podgoričan - Gorenjec. On omenja, da nekateri love tudi z živo sovo in s čukom, toda z manjšim uspehom.[6]

Pomožno sredstvo pri lovu je tudi uporaba dima, ognja in krika, hrupa. Včasih je zažiganje ognja že samo odganjanje zveri, n. pr. volkov, divjih prašičev, od njiv, naselij in čred. To je najprimitivnejši način lova, čeprav se zdi protisloven pomenu pojma »loviti«. Toda namen lova je tako uničiti, narediti neškodljivo žival, kakor tudi ujeti jo in uporabiti za razne namene. Zato po vsem svetu uporabljajo tudi razne načine preganjanja in odganjanja živali. Pri nas je kurjenje ognja ob njivah posebno običajno na Dolenjskem, kjer divji prašiči hudo uničujejo poljske pridelke.

Preganjanje živali iz votlin, bodisi iz zemlje ali drevesnih dupel, z ognjem ali dimom, pa je pomožno sredstvo lova. Uporabljajo ga zlasti pri lovu na kuno in jazbeca, tudi na lisico. H. Dolenec nam nudi glede tega načina dragocene podatke. Iz jelovih vejic narede lovci pihalnik »futalo«, s katerim pihajo v odduške podzemeljske votline, kjer so zanetili ogenj. Nekatere odduške pri tem zamašijo, v votlino samo pa nastavijo železa, kamor naj bi se žival ujela.[7]

Način, s katerim spravljajo živali iz dupel, je »duplanje«, ki ga je tudi opisal Dolenec v zvezi s polšjim lovom. Pravi, da ne pomni, da bi v Senožeški lozi polhe lovili na stave. V njegovem času — torej okoli 1870 — »se je po tem gozdu le duplalo.« V votline ali dupla starih bukev in hrastov, ki so bile polne polhov, so bezali »z ravno ali nekoliko zakrivljeno šibico ali paličico« ter ga vlekli »s kljukico nase«. Pravi »duplarji« pa so pri lovu s sekirico povečali luknjo in po drevesu spodaj potolkli in na deblo naslonjeni poslušali, ali se je zaradi tega polh oglasil. Navadno sta dva skupaj duplala. Prvi je drezal, drugi pa je pred izhodom polha zagrabil, ko ga je z železno žico izbezal iz dupla.[8]

Najpreprostejši način lova je pač ta, da manjše živali ali mladiče z roko poberejo iz gnezda, zlasti ptiče, pa tudi ptičja jajca. Za tem sledi nastavljanje strupa, ki žival umori, da jo človek mrtvo pobere. Ta način pa je v rabi največ pri poljskih in hišnih škodljivcih.

Lov z lepom na limanice je prehodna stopnja med lovom z roko in lovom z orožjem ter pastmi. Z limanicami love ptiče povsod. Natančno ga je opisal Avgust Pavel v porabskem narečju in madžarščini.[9] Lim kuhajo iz ohmeljevih jagod. V severnem Prekmurju po Pavlovem opisu namočijo v lim tlednice — brezove šibice, nakar

[6] Lov s sovko. Slovenski glasnik 1867, 87—90.
[7] H. Dolenec, n. d. 89—91.
[8] isti, n. d. 48—49.
[9] Rigászat a Vendvidéken és az Őrségben. Népr. Muz. Ért. XXXIV, 141—163.

jih spravijo v neraben škorenj. Mlad gaber oklestijo, le na vrhu pustijo drobne veje, na katere natakne ptičar limanice. Take »mâje« postavi ob kraju gozda in okoli njih posadi brinove grme. Na mâje obesi mrtve brinovke - lanfore, okrog pa nastavi v kletkah žive brinovke, ki s svojimi klici privabijo ptiče.

Lov z orodjem. Najpreprostejše je ubijanje živali z domačim orodjem. Otroci in tudi odrasli bolj za šalo ali ob nenadni priložnosti ubijajo n. pr. ptiče ali manjše živali kar s kamnom, če je pri roki. Bolj smotrna je uporaba kija in sekire. Steinberg pripoveduje, da so na Cerkniškem jezeru ubijali s kiji iz čolna jelena in srnjaka.[10] S palicami pa so pobijali race, prav tako iz čolnov - racjekov.[11] Tudi pri nas so pač v preteklosti pobijali zveri s sekirami, a o tem nimamo poročil.

V glavnem pa lovijo vsepovsod živali s pastmi, ki imajo različne nazive vobče, posamezne pa še svoje posebne. Delimo jih v pasivne pasti, v katere se žival ujame že s tem, da zaide vanje, in aktivne pasti, ki so zgrajene na načelu prožnosti in teže predmetov.

A. Pasivne pasti

1. Jame so preproste, a zelo učinkovite pasti za večje zveri. Past more biti tudi bivališče živali same, kamor jih naženejo in zvabijo z ognjem, dimom ali bezanjem, kakor je bilo že omenjeno. Prave jame izkopljejo zlasti za volkove in medvede, jih prekrijejo z vejevjem in nastavijo nanj kako vabo. Poročila o lovu v jame imamo s Pohorja, kjer so lovili vanjo volka; v Trenti so lovili tako medveda, podobno v Rogu na Dolenjskem, pod Ljubeljem, pod Storžičem in drugod.[12] Ali so poznali jame s priostrenimi koli, o tem ni poročil.

2. Zanke morejo biti pletene iz žime, motvoza ali narejene iz vej. Vanje love predvsem ptiče in druge manjše živali, kakor so zajci. Zanke nastavljajo po polju in v gozdu na tleh, pa tudi tako, da jih pritrdijo na desko in tako nastavijo na tleh. Posebnih opisov uporabe zank nimamo. Opozoriti pa je treba na najvažnejšo obliko, na drevesno zanko. Žal je tudi o tej ohranjenih le malo zelo skopih omemb v naši literaturi in jih bo treba dopolniti s poročili na terenu. Na Dolenjskem so lovili srne na dvigalice,[13] to je zanke na lok ali kambo, pritrjeno na hrastič ali gaber. Dolenec imenuje past te vrste ključ. Pove pa le toliko o njem: »Ključ je stava od tal iz dveh pripognjenih dreves, ki skup stisneta, kadar žival poprime za vado. —

[10] Steinberg, n. d. 56.
[11] n. d. 52.
[12] Ložar, n. d. 103—104.
[13] isti, n. d. 103.

Ključ je preveč vidna stava in zato ne priporočljiva,« — namreč za lov na kune.[14]

3. Z mrežami lovijo predvsem ptiče, pa tudi zajce. Najslovitejši je bil lov na cipe na Ljubljanskem barju. Po tleh so razprostrli dve po tri metre dolgi mreži, imenovani guben, v katere so lovili pinože, brinovke in druge ptice.[15]

4. V Savinjski dolini so lovili polhe tako, da so nastavljali pred jamo, v kateri so bivali polhi, lesen sodček, v katerega so zlezli. Tako so jih zelo mnogo ujeli, zato je graščinska gosposka prepovedala ta način lova.[16] — Tudi na Dolenjskem so uporabljali ta način, samo še bolj sestavljen. Izkopali so v zemljo globoko luknjo in postavili vanjo sodec ali zaboj, kot vhod vanj pa so naredili izvotljen panj s 4 cole široko odprtino. V ta panj so nabili poševno žeblje, da je polh lahko zlezel noter, ven pa ni mogel. V tako past so ujeli v eni noči do 50 polhov. Namesto panja so večkrat rabili kar pesto iz kolesa in vanj zabili žeblje.

B. Aktivne pasti

Aktivne pasti so tiste, ki jih je zgradil človek tako, da je izrabil težo in prožnost, ki past aktivizira, da žival ujame ali jo pa hkrati tudi ubije.

Take najpreprostejše pasti so kamnite plošče, deske, klade, korita, rešeta in podobne posode, ki jih podstavijo s palčko, pod nje pa nasipljejo kot vabo zrnja. Namenjene so največ pticam, pa tudi mišim in polhom. Palčko sproži žival, ko zoblje nastavljeno zrnje, ali pa jo sproži človek, skrit v bližini, s tem, da potegne za vrvico, privezano za palčko. Umetnejša past te vrste je tičnica, katere pokrov podprejo s palčico, nastavljeno na deščico, položeno preko odprte tičnice.

Pasti na vzmeti so raznovrstne. Taki so razni skopci,[17] navadno železni, železa, s katerimi so lovili zveri. Danes te vrste pasti največ uporabljajo v zmanjšani obliki za lov domačih škodljivcev, miši, podgan, dihurjev itd. Prav te pasti, ki so zelo raznolike, nam morejo nuditi mnogo opore za spoznavanje že opuščenih in pozabljenih nekdanjih velikih pasti za zveri. Te pasti za miši i. pod. so predvsem dvojne oblike. Ena vrsta ima pokrov, ki se dviga z vrvico, potegnjeno čez horizontalno prečko nad navpičnima palicama in je privezana na palčki na spodnjem delu pasti, ki se opira na vabo. Ko se žival dotakne palčke, se vrvica sproži in past se zapre ter s težo pokrova

[14] Dolenec, n. d. 85.
[15] Ložar, n. d. 111.
[16] isti, n. d. 106.
[17] Dolenec, n. d. 85. — Abram, PV XIII, 149.

žival tudi ubije. — Druga vrsta pasti ima obliko škatle, katere pokrov je dvodelen in se odpira z obeh strani tako, da ga dvigne vrvica, ki je pritrjena kakor v prvem primeru in se na enak način zapira. Razlika je v tem, da ta pokrov živali ne pritisne.

Pri nas so najbolj znane pasti na vzmet v zvezi s polšjim lovom. Valvasor pravi, da love polhe z lokom in na vabo - lesniko. Megiser[18] nam je že sporočil izraz samujstrel - Armbrust, ki ga kot semuster navaja tudi Steinberg.[19] Danes imenujejo na Dolenjskem in Notranjskem samojster, samojstr(n)a tiste na vzmet narejene pasti, ki jim sicer pravijo tudi pòuhouna, pòuhove škatle. Na zgornjih vratcih te pasti je vzmet, ki polha zadavi, ko pomoli glavo v past in se dotakne vabe. So pa še druge oblike teh pasti, narejene v glavnem na istem načelu. Savinjska pòuhouna, podobna sodu za čebele, ima pokrov obložen s težkim kamnom, ki sprožen pade na polha in ga potlači.

S tem še dolgo niso izčrpani ali nakazani vsi primeri lova in z njim zvezanih priprav. Namen pričujočega spisa je le, da pokaže na sodobna etnografska načela pri obravnavanju tega področja materialne kulture, ki jih moramo upoštevati pri slehernem obravnavanju etnografskega gradiva, ako želimo prikazati našo ljudsko kulturo v vsej njeni problematiki.

Dr. Bogdan Kurbus

Cilji in pota

Cilj predavanja v lovstvu je ustvariti dobra, negovana lovišča, v katerih naj živi in se množi v primernem številu ona vrsta divjadi, ki je po kulturnih vrstah zemljišč, po kakovosti paše, višinski legi itd. primerna za neko lovišče.

Vse stremljenje in delovanje lovske organizacije je usmerjeno k temu cilju in je ponekod že rodilo vidnejše uspehe. V lovskih okoliših, ki jih upravljajo dobre lovske družine, ki sprejemajo napotila svoje lovske organizacije z razumevanjem in jih tudi izvajajo, so uspehi vidni, tam pa, kjer tega razumevanja ni, tudi uspehov biti ne more. Ukrepi, ki se izdajajo s tem ciljem, mnogokrat niso popularni, ker nalagajo lovskim družinam občutna bremena ali pa jih omejujejo v izvajanju lova. Ustvarjajo zato negodovanje in včasih tudi kritiko, ki ni konstruktivna. So pa za dosego gornjega neobhodno potrebni. Potrebno in koristno je zato pojasnjevanje, ker vzbuditi razumevanje in spoznanje pomeni že polovico uspeha.

Zadnji svetovni požar, ki je prav temeljito zajel naše slovensko ozemlje, je v svojem razdiralnem delu občutno opustošil tudi naša

[18] H. Megiser, Dictionarium quatuor linguarum, 1592, s. v. Armbrust.
[19] Steinberg, n. d. 67.

lovišča. Vojni dobi je sledila povojna doba z vsemi kvarnimi posledicami izživljanja v strahotah vojne, ko o lovski morali še ni bilo govora. Nekontrolirano lovljenje v prvih povojnih letih je tudi mnogokje očistilo lovišča ali pa je temeljito zredčilo divjad. Prvi ukrepi v zaščito lovstva po vojni, kakor prepoved izvrševanja lova na parkljasto divjad, so bili nujni in koristni, ker so v prehodni dobi, ko lovska organizacija še ni bila ustvarjena, vsaj v glavnem zaščitili to divjad pred uničenjem.

Doba organiziranega ustvarjalnega dela v lovstvu pa pričenja šele z letom 1947, potem ko je stopil v veljavo začasni zakon o lovu, ki je postavil lovstvo pri nas na nove temelje. Doba organiziranega ustvarjalnega dela je razmeroma še kratka, vendar kaže navzlic nevšečnostim in negativnim pojavom ponekod vidne uspehe. Ob bežni analizi napredka vidimo, da je ta vidnejši tam, kjer je bilo lovstvo že v predvojni dobi na primerni višini, tam pa, kjer je bilo še primitivno in zaostalo, so tudi danes težave večje, ker pač manjka tradicije, t. j. samo ob sebi umevne discipline, za katero so pač potrebna leta ali morda celo generacije.

Ni moj namen podati analizo tega dela za vso povojno dobo do danes, pač pa nekoliko osvetliti delo lovske organizacije v okviru OLZ - Ljubljana v zadnji dobi.

Temeljna resnica je, da je lovišče tako, kakršen je lovec, ki v njem lovi. Ta ugotovitev zato nujno narekuje, da je treba predvsem vzgojiti lovca s pravilnim odnosom do lova; hkrati pa očistiti lovske vrste onega plevela, ki mu je lov mesnica, iz katere si donaša meso. Tej primarni nalogi je lovska organizacija posvečala od vsega početka največ pažnje. Viden izraz tega stremljenja so tudi sklepi letošnjega občnega zbora OLZ - Ljubljana, ki odrejajo na prvem mestu obvezno za vsako lovsko družino po dve lovsko vzgojni predavanji. Po prejetih nepopolnih podatkih so se taka predavanja pri mnogih lovskih družinah že vršila; izjema so nekatere lovske družine, ki so bolj oddaljene od centra. Značilno za te družine je tudi, da se njeni člani prav v malem številu prijavljajo k polaganju lovskega izpita. Izgleda, da se lovskim izpitom v teh lovskih družinah ne pripisuje posebne važnosti, oziroma, da se jih smatra za neko formalnost, ki ni potrebna. Lovski izpiti so predpisani in so se mnogokje že izvršili. Namen lovskih izpitov je dvigniti strokovno raven lovca ter mu pomagati, da se dokoplje na nivo kulturnega lovca - gojitelja divjadi ter ljubitelja prirode in njenih lepot. Temu cilju služijo tudi obvezna lovsko vzgojna predavanja.

V lovsko vzgojnem pogledu je bilo v zadnji dobi v okviru OLZ - Ljubljana mnogo napravljenega. Upajmo, da je seme padlo vsaj deloma na rodovitna tla.

Nič manj važen je sklep letošnjega občnega zbora OLZ - Ljubljana, ki odreja ureditev čuvajske službe pri lovskih družinah njenega območja (do 1. septembra t. l.). Malo je bilo do sedaj lovskih družin, ki so imele plačane pomožne lovske čuvaje, še manj je bilo onih, ki bi imele poklicnega lovskega čuvaja. Po prejetih podatkih čuvajska služba še vedno ni tako urejena, kakor naj bi bila; vendar je bilo letos v tem pogledu storjeno več kakor vsa leta po vojni.

V območje OLZ - Ljubljana spada 38 lovskih družin. Od teh ima 27 lovskih družin 3 poklicne lovske čuvaje in 39 plačanih pomožnih lovskih čuvajev, za katere izdajo lovske družine mesečno din 56.500.— na rednih honorarjih. Mesečni honorarji pomožnih čuvajev se gibljejo med din 500.— do 3000.— (povprečno din 1100.—). Pri teh 27 lovskih družinah vrši čuvajsko službo še 10 neplačanih pomožnih čuvajev. 4 lovske družine imajo 9 pomožnih čuvajev, ki so le delno plačani na ta način, da so oproščeni v celoti ali deloma vseh dajatev kot člani družine ali pa se nagrajujejo samo po uspehu (premija od prijavljenega in obsojenega divjega lovca in za uplenitev roparic in škodljivcev). 4 lovske družine pa imajo 15 neplačanih pomožnih čuvajev, za 3 lovske družine pa podatki niso znani (Rakitna, Polhov Gradec, Moravče). Poleg rednih honorarjev priznavajo skoraj vse lovske družine svojim čuvajem še nagrade po uspehu (od divjega lovca in od uplenjene roparice ali škodljivca).

Vsekakor je bilo lovsko leto 1952 glede ureditve čuvajske službe v okviru OLZ -Ljubljana pozitivno, vendar pa je še daleč od stanja dobre urejenosti. Lovišča, ki niso nadzirana ali so slabo nadzirana, ne morejo uspevati, ker nikjer drugje ne velja toliko znani izrek »priložnost stori tatu,« kakor ravno pri lovu. Sedanja zasilna ureditev naj zato lovskih družin ne uspava, nasprotno je smatrati sedanje stanje kot provizorij, ki ga je treba nenehno izpopolnjevati. Čuvajska služba je sicer veliko breme za lovske družine, vendar se v njo vložena sredstva bogato obrestujejo, ker more edino dobro urejena čuvajska služba tako urediti lovišče, da nudi lovcu resničen užitek in zabavo. Od dobrega gospodarjenja in od iznajdljivosti lovske družine pa je odvisno, da bodo bremena članov lovske družine manjša in zmogljiva. V mnogih lovskih družinah se razdeli meso uplenjene divjadi tudi še sedaj, ko je mesa na trgu dovolj, med člane po prav nizki ceni. Tudi velja v mnogih lovskih družinah sklep, da je uplenjeni divji prašič last uplenitelja. Na ta način se v mnogih lovskih družinah odtegnejo družinski blagajni znatna sredstva, ki bi bila izdaten prispevek za dobro urejeno čuvajsko službo.

Vse take sklepe in navade bo pač treba ob pomanjkanju drugih dohodkov revidirati, ker čuvajsko službo je treba urediti tako, da bo res uspešna. Prav tako pa bo treba posvetiti v družinah pažnjo

tudi vzgoji lovskih čuvajev, ker ne more uspešno opravljati svoje službe čuvaj, ki ne pozna njenih najosnovnejših nalog.

Drugo nič manj važno vprašanje je smotrna in pravilna ureditev notranjega življenja naših lovskih družin. V tem pogledu so bile lovske družine prva leta svojega obstoja popolnoma prepuščene same sebi. Zato se je razvijalo življenje in delovanje v njih prav raznoliko. Tam, kjer so prevladovali vplivi dobrih lovcev s pravilnim pogledom na lovstvo, je bilo dobro. Kjer pa takega vpliva ni bilo, je pravilno lovsko izživljanje nazadovalo.

Notranje življenje v lovskih družinah urejujejo pravila in poslovniki lovskih družin. Pravila, ki so enotna za vse lovske družine, urejujejo predvsem organizacijsko plat družinskega delovanja, medtem ko naj poslovniki urejujejo detajlno pravice in dolžnosti članov, način izvrševanja itd.

Prav v poslovniku naj pridejo do izraza vsa znana in priznana načela glede izvrševanja lova, ki so združljiva z današnjim kolektivnim načinom upravljanja lovišč in izvajanja lova. Prav neurejenost v tem pogledu je v pretekli dobi ustvarjala največ sporov in trenj v lovskih družinah, mnogokrat pa tudi samolastnih posegov na škodo lovišča.

Da se ta vrzel odpravi, je upravni odbor OLZ - Ljubljana pripravil osnutek poslovnika za svoje lovske družine, ki združuje organizacijsko plat delovanja in ostala vprašanja notranjega življenja lovskih družin. Ta osnutek zajema v glavnem vso snov sedanjih pravil in raznih poslovnikov na podlagi praktičnih izkušenj zadnjih let.

Osnutek so prejele družine ljubljanske OLZ v razpravljanje in naj služi kot osnova za razpravo o vseh relevantnih vprašanjih, ki se tičejo upravljanja lovišč in izvrševanja lova. O osnutku poslovnika in o morebitnih predlogih za njegovo spremembo namerava OLZ razpravljati na posvetu starešin in tajnikov po končani lovski seziji. Zaželeno je, da lovske družine temeljito proučijo vsebino osnutka in zavzamejo k posameznim vprašanjem svoje stališče. Samo po taki poti lahko pridemo do poslovnika, ki bo ustrezen. Osnutek vsebuje tudi predpise o razsodišču in disciplinski postopek. Tudi ta materija, ki je bila doslej neenotno in pomanjkljivo urejena, bi bila s sprejemom osnutka enotno urejena za vse lovske družine.

V gornjem so na kratko nanizana vprašanja, ki so pereča v naših lovskih družinah, in gotovo tudi drugod.

Kajti ureditev čuvajske službe in ureditev pravilnega in discipliniranega izživljanja v lovskih družinah pri upravljanju lovišč in izvajanju lova, sta temelj in pogoj uspevanja in napredovanja v loviščih.

Miloš Kelih

Odlov fazanov

Ker lovske družine sprašujejo, kako naj v jeseni to izvrše, bom na kratko opisal. Odlov je najenostavnejše delo, kar ga je pri gojitvi fazanov. Tudi lovilni pribor in druge priprave so enostavne, da si jih vsak lovec lahko sam nabavi in pripravi.

Prvotne lovače so vsekakor bile enostavne rete. Pod te so naši predniki lovili vso pernato divjad, seveda ne za gojitev. Ta način odlova se je pozneje uporabljal tudi pri gojitvi.

V kolikor vemo, je prvotna lovilnica obstajala iz enostavnega okvira 2 × 2 m, čez katerega je napeta tanka konopnena mreža. Ta mreža, ozir. okvir se na enem kraju dvigne za 50—60 cm od tal,

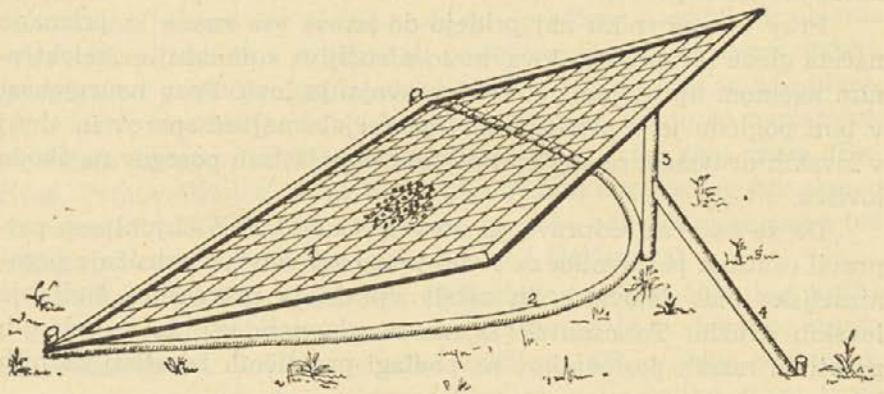

Sl. 1

tako da morejo fazani pod njo. Hrana se pomeša med pleve, da se fazani pod mrežo dalj časa zadržujejo, ko iščejo hrano. Kot vaba je dobra tudi koruza v storžih. V neposredni bližini lovilnice si lovec napravi gosto zaklonišče, od koder napelje do lovilnice vrvico, s katero drži lovilnico dvignjeno toliko časa, da se fazani zbero pod mrežo. Ko spusti vrvico, mreža pokrije fazane.

Tak način lova je zamuden in poleg tega še dolgočasen. Škoda je časa, drugo pa je mraz in vprašanje, koliko ga preneseš, preden te dvigne iz zaklonišča. Zato si napravimo pod lovilnico sprožilo, ki obstoji iz polkrožnega lesenega obroča in podstavkov. Eden od fazanov gotovo stopi na obroč, da sproži nastavo in mreža pokrije fazane ali jerebice, kar pač lovimo. Glej sliko št. 1.

Lovilnice te vrste lahko napravimo tudi manjše 70 × 100 cm, 100 × 100 cm, 100 × 150 cm in podobno, kakršne so pač primerne za posamezno lovišče oziroma na stalež in raztresenost fazanov. Te

male lovilnice niso težke in jih lovec lahko prenaša iz kraja v kraj in od krmišča do krmišča.

Še bolj prikladne in uporabne so izpopolnjene Hegendorferjeve lovilnice z loputami (zapirali). V take lovilnice lahko polovimo do mala vse fazane, če je le količkaj ugodna zima, ne da bi občutno vznemirjali revir. Preprosta naprava teh lovilnic je razvidna s slike št. 2.

Pri tej lovilnici je pogoj, da lopute delujejo brezhibno, to je, da se lahko odpirajo in zapirajo, da ne ovirajo fazanov pri vstopanju in da se za njimi lahko in rahlo zapro. Lopute se odpirajo samo na znotraj tako, da fazani lahko vstopijo, ne morejo pa ven. Lopute naredimo na vseh štirih stenah lovilnice. Na vrhu pustimo odprtino (vratca), skozi katero pobiramo ujete fazane. Ostali strop in stene zapremo s tanko gosto konopneno mrežo, ali pa z lesenimi (leskovimi) prečkami, kakor kletko.

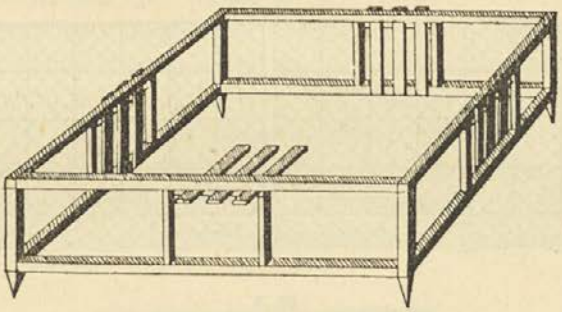

Sl. 2

Tudi te vrste lovilnice lahko naredimo v raznih velikostih 70 × 100, 100 × 100, 100 × 150 in podobno, pač po potrebi. Višina vseh lovilnic pa naj bo 35 cm, ker je ta višina po preizkušnjah najbolj ustrezna.

Način in čas odlova si po svoje krojimo. Vsekakor moramo izkoristiti ugodnost, ko zapade sneg, ko si fazani v naravi ne morejo najti nobene hrane. Nekaj dni preden pričnemo z odlovom, postavimo lovilnice na krmišča, da se fazani nanje navadijo. Spočetka pustimo lopute odprte, da fazani neovirano iščejo hrano po lovilnici kakor redno hrano, na katero so navajeni na krmišču. Ko začnemo loviti, lopute spustimo in v nekaj urah je lovilnica polna. Fazani v lovilnici mirno jedo, dokler jih lovec ne pobere in odnese. Tako lovimo dva, tri dni, nakar zopet odpremo lopute, da se fazani ponovno privadijo na hrano v lovilnici, če so se morda med odlovom vznemirili. Pri tem odlovu si revir razdelimo tako, da na enem delu lovimo, na drugem

pa mirujemo. Če je več lovcev pri odlovu, lovi vsak na svojem dodeljenem področju, na način kakor sem ga opisal.

Zdi se mi potrebno, da na kratko opišem, kako ravnamo z ulovljenimi fazani. Za prenos fazanov iz lovilnice v voljero, ali v prostor, kjer mislimo držati fazane, je najenostavneje, da si naredimo ogrodje prizme iz prav tankih letvic v taki velikosti, da ga lahko potisnemo v navadno vrečo, katero na koncu zavežemo. V tako pripravljeni vreči imajo fazani pri prenosu dovolj zraka in prostora, ter se pri tem ne poškodujejo niti ne zmečkajo lepega perja. Če nimamo nič pri roki, za silo zadostuje tudi, da v vrečo vtaknemo 75 cm dolgo palico, vrečo zavežemo in tako odnesemo fazane. Nikakor pa ne smemo fazanov nositi v rokah in jih mečkati. Ko jemljemo fazane iz lovilnice ali pozneje iz vreče, moramo paziti, kako jih prijemljemo. Fazana primemo vedno za obe nogi. Če primemo samo za eno nogo, se fazan kaj rad v roki zasuče in si pri tem zvije, izpahne ali celo zlomi nogo.

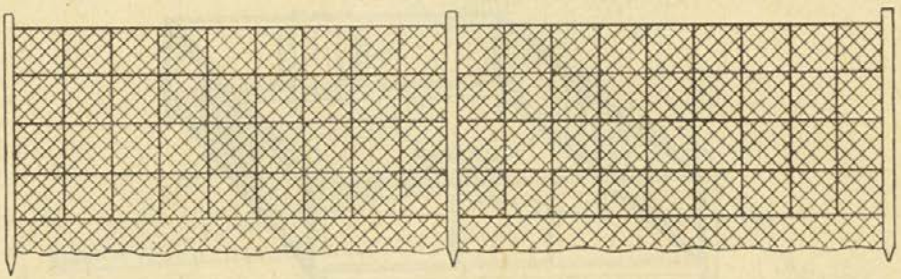

Sl. 3

Pri tem delu so včasih nevšečnosti. Stari fazani imajo dolge in zelo ostre ostroge, ki se kaj živo zapičijo v roko. V takem primeru je treba pač zamižati in potrpeti. Nikakor ne smemo fazane prijeti za perje. Pri tem se fazan ustraši, da se mu usuje perje in tako ga delno oropamo zimske obleke in lepote. Ravno tako ga ne smemo poprijemati za peruti. Če mu perut pokvarimo, je fazan za vedno pohabljen in za samostojno življenje v naravi nesposoben. Pri odlovu si fazani često obtolčejo glave, ko se zaletujejo v mreže in trde predmete. Zato moramo paziti, da take predmete napravimo neškodljive.

Za odlov fazanov se uporabljajo tudi mreže, ki so podobne mrežam za odlov zajcev samo, da so nižje in šibkejše. Te mreže so ca 50 cm visoke. Močnejša mreža je dvojna, pletena okenca 12 × 12 cm. Vmes je tanka gosta mreža, v katero se fazan zaplete, ko skuša smukniti skozi okence močnejše mreže. Dolžina take mreže se ravna po terenu in številu fazanov, pa tudi po razpoložljivih sredstvih. Glej sliko št. 3.

Pripominjam pa, da sem proti tem mrežam in načinu odlova z mrežami iz tehle razlogov:

1. Fazan ni zajec, izvrstno vidi in se zelo nerad zaleti v vidno mrežo.

2. Način odlova z mrežami je zelo težaven in nepraktičen, če niso za to primerni in pripravljeni tereni.

3. Pri tem načinu odlova moramo imeti večje število ljudi; pri tem močno vznemirjamo lovišče, kar je kvarno za fazane.

4. Uspeh takega odlova je po navadi slab, v kolikor se sploh ne izjalovi.

5. Mreže za odlov fazanov so tako drage, da se je težko odločiti za take velike izdatke.

6. Ta način odlova je poleg vsega drugega povezan z ogromnimi stroški, kar je glavno.

Zato sem mnenja, da ostanemo pri izpopolnjenih Hegendorferjevih lovilnicah, ki so preizkušeno najboljše in poleg tega tudi odlov najcenejši in najuspešnejši. (Slika št. 2.)

Fazane moramo v hudi zimi krmiti, če jih hočemo obdržati v lovišču. Zato je prav gotovo bolje, da jih polovimo in pripremo tako dolgo, da mine najhujša zima. Pri tem imamo možnost regulirati spolno razmerje, izbrati sposobne in dobre plemenjake, napraviti zamenjave z družinami zaradi osvežitve krvi in podobno. Zato svetujem vsem lovskim družinam, ki imajo fazanja lovišča, da takoj začno s pripravami in si nabavijo vse potrebno, da ne bo zadrege v jeseni.

Foto Skrlep

Franjo Turnšek

Volkovi in medvedi v Karpatih

(Konec)

Nekoč sem jezdil v hudem mrazu na komando, ki je bila oddaljena kakih 8 km, po morebitne novice, ker nisem imel dela. Obenem sem tako prihranil pot ordonancem, ki so morali vsak dan ob 17. uri po vsakodnevne ukaze. Imel sem konja, živega ko iskra, krasnega 4 letnega lisca. Tako zveste in vdane živali še nisem videl; spremljal me je ko psiček in menda bi me v potrebi odnesel iz boja, kakor je Arabca Hasana, ko je ranjenega pograbil za obleko in ga v gobcu odnesel iz bojnega meteža na varno.

S to zvesto, razumno živaljo, sem se ob kaki 18. uri odpravil od komande proti našemu taborišču. Ker je bil občuten mraz, sem stremena potegnil kvišku, vajeti vrgel konju na vrat in sva tako pešačila, da se ogrejem. Bila je ozka soteska, komaj za kakih 5 metrov široko cesto in malo reko Seret, ki je počasi polzela proti istoimenskemu mestu v Bukovini. Levo od reke in desno od ceste so bile kakor stene strme gore. Nisva dolgo tako pešačila, ko se oglasi na drugi strani reke volk in neznansko dolgočasno zavija. Nisem bil nikakor v strahu, nasprotno, dobrodošel mi je bil, saj sem bil oborožen z avtomatsko pištolo. Vedel sem tudi od tamkajšnjih lovcev, da volk, četudi je dober plavač, ne gre nikdar preko vode, mostu pa ni bilo. (Volk gre samo po ledu preko vode, kadar toliko zamrzne, da se pod ledom ne sliši tok vode.) Takrat sem videl, kak strah ima konj pred volkom. Tiščal se me je in če sem malo tekel, je tekel za menoj in mi položil smrček na ramo. Konj se mi je smilil, zato sem ga zajahal in ga s težavo ukrotil, da ni na vso moč dirjal. Volk me je natančno spremljal. Hotel sem ustreliti in se prepričati ali se bo bal strela, saj videti ga v temi nisem mogel. Spomnil pa sem se, da bi s tem po nepotrebnem alarmiral v taborišču straže, ki bi prišle na pomoč. Volk me je spremljal do taborišča. Sicer to ni bila nikaka novost, saj smo pozimi vsako noč slišali volkove, ki so tulili prav v bližini taborišča. Tudi straže so ponoči večkrat streljale, izgovarjajoč se na volkove; pa je bilo menda bolj iz dolgočasja. Tudi pri našem skladišču je straža streljala. Ko sem pa drugo jutro preiskal sveže zapadel sneg, ni bilo nikakega sledu.

Znano je, da medved svojo žrtev zavleče v skrit miren kraj, kjer je varen in šele tam začne svojo gostijo, ostanke pa pokrije z dračjem, listjem in vejevjem, medtem ko volk svoj plen na mestu trga in žre, ostanke pa pusti. Zato tamkajšnji logarji, četudi ni nikakih nožnih sledov, takoj poznajo, kdo je bil na delu. Že po svoji bogati

skušnji in s pomočjo dobrih psov najdejo takoj pokrite ostanke medvedove pojedine in tam vztrajno, včasih po več dni in noči čakajo, da se vrne kosmatinec in pride pred cev. Volk se nikoli ne vrača po ostanke, le izjemno, če drug volk naleti nanje. Sicer pa tudi pri ostankih volčjih pojedin čakanje ni brezuspešno, saj mizo pospravijo lisice, kune, divje mačke in divji prašiči. Le ris se redko udeleži, ker je njemu ljubša topla kri, ki si jo sam upleni.

Biti lovec pri karpatskih lovcih je izredna čast. Preden ga vabijo na lov, ga poprej dobro preizkusijo, ne da bi se vabljeni tega zavedal.

Kakor sem že omenil, sem porabil ves prosti čas za obisk logarnice oddaljene nekaj kilometrov od taborišča. Nadlogar me je vedno vabil na streljanje na tarčo. Streljal sem sicer dobro, a se s poklicnimi lovci v Karpatih nikakor nisem mogel meriti. Videl sem mnogo po teh lovih ustreljenih medvedov in volkov, divjih prašičev, strel je bil vedno v glavo. Plečeta se niso smela kvariti. Tudi na skupnih lovih je vodja lova, po navadi nadlogar, vedno pohvalil z mojstrom onega, ki je pogodil v glavo. Stroga je bila lovska disciplina. Kdor bi bil streljal na medvedko z mladiči, na mlado srnjad, srno z mladiči ali košuto, ni bil nikoli več vabljen na lov. Na pogonih so vedno prednjačili volk, orel, divja mačka, ris pa tudi kuna, na katere se je smelo streljati še pred začetkom pogona. Za uspeh pogona v Karpatih je najvažnejše, da zastavijo revir docela tiho, brez vsakega šuma in govorjenja. Na stojišču kuriti, sprehajati se, kaditi ali celo k sosedu hoditi na pogovor je tam nemogoča reč. Kdor to zagreši, je zadnjikrat na lovu. Volkovi pridejo radi že pred pogonom.

Tako se je zglasil neko jutro nadlogar v moji baraki ter me na moje največje veselje povabil na lov za prihodnji dan. Ko sem po telefonu zaprosil za dovoljenje, sem čutil, kako odskakuje moj komandant ter je končno še sam sebe povabil. To samovoljno povabilo me je neprijetno dirnilo, spričo strogih lovskih običajev. Pa kaj sem hotel — komandant je komandant. Hitro sem se znašel in mu povedal, kake težave so s prirejanjem lova, zaradi prehrane. Komandant je bil rezervist, Čeh, dobričina, velik prijatelj Slovencev in je vodil proviantno službo. Takoj je vedel, kam pes taco moli.

Drugo jutro še pred 6. uro je stal voz pred mojo barako in odpeljali smo se nazaj na komando, kjer je ritmojster že čakal opremljen, kakor da gremo v Afriko na slone. Preden se je vkrcal na voz, smo naložili še sod vina, pletenko ruma, 10 hlebov nemškega komisa in 1000 cigaret. Kmalu po 7. uri se je ustavil voz pred logarnico, kjer smo se pozdravili. Ko je nadlogar opazil mojo zadrego zaradi nepovabljenega gosta — mojega komandanta, je razumel položaj in komandantu želel dobrodošlico. Vse bolj prijazni so pa bili lovci, ko smo začeli razkladati in nositi naše zaloge v prostorno sobo.

Za nas je bilo pripravljeno kuhano mleko. Ko pa je nadlogarjeva žena videla vrečico ruskega čaja, balon ruma in sladkor v kockah, je takoj spremenila jedilni list. Dobili smo čaj, ržen kruh, na debelo namazan z maslom in narezano surovo gnjat prašiča. (Menda nikjer ne znajo tako okusno pripraviti meso divjadi, posebno šunko divjega prašiča, kakor v Karpatih. Po mojem okusu je boljša kakor dalmatinski pršut.) Priprava povojenega mesa traja 4—5 mesecev. Nasolijo ga v velikih kadeh, potem pride več tednov v kvašo, nato ga prelagajo in polože zopet v kvašo. Za tem šele pride v čisto lahek, hladen dim in nato ga sušijo na mrzlem dobrem prepihu. To opravijo z nastopom zime, ko se meso ne more kvariti in so prašiči debeli. Nadlogar je pravil, da je neke zime, ko je pritisnil mraz in so izvirki zamrznili, 80 korakov od logarnice, ob izvirku, ki nikoli ne zamrzne, en dan skozi okno ustrelil 17 divjih prašičev, ki so morali tam piti vodo. Pred prvo svetovno vojno, je pravil nadlogar, je bilo mesa na pretek in 6—8 kg težka povojena gnjat divjega prašiča je veljala 2 avstrijski kroni. Uplenjeni divji prašič je bil last strelca.

Vseh lovcev in gonjačev nas je bilo 35. Razen naju s komandantom ni bilo tujih gostov. Nadupravnik in njegov namestnik sta prišla že prejšnji dan iz Leordine; sicer so prišli na pomoč samo lovci iz sosednjih revirjev, gonjači so pa bili stalni gozdni delavci. Za tamkajšnje razmere je bil to majhen pogon.

Nadlogar je prevzel vodstvo gonjačev, s katerimi smo se že pri logarnici ločili. Lovce je postavljal na stojišča mlad, toda izkušen gozdarski praktikant. Na stojišču je vsakemu posebej dajal navodila in tako tiho, kakor bi mu razlagal največje tajnosti; nobenemu ni pozabil naročiti, da naj mirno čaka dokler se ne vrne. Ko smo bili razpostavljeni, je vladala dolgo taka tišina, kakor bi bil sam na svetu.

Bilo je precej hladno, brez vetra in skoraj že dolgočasno, ko končno odjekne daleč v globini strel, na to zopet nič. Po dolgem zopet više gori levo od mene praskneta dva hitra strela in po kratkem presledku še više en strel. Zopet tišina. K meni pride na 15 korakov prav počasi iz grmovja medvedka z dvema mladičema. Ko me zagleda, malo zabrunda, na kar se mladiča stisneta k njej in so odhlačali v grmovje.

Naenkrat slišim v zraku piš in ogromen orel sede kakih 20 m pred menoj na visoko smreko, da se je zašibila veja. S strelom sem ga snel s smreke. Kmalu začne pokati desno in levo od mene, da nisem mogel šteti strelov. Na mene je prišla skupina najmanj 15 srnjadi, toda nič godnega za odstrel. Slišal sem bližanje gonjačev, krik in vpitje in treba je bilo največje previdnosti pri streljanju. Naenkrat, kakor bi iz zraka padla, stojita pred menoj dva prašiča.

Puško k licu, odmev po gozdu, eden obleži, drugi odskoči. Konec in zbiranje lovcev.

Lovina je pokazala starega medveda, katerega je položil s prvim strelom nadlogar sam zaradi tega, ker ga je dolžil, da je postal ropar; osem volkov, od teh je enega ustrelil moj komandant, šest prašičev, nobeden izpod 100 kg, dve lisici, eno kuno in mojega orla, ki je meril razpet 3 metre.

Zadnji pogon se je vršil v logarski hiši pri dobro obloženi mizi z izvrstno mesnino, ki bi jo lahko imenoval delikateso, in dobro pijačo.

Po tem lovu se je naše prijateljstvo še bolj utrdilo, prav pogosto smo se shajali in si drug drugemu pomagali v potrebah in zabavi. Nekoč sem bil na obisku pri nadlogarju, ko je bila ravno njegova hčerka doma, in mi je pravil, da jih je obiskala v samotni logariji medvedka z mladičema. Hčerka tedaj stara eno leto se je igrala na travi pred hišo. Zamislite se v moj strah za otroka, če bi se medvedka zaradi svojih mladičev kaj vznejevoljila, ko je prišla proti otroku na 40 korakov. Tudi če bi streljal iz hiše, kjer sem stal, ves drhteč s pripravljeno puško, ne bi bila zagotovo nesreča odvrnjena, pri slabem zadetku pa gotova nesreča. Pristavil je, da ne pomni in tudi ni slišal, da bi medved napadel otroka ali šolarje in tudi ta dogodek je tako potekel. Tudi ženske, da ne napade, medtem ko poniglavi volk najrajši nemočno otročad in ženske.

Neko jutro se oglasi v logarnici kmečki fant ter pove, da je ponoči vdrl na dvorišče medved ter odnesel leto staro telico. Logarju se je to zdelo neverjetno, ker pred prvo svetovno vojno ni bila navada medvedov, da bi vdirali in ropali živino. Čez nekaj dni zopet pride isti fant in pove, da je medved odnesel drugo telico, s plenom preskočil visoko ograjo in plen odvlekel. Ker pa je zvečer padlo nekaj snega, oče in sin nista čakala logarja kakor je naročil, ampak sama oborožena z gnojnimi vilami in staro enocevko zasledovala medveda. Dobro oborožen v spremstvu preizkušene lovske psice in poldrugo leto starega psa, katerega je šele vadil za lov na medvede in volkove, je šel za njima. (V Karpatih imajo posebne vrste psov za lov na zverjad. To so precej visoki psi, rjave barve s črnimi progami. Psi so močni, gibčni, vztrajni, pri lovu so opremljeni z grebenicami. Volka ali medveda takoj napadejo. Napad na medveda je svojevrsten. Znano je, da se medved ko zagleda sovražnika, postavi takoj na zadnji nogi. Med tem ga psa napadeta in se mu obesita vsak za en uhelj. Tako gre medved po zadnjih nogah s pasjimi priveski naravnost proti lovcu, kateri ga pusti na 3—4 korake. Pri tem lovu ne uporablja lovec nikdar puške, ampak vedno pištolo, iz katere mu z vso sigurnostjo pošlje kroglo v čelo. Ko se medved smrtno zadet

zvrne, psa odskočita, ker sta svoje delo opravila.) Po sledu v snegu je logar ugotovil, da bo opravek z ogromnim medvedom. Psa sta šla po sledu, kakor so pač naučeni, vedno 30—40 korakov pred lovcem. Čedalje bolj so se pomikali v pragozd med ogromna, po vetru polomljena stoletna debla. Naenkrat opazi lovec, kako mahata psa z repom, znak bližine zveri. Pred najmanj meter debelo podrto smreko se psa ustavita. Lovec se pripravi in ukaže, naprej. Psa skočita na deblo, medtem pa že udari medvedka s šapo proti psu. Takoj sta oba psa preko debla pri medvedki in odigra se lovski prizor, ki sem ga pravkar zgoraj opisal. Ko se zver po strelu umiri in sta psa pri nogah gospodarja, ta prejaše podrto deblo in se zgrozi. Poleg ubite medvedke ležita mrtva oče in sin, zlomljene vile in prelomljena puška, zraven pa ostanek na pol požrte telice.

Tudi obstreljeni volk napade. Na nekem pogonu je oficirski kandidat obstrelil volkuljo v stegno na mehko. Volkulja je šla direktno na njega in da k sreči ni bil v bližini znani Petrović, ki jo je položil na dlako, komaj šest korakov pred kandidatom, bi se bilo slabo izteklo.

Smešno bi bilo trditi, da zver najsi bo v pogonu, ali v kakršnem koli srečanju, posebno ranjena ali z mladiči, ni nevarna. To potrjujejo bolj ko žive priče župnijske kronike in mrtvaški listi iz nepreglednih Karpatov od Moravske v stotine kilometrov dolgi verigi vse do Sedmograške in v širini 50 do 100 kilometrov med Madžarsko in Galicijo.

Prijazni župniki so rade volje pokazali beležke v mrtvaški knjigi. Pri tem tudi ris ni izostal. En primer celo navaja: pregriznjen vrat po divji mački.

Zanimivo je, da so lovci v Karpatih pred prvo svetovno vojno čisto drugače gledali na medveda. Imeli so ga za veliko bolj nedolžnega, izvzemši kakega starega samotarja, kateri si je rad privoščil kak boljši prigrizek jagnetine ali teletine. Takega roparja so takoj izsledili in ustrelili, kakor sem že omenil.

Ko je prišla vojna vihra leta 1914 in je tudi v Karpatih mrgolelo na desettisoče konjskih vpreg, ki niso dorasle vojnim naporom, zlasti ne strahotam karpatske zime, so ležali kadavri poginjenih konj po cestah in taboriščih bolj na gosto, kakor pa stoje brzojavni drogovi. Tako se je velika zverjad navadila na meso in ta sla po mesu ji je ostala tudi po vojni. Tako je zver postala veliko bolj krvoločna in nevarna tudi človeku. Tudi je zanimivo, da se je zverjad pomikala vedno za armado, bodisi pri napredovanju, ali umiku, ker je našla v odpadkih in crkotini obilo hrane. Saj so od govedi uporabili samo četrti, vse drugo, glave, noge, kože, drobovino, pljuča, jetra, vampe in črева so pa odvrgli. Poleg tega so snežni zameti zasuli nešteto

delavskih in transportnih kolon. Kogar je n. pr. zajela snežna burja na visoki planoti Kopilaša, za tega ni bilo rešitve.

Številni vojaki, ki so odhajali na dopust, ker se jim je preveč mudilo domov in si niso utegnili razdeliti dnevnih etap za počitek in prenočevanje, so onemogli, oslabeli, zmrznili, zapadli zverem ali so jih pa zametli sneženi vrtinci.

Ko je potekel dopust in se niso vrnili v svojo komando, je šel službeni list na žandarmerijo njihove pristojne občine z nalogom, naj ga vrnejo komandi. Pa je prišel odgovor: se sploh ni javil svoji pristojni občini. Po dolgem času so poslali svojcem ali njegovi občini zopet službeni listek: N. N. pogrešan.

Ko je pomladansko sonce odgrnilo nedrija zločinskemu gorovju Kopilašu, se je pa pokazalo in prišlo na dan vse hudodelstvo. Našle so se kolone voz s konji in vozniki; delavske grupe so stale včasih še z lopatami v roki zmrznjene. Toda zaledje nikoli ni zvedelo celotne resnice o teh strahotah. Komande so morale prikriti tragedije vojski, ker bi drugače zgubila moralo. Ponovile so se podobne žrtve zato, da so prikrili prejšnje žrtve in tako dalje.

Z opisom sem hotel predvsem opozoriti one, ki imajo opraviti z volkom ali medvedom, da pogoni nanje niso zajčje brakade.

Iz poročil s pogonov na volkove čitam pogosto v »Lovcu« o množični udeležbi gonjačev in lovcev, ki se po navadi vračajo brez plena. Ravno tako tudi na prašiče. Nasprotno pa čitam o majhnih pogonih s 5—6 lovci, da imajo uspeh.

Za vsako stvar, ako jo hočemo dobro izpeljati, je treba načrta, ki natančno določi potek lova in zahteva železno disciplino.

Kar pa je glavno pri postavljanju bodisi gonjačev ali lovcev, sta največja tišina in mir, že med pohodom na mesta. Volk, kakor prašič zaslutita nevarnost ter se izmakneta neverjetno tiho in hitro iz kroga nevarnosti. Gonjači morajo z vso previdnostjo preiskati vsako kotlino in grmovje.

Pogosto jo prašiči pred pogonom potegnejo na varno, ko se pa začne pogon, se ne vzdignejo. Če imajo le malo kritja se pritisnejo in čakajo, da so gonjači mimo. Lovci na stojiščih naj bodo mirni brez premikanja, dokler traja pogon, oziroma kakor imajo nalog.

Primerilo se nam je tudi v Karpatih na nekem pogonu: Zajeli smo ves hrib s precejšnjo ravnico; ure dolgo smo čakali, a padlo je nekaj strelov, plen je bil prav pičel. Ko smo se vračali, se nas je ena skupina odločila, da smo šli kar ravno črto v strelcih po gozdu v smeri proti logarnici. Šli smo po terenu, kjer so poprej hodili gonjači. Ko pridemo čisto v bližino neke globeli, v kateri se je nahajala velika mlaka, zarasla z grmovjem, se dvigne tik pred nami najmanj 30 prašičev, ki so nas pošteno presenetili in odnesli ščetine.

Kar se tiče nevarnosti je vedno odločilno, v kakšnih okoliščinah se srečamo z divjadjo ali zverjo, ter kakšen je lovec. Iz bogate lovske literature čitamo, da je obstreljeni jelen pogazil in uničil lovca. Takih primerov je več, zlasti ob ruku.

Spominjam se iz mladih let, da je šlo neko dekle s hribov v dolino kupovat. Ko se je vračalo, jo je napadel srnjak že v bližini domače hiše in jo z rogovjem tako obdelal, da je podlegla poškodbam. Bilo je v času srnjega prska. Toda vsa prijetna in neprijetna srečanja z živalmi moramo presojati na podlagi živalskih nagonov in miselnosti, pa bomo razumeli, zakaj je tako. Gotovo je v Karpatih s strašnimi zimami precej drugače ko pri nas in zato je lahko tudi obnašanje zveri do človeka drugačno.

O. C.

Moj Grabež

Ko mi ga je nekega dne po veliki noči 1947 prinesel v kavarno vzreditelj, je bil podoben odrasli podgani, le kratko kupiran repek je svojeglavo štrlel pokonci. Plačal sem kupnino, vtaknil psička v žep zimskega suknjiča in jo mahnil domov z mešanimi občutki. Moj prvi lovski pes in povrhu še lovski terijer, o katerih je bilo takrat slišati toliko nasprotujočih si mnenj. Radoveden sem bil, kaj bo iz tega. V stanovanju sem novega člana družine varno postavil na tla, pa je kar tam olikano sedel in oprezoval za menoj. »Pridi Grabež,« sem ga vabil, pa je iz previdnosti kar ostal na svojem mestu, le lepo glavico je obračal zdaj levo zdaj desno, češ kaj bo neki ta stric počel z menoj. Šele, ko sem odprl vrata shrambe in odrezal košček slanine, je našobil svoj mali usnjeni smrček in se mi oprezno približal. Dva izdatna zalogaja pa sta njegovo nezaupanje kaj hitro premagala in že se je podal moj psiček na prvi, vendar zelo podroben ogled svojega novega stanovanja.

Najini prvi pohodi po lovišču so bili pravo razodetje za naju oba. Zanj, ker je venomer kaj novega dražilo njegov nosek, zame, ker sem šele sedaj spoznal, kako nebogljen je človek brez takega pomočnika in kako prijetno je v dvoje šariti po lovišču. Čeprav se je spočetka hitro utrudil in mi jo je parkrat kratkomalo odkuril domov, se je vendar vselej veselil najinih skupnih izletov. Kmalu so pričele tudi prve lekcije, do jeseni pa je postal moj psiček že kar čeden pes, ki je že obvladal osnove bon tona: sedi, dol, nesi, bil je vodljiv in za silo odložljiv. Ob srečanjih z lovci na jesenskih lovih pa je zlasti vzbujala mnogo veselosti Grabeževa brezmejna zvestoba. Nihče se ni smel dotakniti ne mojega nahrbtnika, ne puške, kaj šele

mene samega. Sicer je pridno šaril v moji bližini in mi pognal marsikaterega dolgouhca pred cev.

Na jesenskem lovu na Dravskem polju smo neke nedelje iztaknili zaseden lisičji brlog. Sklenili smo, da lisico pokončamo in je bila Grabežu dodeljena častna naloga, da lisico v brlogu zadrži, dokler bi je ne odkopali. Po daljšem obotavljanju je takrat osemmesečni psiček izginil pod zemljo. Nepopisna tesnoba se me je lotila dokler nisem zaslišal zamolklega laježa nekje daleč stran od vhoda. Kmalu sta zapela kramp in lopata in čez dobre pol ure smo izvlekli iz kota živ lisičji par. Od tega dne dalje je moj pametni psiček neusmiljeno preganjal rdeče tetke v njihovih brlogih in si pri tem pridobil toliko veščine, da si je na spomladanski tekmi usvojil vse tri jamarske znake.

Kako veselo je bilo njegovo prvo srečanje z vodo! Ves se je skobacal v potoček, hlastal je za njemu neznano bežečo tvarino, jo skušal zadržati s šapo in se valjal po njej z vidnim ugodjem. Postal je odličen vodni šarivec in je brezhibno donašal uplenjeno perjad iz vode. Njegova vodoljubnost je bila brezmejna; obiskal je vsak potoček, tolmun in studenec in je srebal vodo stoječ do prsi v njej ali celo med plavanjem. Na najinih dolgih poletnih pohodih se je naučil, da je na povelje »išči vodko« stekel z mosta, kjer sem ga pričakal, v potok ali reko in se okopal. Pri tem me ni pustil iz oči niti za trenutek; komaj sem se premaknil, se je izkobacal iz vode in zdirjal za menoj.

Tako so minila leta. Nabrala sva si celo vrsto kolajn in diplom na številnih razstavah in odličnih priznanj na raznih tekmah ter sva postala nerazdružljiva prijatelja. Njegove mile, temnorjave oči so me budno motrile pri vsakem koraku, kakor bi hotel uganiti moje najbolj skrite misli. V teku nekaj let skoraj da nisem zapustil hiše, da bi me moj miljenec ne spremljal.

Ko sem prvič uplenil srnjaka, je bil psiček v lovski koči. Dober krvni sled je vodil kakih 80 m od nastrela v gozd. Zanimalo me je, kako se bo na sledu obnašal, pa sem ga naslednjega jutra po preteku celih 12 ur odvedel na nastrel. Kaj kmalu je poprijel sled in me na dolgem jermenu brezhibno odpeljal do mesta, kjer je srnjak padel. Pozneje nisem zamudil nobene priložnosti, da bi psička v tem ne vadil in je pridobil čudovito veščino v delu po krvi. Nekaj srnjakov bi bilo zame izgubljenih brez mojega Grabeža.

Pa še vse mogoče šale in umetnije se je navadil. Z enim samim skokom mi je snel z ramena palčico ali povodec, vozil se je nepripet na prtljažniku kolesa in je ostro čuval po ure in ure vsako mojo stvar pa najsi že bilo kolo ali puška, povodec ali nahrbtnik. Neskončne poti sva prehodila, pretaknila nešteta štajerska lovišča in

prinesla domov marsikateri ponosen lovski plen, dokler ni lepega dne posegla vmes kruta usoda. Takrat je mojega psička popadel foksterijer mojega znanca. Med ostrim pretepom je pes šavsnil po Grabežu in mu ranil obe očesi. Obe roženici sta bili na več mestih hudo ranjeni.

Nepopisno sem se žalostil. Poskusil sem vse, kar je bilo v mojih močeh, da psu vrnem vid, zdravil sem ga pri različnih strokovnjakih in celo na kliniki čez leto dni in končno izvedel, da je vsak up zaman. Oslepel je moj mali tovariš in spremljevalec na neštetih lovskih pohodih, najboljši in najzvestejši prijatelj, kar sem jih v življenju spoznal. Vedel sem, da je treba napraviti konec, da psičku prihranim nepotrebne muke. Odločal sem se nekaj mesecev, naprosil pol tucata lovskih tovarišev naj mojega miljenčka pokončajo, govoril sem z zdravniki in veterinarji o tem, pa se nisem mogel odločiti za nobeno možnost. Ko pa si je moj nebogljenček, ki se je menda zadel v kak trn ali bodečo žico nekoč strahotno razmesaril desno očesce, sem postal trden. Sam bom rešil svojega tovariša nadaljnjega trpljenja, odločno, hitro in brez muke.

Tako sva lepega oktobrskega popoldneva krenila na najin poslednji skupni lov v prijazen vinograd sredi Slovenskih goric, v katerem sva tolikokrat združno pognala ravno v tem času. »Hej, išči moj psičko« vzpodbudim Grabeža, ki oprezno štorklja ob moji nogi. Nič hudega sluteč se požene naprej, se zadene ob trs, se mu ogne in nerodno šari v moji bližini, medtem ko sam snamem in pripravim puško. Zastal sem. Psiček se vznemiri, ko ne sliši več zvoka mojih korakov, postoji ko izklesan in me išče s praznim, slepim pogledom. Bliskovito dvignem puško, pomerim na pleče in sprožim. Počasi, težko se zvali Grabež na stran in obleži negiben — le njegov kratki repek še nekajkrat prijazno mahne prijatelju v zadnje slovo.

Neznaten komaj opazen griček pod prijazno zidanico sredi Slovenskih goric pa nemo priča o tem, da je tod končala povest o nerazdružljivem prijateljstvu dveh lovskih tovarišev.

O. C.

O delovanju Okrajne lovske zveze Maribor in njenih družin

OLZ Maribor povezuje 30 lovskih družin s 700 člani in ca 80.000 ha lovne površine. Prizadeva si, da ustvari čim tesnejšo povezavo s področnimi lovskimi družinami kakor tudi z LZ LRS in oblastmi. Zaradi obsežnega poslovnega področja se bridko občuti pomanjkanje prometnih sredstev — saj smo v glavnem navezani zgolj na železnico ali kolo. Zato je težko priti v osebne stike z lovci oddaljenih lovskih družin. Za hitro in koristno reševanje tekočih zadev so pa člani upravnega odbora med seboj v stalnem osebnem stiku.

Administrativno delo naših lovskih družin se je zadnje čase nedvomno izboljšalo in je v nekaterih družinah prav vzorno kakor n. pr. pri lovskih družinah Puščava, Podvelka, Šmarjeta ob P. in Duplek. Je pa še vedno nekaj družin, ki so v tem pogledu nemarne, ki neredno in šele po večkratnih urgencah pošiljajo svoja poročila, kakor n. pr. Boč na Kozjaku, Kamnica, Jarenina, Lenart in Zavrh. Čeprav pisarniško delo ne leži zlasti podeželskim lovcem in da se mu radi izognejo, je vendar treba vedeti, da tak postopek ovira delo naše Zveze v celoti. Saj je zaman vestnost vseh drugih družin, če le ena sama ni točna v poročilih.

Posamezne lovske družine dajejo često statistične podatke o staležu divjadi, o odstrelu in celo o članstvu, ki so v primerjavi s podatki iz prejšnje dobe glede točnosti vse prej ko prepričljivi. Vse zamudno delo n. pr. na statistiki je iluzorno, če mu ne služijo kot osnova vsaj kolikor toliko zanesljivi podatki. V tem pogledu naj člani upravnih odborov lovskih družin Hoče, Rače, Polskava, Boč na Kozjaku, pa tudi drugih, svoje delo popravijo in posvetijo statističnim poročilom večjo pozornost.

Stalež divjadi je bil v letu 1951 v naših loviščih dokaj zadovoljiv z izjemo staleža poljskih zajcev, ki je v nekaterih loviščih občutno nazadoval, kar je pokazala jesenska lovna kampanja. Na splošno pa je vendar treba ugotoviti, da se po vseh naših loviščih divjad tudi goji in da vse bolj prodira v naše lovce zavest, da brez smotrne gojitve ni mogoče doseči uspehov. Tako nastaja v naši organizaciji nov tip socialističnega lovca-gojitelja, čeprav beležimo tudi še posamezne primere nelovskega ravnanja.

Pretekla huda zima z obilnimi snežnimi padavinami je našo divjad močno prizadela. Utrpeli smo občutne izgube zlasti na srnjadi, pa tudi na zajcih in poljski kuretini. To so izgube, ki jih ne bomo mogli zlahka preboleti in nadoknaditi. Ne-le da je onemogla divjad v globokem snegu postala plen roparic, predvsem potepuških vaških psov, je bilo tudi nešteto primerov, ko so požrešneži divjad pobijali in si jo prisvajali.

Prizadevanje za pomoč divjadi je v glavnem naletelo na topel odziv skoraj vseh naših lovcev, ki so se to pot dobro izkazali. V vseh naših revirjih so skrbeli za krmljenje jelenjadi, srnjadi, fazanov in jerebic in napravile so se gazi. Lovska družina Ruše je vzorno organizirala večjo akcijo za reševanje onemogle divjadi, kakor je vzgledno skrbela za krmljenje lovska družina Radvanje, katere pokojni starešina Anton Požar je kljub težki bolezni vložil vse svoje sile v to delo. Prav dobro so krmljenje organizirale lovske družine Hoče, Puščava, Duplek, Kapla, Kungota, Pesnica in Šmarjeta ob P. Vendar so za to bolj ali manj skrbele tudi vse ostale lovske družine, tako da lahko s ponosom trdimo, da je med nami prav malo lovcev, ki se niso na ta ali na oni način vključili v skupno prizadevanje za ohranitev divjadi.

Ne smemo pa zastati na pol poti in poleg skrbi za divjad moramo posvetiti pozornost pokončevanju roparic, posebno potepuškim vaškim psom. S to nalogo bo treba zadolžiti vsakega posameznega člana.

Podatke o staležu divjadi, ki služijo kot osnova za določitev odstrela, je treba sestavljati posebno skrbno in točno. Planov odstrela, ki bodo brez dvoma skromnejši kakor v preteklosti, se bo treba brezpogojno držati.

V tekmovanju med Okrajnimi lovskimi zvezami so se področne lovske družine prav slabo izkazale. Podatke je pravočasno poslalo samo 16 od 30 lovskih družin in smo dosegli skupno le 20,532 točk za zatiranje roparic, tako da se v tem tekmovanju nismo plasirali, čeprav smo imeli možnost, da odlično

odrežemo. Krivda na tem zadeva funkcionarje, ki niso znali tolmačiti članstvu važnosti tega udejstvovanja, zbiranja materiala in javljanja uspehov.

Posamezne družine so sprejele napačne sklepe glede uporabe kožuhov uplenjene divjadi. Pri mnogih kolektivih še ni prodrla pravna teza, da so kože last kolektiva, ne pa posameznika, ki je divjad uplenil ali odkupil od družine, ali sicer bil deležen na doseženem plenu. Tako so pri eni lovski družini sklenili, da kože prodajo na dražbi, pri drugi pa, da jih prepuste članstvu proti plačilu. Lovska družina Lenart od vseh 30 področnih družin ni oddala Lovski zadrugi niti ene kože, marveč jih je prepustila upleniteljem, da so jih prodali pod roko ali pa oddali Koteksu in si izkupiček pridržali. To je groba prekršitev lovske discipline. Lovska družina Fram je oddala razmeroma malenkostno število uplenjenih kožuhov.

Akcija za odlov divjadi je na splošno slabo uspela. Imeli smo odloviti zgolj fazane in jerebice, pri čemur je imela odlov opraviti vsaka družina sama. Pri tem so nekateri kolektivi disciplinirano sledili pozivu Lovske zveze LRS in odlovljeno perjad polnoštevilno oddali. Tako lovska družina Radvanje 2 fazana in 10 fazank, Rače 3 fazane, 4 fazanke in 31 jerebic, Pesnica 7 fazank, Šmarjeta 1 fazana in 2 fazanki in Duplek 5 fazank. Lovska družina Jarenina je oddala le 3 fazanke od planiranih 100 zaradi ovir, ki jih ni pripisati kolektivu. Nekaj družin je v tem pogledu pokazalo popolno nezainteresiranost, predvsem lovske družine Kamnica, Kungota in Lenart. Res pa je, da glede odlova posamezni kolektivi še nimajo izkustev. Toda vsaj nekaj dobre volje je le treba pokazati.

Kljub vidnemu napredku v delu naših lovskih družin, je potrebno še znatno izboljšati delovno in organizacijsko disciplino. Delo v loviščih ne sme biti samo stvar posameznih požrtvovalnih članov. Vsak lovec, ki pride v jeseni na lov ali ki utegne poleti na zalaz srnjaka, si bo moral utrgati nekaj nedelj tudi v onem času, v katerem je treba divjadi pomagati, jo krmiti in jo zaščititi. Kdor pa je nedelavec, kdor prepusti vse delo drugim in sam stoji ob strani, ta naj ne hodi v lovišče takrat ko je čas žetve. Kdor je zadržan iz neodložljivih razlogov, naj pa z denarjem prispeva, da bo mogla družina plačati nekoga, ki bo opravil njegovo delo.

V nekaterih kolektivih se kaže slaba disciplina tudi pri udeležbi na družinskih posvetih in občnih zborih, ki so včasih komajda sklepčni, kakor n. pr. pri lovski družini Hoče, Rače in deloma Fram, Ruše, Remšnik, Sv. Križ in Kungota. Občni zbori se tudi površno opravijo, ne da bi se prerešetala vsa problematika.

Občni zbor lovske družine mora obsegati kritičen pregled celotnega dela, postavljenega in doseženega gospodarskega plana, pregled vseh doseženih uspehov pa tudi neuspehov in vseh pojavov, ki so koristni ali pa tudi škodljivi za napredek lovstva v lovišču samem. Kritika discipline članstva je ena glavnih točk. Občni zbor naj pokaže pravo sliko razmer, ki vladajo v kakem lovišču in v tisti družini, ki upravlja lovišče.

Funkcionarji so za delo solidarno odgovorni, ne samo posameznik, marveč kot funkcijska enota analogno delovnim zadrugam. Gospodar mora prikazati celotno premoženjsko stanje — vsa aktiva in pasiva, ne pa samo končno stanje blagajne. Lovske družine so društva po Zakonu o društvih in velja zanje določba čl. 11, da je treba enkrat na leto objaviti vire svojih dohodkov, njihovo višino ter namene, za katere so bili dohodki porabljeni.

Nevšečen pojav je mnogokrat slaba disciplina lovcev na skupnih lovih. Tako lovci ne pridejo pravočasno na zbirališče, zapuščajo stojišča, se ne

vračajo na zbirna mesta, odnesejo plen kar s seboj in ga sem pa tja celo »pozabijo« prijaviti vodji lova.

Kolektivno izvrševanje lova ni šala, marveč je resna zadeva, ki zahteva brezpogojno disciplino vsakega udeleženca. Lov naj vodijo le taki lovci, ki so tega vešči, ki absolutno poznajo teren in ki uživajo pri lovskih tovariših dovolj avtoritete. Vodja lova namreč ni odgovoren samo za uspeh lova, marveč v dobršni meri tudi za nezgode, ki bi se utegnile primeriti. Zato se mora njegovim odredbam vsakdo brez ugovora pokoriti. Skupno delo namreč zahteva od posameznika tudi nekaj požrtvovalnosti in se mora večkrat odreči lovskemu užitku v korist svojemu tovarišu.

Naša praksa v zadnjih dveh letih po izvedbi komasacije lovišč je pokazala, da so bila nekatera lovišča za naše razmere terensko le preširoko zajeta. Posledica tega je bila, da se ponekod nadzor ni izvajal dovolj skrbno po vsem revirju in da so se pojavili primeri samovolje posameznih članov družine. Tem pojavom so se nekateri kolektivi skušali izogniti na ta način, da so lovišča podelili v rajone, za gospodarjenje v teh pa določili pododbore, ki gospodarijo na svojem področju pod nadzorstvom skupnega upravnega odbora. Tako imajo lovske družine Kamnica pododbor Košaki, Rače pododbor Podova, Zg. Polskava pododbora Pragersko in Sp. Polskava, Fram pododbor Kopivnik (Planica), Hoče pododbora Šmiklavž in Slivnica, Ruše pododbor Limbuš, Kapla pododbor Vurmat, Jarenina pododbor Jakobski dol, Voličina pododbor Selce in Duplek pododbor Sv. Peter. Tak način gospodarjenja se je prav dobro obnesel in bo na nekaterih področjih gotovo dovedel do izboljšanja dela in do vidnejših gojitvenih uspehov. Ne sme pa taka praksa voditi v drugo skrajnost, da si namreč člani družine razdele lovišče med seboj in da lovi vsak član v »svojem« lovišču, v jeseni pa še vsi skupaj.

Vprašanje strokovnega dviga naših lovcev je eno najtežje rešljivih, že zavoljo izredne terenske obsežnosti našega področja. Je sicer na razpolago nekaj predavateljev, ki pa so vsi poklicno tako obremenjeni, da jih ni mogoče pridobiti za predavanja v oddaljenejših krajih spričo velike zamude časa, ki je s tem združena. Žal, zlasti mlajši lovci neradi in malo čitajo; mnogi niti ne preberejo LOVCA.

Divji lov in njegova najgrša oblika — zankarstvo se je v preteklem letu občutno razmahnil. Upravni odbor je obravnaval 18 primerov divjega lova ter je poskrbel, da so bili krivci kaznovani. S posredovanjem OLZ je bila v nekaj primerih tudi izterjana odškodnina, tako v primerih lovskih družin Polskava in Radvanje.

Javljenih je bilo tudi mnogo primerov prisvojitve živih mladičev srnjadi, pa tudi nekaj tatvin fazanjih in jerebičjih jajc. Osnovne šole naj bi otroke, ki v večini primerov store taka dejanja, poučile o škodljivosti in nesmotrnosti takega ravnanja. Občine naj pa vsako leto na krajevno običajen način razglase, da je tako početje prepovedano in da bodo storilci kaznovani. Tudi propaganda v dnevnem časopisju bo mogla pripomoči, da ta pojav vsaj omeji.

Pregled izvršenega odstrela ob primerjavi s planom odstrela za preteklo leto. Gamsi: planiranih 31, odstreljenih 18; jeleni: planiranih 4, odstreljenih nič; po naključju pa je padlo eno tele; srnjad: plan 157, odstreljenih 131; divji prašiči: plan 4, odstrel 1; poljski zajci: plan 1943, odstrel 1745; planinski zajci: plan 27, odstrel 7; lisice: plan 374, odstrel 273; veverice: plan 842, odstrel 498; kune zlatice: plan 22, odstrel 12; kune belice: plan 12, odstrel 2; dihurji: plan 129, odstrel 27; podlasice in hermelini: plan 200, odstrel 12; jazbeci: plan 74,

odstrel 41; vidre: plan 15, odstrel 3; divje race: plan 194, odstrel 86; fazani: plan 350, odstrel 262; poleg tega je bilo odstreljenih 239 potepuških psov, 433 mačk, 227 ujed in 2698 vran, ne vštevši v slednji dve številki one ujede in vrane, katere so bile pokončane s strupnimi jajci.

Ti podatki nam med drugim kažejo, da nismo dosegli plana pri odstrelu plemenitih kožuharjev zlasti lisic, kun, dihurjev, podlasic, hermelinov, jazbecev in vider, kar kaže na to, da so bili podatki o staležu preoptimistično podani ali pa da so lovci pokazali premalo vneme pri odlovu teh vrst divjadi.

OLZ si uspešno prizadeva za oskrbovanje svojih članov z raznim lovskim priborom od nabojev do nahrbtnikov in pasjih povodcev. Oskrba z municijo, ki je doslej predstavljala pravi problem in tudi v preteklem letu ni bila kaj obilna, v bodoče ne bo povzročala več težav. Zaradi predpisa zakona o lovu, da se sme loviti samo s pasemskim psom, je interes za pasemske pse močno narastel, posebno za manjše pse. Žal izginevajo iz naših nižinkih lovišč ptičarji, kar je posledica nedavnih prehrambenih težav.

Mnogi lovci vodniki dobrih lovskih psov še vedno niso člani kinološkega združenja. Združenje, ki ima svojo podružnico tudi v Mariboru, nudi vendar vsakomur možnost, da se pouči o kinoloških zadevah, kolikor je vsakemu vodniku pasemskega psa potrebno.

Na splošno je delovanje Okrajne lovske organizacije prav zadovoljivo. Če bomo znali v sebi še bolj utrditi kolektivno zavest, če bomo znali še nekaj več žrtvovati za ureditev naših lovišč in za gojitev divjadi in če bomo nekoliko izboljšali ponekod še malo prešibko disciplino, bo tudi delo v lovstvu koristen doprinos k skupnim naporom za dvig blagostanja in za ustvaritev boljše bodočnosti v socialistični domovini.

Lovska zadruga za Slovenijo v Ljubljani

Lovska zadruga v Ljubljani za področje Slovenije je bila ustanovljena že leta 1922. Njeno predvojno delovanje je bilo bolj skromno in omejeno, leta 1941 pa je sploh prenehalo. Pred vojno je dobavljala lovcem sol za divjad, skrbela za nakup žive divjadi in sodelovala pri organizaciji prodaje kožuhovine na aukcijah pod imenom »Divja koža«. Leta 1946 je bila Lovska zadruga oživljena in reorganizirana v duhu pridobitev narodnoosvobodilne borbe. Že tedaj so ji bili dodeljeni mnogo premajhni prostori, zaradi česar trpi njeno delovanje še danes. V času stiske za lovske potrebščine, zlasti lovsko municijo, je bila iznajdljiva in zagotovila vsaj deloma lovcem potreben pribor in municijo in delovala v splošno zadovoljstvo. Vedno je pazila, da je pritiskala cene navzdol, saj je bila ustanovljena v korist lovcev.

Lovska zadruga se je razvijala, kakor se razvijajo druga tovrstna podjetja. Ne smemo pa prezreti posegov, ki jih je izpeljala preko tega.

Leta 1946 lovske municije sploh ni bilo v redni prodaji. Tedaj se ji je posrečilo dobiti 300.000 nabojev, katere je razdelila med lovce po nizki ceni din 6.— in odpomogla pomanjkanju.

Zverjad se je med vojno zelo razplodila. Za zdecimiranje zlasti lisic in volkov je bila samo puška premalo. Nihče v vsej državi ni pripravljal strupnih ampul s cianvodikom za zastrupljanje divjadi. Leta 1947 je zato Lovska zadruga uredila kemični laboratorij, pridobila strokovnjake-kemike, prejela surovine in tako pripravi letno toliko ampul, da zadosti potrebam vse države po dispozicijah, ki jih prejema od Zvezne vlade v Beogradu. Do takrat so se cianove ampule uvažale iz inozemstva. Potem pa, ko so se pričele izdelovati

doma, je potreba znatno porastla. Od prvotnih 5000 ampul letno, se mora sedaj pripraviti že do 60.000 ampul za vso državo, zlasti za uničevanje mnogih volkov.

Vladalo je tudi veliko pomanjkanje čepov iz klobučevine in lepenke za lovske naboje. Lovska zadruga je kupila motor in stroje za izdelovanje čepov in založila trg. Če upoštevamo še polnjenje nabojev, je danes Lovska zadruga prvenstveno proizvodno podjetje. Zlasti še, ker zbira tudi kožuhovino iz vse Slovenije in jo pripravlja za izvoz v inozemstvo, kar je tudi proizvodnja.

Pozneje je zopet nastalo veliko pomanjkanje lovske municije. Jeseni leta 1951 ni bilo več netilk. Lovski zadrugi je uspelo, da je dobila potrebne netilke iz inozemstva in jih razdelila vsakemu lovcu po 30, mnogo izpod tržne cene in je ta razlika znašala domala 1 milijon dinarjev v korist lovcev.

Poprej neorganizirano prodajo kožuhovine je organizirala po lovsko organizacijski liniji. Uvedla je prevzem vse uplenjene kožuhovine v Sloveniji, jo popravila, sortirala, tudi sušila ter pripravila za izvoz in stabilizirala odkupne cene. Z uspehom se je trudila za izboljšanje kvalitete kožuhovine s pisano in živo besedo ter nazornim prikazovanjem na terenu po vsej Sloveniji. Tudi pri kožuhovini je ščitila lovce, kolikor jih je mogla. Letošnje leto je ono kožuhovino, ki je bila sposobna za izvoz, stimulirala z lovsko municijo. Tako je oddala za skoraj 1 milijon lovske municije po približno polovični ceni.

Posebno pa je njeno delovanje oživelo z nastopom sedanjega odbora Lovske zveze LRS. Popolnoma se je vključila v njeno delovanje in postala gospodarsko operativni organ republiške Lovske zveze. V to dobo spada tudi izvajanje planov odlova divjadi za razplod in osvežitev krvi in dodeljevanja lovskim družinam.

Prav dobro je izpeljala organizacijo razpošiljanja naročenega lovskega pribora lovskim družinam in lovcem širom Slovenije.

Nemogoče je navesti vsega delovanja, podčrtati pa je treba, da je imela za vse to na razpolago preskromna sredstva. Zadružna glavnica od 8000 članov po din 150.— znaša 1,200.000.— din. To je še nekako šlo, ko je bila preskrba po vezanih cenah, danes pa, pri prostih cenah, zadostuje vsota od 1,200.000.— din komaj za nakup 40.000 lovskih nabojev, torej manj kakor ena desetina letne potrebe v Sloveniji. Kje pa je denar za vse drugo? Lovska zadruga ni nikdar iskala posojila v banki.

To pomanjkanje denarnih sredstev je bilo povod, da je hkrati kar pet delegatov Okrajnih lovskih zvez predlagalo zvišanje zadružnega deleža od din 150.— na din 500.— in sicer na zadnjem občnem zboru 18. maja 1952. Kljub opozorilu zadružnega predsedstva, da tako močno zvišanje morda ne bo izpeljivo in bi bilo bolje, da se deleži zvišajo samo na din 300.—, je bil predlog teh petih delegatov soglasno izglasovan.

S tem sklepom nekateri lovci in lovske družine niso bile zadovoljne. Protivijo se doplačilu na zadružni delež. Naivno mislijo, da se lahko ognejo plačilu na ta način, da iznašajo nekostruktivno kritiko, ki se opira večinoma na neresnične podatke. Na srečo takih lovcev in lovskih družin ni mnogo. Nihče ni prisiljen, da je član Lovske zadruge in lahko izstopi. Vsakomur je omogočena dobronamerna kritika in je Lovska zadruga le hvaležna zanjo. Nikakor pa se ne sme negodovanja zaradi zvišanja zadružnega deleža kriti z zlonamerno kritiko. Lovci so se obvezali na seji plenuma Lovske zveze LRS in predsednikov in tajnikov OLZ v Sloveniji, ki je bila 2. sept. 1951 v Mariboru, da naj bo vsak lovec tudi član Lovske zadruge, naše lovsko gospodarske organizacije, ki je namenjena le njim v korist.

Dr. M. Dular

Preglednica ocen z Druge republiške razstave psov vseh pasem mednarodnega značaja, 7., 8. sept. 1952 v Ljubljani
(poročilo v 11. štev. 1952, str. 425)

PASMA	Prijava					Udeležba					Ocene							
	Psi		Psice		Skupaj	Psi		Psice		Skupaj	Prvaštvo			Odlično	Prav dobro	Dobro	Povoljno	Odklon.
	razred					razred					CACIB	Jugosl.	Slov.					
	mladi	zreli	mladi	zreli		mladi	zreli	mladi	zreli									
LOVSKI PSI																		
Goniči																		
Keltski goniči	—	2	—	—	2	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—
Resasti istrski goniči	3	15	3	13	34	1	15	2	12	30	1	—	—	5	7	16	1	—
Posavski goniči	2	3	—	2	7	2	2	—	2	6	—	1	—	1	3	1	—	—
Balkanski goniči	—	—	—	1	1	—	—	—	1	1	—	—	—	1	—	—	—	—
Kratkodl. istrski goniči	20	27	21	27	95	20	26	18	26	90	—	—	—	11	52	25	1	1
Braki-jazbečarji																		
Braki-jazbečarji	15	11	14	8	48	14	10	12	7	43	1	1	2	3	17	16	3	—
Barvarji																		
Hanoveranski	—	4	—	2	6	—	3	—	2	5	—	—	—	2	2	1	—	—
Bavarski	—	—	—	1	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	1	—	—
Jamarji																		
Kratkodlaki jazbečarji	1	1	2	—	4	1	1	2	—	4	—	—	—	1	1	2	—	—
Resasti jazbečarji	9	—	4	2	15	7	—	4	2	13	—	—	1	1	4	6	—	1
Dolgodlaki jazbečarji	—	3	3	2	8	—	3	3	2	8	—	—	1	1	3	3	—	—
Lovski terijerji	5	6	6	5	22	5	6	6	4	21	—	—	1	2	10	6	2	—
Resasti foksterijerji	8	14	9	4	35	6	12	8	3	29	3	2	3	10	7	4	—	—
Škotski terijerji	2	—	1	1	4	2	—	1	1	4	—	—	2	—	2	—	—	—
Welsh terijerji	—	—	—	1	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	1	—	—	—
Ptičarji																		
Nemški kratkodlakarji	6	14	6	18	44	5	13	5	16	39	—	—	—	8	22	8	1	—
Nemški ostrodlakarji	3	2	4	1	10	3	2	3	1	9	—	—	—	2	1	4	2	—
Weimaranci	—	1	—	2	3	—	—	—	2	2	—	—	—	—	2	—	—	—

Poenerji	—	1	—	—	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—
Angleški setri	1	2	2	3	8	1	1	1	2	5	—	—	—	3	2	—	—	—
Irski setri	—	2	—	2	4	—	1	—	2	3	—	—	—	—	1	1	—	1
Bretonski španijeli	1	—	—	1	2	1	—	—	1	2	—	—	—	1	1	—	—	—
Šarivci																		
Koker španijeli	3	4	5	5	17	3	4	5	5	17	—	—	—	3	2	9	3	—
NELOVSKI PSI																		
Službeni psi																		
Ilirski ovčarji	2	9	—	8	19	2	7	—	7	16	1	2	2	2	6	3	—	—
Nemški ovčarji	18	18	12	22	70	16	15	12	18	61	—	—	—	1	20	19	21	—
Nemški bokserji	1	11	1	4	17	1	8	—	3	12	2	2	1	—	4	3	—	—
Doberman pinči	2	4	4	1	11	2	2	4	1	9	—	—	—	1	6	2	—	—
Veliki šnaucerji	1	1	—	2	4	1	1	—	2	4	2	—	—	—	2	—	—	—
Rottweilerji	—	—	—	1	1	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Airedale terijerji	—	1	—	1	2	—	1	—	1	2	1	1	—	—	—	—	—	—
Psi za dom, hrti in pritlikavci																		
Nemške doge	—	1	1	—	2	—	1	1	—	2	—	—	—	—	2	—	—	—
Bernardinci	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Novofundlanci	—	—	2	—	2	—	—	1	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—
Hrvatski ovčar	—	—	—	1	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	1	—	—	—
Komender	—	—	—	1	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	1	—	—	—
Škotski ovčarji (Collie)	—	3	—	—	3	—	3	—	—	3	1	1	—	—	1	—	—	—
Kodri — veliki	—	1	—	—	1	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
— mali	—	1	—	2	3	—	1	—	2	3	2	—	—	1	—	—	—	—
— pritlikavi	—	2	—	2	4	—	1	—	2	3	2	—	—	1	—	—	—	—
Dalmatinci	—	—	—	2	2	—	—	—	2	2	—	—	—	—	2	—	—	—
Kerry blue terijerji	1	2	1	3	7	1	2	—	2	5	2	1	—	1	1	—	—	—
Pekinezi	—	2	—	—	2	—	2	—	—	2	1	1	—	—	—	—	—	—
Afganski hrti	—	2	—	1	3	—	2	—	1	3	2	1	—	—	—	—	—	—
Saluki	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Skupaj	105	170	101	153	529	94	148	88	137	467	23	13	13	63	188	130	34	3

Mladinska tekma in tekma starejših lovskih španijelov

je bila 12. oktobra 1952 v lovišču Ljubljansko polje. Prijavljenih je bilo pet kokeršpanijelov, in sicer trije za mladinsko in dva za tekmo starejših španijelov.

Tekmo je vodil Bogumil Lisek, sodila sta Julij Koder in Bogdan Sežun.

Psi so pokazali na tekmi prav dobro zasnovo. Potrebno pa je, da jih vodniki primerno šolajo in posamezne vaje stalno ponavljajo tako, da si pes zapomni, kaj od njega zahtevamo. Površnost se vedno maščuje. Povelja morajo biti kratka, jedrnata in različna za posamezne discipline, ker pes ne razume pomena besedi. Španijel kot mali pes za vse, je zgodaj zrel za šolanje, zelo dovzeten in voljan za delo in hoče biti vedno zaposlen.

Pri mladinski tekmi so bili preizkušeni in vrednoteni: 1. nos, 2. glasna gonja po sledi zajca ali druge dlakaste divjadi; zasnova za šarjenje, 3. sigurnost po sledi, 4. volja za delo po sledi, 5. način šarjenja, 6. strelomirnost (da ni streloplah!), 7. vodljivost pri lovu na terenu, 8. vodoljubnost in 9. zanimanje (veselje) do lova.

Ocene storitve so: 4 — 0 — odlično, 4 — prav dobro, 3 — dobro, 2 — povoljno, 1 — zadostno, 0 — nezadostno.

Uspehi:

Kokeršpanijelka Manka von Gumpendorf RMS 1106, lastnik in vodnik Viktor Vrenjak, Ljubljana. 1. — 3, 2. — 2, 3. — 1, 4. — 2, 5. — 2, 6. — 4, 7. — 2, 8. — 0, 9. — 4. Skupaj 69 točk. Darila ni dosegla, ker je odpovedala v vodnem delu.

Kokeršpanijelka Karla von Esslingkeller RMS 73, lastnik in vodnik Radoslav Cajnko, Bled. 1. — 3, 2. — —, 3. — 3, 4. — 3, 5. — 3, 6. — 4, 7. — 3, 8. — 3, 9. — 4. Skupaj 83 točk, kar bi zadostovalo za II. darilo, a psica ni prišla na sled zaradi glasne gonje, kar je pogoj za dosego darila.

Kokeršpanijel Kasper von der Ipf RMS 1102, lastnik in vodnik Saša Kovač, Ljubljana. 1. — 3, 2. — 3, 3. — 2, 4. — 2, 5. — 2, 6. — 4, 7. — 2, 8. — 0, 9. — 4. Skupaj 77 točk. Darila ni dosegel, ker je v vodnem delu odpovedal.

Pri tekmi starejših španijelov so bili preizkušeni in vrednoteni: 1. nos, 2. sledoglasnost na zajca, 3. šarjenje, 4. delo po krvnem sledu na jermenu, Grmarjenje; 5. način iskanja, 6. strelomirnost, 7. donašanje izgubljene pernate divjadi, 8. donašanje zajca na vlečki, 9. donašanje pernate divjadi na vlečki, 10. vodno delo brez race, 11. vodno delo z raco (nadomestno), 12. donašanje iz vode, 13. prosto odložitev, 14. vodljivost na jermenu, 15. ubogljivost.

Ocene storitve so iste kakor pri mladinski tekmi.

Uspehi:

Kokeršpanijel Ibo von Gumpendorf JRS 29 U, lastnik in vodnik Milko Dobravec, Ljubljana. 1. — 3, 2. — 2, 3. — 3, 4. — 0, 5. — 2, 6. — 2, 7. — 3, 8. — 0, 9. — 3, 10. — 2, 11. — 2, 12. — 1, 13. — 4, 14. — 2, 15. — 2. Skupaj 122 točk. Darila ni prejel, ker ni dosegel predpisanega števila točk.

Kokeršpanijel Jack von Gumpendorf RMS 70, lastnik in vodnik Albin Marvin, Ljubljana. 1. — 3, 2. — 4, 3. — 3, 4. — 0, 5. — 2, 6. — 2, 7. — 3, 8. — 0, 9. — 0, 10. — 0, 11. — 0, 12. — 0, 13. — 3, 14. — 2, 15. — 2. Skupaj 102 točki. Ni dosegel dovolj točk za darilo.

DLP

Lenart Z., Podjelovčan:

JEREBARSKA

V pestre se barve že gozd je odel
in listič za listom odpada.
Kdo bolj kakor lovec je tega vesel,
tak gozd je za njega naslada.

V jutru, ko severni vetrič pihlja
in sonce že gozdič obseva,
jerebarju žilica mira ne da,
tja pojdi, mu glasno veleva.

Ni sonce popilo še slane močné,
ko lovca že gozdič objel je,
še globlje in globlje v jarke temné
ga ozka stezica zapelje.

Ob jasi v globeli, kjer virček curlja,
jerebar neslišno obstane,
z drobno piščalko, lepó kar se da,
spev ptiča jereba posname.

Ko v tretje zapiska čarobna piščal,
iz jarka jereb se pripelje,
prevaro je kruto prepozno spoznal:
jerebar že plena vesel je.

Dr. Janku Gorencu, Ljubljana, Ulica šesterih lovcev 36. Na Vaše pismo od 14. novembra 1952: Spise pod psevdonimom priobčuje list, če je avtor uredništvu — za jamstvo vsebine — zaupal svoje pravo ime in naslov. Anonimno tudi ne dopisuje. Zato gre Vaš spis a. a. in če ga ne dvignete v enem mesecu po izidu te številke — v koš.

Ur.

Opozorilo. Ker je bila ta številka Lovca ob smrti pokojnega lovskega tovariša dr. Ivana Lovrenčiča že v tisku, bomo oris njegovega profila in dela prinesli prihodnjič. *Ur.*

Z visoke preže v Javorju nad Sveto planino, L. d. Trbovlje, in katere slika je v 10. štev. Lovca 1952, str. 377, so bili od junija do septembra t. l. uplenjeni že trije divji prašiči. Kakor smo lovci veseli teh uspehov s pomočjo te preže — saj divji prašiči delajo kmetom občutno škodo — tako smo ogorčeni, da je nek član — nelovec odnesel ali uničil spominsko knjigo, v katero so lovci vpisovali vse dogodke in opazovanja.

J. R., V. S.

Knez in medved. Pastir iz Travnikov je prihitel povedat, da je tam medved. Hitro so se zbrali lovci na Knežjem. Na posvetu so ugotovili, da je najboljša straža v Vratih, kjer medved navadno prehaja. V Vratih je prehod med dvema stenama tako tesen, da se je z nahrbtnim košem komaj zmotal skoz, kdor je nesel hrano pastirju. Saj so bili takrat solčavski lovci korajžni, pa v Vratih se le nobeden ni rad srečal z medvedom. Pa so rekli staremu Knezu: »Oče, ali bi ne šli v Vrata vi, ki ste že več medvedov postrelili in ste tega že vajeni?« Knez je odvrnil: »Roke in oči so še dobre, noge so mi pa odpovedale. Ne zmorem več te poti.« »Pa vas zanesemo gor,« so mu rekli. »No pa dajte, saj me ni škoda, če me medved raztrga.« Res so ga zanesli v Vrata, kar ni bilo malenkost, saj mora človek od Kneza do Vrat dobro kobacati 3 ure. V Vratih čakati medveda s starim pihalnikom na kresilo, kakršne so takrat imeli boljši lovci, najbrž ni bilo ravno

prijetno. Ko so gonjači medveda pritisnili, je res krenil takoj v Vratni žleb in prišel na nekaj metrov pred Kneza. Ko ga je medved opazil, se je dvignil na zadnji nogi, v tem pa je zagrmela Knezova puška in v srce zadet je medved omahnil nazaj v Vratni žleb.

Tako je bil ustreljen zadnji medved v solčavskih gorah, v pričetku prejšnjega stoletja. *J. Eremit*

Podlasice. S članom Vladom Pavcem sva 31. VIII. t. l. po brezuspešnem čakanju na ščetinarja napravila domov grede v gozdu odmor ter sem med tem Pavcu pokazal, kako se kliče gozdne jerebe. Po dvakratnem pisku se je pripodilo na deset korakov v gosjem redu osem podlasic, ki so se ustavile ter naju opazovale.

Ustrelil sem v skupino, ter so na strel obležale tri podlasice, medtem ko se je četrta obstreljena zarila ne daleč pod korenino drevesa. Pavec pobere tri ubite, jih položi na pot in se mi nato pridruži. V kratkem sva dobila še četrto. Ko sva se vračala na pot, opazi Pavec, kako beže podlasice in neso na pot položene mrtve s seboj.

Po kratki dirki po gozdu za podlasicami se je Pavcu posrečilo dve mrtvi podlasici rešiti, tretjo so pa odnesle.

Na mestu odmora čez nekaj časa ponovno zapiskam in po preteku nekaj minut so se ostale podlasice zopet pojavile ter sem ustrelil še eno, nakar so končno zbežale. *Martin Gačnik,*
L. d. Toplice, 24. IX. 1952

Volk ali kaj. Dne 10. IX. t. l. sem se namenil, da pregledam lovna drevesa v starih borovih nasadih pod Kucljem in Čavnom.

Do tam je treba prekoračiti obširno gmajno, kjer ljudje iz bližnjih Gojač in Malovš skozi vse leto pasejo drobnico in govedo.

Bil je meglen, deževen dan. Zavit v lahko logarsko pelerino sem ubiral korake med nizkim grmičevjem črnega gabra ter se previdno plazil preko razmetanih ostrorobih skal. Puško sem zaradi dežja pustil doma. Nisem še prehodil 700 m od vasi, ko zaslišim ostro odsekano lajanje, ki je prihajalo izza bližnjega skalnega roba. Hkrati se pojavita na majhni vzpetini dve senci. Burja je z ostrim sunkom pretrgala meglo in v silhueti sem spoznal veliko sivorjavo zverino s košatim repom. Na oplečju je strčala pokonci žimasta dlaka črne barve. Zver je razklenila dolge čeljusti in med nizkim grčanjem pokazala slonokoščene kočnjake, kar na razdaljo 15-tih metrov ni bilo razveseljivo. »Volkov« spremljevalec, psiček (verjetno križanec istrijanca in pinča) je z glasnim laježem skočil proti meni. Ker mi ni godilo, da bi me zverina in psiček »ugriznila«, sem zgrabil velik kamen in ga pognal v križanca, ki je cvileč pobegnil nazaj k svojemu poglavarju. Ta se je počasi obrnil in majestetično odkorakal preko raztegnjenega slemena v meglo in še dolgo me je spremljalo njegovo zamolklo grčanje.

Zvečer, ko sem prišel z dela, mi je žena povedala novico, da so volkovi raztrgali ovco v neposredni bližini vasi.

Mnenja sem, da to ni bil volk, temveč podivjan volčjak, ki se mu je pridružil klateči se psiček. Ali pa sta oba psa ušla zaradi nemarnosti gospodarjev. Iz tega vidimo, da so klateči se psi zelo nevarni, ker ne uničujejo samo divjad, temveč tudi domače živali in to v neposredni bližini naselij.

Naj lovci ne štedijo streliva za take štirinogate razbojnike!

Lojze Jež, Zali hrib, 30. IX. 1952
L. d. Tabor

Doživljaj z volkom. Dne 12. IX. t. l. sem se vrnil domov s pogona na volkove, ki smo ga lovci državnega lovišča v Kočevju za ta dan kakor tudi že za dan poprej organizirali. Po svoji vrnitvi, nekako ob poldrugi uri popoldne sedem ravno h kosilu, ko zaslišim — pri odprtem oknu — da je moja kratkodlaka psica braka-jazbečarka, ki je bila na njivi 80 m od hiše oddaljena, zacvilila. Ko pogledam, sem videl, kako je volk pravkar psico zagrabil in jo z njo odkuril proti gozdu, oddaljenem

kakih 200 m od omenjene njive. Takoj skočim po puško in ker je med tem volk s svojim plenom že bil izginil čez nek hribček, sem hitel v smeri naprej, od koder sem slišal najprej cviljenje, ki pa je kmalu utihnilo, pač pa je bilo nekaj minut za tem slišati lajanje iz druge smeri. Bil sem mnenja, da se nahajajo kje blizu psi državnega posestva Onek, kajti nisem pričakoval, da bi moja psica v gobcu volka mogla dajati od sebe še kake nadaljnje glasove kakor prvotno cviljenje.

Ker ni bilo nikjer več sledu po volku in po psici, ki sem jo imel že za izgubljeno, sem krenil nazaj proti domu, in sicer po ovinku, da vidim, čemu ono lajanje, ki je bilo še vedno slišati za menoj, malo v levo. Ko se približam mestu lajanja na kakih 20 m, zagledam v svoje veliko presenečenje volka, ki je bil pri mojem bližanju izpustil psico, ta pa se je zavlekla pod neki grm in izpod grma lajala na volka. Takoj ustrelim. Po neokretnem odskoku in po šopih dlake na mestu nastrela sodeč, sem volka tudi zadel, a nadaljnje zasledovanje je bilo zaradi goščave nemogoče. Ukvarjal sem se nato s psico, ki me je vkljub svojim močnim in krvavečim štirim ranam še dokaj živahno in veselo pozdravila in odnesel sem jo domov. Doma sem ugotovil zadaj na križu štiri rane od volčjih sekalcev, poleg tega pa je bil en uhelj dvakrat pregriznjen. Do veterinarske postaje Kočevje je dolga pot, zato sem se odločil za domačo nego in res mi je uspelo, da sem psico v 1 tednu popolnoma ozdravil. Sedaj me zopet redno spremlja v gozd in ni videti nikakih posledic volčjega napada.

Mislim, da so redki primeri, da se že ranjen pes postavi volku po robu in zgoraj opisan primer je gotovo dokaz, da so psi te pasme ne le prav korajžni temveč tudi odporni in ostri na roparje.

Mislim, če bi volk hotel čvrsto stisniti čeljusti, bi prav gotovo z lahkoto psici zdrobil hrbtenico. Zato domnevam, da je z namenom držal bolj narahlo, da bi psico živo prinesel svojim mladičem za vajo v lovu in za grabljenje plena, kakor to delajo tudi mačke, ki prinašajo mladičem živo miš za igro in vajo.

Viktor Debeljak,
Onek pri Kočevju, 27. IX. 1952

Volk je bil uplenjen na Raki 24. avgusta 1952.

Dvoje mnenj. — Neki J. M. je v »Kmečkem glasu« z dne 18. VI. 1952 med drugim napisal tole mački v zagovor: »Žalostno je tudi to, da so pri nas razen zajca še miši zaščitene. Če lovec dobi mačko dve sto metrov od doma, jo sme ustreliti, in mnogo je res takih lovcev, ki mačke pobijajo. Pri tem pa menda nihče ne pomisli, da pobijajo najboljše mačke, ko imajo mladiče in hodijo na polje po miši. Ko pa miši napravijo na polju občutno škodo, pa nihče ne bo klical lovcev na odgovor. Čas bi že bil, da se v naši državi ukine zaščita miši.«

Tako J. M.! Drugače pa priznani poznavalec živalstva Viljem Schleicher. V svoji knjigi »Živali — kmetijstvu in gozdarstvu koristne«, ki jo je 1870. l. — torej pred več kot osemdesetimi leti — izdala Kranjska kmetijska družba, je v tedanjem jeziku dobesedno napisal sledeče: »Mačke so tako rekoč ena potrebna škoda. Koristne nam so zategadel, ker marljivo miši in podgane davijo; ali kaj je ta korist proti škodi, ktero nam delajo s pokončavanjem in zatiranjem drugih potrebnih živali, kakor n. pr. krtov, rovek itd., posebno pa, da znajo urno in naglo plezati po drevesih ter nam najkoristneje ptice pevke iz gnjezda poberejo. Lačne mačke so tudi prevejane tatice. Pa vendar brez mačke skoraj da izhajati ne moremo, ker hvala našim lastnim pregreham, nimamo več onih koristnih živali, ktere bi po naših hišah, poljih in gozdih miši lovile, ravno preveč. Da bi domačim potrebam primerno število podlasic, ježev, dihurjev, sov, kanj itd. za lov na miši in podgane bolje zadostevalo, nego mačke, to je gotova resnica.«

Kdo je pravilneje napisal?

France Cvenkel

Šoja. Najbolj šegava, kratkočasna, brbljava in tudi lepa ptica naših gozdov je šoja. Ona nas ne zapusti, tudi v najhujših zimah ne in je stalni prebivalec naših lepih gozdov. Ko hodiš pozimi po gozdu, vse je tiho, le šoja in žolna se oglašata. Pravi lovec, ki ne gleda samo na svoje koristi, se teh glasov zelo razveseli in ima ob teh največji užitek. Šoja je gozdna policija in zelo pazljiv stražnik; hitro zapazi vsako sumljivo roparico n. pr.: lisico, mačko, skobca itd. ter to takoj oznani s svojim krek krek po vsem gozdu. Pred kakimi štirimi leti sem sedel na robu gozdiča ob potoku Sušica in čakal na vrane, ki so se izpeljavale iz gnezda, da bi jih postrelil. Ne sedim dolgo, že zaslišim šojo, ko se zadere ne daleč od mene in kmalu še druge za njo. Vstanem in gledam okoli sebe, puško pripravljeno na strel, pa vidim, da se giblje praprot in trenutek za tem se pokaže mačka. Ustrelim, mačka odskoči in mi zgine izpred oči. Grem na nastrel in na tleh najdem še gorkega mrtvega zajčka, nekaj korakov dalje pa tudi mrtvega mačka. Tako sem bil od šoj opozorjen na roparja. Pred več leti, ko sem šel proti večeru v zimi krmit fazane, že od daleč zaslišim drenje šoj. Ker se mi je zdelo sumljivo, se približujem s puško v roki zelo previdno tistemu mestu. V bližini krmišča zagledam na smreki kragulja in ga sklatim. Primerilo se mi je še večkrat tako, a nisem prišel do strela, ker mi je roparica vedno prej odletela. Tudi lovec ima s šojami velikokrat zabavo, ko jih zalezuje, da bi katero ustrelil. Ako nimaš skrivališča in ne veš, kje se preletavajo, šojo težko dobiš na strel. Za sebe jo nimam za posebno škodljivo. Da bi bila mrhar, za tako jo sploh ne smatram. Možno, da pije jajca malih ptic, a tudi tega do sedaj še nisem opazil. Zato jo le preveč ne preganjajmo, da bi jo zastrupljali kakor vrane, da se ne zgodi isto z njo kakor z zeleno vrano (zlatovranko), ki je pred kakimi 50 leti kraljevala v gozdovih po Sorškem polju. O nji mi je mnogo pripovedoval že zdavnaj umrli lovski čuvaj Hrastnikov oča iz Virmaš. Tudi sam sem jo še videl, ko sem prišel kot železničar v Škofjo Loko. Škoda bi bilo, da bi še šojo izgubili iz naših gozdov.

Tudi veverice, te ljubke živali, so zelo redke po naših gozdovih, akoravno jih je bilo pred zadnjo vojno mnogo. Še po sadnih vrtovih so se podile v jesenskih dnevih. Tudi njo bi bilo treba zaščititi tako, da bi se ne smela streljati do meseca septembra, nekaj let pa sploh ne, zlasti v krajih, kjer je redka. Saj je glodavka in ne dela posebne škode; zato jo varujmo in jo nikar preveč ne uničujmo, ker tudi ona nam zelo oživlja gozd. Zlasti pravi lovec, ki ceni naravo, ne bo po nepotrebnem streljal tako vesele živalce, in bo vesel, ako jo samo vidi. Toliko iz mojega dolgoletnega opazovanja živalskega življenja v naravi.

Franc Tonja, član LD Sorško polje, Sv. Duh pri Škofji Loki, 12. X. 1952

• • Iz lovske organizacije

Strogi ukor je izrekla družinama Tržič in Križe Okrajna lovska zveza Kranj na svoji seja 27. VIII. 1952 zaradi malomarnosti in neizpolnjevanja dolžnosti do lovskega kolektiva, ker družini na ponovne urgence nista odgovorili in ne poslali zahtevanih podatkov za lovsko statistiko.

Okr. lov. zveza Kranj, št. 278/52, 14. X. 1952

Okrajna lovska zveza Celje bo 16. in 17. januarja 1953 priredila lovsko razstavo in bodo med drugim razstavljene trofeje zadnjih let ter vsa v tej sezoni do razstave uplenjena kožuhovina. Družine, ki bodo prikazale najpravilnejše in bolje pripravljene kože, bodo nagrajene. Po razstavi, to je 18. januarja bo Lovska zadruga prevzemala kože in jih hkrati ocenila.

Okr. lov. zveza Celje, št. 112/52, 27. IX. 1952

S seje upravnega odbora Okrajne lovske zveze Krško — 29. VIII. 1952. Odbor je zavrnil izključitev Jožeta Vimpolška, referenta za kinologijo iz L. d. Artiče, zaradi nevestnosti pri plemenitvi psice, ki je last družine, ker se postopek ne nanaša na lov in na lovsko organizacijo. Pač pa naj družina imenovanega na drug način kaznuje.

Odbor je potrdil izključitev Janeza Pirca iz L. d. Vel. Trn zaradi neudeležbe lovskih sestankov, nepokoritve lovski disciplini in zaradi pajdašenja z divjimi lovci, ker se imenovani v stavljenem roku proti izključitvi ni pritožil.

Odbor je izrekel kazen opomina l. d. Artiče in Dobova zavoljo malomarnega poslovanja v dostavljanju poročil.

Enako je kaznovala tajnika te Okrajne lovske zveze Lovska zveza LRS iz istih razlogov.

Izključitev Antona Poličnika, Sp. Pobreže, iz LD Dreta je Okrajna lovska zveza na svoji seji 30. VIII. 1952 potrdila. Isto tako je potrdila na seji 6. XI. 1952 izključitev Antona Beričnika, Ljubija 71 in Jožeta Brezovnika, Radegunda 29, iz LD Mozirje. Prvi je bil izključen zaradi popolne nedisciplinе in nesodelovanja; drugi poleg tega še zato, ker je imel neprijavljeno lovsko orožje; tretji je neupravičeno posedoval lovsko puško in jo uporabljal za svoje lovske namene — za divji lov.

Okrajna lovska zveza Šoštanj št. 104, 105, 106/52, Šmartno ob Dreti, 8. XI. 1952, tajnik Ferdo Remic, predsednik Anton Štepic

† **Alojz Iršič**, član L. d. Dolič se je 18. oktobra 1952 nepričakovano preselil v večna lovišča tako, da je žalostna vest pretresla vso okolico, zlasti pa lovce. V imenu družine in lovcev se je ob grobu poslovil tajnik Lov. družine Ivo Kavs in v počastitev in trajen spomin pokojnega zvestega in spoštovanega tovariša so lovci ob salvi lovskih pušk položili na grob zelene vejice.

Lovski blagor v večnih loviščih!

L. d. Dolič

Franc Rebernik — šestdeseletnik

Leta življenja še niso merilo,
da mož je obrabljen in star.
Kdor polno ima življenjsko še silo,
mladenič — po letih je star.

To povsem velja za Franceta Rebernika, ki je 28. X. t. l. dopolnil 60 leto svojega plodonosnega življenja.

Kdo ne pozna tega dobrosrčnega moža, podjetnega obrtnika in nadvse vnetega člana zelene bratovščine. Vedno

nasmejan ne kaže, da ga je zadnji vojni okupator tako kruto preganjal, da je moral končno iz lastne hiše. Po porazu okupatorja je obnovil razdejani dom, kjer zdaj z mladeniško prožnostjo neguje svoj prostrani vrt in sadovnjak.

V prostem času se France posveča lovu in ribolovu.

Ob tem lepem jubileju se s čestitkami pridružujemo tudi njegovi lovski prijatelji in mu želimo še veliko vedrih uric, predvsem pa še obilo lovskega blagra v Tuhinjskih in Rakitniških gozdovih, kjer se požrtvovalno in uspešno udejstvuje.

Lenart

Izključitev. Lovska družina Rogatec je izključila Janeza Straška iz Stojnega sela in Antona Križaneca iz Št. Jurija pri Rogatcu; Lovska družina Šmarje pri Jelšah Ivana Avseca iz Mestinja in Viktorja Kranjca iz Šmarja; Lovska družina Podčetrtek Maksa Medveda iz Podčetrtka; Lovska družina Rogaška Slatina Franca Murglja iz Rog. Slatine. Vsi so bili izključeni zaradi nedisciplinirаnosti.

Okr. lov. zveza Celje, št. 109, 119, 120, 142 in 125 od 4. XI. 1952

† **Janko Troha,** naš večletni član, upravnik kamnoloma v Kokri, nas je 2. X. 1952 v 54 letu za vedno zapustil.

Vzornemu lovcu in dobremu tovarišu častен in trajen spomin.

Lovska družina Brežice

† **Andrej Mavec,** član lovske družine Tomišelj je dne 9. novembra 1952 pri vršitvi svoje lovske službe nenadoma nesrečno preminul. Zvestemu lovskemu tovarišu ohranimo častен in trajen spomin. *Člani LD Tomišelj*

Lovska družina Hrastnik spada med redke družine, katera si je z lastnimi močmi postavila svojo lovsko kočo na Kalu pod Mrzlico. Je to prav lična stavba iz lesa na obronku smrekovega gozda s krasnim razgledom. V koči je klet, v pritličju kuhinja s štedilnikom, jedilnica in spalnica, v podstrešju pa ležišča.

Družinski člani so žrtvovali 1800 prostovoljnih ur in zbrali 600 000.— din.

Največ zaslug za postavitev lovske koče gre staršini Francu Sršenu in gospodarju Mirku Kovaču. Lovska družina je ponosna na to pridobitev.

Jože Groznik, prosvetni referent lovske družine Hrastnik—Zidani most 26

† **Franc Brus,** starešina L. d. Gorenja vas nad Škofjo Loko je 16. VI. 1952 v starosti 77 let istotam preminul.

Uglednemu in iskrenemu lovskemu tovarišu častен spomin.

L. d. Gorenja vas nad Škofjo Loko

† **Franc Hribar,** rojen 26. I. 1915, pom. lovski čuvaj, logar in član lovske družine Tuhinj, se je dne 7. novembra 1952 pri izvrševanju svoje službe smrtno ponesrečil. Dobremu lovskemu tovarišu smo v počastitev in slovo oddali ob grobu salvo in položili smrekove vejice v grob ter venec na gomilo. Ljubitelju divjadi in iskrenemu tovarišu častен spomin. *LD Tuhinj*

Lovska družina Oplotnica je izključila Viktorja Hatunška.

Okr. lov. zveza Maribor št. 372 od 31. X. 1952

† **Franc Štular,** član L. d. Kranj, kmetski posestnik in zadružnik v Dupljah 52 pri Tržiču, je tragično preminul.

Marljivemu in odkritemu lovskemu tovarišu častен spomin. *L. d. Kranj*

KINOLOŠKE VESTI

Pojasnilo. Pod naslovom »Nekaj o lovski družini Kog in o psici Hitri«, je priobčil tov. Drago Zabavnik ml. Ld Kog v 11. (novembrski) številki Lovca daljši članek in očita v šestem odstavku članka Kinološkemu udruženju LRS, da je pred tremi meseci kupil psico in vkljub urgenci še do danes ni dobil od KUS-a vrnjenih dokumentov.

Ugotavljamo, da KUS do danes ni prejel nobenih dokumentov, niti tozadevne urgence od Lovske družine Kog. Poleg tega KUS ni pristojno za rešitev prenosa lastništva psice, ker spada to v pristojnost vodstva rodovne knjige Kinološkega saveza FNRJ.

Kinološko udruženje vodi le Register mladih psov, prevzema in rešuje prijave legel, kar pa vodi povsem ažurno. *KUS*

Popravek. V 11. (novembrski) številki Lovca na strani 432 je pomotoma navedena psarna »Štajerska« za nemške kratkodlake ptičarje, lastnik Dušan Požar, Maribor, Nasipna ulica 1. Psarna »Štajerska« je določena in zaščitena za španijele in je lastnik Franc Sevšek, Maribor, Strossmayerjeva ulica 8.